

Sven Winnell 30 maj 2020:
Regeringens klimatpolitik. Utrikes och
inrikes tidningsartiklar 13-22/23 maj 2020.
Några inrikes artiklar 24-29 maj 2020

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzzc.pdf>

Sven Winnell 30 maj 2020:
Regeringens klimatpolitik. Utrikes och inrikes
tidningsartiklar 13-22/23 maj 2020. Några inrikes
artiklar 24-29 maj 2020
<http://winnell.com/omr36-39zzzzzzc.pdf>

Innehåll

Sida

4	<u>Kapitel 1: Regeringens klimatpolitik</u>	
5	I början av 2020 var klimatet Sveriges största problem. I mars blev corona-krisen ett stort problem som konkurrerade med klimatet.	
6	Utsläppen minskar stort – men klimatet påverkas knappt	
7	Förenta nationernas mål i Agenda 2030 visar hur mycket som behöver göras.	
9	Klimatförändringen och miljöerna	
10	Hav och marina resurser	
11	Ekosystem och biologisk mångfald	
12	Regeringens arbete med nya coronaviruset	
12	Regeringens strategi för vaccin mot covid-19	
14	Miljö och klimat Regeringen	
16	Pressmeddelanden om regeringens miljö och klimat	
17	Nordiska miljöministrar lägger fram kemikaliedeklaration	
18	En samlad politik för klimatet	
20	Konventionen om biologisk mångfald (CBD)	
21	Det globala tillståndet för biologisk mångfald	
23	Regeringens linje för konventionen om biologisk mångfald	
24	Parisavtalet	
25	Många statsråd och myndigheter med anknytning till klimat anger inte på sina hemsidor att klimat är aktuellt.	
26	Det är huvudsakligen människornas verk-samheter som styr utvecklingen i världen.	
28	Kunskaper om energi, klimat och växt- och djurliv	
28	Avändning av energi, klimat och växt- och djurliv	
29	Politikområden som inte nämns i det föregående om energi Sociala verksamheter och sociala miljöer.	
31	Statsrådsberedningen har nya rapporter om Sveriges genomförande av Europa 2020-strategin och EU:s stabilitets- och tillväxt-pakt som kan ses som del av en planering av Sveriges framtid	
31	Statsrådsberedningen	
32	Nya rapporter: Sveriges genomförande av Europa 2020-strategin och EU:s stabilitets- och tillväxtpakt	
33	Sveriges nationella reformprogram 2020	
34	Innehållsförteckning	
35	4.4 Forsknings- och utvecklingsmål	
35	4.5 Klimat- och energimål	
38	Bilaga med externa underlag till Sveriges nationella reformprogram 2020.	
40	Sveriges nationella reformprogram 2020 Europa 2020 – EU:s strategi för smart och hållbar tillväxt för alla . Inledning	

44	2. Makroekonomisk situation och scenario
46	3. Insatser och åtgärder för att möta ekonomiska utmaningar identifierade inom den europeiska planeringsterminen 2019
59	4.1 Sysselsättningsmålet Sveriges nationella mål
62	4.2 Utbildningsmålet Sveriges nationella mål
66	4.3 Målet för ökad social delaktighet Sveriges nationella mål
68	4.4 Forsknings- och utvecklingsmål Sveriges nationella mål
69	4.5 Klimat- och energimål Sveriges nationella mål
71	5. Europeiska struktur- och investeringsfonderna 2014-2020
74	6. Institutionella frågor och deltagande av berörda parter
76	6. Institutionella frågor och deltagande av berörda parter
111	Bilaga med FN:s globala mål för hållbar utveckling som refereras till i kapitel 4
115	Klimatpolitiska rådets rapport 2020
116	Innehållsförteckning
116	Sammanfattning
121	Ladda ner rapporten
121	Regeringens klimatpolitik
122	<u>Kapitel 2: Några inrikes artiklar 24-29 maj 2020</u>
336	<u>Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 13- 22/23 maj 2020</u>
337	Utrikes DN-artiklar 13-22 maj 2020
746	Inrikes DN-artiklar 13-23 maj 2020.
- 1789	

Kapitel 1: Regeringens klimatpolitik

I början av 2020 var klimatet Sveriges största problem. I mars blev corona-krisen ett stort problem som konkurrerade med klimatet.

Efter ett par månader har man fått mer grepp om coronakrisen och det är dags att börja intressera sig mer för klimatet.

Det viktigaste i klimatet är att temperaturen i luften i världen inte blir mer än 1,5 grader över vissa tidigare nivåer. Det ser nu ut att inte hålla. Det behövs mer insatser för att nå de 1.5 procenten. Alla länder i världen måste skärpa sig, det gäller att minska utsläpp av gaser och partiklar. Sverige behöver åtminstone göra sin del och också räkna med utsläpp som följt av importerade varor och tjänster.

I Sverige behöver regeringen ordna med framtidsplanering av Sverige, men trots förslag om sådan planering tycks den inte blivit av.

Några ministrar har anledning att tillsammans planera för klimatet. Det är åtminstone ministern för utrikes samarbete, EU-ministern, miljö-ministern, infrastrukturministern, energiministern, landsbygdsministern, utbildningsministrarna, kulturministern, näringsministern, handelsministern och bostadsministern

De bör använda sig av systemet för mänskliga verksamheter, som Forskades fram vid Noriska institutet för samhällsplanering i början 1970-talet och som nu finns behandlat på internet, på wimnell.com.

Systemet är det enda som finns i världen och bygger på världens största bibliotekssystem, det amerikanska DC-systemet. DC-systemet tillkom i slutet av 1800-talet innan demokratin brutit igenom och är inte byggt med hänsyn till de demokratiska krafter som nu är nödvändiga i hela världen. I systemet wimnell.com är avdelning 3 ordnat för demokratiska problem genom vissa smärre men betydelsefulla omflyttningar av problemområden.

Systemet wimnell.com bygger på all världens litteratur om all världens problem och är så fullständig som är möjligt.

Kungliga biblioteket klassificerar nu sedan några år litteratur enligt det demokratiska DC-systemet från slutet av 1800-talet. Det är troligt att kommunerna i sina bibliotek använder det enklare SAB-systemet från omkring 1920 och som svenska folket har vant sig vid.

De nyss nämnda ministrarna har regeringens ansvar för klimatfrågorna. Och har myndigheter under sig för delar av klimatfrågorna.

(DC= www.kb.se/katalogisering/Klassifikation/DDK)

Dewey decimalklassifikation (DDK)

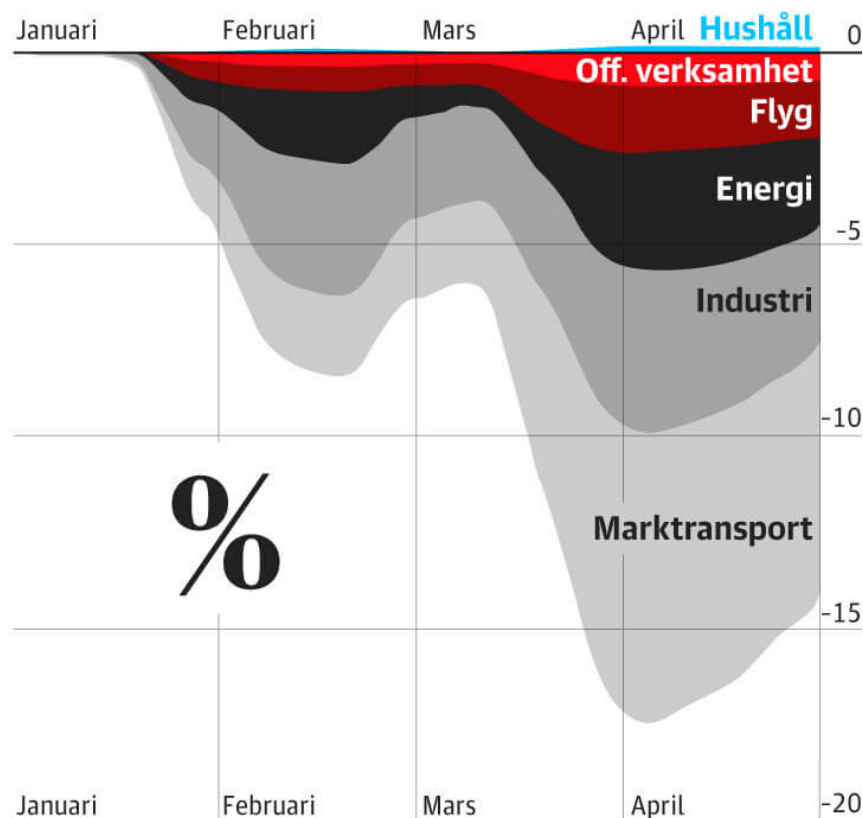
Dewey decimalklassifikation (DDK) är det mest spridda klassifikationssystem i världen, översatt till över 30 språk, de senaste är vietnamesiska, arabiska och svenska.

Bibliotek i mer än 138 länder använder Dewey och mer än 60 nationalbibliografier har deweyklassningar. Dewey finns i en tryckt version och i en webbversion. I WebDewey görs förändringar kontinuerligt och den uppdateras varje månad.)

Global förändring av koldioxidutsläpp

Jämfört med dagliga genomsnittet för 2019 (procent).

Källa: University of East Anglia

" Utsläppen minskar stort – men klimatet påverkas knappt

DN ONSDAG 20 MAJ 2020

Coronakrisen har lett till de största minskningarna av koldioxidutsläpp sedan andra världskriget, visar en ny studie. Men minskningen har en minimal effekt på klimatförändringarna. De åtgärder som görs nu kan däremot få stor påverkan.

Den 7 april, då restriktionerna för att stoppa spridningen av covid-19 var som mest omfattande globalt, var de dagliga utsläppen i världen 17 procent lägre än dagsgenomsnittet för 2019. Det motsvarar 17 miljoner ton mindre koldioxid, enligt en ny internationell studie. Studien publiceras i Nature Climate Change och är den första när det gäller coronakrisen och utsläpp som har granskats vetenskapligt.

För hela året räknar forskarna med att utsläppen kommer att minska med mellan 4 och 7 procent, jämfört med förra året, skillnaden beror bland annat på hur länge olika restriktioner ligger kvar.

Det är troligen den kraftigaste minskning av utsläpp som har skett under ett år sedan slutet av andra världskriget. Trots det har den en minimal påverkan på klimatförändringen.

– Klimatförändringen drivs av den ackumulering av utsläpp i atmosfären som har skett under flera decennier. I år har vi en minskning men det lilla hacket i kurvan är inte ens synbart när det gäller klimatförändringen, säger Corinne Le Quéré, professor vid University of East Anglia och rapportens huvudförfattare.

– Vi släpper fortfarande ut enorma mängder koldioxid. Det som skulle kunna innebära en skillnad när det gäller klimatförändringen är de åtgärder som vidtas nu.

I Europa minskade de dagliga utsläppen med en dryg fjärdedel, 27 procent, ungefär detsamma som Sverige där de var 27,6 procent lägre. Minskningarna i våra grannländer Norge och Danmark låg på 34,2 respektive 33,9 procent. Finland hade en betydligt lägre minskning, 19,8 procent, trots att de haft strikta restriktioner.

– Finland har lägre utsläpp från industri, transport och flyg än Sverige, Danmark och Norge. Det är främst de sektorerna som har påverkats mest och därför blir minskningen i Finland mindre, säger Corinne Le Quééré.

Landtransporter, exempelvis bilresor, stod för närmare hälften av minskningen av utsläppen globalt, 43 procent. Industrin och kraftproduktionen stod tillsammans för lika stor minskning, 43 procent.

Flyget är den sektor som har drabbats hårdast av nedstängningar, där minskade utsläppen med 60 procent. Men flygets andel av de globala utsläppen är bara 3 procent så branschen står för totalt 10 procent av utsläppsminskningarna.

I sin analys trycker forskarna på att de åtgärder som nu vidtas när ekonomier ska återuppbyggas är avgörande för att bromsa klimatförändringen.

– Vi står vid en historisk korsväg och besluten kan leda åt båda håll. Men nu finns möjligheter att göra förändringar som är hållbara och skapa större motståndskraft mot framtida kriser genom att lansera

ekonomiska stimulanspaket som gör det möjligt att nå klimatmålen, säger Corinne Le Quééré.

– Landtransporter stod för den största andelen av minskade utsläpp. I städer går det exempelvis att öka möjligheter till gående och cykling och att satsa på elcyklar är betydligt bättre för hälsan och luftkvaliteten än att bygga vägar. Och det underlättar social distans.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

"Fakta.

Utsläppen under pandemin har minskat med totalt 1 048 miljoner ton koldioxid fram till slutet av april. Minskningen är störst i Kina, 242 miljoner ton koldioxid, USA, 207 miljoner ton, Europa, 123 miljoner ton och Indien 98 miljoner ton. "

Förenta nationernas mål i Agenda 2030 **visar hur mycket som behöver göras.**

Förenta nationernas mål i Agenda 2030

Mars 2019

Mål 1 är att avskaffa all form av fattigdom överallt.

- **Ingen fattigdom**

Mål 2 är att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.

- **Ingen hunger**

Mål 3 är att säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar.

- **Hälsa och välbefinnande**

Mål 4 är att säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

- **God utbildning för alla**

Mål 5 är att uppnå jämställdhet, och alla kvinnors och flickors egenmakt.

- **Jämställdhet**

Mål 6 är att säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla.

- **Rent vatten och sanitet**

Mål 7 är att säkerställa att alla har tillgång till tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad.

- **Hållbar energi för alla**

Mål 8 är att verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

- **Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt**

Mål 9 är att bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.

- **Hållbar industri, innovationer och infrastruktur**

Mål 10 är att minska ojämlikheten inom och mellan länder.

- **Minskad ojämlikhet**

Mål 11 är att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

- **Hållbara städer och samhällen**

Mål 12 är att främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

- **Hållbar konsumtion och produktion**

Mål 13 är att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.

- **Bekämpa klimatförändringen**

Mål 14 är att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling.

- **Hav och marina resurser**

Mål 15 är att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

- **Ekosystem och biologisk mångfald**

Mål 16 är att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva och ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer.

- **Fredliga och inkluderande samhällen**

Mål 17 är att stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

- **Genomförande och globalt partnerskap**

Klimatförändringen och miljöerna

Enligt den nya museilagen 2017 ska ett museum bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.

Förenta nationens 17 mål gäller för hela världen och också för Sverige.

Som de viktigaste problemen nu kan ses FN:s mål om klimat, hav och marina resurser och ekosystem och biologisk mångfald.

Här från regeringens skrivelse till riksdagen: [Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030, skr. 2015/16:182 \(pdf 782 kB\)](#) :

Klimatavtalet från Paris från december 2015 är en milstolpe i klimatarbetet. För första gången har världen ett globalt klimatavtal där alla länder åtar sig att bidra med allt ambitiösare åtaganden. Avtalet skapar förutsättningar för ökat stöd till utvecklingsländer, både för att begränsa utsläppen och för att anpassa sig till klimatförändringarna.

Fattiga och sårbara länder som inte har resurser att anpassa sig samt kvinnor, män, flickor och pojkar som lever i fattigdom och utsatthet drabbas särskilt hårt av klimatförändringar. Åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna kan påverkas av miljöförstöring och klimatförändringar, inklusive ursprungsbefolkningars rättigheter.

Fattigdomsbekämpningen riskerar att avstanna eller gå om intet om inte klimatförändringarna hejdas. Detta på grund av klimatförändringarnas effekter som t ex. extremare väder som torka, skyfall och stormar, vilket i sin tur också påverkar bl.a. vattentillgång och

livsmedelsproduktion, men också stabilitet och säkerhet samt migrationsflöden. Arbeten som syftar till att reducera riskerna för, och minska konsekvenserna av, olyckor och katastrofer är också viktiga för anpassningen till ett förändrat klimat.

Sverige ska gå före i klimatfrågan som är vår tids ödesfråga. Alla länder måste ställa om till ett hållbart samhälle med låga utsläpp och hög motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter. Det kräver ett sammanhållet globalt och nationellt klimatarbete samt att klimatarbetet, såväl utsläppsminskningar som anpassning, integreras på ett samstämmigt sätt i alla politikområden.

Sverige ska fortsatt vara en pådrivande part för genomförandet av klimatavtalet från Paris, inte minst i förhållande till utvecklingsländer. OECD-länder som Sverige har ett särskilt ansvar för att gå före genom ambitiösa utsläppsmål. Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Sverige driver på inom EU för en ambitiös klimatpolitik samt arbetar aktivt med andra länder och aktörer för att stärka allianser och samarbeten.

Sverige bidrar substantiellt till ett flertal globala klimatfonder. Sverige bidrar även till att främja kapacitetssupplegg, teknikutveckling och innovativa lösningar för minskade utsläpp och klimatanpassning inte minst i utvecklingsländer. Sverige ska också bidra till att stödja utvecklingsländernas genomförande av de nationella klimatplanerna.

Kopplingarna mellan utvecklingsstrategier och klimatplanerna bör därmed också stärkas. Det är dock viktigt att även utvecklingsländerna har åtaganden under det nya avtalet och att fler länder uppmanas att bidra till klimatfinansiering.

Hav och marina resurser

Sammanfattat handlar det om att förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen, samt om att hållbart förvalta, skydda och återställa marina och kustnära ekosystem. Havsförsurningens konsekvenser ska minimeras och åtgärdas. Effektiv fångstreglering ska införas. Överfiske, olagligt, orapporterat och oreglerat fiske liksom destruktiva fiskemetoder ska stoppas.

Vetenskapligt baserade förvaltningsplaner ska genomföras i syfte att återställa fiskbestånden på kortast möjliga tid till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning. Minst 10 procent av kust- och havsområdena ska skyddas. Fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet, överfiske eller olagligt, orapporterat och oreglerat fiske bör avskaffas och nya sådana ska förhindras.

Utvecklingsländers och de minst utvecklade ländernas behov bör integreras i WTO-förhandlingarna om fiskesubventioner. Den ekonomiska nyttan av ett hållbart nyttjande av marina resurser bör öka för små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna, bl.a. genom en hållbar förvaltning av fiske, vattenbruk och turism.

Vetenskaplig kunskap, forskningskapacitet och havsteknik ska utvecklas, med hänsyn till Oceanografiska kommissionens kriterier och riktlinjer, med fokus på små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna. Tillträde för småskaliga icke-industriella fiskare till marina resurser och marknader ska säkerställas. Bevarandet

och hållbart nyttjande av haven och havsresurserna ska stärkas, bl.a. genom att genomföra FN:s havsrättskonvention.

Havens resurser bidrar till global livsmedelstrygghet och kan bidra till en hållbar tillväxt. Detta är viktigt för många fattiga länder och människor som är beroende av kustnära fiske. Det är också av betydelse för utveckling av hållbar turism där attraktiva miljöer med friska kustvatten och korallrev är viktiga.

Tillståndet för kustvatten och haven är mycket allvarligt. Ekosystemen och därmed havets ekosystemtjänster påverkas negativt av bl.a. klimatförändringar, havsförsurning, utvinning av mineral och bottenrålning, marin nedskräpning och miljögifter. Havens motståndskraft och förmågan att uppta och bryta ner näringsämnen och gifter, reglering av klimat m.m. försämras. Många fiskebestånd minskar kraftigt och arter dör ut.

Arbete mot ohållbara fiskesubventioner och överfiske är centralt. Att utveckla och genomföra vetenskapligt baserade förvaltningsplaner i syfte att återställa fiskbestånden till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning är nödvändigt för att säkra livsmedelsresursen i utvecklingsländer och bidra till en hållbar ekonomisk utveckling.

För att bidra till arbetet med hållbara hav behövs samarbete över landgränser och samstämmiga åtgärder mellan flera politikområden som t.ex. miljö-, jordbruks-, fiske-, närings- utbildnings- och utrikespolitik.

Ekosystem och biologisk mångfald

Sammanfattat handlar det om att bevara, återställa och hållbart använda ekosystem på land och i vattendrag och deras ekosystem-tjänster, särskilt skogar, våtmarker, berg och torra områden, i enlighet med de skyldigheter som anges i internationella överenskommelser.

Hållbart brukande av alla typer av skogar ska främjas, avskogning stoppas, utarmade skogar återställas och ny- och återbeskogningen kraftigt ökas i hela världen. Ökenspridning ska bekämpas och förstörd mark och jord ska återställas. Bergsekosystemen ska bevaras.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer, hejda förlusten av biologisk mångfald och skydda utrotningshotade arter. En rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid användning av genetiska resurser ska främjas samt lämpligt tillträde till sådana resurser, i enlighet med internationella avtal.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att stoppa tjuvjakt på och handel med skyddade djur- och växtarter. Åtgärder ska införas för att förhindra införseln av invasiva främmande arter samt kontrollera eller utrota prioriterade arter. Ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden ska integreras i nationella och lokala planerings- och utvecklingsprocesser, strategier för fattigdomsminskning samt räkenskaper.

Finansiella resurser för biologisk mångfald, ekosystem och hållbart brukande av skogar ska öka och utvecklingsländer ska ges lämpliga incitament att utveckla ett sådant bruk, inklusive bevarande och återbeskogning. Globalt stöd mot tjuvjakt och illegal handel med skyddade arter ska öka, bl.a. genom ökade möjligheterna till hållbar försörjning i lokalsamhällen.

Fungerande ekosystem och biologisk mångfald är grunden för de processer som förser oss med mat, vatten, energi, kläder etc. Skydd, bevarande av och hållbart nyttjande och restaurering av ekosystem och naturresurser samt bevarande av biologisk mångfald är därför nödvändigt.

De viktiga sambanden mellan ekonomisk utveckling och behovet av att skydda och bevara ekosystem, inklusive biologisk mångfald behöver tydliggöras.

Den pågående utarmningen av den biologiska mångfalden drabbar i särskilt hög grad människor som lever i fattigdom vilka ofta livnär sig på naturresurser. Många av dessa är kvinnor. Arbetet i konventionen om biologisk mångfald och de s.k. Aichimålen är väsentligt för att nå flera av de globala målen.

Hållbart brukande av skogsresurser, inklusive minskning av avskogning, är viktigt bl.a. vad gäller klimatpåverkan, hållbar energi, tryggad livsmedelsförsörjning, ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning.

Olagliga avverkningar och handel med associerade trävaror ger negativa effekter på skogar och på människorna som lever av och i dessa skogar. Utvecklingsländer har särskilda behov av tekniskt och vetenskapligt kunnande, liksom av resurser, för att utveckla, bevara och hållbart bruka skogsekosystem, inklusive återbeskogning.

Arbete med skog och hållbar utveckling kräver samstämmiga åtgärder mellan olika politikområden som närings-, jordbruks-, miljö-, klimat- och utrikespolitik.

För mer om detta se regeringens hemsida på internet
<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/>

Från regeringen.se 23 maj 2020

Regeringens arbete med nya coronaviruset

Med anledning av utbrottet av nya coronaviruset följer regeringen och Regeringskansliet utvecklingen noga och har löpande kontakt med ansvariga myndigheter. Regeringen fattar de beslut som krävs för att underlätta arbetet med att begränsa smittspridningen av det nya coronaviruset och har presenterat en rad olika åtgärder för att värna människors liv, hälsa och jobb. Har du frågor om hur åtgärderna tillämpas kan du vända dig till ansvarig myndighet.

Regeringens arbete med anledning av nya coronaviruset
För anställda och arbetssökande
För företagare
Resinformation från UD

Genvägar

Genvägar

- **Regeringens arbete med anledning av nya coronaviruset**
- **För företagare med anledning av corona**
- **Regeringsförklaringen**
- **Delar av regeringens politik bygger på sakpolitisk överenskommelse**
- **Statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Ärendeförteckningar till veckans regeringssammanträde**
- **Regeringen i sociala medier**

Kalender

Regeringens kalender

- **22 juni 2020**

o**Möte i Nationella innovationsrådet**

- **Alla kalenderhändelser**

Aktuellt från regeringen och Regeringskansliet

•Regeringens strategi för vaccin mot covid-19

20 maj 2020

Att säkra tillgång till ett eventuellt vaccin mot covid-19 är högt prioriterat för regeringen. Regeringen har därför tagit fram en vaccinstrategi som består av tre delar: regeringens fortsatta arbete internationellt, en ny vaccinsamordnare och ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten att ta fram en nationell vaccinationsplan. Teckenspråkstolkad version av pressträffen kan ses i pressmeddelandet nedan.

o**Pressmeddelande: Regeringens strategi för vaccin mot covid-19**

Socialminister Lena Hallengren höll en pressträff om tester för covid-19. Medverkar med Karin Tegmark Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten och Harriet Wallberg, testkoordinator.

Ökad testning av covid-19

Testningen av covid-19 i Sverige sker utifrån fyra prioritetsgrupper. Folkhälsomyndigheten har nu uppdaterat informationen om prioritetsgrupp 1. I gruppen ingår inte bara patienter som behöver sjukhusvård – utan också patienter med symptom som söker vård på till exempel en vårdcentral eller annan öppen mottagning.

•**Pressmeddelande: Pressträff med Lena Hallengren om tester för covid-19**

Förslaget på omställningsstöd skickas på remiss

Finansdepartementet remitterar den 15 maj förslaget om att införa ett omställningsstöd för företag som tappat en stor del av sin omsättning under den pågående krisen. I förslaget presenteras mer detaljerat hur stödet är tänkt att utformas och vilka företag som kan ta del av det. Det framgår även vilka begränsningar som införs när det gäller utdelning och skatteparadis samt att ett särskilt omställningsstödsbrott införs.

- [Pressmeddelande: Förslaget på omställningsstöd skickas på remiss](#)
- [Promemoria: Omställningsstöd till företag som fått minskad omsättning på grund av coronaviruset](#)

Regeringens åtgärder för unga utan sysselsättning med anledning av det nya coronaviruset avhandlades på pressträffen.

Matilda Ernkrans, Amanda Lind och Eva Nordmark höll pressträff om unga utan sysselsättning med anledning av det nya coronaviruset

Den 15 maj höll Matilda Ernkrans, minister för högre utbildning och forskning, kultur- och demokratiminister Amanda Lind och arbetsmarknadsminister Eva Nordmark, en pressträff. Statsråden tog upp vad regeringen gör i frågor som gäller unga utan sysselsättning med anledning av det nya coronaviruset.

- [Pressmeddelande: Matilda Ernkrans, Amanda Lind och Eva Nordmark håller pressträff om unga utan sysselsättning med anledning av det nya coronaviruset](#)

Coronaviruset – förlängd avrådan för alla länder

På grund av den fortsatta osäkerhet som råder för internationellt resande med anledning av det nya coronavirusets spridning, förlänger UD sin avrådan från icke nödvändiga resor till alla länder som beslutades den 14 mars 2020 till att gälla fram till och med den 15 juli 2020. I länder eller områden där UD avråder från resor sedan tiden före den 14 mars 2020, gäller dessa beslut.

- [Artikel: Information om UD:s arbete med anledning av coronaviruset](#)
- [Utlandsresor - UD avråder från resor till alla länder](#)
- [Artikel: Frågor och svar om reseavrådan](#)

Satsningen görs i en extra ändringsbudget för 2020.

Storsatsning på järnvägs- och vägunderhåll i hela landet

Den 19 maj presenterade regeringen, Centerpartiet och Liberalerna nya åtgärder för att stärka svensk infrastruktur. Förslaget innebär att över 1 miljard kronor satsas på underhåll av järnväg och väg. Förslaget ger, förutom förbättringar på järnvägs- och vägnät, ökad sysselsättning.

- [Pressmeddelande: Storsatsning på järnvägs- och vägunderhåll i hela landet](#)

Nya åtgärder mot den illegala användningen av civila sprängmedel

Regeringens intensiva arbete mot kriminella nätverk fortsätter även under coronakrisen. Kampen mot gängvåldet och arbetet för att öka

tryggheten i samhället är fortsatt en av regeringens högst prioriterade frågor. I dag presenterar regeringen nya åtgärder mot den illegala användningen av civila sprängmedel.

•[Pressmeddelande: Nya åtgärder mot den illegala användningen av civila sprängmedel](#)

Utredningen för en tryggare sjukförsäkring överlämnar slutbetänkande

Onsdag den 29 april överlämnade utredningen En trygg sjukförsäkring med människan i centrum sitt slutbetänkande till socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi.

•[Pressmeddelande: Utredningen för en tryggare sjukförsäkring överlämnar slutbetänkande](#)

•[SOU 2020:26 En sjukförsäkring anpassad efter individen](#)

Inrikesminister Mikael Damberg blir intervjuad efter en pressträff.

Ett tryggare Sverige

Regeringens kamp mot kriminaliteten handlar om skärpta straff i dag och förebyggande insatser för framtiden. I Sverige ska alla vara trygga, oavsett var man bor.

•[Ett tryggare Sverige](#)

Innehåll från regeringen och Regeringskansliet

Ditt urval ger 42419 träffar av totalt 42419.

Från regeringen.se 23 maj 2020

Miljö och klimat Regeringen

Svenska regeringen har på sin hemsida en förteckning med 52 politikområden, och där finns Miljö och klimat:

Miljöpolitiken handlar om att skapa ett samhälle som är fritt från utsläpp och farliga gifter med hänsyn till både människor, djur och natur. Den handlar också om att skapa ett hållbart samhälle som är anpassat till ett förändrat klimat. Många miljöfrågor är globala och därför sker en stor del av arbetet i samverkan med andra länder.

[Om miljö och klimat](#)

Relaterad navigering

- [Miljö och klimat i statens budget](#)
- [Mål för miljö och klimat](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga för miljö och klimat](#)

Ansvarigt statsråd

[Isabella Lövin](#)

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister

Ansvarigt departement

- [Miljödepartementet](#)

[Genvägar](#)

- [Parisavtalet](#)
- [Vattenförsörjning och torka](#)
- [Nationell strategi för klimatanpassning](#)
- [Aktuellt om miljö och klimat](#)

•

•Fossilfritt Sverige stöttar näringslivets gröna återhämtning från coronakrisen

13 maj 2020

Regeringen har förlängt initiativet Fossilfritt Sverige till 2024 för att fortsätta omställningen till fossiloberoende näringsliv. Initiativet ska stödja näringslivet i återhämtningen under och efter coronakrisen. Initiativet får även utökade uppdrag lokalt, regionalt och internationellt.

•[Pressmeddelande: Fossilfritt Sverige stöttar näringslivets gröna återhämtning från coronakrisen](#)

•Nordiska miljöministrar lägger fram kemikaliedeklaration

30 april 2020

Miljö- och klimatminister Isabella Lövin deltar i dag i Nordiska ministerrådets miljö- och klimatministermöte som hålls digitalt. På agendan för mötet står bland annat behovet av grön återhämtning efter Coronapandemin. En gemensam nordisk deklARATION ska antas för att stötta arbetet med en global strategi för kemikalier och avfall.

[Pressmeddelande: Nordiska miljöministrar lägger fram kemikaliedeklaration](#)

En samlad politik för klimatet

Regeringen presenterar för första gången en klimatpolitisk handlingsplan för riksdagen. Klimat ska integreras i alla relevanta

politikområden. Med 132 åtgärder tar propositionen ett helhetsgrepp om hur utsläppen ska minska i hela det svenska samhället.

- [Pressmeddelande: En samlad politik för klimatet](#)

Konventionen om biologisk mångfald

Syftet med konventionen om biologisk mångfald (CBD) är att biologisk mångfald ska bevaras och nyttjas hållbart samt att nyttan som uppstår vid användandet av genetiska resurser ska fördelas rättvist.

- [Artikel: Konventionen om biologisk mångfald \(CBD\)](#)
- [Artikel: Det globala tillståndet för biologisk mångfald](#)
- [Artikel: Regeringens linje för konventionen om biologisk mångfald](#)

Parisavtalet

I december 2015 enades världens länder om ett nytt klimatavtal som binder alla länder och ska börja gälla senast år 2020. Den globala temperaturökningen ska hållas långt under 2 grader och vi ska jobba för att den ska stanna vid 1,5 grader. Avtalet trädde i kraft i november 2016 och nu fortsätter arbetet med att genomföra avtalet.

- [Parisavtalet](#)

På sidans slut anges att man kan få fram 2425 artiklar som kan ge mera kunskaper om miljö och klimat

Pressmeddelanden om regeringens miljö och klimat

Pressmeddelande från [Miljödepartementet](#)

Fossilfritt Sverige stöttar näringslivets gröna återhämtning från coronakrisen

Publicerad 13 maj 2020

Regeringen har förlängt initiativet Fossilfritt Sverige till 2024 för att fortsätta omställningen till fossiloberoende näringsliv. Initiativet ska stödja näringslivet i återhämtningen under och efter coronakrisen. Initiativet får även utökade uppdrag lokalt, regionalt och internationellt.

– Sällan har det varit så viktigt med tät samverkan med näringslivet. Vi behöver fördjupa och påskynda vårt samarbete för att lösa de två akuta kriser vi står inför – coronakrisen och klimatkrisen, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin

Fossilfritt Sverige ska fortsätta stödja svenskt näringslivs omställning till fossilfrihet, bland annat genom att följa upp näringslivets färdplaner för fossilfri konkurrenskraft. Fossilfritt Sverige kan även ta fram sektorsövergripande strategier som ska bidra till att förverkliga färdplanerna.

Fossilfritt Sverige ska även stödja näringslivet i att använda både befintliga och kommande färdplaner i omställningen till fossilfrihet i

samband med återhämtningen efter den ekonomiska kris som orsakats av covid-19.

– Det är avgörande att den ekonomiska återhämtningen från coronakrisen är både grön och hållbar. Nu har vi chansen att lösa två kriser samtidigt och bygga en hållbar ekonomi, och då kommer Fossilfritt Sverige kunna fungera som ett viktigt stöd, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin

Fossilfritt Sverige ska även öka engagemanget i internationella processer där initiativet kan ge ett värdefullt bidrag, till exempel den globala ledarskapsgrupp för industriomställning som leds av Sverige och Indien. Initiativet ska även öka sin samverkan med och stöd till kommuner och regioner. Fossilfritt Sverige ska redovisa uppdraget i sin helhet senast den 31 december 2024.

Presskontakt Jakob Lundgren Pressekreterare hos miljö- och klimatminister samt vice statsminister Isabella Lövin

Genvägar

- [Kommittédirektiv: Tilläggsdirektiv till initiativet Fossilfritt Sverige, Dir. 2020:50](#)
- [Fossilfritt Sveriges webbplats](#)
-

Sveriges klimatmål

Senast 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Riksdagen har stiftat en klimatlag och regeringen har inrättat ett klimatpolitiskt råd för att säkerställa att vår politik är tillräcklig för att nå detta mål.

- [Artikel: Det klimatpolitiska ramverket](#)

Regeringens arbete med anledning av nya coronaviruset
Regeringens arbete och beslut syftar till att:

- Begränsa smittspridning i landet.
- Säkerställa resurser till hälso- och sjukvård.
- Begränsa inverkan på samhällsviktig verksamhet.
- Lindra konsekvenser för medborgare och företag.
- Begränsa oro, bland annat genom information.
- Sätta in rätt åtgärder vid rätt tillfälle.
- [Regeringens arbete med anledning av nya coronaviruset](#),,,

Pressmeddelande från [Miljödepartementet](#)

Nordiska miljöministrar lägger fram kemikaliedeklaration

Publicerad 30 april 2020

Miljö- och klimatminister Isabella Lövin deltar i dag i Nordiska ministerrådets miljö- och klimatministermöte som hålls digitalt. På agendan för mötet står bland annat behovet av grön återhämtning efter Coronapandemin. En gemensam nordisk deklaration ska antas för att stötta arbetet med en global strategi för kemikalier och avfall.

– Efter den akuta krisen när vi ska bygga upp ekonomierna igen har vi varken råd eller tid att göra fel vägval. Grön återhämtning måste vara i centrum för de satsningar som görs, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin.

För att stötta arbetet med en global strategi för kemikalier och avfall ska ministrarna anta deklarationen ”Nordic Ministerial Declaration on safe management of chemicals and waste – SAICM beyond 2020”.

– Sverige har varit drivande i frågan om ett globalt kemikalieavtal i flera år. Med den nordiska deklarationen lyfter vi behovet av att detta kommer på plats snabbt och driver på den internationella processen, säger miljö- och klimatminister Isabella Lövin.

En strategi kring marint avfall och mikroplaster, samt arbetet med den nordiska Visionen 2030 står också på agendan. Ministermötet är det första under Danmarks ordförandeskap och leds av miljöminister Lea Wermelin och klimatminister Dan Jørgensen.

Presskontakt Jakob Lundgren Pressekreterare hos miljö- och klimatminister samt vice statsminister Isabella Lövin ...

Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet är de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorgan. Rådet arbetar för gemensamma lösningar för positiva effekter i Norden. Ministerrådet består av de fem nordiska länderna samt Grönland, Färöarna och Åland. Ordförandeskapet roterar mellan de fem medlemsländerna för ett år i taget. Danmark, Grönland och Färöarna har ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet under 2020.

- [Nordiska ministerrådet](#)

Relaterat

- [Artskyddsförordningen ska utredas för att rättssäkert skydda hotade arter](#)

25 maj 2020 · [Pressmeddelande](#) från [Isabella Lövin](#), [Miljödepartementet](#)

[Fossilfritt Sverige stöttar näringslivets gröna återhämtning från coronakrisen](#)

13 maj 2020 · [Pressmeddelande](#) från [Isabella Lövin](#), [Miljödepartementet](#)

[Isabella Lövin inledningstalar digitalt på Miljömålspriset 2020](#)

06 maj 2020 · [Pressmeddelande](#) från [Isabella Lövin](#), [Miljödepartementet](#)

[Miljöprojekt stöttar både fiskare och havsmiljön](#)

04 maj 2020 · [Pressmeddelande](#) från [Isabella Lövin](#), [Jennie Nilsson](#), [Miljödepartementet](#), [Näringsdepartementet](#)

Pressmeddelande från [Miljödepartementet](#)

En samlad politik för klimatet

Publicerad 17 december 2019

Regeringen presenterar för första gången en klimatpolitisk handlingsplan för riksdagen. Klimat ska integreras i alla relevanta politikområden. Med 132 åtgärder tar propositionen ett helhetsgrepp om hur utsläppen ska minska i hela det svenska samhället.

Utvecklingen för världens klimat är oroande. Just nu smälter världens landisar, temperaturen i haven stiger och enorma skogsbränder blir allt vanligare. Jordens ekosystem och människans välfärd förutsätter ett stabilt klimat.

Sverige tar nu ett viktigt steg genom att integrera klimatfrågan i alla relevanta politikområden. Den första klimatpolitiska handlingsplanen innehåller över hundra åtgärder som regeringen kommer att ta initiativ till under mandatperioden, och som spänner över hela samhället.

– Klimatkrisen är ett allvarligt hot mot välbefinnande och trygghet i världen om vi inte tar oss ur fossilberoendet och bygger miljömässigt hållbara samhällen. Att ignorera forskarnas ihärdiga varningar vore totalt ansvarslost. Sverige kan gå före och visa att en fossilfri värld inte bara är möjlig utan även gynnar vårt välbefinnande och våra företag. Det är unikt att Sverige nu går fram med en handlingsplan det grundläggande greppet att klimathänsyn ska finnas med i allt vi gör i samhället, säger miljö- och klimatminister samt vice statsminister Isabella Lövin.

Regeringens övergripande förslag i propositionen är att det ska göras ökade ansträngningar för att integrera klimatpolitiken i alla relevanta

politikområden. Alla samhällssektorer behöver bidra för att nå målet om att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Arbetet med att integrera klimatpolitiken kommer bland annat innefatta att se över all relevant lagstiftning så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag, att regeringen i samband med nästa översyn av respektive samhällsmål vid behov omformulerar målen så att de är förenliga med klimatmålen, och att göra konsekvensanalyser för klimat för förslagen inom de områden där det är relevant.

Handlingsplanen innehåller 132 åtgärder som regeringen avser genomföra under mandatperioden, både inom specifika sektorer och på en övergripande nivå. Planen omfattar sektorer såsom industri, transport, konsumtion, offentlig upphandling, jordbruk, skogsbruk, finansmarknad och internationellt klimatarbete.

Presskontakt Robert Englund Pressekreterare hos miljö- och klimatminister samt vice statsminister Isabella Lövin

Genvägar

- [Proposition: En samlad politik för klimatet – klimatpolitisk handlingsplan](#)
- [Fakta-PM: Om den klimatpolitiska handlingsplanen](#)
- [Presentation: Den klimatpolitiska handlingsplanen](#)
-

Klimatpolitiska handlingsplanen och klimatlagen

Klimatlagen (2017:720) anger att regeringen vart fjärde år ska ta fram en klimatpolitisk handlingsplan, som ska lämnas till riksdagen året efter ordinarie riksdagsval. Nu överlämnar regeringen den första klimatpolitiska handlingsplanen i en proposition till riksdagen.

Propositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

- [Artikel: Det klimatpolitiska ramverket](#)
- [Klimatlag \(2017:720\)](#)

Relaterat

- [Regeringen ger uppdrag för fossilfri båt- och fartygsflotta](#)
16 april 2020 · [Pressmeddelande](#) från [Isabella Lövin](#), [Tomas Eneroth](#), [Infrastrukturdepartementet](#), [Miljödepartementet](#)

Påminnelse: Färdplaner överlämnas till regeringen

19 april 2018 · [Pressmeddelande](#), [Webb-tv](#) från [Isabella Lövin](#), [Stefan Löfven](#), [Miljödepartementet](#), [Statsrådsberedningen](#), [Utrikesdepartementet](#)

Nya klimatbeslut för att minska utsläppen i industrin och transportsektorn

19 december 2017 · [Pressmeddelande](#) från [Isabella Lövin](#), [Miljödepartementet](#), [Utrikesdepartementet](#)

Regeringen föreslår ytterligare en halv miljard på klimatåtgärder

06 april 2017 · [Pressmeddelande](#) från [Isabella Lövin](#), [Magdalena Andersson](#), [Finansdepartementet](#), [Miljödepartementet](#), [Utrikesdepartementet](#)

Artikel från [Miljödepartementet](#)

Konventionen om biologisk mångfald (CBD)

Publicerad 23 oktober 2019

Syftet med konventionen om biologisk mångfald (CBD) är att biologisk mångfald ska bevaras och nyttjas hållbart samt att nyttan som uppstår vid användandet av genetiska resurser ska fördelas rättvist.

1992

FN:s konferens om miljö och utveckling (UNCED), även kallad Riokonferensen, Earth Summit eller ECO92, i Rio de Janeiro resulterar i tre konventioner:

- konventionen om biologisk mångfald (CBD)
- konventionen om bekämpning av ökenspridning (CCD)
- FN:s konvention om klimatförändring (UNFCCC)
-

1993

Sverige undertecknar konventionen om biologisk mångfald (CBD).

2010

De länder som undertecknat konventionen antar en strategisk plan för biologisk mångfald som gäller från 2011 till 2020. Den strategiska planen innehåller tjugo delmål som kallas Aichimålen. De mest kända målen handlar om hur stor andel mark och hav som ska skyddas genom exempelvis naturreservat, men målen omfattar också många andra aspekter av arbetet för biologisk mångfald. De flesta Aichimålen ska nås senast 2020.

2014

De tjugo så kallade Aichimålen införlivas i Sveriges inhemska miljömålsarbete genom propositionen ”En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (Prop. 2013/14:141)”.

2019

Rapporten ”Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services” från FN:s forskarpanel för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, IPBES, visar att bara tre av de tjugo Aichimålen sannolikt nås 2020.

2020

Den strategiska planen för biologisk mångfald löper ut 2020 och behöver ersättas. Ett nytt ramverk antas i Kunming i Kina hösten 2020.

CBD

CBD, eller konventionen om biologisk mångfald, trädde i kraft 1993 och har undertecknats av 196 länder. Benämningen ”mångfaldskonventionen” förekommer också. Det engelska namnet är ”Convention on Biological Diversity”.

- [CBD:s webbplats](#)
-

CBD och svenska myndigheter

Naturvårdsverket och andra myndigheter bistår regeringen i arbetet med CBD. Regeringen har gett Naturvårdsverket uppdraget att i samverkan med andra myndigheter och organisationer ta fram underlag till förhandlingarna om ett nytt ramverk för CBD.

- [Om CBD på Naturvårdsverkets webbplats](#)
-

CBD i Sverige

Propositionen ”En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (Prop. 2013/14:141)” överlämnades till riksdagen 2014. Propositionen består av de etappmål för biologisk mångfald, ekosystemtjänster och hållbar markanvändning som regeringen har beslutat samt insatser som bidrar till att nå miljö kvalitetsmålen, generationsmålet, Aichimålen och EU-målen.

- [En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster \(Prop. 2013/14:141\)](#)

Relaterat

- [FN:s miljöprogram en viktig partner för Sverige i det globala miljö- och klimatarbetet](#)
05 december 2019 · [Artikel](#) från [Miljödepartementet](#)

[Regeringens linje för konventionen om biologisk mångfald](#)

23 oktober 2019 · [Artikel](#) från [Miljödepartementet](#)

[Det globala tillståndet för biologisk mångfald](#)

23 oktober 2019 · [Artikel](#) från [Miljödepartementet](#)

[Sverige tar över ordförandeskapet för IAEA:s styrelse](#)

24 september 2019 · [Artikel](#) från [Miljödepartementet](#), [Utrikesdepartementet](#)

Artikel från [Miljödepartementet](#)

Det globala tillståndet för biologisk mångfald

Publicerad 23 oktober 2019

Människans avtryck i livsmiljöer över hela jorden påverkar många arters livsmöjligheter. Ändrade och försvunna livsmiljöer kan minska populationer och leda till att arter utrotas. Enligt en FN-rapport från maj 2019 är cirka en miljon växt- och djurarter utrotningshotade och riskerar att försvinna inom ett årtionde.

Mänsklighetens användning och exploatering av mark, vatten och hav i de flesta regioner i världen sker i en skala och på ett sätt som inte är hållbart. Resultatet blir att livsmiljöer förändras och försvinner.

På många håll i världen påverkas den biologiska mångfalden negativt. Därmed påverkas även de ekosystemtjänster som är beroende av den biologiska mångfalden negativt, enligt en rapport från FN:s forskarpanel för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, IPBES.

Runt 75 procent av jordens landareal bedöms vara påtagligt påverkad av människors aktiviteter. Sedan industrialismens genombrott har till exempel cirka 85 procent av jordens våtmarker försvunnit.

Mänsklighetens nuvarande överutnyttjande av naturens resurser leder till att ekosystemtjänster som levererar till exempel rent vatten, pollinering och odlingsbar jord försämras och försvinner, enligt IPBES-rapporten.

Rapport från IPBES

I maj 2019 presenterade IPBES en rapport om det globala tillståndet för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Det engelska namnet på rapporten är "Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services". Rapporten bygger på en analys av ungefär 15 000 källor. Syftet är att åskådliggöra hur mänskliga aktiviteter, miljöförändringar och biologisk mångfald hänger samman samt visa på möjliga handlingsvägar. Även traditionell och lokal kunskap ingår i bedömningen.

- [IPBES-rapporten "Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services"](#)

•

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Pollinering, vattenrening och naturupplevelser är några exempel.

- [Om ekosystemtjänster på Naturvårdsverkets webbplats](#)
-

IPBES

IPBES är FN:s forskarpanel för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Det engelska namnet är "Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services". IPBES bildades 2012 och har drygt 130 medlemsländer.

Naturvårdsverket är Sveriges nationella kontaktpunkt för IPBES. Naturvårdsverket representerar Sverige vid IPBES:s beslutsmöten.

- [IPBES webbplats](#)
- [Om IPBES på Naturvårdsverkets webbplats](#)

IPBES & IPCC

IPBES och IPCC utvärderar båda forskningsläget, men inom olika områden. IPCC:s uppdrag är att utvärdera forskningsläget inom klimatförändring. IPBES uppdrag är att utvärdera forskningsläget inom biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Relaterat

- [FN:s miljöprogram en viktig partner för Sverige i det globala miljö- och klimatarbetet](#)

05 december 2019 · [Artikel](#) från [Miljödepartementet](#)

[Regeringens linje för konventionen om biologisk mångfald](#)

23 oktober 2019 · [Artikel](#) från [Miljödepartementet](#)

[Konventionen om biologisk mångfald \(CBD\)](#)

23 oktober 2019 · [Artikel](#) från [Miljödepartementet](#)

[Sverige tar över ordförandeskapet för IAEA:s styrelse](#)

24 september 2019 · [Artikel](#) från [Miljödepartementet](#), [Utrikesdepartementet](#)

Artikel från [Miljödepartementet](#)

Regeringens linje för konventionen om biologisk mångfald

Publicerad 23 oktober 2019

Sveriges engagemang för FN-konventionen om biologisk mångfald (CBD) är en del av arbetet för en rättvis och hållbar utveckling i världen. I dagsläget bidrar Sverige aktivt till att ett ramverk för det globala arbetet för biologisk mångfald - det så kallade "Post-2020 Global Biodiversity Framework" - tas fram. Det nya ramverket ska gälla efter 2020.

En målsättning för Sveriges miljöpolitik är att lösa inhemska miljöproblem utan att skada miljö och hälsa utanför Sveriges gränser. Vägledande för regeringens arbete inom ramen för konventionen om biologisk mångfald är att:

- Världens länder måste samarbeta för att hejda förlusten av biologisk mångfald och ekosystemtjänster
- Fattigdomsbekämpning och biologisk mångfald hänger ihop; när ekosystemtjänster förstörs eller överutnyttjas drabbas svaga grupper som är direkt beroende av biologisk mångfald först
- Stärkta rättigheter för kvinnor är en kritisk faktor för tryggad livsmedelsförsörjning
- Bevarandet av naturen och säkrandet av ekosystemtjänsterna bidrar till klimatarbetet

- De mineraler som behövs för att producera batterier tas fram varsamt med minsta möjliga negativa påverkan på den biologiska mångfalden
- En demokratisk förvaltning präglad av rättssäkerhet, transparens och tillgänglighet säkrar både företags och enskilda personers rättigheter till naturresurserna

•
Under 2019 diskuteras CBD:s nya ramverk "Post-2020 Global Biodiversity Framework". I arbetet med att ta fram CBD:s nya ramverk driver regeringen på för att:

- Nuvarande strategiska plan ersätts med ett ambitiöst ramverk
- Delmål om biologisk mångfald kopplas till klimat och hälsa
- Mål som huvudregel ska vara mätbara och tidsbundna
- Det nya ramverket blir inkluderande så att alla samhällsaktörer, exempelvis civilsamhällsorganisationer och näringsliv, upplever att de kan bidra till att nå målen
- Det nya ramverket både ger draghjälp till och får draghjälp från genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling

CBD:s nya ramverk

CBD:s nya ramverk - det så kallade "Post-2020 Global Biodiversity Framework" - ska ersätta den strategiska plan för biologisk mångfald som gäller från 2011 till 2020. CBD:s nya ramverk förväntas antas 2021.

- [Om "Post-2020 Global Biodiversity Framework" på CBD:s webbplats](#)

Sverige och CBD

Sverige undertecknade konventionen om biologisk mångfald (CBD) 1993. Sedan dess står Sverige bakom konventionens syfte att biologisk mångfald ska bevaras och nyttjas hållbart samt att nyttan som uppstår vid användandet av genetiska resurser ska fördelas rättvist.

Agenda 2030

Agenda 2030 antogs 2015 och har undertecknats av FN:s samtliga 193 medlemsstater. Agenda 2030 omfattar 17 globala mål för hållbar utveckling, 169 delmål och 232 indikatorer. Det engelska namnet är ”the 2030 Agenda for Sustainable Development”.

- [Agenda 2030 på regeringen.se](#)
-

Relaterat

- [FN:s miljöprogram en viktig partner för Sverige i det globala miljö- och klimatarbetet](#)
05 december 2019 · [Artikel](#) från [Miljödepartementet](#)

Det globala tillståndet för biologisk mångfald
23 oktober 2019 · [Artikel](#) från [Miljödepartementet](#)

Konventionen om biologisk mångfald (CBD)
23 oktober 2019 · [Artikel](#) från [Miljödepartementet](#)

Sverige tar över ordförandeskapet för IAEA:s styrelse
24 september 2019 · [Artikel](#) från [Miljödepartementet](#),
[Utrikesdepartementet](#)

Parisavtalet

I december 2015 enades världens länder om ett nytt klimatavtal som binder alla länder och ska börja gälla senast år 2020. Den globala temperaturökningen ska hållas långt under 2 grader och vi ska jobba för att den ska stanna vid 1,5 grader. Avtalet trädde i kraft i november 2016 och nu fortsätter arbetet med att genomföra avtalet. På den här sidan samlar vi all information om regeringens arbete kring Parisavtalet.

Ansvariga statsråd

[Isabella Lövin](#)

Ansvariga departement

[Miljö- och energidepartementet](#)

Nyheter om Parisavtalet

Genvägar

- [Parisavtalet på svenska \(del av prop. 2016:17/19\)](#)
- [Naturvårdsverkets information om Parisavtalet](#)
- [FN:s klimatkonvention UNFCCC](#)

Många statsråd och myndigheter med anknytning till klimat anger inte på sina hemsidor att klimat är aktuellt.

De hänvisar till samlingar av artiklar som kan innehålla tusentals artiklar, vilket innebär för mycket arbete för en läsare.

Men Statsrådsberedningen har nya rapporter om Sveriges genomförande av Europa 2020-strategin och EU:s stabilitets- och tillväxtpakt som kan ses som del av en planering av Sveriges framtid

Det har föreslagits att kulturministern ska förmå museer, skolor, kommuner och myndigheter att propagera för förbättring av klimat och miljöer så att man undviker att göra jordklotet obeboeligt för människor, men kulturministern tycks mena, att staten inte får göra det.

Utbildningsministrarna har mycket att göra för att förbättra svenska folkets kunskaper om klimat-och miljöproblemen.

Ministern för forskning och utbildning vid universitet och högskolor bör ordna en förteckning över professorer/professurer så att det för alla blir enkelt att få grepp om forskningen.

När det gäller energi finns mycket att göra inom forskningen. Som ett exempel ska nämnas, att tidskriften Energi och miljö i nummer 5 2020 beskriver ett forskningsprojekt där man omvandlar solvärme till en kall vätska som kan lagras från sommaren till vintern.

Där nämns, att cirka 50 % av EUs energinvändning går åt till att värma upp något. 25% går åt till el och resten till transporter.

Klimatet är ett globalt problem som Sverige inte ensam kan lösa.

Det är 7-8 miljarder personer på jordklotet och en stor del av dem har dåliga kunskaper om problemen, bl a USAs president. I USA har man nu svårt att hålla igång den skifferoljeproduktion som de har. Det stora problemet är att minska de fossila bränslena.

Det är möjligt att det blir nödvändigt att öka kärnkraften i världen.

Kärnkraften är underskattad. Den bygger på ekvationen $E = mc^2$ Energi är lika med materiens massa gånger ljusets hastighet i kvadrat. Massa och energi är likvärdiga. De är två olika former av samma sak: energi är frigjord massa: massa är energi som väntar på att släppas lös.

Eftersom ljusets hastighet multiplicerad med sig själv är ett verkligt enormt tal, säger ekvationen att det finns en kopiös mängd energi bunden i alla materiella ting. Ljusets hastighet är 300 tusen km i sekunden. En människas kropp innehåller lika mycket energi som 30 mycket stora vätebomber.

De kärnkraftver vi haft bygger på att energi frigöres när man slår isär vissa atomer. Den kärnkraftteknik man nu arbetar mer med bygger på att energi frigörs när man slår ihop atomer. Man ska då kunna använda de rester man har efter de nuvarande verken och som man avser att förvara djupt i marken på dyrt sätt.

De stora städerna i världen på flera tiotals miljoner invånare har problem med bostäder för stora mängder personer med låga inkomster

som inte kan hålla lämpliga utrymmen. I glesbygderna kan det vara brister med vatten och avlopp. Ute i världen finns stora problem av många slag som vi i Sverige inte utsätts för.

Klimatet är det största problemet både i världen och Sverige. Till det hör problem med växt- och djurliv. Till det hör människornas kunskaper och värderingar utan vilka klimatet inte kan förbättras.

Sedan kommer problemen med viruset. Det är här samma sak: utan lämpliga kunskaper och värderingar kan de inte klaras.

Det betyder att kunskaper och värderingar alltid kommer före annat, både energi, klimat och virus.

Om man ser på Sverige: grundskolan måste ge eleverna lämpliga kunskaper och värderingar. Samma gäller för gymnasier och högskolor. Människornas liv hänger på att de får utbildning i skolorna så att de kan leva och försörja sig. I en demokrati är det ett måste. Arbetsförmedlingen måste skaffa jobb åt alla. Klimat och virus får ordnas samtidigt. Man måste i världen och Sverige ha fler tankar i huvudet.

Det är nödvändigt att man har sammanhangen klara och har en helhetsbild som man får av systemet för mänskliga verksamheter.

.

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar

Samhällenas arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter. Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdomshistoria.

Individernas inre verkligheter.

Tankar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.

Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.

Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.

Politiska partier o d om individernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.

Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.

Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforskning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälso- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.

Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommunikationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företagsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.

Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvård. Världsplaner. Riksplaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.

Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter.

Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel.

Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.

Litteraturvetenskap.

Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistoria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Sydamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Oceanien. Poler. Rymden..

Kunskaper om energi, klimat och växt- och djurliv finns i området för

Naturforsknings- och matematikverksamheter.

Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforskning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Ansvariga i regeringen för folkets och forskarnas kunskaper är utbildningsministrarna.

Forskning om användning av energi finns i Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Avändning av energi, klimat och växt- och djurliv m m i stor skala finns i

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.

Militära verksamheter.

Telekommunikationsverksamheter.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.

Klimatproblem. Växt- och djurvård. Världsplaner. Riksplaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar.

Ansvariga i regeringen för användning av energi, klimat och växt- och djurliv är försvarsdepartementet, näringsdepartementet, infrastrukturdepartementet, klimat- och miljödepartementet och bostadsministern.

De sociala delarna av Sveriges framtid är det som blir kvar sedan man drar bort de materiella delarna.

Politikområden som inte nämns i det föregående om energi m m.

Sociala verksamheter och sociala miljöer.

Samlade kunskaper och övergripande värderingar

Samhällenas arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter. Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdoms historia.

Individernas inre verkligheter.

Tankar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.

Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.

Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.

Politiska partier o d om individernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.

Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter. Även i det föregående

Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforskning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Hälsö- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Handelsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företagsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Formgivning av föremål och ljud.

Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål.
Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter.

Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel.

Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.

Litteraturvetenskap.

Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistpria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Sydamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Oceanien. Poler. Rymden..

Statsrådsberedningen har nya rapporter om Sveriges genomförande av Europa 2020-strategin och EU:s stabilitets- och tillväxtpakt som kan ses som del av en planering av Sveriges framtid

Från regeringen.se 23 maj 2020

Statsrådsberedningen

Statsrådsberedningen har ansvar för att leda och samordna arbetet i Regeringskansliet.

[Om Statsrådsberedningen](#)

Relaterad navigering

- [Rättsliga dokument](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Stefan Löfven](#)

Statsminister

[Hans Dahlgren](#)

EU-minister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Globala målen och Agenda 2030](#)
- [Innovationsrådet](#)[Ansvariga statsråd](#)

Aktuellt från Statsrådsberedningen

•Regeringens strategi för vaccin mot covid-19

20 maj 2020

Att säkra tillgång till ett eventuellt vaccin mot covid-19 är högt prioriterat för regeringen. Regeringen har därför tagit fram en vaccinstrategi som består av tre delar: regeringens fortsatta arbete internationellt, en ny vaccinsamordnare och ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten att ta fram en nationell vaccinationsplan. Teckenspråkstolkad version av pressträffen kan ses i pressmeddelandet nedan.

[○Pressmeddelande: Regeringens strategi för vaccin mot covid-19](#)

•Nya rapporter om Sveriges genomförande av Europa 2020-strategin och EU:s stabilitets- och tillväxtpakt

28 april 2020

På torsdagen den 23 april 2020 beslutade regeringen om två årliga rapporter till EU-kommissionen. De handlar om hur Sverige genomför och lever upp till målen i Europa 2020-strategin respektive stabilitets- och tillväxtpakten. Här kan du läsa mer och ta del av rapporterna.

[○Artikel: Nya rapporter om Sveriges genomförande av Europa 2020-strategin och EU:s stabilitets- och tillväxtpakt](#)

Innehåll från Statsrådsberedningen

Ditt urval ger **2386** träffar av totalt **2386**.

Nya rapporter: Sveriges genomförande av Europa 2020-strategin och EU:s stabilitets- och tillväxtpakt

Publicerad 28 april 2020

På torsdagen den 23 april 2020 beslutade regeringen om två årliga rapporter till EU-kommissionen. De handlar om hur Sverige genomför och lever upp till målen i Europa 2020-strategin respektive stabilitets- och tillväxtpakten. Här kan du läsa mer och ta del av rapporterna.

Smart tillväxt, hållbar tillväxt och tillväxt för alla. Det är de övergripande prioriteringarna för EU:s gemensamma tillväxt och sysselsättningsstrategi, Europa 2020. För att beskriva det nationella arbetet för att nå målen inom strategins fem områden; sysselsättning, social delaktighet, utbildning, forskning och utveckling samt klimat och energi, så sammanställer varje EU-land årligen en rapport till EU-kommissionen.

Här kan du läsa mer om årets nationella reformprogram och ta del av den i sin helhet:

[Rapport: Sveriges nationella reformprogram 2020](#)

Sveriges nationella reformprogram 2020

Publicerad 28 april 2020

Europa 2020 utgör sedan 2010 EU:s gemensamma tillväxt- och sysselsättningsstrategi. Genom Europa 2020-strategin har EU och dess medlemsstater enats om konkreta målsättningar var EU bör befinna sig 2020 inom fem områden. Det gäller sysselsättning, social delaktighet, utbildning, forskning och utveckling samt klimat och energi.

Ladda ner:

- [Rapport: Sveriges nationella reformprogram 2020 \(pdf 746 kB\)](#)

Genomförandet av strategin och framsteg mot de övergripande målsättningarna följs löpande upp inom den europeiska terminen som är ramverket för den ekonomisk-politiska samordningen inom EU.

Medlemsstaternas huvudsakliga årliga rapportering till EU-kommissionen om genomförandet av Europa 2020-strategin i den nationella politiken utgörs av nationella reformprogram. Dessa överlämnas till kommissionen i april varje år och redovisar framsteg mot Europa 2020-strategins målsättningar. Även insatser och åtgärder på områden som bedömts utgöra huvudsakliga ekonomiska utmaningar för medlemsstatens ekonomi och som också identifierats i de landsspecifika rekommendationerna man har fått inom den europeiska terminen redovisas. Nytt för i år är att medlemsstaterna i det nationella reformprogrammet även ska redovisa hur de uppfyller FN:s hållbarhetsmål.

Sveriges nationella reformprogram för 2020 är främst baserat på regeringens förslag till åtgärder och reformambitioner i 2020 års ekonomiska vårproposition respektive vårändringsbudgetar. I år präglas dessa av hanteringen av konsekvenserna av coronaviruset.

Reformprogrammet återspeglar även de politiska prioriteringarna i kommissionens årliga hållbara tillväxtstrategi.

- Genomföra investeringar av hög kvalitet med särskild inriktning på investeringsgap i forskning och innovation, utbildning och infrastruktur.
- Reformen för att främja produktivitetstillväxt, inkludering och förstärkt institutionell kvalitet.
- Säkra makroekonomisk stabilitet och sunda offentliga finanser.

I reformprogrammet finns även underlag som inkommit från arbetsmarknadens parter, regionala och lokala aktörer samt organisationer i det civila samhället. Regeringen har inte tagit ställning till dessa underlag.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4	4.2 Utbildningsmålet	37
1.1 Reformpolitiken.....	6	Lägesbeskrivning	37
2. Makroekonomisk situation och scenario	11	Insatser och åtgärder.....	39
2.1 Ekonomisk tillväxt	11	4.3 Målet för ökad social delaktighet	40
2.2 Arbetsmarknad	12	Lägesbeskrivning	40
2.3 Inflation	12	Insatser och åtgärder.....	41
2.4 Offentliga finanser	12	4.4 Forsknings- och utvecklingsmål.....	45
2.5 Inkomstspridning	13	Lägesbeskrivning	45
3. Insatser och åtgärder för att möta ekonomiska utmaningar		Insatser och åtgärder.....	45
identifierade inom den europeiska planeringsterminen 2019	13	4.5 Klimat- och energimål.....	46
3.1 Hushållens skuldsättning.....	16	Lägesbeskrivning	46
Regeringens syn på rekommendationen.....	16	Insatser och åtgärder.....	47
Insatser och åtgärder.....	17	5. Europeiska struktur- och investeringsfonderna 2014-2020	49
3.2 Bostadsmarknaden.....	21	Partnerskapsöverenskommelsen	49
Regeringens syn på rekommendationen.....	21	Investering för tillväxt och sysselsättning 2014-2020.....	49
Insatser och åtgärder.....	22	6. Institutionella frågor och deltagande av berörda parter	54
Utredningar och uppdrag	25	6.1 Institutionella frågor	54
3.3 Investeringar	28	6.2 Överläggningar med arbetsmarknadens parter	54
Regeringens syn på kommissionens bedömning.....	28	6.3 Lokal och regional förankring	55
3.4 Bekämpning av penningtvätt.....	31	6.4 Samråd med intresseorganisationer och civila samhällets	
Regeringens syn på rekommendationen.....	31	organisationer.....	55
Insatser och åtgärder.....	31	Bilaga med externa underlag till Sveriges nationella reformprogram	
4. Framsteg mot målen i Europa 2020-strategin	33	2020	57
4.1 Sysselsättningsmålet.....	33	Bilaga med FN:s globala mål för hållbar utveckling som refereras till i	
Lägesbeskrivning	33	kapitel 4.....	102
Insatser och åtgärder.....	35		

4.4 Forsknings- och utvecklingsmål

Sveriges nationella mål

Att offentliga och privata investeringar i forskning och utveckling (FoU) ska uppgå till ungefär 4 procent av BNP 2020.

Uppfyllelse av FN:s globala mål om hållbar utveckling
Målet bidrar till mål 2 (2.4, 2.A), 3, 5 (5B), 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15 och 16.

Lägesbeskrivning

Sammantaget uppskattas statens investeringar och övriga offentliga investeringar i FoU uppgå till 43,3 miljarder kronor 2018. Det motsvarar en andel av BNP på cirka 0,90 procent vilket kan jämföras med 2017 då andelen uppgick till 0,93 procent. Företagens investeringar i FoU uppgick till 113,8 miljarder kronor 2018, vilket motsvarar 2,38 procent av BNP. Det är en ökning med 400 miljoner kronor sedan 2018. Tillsammans med offentliga avsättningar på 0,90 procent 2017 avsattes cirka 3,28 procent av BNP för FoU 2018.

Insatser och åtgärder

År 2019 fördelades en tredjedel av de statliga medlen för FoU genom utlysningar via de forskningsfinansierande myndigheterna Vetenskapsrådet; Verket för innovationssystem; Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande; Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd; Rymdstyrelsen och Statens energimyndighet. Fördelning genom utlysningar leder till konkurrens och höjer kvaliteten inom svensk forskning.

Samordningssektariat EU-SAM på Verket för innovationssystem samordnar de statliga forskningsfinansiärernas finansiering av

europiska partnerskapsprogram för forskning och innovation. Den statliga svenska finansieringen av partnerskapsprogrammen uppskattas ha uppgått till 175 miljoner kronor under 2019.

Ett samordningssektariat, Intsam på Verket för innovationssystem, har ansvar när det gäller samordning och finansiering av internationellt forskningssamarbete utanför EU. År 2019 avsattes 25 miljoner kronor för Intsam.

Sverige fortsätter att avsätta stora resurser för konstruktion av forskningsinfrastruktur. Byggandet av den europeiska spallationskällan (ESS) pågår enligt plan och anläggningen beräknas vara klar 2023.

4.5 Klimat- och energimål

Sveriges nationella mål

Riksdagen har antagit klimat- och energipolitiska mål för år 2020, varav tre också utgör Sveriges nationella mål inom Europa 2020-strategin:

– 40 procents minskning av utsläppen av växthusgaser jämfört med 1990. Målet gäller för de verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter inom EU (EU– ETS). Minskningen sker genom utsläppsreduktioner i Sverige och i form av investeringar i andra EU-länder eller internationella krediter. Regeringens ambition är att så långt som möjligt nå målen genom nationella insatser.

– Andelen förnybar energi ska 2020 utgöra minst 50 procent av den totala energianvändningen.

– 20 procent effektivare energianvändning till 2020. Målet uttrycks som ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet med 20 procent mellan 2008 och 2020.

Sverige ska enligt EU:s ansvarsfördelning minska utsläppen av växthusgaser med 17 procent till 2020 jämfört med 2005 och öka andelen förnybar energi till 49 procent 2020.

Uppfyllelse av FN:s globala mål om hållbar utveckling

Målet bidrar till mål 3 (3.9), 7 (7a, 7.1, 7.2, 7.3), 9 (9.3, 9.4), 12 (12.6, 12.7), 13 (13.1, 13.2).

Lägesbeskrivning

Målen för utsläppsminskningar och energieffektivisering bedöms som nåbara med befintliga styrmedel. Målet om förnybart uppnåddes redan 2012.

År 2020 är det nationella klimatmålet att utsläppen i Sverige bör vara 40 procent lägre än 1990. Målet bedöms kunna nå inom uppsatt tid, under förutsättning att utsläppsreduktioner genom investeringar i andra EU-länder eller flexibla mekanismer, alternativt att ytterligare åtgärder genomförs för att åstadkomma inhemska utsläppsminskningar. Utsläppsgapet 2020 för att nå målet med enbart inhemska åtgärder bedöms till cirka 0,9 miljoner ton.¹⁴

(14 På grund av att den handlande sektorns omfattning har ändrats sedan målet definierades refereras till utsläppsgapet i ton mellan målnivån och referensscenariot istället för hur många procent minskning som har uppnåtts.)

Sveriges andel förnybar energi i förhållande till slutlig energianvändning har ökat stadigt sedan början av 1970-talet och uppgick 2017 till 54,5 procent. Andelen förnybar energi ligger således över både Sveriges åtagande till 2020 enligt direktivet om 49 procent, och över det nationella målet om minst 50 procent andel förnybar energi till 2020.

När det gäller en effektivare energianvändning så har energiintensiteten (räknad som kvoten mellan tillförd energi och BNP i fasta priser) minskat med 17,9 procent t.o.m. 2017 jämfört med basåret 2008.

Insatser och åtgärder

Sverige har infört flera styrmedel som syftar till att direkt eller indirekt påverka utsläppen av växthusgaser. En grundbult i Sveriges klimatpolitik är generella ekonomiska styrmedel, främst energibeskattnings och EU:s system för handel med utsläppsrätter (EU ETS). Den svenska energibeskattnings utgörs av en kombination av koldioxidskatt, energiskatt på bränslen och energiskatt på el.

Energiskatten på bränslen och el är utformad på grundval av såväl energi- och miljöpolitiska som statsfinansiella skäl, medan koldioxidskatten på bränslen är en rent miljörelaterad skatt, införd med syfte att minska koldioxidutsläppen.

Åtgärder för minskade växthusgasutsläpp

I enlighet med den nationella klimatlagen har regeringen under 2019 presenterat en klimatpolitisk handlingsplan. Den klimatpolitiska handlingsplanen tar ett helhetsgrepp om klimatfrågan och innehåller över hundra åtgärder för att minska utsläppen i hela samhället.

Bland annat kommer all relevant lagstiftning att ses över så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag. Reduktionsplikten, som innebär att drivmedelsleverantörer måste blanda in hållbara biodrivmedel för att uppnå en viss utsläppsreduktion jämfört med fossila drivmedel, kommer också utformas så att den bidrar till att nå det nationella målet om minskade växthusgasutsläpp från inrikes transporter med 70 procent 2030.

Dessa insatser beräknas att påverka utsläppsutvecklingen efter 2020 och möjligheten att nå målet om att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp.

Åtgärder för förnybar energi

Riksdagen godkände under 2017 ett nytt mål för elcertifikatsystemet om ytterligare 18 TWh förnybar elproduktion till 2030. Den förnybara elproduktionen inom elcertifikatsystemet ökade i Sverige med 3,9 TWh 2018 jämfört med året innan.

Regeringen införde 2009 ett investeringsstöd till den som investerar i solceller. Under 2017 beviljades totalt omkring 391 miljoner kronor i stöd och 236 miljoner kronor betalades ut. Detta är de högsta årliga siffrorna sedan stödet infördes och beror på den kraftiga ökningen av stödet. Stödandelen för investeringsstödet för solceller har höjts till 20 procent för alla kategorier av sökande fr.o.m. den 1 januari 2018 genom ändring av förordningen (2009:689) om statligt stöd till solceller.

Åtgärder för energieffektivisering

Regeringen genomför ett flertal insatser för att driva på en effektiv användning av energi. Regeringen har bl a ett program för

energieffektivisering i industrin, Energisteget. Energisteget innebär att stora företag som genomfört en energikartläggning kan ansöka om bidrag för en fördjupad studie av energieffektiva åtgärder eller investeringsstöd för merkostnaden för investering i en energieffektiv åtgärd. För andra aktörer, såväl hushåll som företag och organisationer, erbjuds en kostnadsfri och kommersiellt oberoende klimat- och energirådgivning där energieffektiserande åtgärder utgör en central del.

Innehållsförteckning

Bilaga med externa underlag till Sveriges nationella reformprogram 2020.....	57
1. Bidrag från arbetsmarknadens parter.....	58
1.1 Inledning.....	58
1.2 Kort om lönebildning och partsautonomin i Sverige.....	58
1.3 Exempel på parternas aktiviteter som bidrar till måluppfyllelsen av Europa 2020-strategin.....	61
1.3.1 Sysselsättning – 80 % av kvinnor och män 20–64 år ska arbeta.....	61
1.3.2 Utbildning – Andelen elever utan gymnasiebetyg ska vara lägre än 10 %.....	73
2. Bidrag från Sveriges Kommuner och Regioner – företrädare för den regionala och lokala nivån.....	75
2.1 Lokalt och regionalt genomförande av Europa 2020-strategin.....	75
2.1.1 Europa 2020-strategins framtid.....	75
2.1.2 Struktur- och investeringsfonderna samt fonden för rättvis omställning.....	76
2.2 Regionala och lokala projekt.....	76
2.2.1 Sysselsättning, utbildning, social inkludering och minskad fattigdom.....	77
2.2.2 Klimatförändring och hållbar energiförsörjning samt forskning och utveckling.....	81
3. Bidrag från organisationer i det civila samhället.....	86
3.1 Europeiska Ungdomsparlamentet Sverige.....	86
3.2 Folkbildningsrådet.....	89
3.3 Kungliga Vetenskapsakademin.....	92
3.4 Vetenskap & Allmänhet, VA.....	96
3.5 Coompanion.....	100
Bilaga med de av FN:s globala mål för hållbar utveckling som refereras till i kapitel 4.....	102

Mer om Europa 2020-strategin finns här:

[Europa 2020-strategin](#)

Regeringen har även fattat beslut om en annan årlig rapport, nämligen Sveriges konvergensprogram. I programmet beskrivs bland annat den ekonomiska politiken och Sveriges offentliga finanser i förhållande till stabilitets- och tillväxtpaktens regelverk.

Sveriges konvergensprogram och nationella reformprogram 2020 baseras främst på 2020 års ekonomiska vårproposition (prop. 2019/20:100), som regeringen överlämnade till riksdagen den 15 april 2020. Riksdagens finansutskott informerades om konvergensprogrammet och reformprogrammet den 21 april 2020. Den 23 april 2020 beslutade regeringen om konvergensprogrammet och reformprogrammet.

[Rapport: Sveriges konvergensprogram 2020](#)

Rapport från [Finansdepartementet](#)

Sveriges konvergensprogram 2020

Publicerad 28 april 2020

Stabilitets- och tillväxtpakten är en uppsättning regler för samordning av finanspolitiken i EU:s medlemsstater. Syftet med pakten är att säkerställa sunda offentliga finanser. Enligt paktens bestämmelser ska medlemsstaterna senast i april varje år lämna in stabilitets- och konvergensprogram. Sverige och andra medlemsstater som inte har euron som valuta lämnar in konvergensprogram medan euroländer lämnar in stabilitetsprogram. Programmen är utgångspunkten för kommissionens och rådets övervakning av ländernas offentligfinansiella position.

Ladda ner:

- [Rapport: Sveriges nationella reformprogram 2020 \(pdf 746 kB\)](#)

I tidigare publicerat program fanns ett fel i tabell 4.1. Felet är korrigerat i denna version

Sveriges konvergensprogram 2020 innehåller en beskrivning av Sveriges finanspolitiska och penningpolitiska ramverk och ekonomiska politik. Det redogör också för regeringens prognoser för den ekonomiska utvecklingen och Sveriges offentliga finanser. Programmet behandlar dessutom finanspolitikens långsiktiga hållbarhet.

Sveriges konvergensprogram 2020 baseras främst på 2020 års ekonomiska vårproposition (prop. 2019/20:100), som regeringen överlämnade till riksdagen den 15 april 2020. Riksdagens finansutskott informerades om konvergensprogrammet den 21 april 2020. Den 23 april 2020 beslutade regeringen konvergensprogrammet.

Genväg

- [Tabeller - Sveriges konvergensprogram 2020 \(korrigerad version\).xlsx](#)
- [Diagramunderlag - Sveriges konvergensprogram 2020.xlsx](#)

Sveriges nationella reformprogram 2020

Europa 2020 – EU:s strategi för smart och hållbar tillväxt för alla

1. Inledning

Europa 2020-strategin utgör sedan juni 2010 EU:s gemensamma tillväxt- och sysselsättningsstrategi. Den baseras på de fördragsfästa integrerade ekonomiska och sysselsättningspolitiska riktlinjerna.

1) (1 Rådets rekommendation (EU) 2015/1184 av den 14 juli 2015 om allmänna riktlinjer för medlemsstaternas och Europeiska unionens ekonomiska politik. Rådets beslut (EU) 2019/1181 av den 8 juli 2019 om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik.)

Syftet med strategin är att förbättra förutsättningarna för full sysselsättning och hållbar tillväxt för alla till år 2020. Strategin bygger på tre prioriteringar som ska förstärka varandra.

- Smart tillväxt: utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation.
- Hållbar tillväxt: främja en resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi.
- Tillväxt för alla: stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning.

Medlemsstaterna ska i april varje år till kommissionen överlämna nationella reformprogram som beskriver genomförandet av Europa 2020-strategin i den nationella politiken. I programmen redogörs för

uppnådda resultat under gångna året och vilka insatser som planeras. Programmen ska även återspegla de övergripande prioriteringarna för den europeiska terminen som är ramverket för ekonomisk-politisk samordning inom EU.

Sveriges nationella reformprogram 2020 baseras främst på åtgärder och reformambitioner i budgetpropositionen för 2020 och 2020 års ekonomiska vårproposition respektive vårändringsbudget. I år präglas vårpropositionen och vårändringsbudgeten av hanteringen av konsekvenserna av coronaviruset. De insatser och åtgärder som det hänvisas till i avsnitt 3 avser sådana som regeringen har vidtagit och avser att vidta på områden som kommissionen och rådet inom särskilt den europeiska terminen 2019 har bedömt utgöra huvudsakliga ekonomiska utmaningar för svensk ekonomi. Det är viktigt att notera att dessa utmaningar formulerades av kommissionen och rådet innan coronakrisen.

Reformprogrammet återspeglar även de politiska prioriteringarna i kommissionens årliga hållbara tillväxtstrategi.

- Genomföra investeringar av hög kvalitet med särskild inriktning på investeringsgap i forskning och innovation, utbildning och infrastruktur.
- Reformerna för att främja produktivitetstillväxt, inkludering och förstärkt institutionell kvalitet.
- Säkra makroekonomisk stabilitet och sunda offentliga finanser.

Nytt för i år är att medlemsstaterna i det nationella reformprogrammet även ska redovisa hur de uppfyller FN:s hållbarhetsmål. Detta görs i redovisningen av uppfyllelsen av Europa 2020-målen i avsnitt 4. Där framgår vilka Europa 2020-mål som bidrar till att uppfylla relevanta

hållbarhetsmål. En översikt över de relevanta hållbarhetsmålen framgår av en bilaga till årets program.

I en bilaga till årets program återfinns även underlag som har inkommit från arbetsmarknadens parter, regionala och lokala aktörer samt organisationer i det civila samhället. Regeringen har inte tagit ställning till dessa underlag.

1.1 Reformpolitiken

Hela Sverige sluter nu upp i kampen mot det nya coronaviruset. Pandemin utgör ett allvarligt hot mot människors liv och hälsa och i dess spår följer allvarliga ekonomiska konsekvenser. Smittspridningen ska begränsas med alla nödvändiga åtgärder och resurser.

Konsekvenserna för företag, jobb och samhällsekonomi ska tryckas tillbaka. Virusutbrottet och dess följder ska mötas med samarbete och gemensamt ansvarstagande, både inom och mellan länder.

För närvarande råder det stor osäkerhet om hur snabbt och i vilken omfattning viruset sprids samt hur allvarliga konsekvenserna blir för ekonomin. Situationen kan förändras mycket snabbt. Sverige har tack vare starka offentliga finanser goda förutsättningar att vidta de åtgärder som krävs.

Regeringen har under våren 2020 lagt fram ett stort antal åtgärder, dels i fem extra ändringsbudgetar, dels i propositionen Vårändringsbudget för 2020. Flera av åtgärderna har redan trätt i kraft tack vare bred samsyn i riksdagen om situationens allvar. Såväl de föreslagna åtgärderna som 2020 års ekonomiska vårproposition bygger på en politisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna.

Smittspridningen ska begränsas

Alla som arbetar med sjukvård och smittskyddsarbete ska ha de verktyg och resurser som behövs för att hantera och begränsa spridningen av viruset.

Regioner och kommuner har genom sitt ansvar för sjukvård och omsorg en avgörande roll i kampen mot virusutbrottet.

Kommunsektorn tillförs både riktade och generella medel för att hantera de omedelbara merkostnader som utbrottet medför.

Prestationskraven i kömiljarderna tas tillfälligt bort. Medel avsätts för att skyndsamt utöka antalet tester.

Statliga myndigheter som deltar i att begränsa utbrottet ska ha de resurser de behöver. Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Läkemedelsverket har därför fått ökade anslag. Socialstyrelsens låneram för beredskapsinvesteringar höjs för att myndigheten ska kunna köpa in bland annat provtagnings-, skydds- och intensivvårdsutrustning.

Risken för att vården överbelastas minskar ju mer smittspridningen begränsas. Karensavdraget och kravet på läkarintyg under sjuklöneperioden

har slopats tillfälligt och resurserna för smittbärrapporteringen har ökat. Regeringen föreslår även ökade medel till Vetenskapsrådet för att finansiera mer forskning som syftar till att bekämpa viruset och förhindra framtida pandemier.

För att öka allmänhetens kunskap om virusutbrottet har regeringen uppdragit åt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap att i samverkan med andra berörda myndigheter skyndsamt ta fram ett nationellt informationsmaterial och sprida informationen till så många som möjligt.

För att begränsa smittspridningen har regeringen under våren infört flera restriktioner. Icke nödvändiga resor till Sverige och allmänna sammankomster och offentliga tillställningar med fler än 50 deltagare har förbjudits. På restauranger och barer är endast bordsservering tillåten. För att skydda de äldre har regeringen också beslutat om ett besöksförbud på samtliga landets äldreboenden. Det är också viktigt att var och en tar ansvar för sin egen och andras hälsa.

Konsekvenserna för svenska jobb och företag ska tryckas tillbaka. De ekonomiska konsekvenserna av coronaviruset drabbar näringslivet mycket hårt. Många företagare upplever stor osäkerhet och vet inte om deras verksamhet kommer att överleva och hur det ska gå för deras anställda. För att stötta livskraftiga företag och minska antalet förlorade arbetstillfällen har regeringen presenterat flera krispaket med åtgärder för minskade kostnader, stärkt likviditet och bättre finansieringsmöjligheter.

Ett system för stöd vid korttidspermittering har införts för att lyfta av lönekostnader för företag. Syftet är att fler företag ska överleva och färre anställda ska bli av med jobbet. En tillfällig nedsättning av arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften för de första 30 anställda under fyra månader är på plats. Även egenavgifterna har satts ned. Staten kommer tillfälligt att ersätta arbetsgivarnas sjuklönekostnader och egenföretagare med F-skattsedel ersätts genom sjukpenning under dag 1 till 14 i sjukfallet.

Möjligheterna till anstånd med betalning av skatter och avgifter har utökats och reglerna för egenföretagares avsättningar till periodiseringsfonder har ändrats tillfälligt. För att underlätta kreditgivningen till i första hand små och medelstora företag har bankerna getts möjlighet att låna ut med stöd av statliga kreditgarantier. Almi Företagspartner tillförs kapitaltillskott för att

öka sin utlåning till små och medelstora företag. Svensk Exportkredits låneram och Exportkreditnämndens kreditgarantiram föreslås utökas. Regeringen har även skapat förutsättningar för kreditgarantier till flygföretag.

För att mildra de negativa konsekvenserna för utsatta branscher som sällanköpshandel, hotell och restaurang har ett hyresstöd införts där staten står för halva hyresrabatten upp till max 25 procent av hyran. Regeringen föreslår också ett tillskott för att stödja kulturverksamheter i hela landet och att Riksidrottsförbundet tillförs medel att fördela till Sveriges idrottsföreningar.

Trygghet och omställning för den som blir arbetslös. Trots de omfattande åtgärder som regeringen har vidtagit för att stötta livskraftiga företag kommer många att bli av med jobbet. I och med rådande konjunkturläge har flera tillfälliga förändringar i arbetslöshetsförsäkringen införts för att göra det lättare att kvalificera sig och för att den ska innebära ökad ekonomisk trygghet för den som blir arbetslös. Därtill föreslås insatser för goda möjligheter till omställning.

Arbetsförmedlingen föreslås få mer medel för att hantera en ökad arbetslöshet och säkerställa en likvärdig service i hela landet.

Regeringen anser att det är viktigt att Arbetsförmedlingen ges förutsättningar att hantera situationen. Medel tillförs också för att fler ska kunna delta i insatser som leder till arbete, som arbetsmarknadsutbildning, även på distans, extratjänster samt stöd- och matchningstjänster. Tiden för extratjänster, introduktionsanställningar och nystartsjobb förlängs tillfälligt.

Till Sveriges främsta konkurrensfördelar hör ett innovativt och kunskapsintensivt näringsliv samt en hög förmåga att ställa om till nya jobb när gamla försvinner. För att fler ska kunna vidareutveckla sin kompetens eller ställa om till ett nytt yrke föreslår regeringen att fler platser tillkommer på universitet och högskolor, yrkeshögskolan, yrkesvux och folkhögskolan. Staten ska under 2020 stå för hela finansieringen av regionalt yrkesvux.

Studerande ska inte riskera att stå utan försörjning om undervisningen ställs in. Regeringen har därför beslutat att man i sådana fall får behålla beviljade studiestöd. För att studenter som väljer att arbeta extra, exempelvis i vården, inte ska få minskat studiemedel har det så kallade fribeloppet tillfälligt slopats.

Regeringen kommer vidare att följa hur de ekonomiska konsekvenserna av virusutbrottet påverkar företagens konkurrenskraft, förutsättningar att bo och leva i hela landet samt olika grupper i samhället, samt den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män.

Fortsatt kamp mot samhällsproblemen
Arbetslösheten, klimatförändringarna, de växande behoven i välfärden, klyftan mellan stad och land, den bristande integrationen, kunskapsresultaten i skolan och brottslighet utgör, bortom den

pågående pandemin, samhällsproblem som måste mötas med fortsatt reformarbete.

Krisen kan få allvarliga konsekvenser för Sverige under lång tid. Så snart kampen mot smittspridningen tillåter ska den ekonomiska politiken inriktas mot att stödja en snabb återhämtning.

Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Sverige ska fortsätta ta en ledande roll både nationellt och internationellt för att genomföra Parisavtalet och Agenda 2030. Regeringen föreslår en utökning av stödet för installation av solceller för att möjliggöra att fler kan beviljas stöd. Regeringen föreslår också en satsning på gröna jobb och en förstärkning av stödet för produktion av biogas.

Den generella och skattefinansierade välfärden stödjer ett högt arbetskraftsdeltagande, bidrar till jämlikhet och jämställdhet samt banar väg för bättre livschanser för alla. Regioner och kommuner tillförs generella resursförstärkningar för att klara av det ansträngda ekonomiska läget. Regeringen föreslår att 20 nya miljarder tillförs 2020, varav 12,5 miljarder kronor utgör ett permanent tillskott till kommunsektorn. Resurstillskotten bidrar till en god tillgång till vård, skola, omsorg och kollektivtrafik av hög kvalitet.

Brottens orsaker ska angripas och den organiserade brottsligheten ska knäckas. Därför föreslår regeringen att rättsväsendet stärks med tillskott till bland annat Kriminalvården, Rättsmedicinalverket, Statens institutionsstyrelse och Sveriges Domstolar, inklusive Migrationsdomstolarna. Medel föreslås tillföras Säkerhetspolisen, Datainspektionen och Tullverket.

Virusutbrottet kan förvärra situationen för personer som utsätts för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Medel

tillförs därför organisationer som arbetar med barn i utsatta situationer och organisationer som arbetar med våldsutsatta kvinnor och barn.

I oroliga tider är det än mer angeläget att samhällets institutioner står upp för den fria journalistiken, rättsstatens principer och de mänskliga rättigheterna. Regeringen tillför permanent mer medel till det statliga mediestödet.

Vid sidan av att hantera den akuta krisen ska reformarbetet fortsätta i enlighet med den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de Gröna.

2. Makroekonomisk situation och scenario

2.1 Ekonomisk tillväxt

Utbrottet av det nya coronaviruset väntas få mycket allvarliga effekter och världsekonomin väntas krympa 2020. I Sverige väntas BNP-tillväxten bli negativ 2020. Efterfrågan har minskat kraftigt, både i Sverige och globalt, till följd av beteendeförändringar och restriktioner som införts för att förhindra smittspridning. Samtidigt drabbas Sveriges exportinriktade industrier hårt av den globala efterfrågechocken. Produktionen i Sverige påverkas även mer direkt av nedstängningar, ökad frånvaro och störningar i globala produktionskedjor. Därtill har oron på de finansiella marknaderna ökat och börser har fallit kraftigt.

Sammantaget bedöms efterfrågan på svenska varor och tjänster minska kraftigt under det första halvåret, för att sedan successivt återhämta sig. Resursutnyttjandet väntas bli betydligt lägre än normalt och svensk ekonomi bedöms vara i en lågkonjunktur både 2020 och 2021.

2.2 Arbetsmarknad

Det plötsliga fallet i efterfrågan till följd av virusutbrottet väntas ge stora effekter på svensk arbetsmarknad. Sysselsättningen väntas falla kraftigt 2020 då många företag tvingas säga upp personal. Regeringens åtgärder bedöms mildra detta, men många väntas bli arbetslösa 2020 och arbetslösheten bedöms stiga snabbt.

Då efterfrågan i svensk ekonomi väntas stiga under andra halvan av 2020 och 2021 väntas även arbetsmarknaden återhämta sig något 2021. Återhämtningen bedöms dock ske med en viss fördröjning, då det bl.a. kan ta tid för företag att återanställa personal..

2.3 Inflation

Inflationen, mätt med konsumentprisindex med fast bostadsränta (KPIF), väntas vara låg, framför allt under 2020. Det förklaras främst av en svag utveckling av energipriser och ett lågt resursutnyttjande både i Sverige och omvärlden.

KPIF-inflationen dämpas kraftigt 2020 och understiga Riksbankens inflationsmål på 2 procent både 2020 och 2021 (se tabell 4.5). KPI-inflationen, som inkluderar effekten av ändrade bostadsräntor, väntas också bli låg 2020 och 2021.

2.4 Offentliga finanser

Den offentliga sektorns finanser förstärktes kraftigt mellan 2014 och 2017. Från att ha uppvisat ett underskott på 1,5 procent av BNP vändes det finansiella sparandet till ett överskott på 1,4 procent av BNP. I takt med att sparandet därefter anpassats till den nya nivån på överskottsmålet har det finansiella sparandet sjunkit och uppgick 2019 till 0,4 procent av BNP. Med anledning av utbrottet av coronaviruset bedrivs nu en expansiv finanspolitik för att bromsa konjunkturedgången. Det finansiella sparandet bedöms uppgå till -3,8

Tabell 1. Makroekonomiska nyckeltal

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2019, prognos 2020–2023.

	2019	2020	2021	2022	2023
BNP ¹	1,2	-4,0	3,5	3,4	3,1
BNP, kalenderkorrigerad ¹	1,3	-4,2	3,3	3,4	3,3
BNP-gap ²	0,8	-5,2	-3,6	-1,9	-0,4
Sysselsatta, 15–74 år	0,7	-1,6	0,6	1,2	2,2
Sysselsättningsgrad ³ , 15–74 år	68,3	66,9	67,0	67,5	68,7
Sysselsättningsgrad ³ , 20–64 år	82,1	80,1	80,2	80,8	82,2
Arbetade timmar ⁴	-0,3	-2,4	1,5	1,1	2,1
Produktivitet ^{4, 5}	1,7	-1,9	1,8	2,3	1,2
Arbetslöshet ⁶ , 15–74 år	6,8	9,0	9,0	8,4	7,0
Timlön ⁷	2,6	2,2	2,4	2,6	2,8
KPI	1,8	0,5	1,2	1,3	1,8
KPIF	1,7	0,5	1,5	1,6	1,8
BNP omvärlden, KIX-vägd ^{1,8}	2,0	-3,3	4,0	3,6	2,8

¹ Fasta priser.² Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP. Potentiell BNP är en bedömning.³ Procent av befolkningen inom respektive åldersgrupp.⁴ Enligt nationalräkenskaperna, kalenderkorrigerad.⁵ Förädlingsvärde i hela ekonomin till baspris per arbetad timme.⁶ Procent av arbetskraften.⁷ Timlön enligt konjunkturlönestatistiken är en prognos även för 2019.⁸ BNP-prognoser för omvärlden sammanvägtade med KIX-vikter, ett mått på respektive lands betydelse för svensk utrikeshandel.

Anm.: Prognosen är baserad på de regelverk för skatter och transfereringar och de anslagsnivåer som har beslutats av riksdagen och som har föreslagits eller aviserats av regeringen.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet, Macrobond och egna beräkningar.

procent av BNP 2020 för att sedan förstärkas, denna bedömning är dock behäftad med stor osäkerhet.

Det strukturella sparandet, dvs. sparandet justerat för bl.a. konjunkturella effekter, beräknas bli -0,9 procent av potentiell BNP 2020. Regeringen bedömer att det föreligger en tydlig avvikelse från överskottsmålet, men att denna avvikelse är motiverad av stabiliseringspolitiska skäl med anledning av de ekonomiska effekterna av utbrottet av coronaviruset. Regeringen bedömer i dagsläget att en återgång till målet kan inledas när resursutnyttjandet stabiliserats. I denna prognos är sparandet vid målnivån redan 2021, men denna bedömning är osäker. Ytterligare försvagning av konjunkturen kan även föranleda ytterligare finanspolitiska åtgärder.

2.5 Inkomstspredning

Inkomstspredningen har ökat under den senaste tioårsperioden, främst till följd av kraftigt ökande kapitalinkomster i toppen av inkomstfördelningen. Gini-koefficienten vände ner något 2018, dvs. inkomstspredningen minskade. Det berodde främst på att kapitalinkomsterna föll tillbaka jämfört med nivån 2017. En tydlig utjämnande profil på de reformer som genomfördes 2018 bidrog också till att minska inkomstspredningen.

Virusutbrottet kan förväntas påverka inkomstfördelningen de närmaste åren. En ökad arbetslöshet bidrar i sig till ökad inkomstspredning. Regeringens åtgärder för att mildra effekterna på arbetsmarknaden och för att stärka den ekonomiska tryggheten för Sveriges löntagare bedöms dock dämpa tendenserna till ökad inkomstspredning.

3. Insatser och åtgärder för att möta ekonomiska utmaningar identifierade inom den europeiska planeringsterminen 2019

I detta kapitel redogörs övergripande för de insatser och åtgärder som regeringen har vidtagit och avser att vidta på områden som kommissionen och rådet inom särskilt den europeiska termen 2019 har bedömt utgöra huvudsakliga ekonomiska utmaningar för svensk ekonomi. Det är viktigt att notera att dessa utmaningar formulerades av kommissionen och rådet innan coronakrisen.

I kommissionens förslag till landsspecifik rekommendation som publicerades den 5 juni 2019 framhålls sammanfattningsvis att Sverige väntas följa stabilitets- och tillväxtpaktens regler. Kommissionen pekar på ett antal utmaningar som Sverige behöver hantera. En sådan utmaning utgör hushållens höga och ökande skuldsättning som bedöms utgöra en risk för den makroekonomiska stabiliteten. En relaterad utmaning utgör den svenska bostadsmarknaden som, enligt kommissionen, uppvisar strukturella brister och förblir en potentiell källa till instabilitet. Vidare har det inom vissa sektorer uppstått en brist på arbetskraft där investeringar i utbildning och 14 (105)

kompetens, däribland digital kompetens, kommer att bidra till att Sverige kan ta itu med de utmaningarna. Fortsatta investeringar i transportinfrastruktur kan bidra till att förbättra arbetskraftens rörlighet, den regionala sammanhållningen och bostadsmarknaden och gynna Sveriges långsiktiga produktivitetsökning. Kommissionen konstaterar också att det finns utmaningar vad gäller bekämpning av penningtvätt i Sverige.

I rådets beslut från den 9 juli 2019 rekommenderas Sverige att under 2019 och 2020 vidta följande åtgärder:

1. Ta itu med risker kopplade till hushållens höga skuldsättning genom att stegvis begränsa avdragsrätten för utgiftsräntor för bolån eller genom att höja fastighetsskatten. Stimulera investeringar i bostadsbyggandet där bristen är som störst, främst genom att ta bort strukturella hinder för byggandet. Effektivisera bostadsmarknaden, bl.a. genom en mer flexibel hyressättning och en översyn av kapitalvinstbeskattningen.
2. Inrikta den investeringsrelaterade ekonomiska politiken på utbildning och färdighetsutveckling och fortsätta att investera i hållbara transporter för att upprusta de olika trafikslagen, i synnerhet järnvägen, samt i forskning och innovation, med beaktande av regionala skillnader.
3. Säkerställa en effektiv tillsyn och tillämpning av regelverket mot penningtvätt. 2) (2 2019/C 301/27)

Den 26 februari 2020 presenterade kommissionen sitt vinterpaket inom den europeiska terminen som innehåller landsrapporter med fördjupade analyser av medlemsstaternas ekonomier och sociala situation. För de 13 medlemsstater som granskats inom ramen för det makroekonomiska obalansförfarandet redovisas även kommissionens djupanalyser, dvs. deras bedömning av huruvida makroekonomiska obalanser föreligger eller ej i dessa medlemsstater.

I den svenska landsrapporten³ (3 SWD (2020) 526 final) bedöms Sveriges ekonomi mot bakgrund av kommissionens årliga hållbara tillväxtstrategi⁴ (4 COM (2019) 650 final) som presenterades den 17 december 2019 och som innehåller förslag till

politiska prioriteringar och inriktning på den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken i EU för de kommande 12 månaderna (se kap. 1).

I landsrapporten för Sverige pekar kommissionen bl.a. på bristande utbud av bostäder och hushållens ökande skuldsättning som huvudsakliga utmaningar för svensk ekonomi. Sverige bedöms ha gjort några framsteg när det gäller att hantera de landsspecifika rekommendationerna från 2019, bl.a. vad gäller investeringar och bekämpning av penningtvätt. Andra utmaningar som lyfts fram är bland annat bristen på kvalificerad arbetskraft som väntas bestå, framför allt inom yrken som kräver högre utbildningsnivåer, till exempel ingenjörer, lärare och IT-specialister.

När det gäller framstegen med att uppnå de nationella målen inom Europa 2020-strategin har Sverige uppnått sina nationella mål när det gäller sysselsättningsgrad, utsläpp av växthusgaser, andel förnybar energi, andel 30–34-åringar med avslutad eftergymnasial utbildning och risk för fattigdom. Preliminära siffror pekar på att Sverige ligger i närheten av eller över målet att minska andelen ungdomar som avbryter skolan i förtid. Sverige har däremot inte uppnått sina mål när det gäller energieffektivisering och FoU. Vidare framgår av rapporten att Sverige bedöms prestera mycket väl när det gäller indikatorerna i den sociala resultattavlan som kompletterar den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

Regeringen välkomnar de granskningar som görs inom ramen för den europeiska terminen. Det arbete som sker inom den europeiska terminen ser regeringen som ett sätt att uppmuntra till en ansvarsfull ekonomisk politik och att uppfylla de mål som medlemsstaterna gemensamt kommit överens om. Granskningar som är väl

underbyggda, behandlar medlemsstaterna likvärdigt och tar hänsyn till landsspecifika förhållanden är en viktig del av den europeiska terminen och därmed den ekonomisk-politiska samordningen på EU-nivå.

Av de utmaningar för svensk ekonomi som lyfts fram i landsrapporten för Sverige behandlas hushållens skuldsättning, bostadsmarknaden, investeringar och penningtvätt i detta kapitel. Övriga utmaningar behandlas i kapitel 4.

3.1 Hushållens skuldsättning

Sammanfattning – exempel på insatser och åtgärder

– Amorteringskraven utökades 2019 till att även omfatta s.k. LVB-bolag. Ändringen trädde i kraft den 1 januari 2019.

– Amorteringskravet för bolån skärptes för de hushåll som från och med den 1 mars 2018 har tagit nya bolån som är stora i förhållande till sin inkomst.

– Finansinspektionens mandat att vidta makrotillsynsåtgärder har förstärkts genom lagändringar som trädde i kraft den 1 februari 2018.

– Amorteringskrav infördes för nya bolånetagare med ikraftträdande för de aktuella föreskrifterna den 1 juni 2016. Den 2 april 2020 föreslog Finansinspektionen att banker ska få möjlighet att ge alla nya och befintliga bolånetagare ett undantag från amorteringskrav med hänvisning till spridningen av coronaviruset och dess effekter på svensk ekonomi.

– Finansinspektionen beslutade 2015, 2016 och 2018 att höja det kontryckliga kapitalbuffertkravet. För att upprätthålla utlåningen och

därigenom stödja den svenska ekonomin i den situation som uppstått till följd av spridningen av det nya coronaviruset sänktes dock kravet den 16 mars 2020.

– Basel 3-överenskommelsens första steg genomfördes i Sverige 2014. Den innebar bl.a. att en större andel av kreditinstitutens kapital ska vara av högre kvalitet. Även kapitalbuffertkrav har introducerats, vilket inneburit högre kapitaltäckningskrav för de svenska instituten. Arbete pågår med att genomföra de vidare ändringarna inom det så kallade Bankpaketet.

– Riskviktsgolvet på 15 procent för svenska bolån, som infördes av Finansinspektionen 2013, höjdes till 25 procent 2014.

– Bolånetak infördes 2010. Det innebär att nya lån inte bör överstiga 85 procent av bostadens marknadsvärde.

Regeringens syn på rekommendationen

Regeringen delar bedömningen att hushållens höga skuldsättning medför risker. Den är framförallt en risk för den makroekonomiska stabiliteten då högt belånade hushåll kan komma att förstärka en nedgång i ekonomin om många samtidigt väljer att dra ned på sin konsumtion för att kunna betala sina lån eller öka sitt sparande.

Bostadspriserna och hushållens skulder, som till största del utgörs av bolån, steg länge i snabb takt i Sverige. Strukturella förändringar på bolånemarknaden, i kombination med låga räntor och en stark ekonomi som gjorde att hushållens inkomster steg i god takt, bidrog till den utvecklingen. Under slutet av 2017 föll bostadspriserna med i genomsnitt nära 9 procent i riket som helhet. Höga bostadspriser i kombination med en stor ökning av nybyggda bostäder bedöms vara

de huvudsakliga orsakerna till prisfallet. Under 2018 skedde en stabilisering av bostadspriserna som därefter började stiga gradvis och var i början av 2020 tillbaka på 2017 års nivå. Ökningstakten i hushållens skulder började dämpas redan 2016 och har sedan mitten av 2019 stabiliserats på strax över 5 procent, vilket är den lägsta takten på över fem år. De införda makrotillsynsåtgärderna har gjort att hushållen som berörs av dessa köper billigare bostäder, lånar mindre och amorterar mer. Den tidigare trenden med stigande skuldkvot, dvs. hushållens lån i förhållande till disponibel inkomst, bröts 2018 och har stabiliserats, om än på en hög nivå.

Finansinspektionen bedömde i sin årliga rapport Den svenska bolånemarknaden, från 2020, att hushållen generellt sett har tillräckliga marginaler i sin ekonomi för att kunna hantera ränteökningar och inkomstbortfall men att enskilda bolånetagare kan få ansträngda kassaflöden vid en sådan situation. I rapporten bedömer Finansinspektionen att det finns en begränsad risk för att bankerna ska få omfattande kreditförluster från sina bolåneexponeringar. Årets undersökning bekräftar bilden från förra året att hushållen amorterar i en större utsträckning än tidigare.

Regeringen delar kommissionens bedömning att utformningen av skattesystemet kan påverka hushållens skuldsättning. Det är dock viktigt att upprätthålla stabila och förutsägbara regler för så viktiga beslut som köp av bostäder. Behovet av åtgärder på området måste ses långsiktigt och hanteras varsamt. Detta gäller särskilt frågan om ränteavdrag.

Insatser och åtgärder

En rad åtgärder har vidtagits för att stärka det finansiella systemets motståndskraft.

Bolånetak

Under hösten 2010 beslutade Finansinspektionen om ett s.k. allmänt råd för lån med bostaden som pant; det s.k. bolånetaket innebär att nya lån inte bör överstiga 85 procent av bostadens marknadsvärde.

Riskviktsgolv

För att säkerställa att bankerna håller en kapitalbas som täcker riskerna i den svenska bolåneportföljen har Finansinspektionen i flera steg infört ett riskviktsgolv för svenska bolån. I maj 2013 infördes ett riskviktsgolv på 15 procent för svenska bolån, som sedan höjdes till 25 procent i september 2014. Högre riskvikter gör att bankerna, givet den befintliga utlåningen, behöver hålla mer kapital. Åtgärden bedöms i viss mån öka kostnaden för bankernas finansiering.

Finansinspektionen beslutade 2018 att ändra metoden för tillämpningen av riskviktsgolvet för svenska bolån som då tillämpades i pelare 2. Det nya kravet konstruerades inom ramen för artikel 458 i Europaparlamentet och rådets förordning (EU) nr 575/2013 om tillsynskrav för kreditinstitut och värdepappersföretag (tillsynsförordningen) 5) (5 Åtgärden innebär att kapitalkrav som tidigare ställdes genom riskviktsgolvet för svenska bolån i pelare 2 nu kommer att ställas i pelare 1. I kapitaltäckningsdirektivet (tillsynsförordningen och kapitaltäckningsdirektivet) delas kapitalkravet upp mellan krav i pelare 1 som omfattar minimikapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker, och krav i pelare 2 som hanterar kapitalkrav för övriga risker som inte tas upp i pelare 1.)

Kreditinstitutens samlade kapitalbehov påverkades inte nämnvärt av åtgärden.6) (6 https://www.fi.se/contentassets/11fa1b82c138409b8a0d6c66e954b17c/remisspromemoria_artikel458.pdf)
Åtgärden trädde i kraft den 31 december 2018 och gäller i två år.

Kapitalkrav

Basel 3-överenskommelsens första steg genomfördes i EU under 2014 genom att tillsynsförordningen började gälla samt att Europaparlamentet och rådets direktiv 2013/36/EU om behörighet att utöva verksamhet i kreditinstitut och om tillsyn av kreditinstitut och värdepappersbolag (kapitaltäckningsdirektivet) genomfördes i svensk rätt. Det regelverket innebär att en större andel av kapitalkraven ska fyllas av kapital med högre kvalitet, dvs. bättre förlustabsorberande förmåga. Genom regelverket har även kapitalbuffertkrav introducerats, vilket har inneburit högre kapitaltäckningskrav för de svenska instituten, särskilt för de systemviktiga instituten. Under 2019 har EU antagit en ny förordning och två nya direktiv som innebär ändringar i de befintliga rättsakterna i fråga om kapitaltäckning och hantering av banker i kris, dessa går under samlingsnamnet Bankpaketet.

I detta ingår det s.k. kapitalbaskravet avseende bruttosoliditet, som kommer att utgöra ett parallellt krav till det riskvägda kapitalkravet. Arbete pågår med att genomföra Bankpaketet i svensk rätt.

Finansinspektionen beslutade i juni 2015 att höja det kontracykliska kapitalbuffertkravet från 1,0 procent till 1,5 procent. I mars 2016 beslutade myndigheten att höja samma krav till 2,0 procent. Besluten började gälla i juni 2016 respektive i mars 2017. I september 2018 beslutade Finansinspektionen att det kontracykliska kapitalbuffertkravet ska höjas ytterligare, till 2,5 procent, med effekt

från september 2019. Med anledning av spridningen av det nya coronaviruset och de ekonomiska och finansiella osäkerheterna som spridningen inneburit, beslutade Finansinspektionen den 16 mars 2020 att sänka det kontracykliska kapitalbuffertkravet till 0 procent.

Åtgärden syftar till att skapa utrymme för bankerna att upprätthålla eller öka utlåningen till företag och hushåll, och på så sätt stödja den svenska ekonomin.

Amorteringskrav

Lagen som ger Finansinspektionen mandat att utfärda föreskrifter avseende amorteringskrav på nya bolån trädde i kraft den 1 maj 2016. Därefter har Finansinspektionen, efter regeringens godkännande, beslutat om föreskrifter om amorteringskrav, som trädde i kraft den 1 juni 2016. Den 1 mars 2018 skärptes amorteringskravet för de hushåll som tar stora bolån i förhållande till sin inkomst. Åtgärden bedömdes vid införandet påverka knappt 15 procent av nya bolånetagare.

Finansinspektionen beslutade 2018, efter regeringens medgivande, att ändra amorteringsföreskrifterna så att amorteringskraven även omfattar s.k. LVB-bolag.7) (7 Med LVB-bolag menas företag som har tillstånd att lämna bostadskrediter enligt lagen (2016:2035) om verksamhet med bostadskrediter (LVB).)

Åtgärden säkerställer att amorteringskravens syfte uppnås då samma krav om amortering gäller för lån med bostaden som säkerhet oavsett om lånet ges av LVB-bolag eller av kreditinstitut.

Amorteringskravet är utformat så att banker och låntagare kan komma överens om undantag från kravet när det finns särskilda skäl. Med anledningen av spridningen av det nya coronaviruset meddelade

Finansinspektionen den 17 mars 2020 att inkomstbortfall kopplat till viruset är ett sådant särskilt skäl till undantag från amortering. Den 2 april 2020 föreslog Finansinspektionen vidare att banker ska få möjlighet att ge alla nya och befintliga bolånetagare ett undantag från amorteringskrav med hänvisning till spridningen av coronaviruset och dess effekter på svensk ekonomi. Det är sedan bankerna som avgör från en individuell bedömning om undantag kan beviljas. Förslaget förelås att börja gälla den 14 april 2020 och sedan gälla till och med juni 2021. Myndigheten kommer då att utvärdera läget i den svenska ekonomi för att bedöma om undataget ska förlängas eller tas bort.

Finansinspektionen mandat att vidta makrotillsynsåtgärder

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 februari 2018 har Finansinspektionen möjligheter att, efter regeringens medgivande, vidta ytterligare makrotillsynsåtgärder för att motverka obalanser på kreditmarknaden. Dessa åtgärder utgör olika typer av begränsningar i fråga om kreditgivning till hushåll och företag som exempelvis begränsningar av hur stora lån och ränteutgifter som kredittagare kan anses klara av i förhållande till sina ekonomiska förutsättningar.

Utvärdering av makrotillsyn

Regeringen gav 2018 Finansinspektionen i uppdrag att redovisa metoder för att utvärdera makrotillsynen. Uppdraget slutredovisades i en rapport till regeringen den 14 juni 2019. Finansinspektionens rapport, "Finansinspektionens arbete med makrotillsyn", visar att makrotillsynsåtgärderna har lett till att hushåll köper billigare bostäder, tar mindre bolån samt amorterar mer än vad de skulle ha gjort utan åtgärderna. Finansinspektionens analys, "FI-analys 20: Tilläggslånen minskar efter amorteringskrav", visar även att tilläggslånen på befintliga bolån har minskat efter amorteringskraven, vilket har bidragit till att andelen bolånetagare med stora skulder har minskat. En

betydande belåning av hushållens befintliga bostäder för andra ändamål än bostadsköp, så kallade tilläggs lån, kan innebära makroekonomiska risker.

Andra åtgärder

I den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna som presenterades i januari 2019 (januariavtalet) ingår att en omfattande skattereform ska genomföras. Skattereformen ska bl.a. minska hushållens skuldsättning och bidra till att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt.

3.2 Bostadsmarknaden

Sammanfattning – exempel på insatser och åtgärder

- Investeringsstödet för hyresbostäder och bostäder för studerande har reformerats för att förbättra effektiviteten, öka blandningen av lägenhetsstorlekar för att möta fler behov och underlätta inträdet på bostadsmarknaden för unga och personer i en socialt utsatt situation. Förordningsändringarna trädde i kraft den 1 februari 2020.
- Ett antal åtgärder mot handel med hyreskontrakt har vidtagits, bl.a. har straff för olaglig försäljning skärpts, köp av hyresrätt har kriminaliserats och regelverket kring byte av hyresrätt har i övrigt skärpts. Syftet är att få en bättre fungerande hyresbostadsmarknad.
- En ny modell för avtal om lägenhetens standard har införts (tillval). Avtalsfriheten utökas vid sådana överenskommelser vilket ska göra det mer intressant för hyresvärdar att erbjuda sådana anpassningar. Det ska bidra till större valfrihet i fråga om utformningen av den egna bostaden.
- Ändringar har genomförts i plan- och bygglagen i syfte att säkerställa en bättre kontinuitet i översiktsplaneringen, att regelverket ska ge stöd för en god tillämpning och att översiktsplanen i högre

utsträckning än i dag ska underlätta för efterföljande planering och prövning.

– Regeringen tillsatte under 2019 utredningen Bättre konkurrens i bostadsbyggandet. Utredningen har antagit namnet Typhusutredningen. Den särskilda utredaren ska dels ta fram förslag till underlag som ska kunna användas vid offentlig upphandling av bostadsbyggande till förutbestämd hyra, dels analysera på vilket sätt det kommunala agerandet påverkar företags möjlighet att utveckla sin verksamhet över hela landet.

– Boverket har fått i uppdrag att lämna förslag på hur bostadsbristen ska beräknas och presenteras. Beräkningarna ska kunna användas av offentliga aktörer i arbetet med bostadsförsörjningsfrågor.

Regeringens syn på rekommendationen

Regeringen delar bedömningen att det finns stora utmaningar på den svenska bostadsmarknaden.

Det finns behov av ytterligare reformer för att öka utbudet av bostäder, särskilt hyresbostäder med hyror på relativt lägre nivåer som kan efterfrågas av fler. Att öka utbudet av hyresbostäder kan förbättra rörligheten på bostadsmarknaden och matchningen på arbetsmarknaden, vilket är viktiga komponenter för en hög sysselsättning och effektivt resursutnyttjande i ekonomin. En av regeringens viktigaste åtgärder det senaste året har därför varit att återinföra och effektivisera investeringsstödet för nybyggnation av hyresbostäder och bostäder för studerande. Stödet stimulerar en fortsatt hög byggtakt av hyresbostäder till relativt lägre hyror.

Med målsättningen att förbättra konkurrensen i byggbranschen har regeringen tillsatt en utredning som ska se över offentlig upphandling vid bostadsbyggande till förutbestämd hyra och analysera på vilket sätt

det kommunala agerandet påverkar företags möjlighet att utveckla sin verksamhet över hela landet. En utredning har tillsatts med uppdraget att föreslå mer effektiva hyresförhandlingar och därmed hur en bättre hyressättning kan åstadkommas. Andra utredningar som avser hyressättning kommer att tillsättas inom kort (se nedan).

Regeringen delar även kommissionens bedömning att skattesystemet kan påverka rörligheten på bostadsmarknaden. De senaste årens förändringar av bostadsbeskattningen har gått i riktning mot en minskad löpande beskattning och en ökad beskattning vid transaktionstillfällen.

Enligt januariavtalet ska en omfattande skattereform genomföras, som bl.a. ska förbättra bostadsmarknadens funktionssätt.

Kommissionen bedömer att Sverige inte gjort några framsteg när det gäller att se över kapitalvinstbeskattningen. Regeringen delar bedömningen att utformningen av skattesystemet är central för bostadsmarknaden. Det är dock viktigt att upprätthålla stabila och förutsägbara regler för så viktiga beslut som köp av bostäder. Behovet av åtgärder på området måste ses långsiktigt och hanteras varsamt. Detta gäller även frågan om kapitalvinstbeskattning.

Insatser och åtgärder

Regeringen har under mandatperioden fortsatt den föregående regeringens arbete med förenkling och effektivisering av plan- och byggprocesserna i syfte att göra regelverket effektivt och ändamålsmässigt. Utgångspunkten har i huvudsak varit den sakpolitiska överenskommelsen mellan

Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna som presenterades i januari 2019 (januariavtalet) och som omfattar åtgärder på en rad olika områden.

Regeringen för en politik för ett långsiktigt hållbart bostadsbyggande över tid. Byggandet har ökat kraftigt och har under flera år legat på nivåer vi inte sett sedan början av 1990-talet. Under 2018 färdigställdes knappt 58 400 bostäder, inklusive ombyggnation.

Antalet färdigställda bostäder i flerbostadshus uppgick 2018 till över 42 800, vilket är det högsta antalet sedan 1973. Bostadsbyggandet, mätt som antal påbörjade bostäder har sjunkit sedan 2018 och regeringens senaste prognos visar att det påbörjas 46 400 bostäder under 2020.

Investeringsstödet för nya hyresbostäder och bostäder för studerande är en viktig åtgärd för att stimulera en fortsatt hög byggtakt. I december 2019 beslutade regeringen om ändringar i förordningen med ikraftträdande den 1 februari 2020. Förändringarna innehåller bl.a. ett nytt krav på att minst tio procent av lägenheterna ska vara små med högst ett rum och kök eller motsvarande i syfte att öka blandningen av lägenhetsstorlekar. I syfte att underlätta inträdet för individer som ofta har stora svårigheter att etablera eller återetablera sig på den ordinarie bostadsmarknaden införs ett krav på stödmottagaren att den måste erbjuda kommunen var åttonde bostad som kommunen i sin tur kan hyra till sociala kontrakt under en femårsperiod och/eller förmedla till personer under 31 år. Den berörda kommunen får avgöra om, och i så fall hur, de väljer att använda erbjudandet utifrån rådande lokala behov. För att skapa en mer effektiv användning av anslagna medel ska bl.a. byggstart nu ske senast ett år från beviljandebeslut. Vid utgången av februari 2020 hade cirka 33 000 lägenheter beviljats investeringsstöd.

Som ett led i att effektivisera stödet har Boverket fått i uppdrag att bedöma hur investeringsstödet till hyresbostäder och studentbostäder bör fördelas mellan de tre storstadsregionerna å ena sidan och övriga landet å andra sidan. I fördelningen ska hänsyn tas dels till det bedömda bostadsbyggnadsbehovet, dels, vad gäller övriga landet, till lokala brister på vissa typer av bostäder. På sådana orter där det inte råder generell bostadsbrist har Boverket i januari 2020 beslutat att fördelningen av investeringsstödet ska ske med 75 procent till storstadsregionerna och 25 procent till övriga landet.

Boverket har även fått i uppdrag att analysera och lämna förslag till hur de högsta tillåtna nivåerna för normhyrorna enligt 8 § förordningen (2016:881) om statligt investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande årligen bör räknas om för att kompensera för kostnadsutvecklingen för nyproduktion av hyresbostäder. Förslaget ska särskilt beakta de olika förutsättningar som kan finnas för de regioner som anges i förordningen. I uppdraget ingår att lämna nödvändiga författningsändringar. Uppdraget ska redovisas senast den 19 juni 2020.

Det är av stor vikt för hyresbostadsmarknadens funktion att lägenheter förmedlas och erbjuds på ett korrekt sätt. Även om det är svårt att kvantifiera den olagliga handeln så är det tydligt att den orsakat stor skada. Det drabbar bostadssökande som inte kan efterfråga hyreslägenheter om en olaglig betalning krävs för ett kontrakt.

Hyresrättens fördelar som en flexibel boendeform undergrävs. Det skadar vidare konkurrensen bland bostadsföretag och försvårar en affärsmässig förvaltning.

Mot denna bakgrund har flera kraftfulla åtgärder vidtagits för att motverka olaglig handel och därmed åstadkomma att fler lägenheter erbjuds på den öppna marknaden. Kriminaliseringen av olaglig handel har skärpts i fråga om strafflängd för olaglig försäljning och förmedling av hyreskontrakt. Köp av hyreskontrakt har kriminaliserats. Möjligheterna att byta en hyreslägenhet mot en annan har begränsats för att undvika missbruk. Reglerna om andrahandsuthyrning av hyreslägenheter har stramats upp.

Möjligheterna att komma överens om ersättning för att höja lägenhetens standard har utökats (tillval). Enkelt uttryck innebär reglerna att hyresvärden och hyresgästen kan komma överens om ersättning för viss utrustning eller underhåll. Överenskommelsen i denna del kan då endast i undantagsfall frångås under en tioårsperiod. Avtalsfriheten har alltså utökats för att ge hyresvärdar incitament att erbjuda hyresgäster olika standarder och på så vis ge hyresgäster större valfrihet.

Regeringen har under våren 2020 beslutat om propositionen En utvecklad översiktsplanering med förslag till ändringar i plan- och bygglagen. Förslagen syftar till att säkerställa en bättre kontinuitet i översiktsplaneringen, att regelverket ska ge stöd för en god tillämpning och att översiktsplanen i högre utsträckning än i dag ska underlätta för efterföljande planering och prövning, t.ex. vid detaljplanläggning och vid prövning av bygglov och förhandsbesked. Propositionen är beslutad av riksdagen och lagändringarna träder i kraft den 1 april 2020.

Regeringen har i propositionen Större komplementbostadshus föreslagit en ändring i plan- och bygglagen som innebär att den tillåtna byggnadsarean för ett komplementbostadshus som får uppföras utan

krav på bygglov i omedelbar närhet av ett en- eller tvåbostadshus utökas från 25 till 30 kvadratmeter. Förslaget syftar till att öka byggandet av komplementbostadshus och göra det möjligt att uppföra sådana hus med en högre boendekvalitet. Lagändringen träder i kraft den 1 mars 2020.

Utredningar och uppdrag

Utredningar

Kommittén för modernare byggregler tillsattes i februari 2017 och utredningen pågick t.o.m. december 2019 då kommittén lämnade sitt slutbetänkande ”Modernare byggregler — förutsägbart, flexibelt och förenklat”, SOU 2019:68. Kommitténs huvudsakliga uppdrag var att göra en systematisk och grundlig översyn av byggregelverket i syfte att modernisera regelverket och därmed gynna ökad konkurrens och ökat bostadsbyggande. I uppdraget ingick även att utreda regelverkets ändamålsenlighet, effektivitet och omfattning.

I slutbetänkandet föreslås bl.a. nya principer för en reformering av Boverkets byggregler (BBR), borttagande av ombyggnadsbegreppet ur Plan- och bygglagen (PBL), införande av en byggnadskravsnämnd för förhandsavgöranden om krav på byggnadsverk samt ett avskaffande av kontrollansvariga och certifierade sakkunniga inom ramen för kontrollsystemet. Betänkandet är ute på remiss t.o.m. den 15 maj 2020. Kommittén har tidigare lämnat två delbetänkanden som rör byggstandarder respektive resurseffektiv användning av byggmaterial.

Regeringen tillsatte 2017 en särskild utredare (Fi N 2017:08 *Samordning för bostadsbyggande*) för att underlätta samordningen mellan berörda parter i samhällsbyggnadsprocessen i kommuner med särskilt komplexa planeringsförutsättningar. Syftet med uppdraget är

att underlätta planeringsprocesser för att få till stånd ett ökat och hållbart bostadsbyggande. Förutom att på olika sätt stödja kommuner i planeringsarbetet ska utredaren bl.a. fortsätta ett tidigare påbörjat arbete med att utreda bostadsbyggande på statens fastigheter samt bilda och driva ett nätverk för kommuner som bygger nya stadsdelar och städer. Uppdraget ska slutrapporteras i december 2020.

Byggrättsutredningen slutredovisade sitt uppdrag i augusti 2018 med betänkandet *Ett snabbare bostadsbyggande* (SOU 2018:67). Uppdraget var att kartlägga kommunernas möjligheter att säkerställa att befintliga byggrätter tas i anspråk i utan dröjsmål och vid behov förstärka verktygen. Utredningen har analyserat kommunernas verktyg och beskrivit hur de arbetar med frågorna. De har även lyft goda exempel och analyserat hur tillämpningen skulle kunna förbättras. Slutligen har utredningen identifierat de områden där kommunernas verktyg behöver vässas genom förändrad lagstiftning. Utredningen lämnar förslag om kortare genomförandetid, förändringar i exploateringsavtal, expropriation, inlösen och förköpslagen samt uppföljning av detaljplaner. Betänkandet har varit på remiss och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

En utredare har fått i uppdrag att utreda hur de kollektiva hyresförhandlingarna kan effektiviseras, *Mer effektiva hyresförhandlingar*. Syftet är att förbättra förhandlingarnas funktion när det gäller att fastställa hyror för lägenheter och att etablera långsiktigt hållbara hyresnivåer. Uppdraget ska redovisas senast den 30 december 2020.

En utredare kommer enligt januariavtalet att få i uppdrag att lämna förslag på fri hyressättning vid nyproduktion. En kommission kommer enligt januariavtalet vidare att få i uppdrag att kartlägga hur läge och

kvalitet beaktas i hyressättning och föreslå lämpliga åtgärder i de fall det inte sker i tillräcklig utsträckning. *Översiktsplaneutredningen* slutredovisades i januari 2019. Slutbetänkandet (SOU 2019:9) innehöll överväganden om behovet av att införa en privat initiativrätt, dvs. planintressentens medverkan vid detaljplaneläggning.

Regeringen har i januari 2020 tillsatt utredningen *Ett förenklat och effektivt regelverk för bl.a. bygglov* (Dir. 2020:4). En särskild utredare ska göra en systematisk översyn av regelverket för bl.a. bygglov, detta mot bakgrund av att effektiviteten i lovregelverket har stor betydelse för bl.a. kommuner, byggherrar och andra enskilda samt för plan- och byggprocessen som helhet. Syftet med utredningen är att skapa ett enklare, effektivare och mer ändamålsenligt regelverk som samtidigt säkerställer angelägna allmänna och enskilda intressen och ett långsiktigt hållbart byggande av bl.a. bostäder.

Utredaren ska bl.a. föreslå när lovplikt respektive anmälningsplikt bör inträda för olika typer av åtgärder. Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2021.

Regeringen tillsatte under 2019 utredningen *Bättre konkurrens i bostadsbyggandet* (Fi 2019:04). Bakgrunden till utredningen finns i de rekommendationer som Konkurrensverket lämnade i rapporten ”Bättre konkurrens i bostadsbyggandet. En uppföljning av utvecklingen 2015–2018” (rapport 2018:7). Inom ramen för utredningen ska den särskilda utredaren dels ta fram underlag för offentlig upphandling av bostadshus där hyresnivån i de färdiga bostäderna är bestämd på förhand, dels analysera på vilket sätt kommuners agerande påverkar möjligheten att utveckla verksamheten över hela landet för företag som har byggande till låg kostnad eller upplåtelse av bostäder till låg hyra som affärsidé. Syftet med utredningen är att gynna en utveckling

där lägre produktionskostnader återspeglas i boendekostnaderna och där företag med sådana affärsmodeller ges bättre förutsättningar att verka. Uppdraget ska redovisas senast den 14 december 2020.

Uppdrag

Boverket har fått i uppdrag av regeringen att genomföra kompetensinsatser för att främja en mer enhetlig och effektiv tillämpning av PBL (dnr N2016/07801/SPN). Arbetet har fått namnet PBL kompetens. Kompetensinsatserna ska pågå 2017–2020 och är en förlängning samt utvidgning av det arbete som har bedrivits med anledning av ett regeringsuppdrag om kompetensinsatser kring PBL för perioden 2014–2016. Uppdraget består av följande delar: PBL-utbildning för anställda i kommuner och på länsstyrelser samt övriga berörda aktörer, vidareutveckling av nätverk av PBL-expertiser samt utveckling av ytterligare vägledningar om hur PBL-systemet bör tillämpas. Regeringen avsätter 15 miljoner årligen till 2020 för Boverkets genomförande av uppdraget. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet senast den 11 december 2020.

Boverket har fått i uppdrag att verka för en effektiv och enhetlig tillämpning av plan- och bygglagen i digital miljö (N2017/07543/PBB). Det innefattar främjandet av digital planerings- och bygginformation, standarder, gränssnitt och informationsflöde mellan samhällsbyggandets aktörer. Boverket ska vid behov lämna författningsförslag som innebär krav på digital planerings- och bygginformation, standarder, gränssnitt och informationsflöde mellan samhällsbyggandets aktörer. Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2020.

Boverket har även fått i uppdrag att lämna förslag på hur bostadsbristen ska beräknas och presenteras, Uppdrag att lämna förslag på hur återkommande bedömningar av bostadsbristen ska

utföras (Fi2019/02440/BB). Beräkningarna ska kunna användas av offentliga aktörer i arbetet med bostadsförsörjningsfrågor. I dagsläget saknas vedertagna definitioner och enhetliga begrepp vilket försvårar bedömningen av behov. Uppdraget ska genomföras i samverkan med Sveriges kommuner och regioner (SKR) samt berörda myndigheter och redovisas senast den 30 september 2020.

Lantmäteriet har i uppdrag att under tre år med start 2018 driva en kompetenssatsning om digitaliseringens möjligheter i plan- och byggprocessen (N2017/07544/PBB). Målsättningen med uppdraget är att bidra till en effektivare och mer enhetlig digitaliserad plan- och byggprocess, vilket är en del i det övergripande målet att få till stånd fler bostäder. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2020.

Vidare har regeringen uppdragit åt Lantmäteriet att etablera en digital infrastruktur för tillgängliggörande av minst två standardiserade dataset i samhällsbyggnadsprocessen (Fi2020/00358/SPN). En digital samhällsbyggnadsprocess bygger på att olika aktörer kan utbyta information digitalt. I samhällsbyggnadsprocessen krävs det ett omfattande manuellt arbete för att dels hitta aktuell, relevant och korrekt information i digital form, dels konvertera och återanvända sådan information. För att de digitala verktygen i samhällsbyggnadsprocessen ska bli effektivare bör informationen som utbyts vara standardiserad, avgiftsfri och sökbar. Uppdraget ska delredovisas senast den 1 februari 2021 och slutredovisas senast den 31 januari 2022.

Regeringen har uppdragit åt Konkurrensverket att utreda och kartlägga konkurrensen i de branscher inom byggmaterialindustrin som är av strategisk betydelse för bostadsbyggandet när det gäller marknadskoncentration, prisbildning, vertikal integrering,

internationell integrering, köpar- och säljarmakt, samt val av byggmaterial. Uppdraget ska redovisas senast den 21 december 2021.

3.3 Investeringar

Regeringens syn på kommissionens bedömning

Kommissionen anser att Sverige överlag har en hög nivå på investeringar men att de förväntas sjunka framöver. Fasta investeringar inklusive bostäder har redan minskat på grund av avmattningen i ekonomin. Men investeringar i FoU, hållbar transport samt utbildning och färdigheter har bibehållits på en hög nivå för att hantera de fortsatta utmaningarna inom dessa områden. Kommissionen bedömer att Sverige har gjort en del framsteg när det gäller att ta itu med de landspecifika rekommendationerna från 2019.

Investeringar i transportinfrastruktur

När det gäller att upprätthålla investeringarna i hållbara transporter bedömer kommissionen att framstegen varit betydande.

Kommissionen betonar att regeringens 73-punktsprogram verkligen adresserar behovet av investeringar i transportinfrastruktur. I maj 2018 beslutade regeringen om en nationell plan för infrastrukturen för 2018–2029. Det är en satsning på totalt 700 miljarder kronor och den största järnvägssatsningen i modern tid. Planen omfattar stora satsningar på såväl nybyggnation som upprustning och modernisering av befintlig infrastruktur. Beslutet rymmer också betydande satsningar på sjöfart och väg. Detta är möjligt då regeringen satsar 100 miljarder kronor mer än i förra planperioden.

Investeringar i utbildning, färdigheter, forskning och innovation

Kommissionen gör bedömningen att budgetpropositionen för 2020 har fokus på satsningar inom utbildning och färdigheter samt forskning och innovation vilket innebär ett framsteg med anledning av de

landspecifika rekommendationerna på området. Sverige investerar betydande summor i forskning och utveckling och fortsätter vara ett av de mest innovativa länderna i EU.

Regeringen har lanserat en utvecklad export-och investeringsstrategi för att skapa jobb och tillväxt i hela landet. Sveriges innovationsledarskap ska användas för att stärka näringslivets exportförmåga och internationella konkurrenskraft. Sveriges attraktionskraft för utländska investeringar, kompetens, talanger och besökare ska öka. Sveriges nya export-och investeringsstrategi ska bidra till de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 och till uppfyllandet av Parisavtalet.⁸⁾

(8 https://www.regeringen.se/4af119/contentassets/767f609718b44d9c9415cf4b82f44a09/final_exportstrategi_191209.pdf)

För att möta efterfrågan på kompetent arbetskraft har regeringen under flera år genomfört en stor utbyggnad av vuxenutbildningen, bl.a. genom en utbyggnad av antalet platser inom yrkeshögskolan, regionalt yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux), folkhögskolan och universitet och högskolor. Regeringen avser att försvara Sveriges position som ledande forskningsnation. I synnerhet ska den fria forskningen värnas samtidigt som forskningspolitiken ska svara mot globala och nationella samhällsutmaningar. En ny forskningspolitisk proposition kommer att presenteras under 2020.

Investeringar för en väl fungerande bostadsmarknad

När det gäller att stimulera bostadsbyggandet, framför allt genom en investeringssubvention för byggande, gör kommissionen bedömningen att framstegen varit begränsade utifrån de landspecifika rekommendationerna. Regeringen delar bedömningen att det finns behov av ytterligare reformer för att skapa förutsättningar för en bättre fungerande bostadsmarknad. Antalet påbörjade nya bostäder har

minskat men ligger fortfarande på höga nivåer i ett historiskt perspektiv och det återinförda investeringsstödet är en viktig åtgärd för att stimulera utbudet av hyresbostäder och bostäder för studerande. Investeringsstödet gör det lönsamt att bygga hyresbostäder med relativt lägre hyror. Stödet fungerar som en hävstång eftersom den totala investeringen för varje projekt är betydligt större än stödbeloppet och stödet får därför stor betydelse för bostadsbyggandet. En detaljerad redogörelse för genomförda insatser för att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt finns i avsnitt 3.2 om bostadsmarknaden.

<i>Prioriterade investeringsprojekt</i> Projekttitel	Huvudsakliga strategiska mål	Total investering (eur)	Finansiering
Nationell plan för infrastrukturen för 2018–2029	Kapacitetsökning och modernisering av infrastruktur.	65 miljarder euro	Nationell budget
BP20 Satsningar inom utbildning och färdigheter samt forskning och innovation	Fortsätta vara ett av de mest innovativa länderna i EU	Inte tillämplig	Inom utgiftsområdet
Utbyggd vuxenutbildning	Öka antalet platser inom yrkeshögskolan, yrkesinriktad vuxenutbildning, folkhögskolan samt universitet och högskolor.	Inte tillämplig	Inom utgiftsområdet
Investerings-subvention för byggande	Öka bostadsbyggandet	Permanent satsning på 277 miljoner euro per	Nationell budget

		år	
Export- och investeringsstrategin	Bidra till de globala målen för hållbar utveckling	48 miljoner euro	Nationell budget

3.4 Bekämpning av penningtvätt

Regeringens syn på rekommendationen

Regeringen håller med om kommissionens bedömning att väsentliga framsteg har skett på lagstiftningsområdet under 2019, och att framsteg har skett när det gäller mer effektiv tillsyn, insatser för att säkerställa efterlevnaden av regelverket bl.a. i baltiska dotterbolag till svenska banker samt rörande bemanningen i tillsynsmyndigheterna.

Insatser och åtgärder

Lagstiftning

Mellan april 2019 och mars 2020 överlämnade regeringen totalt fem propositioner 9) (9 2018/19:125, 2018/19:150, 2019/20:14, 2019/20:55 och 2019/20:83)

till riksdagen med materiella ändringar i penningtvättslagen, lagen om registrering av verkliga huvudmän och/eller relaterade lagar. Därtill trädde under 2019 ett antal lag- och förordningsändringar föranledda av beslut från tidigare år i kraft.

Vidare tillsatte regeringen under 2019 en utredning i syfte att under 2020 föreslå ytterligare lagändringar för att förbättra effektiviteten i systemet för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism.

Lagändringarna som trätt i kraft under de senaste åren har berört många olika delar av systemet. Det har t.ex. rört finansiella företags uppgifter till brottsutredande myndigheter, tillsyn av advokater och advokatbolag, reglering av virtuella valutor, skärpta åtgärder i förhållande till högrisktredjeländer, förbättrat skydd för visselblåsare, informationsutbyte med utländska tillsynsmyndigheter, förstärkta befogenheter för Finansinspektionen i förhållande till utländska

filialer, åtgärder i förhållande till transparens i verkligt huvudmannaskap, återkoppling vid rapportering av misstänkta transaktioner samt genomförande av internationella standarder. Sveriges lagstiftning på området har också under perioden varit föremål för granskning från olika internationella organisationer, t.ex. FATF, OECD, EU, Europarådet och olika delar av FN.

Myndigheternas arbete

I statens budget för 2020 tillfördes Finansinspektionen 10 miljoner kr för tillsyn på området bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. Länsstyrelserna i Skånes, Stockholms och Västra Götalands län, som också har tillsynsuppgifter på området, tillfördes tillsammans 12 miljoner kr. Även andra myndigheter utan tillsynsansvar men med andra uppgifter på området tillfördes medel.

Finansinspektionen meddelade i mars 2020 beslut om en varning och en sanktionsavgift på fyra miljarder kronor mot Swedbank till följd av brister i efterlevnaden av penningtvättsregelverket, både i termer av den svenska verksamheten och i moderbankens styrning och kontroll av dotterbankerna i Baltikum. Denna sanktionsavgift är långt större än de som tidigare meddelats av Finansinspektionen för brister på detta område och blir sannolikt praxisbildande för framtiden.

Undersökningen genomfördes i nära samarbete med internationella motsvarigheter.

Sveriges finansunderrättelseenhet Finanspolisen har uppgraderat sitt system för mottagning av rapporter om misstänkta transaktioner.

Sedan mars 2020 används enbart systemet goAML, som är framtaget av FN och som används av ett stort antal länder. Finanspolisen bedöms

öka sin förmåga, på såväl operativ som strategisk nivå, att hantera och analysera rapporterna som mottas. Finanspolisen tar del av innehållet i samtliga rapporter om misstänkta transaktioner, och all information hanteras, antingen genom att den bearbetas och skickas vidare till brottsbekämpande myndigheter eller att den sparas sökbar för framtiden. Flera förändringar bedöms ytterligare effektivisera Finanspolisens arbete utöver införandet av goAML, bl.a. det nationella bankkontoregistret (konto- och värdefackssystemet) som kommer att genomföras i september 2020 samt omfattande nyrekryteringar av ytterligare personal till Finanspolisen.

4. Framsteg mot målen i Europa 2020-strategin

Medlemsstaterna har fastställt nationella mål inom samma områden som de övergripande Europa 2020-målen med hänsyn till deras relativa utgångslägen och nationella förutsättningar och i enlighet med nationella beslutsprocesser. De bedömningar som redovisas gjordes före coronabrottet.

4.1 Sysselsättningsmålet

Sveriges nationella mål

Att eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden till väl över 80 procent för kvinnor och män i åldern 20–64 till 2020. Höjningen ska främst ske i grupper med en svag förankring på arbetsmarknaden, såsom unga och utrikes födda, och genom att motverka långa perioder utan arbete. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män ska minska genom en ökning av kvinnors sysselsättningsgrad.

Uppfyllelse av FN:s globala mål om hållbar utveckling

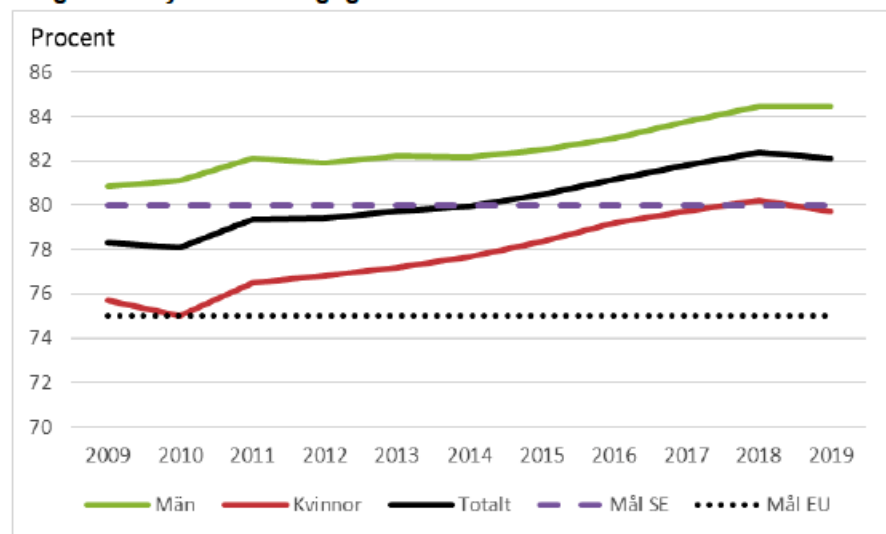
Målet bidrar till mål 4 (4.4), mål 5 (5.1), mål 8 (8.5, 8.8, 8.b).

Lägesbeskrivning

Sysselsättningsgraden för personer i åldersgruppen 20–64 år uppgick 2019 till 82,4 procent (79,7 procent för kvinnor och 84,4 procent för män). Sedan 2009 har sysselsättningsgraden ökat med 3,8 procentenheter (4,0 procentenheter bland kvinnor och 3,6 procentenheter bland män). Sverige har haft högst sysselsättningsgrad i EU, i åldern 20–64 år, under hela den senaste tioårsperioden. År 2018 var sysselsättningsgraden 9,2 procentenheter högre i Sverige än genomsnittet i EU28 för 2018. Bland kvinnor och män var sysselsättningsgraden 12,8 procentenheter respektive 5,4 procentenheter högre i Sverige än genomsnittet i EU28. 34 (105)

Diagram 1. Sysselsättningsgrad 20–64 år

Diagram 1. Sysselsättningsgrad 20–64 år

Anm.: Målet för Sverige är väl över 80 procent och för hela EU är målet 75 procent. Källa: Statistiska centralbyrån, AKU.

Utvecklingen i Sverige har under den senaste tioårsperioden varit särskilt stark bland äldre (55–64 år) där sysselsättningsgraden har ökat med 7,8 procentenheter till 77,9 procent 2019. Bland äldre kvinnor ökade sysselsättningsgraden med 8,9 procentenheter till 75,7 procent och bland äldre män med 6,7 procentenheter till 80,0 procent.

Ungdomar (15–24 år) och utrikes födda påverkades särskilt negativt av finanskrisen, men sedan dess har sysselsättningsutvecklingen varit positiv i dessa grupper. Totalt sett har sysselsättningsgraden ökat med 5,8 procentenheter under den senaste tioårsperioden till 43,8 procent bland unga. Bland unga kvinnor ökade sysselsättningsgraden med 6,3 procentenheter till 45,0 procent och bland unga män med 5,4 procentenheter till 42,7 procent. Unga utrikes födda kvinnor har emellertid inte haft samma positiva utveckling som övriga. Bland dessa minskade sysselsättningsgraden med 2,1 procentenheter den senaste tioårsperioden. Under samma period ökade sysselsättningsgraden bland utrikes födda (20–64 år) med 5,1 procentenheter till 69,8 procent 2019. Bland utrikes födda kvinnor (20–64 år) ökade sysselsättningsgraden med 3,4 procentenheter till 63,7 procent och bland utrikes födda män (20–64 år) med 6,2 procentenheter till 75,7 procent. 35 (105)

Insatser och åtgärder

Fler ska komma i arbete

Regeringen har ett fortsatt fokus på att fler kvinnor och män ska komma i arbete. Satsningarna inom arbetsmarknadspolitiken ska ge bättre förutsättningar för goda resultat.

Arbetsförmedlingen ska reformeras för att förbättra effektiviteten i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Staten ska genom Arbetsförmedlingen fortsatt ha myndighetsansvaret för arbetsmarknadspolitiken, men ett nytt system ska utvecklas där det i huvudsak är fristående aktörer som matchar och rustar arbetssökande för de lediga jobben. Reformen ska ske ordnat och etapp för etapp. Det huvudsakliga regelverket ska träda i kraft under slutet av 2022. Det ska finnas förutsättningar för kontinuerlig utveckling och förbättring vid behov. Arbetsförmedlingen ska säkerställa närvaro och en fungerande verksamhet i hela landet, både under genomförandeperioden och på lång sikt.

Ett integrationsår ska införas som en del i en svensk nystart för att nyanlända ska komma snabbare in på arbetsmarknaden. Detta bör ske i form av ett intensivår inom ramen för etableringsprogrammet.

Intensivåret bör bestå av språkintensiva och yrkesnära insatser som ges parallellt eller efter varandra under en relativt kort sammanhängande period. Syftet är att deltagarna efter intensivåret ska vara matchningsbara mot arbetsmarknaden och komma i arbete inom ett år efter påbörjat intensivår. Ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra intensivåret. Därtill ska satsningen på svenska från dag ett för asylsökande förlängas och medel till språkträning för föräldralediga tillföras för att undvika att språkinläringen avbryts vid en föräldraledighet.

Regeringen har därutöver tillfört medel för bl.a. etableringsjobb, extratjänster, introduktionsjobb och arbetsmarknadsutbildning. Genom etableringsjobben kommer staten stimulera att anställningar för nyanlända och långtidsarbetslösa kommer till stånd så att fler får chansen till ett jobb. Ett etableringsjobb ska ge individen möjlighet att

skaffa sig kunskaper och erfarenheter som efterfrågas på arbetsmarknaden, samtidigt som arbetsgivarnas kompetensförsörjning underlättas. Extratjänster och introduktionsjobb är viktiga för att långtidsarbetslösa och nyanlända ska få ett jobb och anknytning till arbetsmarknaden och ska riktas mot dem längst från arbetsmarknaden.

Genom ökade resurser för arbetsmarknadsutbildning kan fler förbättra sina kunskaper för att få ett arbete och möta den

kompetens som efterfrågas för att motverka bristen på arbetskraft. Då majoriteten av dem som deltar i en arbetsmarknadsutbildning är män, har regeringen gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att sträva mot ett mer jämställt deltagande i arbetsmarknadsutbildningar.

En annan insats för ökad jämställdhet och delaktighet är att samhällsorienteringen för nyanlända har utökats och förbättrats. Undervisningen har utökats från minst 60 till minst 100 timmar med ett utökat fokus på jämställdhet och mänskliga rättigheter.

Regeringen har förlängt möjligheten till studier med aktivitetsstöd på grundläggande och gymnasial nivå inom jobb- och utvecklingsgarantin t.o.m. den 31 december 2020 i syfte att få arbetssökande att studera.

Goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män

Regeringen har genomfört flera åtgärder för att stärka arbetet på arbetsmiljöområdet och förebygga utslagning från arbetslivet.

Regeringens arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet gäller för perioden 2016–2020. I april 2019 gav regeringen Statskontoret i uppdrag att utvärdera arbetsmiljöstrategin som styrmedel.

Statskontoret redovisade uppdraget i februari 2020 och resultatet ska utgöra ett underlag för regeringens utformning av en ny arbetsmiljöstrategi.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap har i februari 2020 återrapporterat bl.a. de regeringsuppdrag de fått om kunskap rörande framtidens arbetsliv och vad som skapar friska arbetsplatser. Under 2020 är fokus dels på kunskapsspridning av resultaten från de redovisade regeringsuppdragen, dels på regeringsuppdrag om friskfaktorer som kan mätas och följas över tid samt företagshälsovårdens kompetensförsörjning.

Regeringen fortsätter stärka arbetet för att hindra att vissa företag på olika sätt bryter mot arbetsmiljöreglerna och andra regelverk för att uppnå konkurrensfördelar. Regeringen satsar ytterligare resurser för fler inspektioner som ska förebygga fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet och åtta myndigheter genomför en treårig satsning på myndighetsgemensam kontroll för att motverka detsamma.

Arbetsmiljöverket och Diskrimineringsombudsmannen har tagit fram en digital plattform för information med stöd till arbetsgivare för att förebygga och förhindra sexuella trakasserier i arbetslivet. Satsningen innebär att både arbetsgivare och arbetstagare har fått ett bättre stöd i arbetsmiljöarbetet som syftar till att förebygga sexuella trakasserier.

4.2 Utbildningsmålet

Sveriges nationella mål

– Att andelen 18–24-åringar som har mindre än två års utbildning på gymnasial nivå och som inte heller deltar i någon form av studier ska vara mindre än 7 procent 2020.

– Att andelen 30–34-åringar med minst två års eftergymnasial utbildning ska uppgå till 45–50 procent 2020.

Uppfyllelse av FN:s globala mål om hållbar utveckling

Målet bidrar till mål 4 (främst 4.1, 4.3, 4.4, 4.5, och 4.6) och mål 8.6.

Lägesbeskrivning

Andelen 18–24-åringar i Sverige utan minst tvåårig utbildning på gymnasial nivå och som inte befinner sig i utbildning uppgick 2019 till 6,8 procent¹⁰ (10 Preliminära siffror för 2019 från Eurostat) (5,5 procent bland kvinnor och 7,9 procent bland män), vilket är bättre än EU:s riktmärke på 10 procent. Sedan 2018 har en minskning skett och de preliminära siffrorna pekar på att Sverige ligger i närheten av och möjligen uppnår det nationella målet på 7 procent.

Diagram 2. Andelen 18–24-åringar utan minst tvåårig gymnasial utbildning som inte befinner sig i utbildning (2008-2019)¹¹

(11 Preliminära siffror för 2019 från Eurostat

12 Preliminära siffror för 2019 från Eurostat

13 Preliminära siffror för 2019 från Eurostat)

Andelen 30–34-åringar som har minst två års eftergymnasial utbildning uppgick 2019 till 52,3 procent¹² (59,6 procent bland kvinnor och 45,4 procent bland män), vilket ligger över både EU:s riktmärke på 40 procent och Sveriges nationella mål på 45–50 procent.

Diagram 2. Andelen 18–24-åringar utan minst tvåårig gymnasial utbildning som inte befinner sig i utbildning (2008-2019)¹¹

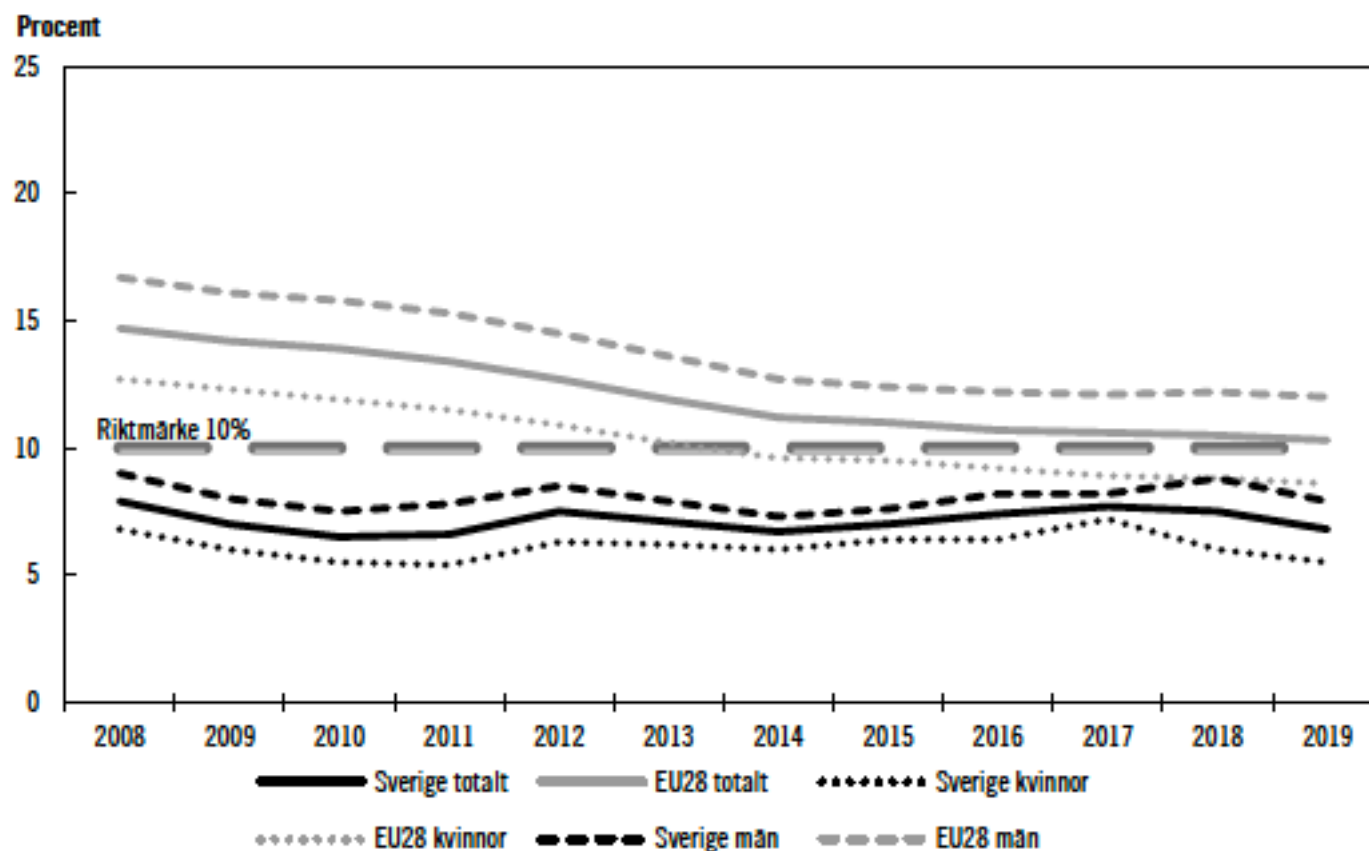
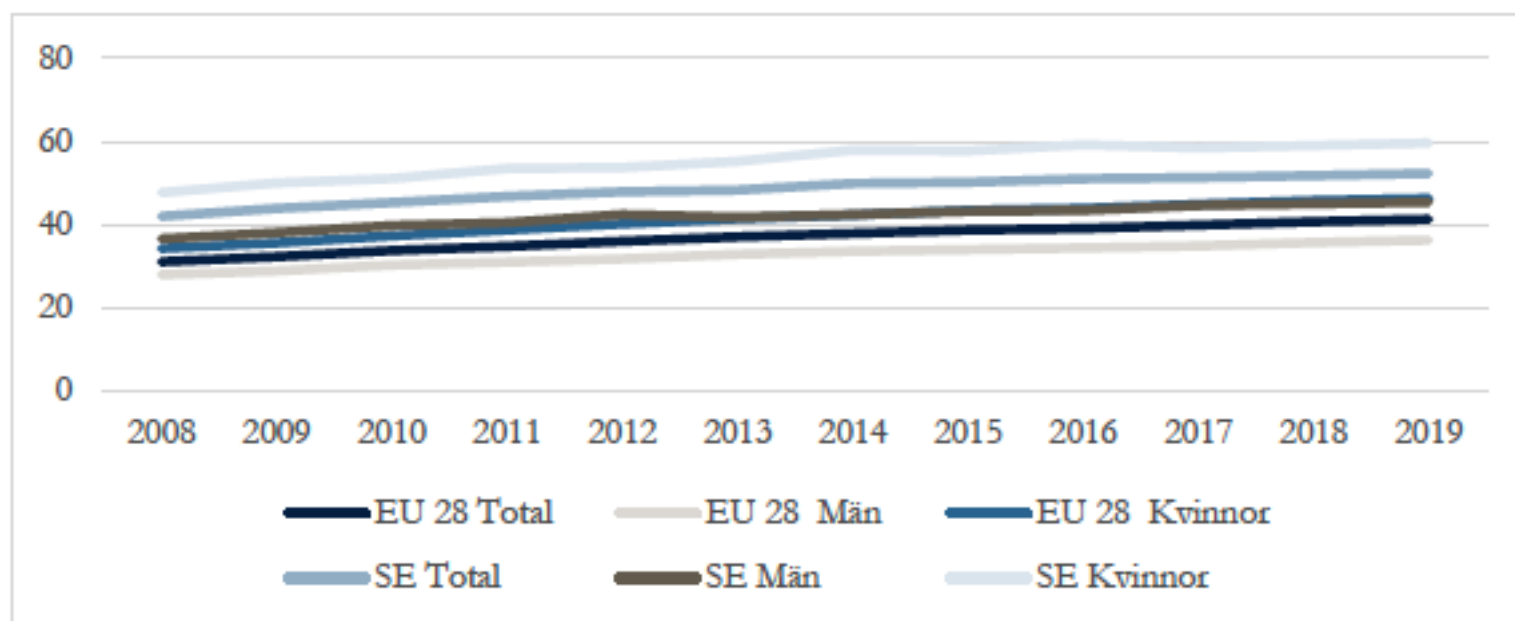

Diagram 3. Andel 30–34-åringar med minst två års eftergymnasial utbildning ska uppgå till 45–50 procent (2008-2019)¹³

Insatser och åtgärder

Fler ungdomar ska fullfölja en utbildning på gymnasial nivå

Regeringen har ett fortsatt fokus på att höja kunskapsnivån, förbättra kvaliteten i undervisningen och öka jämlikheten i den svenska skolan. De sociala faktorerna har betydelse för skolresultaten och riksdagen har därför efter förslag från regeringen beslutat om en kraftig förstärkning av den statliga finansieringen av förskoleklassen och grundskolan. Det statliga stödet, som uppgår till 4,9 miljarder kronor för 2020, och beräknas uppgå till 6,2 miljarder 2021 och framåt, fördelas till huvudmännen utifrån elevernas socioekonomiska bakgrund.

Regeringen har tillsatt en utredning om en mer likvärdig skola (U 2018:05), som ska analysera och föreslå åtgärder för att minska skolsegregationen och förbättra resurstilldelningen till förskoleklass och grundskola med syftet att öka likvärdigheten inom berörda skolformer. Regeringen har även tillsatt en utredning om planering och dimensionering av gymnasial utbildning (U 2018:01) som syftar bl.a. till att ta fram förslag som kan främja en likvärdig utbildning och minska segregationen i gymnasieskolan.

Regeringen fortsätter att genomföra insatser för att förbättra undervisningen och studieresultaten för nyanlända elever, t.ex. genom statliga, riktade insatser till huvudmän och skolor. En särskild utredare ges dessutom i uppdrag att föreslå hur elever som riskerar att inte bli behöriga till gymnasieskolans nationella program ska ges bättre förutsättningar (Dir. 2020:21). Utredaren ska även föreslå hur nyanlända elever i högstadiet och i gymnasieskolans introduktionsprogram ska få mer tid för undervisning. Samtidigt fortsätter och utökas tidigare satsning på att stärka den

specialpedagogiska kompetensen i skolan. Riksdagen har även beslutat att 500 miljoner kronor avsätts 2020 för att anställa fler lärarassistenter som kan avlasta lärare.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har sedan 2018 haft i uppdrag att stödja aktörer, i första hand kommuner, som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar. Inom ramen för uppdraget arbetar MUCF med att främja tidiga och samordnade insatser från lokala aktörer till unga som varken arbetar eller studerar, samla och sprida kunskap

om frågor som rör dessa unga, inklusive framgångsrika arbetssätt. Myndigheten arbetar även med att identifiera systemhinder för ungas etablering i studier och arbete och rapportera dessa till regeringen och andra nationella aktörer. Uppdragets slutredovisning ska lämnas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) senast den 15 december 2021.

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) genomförde under 2019 en samlad analys av kunskapsläget om vilka effekter insatser för unga som varken arbetar eller studerar har. I kartläggningen ingår redovisning av inriktningen på avslutad och pågående forskning och, för avslutad forskning, en sammanfattning av forskningens resultat. Forte ska slutrapportera uppdraget senast den 31 mars 2020.

Öka andelen med eftergymnasial utbildning

Regeringen genomför en satsning på ett kunskapslyft för att ge människor ökad chans att utbilda sig och få ett jobb. Sammanlagt beräknas kunskapslyftet 2022 motsvara cirka 100 000 platser inom yrkeshögskolan, regional yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt

yrkesvux), folkhögskolan och universitet och högskolor. I satsningen ingår samhällsviktiga högskoleutbildningar, bl.a. ingenjörsutbildningarna och läkarutbildningen.

4.3 Målet för ökad social delaktighet

Sveriges nationella mål

Att öka den sociala delaktigheten genom att minska andelen kvinnor och män 20–64 år som är utanför arbetskraften (utom heltidsstuderande), långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna till väl under 14 procent 2020.

Uppfyllelse av FN:s globala mål om hållbar utveckling

Målet bidrar till mål 1 (1.2, 1.3, 1.5, 1.B), 3 (3.8), 8 (8.5, 8.6), 10 (10.1, 10.2, 10.4).

Lägesbeskrivning

Andelen kvinnor och män 20–64 år som är utanför arbetskraften enligt Sveriges nationella mål fortsätter att minska och uppgick 2019 till 10,5 procent, vilket är en minskning med 176 000 personer sedan 2010.

Tabell 2. Andel kvinnor och män 20–64 år i procent som är utanför arbetskraften (utom heltidsstuderande), långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*	2019
Totalt	14,4	13,4	13,1	12,7	12,6	12,4	12,0	11,4	10,7	10,5
Kvinnor	17,3	15,9	15,5	15,0	14,8	14,5	14,7	13,4	12,8	12,5
Män	11,6	10,9	10,7	10,5	10,4	10,3	9,4	9,4	8,8	8,6

Källa: Statistiska centralbyrån, AKU och egna beräkningar. *Skattningarna har reviderats till följd av korrigeringar i AKU.

Insatser och åtgärder

Utöver nedan bedöms ett flertal reformer under sysselsättningsmålet och utbildningsmålet ha stor bäring på det nationella målet för ökad social delaktighet. Nedan redovisas även insatser som bedöms bidra till Europa 2020-strategins mål för social delaktighet. [?]

[?] Europa 2020-strategins mål om social delaktighet är: att främja social delaktighet, framför allt genom fattigdomsminskning, genom att sträva efter att åtminstone 20 miljoner människor ska komma ur en situation där de riskerar att drabbas av fattigdom och social utestängning. Andelen kvinnor och män risk för fattigdom och social utestängning, enligt den övergripande EU-indikatorn, AROPE, uppgick i Sverige år 2018 till 17,0 procent (18,4 procent bland kvinnor och 15,6 procent bland män).

Reformer riktade mot hushåll med låg ekonomisk standard

Under 2018 och 2019 har flera förstärkningar av förmåner till barnfamiljer trätt i kraft. Höjningarna har bidragit till att förbättra barnfamiljernas ekonomiska situation, det gäller särskilt för hushåll med låg ekonomisk standard. Höjningar har skett av såväl det allmänna barnbidraget, som av de behovsprövade förmånerna bostadsbidrag och underhållsstöd. Exempelvis har underhållsstödet åldersdifferentierats så att det bättre motsvarar de faktiska kostnaderna för barn i olika åldrar. Inom ramen för bostadsbidraget har ett nytt särskilt bidrag för barn som bor växelvis införts. Under 2019 trädde ytterligare en höjning av inkomstgränserna inom bostadsbidraget i kraft.

För närvarande pågår en översyn av reglerna för bostadsbidrag och underhållsstöd. Syftet är att öka den fördelningsmässiga träffsäkerheten och minska skuldsättningen. Regeringen har beslutat om

tilläggsdirektiv för att förtydliga vid vilka situationer om särskilda skäl som underhållsstöd kan fortsätta att lämnas samt hur rättstillämpningen kan få ett vidare tillämpningsområde. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2021 (dir. 2018:97 och dir. 2020:14).

Förbättringar för minskad sjukfrånvaro

Det kan konstateras att uppgången av sjukfrånvaron har brutits. För att uppnå en långsiktigt stabil och låg sjukfrånvaro har regeringen gett Försäkringskassan i uppdrag att förstärka arbetet med att ge stöd till den enskilde i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen.

Regeringen har gett uppdrag om att förbättra samarbetet mellan Försäkringskassan och hälso- och sjukvården samt uppdragit åt Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen att i samverkan vidta förstärkta insatser för att underlätta sjukskrivnas återgång i arbete.

Försäkringskassan har fått ett särskilt uppdrag om att förbättra stödet till unga som får avslag på ansökan om aktivitetsersättning i syfte att ge målgruppen det stöd som behövs för att på sikt kunna arbeta eller studera. Från och med den 1 februari 2020 har sjukvårdshuvudmännen en lagstadgad skyldighet att erbjuda koordineringsinsatser till sjukskrivna patienter för att främja återgång i arbete.

Större trygghet för pensionärer och höjd lägsta ålder för uttag av allmän pension

Förbättringar i pensionssystemets grundskydd trädde i kraft i januari 2020 och berör fler än 800 000 pensionärer. Förslagen gynnar främst kvinnor, oftast äldre och ensamstående. Två centrala förslag i reformpaketet är att höja garantipensionens grundnivå och att höja bostadskostnadstaket i bostadstillägget. Genom dessa förslag kommer garantipensionens nivå närmare medianinkomsten i samhället och

bostadstillägget blir bättre anpassat till dagens hyresnivåer. Reformen är ett viktigt steg för att säkra den ekonomiska tryggheten för äldre. I enlighet med 2017 års pensionsöverenskommelse ska pensionsrelaterade åldersgränser inom de närmaste 6 åren höjas med 2–3 år och därefter kopplas till förändringen av medellivslängden.

Stöd till landsting och kommuner att genomföra sina funktionshinderspolitiska strategier och planer

Myndigheten för delaktighet (MFD) har under perioden 2018–2020 fått i uppdrag att tillsammans med länsstyrelserna ge stöd till landsting och kommuner i deras arbete med att integrera funktionshinderperspektivet i verksamheter samt ge stöd i arbetet med att genomföra funktionshinderspolitiska strategier och planer.

Förbättrad tolktjänst i arbetslivet

Socialstyrelsen har under perioden 2018–2020 fått i uppdrag att administrera och fördela medel till landstingen i syfte att öka möjligheterna till tolktjänst i arbetslivet för personer med dövhet, dövblindhet eller nedsatt hörsel. MFD har under samma period fått i uppdrag att informera arbetsgivare och andra berörda aktörer om ansvar och insatser för att tillhandahålla tolk och andra stöd. I uppdraget ingår även att informera om teknik och tjänster, främja utveckling och innovation samt redovisa goda exempel.

Åtgärder för att stärka den personliga assistansen

Som ett led i arbetet med att säkerställa att den personliga assistansen präglas av hög kvalitet har regeringen beslutat om propositionen personlig assistans för hjälp med andning. I propositionen föreslås att andning utgör ett grundläggande behov som kan ge rätt till personlig assistans enligt LSS – lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Lagändringen trädde i kraft den 1 november 2019.

Regeringen har även tillsatt en utredning av egenvård, hur definitionen av normalt föräldraansvar kan smaltas av, samt hur rätten till assistans vid behov av tillsyn kan stärkas. Utredningen avses vara klar senast 23 mars 2021.

Ökat statsbidrag för verksamheten med personligt ombud

Verksamheten med personligt ombud riktar sig till personer med psykiska funktionsnedsättningar med betydande och väsentliga svårigheter att utföra aktiviteter på olika livsområden. Statsbidraget till insatsen personligt ombud utökas med 30 miljoner kronor fr.o.m. 2020 till 2022 i syfte att öka subventionsgraden per ombud.

Ökad jämlikhet och jämställdhet i hälsa samt tillgång till hälso- och sjukvård av hög kvalitet

Regeringen fortsatte under 2019 arbetet med en omfattande strukturreform av hälso- och sjukvården som bl.a. syftar till att möjliggöra ett effektivare resursutnyttjande, ökad kvalitet och bättre tillgänglighet. Vårdens viktigaste resurs är dess medarbetare, och regeringen har därför under 2019 fortsatt att göra stora satsningar på att stärka kompetensförsörjningen inom vården. Under 2019 har regeringen satsat 3,2 miljarder kronor till regionerna för att stimulera goda förutsättningar för sjukvårdens medarbetare och utveckla vårdens verksamheter. Därtill har kommunerna fått 100 miljoner kronor för att skapa goda förutsättningar för kommunalt anställd vårdpersonal.

Sedan 2015 har regeringen satsat särskilt på kvinnors hälsa och förlossningsvården för att uppnå en jämlik hälsa mellan kvinnor och män. Under 2019 betalades 1,59 miljarder ut till regionerna för detta ändamål.

4.4 Forsknings- och utvecklingsmål

Sveriges nationella mål

Att offentliga och privata investeringar i forskning och utveckling (FoU) ska uppgå till ungefär 4 procent av BNP 2020.

Uppfyllelse av FN:s globala mål om hållbar utveckling

Målet bidrar till mål 2 (2.4, 2.A), 3, 5 (5B), 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15 och 16.

Lägesbeskrivning

Sammantaget uppskattas statens investeringar och övriga offentliga investeringar i FoU uppgå till 43,3 miljarder kronor 2018. Det motsvarar en andel av BNP på cirka 0,90 procent vilket kan jämföras med 2017 då andelen uppgick till 0,93 procent. Företagens investeringar i FoU uppgick till 113,8 miljarder kronor 2018, vilket motsvarar 2,38 procent av BNP. Det är en ökning med 400 miljoner kronor sedan 2018. Tillsammans med offentliga avsättningar på 0,90 procent 2017 avsattes cirka 3,28 procent av BNP för FoU 2018.

Insatser och åtgärder

År 2019 fördelades en tredjedel av de statliga medlen för FoU genom utlysningar via de forskningsfinansierande myndigheterna Vetenskapsrådet; Verket för innovationssystem; Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande; Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd; Rymdstyrelsen och Statens energimyndighet. Fördelning genom utlysningar leder till konkurrens och höjer kvaliteten inom svensk forskning.

Samordningssektariat EU-SAM på Verket för innovationssystem samordnar de statliga forskningsfinansiärernas finansiering av europeiska partnerskapsprogram för forskning och innovation. Den

statliga svenska finansieringen av partnerskapsprogrammen uppskattas ha uppgått till 175 miljoner kronor under 2019.

Ett samordningssekretariat, Intsam på Verket för innovationssystem, har ansvar när det gäller samordning och finansiering av internationellt forskningssamarbete utanför EU. År 2019 avsattes 25 miljoner kronor för Intsam.

Sverige fortsätter att avsätta stora resurser för konstruktion av forskningsinfrastruktur. Byggandet av den europeiska spallationskällan (ESS) pågår enligt plan och anläggningen beräknas vara klar 2023.

4.5 Klimat- och energimål

Sveriges nationella mål

Riksdagen har antagit klimat- och energipolitiska mål för år 2020, varav tre också utgör Sveriges nationella mål inom Europa 2020-strategin:

– 40 procents minskning av utsläppen av växthusgaser jämfört med 1990. Målet gäller för de verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter inom EU (EU– ETS). Minskningen sker genom utsläppsreduktioner i Sverige och i form av investeringar i andra EU-länder eller internationella krediter. Regeringens ambition är att så långt som möjligt nå målen genom nationella insatser.

– Andelen förnybar energi ska 2020 utgöra minst 50 procent av den totala energianvändningen.

– 20 procent effektivare energianvändning till 2020. Målet uttrycks som ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet med 20 procent mellan 2008 och 2020.

Sverige ska enligt EU:s ansvarsfördelning minska utsläppen av växthusgaser med 17 procent till 2020 jämfört med 2005 och öka andelen förnybar energi till 49 procent 2020.

Uppfyllelse av FN:s globala mål om hållbar utveckling

Målet bidrar till mål 3 (3.9), 7 (7a, 7.1, 7.2, 7.3), 9 (9.3, 9.4), 12 (12.6, 12.7), 13 (13.1, 13.2).

Lägesbeskrivning

Målen för utsläppsminskningar och energieffektivisering bedöms som nåbara med befintliga styrmedel. Målet om förnybart uppnåddes redan 2012.

År 2020 är det nationella klimatmålet att utsläppen i Sverige bör vara 40 procent lägre än 1990. Målet bedöms kunna nås inom uppsatt tid, under förutsättning att utsläppsreduktioner genom investeringar i andra EU-länder eller flexibla mekanismer, alternativt att ytterligare åtgärder genomförs för att åstadkomma inhemska utsläppsminskningar.

Utsläppsgapet 2020 för att nå målet med enbart inhemska åtgärder bedöms till cirka 0,9 miljoner ton.¹⁴⁾

(14 På grund av att den handlande sektorns omfattning har ändrats sedan målet definierades refereras till utsläppsgapet i ton mellan målnivån och referensscenariot istället för hur många procent minskning som har uppnåtts.)

Sveriges andel förnybar energi i förhållande till slutlig energianvändning har ökat stadigt sedan början av 1970-talet och uppgick 2017 till 54,5 procent. Andelen förnybar energi ligger således över både Sveriges åtagande till 2020 enligt direktivet om 49 procent, och över det nationella målet om minst 50 procent andel förnybar energi till 2020.

När det gäller en effektivare energianvändning så har energiintensiteten (räknad som kvoten mellan tillförd energi och BNP i fasta priser) minskat med 17,9 procent t.o.m. 2017 jämfört med basåret 2008.

Insatser och åtgärder

Sverige har infört flera styrmedel som syftar till att direkt eller indirekt påverka utsläppen av växthusgaser. En grundbult i Sveriges klimatpolitik är generella ekonomiska styrmedel, främst energibeskattnings och EU:s system för handel med utsläppsrätter (EU ETS). Den svenska energibeskattnings utgörs av en kombination av koldioxidskatt, energiskatt på bränslen och energiskatt på el.

Energiskatten på bränslen och el är utformad på grundval av såväl energi- och miljöpolitiska som statsfinansiella skäl, medan koldioxidskatten på bränslen är en rent miljörelaterad skatt, införd med syfte att minska koldioxidutsläppen.

Åtgärder för minskade växthusgasutsläpp

I enlighet med den nationella klimatlagen har regeringen under 2019 presenterat en klimatpolitisk handlingsplan. Den klimatpolitiska handlingsplanen tar ett helhetsgrepp om klimatfrågan och innehåller över hundra åtgärder för att minska utsläppen i hela samhället.

Bland annat kommer all relevant lagstiftning att ses över så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag. Reduktionsplikten, som innebär att drivmedelsleverantörer måste blanda in hållbara biodrivmedel för att uppnå en viss utsläppsreduktion jämfört med fossila drivmedel, kommer också utformas så att den bidrar till att nå det nationella målet om minskade växthusgasutsläpp från inrikes transporter med 70 procent 2030.

Dessa insatser beräknas att påverka utsläppsutvecklingen efter 2020 och möjligheten att nå målet om att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp.

Åtgärder för förnybar energi

Riksdagen godkände under 2017 ett nytt mål för elcertifikatsystemet om ytterligare 18 TWh förnybar elproduktion till 2030. Den förnybara elproduktionen inom elcertifikatsystemet ökade i Sverige med 3,9 TWh 2018 jämfört med året innan.

Regeringen införde 2009 ett investeringsstöd till den som investerar i solceller. Under 2017 beviljades totalt omkring 391 miljoner kronor i stöd och 236 miljoner kronor betalades ut. Detta är de högsta årliga siffrorna sedan stödet infördes och beror på den kraftiga ökningen av stödet. Stödandelen för investeringsstödet för solceller har höjts till 20 procent för alla kategorier av sökande fr.o.m. den 1 januari 2018 genom ändring av förordningen (2009:689) om statligt stöd till solceller.

Åtgärder för energieffektivisering

Regeringen genomför ett flertal insatser för att driva på en effektiv användning av energi. Regeringen har bl a ett program för energieffektivisering i industrin, Energisteget. Energisteget innebär att stora företag som genomfört en energikartläggning kan ansöka om bidrag för en fördjupad studie av energieffektiva åtgärder eller investeringsstöd för merkostnaden för investering i en energieffektiv åtgärd. För andra aktörer, såväl hushåll som företag och organisationer, erbjuds en kostnadsfri och kommersiellt oberoende klimat- och energirådgivning där energieffektiserande åtgärder utgör en central del.

5. Europeiska struktur- och investeringsfonderna 2014-2020

Partnerskapsöverenskommelsen

Sverige har ingått en partnerskapsöverenskommelse som ska fungera som en övergripande strategi och förbättra samordningen mellan de fyra europeiska struktur- och investeringsfonderna Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden. Partnerskapsöverenskommelsen har som främsta syfte att bidra till att uppnå Europa 2020-målen och stärka EU:s och Sveriges konkurrenskraft. Överenskommelsen syftar även till att främja synergier och undvika överlappning mellan fonderna samt öka förutsättningarna för samordning med instrument på EU-nivå och nationell nivå.

Partnerskapsöverenskommelsen har tagits fram i brett partnerskap med berörda myndigheter och andra aktörer. Tillväxtverket, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige och Statens jordbruksverk har genom ett regeringsuppdrag, det så kallade fondsamordningsuppdraget, ett fördjupat samarbete om fondgemensamma frågor. Fonderna ska investera i projekt som alla verkar för att Sverige ska uppnå Europa 2020-målen. Myndigheternas bedömning är att det svenska programgenomförandet fungerar väl och att merparten av målen i partnerskapsöverenskommelsen uppnås. Regeringen lämnade in en framstegsrapport till kommissionen i augusti 2019.

Investering för tillväxt och sysselsättning 2014–2020

Regionalfonden

Genomförandet av regionalfondens insatser påbörjades under 2015. Sverige har lyckats väl med att omsätta tillgängliga resurser i konkreta insatser. Den totala omfattningen, inklusive EU-medel samt offentlig och privat nationell medfinansiering, av de nio regionalfondsprogrammen, är ca 17,5 miljarder kronor. Av detta belopp uppgår EU-ramen till ca 8,6 miljarder kronor. År 2019 var 90 procent av programmens EU-medel beviljade, vilket motsvarar 7,4 miljarder kronor, exklusivt tekniskt stöd.

Regionalfondsprogrammen inriktas främst på strukturförändrande insatser inom de prioriterade områdena forskning och innovation, ökad konkurrenskraft i små och medelstora företag och övergången till en koldioxidsnål ekonomi. Omkring 80 procent av de totala medlen beräknas därför gå till dessa områden. Övriga medel går huvudsakligen till områdena informations- och kommunikationsteknik samt hållbara transporter.

Beslutade EU-medel fördelat på tematiska mål för de nio regionalfondsprogrammen inom Investering för tillväxt och sysselsättning t.o.m. 2019:

- Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation - 2,0 miljarder kronor.
- Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag - 2,6 miljarder kronor.

- Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi - 1,3 miljarder kronor.

-

- Ökad tillgång till, användning av och kvaliteten på IKT - 0,8 miljarder kronor.

-

- Främja hållbara transporter - 0,6 miljarder kronor.

-

Europeiskt territoriellt samarbete 2014–2020

Samarbetsprogrammen är en del av EU:s sammanhållningspolitik vars syfte är att genom gränsöverskridande samarbete stärka konkurrenskraften i EU:s länder och regioner. Sverige deltar i totalt tretton olika samarbetsprogram. Samtliga län i Sverige är berörda av minst ett av dessa program. Den totala omfattningen, inklusive EU-medel, medel från tredjeland samt offentlig och privat nationell medfinansiering, av de sex gränsregionala och tre transnationella programmen som Sverige deltar i, uppgår totalt till ca 13,7 miljarder kronor. Av detta belopp uppgår EU-ramen till ca 8 miljarder kronor.

Cirka 80 procent av programmens insatser, inklusive medfinansiering, fördelas på följande områden:

- Stärka forskning och innovation – 3,5 miljarder kronor.
- Skydd av miljön och hållbar användning av resurser – 2,3 miljarder kronor.
-
- Främja hållbara transporter – 2,3 miljarder kronor.
- Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi – 1,6 miljarder kronor.

- Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag – 1,3 miljarder kronor.

Närmare 85 procent av programmens EU-medel var beviljade i slutet av 2018, vilket motsvarar 6,9 miljarder kronor, exkl. tekniskt stöd. Per den 31 december 2018 pågick ca 644 samarbetsprojekt med över 1 250 svenska projektpartner.

Socialfonden

Inom målet Investering för tillväxt och sysselsättning genomförs det nationella socialfondsprogrammet 2014–2020. Programmet, som omfattar ca 14,5 miljarder kronor varav nästan hälften nationell medfinansiering, ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad och en varaktigt ökad sysselsättning på lång sikt. En viktig utgångspunkt för programmet är att det ska förstärka och utveckla den nationella arbetsmarknadspolitiken och bidra till att nå Europa 2020-strategins målsättningar. Insatserna syftar till att stimulera kompetensutveckling som stärker kvinnors och mäns ställning på arbetsmarknaden, förstärka kopplingen mellan utbildning och arbetsliv, öka övergångarna till arbete bland personer som står långt ifrån arbetsmarknaden, samt underlätta ungas etablering i arbetslivet och deltagande i utbildning.

EU:s sysselsättningsinitiativ för unga har genomförts som en del av det nationella socialfondsprogrammet. Initiativet skulle komplettera och utöka de befintliga arbetsmarknadspolitiska insatserna för unga kvinnor och män i främst regionerna Sydsverige, Norra Mellansverige och Mellersta Norrland. I en utvärdering bedöms att sysselsättningsinitiativet har genomförts med hög kvalitet.

Utvärderingen visar även positiva nettoeffekter i fråga om deltagarnas sysselsättningsnivå och inkomstnivå.

Sedan socialfondsprogrammets start 2014 t.o.m. 2019 har totalt 522 projektansökningar beviljats och 80 procent av programmedlen har in-tecknats. Totalt 226 000 personer har påbörjat deltagande i projekten, varav 60 procent kvinnor och 40 procent män.

Genomförandet av socialfondsprogrammet hade inledningsvis stort fokus på insatser riktade till unga, inklusive sysselsättningsinitiativet för unga. Därefter skiftade fokus till insatser för nyanlända som saknar eller har kort utbildning och som inte omfattades av Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag. Under 2020 ska bl.a. insatser som förstärker och utvecklar Arbetsförmedlingens insatser, särskilt avseende utvecklade matchningstjänster, prioriteras. De insatser inom socialfondsprogrammet som omfattar kompetensutveckling av sysselsatta kommer i hög grad inriktas på digital omställning. En effektutvärdering av socialfondsprogrammet pågår.

Landsbygdsfonden

Landsbygdsfonden operationaliseras i Sverige genom Landsbygdsprogrammet vars totala budget för programperioden 2014–2020 är cirka 37 miljarder kronor. Dessa medel är fördelade i programmet efter en del prioriteringar där kunskap och innovation utgör programmets första prioritering som samtidigt är horisontell och saknar egen budget. I stället ska innovation och kunskapsöverföring främjas inom samtliga delar av programmet. Programmets tyngdpunkt ligger samtidigt liksom i föregående programperioder på ersättningar för miljöinsatser. Därutöver har landsbygdsprogrammet för perioden 2014–2020, även det likt tidigare programperioder, en bred profil med åtgärder som på olika sätt ska främja företagande på landsbygden, såväl inom som utanför lantbrukssektorn, och insatser för att göra det enklare att bo och bedriva verksamhet på landsbygden.

Åtgärderna finns inom områdena kompetensutveckling, rådgivning, investeringar till jordbruk, trädgård och rennäring, jordbruks- och affärsutveckling, service, infrastruktur och attraktiv landsbygd, stöd för miljöåtgärder i skogen, miljö- och klimatvänligt jordbruk,

ekologisk produktion, djurväl-färdersättningar, samarbeten och lokalt ledd utveckling.

Havs- och fiskerifonden

Havs- och fiskeriprogrammets tre övergripande mål som direkt kopplar till Europa 2020-målen är följande:

- Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag.
- Skydda miljön och främja en hållbar användning av naturresurserna.
- Främja sysselsättning.

Havs- och fiskeriprogrammets prioriteringar möjliggör stöd till utvecklingen för ett miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbart fiske och vattenbruk. Regeringens förväntningar är att detta ger förutsättningar för tillväxt, stärkt konkurrenskraft och ökad sysselsättning inom berörda näringar utan att kompromissa med miljöskydd och en hållbar användning av naturresurserna. Programmet omfattar ca 1,5 miljarder kronor och efterfrågan på stöd har varit hög sedan programmet startat. Det har beviljats totalt ca 1 miljard kronor, t.o.m. december 2019.

Lokalt ledd utveckling

Lokalt ledd utveckling (LLU) har genomförts i alla fyra Europeiska Struktur- och Investeringsfonder (ESI-fonderna) genom integrerade flerfondsstrategier. Lokala aktionsgrupper (LAG) genomför insatsen utifrån särskilt framtagna lokala utvecklingsstrategier. Lokalt ledd utveckling har skrivits in i tre program: landsbygdsprogrammet (där LLU är en del av programmet), havs- och fiskeriprogrammet (där LLU är en del av programmet) och det särskilda programmet för lokalt ledd utveckling med stöd från regionalfonden och socialfonden. Budgeten för Lokalt ledd utveckling är ca 1,27 miljarder kronor (siffrorna avser endast EU-medel). Merparten, 80 procent, utgörs av medel från landsbygdsfonden.

6. Institutionella frågor och deltagande av berörda parter

6.1 Institutionella frågor

Sveriges nationella reformprogram för 2020 är främst baserat på regeringens förslag till åtgärder och reformambitioner i budgetpropositionen 2020 och 2020 års ekonomiska vårproposition och vårändringsbudget. I år har vårpropositionen och vårändringsbudgeten kommit att präglas av coronautbrottet och hanteringen av detta, vilket återspeglas i avsnittet om reformpolitiken.

I avsnitt 4 redogörs dock också för de förslag till åtgärder som fattades innan coronautbrottet. Beroende på utvecklingen framöver, kan det fortsatta arbetet behöva ses över. Vid framtagandet har hänsyn tagits till den landsspecifika rekommendation som Sverige fick inom ramen för den europeiska terminen 2019. Programmet återspeglar även de politiska prioriteringarna i kommissionens årliga hållbara tillväxtstrategi. Riksdagens finansutskott har informerats om det nationella reformprogrammet. Under rådets behandling av de landsspecifika rekommendationerna sommaren 2019 informerade och samrådde regeringen med riksdagen vid ett flertal tillfällen.

6.2 Överläggningar med arbetsmarknadens parter

För att utveckla dialogen med arbetsmarknadens parter inom europeiska terminen och den nationella beslutsprocessen har regeringen upprättat en referensgrupp med företrädare för berörda departement i Regeringskansliet och de centrala partsorganisationerna (Svenskt näringsliv, LO, TCO, SACO, Sveriges Kommuner och Landsting, Arbetsgivarverket) och Företagarna. Referensgruppen träffas regelbundet för att diskutera och samråda om genomförandet av strategin i Sverige. Som en del av regeringens ambitioner att stärka

delaktigheten i det EU-relaterade arbetet genomförs samråden som EU-sakråd. Syftet med arbetssättet med EU-sakråd är att på ett systematiskt sätt ta till vara på expertis i olika sakfrågor inom det civila samhället och hos andra samhällsaktörer och därmed öka kvaliteten i regeringens beslutsunderlag. Sedan 2019 års nationella reformprogram färdigställdes har tre EU-sakråd om det nationella genomförandet av Europa 2020-strategin ägt rum med företrädare för arbetsmarknadens parter på tjänstemannanivå.

Statsministern har även tagit initiativ till möten benämnda EU-råd som en del i regeringens arbete för stärkt delaktighet i EU-relaterade frågor. Vid statsministerns EU-råd i mars 2020 deltog representanter för de centrala arbetsmarknadsorganisationerna på ordförandenivå.

Arbetsmarknadens parter har i likhet med tidigare år inbjudits att bidra med texter till årets nationella reformprogram. I bilagan återfinns de underlag som har inkommit från parterna och som redogör för exempel på det arbete parterna bedriver i enlighet med strategins riktlinjer och målsättningar.

6.3 Lokal och regional förankring

En lokal och regional förankring av Europa 2020-strategins mål och intentioner i det regionala och lokala tillväxtarbetet i Sverige är avgörande för ett framgångsrikt genomförande. Regeringens nationella strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 innehåller prioriteringar för den regionala tillväxtpolitiken under perioden 2015–2020 och är vägledande för bl.a. regionala utvecklingsstrategier, strukturfondsprogram och andra relevanta strategier och program i det regionala tillväxtarbetet.

Den nationella strategin skapar tillsammans med de regionala utvecklingsstrategierna förutsättningar för ett ökat samspel mellan nationell och regional nivå och ett mer effektivt och resultatnriktat tillväxtarbete. Regionala aktörer bidrar därmed till genomförandet av Europa 2020-strategin utifrån sina särskilda förutsättningar och prioriteringar inom ramen för det regionala tillväxtarbetet. Den lokala nivån har, i ljuset av det kommunala självstyret i Sverige, en central roll i att genomföra delar av de målsättningar som regeringen har lagt fast, bl.a. genom samverkan med den regionala nivån i olika projekt och insatser i länet.

För att vidareutveckla dialogen mellan den nationella, regionala och lokala nivån om frågor av betydelse för den regionala tillväxten har regeringen inrättat ett Forum för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020. Forumet består av en politisk del och en tjänstemannadel där respektive gruppering träffar regeringen för dialog fyra gånger per år. Utgångspunkten är att ett delat ansvar för genomförandet av den regionala tillväxtpolitiken mellan regional och nationell nivå förutsätter en nära dialog och samverkan om viktiga utvecklingsfrågor.

6.4 Samråd med intresseorganisationer och civila samhällets organisationer

Det finns idag en rad befintliga samrådsförfaranden, vilka även täcker frågor som berör Europa 2020-strategin. Berörda intressenter ingår ofta i referensgrupper inom utredningsväsendet och ges möjlighet att framföra synpunkter på utredningsförslag genom remissförfarandet på sina respektive områden. Det förekommer också att regeringen bjuder in till hearings för att föra dialog kring specifika frågeställningar. Det förs vidare kontinuerliga diskussioner inom olika samrådsorgan.

Efter önskemål om att utveckla dialogen med organisationer i det civila samhället om det nationella genomförandet av Europa 2020-strategin ägde ett första horisontellt samråd med det civila samhället rum hösten 2011. Detta arbetssätt välkomnades av deltagarna och årliga samråd har därefter ägt rum. Den 28 februari 2020 inbjöds berörda organisationer till ett EU-sakråd och till att bidra med underlag till det nationella reformprogrammet som lyfter fram goda exempel på hur det svenska civilsamhället bidrar till Europa 2020-strategins genomförande i Sverige. Regeringskansliet fick efter EU-sakrådet in underlag från Coompanion, Europeiska Ungdomsparlamentet Sverige, Folkbildningsrådet, Kungliga vetenskapsakademin och Vetenskap och Allmänhet. Underlagen återfinns i bilagan.

Bilaga med externa underlag till Sveriges nationella reformprogram 2020

1. Bidrag från arbetsmarknadens parter

1.1 Inledning

De centrala arbetsmarknadsorganisationerna i Sverige – Landsorganisationen (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (Saco), Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Arbetsgivarverket – tillsammans med Företagarna ger följande exempel på aktiviteter som vi menar bidrar till uppfyllelsen av målen för Europa 2020-strategin. Exempelen är inte en heltäckande redovisning utan ett urval. Några av dem baseras på gemensamma överenskommelser med alla organisationerna medan andra är överenskommelser mellan vissa av organisationerna. Övriga exempel är ensidiga åtgärder från någon av de centrala arbetsmarknadsorganisationerna och/eller deras medlemsförbund.

1.2 Kort om lönebildning och partsautonomin i Sverige

Arbetsmarknadens parter har ansvar för lönebildning och arbetsvillkor på den svenska arbetsmarknaden och värnar om partsautonomin. Grundläggande delar i modellen är fackliga organisationer med hög organisationsgrad, arbetsgivarparter med hög anslutningsgrad, en stark ställning för kollektivavtalet, företrädare på arbetsplatserna med förhandlingsmandat samt självständighet och oberoende från staten för arbetsmarknadens parter.

Självständigheten manifesteras bland annat av att den största delen av arbetsmarknaden regleras av ett antal huvudavtal som har träffats på central nivå mellan arbetsgivare och fackliga organisationer och som bland annat reglerar förhandlingsordningen, ordning vid tvistemål och utvecklingsfrågor. Det finns idag ca 680 centrala kollektivavtal om löner och allmänna anställningsvillkor i Sverige.

EU-kommissionen har aviserat en handlingsplan som bland annat troligen ska innehålla ett förslag om minimilöner på EU-nivå. Det har väckt starka reaktioner från arbetsmarknadens parter i Sverige. Förutom att EUs fördrag omöjliggör att på EU-nivå införa bindande regler om löner så riskerar ett sådant förslag att få långtgående negativa konsekvenser för arbetsmarknadsmodeller med autonoma parter som själva reglerar lönerna genom kollektivavtal, såsom i Sverige. Vi kan visa att den svenska modellen med kollektivavtalade löner i praktiken sätter nedre gränser för löner i hela ekonomin – också hos arbetsgivare utan kollektivavtal. Vi visar också att det är få anställda, i huvudsak unga på väg att etablera sig på arbetsmarknaden, som har så låga löner att de skulle kunna påverkas av en eventuell EU-reglering. Mindre än en procent av de anställda i Sverige har en månadslön som är lägre än 60 procent av medianlönen på hela arbetsmarknaden, vilket är den nivå som inom EU anses vara definitionen för låg lön.

Kollektivavtalens täckningsgrad är högre i Sverige än i omvärlden och förändras mycket långsamt. Närmare 90 procent av de anställda i Sverige omfattas av kollektivavtal. Kollektivavtalens täckningsgrad hålls uppe trots en långsiktig trend med viss nedgång i organisationsgraden bland de anställda. Det beror på att arbetsgivare är skyldiga att tillämpa avtalen på alla anställda oavsett om de är medlemmar i en facklig organisation eller inte. Bland arbetsgivarna är

organisationsgraden stabil på en hög nivå. En samlad bedömning utifrån våra samhällsekonomiska analyser är att lönebildningen fungerar väl med avseende på utvecklingen av reallöner, sysselsättning och konkurrenskraft. Reallönerna har ökat under en lång följd av år och stärkt hushållens köpkraft. Under de senaste två decennierna har reallönerna ökat med mer än 60 procent (1997–2018). En viktig förutsättning för denna utveckling har varit att produktivitetens utvecklingen i den svenska ekonomin periodvis har varit stark.

När regler som berör arbetsmarknaden sätts gemensamt inom EU måste de reglerna kunna förenas med den svenska arbetsmarknadsmodellen. Parterna samverkar på olika sätt för att upprätthålla den svenska kollektivavtalsmodellen i EU-sammanhang och parternas representationskontor i Bryssel samarbetar i viktiga frågor. Parterna i den privata sektorn har bildat Arbetsmarknadens EU-råd i syfte att upprätthålla den svenska kollektivavtalsmodellen och långsiktigt tillvarata sina gemensamma intressen i arbetsmarknadsfrågor på EU-nivå.

1.3 Exempel på parternas aktiviteter som bidrar till måluppfyllelsen av Europa 2020-strategin

1.3.1 Sysselsättning – 80 % av kvinnor och män 20–64 år ska arbeta

Integration av ungdomar på arbetsmarknaden

Yrkesintroduktionsavtal

Till grund för yrkesintroduktionsanställningar ligger kollektivavtal som tecknas självständigt mellan parterna på arbetsmarknaden. Målgruppen för avtalen är vissa ungdomar, långtidsarbetslösa personer och nyanlända invandrare. Många av de befintliga avtalen omfattar i

nuläget endast vissa unga. Sannolikt kommer fler avtal öppnas upp även för långtidsarbetslösa och nyanlända invandrare framgent. Avtalens konstruktion varierar mellan branscherna men genomgående är att arbete kombineras med utbildning (tiden i utbildning är begränsad till max 25 procent av arbetstiden). Utbildningen kan antingen vara arbetsplatsförlagd eller tillhandahållas via arbetsgivaren av extern utförare. Tiden i utbildning är inte lönegrundande.

Centrala överenskommelser om yrkesintroduktionsavtal har tecknats inom de flesta branscher.

Etableringsjobb på väg – smidig hantering i Bryssel avgörande

Regeringen och LO, Unionen och Svenskt Näringsliv är överens om att s.k. etableringsjobb bör införas. Utgångspunkten är att etableringsjobben ska vara en satsning för att möjliggöra för nyanlända och långtidsarbetslösa att få anställning hos en arbetsgivare som omfattas av ett kollektivavtal om etableringsjobb. Satsningen ska leda till att nyanlända och långtidsarbetslösa ges möjligheter att skaffa kunskaper och erfarenheter som efterfrågas på arbetsmarknaden.

Anställningen ska normalt kunna leda till en tillsvidareanställning på heltid hos arbetsgivaren. Arbetstagaren ska ges möjlighet att delta i SFI och annan kortare utbildning som arbetsgivaren och arbetstagaren kommer överens om. Arbetsgivarens totala lönekostnad för anställningen kommer att uppgå till 8 400 kronor per månad år 2019.

Därtill får arbetstagaren en statlig individersättning. Regeringens och arbetsmarknadens parter avsikt är att externa aktörer ska stå för en väsentlig del av matchningen till etableringsjobb. Arbetsmarknadens parter är överens om att de ska inrätta en partssammansatt nämnd för tillämpning och efterlevnad av förbundsavtal om etableringsjobb.

Satsningen förutsätter att inga hinder av statsstödsrättslig karaktär uppkommer.

Studentmedarbetare

Det finns sedan många år kollektivavtal om så kallade studentmedarbetare inom privat, kommunal och statlig sektor. Avtalen ser olika ut men riktar sig till personer som studerar vid universitet, högskola eller eftergymnasial utbildning och avser kvalificerat arbete med en tydlig koppling till pågående studier. Anställning utgörs av en tidsbegränsad anställning av olika längd, allt från terminsvisa anställningar (SKR) till maximalt fyra terminer (staten) med en veckoarbetstid som uppgår till i genomsnitt högst 10 till 15 timmar per vecka. För den anställda ger avtalet möjlighet att arbeta med kvalificerade arbetsuppgifter under studierna vilket underlättar övergången mellan studier och arbetsliv. Arbetsgivaren får möjlighet att ta tillvara kompetens hos universitets-, högskole- eller eftergymnasialt studerande och får samtidigt en chans att visa upp verksamheten för att kunna locka till sig kompetent arbetskraft.

Parterna har arbetat fram informationsmaterial för spridning till arbetsgivare och lokala arbetstagarorganisationer. Webbplatsen Pluggjobb.se är en mötesplats för studenter och arbetsgivare inom välfärdssektorn och är ett initiativ från SKR och Sobona tillsammans med AkademikerAlliansen (som representerar 16 Saco-förbund) samt Vision, Akademikerförbundet SSR, Ledarna och Teaterförbundet. Här syns lediga studentmedarbetartjänster runt om i Sverige, förutsatt att arbetsgivare inom kommuner och regioner utannonserat dem på Offentliga Jobb eller via Platsbanken om tjänsterna är taggade med Studentmedarbetare.

Introduktionsjobb

Dessa arbeten riktar sig till personer som är långtidsarbetslösa eller nyanlända och har ett tak för lönesubventionen vid en bruttolön på 20 000 kr i månaden. Subventionsgränsen i introduktionsjobben är 80 procent. Om den som anställs behöver det kan arbetsgivaren få ekonomiskt stöd för handledning eller andra kompetenshöjande insatser som syftar till att stärka den anställdes förmåga att utföra sina arbetsuppgifter. Introduktionsjobb kan kombineras flexibelt med studier, exempelvis kompletterande gymnasieutbildning eller studier i svenska, och studierna ska bidra till att stärka arbetstagarens ställning på arbetsmarknaden. Huvuddelen ska dock bestå av arbete.

Nya lösningar behövs för att möta kompetensutmaningen

Om inga förändringar sker skulle svenska kommuner och regioner behöva öka antalet anställda med knappt 20 000 personer per år de kommande åren, därutöver förväntas cirka 30 000 medarbetare per år gå i pension under perioden fram till 2026. Ett stort arbete pågår i kommuner och regioner för att möta kompetensutmaningen. Det handlar både om att få befintliga medarbetare att arbeta mer, hitta nya arbetssätt och arbetsorganisationer samt att fortsätta attrahera och utveckla medarbetare. SKR har tagit fram strategier som beskriver hur kompetensutmaningen kan mötas. Strategierna kan delas in i tre grupper:

- Fler jobbar mer (öka heltidsarbetet, sänk sjukfrånvaron, förläng arbetslivet)
- Hitta nya lösningar (använd kompetensen rätt, utnyttja tekniken smart, sök nya samarbeten)
- Attraktiv arbetsgivare (marknadsför jobben bredare, stärk kompetens- och karriärutveckling, utveckla ledarskapet).

Fler vägar in

Inom ramen för det ESF-finansierade projektet ”Fler vägar in – Breddad rekrytering” driver SKR ett utvecklingsarbete under 2018–2020 i samarbete med åtta kommuner, Arbetsförmedlingen, Myndigheten för delaktighet och i samverkan med de fackliga organisationerna. Syftet är att skapa strategier för breddad rekrytering till välfärdssektorn genom att ta tillvara kompetensen hos personer med funktionsnedsättning.

Totalt var det cirka 76 400 ungdomar som hade ett feriejobb i en kommun under sommaren 2019. Det motsvarar 65 procent av de sökande. I regionerna hade 3 600 ungdomar ett feriearbete, vilket motsvarar 19 procent av de sökande.

Feriejobb är för ungdomar som ska börja eller studerar på gymnasiet. Dessa feriejobb är många ungas första kontakt med arbetsmarknaden och ger många värdefulla erfarenheter och referenser inför framtiden. SKR vill nu bidra till att utveckla feriejobben så att fler ungdomar kan få en möjlighet till ett feriejobb och att fler arbetsgivare kan vara med och bidra samtidigt som de själva får en möjlighet att marknadsföra sig själva och sin bransch. I detta arbete ingår SKR:s satsning Sveriges viktigaste jobb där feriejobben är en väg att marknadsföra jobb inom kommuner och regioner.

Vård- och omsorgscollege

Vård- och omsorgscollege är en plattform för samverkan mellan arbetsgivare, fackförbund och utbildare inom vård- och omsorgssektorn. Det är också en kvalitetsstämpel som visar att den som utbildat sig inom ett 64 (105)

Vård- och omsorgscollege har gått en utbildning i nära samverkan med arbetslivet, och därmed har goda chanser att få jobb. Medlemmar i föreningen Vård- och omsorgscollege är arbetsgivarorganisationerna SKR, Vårdföretagarna, Sobona, KFO och samt arbetstagarorganisationen Kommunal.

Vid årsskiftet 2019/2020 fanns det 22 regionala VO-College i Sverige, och 96 lokala college. Där ingår 224 kommuner, 19 regioner, 90 privata verksamheter, 156 gymnasieskolor, 213 vuxenutbildningar på gymnasial nivå och 32 yrkeshögskoleutbildningar.

Vägledning för ungdomar

Saco ger årligen ut ett antal skrifter på temat studieval och studier. I första hand riktar de sig till elever som snart ska avsluta sina gymnasiestudier. Dessa skrifter är ”Välja yrke”, en faktabok om högskoleyrken som ges ut varje höst, ”Framtidsutsikter” om arbetsmarknadsprognoser för ett urval av högskoleyrken på fem års sikt, ”Konsten att välja utbildning” som ger tips och studievalsinspiration och ”Hur pluggar du”, en inspirerande guide till effektiv studieteknik. Via www.saco.se/studieval kan man också göra personlighetstest, få planeringsstöd och ställa yrkesrelaterade frågor.

Saco Studentmässor anordnas varje år i Stockholm och Malmö. På mässorna finns representanter för svenska och internationella utbildningsanordnare, framtida arbetsgivare och flera myndigheter och organisationer (inklusive Sacos förbund) som är specialister på de yrkesgrupper de representerar. Saco genomför också kompetensutvecklingsprogram för studievägledare där Sacos medlemsförbund delar med sig av sin kunskap om högskoleyrken.

Samverkan och kvalitetssäkring.

Att gymnasieskolan håller hög kvalitet och relevans är avgörande för att elever ska kunna skaffa sig sitt första jobb eller få en bra övergång till vidare studier. För företagen är kompetensförsörjningen en av de allra största utmaningarna. Därför är många branscher i hög grad involverade i olika arbeten som syftar till att öka kvaliteten och relevansen i gymnasieskolan.

Exempel på sådant engagemang är att de ledande företrädarna för svenska arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer inom industrisektorn sedan 2004 bedriver arbetet med Teknikcollege. Idag finns 25 regioner med nära 150 Teknikcollegecertifierade utbildningsanordnare och över 3 000 samverkansföretag från norr till söder. Inom byggindustrin finns möjligheter för gymnasieskolor med bygg- och anläggningsprogrammet att ansöka om en kvalitetsmärkning. Skolor som uppfyller kriterierna bedöms ha förutsättningar att ge grundläggande yrkesutbildning som uppfyller byggbranschens krav och blir branschrekommenderade. Liknande upplägg finns inom VVS med konceptet "förstklassig skola".

Hållbart arbetsliv

Rådet för partsgemensamt stöd inom det statliga avtalsområdet, Partsrådet, är en ideell förening vars medlemmar är Arbetsgivarverket, OFR/S,P,O, Saco-S och Seko. Partsrådet stödjer lokala parter, företrädare för fack och arbetsgivare, i verksamheter inom den statliga sektorn i frågor som fastställts i kollektivavtal. Verksamheten är indelad i olika arbetsområden. Verksamheten leds av en styrelse med representanter från medlemmarna.

Inom ramen för programmet Hållbart Arbetsliv sker ett brett arbete som bidrar till de sociala hållbarhetsmålen. Hållbart arbetsliv

programförklaring är att det ska bidra till positiv förändring, motverka stigande sjuktal och främja ett längre arbetsliv för en bättre arbetsdag, varje dag i statlig sektor. Programmet erbjuder tjänster som de statliga myndigheterna i partssamverkan kan nyttja. Flera tjänster har tagits fram under perioden och fler är under utveckling, såsom till exempel en tjänst kring Universell utformning av arbetsplatser.

Integration av utrikes födda på arbetsmarknaden

Flera Saco-förbund har sedan framförallt år 2015 och framåt samarbetat med Universitets- och Högskolerådet (UHR) med att översätta och ekvivalera utländska examina och diplom för att underlätta integreringen av akademiker på den svenska arbetsmarknaden. I 2019 års landrapporten nämndes i rekommendationerna att särskilda insatser behövs i utbildning och fortbildning. Integreringsarbetet av nyanlända är ett sätt att förbättra förutsättningarna på den svenska arbetsmarknaden.

Rådet för integration i arbetslivet

Svenskt Näringsliv, SKR, Arbetsgivarverket, LO, TCO och Saco driver tillsammans Rådet för integration i arbetslivet (Ria). Rådet syftar till att stödja, följa upp och vidareutveckla arbetet för integration i arbetslivet. Ria arbetar för ett arbetsliv som tar vara på varje människas kvaliteter oavsett etnisk bakgrund och som är fritt från diskriminering. Ria ordnade under Almedals- och Järvaveckan seminarier kring de kommande etableringsjobben och de erfarenheter som gjorts inom snabbspåren "Snabbare vägar till etablering på svensk arbetsmarknad". Parterna är överens om att samverkan mellan alla involverade är grunden för att på ett effektivt sätt matcha arbetsmarknadens kompetensförsörjningsbehov med nyanländas kompetens. Samtliga Rias aktiviteter finns samlade på www.integrationiarbetslivet.se.

Moderna beredskapsjobb inom staten

Statliga myndigheter har haft i uppdrag från regeringen att genom tidsbegränsade, så kallade moderna beredskapsjobb, anställa personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Moderna beredskapsjobb skulle vara statliga anställningar med lägre kvalifikationskrav och med arbetsuppgifter som inte utförs alls eller i otillräcklig omfattning.

Eftersom parterna redan 2013 slöt det särskilda villkorsavtalet VASA, som syftar till att underlätta anställningar som främjar allmänna arbetsmarknads-, social- och sysselsättningspolitiska mål, kunde arbetet med de moderna beredskapsjobben inledas direkt när uppdraget trädde ikraft i januari 2017. Målsättningen var att de moderna beredskapsjobben skulle omfatta minst 5 000 personer år 2020.

Från december 2018 upphörde Arbetsförmedlingen med att bevilja moderna beredskapsjobb. Uppdraget och målsättningen gällande moderna beredskapsjobb fanns inte heller med i myndigheternas regleringsbrev för 2019, och senare under året upphörde Arbetsförmedlingens uppdrag. I december 2018 fanns drygt 2300 pågående moderna beredskapsjobb. I slutet av januari 2019 hade antalet pågående moderna beredskapsjobb minskat till drygt 1100, och minskade under året vartefter som beslutade moderna beredskapsjobb löpte ut.

Praktik i staten

Regeringen har uppdragit till flertalet myndigheter att fram till 2020 ställa praktikplatser till förfogande åt Arbetsförmedlingen och ta emot arbetssökande och personer med funktionsnedsättning samt nyanlända arbetssökande för praktik. Arbetsgivarverket, Statskontoret och Arbetsförmedlingen har fått särskilda ansvar inom ramen för

regeringens uppdrag och har fördjupat sitt samarbete.

Arbetsgivarverkets uppdrag är att inom sitt ansvarsområde svara för sådan information, rådgivning och utbildning som myndigheterna behöver.

Bland annat finns där ett handledarstöd. Under 2019 anordnades även ett inspirationsseminarium för att sprida Polismyndighetens goda arbete med regeringsuppdraget.

Mentorsprogram

Flera Saco-förbund har mentorsprogram för nyanlända akademiker. I programmen paras en nyanländ akademiker ihop med en professionskollega. Målen för den invandrade akademikern är att utöka det professionella kontaktnätet och att få ett ökat självförtroende i karriärarbetet. Ett exempel under 2019 är för ingenjörer inom Saco-förbundet Sveriges Ingenjörer och som har syftat till att etablera kontaktytor för ingenjörerna på den svenska arbetsmarknaden.

Arbetsgivarverket driver sedan 2016 ett mentorprogram för nyanlända akademiker. Syftet är att underlätta nyanländas etablering på arbetsmarknaden och integration i samhället. Nyanlända akademiker sammanförs med personer från statliga myndigheter med yrkesområden som matchar de nyanländas kompetenser. Mentorerna har sedan i uppgift att under sex månader stötta och vägleda sina adepter inom deras respektive kompetensområde såväl som i den statliga tjänstemannarollen.

Nyanlänt Företagande

Företagarna företräder över 60 000 företagare och samhällsbärare och har ca 2 000 förtroendevalda. Vi erbjuder nätverk, kunskap och praktisk hjälp samt driver utvecklingen för ett bättre företagsklimat, så

att företagare får rätt förutsättningar för att kunna utveckla sin verksamhet och nå sina mål.

Sveriges största företagsorganisation Företagarna driver sedan hösten 2015 programmet Nyanlänt företagande (NF) i samverkan med bland andra Tillväxtverket, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och det ökande antalet kommuner och Länsstyrelser där verksamheten bedrivs.

Programmet syftar till att ge nyanlända med erfarenheter av företagande och entreprenörskap rätt förutsättningar för att bli framgångsrika och hållbara företagare i Sverige. Deltagarna lär sig grunderna i att driva företag i Sverige och får stöd av erfarna mentorer som själva är etablerade företagare. Målet med verksamheten är att nyanlända ska lära sig de specifika egenheter det innebär att driva företag i Sverige. Därmed underlättas integrationen på arbetsmarknaden genom egenanställning och eget företagande. Hittills har ett trettiootal program drivits mellan augusti 2016 och december 2019.

Totalt var 43 procent av deltagarna kvinnor. Av deltagarna startade ca 12 procent företag efter avslutat program och 41 procent planerar starta företag inom 2–3 år. Under 2019 startades även ett pilotprojekt som kopplar nyanlända med generationsskiftesföretag. Syftet är att identifiera generationsskiftesföretag samt utrikesfödda som är beredda att ta över företaget.

Trygghetsfonden TSL –omställningsstöd för en arbetsmarknad i förändring

TSL är en omställningsförsäkring som hjälper arbetare i privat sektor till nytt jobb och samtidigt underlättar för arbetsmarknadens parter att hantera förändringar på den svenska arbetsmarknaden. Trygghetsfonden TSL är bildad av Svenskt Näringsliv och LO.

Trygghetsfonden TSL har till uppgift att se till att en person som blivit uppsagd snabbt skall få en ny sysselsättning, t ex genom coachning eller kortare yrkesutbildnings- och valideringsinsatser. Meningen är att arbetet skall påbörjas snabbt, det vill säga att deltagaren inte skall behöva vänta onödigt lång tid för att få stöd i omställningsarbetet.

Integration av individer med svagare anknytning till den reguljära arbetsmarknaden

Särskilt villkorsavtal inom staten för vissa tidsbegränsade anställningar

Inom den statliga sektorn finns sedan 2013 ett särskilt villkorsavtal för vissa tidsbegränsade anställningar. Avtalet reglerar anställningsvillkoren för de anställningar om högst 24 (tidigare 12) månader som arbetsgivaren bedömer kan motiveras inom ramen för enarbetsmarknadspolitisk målsättning, dvs. tidsbegränsade anställningar av personer som omfattas av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Avtalsvillkoren har utformats för att arbetsgivaren vid beslut om en sådan anställning ska ha större möjlighet att forma anställningen utifrån den enskilde arbetstagarens behov av stöd, utveckling och erfarenhet. Genom avtalet tar parterna ett gemensamt ansvar för att tillhandahålla relevanta anställningsvillkor för de arbetstagare som avtalet kan tillämpas på. Individer kan genom en sådan anställning få arbetslivserfarenhet och därmed en ökad anställningsbarhet. I samband med den särskilda satsningen på Moderna beredskapsjobb (se stycke 1.2) öppnade parterna upp att anställningar enligt avtalet kunde tidsbegränsas upp till 24 månader.

Jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden

Heltidsarbete som norm – Heltidsresan mellan SKL och Kommunal
SKL och Svenska Kommunalarbetareförbundet (Kommunal) tar sig an heltidsfrågan i ett partsgemensamt utvecklingsprojekt 2016–2021.

Projektet ska underlätta övergången till heltidsarbete för såväl arbetsgivare som arbetstagare. För att uppnå detta ska parterna genomföra åtgärder som stödjer det lokala arbetet med att öka andelen heltidsarbetande. Det övergripande målet är att trygga välfärdens behov av kompetens och samtidigt erbjuda attraktiva anställningsvillkor. Som ett led i detta ska fler medarbetare arbeta heltid. Detta kommer i förlängningen att minska behovet av visstidsanställningar och bidra till jämställdhet.

I avtalet med Kommunal slås fast att arbetsgivare inom kommun och landstingssektorn ska prioritera heltidsfrågan. Målsättningen är att tillsvidareanställning på heltid ska vara det normala vid nyanställning och att redan anställda medarbetare i högre utsträckning ska arbeta heltid.

Att fler arbetar heltid är en viktig delstrategi för att möta välfärdens omfattande rekryteringsbehov. De kommande tio åren ökar människors behov av vård, skola och omsorg samtidigt som bristen på arbetskraft kommer att vara stor. Arbetsmiljön, vikten av återhämtning och en långsiktigt hållbar schemaläggning behöver vara i fokus när heltidsarbete ska bli norm. Arbetsgivare och fackliga företrädare runt om i landet behöver diskutera hur arbetstiden kan förläggas på ett hållbart sätt och säkerställa en god arbetsmiljö för medarbetarna. Förtroendevalda, arbetsgivare och fackliga företrädare behöver prioritera frågan om heltidsarbete och få fler kvinnor att välja heltidsarbete. Att fler arbetar heltid ökar kvinnors ekonomiska självständighet, gör arbetsmarknaden mer jämställd och minskar rekryteringsutmaningen i välfärden.

Kvinnors utbredda deltidarbete är den största anledningen till att kvinnor har 3,6 miljoner kronor mindre i livsinkomst jämfört med

män. Det är en orimlig situation. För att skapa jämställdhet behöver alla skillnader som beror på kön utplånas.

Både andelen och antalet medarbetare som faktiskt arbetar heltid ökar kontinuerligt. Under åren 2015–2017 ökade antalet heltidsarbetande månadsavlönade i välfärden med nästan 72 000 personer. I november 2018 (2017) arbetade 68,3 (67,3) procent av de månadsavlönade medarbetarna i kommunerna heltid. Motsvarande siffra för regionerna var 69,4 (68,7) procent.

Nationella resurser för jämställdhet

Webbportalen www.jamstall.nu är en nationell resurs för jämställdhet. Här hittar du fakta om jämställdhet, praktiska exempel och konkreta verktyg för jämställdhetsarbete. På portalen finns fakta och nyheter om jämställdhet, praktiska exempel och konkreta verktyg för jämställdhetsintegrering. Portalen Jämställ.nu drivs som en unik samverkanssatsning mellan flera olika aktörer. Sedan 1 januari 2018 är Jämställdhetsmyndigheten en av dessa, och den operativa driften sköts därifrån. De andra aktörerna är Nationella sekretariatet för genusforskning, länsstyrelserna, Svenska ESF-rådet, Vinnova och Sveriges Kommuner och Landsting.

Inom ramen för det jämställdhetspolitiska tog arbetsgivarorganisationen Almega och de fackliga organisationerna Unionen och Akademikeralliansen fram en praktisk vägledning för jämställt arbetsliv. Vägledningen är tänkt att användas gemensamt av lokala företagsledningar och fackklubbar.

Omställning

Omställningsavtal

De första trygghetsavtalen, eller omställningsavtalen, tecknades på 1970-talet då tjänstemän för första gången blev uppsagda och arbetslösa i större utsträckning. Under årens lopp har avtal tecknats för nya avtalsområden och befintliga avtal har omförhandlats. Majoriteten av de anställda på svensk arbetsmarknad omfattas av omställningsavtal. Sådana avtal avser att underlätta för anställda som blivit eller riskerar att bli uppsagda att få hjälp till nytt arbete genom aktivt omställningsarbete och ekonomiska förmåner vid uppsägning på grund av arbetsbrist. Parterna på den svenska arbetsmarknaden har omställningsavtal på såväl privat, statlig som kommunal sektor.

Sverige är unikt i och med att arbetsmarknadsparterna på detta sätt tar ansvar för så stor del av aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Inom den statliga sektorn finns sedan 2015 två omställningsavtal som utifrån ett helhetsperspektiv stödjer en effektiv omställning i den statliga sektorn. Det är dels "Avtal om lokala omställningsmedel" vars syfte är att stärka det proaktiva omställningsarbetet hos respektive arbetsgivare, dels "Avtal om omställning" som reglerar villkoren för det individuella stöd som arbetstagare kan ta del av vid uppsägning på grund av arbetsbrist eller när en tidsbegränsad anställning om minst två år löper ut. Även för Svensk Scenkonst, Teaterförbundet och Sveriges Yrkesmusikerförbund finns sedan början av 2015 nya avtal för omställning och karriärväxling för konstnärliga yrken. Det är ett omfattande stöd till anställda som behöver byta yrke efter sin konstnärliga karriär.

Inom den kommunala och regionala sektorn (SKR) finns ett omställningsavtal sedan 2012, Omställningsavtalet KOM-KL, samt sedan 2016/2017 en överenskommelse -Lokala omställningsmedel och

ändrad turordningsbestämmelse. Överenskommelsen innebar att det tillgängliggjordes medel för tidiga lokala omställningsinsatser (TLO-KL). Huvudsyftet med TLO-KL var att ställa om organisation och arbetstagare så att framtida verksamhetsbehov av kompetens tillgodoses och att aktuella/framtida arbetsbristsituationer minimeras eller undviks. Via tidiga lokala omställningsinsatser gavs arbetstagare möjlighet till utveckling, och därmed ökad anställningsbarhet, medan arbetsgivarna fick ökade förutsättningar att möta rekryteringsbehoven i välfärden. Via ändrade bestämmelser om företrädesrätt och turordning gavs arbetsgivarna möjlighet till att snabbare kunna identifiera vilka arbetstagare som riskerar arbetsbrist och därmed har behov av tidig omställning i syfte att undvika uppsägningar pga. arbetsbrist.

Sammanfattningsvis har centrala parter inom sektorn, sedan 2012, med stöd av KOM-KL (Överenskommelse om omställningsavtal), stöttat verksamheter och arbetstagare i omställning. Sedan 2016, genom Överenskommelsen – Lokala omställningsmedel (TLO-KL) och verksamhetsanpassade turordnings- och företrädesrättsbestämmelser i Allmänna bestämmelser (AB), har ett arbete med att stärka individer och verksamheter vid tidig omställning skett.

Mot bakgrund av en partsgemensam utvärdering samt mot bakgrund av bland annat utredningen "En moderniserad arbetsrätt" (2019:17) har parternas ambition att komma överens om regler avseende turordning, kompetensutveckling och omställning som är anpassade utifrån sektorns behov och förutsättningar stärkts.

Parterna inom den kommunala och regionala sektorn tecknade i december 2019 en "Principöverenskommelse - Nytt kompetens- och omställningsavtal och därtill hörande ändringar i Allmänna bestämmelser mm".

Överenskommelse – Lokala omställningsmedel och ändrad turordningsbestämmelse i Allmänna bestämmelser har prolongerats och gäller från och med den 1 januari 2020 till och med den 30 april 2020.

Principöverenskommelse – Nytt kompetens- och omställningsavtal och därtill hörande ändringar i Allmänna bestämmelser mm” är en vidareutveckling av KOM-KL och svarar även upp mot regeringens aviserade förändringar av lagen om anställningsskydd och arbetsgivarens ansvar att stärka den anställdes omställningsförmåga.

Parterna är nu överens om att ett nytt kompetens- och omställningsavtal för att ytterligare stärka de anställdas möjligheter till kompetensutveckling och omställning med utgångspunkt i verksamheternas behov av tidig omställning ska träda i kraft den 1 maj 2020. Avtalet ger bättre förutsättningar att möta sektorns kompetensförsörjningsbehov och den allt snabbare utvecklingen av verksamheter, organisation och arbetssätt som välfärden behöver.

Huvudingredienserna är tidiga kompetenshöjande insatser innebärande kompetensutveckling riktad mot framtida behov i verksamheten, som kan vara föranledda av exempelvis teknikutveckling eller nya krav på yrket. Det kan också vara omskolning till annat yrke när ett yrke försvinner. Regelverket syftar till att snabbt kunna identifiera de som är i behov av omställningsinsatser så att arbetsgivarna ska kunna behålla kompetensen i verksamheten och undvika framtida uppsägningar. Samtidigt ska det även fortsättningsvis finnas omställningsinsatser i händelse av uppsägning på grund av arbetsbrist. Inom den privata sektorn kommer TRR -Trygghetsråden att behöva ta ett ännu större ansvar under de kommande månaderna mot bakgrund av de konsekvenserna som Corona-viruset orsakar. Grunden för TRR:s

verksamhet är omställningsavtalet mellan PTK och Svenskt Näringsliv. TRR har visat goda resultat i och med de allra flesta arbetssökande får ett nytt jobb, medan andra väljer att starta eget eller börja studera.

1.3.2 Utbildning – Andelen elever utan gymnasiebetyg ska vara lägre än 10 %

Minskade gymnasieavbrott

Sveriges Kommuner och Regioner arbetar sedan 2019 med satsningen Uppdrag fullföljd utbildning. Syftet är att möjliggöra och leda mot ett mer sammanhållet och hållbart nationellt arbete för en ökad andel fullföljda gymnasiestudier. För att stötta lokal och regional utveckling erbjuder SKR ett utvecklingsprogram med fokus på förebyggande arbete för huvudmän och deras verksamheter. Samarbete har inletts med några centrala myndigheter för utökat erfarenhetsutbyte som ett första steg. SKR driver flera utvecklingsprojekt med stöd från ESF, bl.a. för att stärka arbetet i gymnasieskolans introduktionsprogram för de som anlänt sent till Sverige och att elever ska bli behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram.

Lärande mellan olika länder är också viktigt där 0–24 är ett pågående treårigt projekt på initiativ från Nordiska ministerrådet. Detta rör tvärsektoriellt samarbete för utsatta barn och unga. Genom flaggskeppsinitiativet School To Work är SKR värd för att utveckla samarbetet kring studieavbrottsfrågorna i Östersjöregionen.

I Sverige har det studieavbrottsförebyggande arbetet i hög grad kommit att utvecklas genom en handfull projekt med stöd från Europeiska socialfonden. Det mest omfattande av dessa var Plug In och Plug In arbetsmarknaden genom egenanställning och eget

företagande. Hittills har ett trettiotal program drivits mellan augusti 2016 och december 2019. Totalt var 43 procent av deltagarna kvinnor. Av deltagarna startade ca 12 procent företag efter avslutat program och 41 procent planerar starta företag inom 2–3 år. Under 2019 startades även ett pilotprojekt som kopplar nyanlända med generations-skiftesföretag. Syftet är att identifiera generationsskiftesföretag samt utrikesfödda som är beredda att ta över företaget.

Trygghetsfonden TSL –omställningsstöd för en arbetsmarknad i förändring

TSL är en omställningsförsäkring som hjälper arbetare i privat sektor till nytt jobb och samtidigt underlättar för arbetsmarknadens parter att hantera förändringar på den svenska arbetsmarknaden.

Trygghetsfonden TSL är bildad av Svenskt Näringsliv och LO. Trygghetsfonden TSL har till uppgift att se till att en person som blivit uppsagd snabbt skall få en ny sysselsättning, t ex genom coaching eller kortare yrkesutbildnings- och valideringsinsatser. Meningen är att arbetet skall påbörjas snabbt, det vill säga att deltagaren inte skall behöva vänta onödigt lång tid för att få stöd i omställningsarbetet.

Integration av individer med svagare anknytning till den reguljära arbetsmarknaden

Särskilt villkorsavtal inom staten för vissa tidsbegränsade anställningar

Inom den statliga sektorn finns sedan 2013 ett särskilt villkorsavtal för vissa tidsbegränsade anställningar. Avtalet reglerar anställningsvillkoren för de anställningar om högst 24 (tidigare 12) månader som arbetsgivaren bedömer kan motiveras inom ramen för en arbetsmarknadspolitisk målsättning, dvs. tidsbegränsade

anställningar av personer som omfattas av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Avtalsvillkoren har utformats för att arbetsgivaren vid beslut om en sådan anställning ska ha större möjlighet att forma anställningen utifrån den enskilde arbetstagarens behov av stöd, utveckling och erfarenhet. Genom avtalet tar parterna ett gemensamt ansvar för att tillhandahålla relevanta anställningsvillkor för de arbetstagare som avtalet kan tillämpas på. Individer kan genom en sådan anställning få arbetslivserfarenhet och därmed en ökad anställningsbarhet. I samband med den särskilda satsningen på Moderna beredskapsjobb (se stycke 1.2) öppnade parterna upp att anställningar enligt avtalet kunde tidsbegränsas upp till 24 månader.

Jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden

Heltidsarbete som norm – Heltidsresan mellan SKL och Kommunal
SKL och Svenska Kommunalarbetareförbundet (Kommunal) tar sig an heltidsfrågan i ett partsgemensamt utvecklingsprojekt 2016–2021. Projektet ska underlätta övergången till heltidsarbete för såväl arbetsgivare som arbetstagare. För att uppnå detta ska parterna genomföra åtgärder som stödjer det lokala arbetet med att öka andelen heltidsarbetande. Det övergripande målet är att trygga välfärdens behov av kompetens och samtidigt erbjuda attraktiva anställningsvillkor. Som ett led i detta ska fler medarbetare arbeta heltid. Detta kommer i förlängningen att minska behovet av visstidsanställningar och bidra till jämställdhet.

I avtalet med Kommunal slås fast att arbetsgivare inom kommun och landstingssektorn ska prioritera heltidsfrågan. Målsättningen är att tillsvidareanställning på heltid ska vara det normala vid nyanställning och att redan anställda medarbetare i högre utsträckning ska arbeta heltid.

Att fler arbetar heltid är en viktig delstrategi för att möta välfärdens omfattande rekryteringsbehov. De kommande tio åren ökar människors behov av vård, skola och omsorg samtidigt som bristen på arbetskraft kommer att vara stor. Arbetsmiljön, vikten av återhämtning och en långsiktigt hållbar schemaläggning behöver vara i fokus när heltidsarbete ska bli norm. Arbetsgivare och fackliga företrädare runt om i landet behöver diskutera hur arbetstiden kan förläggas på ett hållbart sätt och säkerställa en god arbetsmiljö för medarbetarna. Förtroendevalda, arbetsgivare och fackliga företrädare behöver prioritera frågan om heltidsarbete och få fler kvinnor att välja heltidsarbete. Att fler arbetar heltid ökar kvinnors ekonomiska självständighet, gör arbetsmarknaden mer jämställd och minskar rekryteringsutmaningen i välfärden.

Kvinnors utbredda deltidarbete är den största anledningen till att kvinnor har 3,6 miljoner kronor mindre i livsinkomst jämfört med män. Det är en orimlig situation. För att skapa jämställdhet behöver alla skillnader som beror på kön utplånas.

Både andelen och antalet medarbetare som faktiskt arbetar heltid ökar kontinuerligt. Under åren 2015–2017 ökade antalet heltidsarbetande månadsavlönade i välfärden med nästan 72 000 personer. I november 2018 (2017) arbetade 68,3 (67,3) procent av de månadsavlönade medarbetarna i kommunerna heltid. Motsvarande siffra för regionerna var 69,4 (68,7) procent.

Nationella resurser för jämställdhet

Webbportalen www.jamstall.nu är en nationell resurs för jämställdhet. Här hittar du fakta om jämställdhet, praktiska exempel och konkreta verktyg för jämställdhetsarbete. På portalen finns fakta och nyheter om jämställdhet, praktiska exempel och konkreta verktyg för

jämställdhetsintegrering. Portalen Jämställ.nu drivs som en unik samverkanssatsning mellan flera olika aktörer. Sedan 1 januari 2018 är Jämställdhetsmyndigheten en av dessa, och den operativa driften sköts därifrån. De andra aktörerna är Nationella sekretariatet för genusforskning, länsstyrelserna, Svenska ESF-rådet, Vinnova och Sveriges Kommuner och Landsting.

Inom ramen för det jämställdhetspolitiska tog arbetsgivarorganisationen Almega och de fackliga organisationerna Unionen och Akademikeralliansen fram en praktisk vägledning för jämställt arbetsliv. Vägledningen är tänkt att användas gemensamt av lokala företagsledningar och fackklubbar.

Omställning

Omställningsavtal

De första trygghetsavtalen, eller omställningsavtalen, tecknades på 1970-talet då tjänstemän för första gången blev uppsagda och arbetslösa i större utsträckning. Under årens lopp har avtal tecknats för nya avtalsområden och befintliga avtal har omförhandlats. Majoriteten av de anställda på svensk arbetsmarknad omfattas av omställningsavtal. Sådana avtal avser att underlätta för anställda som blivit eller riskerar att bli uppsagda att få hjälp till nytt arbete genom aktivt omställningsarbete och ekonomiska förmåner vid uppsägning på grund av arbetsbrist. Parterna på den svenska arbetsmarknaden har omställningsavtal på såväl privat, statlig som kommunal sektor.

Sverige är unikt i och med att arbetsmarknadsparterna på detta sätt tar ansvar för så stor del av aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Inom den statliga sektorn finns sedan 2015 två omställningsavtal som utifrån ett helhetsperspektiv stödjer en effektiv omställning i den statliga sektorn. Det är dels ”Avtal om lokala omställningsmedel” vars

syfte är att stärka det proaktiva omställningsarbetet hos respektive arbetsgivare, dels "Avtal om omställning" som reglerar villkoren för det individuella stöd som arbetstagare kan ta del av vid uppsägning på grund av arbetsbrist eller när en tidsbegränsad anställning om minst två år löper ut. Även för Svensk Scenkonst, Teaterförbundet och Sveriges Yrkesmusikerförbund finns sedan början av 2015 nya avtal för omställning och karriärväxling för konstnärliga yrken. Det är ett omfattande stöd till anställda som behöver byta yrke efter sin konstnärliga karriär.

Inom den kommunala och regionala sektorn (SKR) finns ett omställningsavtal sedan 2012, Omställningsavtalet KOM-KL, samt sedan 2016/2017 en överenskommelse -Lokala omställningsmedel och ändrad turordningsbestämmelse. Överenskommelsen innebar att det tillgängliggjordes medel för tidiga lokala omställningsinsatser (TLO-KL). Huvudsyftet med TLO-KL var att ställa om organisation och arbetstagare så att framtida verksamhetsbehov av kompetens tillgodoses och att aktuella/framtida arbetsbristsituationer minimeras eller undviks. Via tidiga lokala omställningsinsatser gavs arbetstagare möjlighet till utveckling, och därmed ökad anställningsbarhet, medan arbetsgivarna fick ökade förutsättningar att möta rekryteringsbehoven i välfärden. Via ändrade bestämmelser om företrädesrätt och turordning gavs arbetsgivarna möjlighet till att snabbare kunna identifiera vilka arbetstagare som riskerar arbetsbrist och därmed har behov av tidig omställning i syfte att undvika uppsägningar pga. arbetsbrist.

Sammanfattningsvis har centrala parter inom sektorn, sedan 2012, med stöd av KOM-KL (Överenskommelse om omställningsavtal), stöttat verksamheter och arbetstagare i omställning. Sedan 2016, genom Överenskommelsen – Lokala omställningsmedel (TLO-KL) och verksamhetsanpassade turordnings- och företrädesrättsbestämmelser i

Allmänna bestämmelser (AB), har ett arbete med att stärka individer och verksamheter vid tidig omställning skett.

Mot bakgrund av en partsgemensam utvärdering samt mot bakgrund av bland annat utredningen "En moderniserad arbetsrätt" (2019:17) har parternas ambition att komma överens om regler avseende turordning, kompetensutveckling och omställning som är anpassade utifrån sektorns behov och förutsättningar stärkts.

Parterna inom den kommunala och regionala sektorn tecknade i december 2019 en "Principöverenskommelse - Nytt kompetens- och omställningsavtal och därtill hörande ändringar i Allmänna bestämmelser mm".

Överenskommelse – Lokala omställningsmedel och ändrad turordningsbestämmelse i Allmänna bestämmelser har prolongerats och gäller från och med den 1 januari 2020 till och med den 30 april 2020.

Principöverenskommelse – Nytt kompetens- och omställningsavtal och därtill hörande ändringar i Allmänna bestämmelser mm" är en vidareutveckling av KOM-KL och svarar även upp mot regeringens aviserade förändringar av lagen om anställningsskydd och arbetsgivarens ansvar att stärka den anställdes omställningsförmåga.

Parterna är nu överens om att ett nytt kompetens- och omställningsavtal för att ytterligare stärka de anställdas möjligheter till kompetensutveckling och omställning med utgångspunkt i verksamheternas behov av tidig omställning ska träda i kraft den 1 maj 2020. Avtalet ger bättre förutsättningar att möta sektorns kompetensförsörjningsbehov och den allt snabbare utvecklingen av

verksamheter, organisation och arbetssätt som välfärden behöver. Huvudingredienserna är tidiga kompetenshöjande insatser innehållande kompetensutveckling riktad mot framtida behov i verksamheten, som kan vara föranledda av exempelvis teknikutveckling eller nya krav på yrket. Det kan också vara omskolning till annat yrke när ett yrke försvinner. Regelverket syftar till att snabbt kunna identifiera de som är i behov av omställningsinsatser så att arbetsgivarna ska kunna behålla kompetensen i verksamheten och undvika framtida uppsägningar. Samtidigt ska det även fortsättningsvis finnas omställningsinsatser i händelse av uppsägning på grund av arbetsbrist. Inom den privata sektorn kommer TRR -Trygghetsråden att behöva ta ett ännu större ansvar under de kommande månaderna mot bakgrund av de konsekvenserna som Corona-viruset orsakar. Grunden för TRR:s verksamhet är omställningsavtalet mellan PTK och Svenskt Näringsliv. TRR har visat goda resultat i och med de allra flesta arbetssökande får ett nytt jobb, medan andra väljer att starta eget eller börja studera.

1.3.2 Utbildning – Andelen elever utan gymnasiebetyg ska vara lägre än 10 %

Minskade gymnasieavbrott

Sveriges Kommuner och Regioner arbetar sedan 2019 med satsningen Uppdrag fullföljd utbildning. Syftet är att möjliggöra och leda mot ett mer sammanhållet och hållbart nationellt arbete för en ökad andel fullföljda gymnasiestudier. För att stötta lokal och regional utveckling erbjuder SKR ett utvecklingsprogram med fokus på förebyggande arbete för huvudmän och deras verksamheter. Samarbete har inletts med några centrala myndigheter för utökat erfarenhetsutbyte som ett första steg. SKR driver flera utvecklingsprojekt med stöd från ESF, bl.a. för att stärka arbetet i gymnasieskolans introduktionsprogram för

de som anlänt sent till Sverige och att elever ska bli behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram.

Lärande mellan olika länder är också viktigt där 0–24 är ett pågående treårigt projekt på initiativ från Nordiska ministerrådet. Detta rör tvärsektoriellt samarbete för utsatta barn och unga. Genom flaggskeppsinitiativet School To Work är SKR värd för att utveckla samarbetet kring studieavbrottsfrågorna i Östersjöregionen.

I Sverige har det studieavbrottsförebyggande arbetet i hög grad kommit att utvecklas genom en handfull projekt med stöd från Europeiska socialfonden. Det mest omfattande av dessa var Plug In och Plug In arbetsmarknaden genom egenanställning och eget företagande. Hittills har ett trettiotal program drivits mellan augusti 2016 och december 2019. Totalt var 43 procent av deltagarna kvinnor. Av deltagarna startade ca 12 procent företag efter avslutat program och 41 procent planerar starta företag inom 2–3 år. Under 2019 startades även ett pilotprojekt som kopplar nyanlända med generationsskiftesföretag. Syftet är att identifiera generationsskiftesföretag samt utrikesfödda som är beredda att ta över företaget.

Trygghetsfonden TSL –omställningsstöd för en arbetsmarknad i förändring

TSL är en omställningsförsäkring som hjälper arbetare i privat sektor till nytt jobb och samtidigt underlättar för arbetsmarknadens parter att hantera förändringar på den svenska arbetsmarknaden.

Trygghetsfonden TSL är bildad av Svenskt Näringsliv och LO.

Trygghetsfonden TSL har till uppgift att se till att en person som blivit uppsagd snabbt skall få en ny sysselsättning, t ex genom coaching eller kortare yrkesutbildnings- och valideringsinsatser. Meningen är att arbetet skall påbörjas snabbt, det vill säga att deltagaren inte skall behöva vänta onödigt lång tid för att få stöd i omställningsarbetet.

Integration av individer med svagare anknytning till den reguljära arbetsmarknaden

Särskilt villkorsavtal inom staten för vissa tidsbegränsade anställningar

Inom den statliga sektorn finns sedan 2013 ett särskilt villkorsavtal för vissa tidsbegränsade anställningar. Avtalet reglerar anställningsvillkoren för de anställningar om högst 24 (tidigare 12) månader som arbetsgivaren bedömer kan motiveras inom ramen för en arbetsmarknadspolitisk målsättning, dvs. tidsbegränsade anställningar av personer som omfattas av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Avtalsvillkoren har utformats för att arbetsgivaren vid beslut om en sådan anställning ska ha större möjlighet att forma anställningen utifrån den enskilde arbetstagarens behov av stöd, utveckling och erfarenhet. Genom avtalet tar parterna ett gemensamt ansvar för att tillhandahålla relevanta anställningsvillkor för de arbetstagare som avtalet kan tillämpas på. Individer kan genom en sådan anställning få arbetslivserfarenhet och därmed en ökad anställningsbarhet. I samband med den särskilda satsningen på Moderna beredskapsjobb (se stycke 1.2) öppnade parterna upp att anställningar enligt avtalet kunde tidsbegränsas upp till 24 månader.

Jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden

Heltidsarbete som norm – Heltidsresan mellan SKL och Kommunal

SKL och Svenska Kommunalarbetsförbundet (Kommunal) tar sig an heltidsfrågan i ett partsgemensamt utvecklingsprojekt 2016–2021.

Projektet ska underlätta övergången till heltidsarbete för såväl arbetsgivare som arbetstagare. För att uppnå detta ska parterna genomföra åtgärder som stödjer det lokala arbetet med att öka andelen heltidsarbetande. Det övergripande målet är att trygga välfärdens behov av kompetens och samtidigt erbjuda attraktiva anställningsvillkor. Som ett led i detta ska fler medarbetare arbeta heltid. Detta kommer i förlängningen att minska behovet av visstidsanställningar och bidra till jämställdhet.

I avtalet med Kommunal slås fast att arbetsgivare inom kommun och landstingssektorn ska prioritera heltidsfrågan. Målsättningen är att tillsvidareanställning på heltid ska vara det normala vid nyanställning och att redan anställda medarbetare i högre utsträckning ska arbeta heltid.

Att fler arbetar heltid är en viktig delstrategi för att möta välfärdens omfattande rekryteringsbehov. De kommande tio åren ökar människors behov av vård, skola och omsorg samtidigt som bristen på arbetskraft kommer att vara stor. Arbetsmiljön, vikten av återhämtning och en långsiktigt hållbar schemaläggning behöver vara i fokus när heltidsarbete ska bli norm. Arbetsgivare och fackliga företrädare runt om i landet behöver diskutera hur arbetstiden kan förläggas på ett hållbart sätt och säkerställa en god arbetsmiljö för medarbetarna.

Förtroendevalda, arbetsgivare och fackliga företrädare behöver prioritera frågan om heltidsarbete och få fler kvinnor att välja heltidsarbete. Att fler arbetar heltid ökar kvinnors ekonomiska

självständighet, gör arbetsmarknaden mer jämställd och minskar rekryteringsutmaningen i välfärden.

Kvinnors utbredda deltidsarbete är den största anledningen till att kvinnor har 3,6 miljoner kronor mindre i livsinkomst jämfört med män. Det är en orimlig situation. För att skapa jämställdhet behöver alla skillnader som beror på kön utplånas.

Både andelen och antalet medarbetare som faktiskt arbetar heltid ökar kontinuerligt. Under åren 2015–2017 ökade antalet heltidsarbetande månadsavlönade i välfärden med nästan 72 000 personer. I november 2018 (2017) arbetade 68,3 (67,3) procent av de månadsavlönade medarbetarna i kommunerna heltid. Motsvarande siffra för regionerna var 69,4 (68,7) procent.

Nationella resurser för jämställdhet

Webbportalen www.jamstall.nu är en nationell resurs för jämställdhet. Här hittar du fakta om jämställdhet, praktiska exempel och konkreta verktyg för jämställdhetsarbete. På portalen finns fakta och nyheter om jämställdhet, praktiska exempel och konkreta verktyg för jämställdhetsintegrering. Portalen Jämställ.nu drivs som en unik samverkanssatsning mellan flera olika aktörer. Sedan 1 januari 2018 är Jämställdhetsmyndigheten en av dessa, och den operativa driften sköts därifrån. De andra aktörerna är Nationella sekretariatet för genusforskning, länsstyrelserna, Svenska ESF-rådet, Vinnova och Sveriges Kommuner och Landsting.

Inom ramen för det jämställdhetspolitiska tog arbetsgivarorganisationen Almega och de fackliga organisationerna Unionen och Akademikeralliansen fram en praktisk vägledning för

jämställt arbetsliv. Vägledningen är tänkt att användas gemensamt av lokala företagsledningar och fackklubbar.

Omställning

Omställningsavtal

De första trygghetsavtalen, eller omställningsavtalen, tecknades på 1970-talet då tjänstemän för första gången blev uppsagda och arbetslösa i större utsträckning. Under årens lopp har avtal tecknats för nya avtalsområden och befintliga avtal har omförhandlats. Majoriteten av de anställda på svensk arbetsmarknad omfattas av omställningsavtal. Sådana avtal avser att underlätta för anställda som blivit eller riskerar att bli uppsagda att få hjälp till nytt arbete genom aktivt omställningsarbete och ekonomiska förmåner vid uppsägning på grund av arbetsbrist. Parterna på den svenska arbetsmarknaden har omställningsavtal på såväl privat, statlig som kommunal sektor.

Sverige är unikt i och med att arbetsmarknadsparterna på detta sätt tar ansvar för så stor del av aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Inom den statliga sektorn finns sedan 2015 två omställningsavtal som utifrån ett helhetsperspektiv stödjer en effektiv omställning i den statliga sektorn. Det är dels ”Avtal om lokala omställningsmedel” vars syfte är att stärka det proaktiva omställningsarbetet hos respektive arbetsgivare, dels ”Avtal om omställning” som reglerar villkoren för det individuella stöd som arbetstagare kan ta del av vid uppsägning på grund av arbetsbrist eller när en tidsbegränsad anställning om minst två år löper ut. Även för Svensk Scenkonst, Teaterförbundet och Sveriges Yrkesmusikerförbund finns sedan början av 2015 nya avtal för omställning och karriärväxling för konstnärliga yrken. Det är ett omfattande stöd till anställda som behöver byta yrke efter sin konstnärliga karriär.

Inom den kommunala och regionala sektorn (SKR) finns ett omställningsavtal sedan 2012, Omställningsavtalet KOM-KL, samt sedan 2016/2017 en överenskommelse -Lokala omställningsmedel och ändrad turordningsbestämmelse. Överenskommelsen innebar att det tillgängliggjordes medel för tidiga lokala omställningsinsatser (TLO-KL). Huvudsyftet med TLO-KL var att ställa om organisation och arbetstagare så att framtida verksamhetsbehov av kompetens tillgodoses och att aktuella/framtida arbetsbristsituationer minimeras eller undviks. Via tidiga lokala omställningsinsatser gavs arbetstagare möjlighet till utveckling, och därmed ökad anställningsbarhet, medan arbetsgivarna fick ökade förutsättningar att möta rekryteringsbehoven i välfärden. Via ändrade bestämmelser om företrädesrätt och turordning gavs arbetsgivarna möjlighet till att snabbare kunna identifiera vilka arbetstagare som riskerar arbetsbrist och därmed har behov av tidig omställning i syfte att undvika uppsägningar pga. arbetsbrist.

Sammanfattningsvis har centrala parter inom sektorn, sedan 2012, med stöd av KOM-KL (Överenskommelse om omställningsavtal), stöttat verksamheter och arbetstagare i omställning. Sedan 2016, genom Överenskommelsen – Lokala omställningsmedel (TLO-KL) och verksamhetsanpassade turordnings- och företrädesrättsbestämmelser i Allmänna bestämmelser (AB), har ett arbete med att stärka individer och verksamheter vid tidig omställning skett.

Mot bakgrund av en partsgemensam utvärdering samt mot bakgrund av bland annat utredningen ”En moderniserad arbetsrätt” (2019:17) har parternas ambition att komma överens om regler avseende turordning, kompetensutveckling och omställning som är anpassade utifrån sektorns behov och förutsättningar stärkts.

Parterna inom den kommunala och regionala sektorn tecknade i december 2019 en ”Principöverenskommelse - Nytt kompetens- och omställningsavtal och därtill hörande ändringar i Allmänna bestämmelser mm”.

Överenskommelse – Lokala omställningsmedel och ändrad turordningsbestämmelse i Allmänna bestämmelser har prolongerats och gäller från och med den 1 januari 2020 till och med den 30 april 2020.

Principöverenskommelse – Nytt kompetens- och omställningsavtal och därtill hörande ändringar i Allmänna bestämmelser mm” är en vidareutveckling av KOM-KL och svarar även upp mot regeringens aviserade förändringar av lagen om anställningsskydd och arbetsgivarens ansvar att stärka den anställdes omställningsförmåga.

Parterna är nu överens om att ett nytt kompetens- och omställningsavtal för att ytterligare stärka de anställdas möjligheter till kompetensutveckling och omställning med utgångspunkt i verksamheternas behov av tidig omställning ska träda i kraft den 1 maj 2020. Avtalet ger bättre förutsättningar att möta sektorns kompetensförsörjningsbehov och den allt snabbare utvecklingen av verksamheter, organisation och arbetssätt som välfärden behöver.

Huvudingredienserna är tidiga kompetenshöjande insatser innebärande kompetensutveckling riktad mot framtida behov i verksamheten, som kan vara föranledda av exempelvis teknikutveckling eller nya krav på yrket. Det kan också vara omskolning till annat yrke när ett yrke försvinner. Regelverket syftar till att snabbt kunna identifiera de som är i behov av omställningsinsatser så att arbetsgivarna ska kunna behålla kompetensen i verksamheten och undvika framtida

uppsägningar. Samtidigt ska det även fortsättningsvis finnas omställningsinsatser i händelse av uppsägning på grund av arbetsbrist. Inom den privata sektorn kommer TRR -Trygghetsråden att behöva ta ett ännu större ansvar under de kommande månaderna mot bakgrund av de konsekvenserna som Corona-viruset orsakar. Grunden för TRR:s verksamhet är omställningsavtalet mellan PTK och Svenskt Näringsliv. TRR har visat goda resultat i och med de allra flesta arbetssökande får ett nytt jobb, medan andra väljer att starta eget eller börja studera.

1.3.2 Utbildning – Andelen elever utan gymnasiebetyg ska vara lägre än 10 %

Minskade gymnasieavbrott

Sveriges Kommuner och Regioner arbetar sedan 2019 med satsningen Uppdrag fullföljd utbildning. Syftet är att möjliggöra och leda mot ett mer sammanhållet och hållbart nationellt arbete för en ökad andel fullföljda gymnasiestudier. För att stötta lokal och regional utveckling erbjuder SKR ett utvecklingsprogram med fokus på förebyggande arbete för huvudmän och deras verksamheter. Samarbete har inletts med några centrala myndigheter för utökat erfarenhetsutbyte som ett första steg. SKR driver flera utvecklingsprojekt med stöd från ESF, bl.a. för att stärka arbetet i gymnasieskolans introduktionsprogram för de som anlänt sent till Sverige och att elever ska bli behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram.

Lärande mellan olika länder är också viktigt där 0–24 är ett pågående treårigt projekt på initiativ från Nordiska ministerrådet. Detta rör tvärsektoriellt samarbete för utsatta barn och unga. Genom flaggskeppsinitiativet School To Work är SKR värd för att utveckla samarbetet kring studieavbrottsfrågorna i Östersjöregionen.

I Sverige har det studieavbrottsförebyggande arbetet i hög grad kommit att utvecklas genom en handfull projekt med stöd från Europeiska socialfonden. Det mest omfattande av dessa var Plug In och Plug In 2.0.

I dessa samarbetade SKR med åtta regioner och ett åttiototal kommuner. Viktiga framgångsfaktorer är individcentrerat arbetssätt, bemötande, flexibilitet, samverkan samt koll och uppföljning. Genom arbetet har flera brister identifierats. Det saknas bland annat nationell statistik för frånvaro och de unga som riskerar att avbryta sina studier. Därmed är det svårt att fullt ut se problemets omfattning och skapa jämförbara analyser för att se effekter av olika arbetssätt. Många har utvecklat sina metoder kring elever som står i begrepp att avbryta sina studier. Framöver behöver mer fokus riktas mot preventivt arbete i tidigt skede som riktar sig till fler.

SKR kommer att bygga vidare på de erfarenheter och den kunskap som byggts upp och vill tillsammans med regeringen och dess myndigheter skapa ett mer långsiktigt strategiskt arbete inom området.

TCO har tillsammans med sina förbund under 2019 fokuserat mycket på utbildning och kompetensförsörjning. TCO:s utbildningsindex mäter tillgången till utbildningsplatser inom universitet, högskola och yrkeshögskola för en individ boendes i en specifik kommun, och varje kommun har tilldelats en rankingpoäng i intervallet 0–10. Det samlade måttet på tillgången till utbildning uppvisar ett liknande urbant mönster som tidigare år. På topp 20-listan återfinns även denna gång genomgående kommuner från storstadsregionerna samt kommuner med närhet till medelstora universitet och högskolor.

TCO har även presenterat en jobbkarta, i form av statistik över hur arbetsmarknaden förändras, från 2008–2017, uppdelat per bransch och län. Kartan visar på regionala skillnader både vad gäller jobbens framväxt och hur de förändras. Sverige har haft en lång period av god jobbtillväxt och stigande sysselsättningsgrad men Sverige måste bli bättre rustat för den strukturomvandling som pågår.

För att undersöka de privatekonomiska förutsättningarna för yrkesverksamma att studera, har TCO lanserat en rapport som inkluderar ett antal konkreta exempelberäkningar.

2. Bidrag från Sveriges Kommuner och Regioner – företrädare för den regionala och lokala nivån

2.1 Lokalt och regionalt genomförande av Europa 2020-strategin

Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, medlemsorganisation för Sveriges alla kommuner och regioner, delar i stort bilden som kommissionen ger i landrapporten för Sverige om den svenska ekonomins möjligheter och utmaningar för hållbar tillväxt och sysselsättning.

Kommunernas och regionernas verksamhet utgör ca 20 procent av Sveriges BNP, 70 procent av den offentliga konsumtionen och sektorn sysselsätter 25 procent av den arbetande befolkningen, drygt en miljon svenskar.

Sveriges kommuner och regioner står inför ökande kostnader för att finansiera välfärden de kommande åren. De kommunala och regionala verksamheterna behöver ett ökat fokus på bland annat användandet av ny teknik, nya arbetssätt och fokus på förebyggande vård för att

hantera det gap som annars kan uppstå mellan kostnaderna och intäkterna för att finansiera välfärden.

Utifrån ett arbetsgivarperspektiv kommer färre att behöva försörja fler i framtiden, på grund av pensionsavgångar och ökad efterfrågan på välfärdstjänster. Nya arbetssätt, kompetenser och digitalisering behöver undersökas mer vilket kan leda till behov att modernisera regelverk. Insatser krävs även för att få fler i arbete och för förbättrad integration. Arbete för fullföljd gymnasieutbildning är viktigt för individens etablering och samtliga arbetsgivares kompetensförsörjning.

När Sveriges kommuner och regioner kommer att ha allt svårare ekonomi är det än mer viktigt med diverse EU- finansierade projekt som bidrar till att uppnå målen i Europa 2020-strategin och därmed bidra till tillväxten.

2.1.1 Europa 2020-strategins framtid

Den innevarande fleråriga sysselsättnings- och tillväxtstrategin, Europa 2020-strategin, har satt en trovärdig och ändamålsenlig ram för den här programperioden. Många av Sveriges kommuner och regioner har integrerat målsättningarna i Europa 2020-strategin i sina utvecklingsplaner, verksamhetsplaner och årsbudgetar och det finns ett strategiskt uppföljningsarbete kopplat till dessa. Detta har medfört ett strukturerat arbetssätt som kopplar lokala och regionala satsningar till gemensamma europeiska målsättningar. Därmed vill SKR understryka vikten av en ny flerårig sysselsättnings- och tillväxtstrategi, som ligger i linje med de globala hållbarhetsmålen. SKR ser gärna att om den gröna given ska vara kommissionen nya tillväxtstrategi bör det utvecklas till en flerårig tydlig tillväxt- och sysselsättningsstrategi med tillämpbara och mätbara mål på samma vis som Europa 2020-strategin

har varit utformad. Vilket i sin tur skulle möjliggöra för Sveriges kommuner och regioner att fortsatt jobba integrerat med gemensamma europeiska målsättningar.

2.1.2 Struktur- och investeringsfonderna samt fonden för rättvis omställning

Sammanhållningspolitiken är EU:s viktigaste instrument för att minska regionala skillnader och skapa tillväxt, sysselsättning och social inkludering och bör omfatta alla Europas regioner. Genom sammanhållningspolitiken länkas kommuner och regioner samman med det europeiska projektet och ger EU legitimitet på lokal och regional nivå. SKR välkomnar kommissionens initiativ att omställningen till en klimatneutral ekonomi till 2050 ska åtföljas av riktade åtgärder. Då medelstillelningen till sammanhållningspolitiken troligen minskar som ett resultat av pågående budgetförhandlingar, bör medel till Fonden för en rättvis omställning inte tas från sammanhållningspolitikens budget. Genomförandet av fonden bör påverka programmeringen av de regionala regionalfondsprogrammen så lite som möjligt.

2.2 Regionala och lokala projekt

Sveriges kommuner och regioner bidrar inom ramen för det ordinarie arbetet till måluppfyllelse av Europa 2020-strategin, men det pågår även en mängd olika projekt på lokal och regional nivå som syftar till måluppfyllelse. De exempel som redovisas här är ett urval av de många goda exempel på framgångsrikt arbete som finns från olika delar av landet. Projekten har alla relevans för Europa 2020-målen och visar på en stor variation i omfattning och inriktning.

2.2.1 Sysselsättning, utbildning, social inkludering och minskad fattigdom

Fokus familjen - Ett multikompetent team som arbetar med långvarigt bidragsberoende barnfamiljer, Uppsala Kommun

Sedan i maj 2018 har projektet *Fokus familjen* genom det multikompetenta teamet arbetat förändringsinriktat med långvarigt bidragsberoende barnfamiljer. Teamet består av projektledare, socialsekreterare, arbetsmarknadssekreterare, arbetsterapeut, arbetspsykolog samt budget- och skuldrådgivare. Fokus familjens målgrupp är främst utomeuropeiskt födda kvinnor. Inom ramen för projektet ingår att utvecklat nya metoder för arbetsmarknadsinriktad rehabilitering ur ett familjeperspektiv. Fokus familjen har bland annat upprättat en modell som mäter klienternas stegförflyttningar närmare egen försörjning. Under projektet har det multikompetenta teamet utvecklat olika metoder i arbetet med långvarigt bidragsberoende. En av dessa är daglig samverkan mellan de olika professionerna inom teamet för att på ett bättre sätt arbeta mot skyddsfaktorer, såsom sysselsättning och motverka riskfaktorer, såsom långvarig sjukskrivning. En annan metod är också ungdomssamtal som syftar till att förebygga att bidragstagandet ska gå i arv. Projektet arbetar alltid med den förmåga som finns hos klienterna och arbetar stöttande med tydlighet och kravställning. Metoderna har utvecklats utifrån erfarenhet, kontinuerlig omvärldsbevakning och evidensbaserad forskning inom området. Resultaten i Fokus familjen ligger i nuläget över projekt målet då 95 % av männen och 85 % av kvinnorna gjort minst en stegförflyttning närmare arbetsmarknaden och egen försörjning. Vidare har 38 % av alla de som avslutats i Fokus familjen blivit självförsörjande och metoderna i Fokus familjen har utifrån extern utvärdering visat sig framgångsrika i arbetet med långvarigt bidragsberoende barnfamiljer. Projektet pågår till och med 2020-09-30 och finansieras av Europeiska socialfonden och Uppsala Kommun.

Digitalt medarbetarskap, Solna stad

Digitalt medarbetarskap syftar till att stärka den digitala kompetensen för anställda inom förskola, förskoleklass, fritidshem samt vård och omsorg. Utmaningar i framtidens välfärdssektor och digitalisering kommer att förändra sättet vi arbetar på, hur vi utvecklar, driver och leder vår verksamhet. För att effektivt kunna nyttja digitaliseringens möjligheter behöver medarbetare vara digitalt förberedda och chefer behöver ha

förmåga att strategiskt leda digitalt utvecklingsarbete. Med detta som utgångspunkt startade projektet ”Digitalt medarbetarskap” 2018 inom två av Solna stads förvaltningar: Barn- och utbildningsförvaltningen (BUF) och Omvårdnadsförvaltningen (OF). Omkring 1100 medarbetare och chefer inom förskola, förskoleklass, fritidshem samt vård och omsorg berörs av projektet. Alla är kvinnodominerade verksamheter och ca 87 % av deltagarna är kvinnor. På OF sker utbildningarna främst genom individuella möten och på BUF arbetar man med utbildningar i större grupper på arbetsplatsträffar/ nätverksträffar. Utbildningarna kompletteras med material i form av lathundar och e-utbildningar. De utvärderingar som hitintills har genomförts visar att medarbetarna är motiverade att delta och att cheferna är positiva till projektet. En av framgångsfaktorerna är att projektet använder sig av digitala kompetensledare med bakgrund från verksamheten vilket gör att de har en stor förståelse för sina medarbetares kontext, kännedom om deras kunskapsnivå och vad som är prioriterat. Projektet avslutas december 2021 och förväntas leda till ökad digital kompetens hos medarbetare och chefer samt mindre stress kopplat till digitala verktyg. På sikt ska en ökad digital kompetens förlängt medarbetarnas anställningsbarhet och en digitaliserad arbetsmiljö ska ha skapat förutsättningar för ett mer tillgängligt

arbetsliv. Projektet finansieras av Europeiska socialfonden (ESF) programområde 1 – Kompetensförsörjning.

Projekt Rekrytera, Helsingborg stad

Helsingborgs stad har i det ESF-finansierade *Projekt Rekrytera* arbetat tillsammans med Arbetsförmedlingen, Helsingborgshem, Försäkringskassan och Region Skåne. Projektet har i samarbete med näringsliv och företag erbjudit skräddarsydda insatser som exempelvis trainee- och praktikplatser, yrkesutbildning, kontaktnät samt mentorskap och vägledning. Projektgruppen består av arbetsförmedlare, coacher, studie- och yrkesvägledare, handläggare, brobyggare och matchare. Målet med projektet är att hjälpa och stötta boende i de nordöstra delarna av Helsingborg till arbete och studier. Av de 339 deltagarna i projektet har hittills 220 fått arbete och 46 deltagare studerar på reguljära studiemedelsberättigade utbildningar. 43 procent av projektets deltagare har varit kvinnor, en grupp som projektet på ett unikt sätt lyckats nå och hjälpa. Projektets framgång bygger på att anställda inom projektet finns på plats i stadsdelarna och att man arbetar med brobyggare som har språk och kultur gemensamt med deltagarna. Genom brobyggarna har projektet kommit i kontakt med människor man annars kanske inte skulle nått. Brobyggarna fungerar också som länkar mellan deltagare och myndigheter. Att utgå från varje individs unika situation och samtidigt möta behoven från arbetsgivarna är viktiga delar i projektet.

Projektet gick i början av 2020 in i en förlängningsfas. Den områdesbaserade myndighetssamverkan med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Region Skåne och AMF fortsätter i en FINSAM-process, medan Helsingborgs stad och Helsingborgshem har fått en förlängning beviljad av ESF för att fördjupa samarbetet med arbetsgivare.

Länsövergripande ESF-projekt Samverkan leder till arbete, Kalmars kommunalförbund

Samverkan leder till arbete är ett projekt finansierat av ESF som syftar till att personer som står långt ifrån arbetsmarknaden på sikt ska börja arbeta eller utbilda sig. Projektet syftar också till att skapa en strategisk samverkan mellan deltagande aktörer. Metoderna för projektet bygger på en tätare samverkan genom att samordna lokala och regionala aktörer och insatser för att kunna ge individanpassad stöd som främjar att målgrupperna (unga, nyanlända, långtidsarbetslösa samt personer med funktionsnedsättning) antingen ska komma i arbete, studier eller ta ett steg närmare mot egen försörjning. I projektet ingår ett fördjupat samarbete med länets företag för att öka möjligheterna till exempelvis praktik. Projektet är ett samverkansprojekt som drivs av Kommunförbundet Kalmar län i samverkan med åtta av länets kommuner; Emmaboda kommun, Högsby kommun, Mönsterås kommun, Mörbylånga kommun, Nybro kommun, Oskarshamns kommun, Torsås kommun, Västerviks kommun, samt Arbetsförmedlingen, Företagarna, Försäkringskassan och Samordningsförbundet.

Projektet genomförs på tre nivåer: individnivå, organisationsnivå och regional nivå. På individ- och organisationsnivå arbetar projektet med individen i centrum. Projektet har en metodutvecklande ansats där vi använder oss av vissa övergripande verktyg: verkstäder, mobila team, praktiksamordning, Sökandelots samt validering. På regional nivå arbetar projektet för att skapa samverkan mellan aktörer som ansvarar för arbetsmarknadsfrågor, utbildning och kompetensförsörjning.

Projektet pågår i tre år till och med november 2020. Projektet har som primär målgrupp: Kvinnor och män, flickor och pojkar som står långt

ifrån arbetsmarknaden och uppfyller någon eller flera av följande kriterier; Är unga (18–24 år)/ Är nyanlända/ Är långtidsarbetslösa (mer än 12 månader). Har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga eller är eller har varit sjukskrivna och är i behov av stöd för återgång till arbete. Projektets aktörer är sekundär målgrupp. Insatserna för dessa syftar till att arbeta fram långsiktiga, hållbara och resurseffektiva arbetssätt.

Projektet Samverkan leder till arbete har visat på goda resultat, både när det gäller antalet deltagare som fått insatser samt att få dem att komma vidare mot arbete eller studier. Vi har med gemensamma metoder såsom exempelvis Sökandelots, matchning, validering, fokusgrupper, kompetensutveckling m.m. arbetat med målgrupperna.

Till och med oktober 2019 har projektet arbetat med 533 deltagare och av dem som är avslutade har 70 % gått vidare till arbete eller studier, vilket är en förbättring mot uppsatta mål (att arbeta med 418 deltagare varav dessa ska 60 % gå vidare till arbete, studier eller närmare sysselsättning).

TÖS – Tillväxt Östra Skåne

Fokus i projektet är Östra Skånes tillväxtpotential och långsiktiga utveckling. Projektet utgår från de etablerade små och medelstora företagens behov och utmaningar för att hjälpa dem växa. Företagen som deltar i TÖS får hjälp och inspiration att arbeta aktivt med innovations- och tillväxtarbete i samverkan med etablerade aktörer och konsulter. De företag som ingår i projektet får tillgång till skräddarsytt utvecklingsstöd, innovationsstöd, kompetensutveckling samt seminarier och digitala utbildningar. Mot bakgrund av att det är de små företagen (färre än 50 anställda) som står för 99,2 procent av det privata näringslivet i Skåne och att sedan 1990 har fyra av fem

arbetstillfällen skapats i just de små företagen, är det nödvändigt att få fler små företag att vilja och kunna växa samt anställa. Det har dessutom visat sig att det är de mindre företagen som är bäst på att skapa arbete åt unga och personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. De utgör därmed en viktig motor i arbetet med social inkludering - regionens viktigaste tillväxtfråga framöver.

Tillväxtviljan sett till både omsättning och nyanställning är högre i Skåne än riksgenomsnittet vilket skapar goda förutsättningar för ökad konkurrenskraft för de skånska företagen. Vi kan vidare se att cirka 40 procent av företagen i Skåne ser intern kompetensutveckling som en tydlig och viktig åtgärd för att skapa tillväxt. Detta indikerar att företagen ser att en höjning av den individuella kompetensnivån kan skapa tillväxt i det enskilda företaget.

Steget – Burlövs Kommun

Arbetsmarknadsprojektet Steget erbjuder personer med upplevd eller diagnostiserad psykisk ohälsa ett individuellt stöd på vägen mot arbete, utbildning eller annan arbetsinriktad sysselsättning. Projektet syftar även till att öka kontakter med privata och offentliga arbetsgivare samt att verka för ökad samverkan mellan målgruppen, myndigheter, hälso- och sjukvården och Burlövs kommun. Steget finansieras av ESF, och Burlövs kommun är projektägare. Projektet startades år 2017 och kommer att pågå till 31 december 2020. Den bärande idén i Steget är ett tvärprofessionellt samarbete kring individen, samordnad arbetslivsrehabilitering. Personalgruppen som arbetar på Steget består av arbetsmarknadssekreterare, socialsekreterare, boendestöd, biståndshandläggare, arbetsterapeut, handledare från Träffpunkten (öppen verksamhet) och projektledare. Projektgruppen arbetar utifrån metoder Supported employment, Supported Education och Supported Training. Stegets deltagare får

därför stöd hela vägen. Det kan handla om att ta kontakt med arbetsgivare, myndigheter, vården, stöd ute på en arbetsplats eller i att slutföra en utbildning. Tillsammans uppnår man mål som att bryta isolering, förbättra hälsa och öka individens möjligheter till självförsörjning. Projektet syftar även till ett ökat antal offentliga och privata arbetsgivare erbjuder sysselsättningsmöjligheter till personer med psykiska funktionsvariationer, vilket innebär kvalitativ matchning, individuell anpassning av arbetsplatser, en långsiktig kompetensförsörjning åt arbetsgivare – handledarstöd.

2.2.2 Klimatförändring och hållbar energiförsörjning samt forskning och utveckling

Kalmar län – fossilbränslefri region år 2030

Styrelsen för Regionförbundet i Kalmar län satte 2006 som mål att länet år 2030 ska vara en fossilbränslefri region. Sedan dess har energi- och klimatarbetet varit en viktig del i det regionala utvecklingsarbetet. Arbetet, som samordnas av länets klimatkommission, drivs gemensamt och baseras på ett handlingsprogram med gemensamma mål, strategier och prioriterade aktiviteter. Arbetet för en fossilbränslefri region ska inte bara leda till minskad klimatpåverkan, en effektivare energianvändning, fler jobb och mer export. Även hållbarhetsbegreppets övriga dimensioner måste uppmärksammas. Just nu pågår projektet BiogasBoost i Kalmar län, med målet att öka kunskapen, tillgängligheten och användandet av det förnybara, klimatsmarta och närproducerade drivmedlet biogas. BiogasBoost i Kalmar län startade september 2018 och pågår till juni 2021, projektet är ett samverkansprojekt mellan länets 12 kommuner, E.ON Biofor, Hagelsrums Biogas, KSRR, More Biogas Småland, Nordic Gas Solutions, OrangeGas Sverige, Oskarshamn Energi, Runes Bensin, Svensk Biogas, Wärtsilä Biogas Solution samt projektägaren

Miljöfordon Sverige med stöd från Region Kalmar län och Naturvårdsverket.

Ett av projektets delmål som gått med rekordfart är etablering av biogasmackar i alla kommuner i Kalmar län. Nu står det klart att det kommer bli möjligt att tanka biogas i alla länets kommuner innan midsommar år 2020. Innan projektet startade fanns det möjlighet att tanka biogas på sex orter i fem av länets tolv kommuner. I kommunerna Kalmar (Kalmar centralt och Läckeby), Mönsterås, Mörbylånga, Oskarshamn och Västervik. Nu är det ytterligare tio biogasmackar på gång vilket är en framgång avseende tillgänglighet för biogas som drivmedel som ger win-win för både användare och miljön. I mars 2020 har redan fyra av de nya biogasmackarna öppnat (Målilla i Hultsfreds kommun samt i Emmaboda, Nybro och Vimmerby) och det fyller nu på successivt med mackar i Högsby, Torsås (Söderåkra) och Borgholms kommuner. Dessutom etableras ytterligare en mack i Hultsfred, Färjestaden (Mörbylånga kommun) och Kalmar. Detta innebär minst tio nya mackar under 2020 och att BiogasBoost har förverkligat projektmålet att det ska vara minst en biogasmack i varje kommun i Kalmar län ett helt år innan projektet avslutas.

Regional innovation, Smart Housing Småland (SHS), Region Kalmar med parter.

Smart Housing Småland (SHS) arbetar som en accelerator och katalysator för näringslivet och är en motor i det regionala innovations- och tillväxtsystemet formerat kring Smålands styrkeområden trä och glas. SHS uppgift är att stärka regionens konkurrenskraft och hållbar tillväxt genom att skapa goda samarbeten mellan samhälle, näringsliv och akademi. Huvudfinansiärer är

Vinnova, Region Jönköpings län, Region Kalmar län, Region Kronoberg, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kalmar län och Länsstyrelsen i Kronobergs län. Ett exempel på verksamhet ifrån 2019 är *Visualiseringen av smarta fönster som är ett samarbete mellan Vinnväxtinitiativ och näringsliv*. Smart Housing Småland har tillsammans med Visual Sweden-företaget RaySpace och fönsterföretaget Chromogenics utvecklat en VR-baserad demonstrator. Med VR-teknik kan användaren få hjälp att smarta fönster och klassiska markiser. Vinnväxt-initiativet, Visual Sweden, visualiserade hur smarta fönster fungerar.

Under 2019 tilldelades Smart Housing Småland brons-status av the European Cluster Excellence Initiative (ECEI) som bedömer kluster och hjälper dem att nå världsklass på uppdrag av EU-kommissionen. Brons-ackrediteringen ges till klusterorganisationer som visar att man strävar mot världsklass och möter ett antal kriterier som satts upp av ECEI. – Brons-certifieringen är ett bevis på att Smart Housing har utvecklats till en relevant aktör inom våra intresseområden industriell produktion av träbaserade bostäder och transparent intelligens (innovativt planglas).

AREA 21 – Baltic Smart City Areas for the 21st century, Helsingborg stad genom Öresundskraft i samverkan med Region Skåne

Huvudsyftet med projektet AREA 21 är att öka energieffektiviteten genom att utveckla, testa och sprida metoder för energiplanering på stadsdelsnivå. I projektet samarbetar Helsingborgs energibolag Öresundskraft med Region Skåne och Helsingborgs Lasarett med andra städer, regioner, universitet och energibolag i Tyskland, Polen, Estland, Finland och Ryssland. Projektägare är HafenCity Universitet i Hamburg. Projektet arbetar fram nya instrument att använda i arbetet

med energieffektivisering, men också nya processer, modeller och samverkansformer mellan fastighetsägare, regionala och lokala offentliga organisationer, energibolag och slutanvändare av energi.

Detta görs genom att utveckla ett nytt koncept kallat EID (Energi Improvement District) som utvecklas och testas i områden i projektets medverkande länder. I Helsingborg har detta arbete genomförts på stadens sjukhusområde och där resulterat i en gemensam agenda kopplat till energiarbete mellan energibolag, fastighetsägare och sjukvårdsverksamhet, vilka ämnar utveckla området till ett energismart sjukhus. Därigenom är gemensamma mål, strategier och en handlingsplan utvecklade och arbetet med att uppfylla visionen *Energismart sjukhus frigör resurser för sjukvård och minskar fotavtrycket på klimatet* är uppstartat under hösten 2019.

Samarbetet mellan Öresundskraft och Region Skåne har lyfts både nationellt och internationellt som ett gott exempel på hur olika aktörer kan samverka för att på ett effektivt sätt nå beslutade energi- och klimatmål. En stor lärdom som projektet försöker förmedla är vikten av att ansätta ett systemperspektiv samt att inkludera alla intressenter i energiarbetet; upp från beslutsfattande policy-skapare ner till slutanvändare av energi.

Därigenom kan synergieffekter och hävstångseffekter i Europas städers energieffektiviseringsarbete uppnås, och omställningen till ett hållbart samhälle påskyndas.

ALBATTIS (Alliance for Battery Technology, Training and Skills), Skellefteå Kommun

Skellefteå kommun leder ett nytt europeiskt samarbete för att öka kompetensen inom tillverkning av batterier i Europa. Totalt deltar 20 organisationer inom 11 länder i projektet som finansieras genom ERASMUS+, EU:s program för internationellt samarbete och utbyte inom utbildning, ungdom och idrott. ALBATTIS, som projektet heter, kommer att pågå under perioden 2020–2024 och har en budget på 4 miljoner euro. För att Europa ska kunna vara en konkurrenskraftig aktör inom en hållbar batteritillverkning behövs kompetens.

ALBATTIS (Alliance for Battery Technology, Training and Skills) kommer att stödja ett nära samarbete mellan industri och utbildning när det gäller behovet av kompetens och utbudet av utbildningar som täcker hela kedjan i batteriproduktionen, från cellproduktion till batterisystem i stationära och mobila applikationer. Projektet kommer därmed att bidra till måluppfyllnad vad gäller EU:s miljömål samt arbetet med elektrifieringen av transportsektorn. Skellefteå kommun kommer att leda arbetet och ser sin roll som en europeisk pilot i klimatomställningen och hållbarhetsarbetet.

Utbyggnaden av Ystad Hamn

Ystad hamn har sedan tidigare påbörjat projekt med utbyggnaden av hamnen bland annat genom ett projekt som redan 2018 beviljades medel ur Fonden för ett sammanlänkat Europa; *Uppgradering av lastkapaciteten och LNG bunkring på den maritima länken mellan Świnoujście*. Under hösten 2019 blev ytterligare ett bidragsprojekt godkänt, *CEF Action no. 2019-SE-TA-0023-M, "YES" – Ystad upgrading Efficiency and Safety of port logistic*. Bidraget som är på totalt 1.2 miljoner euro fördelas mellan Ystad Logistik AB och dess ägare Ystad kommun, samt Trafikverket/Sjöfartsverket.

Allt tyder på att fartygen blir större och att de får större kapacitet. Hamnen har i dagsläget en god kapacitet, men det garanterade djupet på 7,2 meter räcker inte till för kommande generationers fartyg. För att kunna möta behovet från transportindustrin måste hamnen kunna erbjuda rederierna kajplatser på upp till 250-meters längd samt ett större djup. Ystad hamn planerar därför för ett omfattande projekt med bland annat nya kajer samt muddring av totalt cirka 850 000 kubikmeter inom hamnområdet. Hamnen har erhållit miljödom för dessa åtgärder och projektet har inletts. Åtgärderna möter efterfrågan på energieffektiva och miljöanpassade större transporter.

I samband med hamnprojektet genomförs en kompletterande kapacitets- och säkerhetshöjande åtgärd i farled 237, utanför hamnen. Åtgärden innehåller både studier och fysiskt arbete. I praktiken innebär projektet muddring av cirka 71 400 kubikmeter på en yta av cirka 72 200 kvadratmeter.

Projektet innefattar framtagande av MKB, miljökonsekvensbeskrivning, för vattenverksamhet, driva projektet till miljödom samt planera för kommande ny farledsutmärkning. MKB:n ska beskriva miljökonsekvenser och förslag till skyddsåtgärder för både muddring och dumpning.

Investeringarna i farleden möjliggör längre, bredare och miljövänligare fartyg att lägga till vid de två nya färjelägen som ska byggas. Arbetet som görs nu kommer att säkerställa säker och effektiv manövrering av fartyg samt öka den maritima kapaciteten i Ystad hamn. De nyttor som uppstår genom muddringen av farleden uppkommer utifrån att större fartyg, per transporterat ton gods, är mer kostnadseffektiva att nyttja jämfört med mindre. De är även mer bränsleeffektiva per transporterat ton gods, vilket gör att utsläppen

totalt sett minskar när samma mängd gods transporteras av färre, men större färjor jämfört med många mindre.

3. Bidrag från organisationer i det civila samhället

3.1 Europeiska Ungdomsparlamentet Sverige

Europeiska Ungdomsparlamentet (EUP) Sverige är en partipolitiskt och religiöst obunden ungdomsorganisation som finns representerad över hela landet. EUP är den perfekta plattformen för unga européer som vill bygga ett europeiskt nätverk, utveckla sin kunskap kopplat till europeiska frågor samt stärka sin roll i civilsamhället. EUP Sveriges vision är ett Sverige där unga får möjlighet att bilda sin egen uppfattning om Europeiska frågor och engagera sig i samhällsfrågor i en oberoende, interkulturell, kreativ och fördomsfri miljö genom formellt och icke-formellt lärande. EUP Sverige är det självklara alternativet för att engagera sig i Europafrågor och finns genom ungas egen organisering i alla Sveriges städer. På så sätt skapar vi aktiva medborgare med samhällsengagemang.

Organisationen är en del av det internationella nätverket European Youth Parliament (EYP) som grundades 1987 och i dagsläget finns i 40 länder. Inom det internationella nätverket anordnas årligen runt 600 event som totalt samlar 35,000 deltagare. I Sverige deltar cirka 40 skolor och 160 elever per år.

Europeiska Ungdomsparlamentet är en organisation vars verksamhet bidrar till kulturellt utbyte och informellt lärande kopplat till demokrati. Vi gör detta genom att anordna konferenser där ungdomar genom en välbeprövad, interaktiv metod får diskutera och möta problem genom simulationer av europaparlamentets arbetsprocedur.

Erfarenheten av att delta på dessa konferenser ersätter inte formell utbildning, men kan på flera sätt vara ett komplement till den.

Framförallt är vår uppfattning att vår verksamhet bidrar till ökat engagemang, kopplat till den undervisning som bedrivs på gymnasiet, samt öppnar upp för intresse och motivation att studera på eftergymnasial nivå. Detta på grund av att det många gånger kan krävas komplement till klassrumsundervisning för att skapa en uppfattning om det som står i läroböckerna. Genom att delta i vår verksamhet får elever möjlighet att skapa sig en konkret förståelse för parlamentarism, beslutsfattande och hur en lagstiftande intuition fungerar. Att få lära genom aktivt deltagande, bidrar för många till en konkret känsla för hur samhället fungerar.

Europeiska ungdomsparlamentet medverkar även till ökade kunskaper kopplat till den samhällsvetenskapliga undervisning som bedrivs på gymnasiet och förbättrar språkkunskaper inom engelska. De lärare som är engagerade och involverade i vår organisation menar att de ämnen som diskuteras under våra konferenser, på flera områden, möter de mål som redogörs för i läro- och undervisningsplaner för gymnasieskolan. Dessutom trycker de på att denna informella undervisning är ovärderlig för den personliga utvecklingen hos eleverna.

Grunden i vår verksamhet är att den drivs helt av ungdomar för ungdomar. Som medlem i vår organisation öppnas möjligheterna för att anordna och projektleda konferenser eller andra evenemang, sitta med i en styrelse och utveckla kunskaper kopplat till föreningsliv. Vi är övertygade om att det finns många olika arenor för kunskapsinläring och att vår organisation stimulerar den inläring som sker i skolan. Dels tack vare att deltagarna får applicera sin

kunskap i ett konkret sammanhang, men även öva på att samla in, analysera och diskutera aktuella ämnen tillsammans med andra. Simon Jernberg Förbundssamordnare (På uppdrag av EUP Sveriges förbundsstyrelse)

Det är därför vår uppfattning att Europeiska Ungdomsparlamentet genom sin verksamhet bidrar till att förbättra utbildningsnivån, motverkar att elever i förtid avbryter sin skolgång, samt ökar chanserna för vidare studier hos de som deltar. Vi tror att den informella kunskap vår verksamhet bidrar till ökar chanserna för att de gymnasieelever som deltar ska vilja slutföra sin gymnasieutbildning.

Ur ett långsiktigt perspektiv är vi därför med och bidrar till ökad social delaktighet och minskad arbetslöshet.

Övergripande bidrar Europeiska Ungdomsparlamentet till målen i Europa 2020-strategin genom det informella lärande som kompletterar klassrumsundervisningen, samt konkretiserande av det som står i läroplanen för gymnasiet - både för samhällskunskap och språk.

Genom vår verksamhet strävar vi även efter ökade fackkunskaper i olika ämnen, då de ämnen som diskuteras på våra konferenser alltid är av högaktuell karaktär. Deltagarna får diskutera och skriva resolutioner inom bland annat jämställdhet, klimat och juridik, utifrån samma procedur som sker i det faktiska Europaparlamentet. Vi är därför övertygade om att vi på flera sätt bidrar till Sveriges mål på klimat- och energiområdet. Förutom att de elever som deltar får möjlighet att diskutera klimatmålen, ges ofta även i uppgift att reflektera kring utsläpp

och förnybar energi. Utöver det tror vi att en förhöjd utbildningsnivå i samhället leder till att medvetenheten kring dessa frågor ökar. Vi ser ett stort engagemang på dessa områden som vi är glada att få stimulera.

Vidare är en av de viktigare punkterna, i vår mening, det kontaktnät som skapas eleverna emellan. Både inom Sverige och internationellt. Genom att bli en del av ett nätverk som utgörs av 40 länder, både inom EU och utanför, skapas möjligheter att diskutera och utbyta erfarenheter som i framtiden kan leda till värdefulla samarbeten. Vår uppfattning är att ökade kunskaper om det europeiska samarbetet leder till förhöjt intresse att intressera sig för gränsöverskridande frågor.

Vi tror att nyckeln till ökad social inkludering och förbättrat klimat, som delar av Sveriges mål kopplat till Europa 2020-strategin bygger på, är kontaktnät och samarbete. Vi är glada att kunna bidra till det genom den verksamhet vår organisation bedriver.

Vi tror att det nationella arbetet som berörs av Europa 2020-strategin kan stärkas genom informellt kunskapsbyggande och ökat föreningsengagemang. Det är viktigt att understryka att kunskapsinhämtande som bidrar till förhöjd utbildningsnivå kan ske i flera olika rum och inte endast i klassrummet. Därav skulle vi gärna se ett fördjupat samarbete mellan berörda myndigheter och ideella organisationer.

3.2 Folkbildningsrådet

Folkbildningsrådet är en ideell förening med vissa myndighetsuppdrag givna av riksdagen och regeringen. Folkbildningsrådet har riksdagens och regeringens uppdrag att företräda staten i förhållande till folkbildningen, att fördela statsbidrag till studieförbund och

folkhögskolor samt att utvärdera och följa upp att verksamheten uppfyller statens syfte med statsbidraget.

Folkbildningsrådet har tre medlemmar som tillsammans representerar svensk folkbildning. De är: Studieförbunden i samverkan som representerar de tio studieförbunden, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) representant för de folkhögskolor som regioner som huvudmän, Rölsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO) som organiserar folkhögskolor med folkrörelser och andra organisationer som huvudmän.

Totalt finns 155 folkhögskolor och 10 studieförbund med verksamhet över hela landet. Folkbildningen engagerar stora delar av den vuxna befolkningen varje år. Sammantaget deltog omkring 1,25 miljoner deltagare i folkhögskolornas långa kurser, studieförbundens cirklar och annan folkbildningsverksamhet under 2019. Folkbildningens verksamheter sker ofta i nära samarbete med och fungerar många gånger som katalysator för organisationer och verksamheter inom civilsamhället.

Grundläggande utbildning vägen till vidare studier och arbete

Folkbildningen gör ett viktigt arbete för att höja utbildningsnivån och utjämna utbildningsklyftor i samhället. Det är en av få vägar att nå dem som står längst från studier och arbete. Ungdomar såväl som människor senare i livet, ges möjlighet att genom utbildning ta kontroll över sina liv och positivt bidra till samhället i stort.

Studieförbund och folkhögskolor tillför samhället hundratusentals tillfällen till studier och bildning varje år, över hela landet. En av de stora styrkorna är det stärkande och studiemotiverande insatserna. Där ges lust att lära mer, och mod och kapacitet studera vidare. En växande

andel av deltagarna på kurser inom folkhögskolan har kort utbildningsbakgrund, begränsade svenskkunskaper eller funktionsnedsättning. Att stärka och utveckla folkbildningens utarbetade pedagogik och mötesformer, är därför ett effektivt sätt att nå dem som annars ofta hamnar mellan stolarna.

Studiemotiverande kurser och etablerings- och språkkurser för nyanlända innebär vägar till vidare studier och arbete. Studiemotiverande folkhögskolekurs är ett framgångsrikt exempel. Det är en tre månaders folkhögskolekurs riktad till arbetssökande som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskola.

Av 2018 års unga deltagare mellan 16 och 24 år hade 37 procent gått vidare till folkhögskola i december 2019. Motsvarande andel bland deltagarna som var 25 år eller äldre var 22 procent. Av deltagarna år 2019 var 71 procent utrikes födda.

Många folkhögskoledeltagare vittnar om att de blir sedda och lyssnade på, på ett annat sätt än tidigare. Det i kombination med en positiv studiemiljö skapar bättre självförtroende och stärkt tro på den egna förmågan att studera och lyckas. Folkhögskolan lyckas motivera och skapa vägar framåt, för de som står längst från arbetsmarknad och med lägst utbildning.

Höstterminen 2019 sökte 5 669 tidigare folkhögskoledeltagare till högskolan, varav cirka 3 452 antogs, dvs. 61 procent. Det betyder att både antalet sökande och antagna ökade något jämfört med föregående år. Nästan hälften antogs genom folkhögskolans urvalsgrupp.

Sammantaget gör folkbildningen betydelsefulla insatser som starkt bidrar till Europa 2020-strategins svenska mål; att andelen 18 till 24-

åringar, som inte avslutat gymnasiestudier ska minska samt att andelen 30 till 34-åringar, som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning ska öka. Det är även ett av de områden Europakommissionens landrapport pekar ut som Sveriges största relativa utmaningar.

Folkbildning för ett inkluderande Sverige som håller samman

Att lyckas motivera unga i utanförskap och utrikes födda till att påbörja eller slutföra en utbildning är avgörande för såväl social sammanhållning och stabilitet som för ökad sysselsättning. Utbildning är en nyckelåtgärd för att förebygga arbetslöshet och det utanförskap som riskerar att drabba dem som står utanför arbetslivet. Detta gäller inte minst individer med funktionsnedsättningar och utrikes födda med svårighet att etablera sig på arbetsmarknaden.

Studieförbund och folkhögskolor har unika förutsättningar att bidra till att stärka, stabilisera och utveckla demokratin. Det är en omfattande verksamhet som pågår varje dag året om, över hela landet.

Folkbildningen fungerar både sammanbindande inom grupper, där den stärker deltagarnas identitet och självkänsla, samt skapar möten och ger kontaktnät med människor de annars sällan träffar. Nya kontakter knyts mellan främlingar och bidrar till socialt kapital och tillit. Ett gott exempel på detta är UMSI - Uppsökande motiverande studieförbundsinsatser riktade till utrikes födda kvinnor, en grupp som prioriteras inom reformprogrammet. Insatserna nådde under 2019 strax över 7 000 deltagare, en liten del av hela målgruppen, men engagemang och metoder finns på plats. Med ökade anslag skulle deltagarantalet kunna ökas och insatserna förlängas för än bättre effekt.

EU har de senaste åren präglats av snabbt växande sociala och politiska spänningar i många av medlemsländerna. Främlingsfientliga och icke-demokratiska rörelser har fått fotfäste. Samtidigt söker sig människor till EU för skydd undan krig och konflikter. Demokratin och sammanhållningen i samhället utmanas och sätts under press både i Sverige och i andra EU-länder. Här har vuxenutbildning och folkbildningen en viktig roll att spela, såväl när det gäller utbildning och arbetsmarknad, som när det gäller att sprida humanistiska, demokratiska förhållningsätt och medvetenhet om och handlingskraft inför gemensamma klimat och miljöutmaningar.

För att stärka och bibehålla folkbildningens bidrag till Europa 2020-strategin är det av stor vikt att finansieringen till folkbildningen är långsiktig och på en tillräcklig nivå för att uppnå målen för livslångt lärande och bildning. Ökat utrymme bör ges till att stärka folkbildningens pedagogiska modeller och säkerställande av förutsättningarna för folkhögskolans pedagogiska personal. Det skulle också kraftfullt bidra uppfyllandet målområden inom Agenda 2030 på nationell nivå.

3.3 Kungliga Vetenskapsakademien

Kungl. Vetenskapsakademien (KVA) är en obunden, icke-statlig organisation, vars uppgift är att främja vetenskaperna och stärka deras inflytande i samhället. Akademien, som grundades 1739, främjar vetenskap av högsta kvalitet genom att stimulera till utveckling och förnyelse av svensk forskning, stärker vetenskapens ställning i samhället genom att uppmärksamma viktiga samhällsfrågor, granska dem ur ett vetenskapligt perspektiv och kommunicera resultaten samt medverkar i samarbetet kring globala frågor, med syfte att vara en internationell, vetenskaplig aktör för hållbar utveckling. Vi menar att

ett kunskapsbaserat samhälle som prioriterar utbildning, forskning och innovationer har bäst förutsättningar att möta framtidens utmaningar.

Vetenskapsakademien bidrar till de övergripande nationella målen inom Europa 2020

KVA:s verksamhet bidrar till Sveriges nationella mål inom Europa 2020-strategin, framför allt inom forskning och utveckling (FoU), utbildning samt klimat och energi. Vårt forskningspolitiska arbete är inriktat på att kvalitetssäkra och skapa goda villkor för svensk forskning. Inom utbildningssektorn stödjer vi lärares vidareutbildning, skolundervisningen i matematik och naturvetenskap, och arbetet med att stärka den högre utbildningen. Vårt projekt Science Meetup erbjuder nyanlända ungdomar kontakt med skola och naturvetenskap. Vi är sedan länge en stark aktör på miljöområdet, med bland annat expertanalyser av miljö-, klimat- och energifrågor, och forskning om ekosystemets ekonomiska konsekvenser.

På europeisk nivå arbetar KVA huvudsakligen genom vårt aktiva deltagande i European Academies Science Advisory Council (EASAC) och därigenom i EU-kommissionens Science Advice Mechanism. EASAC tar fram vetenskapligt underlag i viktiga frågor som behandlas inom kommissionen, parlamentet och rådet, exempelvis energiförsörjning, skogsbruk och läkemedelslagstiftning.

KVA spelar en internationell roll med våra program inom miljö, matematik och global hälsa, och genom att dela ut världens mest ansedda vetenskapliga utmärkelser, Nobelprisen.

Konkreta exempel på KVA-projekt och insatser

1. Insatser för att stärka forskningen

1.1 Opinionsbildning för fri forskning

Vi deltar aktivt med debattinlägg, remissvar och manifestationer till stöd för den fria forskningen och mot "alternativfakta" och fördomar.

1.2 Kvalitetssäkring av forskning

KVA:s expertpaneler utvärderar forskningsprojekt, ansökningar och program, bland annat för de statliga forskningsstiftelserna, Wallenbergstiftelserna och andra privata finansiärer.

1.3 Stöd till yngre forskare

KVA delar ut forskningsbidrag och stipendier till yngre forskare, i samarbete med en rad forskningsfinansiärer (exempelvis Wallenberg, Göran Gustafsson, Crafoord).

2. Utbildning

2.1 Förbättrad utbildning i naturvetenskap och matematik

KVA arrangerar inspirationsdagar för lärare och står tillsammans med Ingenjörsvetenskapsakademien bakom NTA, Naturvetenskap och Teknik för Alla, som förser skolorna med utbildningsmaterial. Vi delar ut ett mycket uppskattat pris, Beijerstiftelsens Lärarpris till Ingvar Lindqvists minne, till lärare som gjort stora insatser inom skolan.

2.2 Utbildningsinsatser för nyanlända ungdomar

KVA anordnar tillsammans med Wallenbergstiftelserna projektet Science Meetup där nyanlända ungdomar tillsammans med svenska ungdomar får fördjupa sig i naturvetenskapliga områden.

Målsättningen är att inspirera dessa ungdomar att komma in i det svenska samhället, fullgöra sin skolgång och gärna gå vidare inom naturvetenskapen.

3. Miljö

KVA:s kommitté för miljö och energi är en expertpanel som utarbetar remissvar och arrangerar seminarier, debatter och symposier i miljöfrågor. Aktuella arbetsområden är hållbar utveckling, energiförsörjningens miljöeffekter och svensk miljöforskning. Vårt energiutskott har under många år tagit fram faktaunderlag för samhällsdebatt och beslutsfattande om energiförsörjning. Beijerinstitutet för ekologisk ekonomi vid KVA analyserar miljöbelastningens ekonomiska konsekvenser och är en viktig mötesplats för forskning om globala miljöfrågor.

Vetenskapsakademien har haft viktiga uppgifter i flera internationella organisationer inom miljö- och klimatområdet (exempelvis IPCC och IGBP) och är idag värd för den svenska noden av Future Earth, en internationell organisation för att samordna hållbarhetsforskning.

Hur kan det nationella arbetet inom Europa 2020-strategin stärkas?

Det är av avgörande betydelse för världens utveckling och Europas position i världen att forskning, utveckling och utbildning håller högsta kvalitet. EU:s forskningsstöd har gradvis förbättrats, särskilt genom införandet av peer review och European Research Council. Skulle EU:s forskningsmedel återgå till att bli ett förtäckt regionsstöd vore det katastrofalt för kontinentens konkurrenskraft och attraktivitet.

När Storbritannien lämnar EU är det viktigare än någonsin att Sverige driver kravet på excellens i forskningsprogrammen. Statsmakterna bör därför samverka med fristående organisationer för att bevara och utveckla excellenskravet i europeisk forskning.

Det är också väldigt viktigt att Sverige arbetar för att fortsätta de europeiska utbytesprogrammen inom högre utbildning och forskning, särskilt det framgångsrika Marie Skłodowska-Curie-programmet.

Europas innovationsförmåga behöver förbättras. En rad stora företag har helt eller delvis lämnat Sverige och andra europeiska länder, och de privata FoU-investeringarna har därför sjunkit. Sverige bör förbättra möjligheterna för groddföretag och SME att investera i FoU, och verka för att så sker även på europeisk nivå. Detta skulle både öka chanserna att nå de kvantitativa 2020-målen, vitalisera innovationssektorn, och kompensera för bristen på stora innovationsföretag.

Sverige måste gå från ord till handling i klimat- och miljöfrågan och fullfölja sina åtaganden inom europeisk och internationell forskning, t.ex. genom att finansiera Future Earth.

Beslutsprocesserna inom EU och i Sverige behöver kvalitetssäkras. Vetenskapligt underlag bör krävas för politiska beslut inom miljö, utbildning, hälsa och andra områden. Sveriges regering kan bli en rollmodell, genom att utnyttja akademier och andra expertorganisationer i en stabil, oberoende science advice mechanism.)

3.4 Vetenskap & Allmänhet, VA

Vetenskap & Allmänhet, VA, är en ideell förening som främjar öppenhet och dialog mellan forskare och det omgivande samhället, särskilt allmänheten. Vi arbetar för att åstadkomma samtal i nya former mellan allmänhet och forskare, öka samverkan mellan forskare och andra samhällsaktörer, och utveckla ny kunskap genom attitydundersökningar och studier.

Föreningen bildades 2002 och har i dag ett 100-tal medlemsorganisationer som exempelvis myndigheter, högskolor, företag, folkbildningsorganisation-er och forskningsfinansiärer. Verksamheten finansieras av medlemsavgifter, projektmedel samt ett bidrag från regeringen (utbildningsdepartementet).

Våren 2020 präglas av Covid-19-pandemin. För att klara av denna globala utmaning behövs forskningsbaserad kunskap, tillit till experter och individuellt ansvarstagande. Det kräver i sin tur förståelse och förtroende för forskning. Därför är det nödvändigt att vetenskapen är tillgänglig och transparent och att forskning sker i dialog med det omgivande samhället. VA arbetar för att åstadkomma just det.

VA och Europa 2020

VA:s verksamhet kopplar till de flesta av Europa 2020-strategins överordnade mål, särskilt målen om *social delaktighet, utbildning och forskning och utveckling*. I det följande ger vi exempel på verksamhet som vi driver och som bidrar till att uppnå dessa mål. På ett övergripande plan bidrar föreningen också till målen genom att arbeta för och förespråka öppen vetenskap.

Öppen vetenskap

Öppen vetenskap är ett paraplybegrepp som syftar till öppnare, mer transparenta och inkluderande processer i forskning och innovation. I begreppet ingår bland annat öppen tillgång, öppna data, medborgarforskning, olika sätt att engagera och involvera medborgare (*public engagement*) och forskningskommunikation. I EU:s pågående och kommande ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020 och Horisont Europa, är just öppen vetenskap och ansvarsfull forskning och innovation (*Responsible Research and Innovation, RRI*) centrala begrepp. RRI innebär att alla berörda

intressenter involveras för att resultaten av forskning och innovation ska blir så användbara, etiskt godtagbara och hållbara som möjligt. Genom öppen vetenskap ökar samhällets insyn i och tillgång till forskning och innovation, samtidigt som forskarnas arbete underlättas.

Resultaten blir mer gångbara; beslut på alla nivåer förbättras när de vilar på vetenskaplig grund; forskarnas arbete blir effektivare; och människors förståelse, förtroende och engagemang för forskning kan stärkas och fler inspireras till studier och livslångt lärande.

VA är partner i flera EU-projekt som utvecklar metoder för att öppna upp forskningen: ORION undersöker olika sätt att främja RRI och öppen vetenskap i forskande och forskningsfinansierande organisationer. Bloom har som mål att öka allmänhetens engagemang, intresse för och kunskap om bioekonomins möjligheter. RETHINK kartlägger och utvecklar forsknings-kommunikation i Europa och ska mynna ut i strategier, rekommendationer och fortbildningsmöjligheter för att ”rethink science communication”. Tillsammans med olika svenska lärosäten gör VA 2019–2020 också en serie workshops om öppen vetenskap. Under 2019 genomförde VA och fem forskningsfinansiärer även en enkätundersökning med 3 700 forskare om deras syn på kommunikation och öppen vetenskap.

Medborgarforskning

Citizen science eller *medborgarforskning* innebär att allmänheten medverkar i forskning och utvecklar ny kunskap med hjälp av vetenskapliga metoder – ofta tillsammans med forskare. VA har sedan 2009 genomfört årliga nationella massexperiment, medborgarforskningsprojekt där forskare och tusentals skolelever arbetar tillsammans.

Medborgarforskning leder inte bara till vetenskapliga framsteg, utan fungerar också som en brygga mellan forskare och medborgare.

Deltagarna får bättre kunskap om vad forskning innebär och hur den går till. Massexperimenten kan på så sätt stimulera intresse för forskning och ger dessutom lärare tillgång till forskningsbaserat material och metoder att integrera i undervisningen. Aktuella massexperiment är 2020 års Svinnkollen som kartlägger och försöker minska matsvinnet i landets skolmatsalar och 2021 års Bostadsförsöket som studerar tillgängligheten i äldres bostäder.

VA medverkar också i utvecklingen av en nationell webbplats för medborgarforskning, som bland annat ska innehålla råd och riktlinjer för forskare, och en förteckning över pågående forskningsprojekt som allmänheten kan delta i. Portalen är ett samarbete mellan Göteborgs universitet, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Umeå universitet och VA. Vi deltar även i ett projekt som bygger en liknande plattform för hela Europa: EU-Citizen.Science.

ForskarFredag – en del av European Researchers' Night

Ett viktigt led i att bygga relationer mellan forskning och samhället i stort är att unga tidigt kommer i kontakt med högre utbildning och forskning. Den nationella vetenskapsfestivalen ForskarFredag äger rum den sista helgen i september sedan 2006 och når årligen uppemot 20 000 besökare. Evenemangen arrangeras av science centers, museer, regioner och lärosäten och hålls i kaféer, köpcentra, kulturhus och andra ställen där människor rör sig. Syftet är att visa hur rolig, spännande och vardagsnära forskning kan vara, liksom att visa vad vetenskap är, hur forskning går till och hur det är att jobba som forskare. På detta sätt vill ForskarFredag stimulera intresset för högre utbildning, forskning och innovation.

En majoritet av de unga som besöker ForskarFredag har inte tidigare haft kontakt med forskare. Därför spelar evenemangen stor roll för att introducera högre utbildning och forskning som en framtida möjlighet för unga människor. Eftersom Sverige är glesbefolkat är det viktigt att festivalen äger rum över hela landet. Årets ForskarFredag har det övergripande temat *Forskning för en hållbar framtid* och knyter an till de globala hållbarhetsmålen. Festivalen genomförs på ett 30-tal orter och samordnas av Vetenskap & Allmänhet.

VA-barometern – svenskar syn på vetenskap

Sedan 2002 mäter VA varje år allmänhetens syn på och förtroende för forskare och vetenskap. VA-barometern 2019/20 visar att svenskar är förhållandevis *intresserade av forskning*. Ungefär varannan svensk mellan 16 och 74 år angav att de är mycket eller ganska intresserade av forskning. Intresset för forskning är generellt högre än intresset för kultur, politik, ekonomi och sport

Svenskar har också stor *tilltro till forskning* och *tillit till forskare*. Tre fjärdedelar svarade att de har ett mycket eller ganska stort förtroende för forskning generellt, medan åtta av tio uppgav att de har ett mycket eller ganska stort förtroende för forskare vid universitet och högskolor. Förtroendet för forskare vid företag är lägre; runt fem av tio har ett mycket eller ganska stort förtroende för dem.

March for Science – Hur vet du det?

Misstro mot forskare och vetenskap är återkommande inslag i det offentliga samtalet och på sociala medier. VA har de senaste åren därför samordnat den svenska delen av den globala manifestationen March for Science liksom en nationell kampanj kallad #Hurvetdudet?

Syftet med båda är att ge vetenskaplig kunskap mer utrymme i samhällsdebatten och att få politiker och beslutsfattare att tydligare visa vilka grunder deras förslag och ståndpunkter bygger på. Initiativen har stötts av ett 80-tal organisationer.

Den digitala utvecklingen underlättar för antidemokratiska rörelser att sprida alternativa fakta och falska nyheter. Men ny teknik och Internet innebär också ökade möjligheter för forskare och alla andra att dela och ta del av forskningsbaserad kunskap, kommunicera och agera gemensamt. Med mer tillgänglig forskning kan demokratin stärkas och samhällsutmaningar som den pågående pandemin övervinnas.

3.5 Coompanion

Coompanion är en företagsrådgivande organisation för människor som vill starta företag tillsammans, i kooperativa verksamheter. Vi finns på 25 platser i landet och är representerade i Sveriges samtliga län.

Coompanion breddar entreprenörskapet och ger människor som vill förverkliga företagsidéer tillsammans skräddarsydd information, företagsrådgivning och utbildning - från idé till framgångsrikt företagande. Vi verkar för fler och växande sociala, idéburna och kooperativa företag. Coompanion har ca 120 medarbetare samt ägs och styrs lokalt av över 1200 medlemmar vilka precis som vi, vill verka för ett demokratiskt företagande där samarbetet och allas engagemang är rena drivhuset för ekonomisk, social och hållbar tillväxt.

Hela Coompanions verksamhetsområde omfattar målen i Europa 2020 strategin och vi välkomnar kommissionens ambitioner om flernivåstyre i genomförande av strategin, där civilsamhället utgör en

viktig part. Dessa exempel som tas upp här ska ses som ett begränsat urval av Coompanions bidrag till Europa 2020 strategin.

För smart tillväxt verkar Coompanion bland annat för fler verksamheter och företag som drivs i samverkan. Coompanion arbetar även med utveckling av den sociala ekonomin och social innovation där all verksamhet är centrala inslag både i den territoriella sammanhållningen och i sökandet efter nya lösningar på samhällsproblem i enighet med Europa 2020-strategi. I och med att Coompanion rådgör och hjälper till att starta verksamheter och företag som med hjälp av social innovation tillgodoser ouppfyllda sociala behov bidrar vi till en smart tillväxt. Genom att ta hänsyn till miljöeffekterna och vår långsiktiga vision skapar vi och företagen vi rådgör en hållbar tillväxt. Genom att betona det mänskliga och den sociala sammanhållningen står vi, Kooperationen och nystartade sociala, idéburna och kooperativa företag i centrum för en tillväxt för alla. Motivet för vår verksamhet är med andra ord att skapa sociala och ekonomiska förändringar som bidrar till målen för Europa 2020-strategin.

För småföretag är det ofta nödvändigt att samverka med andra företag. Företag som ingår i nätverk löser kunskapsuppbyggnad bättre, har snabbare anpassning till marknadens behov och arbetar mer kostnadseffektivt. Coompanion bidrar till organiserad samverkan genom associationsformen

ekonomisk förening. Stor del av Coompanions verksamhet är att verka för regional och lokal utveckling genom samverkan. Coompanion stödjer, rådgör och hjälper start av småskalig förnybar energiproduktion. Det handlar främst om företag inom vindkraft, solenergi och biogas. Coompanion har direkt bidragit till att över 300

arbetsintegrerande sociala företag och arbetskooperativ har bildats. De flesta arbetsintegrerande sociala företag som Coompanion startar drivs i form av arbetskooperativ och riktar sig till personer som saknar egen försörjning. Över 10 000 personer har idag sin inkomst från dessa företag, personer som tidigare stått långt från arbetsmarknaden. Dessa företag skapar möjligheten till arbete genom att vara ett alternativ till privat och offentlig sektor, d.v.s. breddar arbetsmarknaden.

Coompanion verkar även för att skapa stödstrukturer för fler och växande arbetsintegrerande sociala företag.

Vi ser fortsatt fram emot att få vara en aktör i Sveriges ambitioner att uppnå Europa 2020 målen, där vi även hoppas på att Kommissionens förnyade initiativ för socialt företagande och innovation får en mer framträdande roll.

Förslag på att stärka Europa 2020 arbetet

Vår uppfattning är att Europa 2020 arbetet på ett mer påtagligt sätt bör kopplas samman med FN:s Globala Mål och Agenda 2030 samt EUs nya initiativ den gröna given, samt inkludera de viktiga målsättningarna som finns i den Europeiska sociala pelaren. Vi efterfrågar också en förbättrad styrning och uppföljning med en involvering av samhällets olika aktörer i förverkligandet av de nationella målen av Europa 2020 strategin. Ett sätt att göra detta är att just se det Nationella Reformprogrammet som ett reformprogram för förändring samt att involvera samtliga samhällsaktörer i genomförandet.

Bilaga med FN:s globala mål för hållbar utveckling som refereras till i kapitel 4

Mål 1. Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt

1.2 Till 2030 minst halvera den andel män, kvinnor och barn i alla åldrar som lever i någon form av fattigdom enligt nationella definitioner.

1.3 Införa nationellt lämpliga system och åtgärder för socialt skydd för alla, inklusive grundskydd, att de omfattar en väsentlig andel av de fattiga och de utsatta.

1.5 Till 2030 bygga upp motståndskraften hos de fattiga och människor i utsatta situationer och minska deras utsatthet och sårbarhet för extrema klimatrelaterade händelser och andra ekonomiska, sociala och miljömässiga chocker och katastrofer.

1.b Upprätta sunda policyramverk på nationell, regional och internationell nivå på grundval av utvecklingsstrategier som stödjer de fattiga och tar hänsyn till jämställdhetsaspekter, för att stödja ökade investeringar i åtgärder för att avskaffa fattigdom.

Mål 2. Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk livsmedelsförsörjning

2.4 Senast 2030 uppnå hållbara system för livsmedelsproduktion samt införa motståndskraftiga jordbruksmetoder som ökar produktiviteten och produktionen, som bidrar till att upprätthålla ekosystemen, som stärker förmågan till anpassning till klimatförändringar, extrema

väderförhållanden, torka, översvämning och andra katastrofer och som successivt förbättrar mark och jordkvaliteten.

2.a Öka investeringarna, bland annat genom stärkt internationellt samarbete, i infrastruktur på landsbygden, forsknings- och rådgivningstjänster för jordbruket, teknikutveckling samt genbanker för växter och husdjur i syfte att öka jordbrukets produktionskapacitet i utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna.

Mål 3. Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar

3.8 Åstadkomma allmän hälso- och sjukvård för alla, som även skyddar mot ekonomisk risk, tillgång till grundläggande hälso- och sjukvård av god kvalitet liksom tillgång till säkra, effektiva och ekonomiskt överkomliga grundläggande läkemedel och vaccin av god kvalitet.

3.9 Till 2030 väsentligt minska antalet döds- och sjukdomsfall till följd av skadliga kemikalier samt föroreningar och kontaminering av luft, vatten och mark.

Mål 4 Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

4.1 Senast 2030 säkerställa att alla flickor och pojkar fullbordar avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av kvalitet som leder till relevanta och ändamålsenliga kunskaper.

4.3 Senast 2030 säkerställa alla kvinnors och mäns lika tillgång till yrkesutbildning och eftergymnasial utbildning, inklusive högskoleutbildning, av god kvalitet till en överkomlig kostnad.

4.4 Till 2030 väsentligen öka det antal ungdomar och vuxna som har relevanta färdigheter, däribland tekniska färdigheter och yrkeskunnande, för sysselsättning, anständigt arbete och entreprenörskap.

4.5 Senast 2030 avskaffa skillnaderna mellan könen inom utbildningsområdet och säkerställa tillgång till utbildning och yrkesutbildning på alla nivåer för utsatta personer, inklusive personer med funktionsnedsättning, ursprungsfolk och barn som lever under utsatta förhållanden.

4.6 Senast 2030 säkerställa att alla ungdomar och en väsentlig andel av alla vuxna – både män och kvinnor – lär sig läsa, skriva och räkna.

Mål 5. Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt

5.1 Avskaffa alla former av diskriminering av alla kvinnor och flickor överallt.

5.b Öka användningen av teknik, i synnerhet informations- och kommunikationsteknik, för att främja kvinnors egenmakt.

Mål 6. Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla

Mål 7. Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla

7.1 Senast 2030 säkerställa allmän tillgång till ekonomiskt överkomliga, tillförlitliga och moderna energitjänster.

7.2 Till 2030 väsentligen öka andelen förnybar energi i den globala energimixen.

7.3 Till 2030 fördubbla den globala förbättringstakten vad gäller energieffektivitet.

7.a Till 2030 stärka det internationella samarbetet för att underlätta tillgång till forskning och teknik inom ren energi, inklusive förnybar energi, energieffektivitet samt avancerad och renare fossilbränslebaserad teknik, samt främja investeringar i energiinfrastruktur och ren energiteknik.

7.b Till 2030 bygga ut infrastrukturen och uppgradera tekniken för att leverera moderna och hållbara energitjänster till alla i utvecklingsländerna, i synnerhet minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling.

Mål 8. Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla

8.5 Senast 2030 uppnå full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla kvinnor och män, inklusive ungdomar och personer med funktionsnedsättning, samt lika lön för likvärdigt arbete.

8.6 Till 2020 väsentligt minska den andel ungdomar som varken arbetar eller studerar.

8.8 Skydda arbetstagarnas rättigheter och främja en trygg och säker arbetsmiljö för alla arbetstagare, inklusive arbetskraftsinvandrare, i synnerhet kvinnliga migranter, och människor i otrygga anställningar.

8.b Senast 2020 utarbeta och börja tillämpa en global strategi för ungdoms-sysselsättning samt genomföra Internationella arbetsorganisationens globala sysselsättningspakt.

Mål 9. Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation

9.3 Öka tillgången för småskaliga industriföretag och andra företag, i synnerhet i utvecklingsländerna, till finansiella tjänster, inklusive överkomliga krediter, samt deras integrering i värdekedjor och marknader.

9.4 Till 2030 rusta upp infrastrukturen och anpassa industrin för att göra dem hållbara, med effektivare resursanvändning och fler rena och miljövänliga tekniker och industriprocesser. Alla länder vidtar åtgärder i enlighet med sina respektive förutsättningar.

Mål 10. Minska ojämlikheten inom och mellan länder

10.1 Till 2030 successivt uppnå och upprätthålla en inkomstillväxt högre än det nationella genomsnittet för de 40 procent av befolkningen som har lägst inkomst.

10.2 Till 2030 möjliggöra och verka för att alla människors, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.

10.4 Besluta om politik, särskilt finans-, löne- och socialskyddspolitik, och successivt uppnå ökad jämlikhet.

Mål 11. Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara

Mål 12. Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster

12.1 Genomföra det tioåriga ramverket för hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Alla länder vidtar åtgärder, med utvecklade länderna i täten och med hänsyn tagen till utvecklingsländernas utveckling och förutsättningar.

12.6 Uppmuntra företag, särskilt stora och multinationella företag, att införa hållbara metoder och att integrera hållbarhetsinformation i sin rapporteringscykel.

12.7 Främja hållbara offentliga upphandlingsmetoder, i enlighet med nationell politik och nationella prioriteringar.

Mål 13. Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser

13.1 Stärka motståndskraften mot och förmågan till anpassning till klimatrelaterade faror och naturkatastrofer i alla länder.

13.2 Integrera klimatåtgärder i politik, strategier och planering på nationell nivå.

Mål 14. Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling

Mål 15. Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald

Mål 16. Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer

Klimatpolitiska rådets rapport 2020

Förord

2019 var ett händelserikt år för klimatfrågan, både internationellt och i Sverige, med hög aktivitet på många områden men också av motstridiga tendenser.

EU:s medlemsländer har enats om målsättningen att göra Europa till världens första klimatneutrala kontinent 2050, och flera länder runt om i världen har satt upp mål om noll nettoutsläpp. Året präglades starkt av civilsamhällets klimatengagemang. Omfattande demonstrationer och klimatstrejker, med Greta Thunberg och andra skolungdomar i spetsen, har fått stor uppmärksamhet.

Samtidigt hörs i flera länder protester mot minskade fossilsubventioner och politiker går till val på att skydda fossilbaserade industrier. I december uteblev viktiga beslut vid FN:s klimatomöte COP25 på grund av djupa meningsskiljaktigheter länderna emellan. USA meddelade i november formellt till FN att man avser lämna Parisavtalet.

Det är för tidigt att avgöra effekten av detta växande men splittrade engagemang, men tveklöst har pressen på beslutsfattare inom både politik och näringsliv att agera ökat. Världens utsläpp av växthusgaser fortsätter dessutom att öka och var 2019 större än någonsin.

Även i Sverige har aktiviteten i klimatfrågan tilltagit, såväl i regioner och kommuner som i näringsliv och civilsamhälle. Hittills har 18 näringslivsbranscher presenterat färdplaner för fossilfri konkurrenskraft. Regeringen överlämnade i december 2019 den första

klimatpolitiska handlingsplanen till riksdagen enligt klimatlagens krav.

2020 är ett viktigt år för klimatpolitiken, både globalt och nationellt. FN:s medlemsländer ska lägga fram nya nationella klimatplaner med förhöjda ambitioner inför COP26, EU står inför att implementera den gröna given och i Sverige ska regeringen omsätta klimatpolitiska handlingsplanens över hundra punkter i konkret handling.

Denna rapport är Klimatpolitiska rådets årliga utvärdering av regeringens samlade politik i förhållande till Sveriges klimatmål. Den innehåller en uppdatering av utvecklingen i Sverige under det senaste året och den bedömning av regeringens klimatpolitiska handlingsplan som rådet ska lämna enligt vår instruktion.

Klimatpolitiska rådet vill framföra ett stort tack till de över hundra organisationer, forskare, experter och praktiker som bidragit med underlag till rapporten. De slutsatser och rekommendationer som presenteras här är Klimatpolitiska rådets egna.

Stockholm, mars 2020

Ingrid Bonde, ordförande

Johan Kuylensstierna, vice ordförande

Karin Bäckstrand

Katarina Eckerberg

Tomas Kåberger

Åsa Löfgren

Markku Rummukainen

Sverker Sörlin

[klimatpolitiskaradet.se](https://www.klimatpolitiskaradet.se)

Innehållsförteckning

Sammanfattning 4 Summary 11

1. Befintlig politik räcker inte 17

2. Följer klimatredovisningen och den klimatpolitiska handlingsplanen klimatlagens krav? 22

Regeringens klimatredovisning 22

Regeringens klimatpolitiska handlingsplan 27

Hur har regeringen behandlat rådets tidigare rekommendationer? 29

3. Ett analytiskt ramverk för utvärdering av den klimatpolitiska handlingsplanen 33

Generella utgångspunkter 33

Ramverkets beståndsdelar 33

4. Ledarskap och styrning i den klimatpolitiska handlingsplanen 38

Gemensam målbild och vision 38

Måluppfyllelse 39

Kostnadseffektivitet 41

Aktörssamverkan 43

Koordinering, organisation och resurser 44

Långsiktighet med lärande och flexibilitet 48

Acceptans, legitimitet och samspel med andra samhällsmål 48

5. Styrmedel i den klimatpolitiska handlingsplanen 51

Hur adresserar handlingsplanen hinder för klimatomställning i viktiga sektorer? 52

Sektorsövergripande utmaningar 62

Handlingsplanens möjliga effekt på kort och på lång sikt 66

Ordlista 70 Referenser 72

Bilaga 1. Beskrivning av det analytiska ramverket för utvärdering av politiken 78

Bilaga 2. Tillbakablick – 2009 års klimatproposition 87

Sammanfattning

Sveriges övergripande klimatmål är att senast år 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa nettoutsläpp. Det långsiktiga målet kompletteras med ett antal etappmål. Klimatmålen och klimatlagen utgör, tillsammans med Klimatpolitiska rådet, Sveriges klimatpolitiska ramverk vilket trädde i kraft den 1 januari 2018 efter att ha antagits av en bred majoritet i riksdagen. Klimatpolitiska rådets uppdrag är att utvärdera hur regeringens samlade politik är förenlig med de klimatmål som riksdagen och regeringen har beslutat.

Befintlig politik räcker inte

Utsläppsminskningarna har bromsat in när de behöver accelerera. De största minskningarna av växthusgasutsläppen sedan 1990 skedde mellan 2003 och 2014 med en genomsnittlig årlig minskningstakt på drygt 2 procent. De fyra senaste åren (till och med 2018) har det gått långsammare och utsläppen har i genomsnitt minskat med mindre än 1 procent per år.

Redan innan det nuvarande klimatpolitiska ramverket beslutades hade Sverige ett etappmål att minska utsläppen av växthusgaser utanför EU:s system för handel med utsläppsrätter med 40 procent till 2020.

Detta mål kommer att uppnås, dock inte med enbart inhemska utsläppsminskningar vilket är den nuvarande regeringens ambition. Till en mindre del bedöms målet nås genom så kallade flexibla mekanismer, där svenska staten investerar i utsläppsminskande projekt i andra länder.

I regeringens klimatredovisning till riksdagen för 2019 omnämns 14 politiska beslut som fattats och trätt i kraft under året som gick. Dessa är inte tillräckliga för att Klimatpolitiska rådet ska ompröva sin bild av läget. Bedömningen i förra årets rapport kvarstår: De klimatpolitiska målen bortom 2020 kommer inte att nås med nuvarande förutsättningar och beslutad politik.

Jämfört med regeringens första klimatredovisning från 2018 innehåller den senaste redovisningen något fler bedömningar av vad besluten kan betyda för utsläppen av växthusgaser samt behov av ytterligare insatser. Trots det kan klimatredovisningen inte sägas uppfylla lagens krav i vad gäller beslutens betydelse för utvecklingen av utsläppen. I de flesta fall saknas effektbedömningar. I resterande fall redovisas någon form av effektbedömning men inte hur de är gjorda eller vilka antaganden de bygger på. Dessutom anger regeringen sina effektbedömningar i olika enheter och format, vilket gör det svårt att jämföra olika insatser, bedöma deras effektiviteten och den samlade effekten av de beslut som presenteras.

BEDÖMNING AV UTSLÄPPSUTVECKLINGEN OCH NUVARANDE POLITIK

Inget av målen i det klimatpolitiska ramverket bortom 2020 kommer att nås med nuvarande förutsättningar och beslutad politik.

Sverige kommer att nå etappmålet till 2020 med viss användning av flexibla mekanismer.

Klimatredovisningen för 2019 uppfyller inte klimatlagens krav på redovisning av vad besluten kan betyda för växthusgasutsläppen.

Regeringens klimatpolitiska handlingsplan

Enligt klimatlagen ska regeringen vart fjärde år, året efter ordinarie riksdagsval, ta fram en klimatpolitisk handlingsplan för de kommande fyra åren. Den första handlingsplanen överlämnades till riksdagen i form av en proposition den 18 december 2019. Det återstår därefter bara sex handlingsplaner av detta slag före 2045. Var och en av dem spelar därför stor roll.

Det ingår i Klimatpolitiska rådets uppdrag att bedöma regeringens handlingsplan. Vår bedömning sammanfattas i denna rapport och innehåller dels övergripande frågor om regeringens ledarskap, styrning och organisation av klimatarbetet, dels frågor om specifika styrmedel och deras effekter på utsläppsutvecklingen i olika sektorer.

ÖVERGRIPANDE BEDÖMNING AV HANDLINGSPLANEN

Klimatpolitiska rådet välkomnar att regeringen presenterat en bred handlingsplan med insatser i många olika sektorer, från lokal till internationell nivå.

Den allvarligaste bristen är att regeringen inte redovisar i vilken grad de beslutade och aviserade insatserna i sina delar eller som helhet, bidrar till att klimatmålen kan nås. Därmed uppfyller inte handlingsplanen klimatlagens krav i detta avseende. Insatserna är därtill genomgående diffust beskrivna och saknar en tidplan för genomförande.

Att regeringen inte redovisar någon bedömning om huruvida handlingsplanen är tillräcklig eller vilken betydelse dess genomförande kan ha på växthusgasutsläppen betyder inte

nödvändigtvis att planen får svag effekt. Det är dock anmärkningsvärt att den grundläggande frågan om politikens måluppfyllelse inte får någon uppmärksamhet.

För nya eller förändrade styrmedel bör regeringen eftersträva att uppskatta effekten på växthusgasutsläppens utveckling. För andra insatser, sådana som gäller ledarskap och styrning, är det mindre meningsfullt att försöka kvantifiera effekten på utsläppen av växthusgaser. Beroende på hur insatserna för ledarskap och styrning genomförs kan de bli viktiga för utsläppsminskningar på längre sikt. För denna typ av beslut bör regeringen kunna föra en kvalitativ diskussion om planens förväntade effekter.

Regeringen framhåller i handlingsplanen att om Sverige effektivt ska medverka till att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader behöver utsläppskurvan luta brant nedåt i närtid. Därför är det förvånande att det, enligt rådets bedömning, är mycket få punkter i handlingsplanen som kan ge nämnvärda tillkommande utsläppsminskningar under de fyra år som planen gäller, jämfört med redan beslutad politik. Främst är det en stegvis skärpt reduktionsplikt som kan ge sådana utsläppsminskningar. Aviserade utredningar om skärpta eller nya styrmedel kan börja få effekt först under nästa mandatperiod.

Klimatpolitiska rådets bedömning är att handlingsplanen kan förväntas ge en tillkommande utsläppsminskning på omkring 1–1,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter till år 2023 jämfört med den utveckling som skulle ha skett utan handlingsplanen. Det motsvarar 2–3 procent av utsläppen av växthusgaser i Sverige. Om planens ambitioner skulle förverkligas fullt ut inklusive bästa möjliga

samverkan med övriga aktörer, och samtliga insatser bli genomförda på ett verkningsfullt sätt, skulle planen kunna få betydande effekt på längre sikt.

Klimatpolitiska rådet välkomnar att regeringen i handlingsplanen redovisar hur man anser att bedömningar och beslutade och aviserade insatser förhåller sig till rekommendationerna i Klimatpolitiska rådets rapport från 2019. Denna återkoppling är väsentlig för det klimatpolitiska ramverkets långsiktiga funktion.

REKOMMENDATION

1. Konkretisera den klimatpolitiska handlingsplanen så att den blir en plan för handling med ansvarsfördelning, tidsättning och effektbedömning av varje insats och av helheten. Följ upp planen årligen i regeringens klimatredovisning.

Ledarskap och styrning

Den klimatpolitiska handlingsplanens brister speglar svagheter i regeringens organisation, processer och ledarskap för det klimatpolitiska arbetet. Regeringskansliets normala beredningsrutiner och nuvarande organisation framstår som otillräckliga för att regeringen ska kunna leva upp till klimatlagens övergripande ambition om att klimatet ska integreras i alla politikområden och arbetet utgå från de långsiktiga, tidssatta utsläppsmål som riksdagen fastställt. Den nuvarande ordningen, där Miljödepartementet bär det främsta ansvaret för att ta fram handlingsplanen, bidrar till att andra viktiga departement och myndigheter intar en reaktiv roll och att klimatmålen därmed får otillräckligt genomslag. Detta försvårar också prioriteringar och hantering av målkonflikter.

Klimatpolitiska rådet välkomnar att regeringen framhåller betydelsen av samverkan i hela samhället för att nå klimatmålen. Detta bör involvera alla olika aktörer, från nationell till regional och lokal nivå.

När det gäller samverkan med näringslivet nämner handlingsplanen de branschvisa färdplaner för fossilfri konkurrenskraft som arbetats fram inom initiativet Fossilfritt Sverige. Dessa färdplaner kan komma att spela en stor roll för att nå Sveriges klimatmål. Därför är det förvånande hur liten plats initiativet får när regeringen beskriver sitt arbete under de kommande fyra åren. Färdplanerna behöver nu gå in i en ny fas av genomförande.

Sammantaget behöver regeringens ledarskap och styrning stärkas för att driva klimatomställningen med tillräcklig kraft och hastighet.

REKOMMENDATION

2. Stärk och bredda ansvaret för det klimatpolitiska arbetet i regeringen, förslagsvis genom en styrgrupp med ansvar för att implementera det klimatpolitiska ramverket med statsministern som ordförande.

3. Ge relevanta myndigheter ett stående uppdrag att föreslå insatser som bidrar till att klimatmålen nås inom utsatt tid, inklusive konsekvensutredda förslag till den klimatpolitiska handlingsplanen.

4. Stärk myndigheternas kompetens och kapacitet för att bedöma och följa upp effekterna av politiska insatser för att uppnå klimatmålen i syfte att lägga en solid grund för kontinuerligt lärande och vidareutveckling av politiken.

5. Se till att det klimatpolitiska ramverket och den klimatpolitiska handlingsplanen får lika starkt och tydligt genomslag i regeringens arbete som budgetpolitiken och det finanspolitiska ramverket.

6. Omsätt de branschvisa färdplaner som tagits fram inom initiativet Fossilfritt Sverige i handlingsplaner för stegvis genomförande, uppföljning och uppdatering, gemensamt mellan regeringen och respektive bransch.

Styrmedel

Förutsättningarna för klimatomställningen ser olika ut i olika sektorer, vilket också ställer olika krav på politik och styrmedel. Rådet har analyserat hur handlingsplanen behandlar möjligheter och hinder för klimatomställningen i fyra sektorer som tillsammans står för över 80 procent av Sveriges växthusgasutsläpp: vägtransporter, industri, jordbruk samt el och uppvärmning.

Vägtransporter

I rapporten från 2019 presenterade vi tio rekommendationer för fossilfria transporter. Regeringen tar i handlingsplanen flera steg i linje med dessa rekommendationer, bland annat genom att utreda ett stoppdatum för användning av fossila drivmedel. Men det finns ingen tidplan för de insatser som handlar om transporteffektivt samhälle och elektrifiering, vilket ökar risken för att omställningen likväl, genom reduktionsplikten, kommer att vila tungt på stora volymer importerade biodrivmedel. Detta innebär osäkerheter för både hållbarhet och ekonomi.

REKOMMENDATION

7. Fastställ snarast en tidplan för aviserade insatser för ett mer transporteffektivt samhälle och snabbare elektrifiering, liksom för svensk produktion av hållbara, förnybara drivmedel, och avsätt nödvändiga resurser för genomförandet.

8. Påbörja omgående utredningsarbetet för en ny vägtrafikbeskattning så att reformen kan realiseras i takt med transportsystemets snabba förändring och ingå i den omfattande skattereform som regeringen hänvisar till.

Industri

Rådet välkomnar att regeringen betonar skärpningar av handels-systemet som det primära instrumentet för att minska industrins utsläpp. Det viktigaste är att minska antalet utsläppsrätter i linje med EU:s nya ambition om klimatneutralitet 2050.

Kompletterande styrmedel kommer dock att behövas för att stimulera teknikutveckling och innovation och skapa rätt förutsättningar för hållbara investeringar, samt för att säkerställa att Sverige kan nå sitt övergripande nationella utsläppsmål till 2045. Här kan de färdplaner som tagits fram inom Fossilfritt Sverige spela en särskilt viktig roll men de behöver tydligare kopplas till regeringens övriga insatser och styrmedel för industrisektorn.

REKOMMENDATION

9. Fortsätt att prioritera statliga utvecklingsmedel till fossilfria och konkurrenskraftiga industriprocesser som kan minska industrins utsläpp av växthusgaser.

10. Tydliggör hur förutsättningar och incitament kan skapas för att implementera och skala upp koldioxidavskiljning och lagring, vilket enligt dagens kunskapsläge ser ut att behövas för vissa utsläpp och för att bidra till negativa utsläpp (bio-CCS).

Jordbruk

Handlingsplanen innehåller få och otillräckliga förslag för att adressera jordbrukets klimatomställning, och regeringen intar ett mer defensivt förhållningssätt än aktörerna i sektorn.

REKOMMENDATION

11. Stanna inte vid en ambition om ett ”fossiloberoende” jordbruk, utan utforma en tydligare plan för att helt fasa ut fossila bränslen och kraftigt minska andra växthusgasutsläpp från jordbruket.

El och uppvärmning

Växthusgasutsläppen från elproduktion och uppvärmning är jämförelsevis låga i Sverige då de största energikällorna är bioenergi samt vatten-, kärn- och vindkraft. Nära hälften av utsläppen i sektorn kommer från förbränning av avfall, främst fossilbaserad plast.

Handlingsplanen betonar att dessa utsläpp är den svåra, återstående utmaningen för att nå noll utsläpp av växthusgaser från sektorn och att detta måste hanteras med insatser uppströms, som ökad användning av biobaserade material eller kemisk återvinning av plast.

Handlingsplanens insatser är dock inte tillräckligt konkret beskrivna för att effekten av dem ska kunna bedömas.

Sektorsövergripande utmaningar

Rådets sektoranalys tydliggör också viktiga sektorsövergripande utmaningar för att klimatomställningen ska kunna realiseras. För hela den globala klimatomställningen är det exempelvis avgörande att uppnå en mer resurseffektiv och cirkulär ekonomi. Ett effektivare och mer cirkulärt nyttjande av insatsvaror och produkter minskar behovet av andra lösningar som är mer kostsamma för samhället.

REKOMMENDATION

12.

Utvecklapolitiken för att stimulera och stödja hushållens, företagens och den offentliga sektorns efterfrågan på utsläppsfria och mer resurseffektiva varor och tjänster inom alla sektorer.

Utöver detta framträder i analysen tre mer specifika utmaningar som avspeglas i samtliga sektorer och framstår som viktiga att hantera:

- Elsystemet behöver utvecklas så att elektrifiering kan ersätta fossil energi och fossilberoende industriprocesser.
- Efterfrågan på biobränslen och biobaserade material ökar samtidigt som hållbart producerad biomassa är en begränsad resurs.
- Långa och oförutsägbara tillståndprocesser kan bromsa investeringar som är viktiga för klimatomställningen

Regeringens handlingsplan lyfter fram dessa och andra sektorsövergripande förutsättningar och utmaningar för klimatomställningen. Planen innehåller dock få konkreta, planerade insatser och aviserar istället generellt utredningar eller nya strategier. Det konkreta

innehållet avgör vilka effekter dessa initiativ får. Hastigheten behöver vara hög och ledarskapet från regeringen tydligt.

Ladda ner rapporten

[Klimatpolitiska rådets rapport 2020 \(pdf\)](#)

Den är för stor för att kopiera in här.

Regeringens klimatpolitik

Förutsättningarna för klimatomställningen ser olika ut i olika sektorer, vilket också ställer olika krav på politik och styrmedel. Rådet har analyserat hur handlingsplanen behandlar möjligheter och hinder för klimatomställningen i fyra sektorer som tillsammans står för över 80 procent av Sveriges växthusgasutsläpp: vägtransporter, industri, jordbruk samt el och uppvärmning.

Regeringen bör snarast på sin hemsida på ett enkelt sätt klargöra hur stora de farliga gasutsläppen är i vart och ett av de fyra områdena, och redovisa olika alternativ till åtgärder som kan minska de totala utsläppen så mycket som behövs.

Regeringen bör sedan ge förslag till åtgärder som ger den minskning av gasutsläppen som behövs och som regeringen tycker är bäst.

Regeringens förslag bör bedömas med hänsyn till framtida förhållanden. Därför bör så snart som möjligt sättas gång en framtidsplanering för Sverige.

Kapitel 2: Några inrikes artiklar

24-29 maj 2020

Ledare: Låt inte corona sätta munskydd på demokratin

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Vilket samhälle kommer vi att se efter coronapandemin? Många känner sig kallade att svara på frågan, och märkligt nog tycks de tro att det kommer bli precis som de själva ville långt innan "covid-19" var något annat än en

meningslös räcka bokstäver och siffror.

Den danske författaren Carsten Jensen har skrivit flera artiklar i DN Kultur där han målar upp en post-corona-värld utan "asocial, orättvis marknadsekonomi", "populistisk självisolering" och "finanskapitalism". Få har som han gett röst åt tron att människan, efter att pandemin läkt ut, ska ha förvandlats till något helt annat än hon var bara några månader tidigare. Andra förutspår biografens död, stopp för resor samt att vi kommer att sluta handhälsa.

Det är förstås inte förvånande att debattörer till vänster, som avskyr ekonomisk globalisering, marknadsekonomi och konsumtion, kommer att ta chansen att använda pandemin som argument för sina gamla teser. Exakt samma sak gör debattörer, och regeringar, med högerförtecken.

I ett webinarium arrangerat av SNS, Studieförbundet näringsliv och samhälle, i veckan visade statsvetarprofessorn Johannes Lindvall hur farsoter och epidemier alltid setts som skäl att inskränka människors fri- och

rättigheter och förändra vedertagna processer för lagstiftning.

Vi har även i Sverige sett hur regeringens makt ökar under corona.

Vi måste vara mycket vaksamma så att maktens växande befogenheter hela tiden är proportionella och ändamålsenliga. Bara att sätta en gräns för hur många människor som får samlas kan förstås användas som vapen mot demonstranter.

Andra regimer tar gladeligt de möjligheter som viruset ger för att stärka sin makt och strypa

möjligheter för oppositionen. Och det är ett bekant faktum att tillfälliga undantagslagar gärna blir permanenta.

På samma webinarium redogjorde en annan professor i statsvetenskap, Staffan I Lindberg, vid Göteborgs universitet, för den internationella demokratis mot- och framgångar de senaste åren.

Att bilden blir allt dystrare, med demokratiska inskränkningar även i stora och inflytelserika länder som USA, Indien, Polen, Ungern, Serbien och Brasilien är välkänt. Men det finns också en

motbild. Lindberg målade upp 2019 som året av pånyttfödelse för prodemokratiska rörelser.

Hongkong, Polen, Sudan, Algeriet och Bolivia är alla exempel på länder där människors högljudda protester i varierande grad hindrat auktoritära regimer från att strypa demokratin.

Då kom pandemin. Vilken gåva för en ljusskygg president som vill resa staket runt sin tron; fältet ligger öppet för folksamlingsförbud, inskränkningar i informations- och resefriheten, ökade befogenheter för polis och militär

och en mängd andra åtgärder för vilka bara fantasin och maktbegäret sätter gränser. Människor har en förmåga att studsas upp igen. Vi kommer att vilja resa och konsumera även efter corona. Förmodligen också gå på bio och skaka hand. Visst måste "finanskapitalismens" avarter fortsätta att regleras, men kapitalismen i sig lär stå stark tills vi hittar ett mindre dåligt system för att utrota svält och höja den globala levnadsstandarden. Då är de ständigt pågående antidemokratiska, auktoritära restriktionerna av vår frihet ett

betydligt större problem. Före, under och efter pandemin.

DN 24/5 2020

Amanda Sokolnicki: Sverigebilden får inte gå före människoliv

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Pandemin har satt Sverige på kartan. Kanske är det därför regeringen har så svårt att backa.

Coronaviruset testar Sverige. Ett av de svåraste proven handlar om vår förmåga att ändra oss. Om

debatten inledningsvis var trevande, och sedan splittrande – de som brukar hålla med varandra landade plötsligt i olika slutsatser – så har den nu stelnat.

Är du med eller mot Tegnell?

Ungefär så kan de två lägren sammanfattas, för den som tillåter sig att förenkla. Dr Alban är för, och ger rytm åt det som hörts i ett par månader: ”Hello Sverige, lyssna på Tegnell. Han e stabil, rak och rationell.”

Kritikerna har inte något eget soundtrack; en sådan refräng hade inte varit lika smickrande. Men i praktiken handlar det

förstås inte om hur man ser på en enskild person. Anders Tegnell har blivit symbolen för Sveriges beslut. Beslut som regeringen bär ansvaret för.

Hejarklacksmentalitet är alltid fördummande eftersom den handlar om att heja på ett lag, inte vem som gör eller säger det bäst. Men nu – med ett ständigt inflöde av ny och avgörande information – är den livsfarlig. Pandemin gör att vi måste ändra oss mycket mer frekvent än vad vi är vana vid.

Men klarar vi det?

Förra veckan berättade Ekot att beräkningarna av virusets

dödlighet har uppdaterats: Folkhälsomyndigheten beräknar nu att 0,6 procent av de som drabbas av covid-19 i Stockholm dör. Det är alltså nästan dubbelt så hög dödlighet som man förutspådde när strategin togs fram.

På samma sätt visar nya antikroppstester betydligt lägre siffror än vad både Folkhälsomyndigheten och utomstående experter som Tom Britton presenterat i sina prognoser. 7,3 procent av de testade i Stockholm har antikroppar.

Den berömda flockimmuniteten tycks alltså hopplöst avlägsen. Därmed försvinner också ett av de starkaste argumenten för den svenska linjen: att tillåta mer smitta verkar inte leda till någon uppenbar fördel i kampen mot viruset. Däremot dör många fler. Det alarmerande här är inte att Folkhälsomyndigheten har räknat fel. Med så många osäkerhetsmoment kan man inte förvänta sig annat. Problemet är hur de som styr den svenska strategin bemöter kritiken mot det som sedan inte visat sig stämma.

Matematikprofessorn Britton beskriver det som att modellerna har blivit "ganska ordentligt fel", och resonerar om potentiella orsaker till det. Anders Tegnell förklarar i stället att "pusslet i stort visar nog att den prognosen som är gjord av oss och Tom Britton och andra stämmer ganska bra". Kontrasten kunde inte vara tydligare. Attityden blir extra besvärlig i ett land som sticker ut: andra länder kan lära mer av varandra. Vi är beroende av att beslutsfattarna orkar och vågar vara ödmjuka och

ta till sig ny information om våra världsunika beslut.

”Det finns ingen prestige hos oss”, förklarade Mikael Damberg (S) nyligen i Aktuellt: regeringen är ”beredd att ompröva, växla spår”. Men han kunde sedan inte säga en enda punkt där regeringen gjort fel. När Stefan Löfven får frågan om strategin har misslyckats talar han bara om detaljer han tycker har blivit rätt. ”Det är ett problem när länder inte har den rätta bilden”, säger utrikesminister Ann Linde (S) om kritiken mot Sveriges val (TT 21/5).

Och kanske är det den svenska coronastrategins största svaghet. Vi har blivit ett världsfenomen, landet på allas läppar. Att backa då, och ompröva besluten, kan förstås framstå som att erkänna sina misstag för hela världen. Det har blivit en fråga om prestige. Som många gånger tidigare blir problemet vad andra länder har för bild av Sverige, snarare än hur vi ska lösa problemen som vi själva kan se. För det är inte bara andra länder som ”inte har den rätta bilden”, för att låna utrikesministerns ord. Annika Linde, som var

statsepidemiolog innan Tegnell tog över, förklarar också (DN 19/5): ”Jag tror inte att vår strategi på sikt kommer att ge det bästa utfallet.” Hon sammanfattar det kärnfullt: ”De som bestämmer hur man ska sköta en pandemi måste ju veta om det är möjligt att göra detta i praktiken... Men det har uppenbarligen helt saknats en övergripande kunskap om vilken beredskap som faktiskt fanns. Det avslöjar väldiga samordningsbrister där den ene skyller på den andre. Och i grunden är det regeringen som tillåtit detta hända.”

Äldrevården klarade inte av att hantera den svenska strategin. Regionerna hade inga krislager. Instruktionerna utgick från hur man önskade att Sverige fungerade, inte hur det faktiskt såg ut.

Men regeringen fortsätter att tala om det som hänt på äldreboenden och i hemtjänsten som någonting olyckligt, men separat, från valet av strategi mot viruset. I praktiken är just skyddet av riskgrupper själva kärnan i strategin. Och det har misslyckats. ”I klokskap ingår att våga ompröva sina egna

ställningstaganden och våga säga det”, påminner Annika Linde. Det finns fortfarande mycket att vinna på att förändra delar av de beslut som fattats: hela landet lider inte som Stockholm. Att säkerställa att det som gått fel i huvudstaden inte upprepas i resten av landet borde vara högsta prioritet.

Lindes förslag är: testa mycket, spåra och agera kraftfullt och lokalt där smittan dyker upp. Det är också därför det är viktigt att regeringen nu lyssnar på Moderaterna och så fort som möjligt tillsätter en kommission som ska granska det svenska

agerandet. Det skulle öka våra chanser att justera det som behöver ändras, dra tillbaka det som blev fel – och stå fast vid det som blev rätt. Pandemin är långt ifrån över, och varje läxa kan rädda liv.

Ändå avfärdas förslaget: Vi måste få distans innan vi bedömer det här, tycker Löfven. ”När man väl tillsätter en kommission finns det ju en ganska uppenbar risk att det skickar en signal om att vi är igenom krisen”, lyder Mikael Dambergs argument i P1.

Men det finns en annan signal som regeringen borde börja oroa

sig mer över: att vi i Sverige har valt en väg som beslutsfattare nu satt en ära i att försvara – oavsett vad den ger för resultat.

Amanda Sokolnicki

amanda.sokolnicki@dn.se

”Kärnkraften inte nödvändig för ett fossilfritt Sverige”

SÖNDAG 24 MAJ 2020

DN. Debatt 20200524

Flera partiföreträdare har hävdat att ”kärnkraft behövs i det svenska energisystemet” bland annat för att klara klimatomställningen, för konkurrenskraften och för att trygga elförsörjningen. Vi vill bidra till en faktabaserad debatt och därför publicerar vi i dag en rapport där vi granskar vanliga

påståenden, skriver sju forskare inom energiområdet. Kärnkraftens roll i den framtida svenska elförsörjningen har fått stor uppmärksamhet. Flera partiföreträdare har hävdat att ”kärnkraft behövs i det svenska energisystemet” bland annat för att klara klimatomställningen, för konkurrenskraften och för att trygga elförsörjningen. Som forskare inom energiområdet vill vi bidra till en faktabaserad debatt, och därför publicerar vi i dag en rapport där vi granskar vanliga påståenden.

Först är det viktigt att skilja på befintlig och ny kärnkraft. Enligt Energiöverenskommelsen kan den befintliga kärnkraften finnas kvar till början av 2040-talet, eller ännu längre om det bedöms vara lönsamt och säkert att livstidsförlänga reaktorerna. Men stämmer det, som en del aktörer hävdar, att det är nödvändigt att bygga ny kärnkraft för att få ett stabilt och fossilfritt svenskt elsystem?

- Behövs kärnkraften för att elektrifiera industrin och transporterna? Även om elanvändningen väntas öka

kraftigt till 2040 och all kärnkraft försvinner, finns det mer än tillräcklig potential att bygga ut de förnybara kraftslagen.

Naturvårdsverket och Energimyndigheten arbetar nu med en strategi för 100 TWh vindkraft till 2040 och vindkraftens produktion kan bli ännu större. Tillsammans med en stor potential för solenergi och bioenergi samt dagens vattenkraft finns en stor möjlighet att producera den efterfrågade elen, och även att kunna fortsätta exportera el till grannländerna.

- Behövs kärnkraften för att klara klimatmålen? En ökad elproduktion är ett mycket effektivt sätt för Sverige att minska klimatpåverkan, både genom att elektrifiera transporterna och industrin i Sverige och genom att exportera el till Europa. Den kvarvarande kärnkraften kan bidra med klimatnytta så länge den kan drivas vidare med lönsamhet och på ett säkert sätt. Men för att klara klimatmålen behöver elproduktionen byggas ut, och den förnybara elen kan byggas ut snabbt och den tekniken är inte

förenad med de långa ledtider som kärnkraften kännetecknas av.

- Behövs kärnkraften för leveranssäkerheten så att vi alltid kan få el? Detta har analyserats i Svenska kraftnäts ”Långsiktig marknadsanalys 2018” där de studerat ett scenario utan kärnkraft, men där i stället vindkraft, solkraft, biokraft och dagens vattenkraft står för elproduktionen och elanvändningen antas vara cirka 30 procent högre än i dag. Resultatet är att det finns risk för att elen inte räcker till alla under i genomsnitt 42 minuter per år, och

att den saknade elen motsvarar årsförbrukningen i 25 villor. Vår bedömning är att detta kan undvikas till låg kostnad, bland annat genom flexibilitet i elbilar, biokraft, elvärme, batterier eller vätgaslager.

- Behövs kärnkraften för att ansluta nya elförbrukare i storstadsområdena? Det senaste året har det uppmärksammats att det ibland inte går att ansluta större elförbrukare till elnätet i storstadsområdena. Ofta missuppfattas detta som att det skulle bero på att det inte finns tillräckligt med elproduktion. Så

är det inte, Sverige hade ett rekordstort elöverskott under 2019 och Energimyndighetens prognos är att detta överskott kommer bli än större 2022. Men däremot har utbyggnaden av elnäten inte hängit med när elförbrukningen ökat i vissa regioner. Detta behöver åtgärdas snabbt, framför allt genom att bygga ut och stärka elnäten, främja lokala ellager och införa incitament för konsumenter att använda el när den är billig. Mer eller mindre kärnkraftsproduktion har dock ingen betydelse för detta, såvida inte nya kärnkraftverk

placeras inne i storstäderna. Detta är knappast ett rimligt alternativ.

- Behövs kärnkraften för att ge stödtjänster till elsystemet? I ett elsystem måste det varje sekund vara balans mellan produktion och konsumtion, även vid snabba eller oväntade störningar. Detta hanteras genom stödtjänster som Svenska kraftnät handlar upp på olika marknader. Det är främst vattenkraften som levererar dessa tjänster och kärnkraften bidrar inte till dessa. Vidare finns det en stark teknisk utveckling av olika typer av tjänster som kan bidra till balanseringen, som nya typer av

energilagring och smart styrning av olika processer och elbilsbatterier.

- Behövs kärnkraften för att få tillräckligt med rotationsenergi? När ett stort kraftverk oförutsett snabbstoppas eller en stor elledning slutar fungera krävs att annan energi omedelbart och automatiskt tillförs elnätet för att undvika avbrott. Det kan ske genom att det finns lagrad rotationsenergi i tunga, roterande turbiner och generatorer (svängmassa). I ett framtida elsystem kan detta klaras med andra typer av snabba reserver

(batterier, efterfrågefleksibilitet och syntetisk svängmassa i vindkraft). Svenska kraftnät och deras nordiska kollegor tar nu fram en marknadsbaserad lösning för detta, med målet att upphandla sådana reserver redan i år.

Den slutsats vi drar från detta, och baserat på mer underlag i rapporten, är att kärnkraften inte är nödvändig för att vi ska kunna få ett stabilt, säkert och fossilfritt elsystem i Sverige i framtiden. Ett elsystem med stor mängd sol- och vindkraft ser dock annorlunda ut än ett med stor mängd kärnkraft.

Frågan är då om detta system blir dyrare. Ingen vet vad olika kraftslag kommer att kosta år 2045, men under senare år har det skett en kraftig minskning av kostnaderna för sol- och vindkraft. Samtidigt har kärnkraftens kostnader i stället ökat kraftigt. Den är nu betydligt dyrare än ny vindkraft. Med stora mängder sol- och vindkraft kommer det att behövas andra investeringar i elsystemet, inklusive i elnät och smart styrning. Vår bedömning är att totalkostnaden för dessa extra investeringar under de närmaste

decennierna kommer vara betydligt lägre än den merkostnad som kärnkraftsalternativet innebär.

Det finns en risk att föreställningen om att ny kärnkraft behövs i framtiden kan bromsa utbyggnaden av förnybar el och ny teknik för lagring och flexibilitet. Det finns förvisso utmaningar med att få ett förnybart elsystem på plats men Sverige har mycket goda förutsättningar med bra vindlägen, rikligt med biomassa och flexibel vattenkraft samt en industri som visar alla tecken på

att vilja gå före i klimatarbetet och ställa om till förnybart.

Givet det allvarliga i klimathotet är det naturligtvis viktigt att vi inte stänger dörrarna för någon teknik som har potentialen att bidra till klimatomställningen.

Men även om det pågår forskning om ny och potentiellt mer kostnadseffektiv kärnkraft pekar dock allt på att en sådan ligger ganska långt fram i tiden – knappast innan år 2045 när Sverige har ett mål om netto nollutsläpp. Det kan finnas regioner i världen där förutsättningarna för förnybar

energi är sämre och där kärnkraften kan komma att spela en roll, men Sverige har utmärkta geografiska förutsättningar att bli ett fossilfritt välfärdsland utan att behöva bygga ny kärnkraft.

Ola Carlsson, biträdande professor i förnyelsebar elproduktion, Chalmers

Lisa Göransson, forskare i energisystem, Chalmers

Filip Johnsson, professor i energisystem, Chalmers

Tomas Kåberger, affilierad professor i industriell energipolicy, Chalmers

Staffan Laestadius, professor
emeritus i industriell utveckling vid
KTH

Lars J Nilsson, professor i miljö-
och energisystem, Lunds
universitet

Lennart Söder, professor i
elektriska energisystem, KTH

Professorernas svar om livet, sommaren och framtiden med corona

SÖNDAG 24 MAJ 2020

**Experternas tips. I brist på svar
på den stora frågan om när den
pågående coronakrisen
kommer att vara över får alla
försöka lösa livet så gott det
går. I Sverige ligger stort ansvar
på individen att själv fatta
beslut som hjälper till att
minska smittspridningen.**

Som hjälp på vägen har DN frågat tre experter om sommaren, arbetet, det sociala livet och epidemins framtid.

Vardagen och arbetslivet

Offentliga evenemang med över 50 personer är förbjudna sedan den 1 april och allmänheten uppmanas minska sina sociala kontakter. Flera stora sportevenemang har pausats och de många festivaler som brukar hållas under somrarna har ställts in.

När kan fotbolls- allsvenskan dra i gång?

Magnus Gisslén: Jag skulle gissa att fotbollen kommer igång under sommaren men utan publik.

Fotbollen i sig är inte något problem utan det är mer det där med publik och supportrar som samlas och åker över landet, så det man måste se till att lösa.

Lars Calmfors: För mig låter det olämpligt att spela med publik före hösten. Men däremot ska klubbarna få generöst stöd eftersom många drabbas ekonomiskt.

När kan jag träffa mina barnbarn?

Agnes Wold: Jag tycker att de får skärpa till sig och få ordning så att man kan testa sig för viruset. Jag kan inte begripa varför det går så segt. Om man får fram enkla tester så att man kan mäta i saliv då kan man testa sig så att man inte är smittsam innan man träffar de äldre.

Lars Calmfors: Det är en fråga som jag själv måste ta ställning till och jag har varit försiktig. Men det är beslut som var och en måste ta. Där kan man resonera olika.

När kan jag gå på konsert igen?

Magnus Gisslén: Det beror på vad det är för typ av konsert. Att

samlas inomhus under hösten eller vintern tror jag inte vi kan räkna med.

Agnes Wold: Det intressanta är inte mängden människor utan tätheten. Det är inte som mässlingen som kan smitta ett helt rum utan det tar sig på sin höjd någon meter. De konserter där man sitter stilla och tittar rakt fram är alltså inte så väldigt smittfarliga situationer. Sedan får det inte bli trängsel vid in- och utgångar.

Får jag semestra med mina vänner?

Magnus Gisslén: Det går såklart bra men man måste fortfarande se till att inte vara alltför nära varandra. Man får hitta former där det går, för vi måste såklart fortsätta att leva. Många har också anpassat sig, genom att inte kramas och hålla lite större distans.

Agnes Wold: Är man ung och frisk så ja, det tycker jag.

Sommar och semester

Den 13 maj gick Folkhälsomyndigheten ut och förtydligade sin avrådan om onödiga resor inom Sverige.

Budskapet var att resor motsvarande 1–2 timmar från med bil kan vara okej, förutsatt att de genomförs på ett smittsäkert sätt. Den tredje juni ska tydligare råd för sommaren ges.

När kan jag åka till mitt lantställe längre bort än två timmar?

Magnus Gisslén: Det beror också på hur epidemin utvecklas och hur belastningen på sjukvården ser ut. I sommar kan det vara tveksamt att åka till områden långt från hemorten. Även om smittspridningen går ned kommer det sannolikt ligga kvar en risk för smitta.

Agnes Wold: Det är klart att man kan åka till sitt sommarställe. Det jag kan känna mig tveksam inför är att åka till Gotland, eftersom det blir en stor befolkningsökning på sommaren som sjukvården inte är byggd för att husera. Annars kan jag inte tänka mig att det skulle vara problematiskt, förutsatt att man ser till att inte träffa eller bo tätt med äldre personer.

Kan man bli smittad på stranden?

Magnus Gisslén: Är du utomhus med någorlunda avstånd så finns ingen risk. Det är närheten som avgör och det gäller att undvika

trängsel. Möjligtvis kan klimatet som finns på sommaren göra att det blir lite mindre smitta, men i stort sett har det väldigt liten betydelse för individen.

Agnes Wold: Då får man anstränga sig. Alla som vet någonting om sådana här virus vet att det främst är en inomhussmitta. Alla rapporter om superspridarevenemang har varit platser där man trängs inomhus. Hur kan jag fira midsommar?

Magnus Gisslén: Midsommar är en högtid med stor risk, när många från olika generationer träffas. Jag är ganska övertygad

om att det gäller att hålla avstånd. Undvika midsommardans där man håller i handen, umgås utomhus och hålla distans.

Lars Calmfors: Jag förespråkar försiktighet. Innan vi återgår till ett vanligt liv vill jag se att smittspridningen har kommit ned rejält. Det bottnar sig i att jag tycker att vi ska följa en strategi där man försöker få ner smittspridningen radikalt. Ur ett ekonomiskt perspektiv tror jag att de långsiktiga kostnaderna blir mindre av en större nedstängning under begränsad tid än av en

mindre nedstängning under lång tid.

Får jag åka till en camping i sommar?

Agnes Wold: Absolut, men se upp med små och trånga utrymmen som butiker och expeditioner.

Men jag utgår ifrån att campingställena kommer ordna det där inför semestern.

Lars Calmfors: Jag skulle inte göra det, men det skulle jag inte göra utan corona heller.

Fritiden och det sociala livet

För drygt två månader sedan började Folkhälsomyndigheten

förorda hemarbete. En stor poäng med åtgärden är att minska resandet och trängseln i kollektivtrafiken. Restauranger får hålla öppet, men kan stängas av smittskyddet i regionen om de inte håller sig till de regler om social distansering som gäller. Det råder förbud mot att stå vid bardisken och förtära mat och dryck. I största möjliga mån ska bordsservering erbjudas. När kan jag gå tillbaka till jobbet? Magnus Gisslén: Jag tror att en del hemarbete kommer fortsätta även när epidemin är över, likaså att resandet kommer att minska

med mer virtuella möten istället. Men vissa arbeten kan inte skötas på distans och måste få komma igång igen, många har gjort stora uppoffringar. Egentligen är det rätt fantastiskt hur mycket man har kunnat anpassa sig.

Lars Calmfors: Det hänger bland annat på om man får igång testerna i större omfattning. Det finns många indikationer på att om smittspridningen blir så låg att man kan genomföra testning och smittspårning på det sätt vi gjorde i början, och som många andra länder gör, så skulle det gynna

både smittbekämpningen och ekonomin.

När får jag åka kollektivtrafik igen?

Magnus Gisslén: Det har ju kommit rapporter om mycket trängsel i kollektivtrafiken i Stockholm och andra storstäder och då kan det finnas en risk för smittspridning. Den är inte jättestor men den finns. Det är svårt att veta hur man ska komma till rätta med det. Man kan diskutera om munskydd skall användas i trånga miljöer. Men alla får använda sunt förnuft,

personligen undviker jag att kliva på om det är trångt.

Agnes Wold: Är man 70-plus ska man hålla sig borta. Men vissa tider på dygnet är det väldigt lite folk. Det är egentligen mindre smittrisk där än på jobbet eftersom det är under en kortare tid. Man har inte sett någon smitta mellan de som delat tåg eller flyg till exempel.

Kan jag gå till frisören?

Agnes Wold: 70-plus ska undvika det, andra kan gå och klippa sig tycker jag. Det finns visir och om frisörerna an tänka sig att ha på sig sådana så är det väldigt

effektivt för att hindra smitta åt båda håll.

Lars Calmfors: Det blir snart ett avgörande för mig för jag börjar bli väldigt långhårig. Det drabbar såklart mindre företagare hårt men allmänt tycker jag att det här är så allvarligt att man ska följa en försiktighetsprincip. Hellre ta i för mycket. Min uppfattning grundas i hypotesen att startar man för tidigt så slår det tillbaka även ekonomiskt.

Är det bra eller dåligt att gå på restaurang?

Magnus Gisslén: Om restaurangerna respekterar

reglerna som finns tycker jag det är helt okej. Jag har själv gått på restaurang men då gäller verkligen att man inte står och trängs vid barer och såklart att man är frisk.

Agnes Wold: Om man går ut med dem man bor med till exempel och sitter vid ett bord med dem man känner så är risken för att smittas väldigt liten. Det är på barer och klubbar där man trängs och dansar som man kan smittas.

Viruset nu och framåt

Vi ser en långsam nedgång av smittan, sade statsepidemiolog

Anders Tegnell så sent som i onsdags. Men flera frågor kvarstår. Det ser bland annat ut att vara färre som bär på antikroppar i Sverige än vad myndigheterna trott. Resultatet av en undersökning som publicerades den 20 maj visade att 7,3 procent bar på antikroppar i Stockholm för drygt tre veckor sedan.

När får jag testa om jag har antikroppar?

Magnus Gisslén: Min gissning är att det kommer att komma igång för allmänheten i slutet av sommaren eller början på hösten.

Det gäller att testerna är säkra. Det är de på sjukhusens laboratorier men många snabbtester är mindre säkra. Så jag tycker att man ska undvika dem och vänta in de validerade. Det finns så stor efterfrågan på serologiska antikroppstester det så de kommer att komma. Lars Calmfors: Den enda synpunkten jag har är om man kan få i gång testandet i stor skala så skulle det hjälpa ekonomin i allra högsta grad. De som har antikroppar och med stor sannolikhet inte kan smittas igen

skulle kunna gå till arbetet och leva ett mer normalt liv.

När kommer smittspridningen gå ned?

Magnus Gisslén: Nu har den ju gått ned något, sedan är frågan hur pass mycket den kommer fortsätta att gå ned. Jag tror absolut inte att den minskar till noll under sommaren eller hösten.

Agnes Wold: Jag tror att den går ned redan nu. Det känns så i alla fall. Iva-fallen går ned och de smittade som kommer till sjukhusen också. Men det är helt enkelt omöjligt att svara på hur

mycket smitta som sprids i samhället just nu.

Blir en "andra våg" av smittan?

Magnus Gisslén: Risken är påtaglig skulle jag säga. Sedan är frågan hur pass stor den andra vågen kommer bli och det vågar jag inte sia om. Fördelen är att vi har en bättre beredskap inom vården nu.

Agnes Wold: Många tror det, men jag tror mer på en enda lång, seg utförsbacke. Jag vet inte varför jag tror det, det är bara en gissning. Hur kan jag bäst stötta en anhörig på vårdboende?

Magnus Gisslén: Det gäller att hålla tät kontakt och att man också tänker på dem man inte brukar ringa. Man kan också träffas ute med distans. Men det är klart att det är jättesvårt att inte få vara nära barn och barnbarn och många mår väldigt dåligt av det.

Agnes Wold: Om man får till bättre testning kan man testa sig och sedan träffa sina gamlingar. Vi har gått igenom flera faser och nu tror jag verkligen att nästa fas är att bygga upp testkapaciteten. Det här kommer fortsätta en lång tid och då måste vi lösa så att även

personer över 70 kan leva ett mer socialt liv.

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

Agnes Wold.

Är professor i klinisk bakteriologi på Göteborgs universitet och överläkare på avdelningen för infektionssjukdomar på Sahlgrenska universitetssjukhuset.

Hon har skrivit flera böcker i olika ämnen inom medicin och hälsa. Den senaste tiden har hon blivit en stark röst i debatten om

coronaviruset och åtgärderna för att stoppa det.

Lars Calmfors.

Är professor emeritus i internationell ekonomi och forskare vid Institutet för näringslivsforskning. Han har varit ordförande i Finanspolitiska rådet och ledamot av nobelpriskommittén i ekonomi. Han deltar i Omstartskommissionen som analyserar coronapandemins ekonomiska följder och har varit en flitig debattör av strategin mot smittspridningen.

Lars Calmfors är fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Magnus Gisslén.

Är professor i infektionssjukdomar och överläkare på Infektionskliniken på Sahlgrenska Universitetssjukhuset i Göteborg. Han har arbetat som infektionsläkare i omkring 30 år. Sedan epidemins början har Magnus Gisslén arbetat kliniskt med covid-19-patienter och forskat om olika aspekter av sjukdomen.

Experternas olika bud om andelen smittade: 50, 26 eller 7 procent

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Experter spådde att halva Sveriges befolkning skulle ha smittats av det nya coronaviruset i slutet av april. Folkhälsomyndigheten räknade på en fjärdedel av stockholmarna 1 maj. I veckan presenterades de första resultaten av myndighetens antikroppsstudie: I månadsskiftet bar bara 7,3

procent i Stockholm på antikroppar. Här är alla turer i frågan.

Det var i onsdags som Folkhälsomyndigheten presenterade de första resultaten från sin pågående undersökning av antikroppar för covid-19.

Analysen av 1104 blodprover från vecka 18 (27 april–3 maj) visar att 7,3 procent av personerna som testats i Region Stockholm bar på antikroppar. För Skåne handlade det om 4,2 procent och i Västra Götaland 3,7.

– Jag tycker det är tråkiga nyheter, sade Tom Britton,

professor i matematisk statistik vid Stockholms universitet, till DN.

Sju veckor tidigare hade han trott på helt andra siffror.

1 april

Tom Britton gästar SVT:s Morgonstudion. Ett par dagar tidigare har han sagt till Sveriges Radio att uppemot fem procent av Sveriges befolkning, en halv miljon, redan kan vara smittad av det nya coronaviruset. Nu blickar han framåt.

– Det är fullt rimligt att hälften av befolkningen har smittats när april är slut.

Beräkningarna bygger på att april är den månad då smittspridningen kommer att vara som mest intensiv, säger Britton samma dag till TT.

– Därefter kommer smittspridningen inte att upphöra, men den kommer att gå något långsammare så att cirka två tredjedelar kommer att vara smittade i slutet av maj månad.

5 april

Tre experter kommenterar i Expressen hur många som hittills kan ha smittats i Sverige.

Tom Britton:

– Jag skulle tippa på att det är mer än en miljon.

Jan Albert, professor i smittskydd vid Karolinska institutet:

– Jag tror att om vi nu har 5 000 bekräftade fall i Sverige, så har vi kanske 100 gånger fler som har infektionen eller haft den.

Någonstans där, några hundratusen, upp mot en halv miljon.

Tove Fall, professor i molekylär epidemiologi vid Uppsala universitet:

– En brittisk studie från Imperial College uppskattade att ungefär tre procent av svenska

befolkningen var smittad i slutet på mars, men den studien vilade på en del osäkra antaganden.

9 april

Inför påskhelgen går debatten om smittspridningen varm. Jan

Albert gästar TV4:s

Nyhetsmorgon och svarar på tittarnas frågor om allt från

lösgodis till vad som händer om någon hostar på ett mjölkpaket.

Om hur många som hittills kan ha smittats säger han:

– I Stockholm kanske 30–40 procent, i bästa fall.

20 april

975000 svenskar har bänkat sig framför SVT:s "Aktuellt". Den här måndagen diskuteras flockimmunitet och Tom Britton, på plats i studion, presenterar olika kurvor och uträkningar. Runt 30 procent av stockholmarna har haft smittan, är matematikprofessorn analys. Samma dag har resultatet av ett nytt antikroppstest, signerat Karolinska universitetssjukhuset och Karolinska institutet, visat att minst elva av 100 blodgivare i Stockholmsområdet har utvecklat antikroppar.

– Vi är glada att ha ett test som vi vet är okej, säger Jan Albert, som har varit med och arbetat fram testerna, till SVT.

– Det är inte hundra procentigt känsligt, det har sensitivitet på 70–80 procent. Några kommer att testa negativt trots att de haft det. Men ingen kommer att testa falskt positivt.

21 april

Forskarna på Karolinska drar tillbaka sin rapport. Underlaget anses osäkert.

Då har redan Johan Giesecke, tidigare statsepidemiolog och konsult åt Folkhälsomyndigheten,

kommenterat undersökningen om elva procent smittade i SVT:s

Morgonstudion:

– Det är fantastiskt. 600 000 stockholmare har haft den här sjukdomen.

23 april

Folkhälsomyndigheten har presenterat en matematisk modell för smittspridningen av covid-19.

Men modelleringen innehöll ett fel, och nu är den uppdaterad.

”Resultaten av de matematiska beräkningarna visar att 26 procent av befolkningen i Stockholms län har eller kommer att ha haft covid-19 den 1 maj”,

skriver Folkhälsomyndigheten på sin hemsida.

Enligt Statistiska centralbyrån bor nära 2,4 miljoner människor i länet. Det skulle innebära drygt 600 000 smittade.

13 maj

Bara fem procent i Spanien, av 60 000 testade, bär på antikroppar.

”Inte bra för Sverige”, är Uppsalaprofessorn Tove Falls analys. Men enligt statsepidemiolog Anders Tegnell finns inte anledning att revidera de svenska uppskattningarna.

18 maj

15 procent av personalen vid Karolinska universitetssjukhuset har varit eller är smittade av covid-19, visar en stor studie över svalgprover (för pågående infektion) och blodprover (antikroppstest). 11 000 anställda testades vecka 18 – och siffrorna går att applicera på Stockholm i stort, säger Joakim Dillner, professor i infektionsepidemiologi och ansvarig för covid-19-studien, till DN.

– Det blir lite av ett Stockholm i miniatyr.

20 maj

När de första resultaten från Folkhälsomyndighetens kartläggning av antikroppar, från nio regioner i vecka 18, presenteras är andelen positivt testade lägre än förväntat; 7,3 procent i Region Stockholm är långt ifrån både Folkhälsomyndighetens tidigare beräkningar och de minst 40–45 procent som troligtvis krävs för flockimmunitet.

Siffrorna speglar enligt Folkhälsomyndigheten visserligen läget några veckor tidigare i april, eftersom det tar ett tag för kroppens immunförsvar att

utveckla antikroppar. Men matematikprofessorn Tom Britton är förvånad.

– Det betyder antingen att de statistiska beräkningarna som Folkhälsomyndigheten och jag själv gjort är ganska ordentligt fel. Det är möjligt, men i så fall förvånande att de skulle vara så fel. Eller så är det en större del som har varit smittade än som utvecklat antikroppar, säger han till DN och tillägger i "Aktuellt" att man nu "får gå tillbaka till skrivbordet".

Anders Tegnell säger på Folkhälsomyndighetens dagliga

presskonferens att man måste väga in tidsförskjutningen i analysen.

– Det är ju inte sju procent nu. Vi ligger nog någonstans på 20 procent plus i Stockholm.

Lisa Edwinsson

lisa.edwinsson@dn.se

”Medarbetare i omsorgen känner sig anklagade”

SÖNDAG 24 MAJ 2020

I månader har hon stått mitt i den historiska coronakrisen, i kampen för att skydda invånarna i Sveriges svårt drabbade huvudstad.

I en stor intervju i DN berättar Stockholms finansborgarråd Anna König Jerlmyr (M) om påtryckningarna på ledarskapet, kritiken mot

äldreomsorgen och oron för framtiden.

– Det blir otroligt tuffa tider. Svårare än vad de flesta kan förutse, säger hon.

Nog går det att skönja positiva tecken när stadsledningen i Sveriges härjade huvudstad studerar maj månad.

Smittspridningen sjunker, dödsfallen blir färre, och bristen på skyddsutrustningen är inte längre akut.

Men vid avstämningen i finansborgarrådet Anna König Jerlmyrs sammanträdesrum märks andra bekymmer.

Medarbetarna i äldreomsorgen är ledsna efter en SVT-debatt om dödsfallen.

Stadsdirektör Magdalena Bosson konstaterar att anställda känner sig utpekade och uthängda.

Stockholms högst uppsatta politiker funderar över vad hon kan göra.

– Tänk på hur man kan ingjuta mod och visa tacksamhet för personalen som kämpar, uppmanar Anna König Jerlmyr tjänstemännen.

Sedan början av mars har Stockholm varit epicentrum för coronasmittan i Sverige och en av

de hårdast drabbade storstäderna i Europa. Världen har riktat blickar mot den svenska modellen. I Sverige växer debatten om kommunernas ansvar – äldreomsorgen.

Här upphör samförståndet mellan riksdag och regering, och mellan myndigheter, regioner och kommuner. Och här är Anna König Jerlmyr, moderat finansborgarråd i Stockholm och ledare för det grönbå styret sedan oktober 2018, en huvudperson.

Reagerade hon i tid? Vilka påtryckningar utsattes hon för? Varför protesterar hon mot bilden

av äldreomsorgen? Och vilka erfarenheter hjälper henne att hantera den svåra ovissheten i pandemin?

DN har följt henne under några veckor i maj.

○ ○ ○

Förväntansfullt gläntar hon på locket till frigolitboxen efter stadsledningsmötet.

– Åh, kåldolmar, säger Anna König Jerlmyr, entusiastiskt. Det är skönt att åtminstone hinna äta lunch igen.

Stadens hantering av coronaviruset är på väg in i ett nytt skede.

– Vi har en avmattningsfas i smittutvecklingen, med beredskap för en andra våg. Men vi är i uppstarten av en period som kommer att bli mycket dyster när det gäller den ekonomiska utvecklingen. Där vi kan förvänta oss att företag går omkull, där vi har en högre arbetslöshet, och ett högre bidragsberoende, säger hon. Hon konstaterade tidigt att pandemin är den största krisen som Stockholm har genomgått i modern tid.

– Det står jag fast vid. Det är en exceptionell tid, en historisk tid.

När förstod du allvaret?

– Jag kommer ihåg att jag kom hem från sportlovet och nåddes av de första beskederna om att det hade smittats personer i Stockholm. Då var det fortfarande relativt lugnt. Sedan började regeringen ha extrainkallade möten, och vi fick fler signaler om att det var en allmän smittspridning.

När kan du peka på att ni agerade?

– Redan i februari började stadsledningskontoret sätta i gång

samverkan med Stockholmsregionen om beredskapsplanerna. Hur ser bemanningen ut? Hur är tillgången till materialet? Sedan förstod vi allvaret. Det var en successiv upptrappning.

Den 18 mars inkallades Stockholms krisledningsnämnd för första gången sedan terrorattentatet 2017. Samma dag togs beslutet att införa besöksstopp på samtliga äldreboenden i staden.

– Det var mycket mer bekymmersamt i början. Därför att vi visste att vi hade en stor materialbrist. Men någonstans

kom en tydlig prioritering. Vad är det vi håller på med? Vi ska rädda liv. Det är vårt uppdrag, säger Anna König Jerlmyr.

Fram till mitten av maj har omkring 1 850 personer avlidit i Stockholmsregionen i covid-19. Uppemot hälften av de dödsfallen har inträffat i Stockholms stad.

– Det är så lätt att man blir avtrubbad av siffrorna. Men man ska veta att bakom varje siffra finns det en människa med anhöriga. Min bästa väninna fick ta farväl av sin mamma på sjukhuset via telefon. Det vill jag inte att någon ska behöva vara

med om, säger Anna König Jerlmyr.

Vad gjorde att Stockholm drabbades värst i Sverige?

– Det är ofta de stora städerna som drabbas först. London drabbades några veckor före resten av Storbritannien. New York drabbades före de andra städerna i USA. Vi är internationella och vi reser mycket. Det hade precis varit ett sportlov också.

Vi drabbades hårdare än till exempel Oslo, Köpenhamn eller Helsingfors. Vad beror det på?

– Vi måste vänta och se hur det blev med dödstal och smittspridning, för att utvärdera olika städers strategier. Framför allt bygger städernas strategier på de nationella regeringarnas beslut. Men jag tror ändå att Stockholm och Sverige gjorde rätt som inte stängde skolorna.

Anna König Jerlmyr är ordförande för nätverket Eurocities med borgmästare i 130 europeiska städer. Hon haft kontakter med kollegor som leder städer i karantän.

– De utvärderar inte huruvida det var rätt eller fel, men de

utvärderar effekten av sina egna åtgärder. De pekade tidigt på problem med våld i nära relationer och psykisk ohälsa och självmord, problem som kom i spåren av att samhället stängdes ner på kort tid.

○ ○ ○

Det är inte många personer i rörelse utanför Tensta galleria, men fler som bär munskydd än i Stockholms innerstad.

Smittspridningen i Järvaområdet blev tidigt ett stigma för invånarna.

– Precis som i välbärgade stadsdelar i Stockholm så var det inte alla som kanske agerade i början. Man förstod inte hur allvarlig virusmittan var. Men sedan fick jag signaler om att Järva var exemplariskt i att hålla social distans, säger Anna König Jerlmyr.

Nu är problemet ett annat. På medborgarkontoret i Tensta försöker stadsdelsdirektören Fredrik Jurdell och hans medarbetare få ut information om att smittspridningstakten minskat, så att friska elever ska återvända till klassrummen.

– Förskola är viktigt och skolan är hyperviktig, säger han.

Anna König Jerlmyr kan bara instämma: De mest utsatta barnen drabbas om undervisningen dras in.

När smittspridningen eskalerade fick hon många samtal från personer i den bredare borgerligheten. De uppmanade henne att införa hårdare restriktioner i staden.

– Det var mycket propåer om att ”nu finns chansen att visa ledarskap, du kan agera tydligt här och stänga ner skolan”. Men ledarskap kan också vara att stå

emot sådana krav, och stå upp för att hålla skolorna öppna. För alternativet är värre, säger hon. Det är en insikt att bära med sig under kommande månader, när debatten om virushanteringen tar fart. Socialdemokraterna leder landet, Moderaterna leder huvudstaden. I grunden finns ett brett samförstånd om att försöka hålla samhället öppet.

Kanske är det så enkelt som att medborgarna sluter upp bakom sina regeringar i krisen, säger Anna König Jerlmyr.

– Men Sverige är också ett öppet exportberoende land. Särskilt

Stockholm är beroende av utländsk kompetens och internationella talanger. Öppenheten finns som ett grund-
dna i vår stad.

Hon konstaterar att debatten om den svenska modellen splittrar familjer och vänner, i storstaden såväl som i glesbygden.

– Det har funnits en oro för att vi ska resa runt i landet och bidra med ökad smittspridning. Men det finns också de som ser ett värde i att hålla samhället öppet och att företagen överlever.

**Orust kommunalråd,
socialdemokraten Catharina**

Bråkenhielm, har sagt att "de bor bra i sina bostäder i Stockholm och ändå måste de åka hit och belasta". Vad tänker du om den sortens retorik?

– Jag känner inte igen mig. Stockholm är en stad som består av många inflyttade från andra delar av Sverige eller andra delar av världen. Jag är från Uppsala, och jag har själv en pappa som är från Dalarna, en mamma från Medelpad, en syster som bor utanför Falun i en liten by. Vi har ett stort hjärta för Stockholm och ett stort engagemang för andra delar av Sverige.

○ ○ ○

Johanna Picano var guide för 150 turister på Sicilien när Italien gick i karantän. Nu sitter hon med Anna König Jerlmyr i soffan på gården utanför Axelsbergs vård- och omsorgsboende i södra Stockholm.

Hon har ryckt in som extra resurs, efter en intensivutbildning på distans. Boendet friskförklarades samma dag som hon kom dit.

– Jag tror att stormen är över. Så jag känner mig uppskattad, men jag tror inte att jag kommer in som räddaren i nöden, säger hon.

Enhetschefen Hossein Ahmadian protesterar.

– Det är en stor avlastning. Tänk på de äldre som har varit ett par månader i isolering, säger han. Det var tufft när viruset kom in på äldreboendet. Men covid-19 var ingen dödsdom.

– De som bor här är i genomsnitt över 80 och har många andra sjukdomar. Två tredjedelar tillfrisknade, säger Hossein Ahmadian.

Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson har sagt i SVT:s "Agenda" att det är anmärkningsvärt stor skillnad på

landets äldreboenden och att vissa saknar rätt ledning, styrning och kompetens.

Den beskrivningen väckte upprörda känslor i Stockholms stad. Anna König Jerlmyr tycker att den bild som ges av svensk äldreomsorg är missvisande.

– Vi har fått flera reaktioner att våra medarbetare inom vård och omsorg känner sig anklagade, säger hon.

Hon betonar att svenska äldreboenden är en hemlik miljö för dementa eller sköra människor i livets slutskede, och att personalen är van att hantera och

begränsa olika utbrott av influensa, magsjuka och multiresistenta bakterier.

– Men i debatten beskrivs det att det springs mellan avdelningar och mellan sjuka utan skyddsutrustning. Det är många som inte känner igen det.

Anna König Jerlmyr säger att det är ”nästan oundvikligt” att smittan kommer in på äldreboenden när det finns en allmän smittspridning i samhället.

– Sedan om det handlar om personal som har åkt kollektivtrafik eller varit i mataffären och blivit smittade, det

vet vi inte. När smittar man? Är det innan symtom? Det saknar vi fortfarande fullständiga svar på.

Med detta sagt är det ju människor bakom alla siffror.

Givetvis är det jobbigt för anhöriga och medarbetare.

Men det har förekommit protester mot Stockholms strategier. I

början av april lade

skyddsombuden på äldreboendet Serafen ett så kallat skyddsstopp.

De krävde att personalen skulle ha tillgång till både munskydd och visir. Arbetsmiljöverket instämde, men Stockholms stad överklagade

beslutet och fick rätt i nästa instans.

Varför inte bara ta det säkra före det osäkra och se till att personalen har den utrustning de begär?

– Det blev en olycklig bild av Serafen. Det blev som om vi skulle ta strid mot möjligheten att ha skyddsutrustning. Inget kunde vara mer fel. Men skulle vi överanvända munskydd så skulle det bli brist på munskydd när man verkligen skulle behöva dem, säger Anna König Jerlmyr. Hon hävdar att myndigheterna har kommit med motstridiga

budskap om behoven och nyttan med munskydden.

– Arbetsmiljöverket går utöver sina egna föreskrifter i just det här fallet och kräver både munskydd och visir. Vad är det som gäller? Vi behöver klarhet i det.

De som säger att pengarna får styra, vill du svara dem?

– Att man politiserar och driver sin egen agenda i detta. Vi vill vår personals bästa. Men precis som i vanliga fall inom äldreomsorgen ska vi använda utrustningen vid rätt tillfälle.

○ ○ ○

Bristen på skyddsutrustning – visir, förkläden, handskar och framför allt munskydd – blir ett huvudtema när experterna ska analysera smittspridningen på svenska äldreboenden.

– Vi vet ju vikten av att kunna skydda sig just i den här virusspridningen med droppsmitta. Samma sak med att basal handhygien fungerar, säger Anna König Jerlmyr.

Så vems var ansvaret för att skyddet brast? Det är en fråga som kan besvaras på flera sätt. Ett svar handlar om lagren.

– Det är klart att Sverige skulle haft beredskapslager. Sedan vilken nivå som de ska ligga på, det får vi återkomma om. Men vi kommer kanske att landa i en slutsats att vi behöver mer inhemsk produktion av skyddsmaterial, säger Anna König Jerlmyr.

En del har pekat på Alliansens utförsäljning av apoteken, alltså beslut som du var med och fattade i riksdagen?

– Då vill man ju spela in sin egen politiska agenda. Det är uppenbart för alla att det här blev en pandemi som ledde till brist på

skyddsmaterial. Inte bara i Sverige och i Europa utan i hela världen.

Stockholms stad försökte få hjälp från Socialstyrelsen, som fick det nationella inköpsansvaret för skyddsmaterial. Men Anna König Jerlmyr upplevde att sjukvården gick före.

– Självklart hade Stockholmsregionen ett ansträngt läge. Men det var inte så att samtliga Sveriges regioner hade samma typ av behov. När Stockholms kommun som största kommun blev så drabbad så hade

vi behövt gå före en hel del regioner.

Kommunen började köpa in skyddsutrustning på egen hand. Tillsammans med Uppsala, Göteborg och Malmö gick Stockholm också i borgen för en halv miljard i materialinköp till alla landets kommuner.

– Andra kommuner kommer att behöva material under lång tid framöver, säger Anna König Jerlmyr.

Hon tycker att det har varit svårt att nå fram till Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten i den akuta krisen.

– Vi har flera gånger skrivit brev utan att få den respons vi hade hoppats på. Vi har fått ta del av presskonferenser där de oroar sig över äldreomsorgen, i stället för att samarbeta med kommunerna. **Hur ser du på risken att vi får ett "blamegame" där alla står och pekar finger på varandra?**

– Den tror jag är ganska hög. Vi börjar se det redan nu. Men vi kan inte ägna tid nu åt att peka finger och skylla ifrån oss. Vi måste säkerställa att vi har en samstämmig bild av vad vi kan göra bättre till nästa gång. **Vad kunde du ha gjort bättre?**

– För att det här ska bli ännu bättre behöver vi få in material till personalen tidigt, vi måste få in testning i ett tidigare skede. Vi tyckte att vi var tidiga med besöksstopp på äldreboenden. Men vi kanske kunde ha varit ännu tidigare, kanske redan vid det första bekräftat smittade fallet.

○ ○ ○

På en pressträff i Stadshuset konstaterar Anna König Jerlmyr att Folkhälsomyndighetens otydlighet om munskydden skapar oro bland medarbetare,

äldre och anhöriga. Efteråt lutar hon sig mot trappan i Blå hallen och utvärderar.

– Jag vet inte om jag var slagkraftig nog, säger hon. Coronapandemin har blivit storstadspolitikernas stora test. Världen över har lokala ledare klivit fram.

Jämfört med till exempel New York-guvernören Andrew Cuomos dagliga pressträffar får Stockholmledningens mediestrategi beskrivas som lågmäld. Men Anna König Jerlmyr har aldrig varit med om något liknande, med intervju-

förfrågningar från många internationella medier.

– Intresset har varit enormt, säger hon.

Hon säger att hon har försökt att prioritera svenska journalister. Hon vill inte gömma sig bakom tjänstemännen med svåra besked.

– Jag har i praktiken tackat ja till nästan allt som jag har kunnat hinna med.

Nu har hon alltid hört till scenpersonligheterna i politiken. Hon kom in i riksdagen i samband med med Nya moderaternas framgångar 2006 – en frejdig tjej med utspel om alltifrån alfa-

hannarna i näringslivet till våldtäktslarm på krogtoaletter. Efter valet 2010 fick hon erbjudande om att bli socialborgarråd i Stockholms stad. – Alla politiker borde ägna sig åt social politik någon gång. Det finns inget svårare, säger hon. I oktober 2014 blev hon ledare för Moderaterna i opposition. En och annan trodde att hennes dagar som toppolitiker i Stockholm var räknade, efter tillbakagången i valet 2018. Men allianspartierna gjorde upp med Miljöpartiet om att bilda en ny grönbå majoritet.

– Jag är väldigt glad för vårt samarbete. Vi är fem partier som någonstans delar en vision om vilken stad Stockholm ska vara. En modern, hållbar och växande storstad, säger hon. Anhängarna brukar lyfta fram finansborgarrådets starka engagemang. Kritikerna tycker att hon har satt makt framför idéer. Kritik mot ledarskapet förekommer. För lite pondus, säger en. Hård internt, säger en annan. Enligt en artikel i Dagens industri har det varit turbulent i staben.

– Jag delar inte den bilden. Vi har haft medarbetare som rekryterats till högre positioner, det är inte konstigt, säger hon.

○ ○ ○

Reagerade Stockholm snabbt eller sent? Det kan diskuteras.

Några hållpunkter sticker ut, när Socialdemokraterna i Stadshuset granskar hanteringen.

Ett är beskedet den 4 mars att beredskapen var god. Ett annat är beslutet att stoppa besök på äldreboenden i mitten av mars, som togs efter diskussioner om juridiken. Ett tredje är beslutet i

mitten av april om att inrätta evakueringsboenden i Järvaområdet. Ett fjärde är det besked som kom den 24 april om så kallad kohortvård, särskilda team som arbetar endast med smittade. Då beslöt krisledningsnämnden att erbjuda förstärkningsteam i hemtjänsten och särskilda korttidsboenden för personer med covid-19.

– Ibland måste man våga fatta beslut. Men här rullade dagarna på. Vi var väldigt tydliga med att vi ville ha kohortvård i hemtjänsten. Det krävdes enorm påtryckning, säger

oppositionsborgarrådet Karin Wanngård (S).

Anna König Jerlmyr hävdar att rutinerna för kohortvård var på plats före det formella beslutet: Riktlinjer för coronasmitta kom den 10 mars, och särskilda korttidsplatser för smittade demenssjuka inrättades den 13 april.

– Vi lyssnade på våra chefer. De är vana att isolera smittade och jobba med olika team med särskild skyddsutrustning som inte träffar andra. Så det var något vi förstärkte. Vi valde att vara proaktiva i hemtjänsten trots att

vi inte såg en utvecklad smittspridning, säger hon. Kanske kommer den stora debatten om äldreomsorgen i Stockholms stad främst att handla om de långsiktiga villkoren för personalen.

Vad betydde det att Stockholms stad har många timanställda som kommer och går? Mycket, hävdar Socialdemokraterna, som kritiserar att den grönbå majoriteten har tonat ned skrivningar om heltid som norm och fasta anställningar i upphandlingskrav till de privata bolagen.

– Det är klart att vi ska ha trygga anställningar, säger Karin Wanngård.

Anna König Jerlmyr säger att Stockholm arbetar hårt för att locka fler till äldreomsorgen, men att kommunen behöver timanställningar för att kunna kalla in vikarier.

– Den flexibiliteten måste finnas. Och särskilt i ett läge när 50 procent är frånvarande på grund av sjukdom eller är hemma med barn med symtom.

○ ○ ○

På Långbro värdshus serverar krögaren Fredrik Eriksson cheddarost på grovt bröd och yoghurt med jordgubbssylt. Blåskimrande handsprit i en särskild kolv. På arbetsfrukosten med Anna König Jerlmyr berättar han hur han med korttidspermitteringar och uppfinningsriktighet har klarat att hålla restaurangen vid liv.

– Den lokala, lojala publiken har varit fantastisk, säger han. Men frågetecknen om framtiden är stora.

Anna König Jerlmyr tror att coronakrisen blir större och

bredare än både it-kraschen efter millennieskiftet och finanskrisen 2008–2009. Med minskade intäkter och ökade kostnader i Stockholms stad.

– Det blir otroligt tuffa tider. Svårare än vad de flesta kan förutse. Det är ett helt annat ledarskap som kommer att behövas nu, säger hon.

Det är ombytta roller i svensk politik, som länge präglats av debatten om hur små orter på landsbygden halkat efter i utvecklingen.

Kan man säga att det är tvärtom nu – att det faktiskt är synd om just Stockholm?

– Ja, jag tycker att Stockholm har blivit hårdast drabbat, både när det gäller smittutveckling men också när det gäller ekonomi. När besöksnäringen drabbas så hårt, när var åttonde stockholmare är varslad eller permitterad, då är det bekymmersamt.

Hon vill se en nationell debatt om storstadens villkor, och alltifrån reformer av bostadspolitiken till satsningar på Arlanda flygplats, bättre tågförbindelser Oslo–Stockholm

och stöd till tunnelbaneutbyggnaden i Stockholm.

– Vi har haft mycket fokus på glesbygdspolitik, och på hur hela Sverige ska leva. Det behövs en tydligare storstadspolitik, säger hon.

Hon riktar liknande krav mot makthavarna i Bryssel. I början av april vädjade hon och hennes kollegor i Eurocities till EU om solidaritet i krisen. Inom kort ska hon ha överläggningar med flera representanter för kommissionen.

– EU måste involvera städerna i alla reformer, säger hon.

Tillvaron i städerna sätts under hård press av pandemin. Men Anna König Jerlmyr tror inte att covid-19 kommer att avskräcka människor från att vilja leva tillsammans.

– 1800-talet tillhörde de stora imperierna och 1900-talet tillhörde nationalstaterna men 2000-talet tillhör städerna, säger hon.

– Vi ser att vi är mer snabbbrörliga än den nationella nivån. Vi står närmare medborgarna, mer handlingskraftiga. Städer är ofta väldigt modiga i att ta beslut och gå före.

○ ○ ○

Ena stunden talar Anna König Jerlmyr klarspråk om dystra prognoser. I andra försöker hon inge hopp.

– Jag tror att Stockholm kommer att komma tillbaka, om än i en mer digital och högteknologisk form, säger hon.

Stadens högst uppsatta politiker vet vad det innebär att leva med stor osäkerhet.

Det lärde hon sig för elva år sedan, när hon var gravid i nionde månaden med sitt första barn.

– Två veckor innan jag skulle föda visade det sig att han hade en cysta i hjärnan. Vi gjorde många operationer, och vi låg lång tid på sjukhus med honom. Vi visste inte alltid om han skulle överleva, säger hon.

När familjen till sist kunde lämna sjukhuset samlades sjuksköterskorna och berömde Anna König Jerlmyr och hennes make för hur de hade klarat alla provningar.

– Det blev jag väldigt rörd över. Men jag känner också, efter det, att jag klarar av kriser. Jag vet hur det är att befinna mig i en

situation som är väldigt svår, när man inte är säker på utgången.

Jag är enormt stark, om jag ändå får säga det.

I pandemin känner hon igen den tärande ovissheten.

– Men det kan gå bra. I dag har jag en fantastisk son, som har svårigheter, men som ändå klarade sig bättre än vad vi trodde, mot alla odds.

○ ○ ○

Det är detta som får bli Anna König Jerlmyrs hopp i virusets tid: Att hon ser kraften i staden.

– Det är så många som har ställt om på ett helt beundransvärt sätt. Givetvis de som jobbar med äldre, covidsjuka och anhöriga. Men också vår evenemangsavdelning som har jobbat dygnet runt med logistik om material.

Sömmerskorna på Kulturhuset Stadsteatern som satt i påsk och sydde upp skyddsförkläden. Den sammanhållningen.

Stockholmsandan. Det ska vi ha med oss i framtiden.

Vad ska du göra för att tacka alla?

– Jag har funderat mycket på det. När det är över, då ska vi samla

alla, och visa hur tacksamma vi är för allt man har bidragit med. Jag tänker att det kommer att bli storslaget.

Karin Eriksson

Fakta. Anna König Jerlmyr

Född: 1 maj 1978. Uppvuxen i Uppsala.

Familj: Maken Philip Jerlmyr och tre söner.

Bor: Bostadsrätt i Vasastan.

Bakgrund:

Kommunikationskonsult. General för Mufs kampanj för euron 2003.

Riksdagsledamot 2006–2010.

Socialborgarråd 2010–2014.

Oppositionsborgarråd 2014–2018.

Gör: Finansborgarråd och ledare för det grönblå styret.

Styrelseordförande för Stockholmsmässan och Stockholm Business Region.

Ordförande för Eurocities som är ett nätverk av större städer i Europa. Ledamot i styrgruppen för klimatnätverket C40.

Fakta. Coronaviruset

31 december.

Världshälsoorganisationen (WHO) informeras av Kina om ett okänt virus i storstaden Wuhan.

31 januari. Sveriges första fall av covid-19 konstateras i Jönköping. Patienten har besökt Wuhan.

1 februari. Svenska regeringen klassar det nya coronaviruset som en samhällsfarlig sjukdom.

10 mars. Folkhälsomyndigheten rapporterar att det finns tecken på samhällsspridning i Stockholmsregionen och Västra Götalandsregionen.

11 mars. Första svenska dödsfallet i covid-19. Regeringen förbjuder större sammankomster.

12 mars. Kommunerna får rätt att stänga grundskolor.

17 mars. Gymnasieskolorna stängs.

18 mars. Stockholms krisledningsnämnd samlas. Besöksstopp på äldreboenden införs.

30 mars. Regeringen inför nationellt besöksstopp på äldreboenden.

13 april. Stockholm inrättar särskilt korttidsboende för demenssjuka.

22 april. Statistik visar att tre fjärdedelar av alla äldreboenden i Stockholms stad har drabbats av covid-19.

Så kan åtgärderna mot pandemin utvärderas av vetenskapen

SÖNDAG 24 MAJ 2020

**Metoder från medicin och
fattigdomsforskning kan
användas för att vetenskapligt
utvärdera vilka åtgärder som
har varit mest effektiva för att
hejda spridningen av covid-19.
Men det krävs planering,
samordning och systematik,
skriver forskare.**

Nu börjar en del av världens länder att lätta på restriktionerna som infördes för att bromsa pandemin. Skolor och gränser öppnas, och människor tillåts gå ut mer. Men vad som faktiskt har fungerat vet vi inte mycket om.

– Åtgärder som nedstängning av samhällen, skolstängningar, munskydd och så vidare har diskuterats väldigt mycket. Men det vore bra med mer vetenskapliga belägg för hur bra de verkligen fungerar, säger Johannes Haushofer, forskare i ekonomi och psykologi vid Princeton university.

Eftersom det varken finns vaccin eller någon effektiv medicin mot covid-19 måste vi än så länge förlita oss på andra metoder för att begränsa smittspridningen: att tvätta händerna, att hosta och nysa i armvecket, att låta bli att röra vid ansiktet och att hålla fysiskt avstånd till andra.

Världens beslutsfattare har försökt upprätthålla det sista – att hålla människor på distans från varandra – med metoder som kan låta vettiga i teorin, och förlitat sig på matematiska modeller som visar att de fungerar. Men eftersom åtgärder och

restriktioner har införts i olika kombinationer på olika platser är det mycket svårt att avgöra hur stor effekt de verkligen har haft.

– Det görs många observationsstudier nu för att undersöka vad som har fungerat. Men det vore bra att även ha experimentella belägg. Med observationer finns det gamla vanliga problemet med svårigheten att skilja på vad som är orsakssamband och vad som är korrelation, säger Johannes Haushofer.

I veckans nummer av tidskriften Science skriver han och hans

kollega Jessica Metcalf om hur åtgärderna skulle kunna jämföras experimentellt.

– Vi är förvånade över att det här inte diskuteras mer. Inom medicinsk forskning gör man ju så, till exempel när man testar vaccin, så utvärderas de med kliniska studier. Varför hanterar vi inte sociala åtgärder på samma sätt?

Principen är densamma som för kliniska tester inom medicinen, där en grupp patienter får behandlingen medan en kontrollgrupp inte får den.

– Då jämför man utfallet mellan grupperna. Det går att göra på samma sätt här. Vi skulle till exempel kunna uppmana vissa grupper att bära munskydd men inte andra. För andra åtgärder kan det behöva göras i större skala, kanske på regionnivå. Man kan hålla stränderna stängda i vissa områden, och öppna dem på andra ställen för att få en uppfattning om hur väl det fungerar med stängda stränder, säger Johannes Haushofer. Det viktiga är att det sker med systematik, så att resultaten går att utvärdera.

– Naturligtvis är det politiker som avgör om och när skolor ska öppnas igen. Men vi tycker att vi borde göra det systematiskt, så att vi kan lära oss något under processen.

Ett sätt är att avbryta en åtgärd vid olika tidpunkter på olika ställen.

– Det är inte tydligt när det är rätt tid att öppna eller stänga något. Det finns inget magiskt med att just den 15 juni är rätt dag att öppna gränserna för resor i Europa. Vi menar att man kan komma långt bara genom att förskjuta tajmningen lite. Till

exempel skulle vi kunna öppna på några platser lite tidigare, och på andra två veckor senare, och på så sätt lära oss en hel del om hur bra nedstängningar fungerar, säger Johannes Haushofer.

Metoderna liknar dem som förra årets ekonomipristagare Abhijit Banerjee, Esther Duflo och Michael Kremer använder för att studera sätt att minska den globala fattigdomen, till exempel hur andelen vaccinerade kan öka på den indiska landsbygden, eller hur resultaten kan förbättras i kenyanska byskolor.

– Esther Duflo och Abhijit Banerjee var mina handledare. Så det är inte en tillfällighet att jag förespråkar det här, säger Johannes Haushofer.

Studierna måste göras på ett etiskt försvarbart sätt.

– Oron är förstås att om man släpper på restriktionerna så börjar människor bli smittade och dör. Det finns så stora osäkerheter om vad som är rätt att göra. Och det här kommer ju ändå att ske. Politikerna kommer att lätta på restriktionerna.

De etiska frågorna går att hantera, och är inte unika för denna typ av studier.

– Vi vet inte mycket om hur bra det är att stänga skolor eller att bära munskydd. I vanliga fall är resultat från kliniska studier det kriterium vi har för att en åtgärd ska bli accepterad.

Skolstängningar och andra nedstängningar kan vara bra, men de har allvarliga bieffekter, som att ekonomin stängs ner, och att barnen inte får lära sig lika mycket. Så vi måste förstå både hur bra det fungerar och hur

mycket det kostar, säger Johannes Haushofer.

Han jämför det med biverkningar vid medicinska behandlingar.

– Vaccin mot ebola eller covid-19 är bra exempel. Man hoppas att de kommer att fungera, men är orolig för biverkningar. Det är mycket som står på spel, och det vore förstås oansvarigt att inte göra kliniska försök av vaccin. Jag hoppas att folk ska förstå att lika mycket står på spel med stängda skolor och samhällen, och att det vore lika oansvarigt att låta bli att göra försök där. Men människor är inte vana vid att tänka på det

sättet. Det kan vara politiskt kontroversiellt. Fast det borde det inte vara, tycker jag.

Ett annat dilemma är att vi påverkas även av det som sker i andra samhällen. Om stränderna är stängda hos mig men öppna i grannkommunen kan jag ju bestämma mig för att åka dit och bada i stället.

– Det kan vara ett allvarligt problem. Vi kallar det för spillover-effekter – att det som händer i ett område påverkar människor i andra områden. Att ge en behandling till vissa områden men inte till andra kan

vara som att ha en kissfri avdelning i en pool, säger Johannes Haushofer.

Men det finns vetenskapliga verktyg att hantera även sådant.
– Mina kollegor och jag har till exempel gjort en studie i Kenya, där vi slumpvis valde ut grupper av byar som fick kontantbidrag. På vissa ställen gick pengarna till två tredjedelar av byarna och på andra platser till en tredjedel av byarna. Sedan kunde vi jämföra effekten i byarna som inte hade fått ta emot något, om en större eller mindre andel av byarna runt omkring hade fått pengarna.

Sådana upplägg kan fungera även i den här frågan.

Studierna är bara möjliga att genomföra efter godkännande av oberoende etikprövningar, och det behövs även etiska diskussioner i samhället och mellan politiker och forskare.

– Det är helt avgörande, både för den vetenskapliga integriteten och för allmän acceptans.

Allmänheten måste vara med på det om det ska lyckas. Så etiken måste tas på mycket stort allvar, säger Johannes Haushofer.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Nära 4 000 personer döda i covid-19 i Sverige

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Totalt har nu 3992 personer med bekräftad covid-19 avlidit i Sverige, visar Folkhälsomyndighetens senaste statistik. Det innebär att ytterligare 67 dödsfall i sjukdomen har registrerats det senaste dygnet. Den region där flest personer har avlidit är Stockholm, därefter Västra

Götaland, Östergötland och Uppsala.
TT

”Läget på arbetsmarknaden styr priserna på bostäder”

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Under april rasade bostadspriserna i Sverige – det visar flera olika mätningar och analyser.

DN:s Dan Lucas svarar på läsarnas frågor om vad som är att vänta på bostadsmarknaden i spåren av coronakrisen.

Hur kommer bostadsmarknaden påverkas nu och framöver i förhållande till covid-19?

- Det är de ekonomiska följderna av olika åtgärder för att bekämpa smittspridningen som påverkar, inte själva smittan.
- Prisutvecklingen framöver beror därför till stor del på vad som händer på arbetsmarknaden. Skulle vi få en betydligt högre arbetslöshet som biter sig fast, är det troligt att priserna kommer att fortsätta att pressas.
- Ju tidigare vi får se öppningar i ekonomin, desto mindre blir effekterna på bostadsmarknaden i Sverige. Vi ser ju också att smittspridningen börjar avta och att länder som varit nästan helt

stängda sakta börjar öppna igen. I Sverige ser vi vissa tecken på en stabilisering på bostadsmarknaden, men det är för tidigt att säga hur stark och bestående den är.

Är det läge att sälja?

– Det måste alltid vara ens behov som styr bostadsaffärer. Om du behöver sälja för att din nuvarande bostad inte längre passar dina behov så tycker jag att du ska göra det. Har du ägt din bostad några år kommer du förmodligen att göra en vinst ändå, även om den kanske inte

blir lika stor som du hade hoppats på.

– Att försöka invänta en framtida prisuppgång är vanskligt. Även om det troligen kommer någon gång kan du få vänta länge.

Är det smart att köpa en bostad nu?

– Priserna har pressats generellt, men den senaste statistiken tyder på att en viss stabilisering har skett i maj, efter det stora raset i april.

– Men självklart kan priserna pressas ytterligare. Mycket hänger på vad som sker på arbetsmarknaden, om den

stigande arbetslösheten biter sig fast eller inte.

Bör man ha is i magen om man vill köpa lägenhet men väntar på sänkta kostnader?

– Det är en riskabel strategi. Får vi en segdragen och djup lågkonjunktur är det troligt att vi kommer att se fortsatt press på priserna.

– Men där är vi inte än.

Fortfarande har de flesta, även permitterade, kvar större delen av sina inkomster och människor kommer alltid ha behov av att flytta. Detta faktum och de låga räntorna samt att

Finansinspektionen har lättat på amorteringskraven, ger stöd åt priserna.

Hur går man från hyresrätt till bostadsrätt utan handpenning? Känns hopplöst att spara ihop och samtidigt leva. Är blacolån (lån utan säkerhet) vägen att gå?

– Blacolån kan vara en väg att gå, men det är en dyr väg.

Räntorna ligger skyhögt över vanliga bostadsräntor. Dessutom är det ju avbetalningslån så du måste också amortera.

– Vad som har blivit vanligare i dag är att föräldrar står som medlåntagare till unga som köper

sin första bostad. Men det förutsätter givetvis att banken accepterar föräldrarna som medlåntagare och att de klarar kraven banken och myndigheterna ställer på dem.

Kommer kontantinsatsen att tas bort?

– Än så länge har varken regeringen eller Finansinspektionen kommit med sådana antydningar. Men det finns en press på dem, både från delar av oppositionen och från en rad ekonomer.

Är det läge att köpa en bostadsrätt i Stockholms

innerstad nu eller tror du att priserna kommer sjunka ännu mer framöver?

– Stockholm är den rörligaste av de olika regionala marknaderna i Sverige. Den brukar reagera först när förutsättningarna ändras.

Bostadsrättspriserna sjönk i Stockholm med 3,9 procent i april, men åtminstone två mätningar tyder på att de steg med någon procent under första halvan av maj.

– Det går inte att dra några säkra slutsatser av två veckors handel, men den ökning av utbudet som syntes i början av coronakrisen

har mattats av, vilket lättar på prispressen.

Vad är bäst – sälja när det är höga priser och köpa när det är höga priser, eller sälja när det är låga priser och köpa när det är låga priser?

– Så länge man köper och säljer i samma marknad så har det egentligen ganska liten betydelse. Ska du byta bostad inom en och samma stad eller område så kanske du får mindre för den bostad du säljer än vad du hade tänkt dig. Å andra sidan blir sannolikt den bostad du köper billigare.

Om jag köper en lägenhet, kan jag fortfarande stå i kö till bostadsförmedlingen? Kommer jag kunna få en hyresrätt om jag har en bostadsrätt?

– Du kan stå i kön, trots att du har en bostadsrätt. Men det är däremot inte säkert att du kan få behålla ett hyreskontrakt om du fortsätter att äga bostadsrätten. Hyresvärden kan se det som att du inte har behov av hyresrätten och därmed utgöra grund för att häva kontraktet.

Hur ska man agera när man som säljare av en bostad gjort den ena sänkningen efter den andra

men ingen köpare lägger något bud?

– Tyvärr kan jag bara ge dig två handlingsalternativ – att sänka ännu mer eller dra dig ur affären. Det är också svårt att ge råd utan att veta vad det är för bostad.

Prata med din mäklare – det är dennes uppgift att hjälpa dig komma fram till rätt alternativ.

– De flesta banker ställer numera krav på att en köpare först ska sälja sin befintliga bostad innan denne kan få ett lån.

Hur länge bör man bo i en nyligen köpt bostadsrätt med två, tre rum innan man kan räkna

med vinst? (Göteborgs kommun)

– Det är omöjligt att ge svar på då det finns så många faktorer som spelar in, som bostadens läge och skick, avgiftens storlek och föreningens ekonomi, samt hur ekonomin både i Sverige generellt och på västkusten i synnerhet, utvecklar sig.

Björn Wiman: Sju lärdomar inför framtiden efter coronakrisen

SÖNDAG 24 MAJ 2020

Det var kanske inte någon av humorhistoriens största stunder. Inte desto mindre var "Optimisten och Pessimisten" ett av 1930- och 40-talets mest populära radioprogram – enligt uppgift ett sådant som "fick landet att stanna". Idén var enkel: två herrar ventilerade aktuella samhälls- och vardagsfrågor under de arketypiska rollerna som munter livsbejakare och svårmodig

dysterkvist. Representativ replik från Optimisten: "Vädret är på väg att bli bättre, barometern stiger!"

Pessimisten: "Hm, den stiger då inte i min aktning."

Programformatet har som bekant varierats i flera tappningar, både förr och senare. Men vem har rätt?

"Viruset kan öppna dörren till en bättre värld", skrev den danske författaren Carsten Jensen nyligen i DN. Coronapandemin, menade Jensen, har gett oss en insikt om livets korthet som kan vara början på någonting större och bättre.

Knappast, invände hans franske kollega Michel Houellebecq, när han ungefär i samma veva intervjuades om framtiden efter viruskrisen. Hos Houellebecq fanns inte plats för några ljuva drömmar om en rimligare värld. Hans konstaterande var enkelt: Det blir som nu – fast sämre. Den stjärnförklarade bulgariske statsvetaren Ivan Krastev placerar sig, skulle jag tro, någonstans däremellan. Inom kort ges hans bok ”Är morgondagen redan här? Hur pandemin förändrar Europa” ut på svenska av bokförlaget Daidalos, men redan i mars

presenterade Krastev en kortfattad version av hur krisen kommer att forma framtidens Europa. Krastev konstaterar att vi hux flux har hamnat i en situation som påminner om hur de stora samhällsdystopiska romanerna – ”Du sköna nya värld”, ”1984”, ”The handmaid’s tale” – allihop förverkligas samtidigt. Mycket av det som tidigare ansågs politiskt omöjligt att genomföra har visat sig vara fullt möjligt. Normaliteten har upphört och kommer aldrig tillbaka. De sju lärdomar av krisen som Krastev identifierar är följande:

Den första handlar om att pandemin kommer att stärka statens roll. Människor sätter sitt hopp till att stater och regeringar ska organisera skyddet mot sjukdomen – och att de även ska rädda ekonomin från kollaps.

Den andra lärdomen rör gränsernas symboliska betydelse. Krastev menar att viruset aktualiserar gränsernas ”mystik” och kommer att stärka både nationalstatens betydelse och nationalismen.

Den tredje insikten handlar om att experterna och forskningen får en starkare roll i samhället. Med

trumpismens och fakta-resistensens intåg har den blivit allt svagare, men nu återvänder i stället tilltron till sakkunskap och vetenskap när människors egna liv står på spel.

Den fjärde konsekvensen är att allt fler stater kommer att använda auktoritära metoder för övervakning och datainsamling av sina medborgare.

Den femte lärdomen är att samhällets förmåga till krishantering kommer att ta sig mer drastiska uttryck, och i den sjätte varnar Ivan Krastev för en ökad motsättning mellan

generationer. Som sista lärdom tar han upp de nya drastiska förutsättningar för ekonomiska förändringar och de avvägningar mellan människoliv och ekonomi som kan uppstå i ett krisläge. Allt som allt är det alltså de djupa paradoxernas kris – med både positiva och mindre önskvärda bieffekter. Ivan Krastev är inte ensam om att anse att globaliseringen, i den form som vi hittills har känt den, kommer att bli kraftigt försvagad när coronapandemin klingar ut och världen ska försöka återgå till det normala. ”Det skulle verkligen

vara en historiens ironi”, skriver han med en underfundig formulering, ”om Donald Trump förlorar presidentvalet i november på grund av en allvarlig backlash för globaliseringen, en backlash han själv har underblåst, och till slut blir besegrad av ett virus som har uppkommit i Kina och bär samma namn som ett mexikanskt öl.”

Och vad kommer i så fall att inträffa? Såväl optimister som pessimister borde fråga sig vad en president, som på helt obefintliga grunder hävdade att det förekommit valfusk till och med

när han vann ett val, skulle påstå om ett val som han förlorade. Hur sannolikt är det att Donald Trump kommer att gå med på en lugn och lagenlig maktöverlämning till sin eventuella överman i höst? Till och med den mest tillitsfulle borde ha lätt att se framför sig hur Trump – med pandemin som täckmantel – fortsätter att hetsa sina anhängare och driva den redan försvagade amerikanska demokratin in i en än mer akut kris, kanske till och med ett inbördeskrig.

Demokratins situation i både USA och världen var prekär redan före

coronapandemin. Och det har den varit förr. Nyligen publicerade tidskriften The New Yorker en genomgång med rubriken ”Last time democracy died”, som handlade om demokratins situation i USA under den förra stora krisen på 1930-talet, som den kommande redan jämförs med.

Debatten liknande på många sätt den som förs i dag. Flera av den tidens frågor påminner om dagens. Den ekonomiska depressionen på 1930-talet gick hand i hand med en kris för den politiska demokratin, och en av

lärdomarna är att det amerikanska samhället då lyckades undvika den auktoritära avgrunden genom en öppen medvetenhet och en aktiv debatt om farorna.

”Is democracy doomed?” och ”Can democracy survive?”, hette det i den tidens ödesmättade debattrubriker. Dagens böcker bär titlar som ”How democracy ends” och ”How democracies die”. En sensmoral som var lika giltig då som nu är att ingenting skärper vår uppskattning för demokratin lika mycket som att bevittna hur den hotas.

1932 vann Franklin D Roosevelt presidentvalet med den största marginalen någonsin i landets historia, med löftet om att rädda den amerikanska demokratin med sin *new deal*, det reformprogram som genom att skapa jobb till de arbetslösa syftade till att häva depressionen. Vad Roosevelt och hans medarbetare gjorde var att försöka rädda ekonomin. Vad de i förlängningen gjorde var att rädda demokratin.

Vad exemplet visar är att varken ekonomin eller demokratin är några naturkrafter. Det räcker inte att knacka på barometern och

klaga. När den italienska filosofen Benedetto Croce, känd bland annat för sin opposition mot den italienska fascismen, 1937 fick frågan om han trodde att den politiska demokratin befann sig på tillbakagång svarade han genom att underkänna själva frågan. "Jag skulle vilja kalla den typen av fråga för 'meteorologisk'", grymtade han. "Det är som att fråga: 'Tror du att det kommer att börja regna i dag? Borde jag ta med ett paraply?'" Felet, menade Croce, är att politiska problem inte är någonting som befinner sig

utanför vår kontroll. Tvärtom står det helt i vår makt att kontrollera dem. "Det är bara att bestämma sig och agera", skrev Benedetto Croce.

Det är en position som knappast lär tilltala vare sig den förtröstansfulle optimisten eller den defaitistiske pessimisten. Snarare åskådliggör Croces – förvisso idealistiska – uppfattning det som hans landsman Antonio Gramsci senare skulle formulera som "förnuftets pessimism och viljans optimism". Det vill säga en inställning där man inser lägets allvar, förbereder sig på det värsta

och arbetar för det bästa.
Verkligheten är inte
förutbestämd, den är möjlig att
forma.

Omsatt i politisk meteorologi
handlar det om att sluta stirra på
barometern. Gå ut och försök
stoppa regnet i stället.

Björn Wiman

bjorn.wiman@dn.se

”Stryp inte valfriheten för att lösa coronakrisen”

MÅNDAG 25 MAJ 2020

DN. Debatt 20200525

Ta inte kampen mot pandemin till intäkt för att begränsa valfriheten inom välfärdssektorn. Gå i stället vidare med en satsning på ökat företagande och stärkt valfrihet i välfärden. Det kan ske genom att göra Lagen om valfrihet (lov) obligatorisk för välfärdssektorn i hela landet, skriver fem entreprenörer.

En ökad osäkerhet och oro över covid-19 har fört med sig krav på såväl bredare som tyngre roller för politiskt beslutsfattande.

Hos vissa socialister har staten med tillhörande lagstiftningsmakt alltid varit det primära verktyget för enhetliga lösningar och offentliga monopol. Nu väcks förhoppningar om att de inskränkningar i medborgares och företags handlingsutrymme som kampen mot pandemin naturligen nödvändiggjort, framöver ska begränsa valfrihet till förmån för enhetliga lösningar. Eller som en nostalgisk socialist uttryckte det:

”Corona kan bli det verktyg löntagarfonderna aldrig blev.”

Runt om i landet har det rapporterats om problem med hanteringen av coronaviruset på äldreboenden. Det är av värde att detta grundligt utreds.

Den gängse metoden hos socialister är att hitta fel i de privata välfärdsföretagen i syfte att ifrågasätta deras existens. För det fall det skulle visa sig att privata äldreboenden är överrepresenterade i dödsfallen på äldreboenden finns stor risk att detta skylls på ägarformen och vinsterna. Om de kommunala

äldreboendena är överrepresenterade drivs inte motsvarande debatt. På detta sätt angrips valfriheten systematiskt i vårt land.

I en ny bok som Nätverket valfrihetens vänner publicerar i dagarna beskrivs Sverige i början av 1980-talet. Det fanns två statliga tv-kanaler. Televerket hade monopol på telefoni. Den som ville lyssna på popmusik i etern på lördagskvällen fick skruva in Radio Luxemburg på mellanvåg. Sverige var ett land där valfriheten var satt ur spel.

Ett område där bristen på egenmakt var tydligast var välfärden. I Stockholm fördelade skolstyrelsen de tiotusentals eleverna ut på stadens skolor enligt centralplaneringens logik, utan att de inblandade hade något att säga till om. Årslånga köer för rutinoperationer hörde till det normala. Tusentals platser saknades i barnomsorgen. Inom äldreomsorgen låstes för att citera Hans Alfredsson, de äldre och deras konjak in i olika skåp. För alla utom de riktigt rika fanns inga andra alternativ än det offentliga.

Den maktutredning som dåvarande vice statsminister Ingvar Carlsson (S) hade tillsatt konstaterade år 1990: *”Den offentliga sektorn är till stora delar uppbyggd enligt de standardiserade enhetslösningarnas princip. Medborgarundersökningen visar att många som kommer i kontakt med den offentliga sektorn känner tyst vanmakt. Områden som skola och sjukvård kännetecknas av brist på valalternativ.”* Är det detta samhälle de som nu vill strypa valfriheten vill tillbaka

till? Ska vi återvända till en tid då människors relation till det offentliga präglades av vanmakt? Sedan 1980-talet har valfrihet och privat företagande ökat, såväl i samhället som helhet som i välfärden. Vi har fått ett större utbud av telefoner, radioprogram och tv-kanaler. Vi kan dessutom välja den förskola och skola vi tycker passar åt våra barn, gå till den läkare som vi tycker ger bäst vård på de tider vi föredrar och hjälpa våra åldrande föräldrar med att välja det boende som de tycker är bäst. Lärdomen är att människors vanmakt bryts om vi

som medborgare får göra våra egna val.

Ta inte kampen mot pandemin till intäkt för att begränsa valfriheten inom välfärdssektorn. Gå i stället vidare med en satsning på ökat företagande och stärkt valfrihet i välfärden.

Det kan ske genom att göra Lagen om valfrihet (lov) obligatorisk för välfärdssektorn i hela landet. Vi behöver ökade investeringar från den privata sektorn i välfärden. Då duger det inte att denna vart fjärde år hotas av nedläggning av de politiker som vill ha offentliga monopol. Vi behöver frigöra nya

ekonomiska resurser så den grundläggande välfärden sköts bättre. Det kan ske genom att ökad egenfinansiering och privata försäkringar avlastar offentliga åtaganden så att mer resurser kan tillföras såväl grundläggande samhällsåtaganden som högkvalificerad sjukvård. Vi behöver slutligen värna det grundläggande samhällskontraktet genom att det offentliga lägger fast ramverket med gemensam finansiering och värnar bra kontrollsystem för vård, skola och omsorg, så att privata aktörer ska kunna utföra

tjänsterna på samma villkor som offentliga.

Vi vill inte ha ett samhälle där offentliga monopol ses som idealet. De som lägger ner stor möda på att hitta brister i privata alternativ förnekar ofta problem i det offentliga. Undermåliga kommunala skolor får leva kvar, år efter år, decennium efter decennium. Om dynamiken och valfriheten ökar samtidigt som likabehandlingsprincipen stärks kommer dåliga skolor – såväl kommunala som fristående – att försvinna snabbare än i dag. Om fler akutsjukhus fungerade som

privata Sankt Görans skulle problemen vara avsevärt mycket mindre än i dag.

Vi menar att det är marknads-ekonomin som skapat vårt välstånd och att denna bygger på en grundläggande frihet såväl hos den som levererar en tjänst som hos den som nyttjar tjänsten. Vi utgår från att människor är olika och har varierande behov. Vi bejakar alternativ och medborgarnas förmåga att själv göra egna val, samtidigt som det offentliga står upp för gemensam finansiering och kvalitetsuppföljning.

Vi ifrågasätter starkt att undersköterskor i äldreomsorgen får mest stimulans i arbetet om det endast finns en arbetsgivare, det offentliga. Vi är övertygade om att när alternativa driftformer utvecklas så blir det sammantaget bättre. Vi hyser en stor skepsis mot centralistiska politikerstyrda tjänsteverksamheter.

För näringslivet är investeringar naturligt eftersom det skapar bättre tjänster och varor och ökar produktiviteten. Utan investeringar försvinner ett företag. Översatt till välfärdstjänster innebär

investeringar att resurserna räcker till mer välfärd. Framtidens välfärd behöver också präglas mer av den tekniska utvecklingen där digitaliseringen möjliggör anpassning till varje individs behov.

När det gäller kommunernas välfärdsverksamhet är det tyvärr inte investeringar utan neddragningar som dominerar. Kommunernas stora utmaning är att kunna upprätthålla oförändrad service när i stället alla goda krafter skulle behövas för investeringar, positivt

förändringsarbete och bättre välfärdstjänster.

Förra året var det 30 år sedan Berlinmuren revs. Den förra Maktutredningen presenterades året efter. Under 1990-talet revs sedan ett antal av de mentala murar som hade rests runt olika offentliga monopol. Vi behöver nu åter lyfta blicken och få en ny våg av reformer för att öka såväl människors makt över sina liv som dynamik och utveckling i välfärden.

Johan Andersson, vd Mellby gård

Mariana Burenstam Linder,
entreprenör, grundare av
Burenstam & partners och
Proactive medicine
Peje Emilsson, grundare av
Kreab, Demoskop,
Kunskapsskolan och Silver life
Dan Olofsson, entreprenör,
grundare av Sigma
Maria Rankka, arbetar med egna
investeringar och olika
styrelseuppdrag

Mjuka åtgärder – men vår ekonomi kan drabbas hårt

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Den svenska pandemimodellen har gett en del kortsiktiga ekonomiska fördelar. Men i längden är risken att vi drabbas minst lika hårt som övriga Norden. Tillverkningsindustrin är sårbar. Och om omvärlden fortsätter att se Sverige som en smitthärd förlorar vi dubbelt.

Att hantera pandemin är ett maraton, säger Stefan Löfven. Det gäller i ännu högre grad

problemen i ekonomin. Att hantera viruskrisens härjningar i näringslivet och på arbetsmarknaden blir ett kvalfyllt långdistanslopp. Säkert blir effekterna mer långvariga än själva smittan.

Har Sverige, med sin avvikande modell för att dämpa epidemin, något försprång här?

Även om regeringen och Folkhälsomyndigheten förnekar att ekonomin varit en faktor i den öppna svenska strategin ser det faktiskt ut som om företagen har klarat sig lite bättre.

Åtminstone inledningsvis.

Preliminära bnp-siffror för årets första kvartal ger intrycket av ett övertag.

Mellan januari och mars krympte Sveriges ekonomi bara med 0,3 procent. En så liten nedgång kan man i princip räkna till slumpens normala variationer.

Både Norges och Danmarks bnp backade däremot med runt 2 procent. Den nedgången är mer jämförbar med nivåerna under finanskrisen.

Andra – och mer osäkra – siffror pekar i ungefär samma riktning. Bankernas statistik visar till

exempel att restaurangerna och butikerna har haft aningen bättre omsättning i Sverige än i resten av Norden under de senaste månaderna. Sådant gör skillnad. Det är inte alls gratis att stänga ett samhälle. Att tvinga barn i skol- och förskoleåldern att vara hemma i nästan två månader kostar mer än man kan tro. Förutom att eleverna förlorar omistlig undervisning hindras en stor del av arbetskraften från att jobba. Den kostnaden har Sverige sluppit, medan våra grannländer aldrig får tillbaka den produktion som gick om intet under våren.

Men i takt med att andra länder nu lättar sina restriktioner håller skillnaderna också på att jämnas ut. Gästerna börjar åter strömma till uteserveringarna i Oslo och Köpenhamn. Butikerna säljer mer.

Ett intressant mönster visar sig på arbetsmarknaden. Både i Norge och i Danmark märktes en snabb uppgång i antalet ansökningar om arbetslöshetsersättning redan i mars, kort efter att de hårda åtgärderna infördes. Uppgången i Norge var 150 procent. Fast det dämpades månaden därpå, och nedgången har fortsatt i maj.

I Sverige var ökningen bara fördröjd. Det stora antalet arbetslösa kom i stället i april. Fördelarna med vår modell ser därför ut ha varit ganska tillfälliga. I praktiken befinner sig Nordens ekonomier nu sannolikt i ungefär samma dystra läge. Framtidsutsikterna är naturligtvis osäkra i alla länder. Men ovissheten är extra stor i svensk ekonomi. Vi har, för det första, en sårbar export med en tillverkningsindustri som främst säljer maskiner, lastbilar och annan hårdvara. De företagen

drabbas hårt av både konjunkturen och pandemin i sig. Ingen köper en Volvo i karantän, och det är sannolikt också få som skyndar sig till bilförsäljaren när isoleringen släpper. Återhämtningen lär dröja. Svensk fordonsindustri minskade sin försäljning med 70 procent i april. En katastrof. I jämförelse framstår dansk industri som gjord för en pandemi. Här är de stora exportvarorna mediciner och mat – virussäkra varor. Efterfrågan står sig dessutom bättre i en konjunkturedgång.

Swedbanks senaste prognoser visar att de danska och norska utsikterna ser ljusare ut. Finland, vars industri påminner mer om Sveriges, hamnar mittemellan. Den andra stora ovissheten vi kommer att få leva med handlar om viruset.

Har Folkhälsomyndigheten rätt i att det är en tidsfråga innan smittan växer till en ny våg i våra grannländer? Eller är det Sverige som har begått misstaget att låta viruset få fäste här, medan andra faktiskt lyckats få bukt med sina utbrott?

Om omvärlden fortsätter att betrakta Sverige som ett fäste för ett dödligt virus ligger ekonomin ganska illa till. Reserestriktioner, eller rädsla för smittsamma svenskar, kan bli dyrt.

Svensk ekonomi är visserligen inte direkt beroende av turism, men inkomsterna är inte obetydliga. Att hoppas på en stimulerande "hemestereffekt" lär också komma på skam ifall resandet inom landet fortsätter att vara begränsat.

Affärsresenärerna är ännu viktigare. Industrin behöver att folk kan resa in och ut. Sverige

exporterar dessutom tjänster för runt 700 miljarder kronor varje år. Då krävs det att folk kan träffas över gränserna.

Om det vill sig illa kan Sverige därför bli en dubbel förlorare på pandemin, med både höga dödssiffror och en kostsam ekonomisk isolering.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Tryckkammare testas i kampen mot covid-19

MÅNDAG 25 MAJ 2020

I en tryckkammare får en person ökad leverans av syre till kroppen – just det som svårt sjuka covidpatienter behöver.

Forskare på Karolinska institutet har påbörjat en studie av behandlingsmetoden, men än så länge har inget sjukhus med tillräckligt många försökspersoner hakat på.

Blekingesjukhuset i Karlskrona står redo att inleda försöken där covidpatienter ska behandlas i

tryckkammare. Metoden har redan prövats utomlands och den svenska forskningsledaren Anders Kjellberg siktar på att få med 200 personer i sin studie.

– Det handlar om patienter som ligger inne på sjukhus med så svullna lungblåsor att de riskerar inte kunna få in syrgas med vanliga metoder. De behöver mer än 100 procents syre, och det kan man få i en tryckkammare, säger han till DN.

Behandlingen riktar sig mot det stadium av sjukdomen där virusinfektionen lett till en svår inflammation i lungorna. I flera av

de fallen reagerar det egna immunsystemet på ett skadligt sätt för patienten, men det skulle tryckkammaren möjligtvis kunna råda bot på.

– Om vi får in så mycket syre i kroppen att signalen blir att faran är över, kriget är vunnet, då skulle vi kunna lugna ner immuncellerna och helt enkelt lura den del av immunförsvaret som ställer till så mycket oreda i lungorna hos de här patienterna, säger Anders Kjellberg.

I Sverige finns tre tryckkammare – en i Stockholm, en i Göteborg och en i Karlskrona. Det enda

sjukhus som sagt ja hittills är Blekingesjukhuset, de andra två har varit för ansträngda till följd av akut covidvård.

Problemet med Blekinge – vad gäller studien – är just att regionen inte har något stort utbrott av epidemin och därmed inte heller något stort utbud av försökspersoner. Men nu kan kanske Göteborg haka på trots allt. Verksamhetschefen på Östra sjukhuset, Olaf Gräbel, säger till Sveriges Radio Göteborg att han vill undersöka möjligheten.

– Om Göteborg kommer med får vi såklart ett mycket bättre läge.

Det är ett idealiskt ställe eftersom tryckkammaren ligger på Östra sjukhuset där covidvården också utförs, säger Anders Kjellberg.

Tryckkamarbehandling har visat goda resultat mot andra typer av inflammationer i kroppen och leder också till snabbare sårhäkning hos diabetessjuka, enligt Anders Kjellberg. Exakt hur behandlingen fungerar är dock ganska outforskat.

Tanken med den här studien är att patienterna ska få fem behandlingar på en timme åt gången och processen ska nästan inte kännas alls.

– Nej, det är mest bara mysigt. Man kan ligga och titta på tv under tiden. Det enda möjliga obehaget är att det kan göra ont i öronen som vid en flygplanslandning, säger vårdenhetschef Joakim Trogen på Östras tryckkammare. Han vill också gärna delta i studien, men frågan är om det fungerar med nuvarande tryck på organisationen.

– Normalt är vi tre sjuksköterskor på heltid här, men numera är jag ensam eftersom de andra flyttats till covidavdelningarna, säger han.

Om inte Göteborg kan delta hoppas forskaren Anders Kjellberg på två tyska sjukhus som väntar på sista klartecknet från landets läkemedelsverk innan de kan vara med. Dessutom ligger en fråga inne för behandling hos motsvarande myndighet i USA. Där har en mycket liten studie på fem covidsjuka patienter i Louisiana gett hoppfulla signaler. De fem skulle alla intuberas, men slapp detta och fick tryckkammarbehandlingar i stället. Alla har återhämtat sig och tre är numera utskrivna från sjukhus, enligt Anders Kjellberg.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

Fakta. Tryckkammarbehandling

Behandling med tryckkammare kallas också för hyperbar oxygen behandling, HBO, och kan användas vid olika sjukdomstillstånd, bland annat diabetessår som inte läker eller strålskadad vävnad efter cancer-behandling.

Svårläkta infektioner i skelettet kan också i vissa fall behandlas med HBO.

Även akuta sjukdomar som exempelvis dykarsjuka,

rökgasförgiftning, allvarlig mjukdelsinfektion och luftembolisering behandlas med HBO.

Kommunals ordförande sågar nytt förslag om las

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Den 1 juni lämnar regeringens utredare över förslaget om förändringar i arbetsrätten till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S).

SVT:s "Agenda" har tagit del av innehållet och Kommunals ordförande Tobias Baudin är mycket kritisk till förändringarna av lagen om anställningsskydd, las.

– Det är ett våldsamt angrepp på medlemmar på arbetsplatser runt om i Sverige, säger han.

I april förra året tillsatte regeringen en särskild utredare för att modernisera arbetsrätten och anpassa den efter dagens arbetsmarknad.

Utformningen av direktiven bygger på januariavtalet, den politiska överenskommelsen som slöts mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet vintern efter valet 2018.

Förslaget ska lämnas över till arbetsmarknadsminister Eva

Nordmark den 1 juni, men SVT:s ”Agenda” har tagit del av innehållet i förtid. I korthet ser det ut så här:

Kompetensutveckling skrivs in i lagen.

Det ska bli enklare och mindre kostsamt för arbetsgivare att säga upp anställda av personliga skäl.

Undantagen i turordningsreglerna ska utökas från två till fem. Det omfattar alla företag, även de med över tio anställda.

Arbetsgivaren ska få välja vem som ska få gå vid arbetsbrist om det står mellan personer som

jobbat lika länge – ålder ska inte längre vara en faktor.

Turordningskretsar får inte längre slås ihop. En driftsenhet ska räknas som en krets.

Visstidsanställda ska ha rätt till förtur vid anställning efter nio månader i stället för tolv månader.

Lagen ska träda i kraft den 1 juli 2022 – inte 2021 som det står i -januariavtalet.

Kommunals ordförande Tobias Baudin, som fått läsa innehållet via SVT:s Agenda, riktar skarp kritik mot förslagen.

– Det är ett extremt långtgående förslag. Jag hade inte kunnat tror att utredningen skulle kunna gå så här långt från januariavtalet och utredningsdirektiven, som är tydliga med att säkerställa maktbalansen på arbetsmarknaden och trygga individen, säger han till DN. Han menar att förslaget tydligt går emot formuleringarna.

– Det är ett våldsamt angrepp på medlemmar på arbetsplatser runt om i Sverige, säger Tobias Baudin och nämner särskilt förslaget om att utöka undantagen i

turordningsreglerna från två till fem personer.

– Man kan göra hela fem undantag. Sedan kan man göra om hela proceduren igen efter tre månader. Det är inte många som kan känna sig trygga, arbetsgivaren kan styra en hel del vilka de vill ha kvar.

Han är också mycket kritisk till förslaget om att det ska bli enklare för arbetsgivare att säga upp en anställd av personliga skäl.

– Man kan få gå om man käftar emot chefen eller om denne tycker att man har fel hårfärg. Det enda sättet att få rätt då är via

diskrimineringslagstiftningen och det vet man ju hur lätt det är att få rätt där. Det här innebär en enorm förändring på arbetsmarknaden.

När det gäller förslaget om att man inte längre får slå ihop turordningskretsar kommer det att innebära större orättvisa på arbetsmarknaden, menar han.

– I dag kan vi till exempel slå ihop flera förskolor i en kommun till en krets, så att den som har kortast anställningstid får gå. Det blir mer rättvist så.

Men Lise-Lotte Argulander, jurist på Företagarna, menar att det är

viktigt att genomföra förändringar.

– Vi har en lagstiftning som är från 70-talet när arbetsmarknaden såg helt annorlunda ut, säger hon till SVT:s ”Agenda”.

Vänsterledaren Jonas Sjöstedt menar att det här är ”ett ensidigt och extremt förslag”.

– Jag skulle säga att det är det värsta angreppet på löntagarnas trygghet på årtionden, säger han i ”Agenda”.

Sjöstedt har tidigare sagt att de är redo att fälla regeringen om det läggs fram som lagförslag. Han

säger nu att regeringen är beroende av Vänsterpartiets mandat.

– Om de väljer att gå fram med en lagstiftning som ser ut som det här, där man kör över fackföreningsrörelsen, då kan Stefan Löfven inte vara statsminister.

Men Anders W Jonsson, vikarierande partiledare för Centerpartiet, menar att det behövs förändringar i arbetsrätten för att småföretag ska våga anställa – särskilt nu i coronatider.

DN har sökt arbetsmarknadsminister Eva Nordmark, som inte vill uttala sig förrän hon sett förslaget.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

5G-nät nu tillgängligt i Stockholm

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Nu har striden om de svenska 5g-kunderna börjat. I fredags meddelade Telia att man ska ha ett kommersiellt nät i centrala Stockholm klart till midsommar. I går söndag gjorde konkurrenten Tele2 ett sådant nät tillgängligt för sina kunder.

Telia och Ericsson har kallat till pressträff i dag för att inviga det man kallar Sveriges första publika nät för 5g. Det handlar om den nya mobila bredbandsteknik som

ska göra att man sekunds snabbt kan ladda ned en långfilm men också får miljardtals maskiner att kommunicera med omvärlden. Med bland annat infrastrukturminister Anders Ygeman som gäst kommer Telia att lova att man lagom till midsommar kommer att täcka ”större delen av centrala Stockholm” med sitt nya nät. Det kommer då att vara ”tillgängligt för kunder med 5g-redo mobiler”. Detta fick uppenbarligen fart på konkurrenten Tele2, som i helgen meddelade att de tänker vara med i racet om de nya 5g-kunderna,

och ge dem upp mot fyra gånger snabbare surf mot 4g:

– Från och med söndag kommer kunder med 5g-redo telefoner att kunna surfa med över 1 gigabits hastighet innanför tullarna i Stockholm. Från den 24 juni kommer vi att erbjuda samma sak i Göteborg och Malmö, säger Björn Lindberg, nätchef på Tele 2. Inte många har 5g-färdiga mobiler?

– Det finns ett antal, och nu när vi kan erbjuda ett nät så tror vi att efterfrågan kommer att öka, säger Lindberg.

Sverige har varit tidigt ute i världen med både 3g och 4g, men har halkat efter resten av Europa när det gäller 5g, vilket bland annat Ericsson-chefen Börje Ekholm har kritiserat i DN.

Auktionen av de mest kommersiellt gångbara frekvenserna har skjutits upp flera gånger, och ska nu enligt planen hållas i november.

– Men vi har lyckats förvärva sådana frekvenser, vilket gör att vi kan dra igång ett kommersiellt 5g-nät redan i dag, säger Björn Lindberg.

Förseningen av den auktionen gjorde att operatören Tre före årsskiftet drog igång ett pilotprojekt med 5g-teknik i södra Stockholm. Tre utnyttjar frekvenser i det nuvarande 4g-nätet för 100 hushåll som kan 5g-surfa med sina datorer.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Uppenbart är att vi i framtiden kommer att arbeta och mötas mer digitalt.

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Lars Heikensten, tidigare riksbankschef och nu vd i Nobelstiftelsen, ser en allt snabbare strukturomvandling i pandemins spår.

TT

Bostadsbyggandet minskar i Stockholm

MÅNDAG 25 MAJ 2020

Under årets första fyra månader har 780 nya bostäder markanvisats. Stockholms stads mål för 2020 är 10 000. – Det här kan inte fortsätta, det är riktigt usla siffror och jag menar att det är politiskt betingat. Den grönbå majoriteten kan inte skylla på marknaden, intresset för markanvisningar är stort bland byggherrarna, de är oroliga och vill få fram nya projekt, säger

Jan Valeskog (S), vice ordförande i stadsbyggnadsnämnden.

Stadsbyggnadsborgarrådet Joakim Larsson menar att staden håller takten i antal startpromemorior för nya bostäder och har över 120 000 nya bostäder i olika politiska faser.

– Vi har sett sedan valet 2018 att antalet nya projekt har minskat. Det är viktigt att skilja på byggstarter – som är kopplat till konjunkturen, särskilt när det gäller bostadsrätter – och nya projekt där byggstarten ligger fyra

fem år fram i tiden. Där kan staden påverka dels genom markanvisningar och dels genom nya byggplaner, säger Jan Valeskog.

Joakim Larsson anser att nedgången i byggandet beror på nya krav från olika statliga instanser.

– Olika projekt fastnar i förhandlingar och fördröjs avsevärt. Länsstyrelsen har ofta synpunkter på våra planer, det finns en tröghet i systemet som vi har sett i några år. Byggandet har alltid legat lägre än stadens mål,

även när Socialdemokraterna styrde, säger han.

När det gäller färdigställda bostäder är det en rejäl nedgång, enligt Joakim Larsson.

– Men det beror på konjunkturen som vi inte kan påverka och på kreditrestriktioner och amorteringskrav som vi inte heller kan påverka. Men målet är att klara av att leverera även om marknaden förändras, säger han. Jan Valeskog menar att det är stopp för förtätningar i villaområden och det att går väldigt trögt i förorterna.

– Ett konkret exempel är Spångadalen i nordvästra Stockholm med 1 800 lägenheter, där tanken var att bygga ihop socialt utsatta områden som Rinkeby med mer välbeställda. Men Miljöpartiet vill inte bygga på grönytor och Moderaterna vill inte reta upp villaägarna i Spånga. Det finns ofta en opposition mot byggprojekt bland grannarna, staden måste ha ett högt tryck, säger Jan Valeskog. Enligt honom behövs det betydligt starkare politiska signaler.

– Majoriteten kan inte låta de politiker som vill stoppa byggprojekt få sista ordet. Projektet Spångadalen är inte stoppat utan bearbetas, enligt Joakim Larsson.

– Några planer på att få in flerfamiljshus i småhusområden har ifrågasatts och stoppats. Vi ska inte förstöra den miljön. På en del ställen passar flerfamiljshus, på andra gör de inte det, säger han.

Valeskog är kritisk till att den organisation som fanns under den förra mandatperioden, där de berörda förvaltningarna som

exploaterings- och stadsbyggnadskontoren samlades varje vecka för att lösa knäckfrågor, har skrotats.

– Om det är någonstans det finns förutsättningar för att bygga är det i Stockholm, det finns ett stort intresse hos byggherrarna. Jag är oroad för att vi kommer att få se en baksmälla, siffrorna talar för sig själva. Även om majoriteten säger att de ska klara målen så kommer de inte att göra det, säger Jan Valeskog.

Nämndens första tertialrapport, för januari–april 2020, visar också att inga seniorbostäder och

inga lägenheter med nedpressade hyror har markanvisats.

Även Clara Lindblom, Vänsterpartiets gruppledare i Stadshuset, är kritisk.

– Jag blev besviken och väldigt förvånad över tertialrapporten, inte minst för att andelen hyresrätter är så låg som 35 procent när majoriteten har lovat minst hälften hyresrätter. Det är hyresrätter som är den stora bristen i Stockholm, med hyror som timvikarier, bussförare och undersköterskor kan betala, säger hon.

Clara Lindblom är också bekymrad över för att inga seniorbostäder har markanvisats hittills i år – och för att markanvisningar för lägenheter med pressade hyreskostnader också är noll under årets första månader.

– För majoriteten handlar det väldigt mycket om att få in så mycket pengar som möjligt för marken och de får in mer för bostadsrätter. Men att sälja till högstbjudande är en riskabel strategi, bostadsrätter är mycket mer konjunktur känsliga.

Allmännyttan får, enligt Clara Lindblom, i princip inga markanvisningar nu.

Årsmålet för hyresrätter är 50 procent och Joakim Larsson ser inte att det skulle bli annorlunda. – Vi vill gärna fortsätta projektet med Stockholmshus med pressade hyror, även om det har visat sig att de inte alltid blir pressade.

Många privata aktörer ligger ofta bättre till prismässigt. Men allmännyttan har väldigt många projekt i gång och de kommer även fortsättningsvis att bygga mycket, säger han.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se

Fler än 4 000 har nu dött i covid-19 i Sverige

TISDAG 26 MAJ 2020

På måndagen klättrade antalet inrapporterade dödsfall i covid-19 i Sverige över 4 000. Ytterligare 31 har registrerats som avlidna det senaste dygnet. Dödssiffran stiger därmed till 4 029 personer. Totalt har 33 843 personer smittats och 1 957 personer har fått eller får intensivvård.

Kurvan i Sverige fortsätter att luta svagt nedåt, uppger Folkhälsomyndigheten under måndagens pressträff. Fortsatt är situationen inom äldreboenden, där en stor andel av registrerade dödsfall i landet har inträffat, ett stort orosmoment.

Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson har tidigare sagt i SVT:s "Agenda" att det är stor skillnad på landets äldreboenden och att vissa saknar rätt ledning, styrning och kompetens.

Även Sveriges statsepidemiolog Anders Tegnell pekade i Sveriges

Radios söndagsintervju på svagheter vad gäller kvaliteten inom äldreården.

– Jag tänker på den äldreården där mycket av detta har hänt.

Äldreården i Sverige har diskuterats under många år och man har pekat på svagheter i kvaliteten. Men jag tror inte att någon hade kunnat förstå hur fruktansvärt uppenbara de skulle bli, säger Anders Tegnell i Sveriges Radio.

I en längre intervju med DN i söndags säger Stockholms finansborgarråd Anna König Jerlmyr (M) att Folkhälsomyndighetens

uttalande om bristande kvalitet inom äldreården lett till att flera medarbetare inom vård och omsorg känt sig anklagade.

– I debatten beskrivs det att det springs mellan avdelningar och mellan sjuka utan skyddsutrustning. Det är många som inte känner igen det, säger hon i intervjun.

Anders Tegnell säger att det är ”extremt olyckligt” att uttalandena tolkats som kritik mot enskilda medarbetare.

– Vi är väldigt väl medvetna om att de allra flesta som jobbar i äldreården är extremt ambitiösa

och brinner för sitt jobb och det har absolut inte varit vår mening att peka på de anställda utan vi har varit väldigt noga med att peka på att det är strukturer, organisationer och annat där man måste hitta lösningarna. Och hur de stöttar sina anställda, både när det gäller att vara hemma när man är sjuk och få utbildning och tillgång till vettig skyddsutrustning. Det är inte de anställdas fel att det brister på de områdena, säger statsepidemiologen. Vad exakt som har brustit i kedjan vill Anders Tegnell inte gå in på.

– Jag tror inte vi är färdiga med den analysen ännu. Det här är nog en av de väldigt stora frågorna vi kommer att titta på efter pandemin och verkligen gräva djupt i varför det här hände i svensk äldreomsorg, och vad vi kan göra för att det inte ska behöva upprepas, säger han. Personer över 70 år tillhör riskgrupperna för covid-19 och rekommenderas av Folkhälsomyndigheten att begränsa nära kontakter, samt ”låta bli att åka med kollektivtrafiken, handla i butiker eller vistas i lokaler där det finns

många människor samtidigt”,
enligt myndighetens hemsida.
På måndagens pressträff flaggade
Anders Tegnell för att ett besked
om att ändra
rekommendationerna kan komma
inom det närmsta dygnet.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Migrationen delar regeringen – MP vill inte skriva på förslag

TISDAG 26 MAJ 2020

**Skruvorna dras åt runt Social-
demokraterna och Miljöpartiet
när slutdatum för
migrationskommittén närmar
sig.**

**Medan S är positiva till flera av
förslagen hotar MP med att inte
skriva under.**

**– Om vi skulle ta ställning till de
förslag som ligger på bordet i
dag så skulle jag börja skriva**

på en reservation, säger Annika Hirvonen Falk (MP).

I skuggan av den pågående pandemin pågår migrationskommitténs arbete med att ta fram en långsiktig lagstiftning som kan ersätta dagens tillfälliga lag. Det börjar bli bråttom, i slutet av juli ska en överenskommelse finnas på plats. Eftersom de åtta riksdagspartierna fortfarande står långt från varandra på flera punkter har ett extramöte bokats in den 4 juni.

Kommitténs opolitiska tjänstemän har tagit fram en lista

med förslag för förhandling. Men flera av förslagen splittrar de två regeringspartierna – till exempel föreslås en gräns för det svenska asylmottagandet och tillfälliga uppehållstillstånd.

I vintras signalerade Socialdemokraterna att de var redo att diskutera en gräns för asylmottagandet: Ett rörligt mål anpassat till andra EU-länders mottagande till skillnad från Moderaternas förslag om ett fast så kallat ”volymmål”.

Miljöpartiet avfärdar helt förslaget om ett volymmål, att riksdagen varje år ska bestämma

ett riktmärke för asylmottagandet de närmaste tre åren och vill inte ha någon diskussion om ett riktmärke.

– Vi tror inte att det är möjligt att förena en politik som står upp för asylrätten och med den här typen av målsättningar. Antingen bygger de på att man inte står upp för asylrätten eller så bygger de på att göra livet så jävligt som möjligt för människor som söker skydd genom att till exempel att hålla barn från sina föräldrar eller låta människor leva i fattigdom. Det är helt oacceptabelt, säger Annika Hirvonen Falk (MP).

Att både M och KD står bakom ett volymmål och att Liberalerna vill att svensk migrationslagstiftning anpassas till andra nordiska länder, räcker inte, anser S-företrädaren Rikard Larsson. Om det ska bli en bred uppgörelse bör Miljöpartiet också vara med, anser han.

– Det är klart att det underlättar betydligt om de partier som sitter i regeringen är med eftersom det ska bli en proposition och en lagstiftning, säger han.

M, KD och SD har återkommande kritiserat S för att inte visa korten i migrationssamtalen. Det finns

flera olika förklaringar bakom Socialdemokraternas försiktighet, utöver balansgången gentemot regeringspartnern. S måste ta hänsyn till sina budgetpartners i Liberalerna och Centerpartiet men också väga in opinionstappet till Sverigedemokraterna – det riksdagsparti med den mest restriktiva migrationspolitiken. Medan Rikard Larsson anser att många av förslagen från tjänstemännen ”ligger i linje med vår politik” är miljöpartisterna mycket kritiska till helheten. Bland annat pekar Annika Hirvonen Falk på förslaget om

försörjningskrav som villkor för familjeåterförening till alternativt skyddsbehövande som särskilt problematiskt.

Migrationsfrågan höll på att äventyra regeringssamarbetet med Miljöpartiet hösten 2015 men MP gick till slut med på rejäla åtstramningar av lagstiftningen. Nu när kommitténs tjänstemän lagt upp en rad förslag till förhandling rivs den gamla konflikten upp igen. Ser du att Miljöpartiet kan hamna i en liknande situation som 2015? – Jag kan säga för egen del att om vi skulle ta ställning till de förslag

som ligger på bordet i dag så skulle jag börja skriva på en reservation, säger Annika Hirvonen Falk.

Vad skulle en reservation från er betyda för regeringssamarbetet? – Att man har slösat bort ett års arbete och att man får börja om från början.

Moderaternas migrationspolitiska talesperson Maria Malmer Stenergard vill helst att S och M utgör basen i överenskommelsen. – Givet hur S uttalat sig som parti ser jag goda förutsättningar för en överenskommelse. Men om det är så att Socialdemokraterna hellre

tar hänsyn till Miljöpartiet och prioriterar regeringsmakten framför en ordnad och hållbar migrationspolitik blir det väldigt svårt att komma överens.

Kommittén ska lämna sitt betänkande till regeringen senast den 15 augusti.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Fakta. Förslag som diskuteras i migrationskommittén

Tidsbegränsade uppehållstillstånd ska vara huvudregel.

Flyktingar får tillstånd på tre år, som kan förlängas med tre år.

Alternativt skyddsbehövande får tillstånd på 13 månader, som kan förlängs med två år.

Om permanent uppehållstillstånd blir aktuellt ställs språk-, samhällskunskaps- och försörjningskrav.

Kvotflyktingar får permanent uppehållstillstånd direkt.

Skydd kan även ges av humanitära skäl i 13 månader och kan förlängas med två år.

Även alternativt skyddsbehövande har rätt till familjeåterförening, men undantas inte från försörjningskrav.

Personer med asylavslag får inte göra ny ansökan förrän om tio år.

Möjlighet att använda elektronisk fotboja på dem som ska utvisas.

Skyldighet att bo på en viss plats för dem som ska utvisas.

Återetableringsstödet för personer som återvänder utvidgas till fler länder.

Riksdagen ska varje år bestämma ett riktmärke för asylmottagandet de närmaste tre åren (volymmål).

Källa: Migrationskommittén/TT

Företag ser långvariga problem under pandemin

TISDAG 26 MAJ 2020

Det finns ljuspunkter i vissa branscher, men överlag är företagen rejält deppiga i coronakrisen, visar Riksbankens företagsundersökning baserad på 62 företag med totalt cirka 300 000 anställda.

Många företag kämpar för sin överlevnad och ”den generella bilden är att det kommer att ta tid

innan läget normaliseras”, sammanfattar Riksbanken.

För rese- och hotellnäringen kan det dröja ett par år innan läget är normalt igen. Industribranschen noterar ”gröna skott” från Asien, men oroas samtidigt för en andra smittvåg. ”Om produktionen inte kommer i gång ordentligt efter sommaren finns det risk för att man måste säga upp personal”, skriver Riksbanken.

Byggbranschen har hittills klarat krisen väl, men märker en minskad orderingång.

TT

Tala klarspråk om varför personal inte får skydd

ONSDAG 27 MAJ 2020

Det är ingen vacker historia som SVT har nystat upp. Strax före påsk stoppade skyddsombud arbetet på äldreboendet Serafen i Stockholm och krävde bättre coronaskydd för personalen. De fick rätt av Arbetsmiljöverket, som slog fast att boendets personal måste ha både visir och munskydd när de arbetar nära

smittade patienter, eftersom det enligt Arbetsmiljöverkets expert är omöjligt att bedöma smittrisen i förväg. Det betyder att det inte räcker att använda munskydd enbart vid moment där det finns risk för ”stänk”, som det står i de nya riktlinjerna från Folkhälsomyndigheten, för patienten kan snabbt börja hosta eller nysa.

Att beskedet inte var populärt är inte särskilt konstigt. Inte heller att Stockholms stad överklagade. Som undersköterskor i en annan kommun berättar för SVT är det ont om munskydd, så det hade

sannolikt inte bara blivit svårt, utan kanske omöjligt, för arbetsgivaren att leva upp till kravet.

Det innebär att det under en period sannolikt hade uppstått en konflikt mellan olika intressen.

Äldre coronasmittades rätt till omsorg hade stått mot personalens rätt att inte gå nära utan munskydd, vilket varken är en enkel eller avundsvärd situation för en arbetsgivare.

Däremot är det minsta kommunerna kan göra i det läget att vara ärliga och transparenta, berätta för personalen hur kravet

ser ut, förklara varför de inte lever upp till rekommendationen och jobba för att få fram snabbast möjliga lösning.

Men det var inte vad som hände. I stället tonade Arbetsmiljöverket och tre andra myndigheter snabbt ner betydelsen av Serafen-beslutet, och menade att det inte skulle uppfattas som ett generellt krav. Enligt SVT skedde utspelet efter ett möte mellan myndigheterna och intresseorganisationen Sveriges kommuner och regioner, SKR, som ska ha pressat på eftersom de var oroliga för att facket skulle

stoppa arbetet på fler äldreboenden.

Det hade dock inte varit Arbetsmiljöverkets problem, eftersom verkets ansvar är att värna om de anställda så att de exempelvis inte blir sjuka på jobbet. Därför borde det inte finnas på kartan att radera utlåntagarna som deras egen expert hade skrivit, om att visir ensamt inte skyddar från smitta. Inte heller att hålla facket utanför en process där arbetsgivarsidan var representerad.

Vidare får man inte glömma att frågan om munskydd inte bara

handlar om personalens säkerhet. Ända sedan corona blev ett namn på allas läppar har ett enda mantra cirkulerat: vi måste skydda de äldre. Vilket inte har lyckats.

En majoritet av de avlidna har antingen bott på äldreboenden eller haft hemtjänst och det går inte att bortse ifrån att avsaknaden av munskydd kan ha spelat in, eftersom en undersköterska utan ordentlig skyddsutrustning först riskerar att bli smittad själv och sedan föra viruset vidare. Den risken är även ett av många skäl till att det

behövs mer testning, så att man vet vilka som är sjuka och vilka som har varit det.

Där är dock inte Sverige i dag. Som Expressen nyligen berättade har det uppstått ett ”politiskt storbråk om tester”. Och förra veckan släppte SVT programmet ”Striden om munskydden”, där historien ovan målas upp. Låt oss hoppas att vi slipper ett tredje haveri.

DN 27/5 2020

”Det finns ingen återgång till det normala med Kina”

ONSDAG 27 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200527

Det finns de som bara ser världen i siffror och kvartalsrapporter – som menar att vi inte har råd att stå upp mot Kina. Att det kommer att kosta oss för mycket att bryta lukrativa handelsavtal och säkra vårt industriella oberoende. Men det är inget mot det pris vi kommer att få betala om Kina blir

världsdominant, skriver Ebba Busch (KD) och David Lega (KD).

Efter Sovjets fall trodde de flesta att det bara var en tidsfråga innan Kina skulle följa övriga världen mot demokrati och frihet. Man trodde sig kunna bistå till en sådan förändring genom fri handel, ökat utbyte och goda internationella relationer. Efter 30 år måste vi nu konstatera att denna strategi misslyckats. Kina är i dag farligare, både ekonomiskt och militärt, och längre från att demokratiseras än 1989. Den kinesiska eliten har

använt västvärldens goda vilja för att berika sig själv, öka förtrycket av det egna folket och ta kontrollen över viktiga delar av den globala ekonomin.

Coronakrisen visar hur olycksbådande denna utveckling är men det finns fortfarande tid att stoppa den kinesiska imperialismen.

De senaste veckorna har relationerna mellan Kina och USA försämrats efter att Vita huset menar att man funnit tecken som pekar mot att coronaviruset av misstag läckt från ett kinesiskt laboratorium. Men huruvida det

är så eller om viruset kom från den nu ökända djurmarknaden är till syvende och sist irrelevant. För oavsett pandemins exakta ursprung så ljög, fördröjde och vilseledde Kina världen om viruset och dess farlighet.

Vi vet nu att den kinesiska regimen tystade dem som försökte slå larm. Att man teg om hur kraftig smittspridningen var och censurerade sökord på internet. Att man tycks ha undanhållit information om att viruset kunde spridas från människa till människa och dolt hur många i landet som verkligen har dött. I

stället för att snabbt sätta in åtgärder och uppmärksamma världen på faran lät Kina smittan spridas vidare ut ur landet och utövade diplomatiska påtryckningar för att andra länder skulle hålla sina gränser öppna. Samtidigt pekar handelsdata på att man ströp exporten och ökade importen av medicinsk utrustning. Ansvaret för denna pandemi ligger till fullo i knät på den kinesiska regimen. För att förstå varför de agerar på detta sätt måste man inse att Kina i dag är en kleptokratisk och imperialistisk stat. Mer än någon

annan regim är den kinesiska eliten besatt av pengar, prestige och makt. Den har infört det värsta massövervakningssamhället världen någonsin skådat för att kunna nedtrycka sin befolkning. Den har satt närmare en miljon uigurer i koncentrations- och omskolningsläger och kidnappat kritiker i andra länder och fört dem till Kina för att döma dem för fiktiva brott – som till exempel svenska Gui Minhai. Bara det senaste året har vi fått se Kina stärka sina imperialistiska ambitioner. Kina rustar militärt,

har försökt ta makten i Hongkong och bedriver i praktiken hybridkrigföring mot Filippinerna i Sydkinesiska havet. Samtidigt använder den kinesiska regimen sin ekonomiska makt för att köpa upp strategiskt viktiga företag och infrastruktur i utlandet. I dagarna bekräftades att Kina köper stora andelar i Norwegian. Den kinesiska regimen har ingen respekt vare sig för internationell rätt eller mänskliga rättigheter. Trots regimen's nationalistiska fasad har den inte heller någon kärlek till sitt eget folk. För att behålla sin prestige offrade

regimen med öppna ögon
människor i Wuhan och det är
inte första gången man agerar så.
Redan under Peking-OS fick
myndigheter reda på att kinesiska
storföretag sålde
bröstmjölksersättning som
drygats ut med giftiga ämnen.
Men i stället för att begära
omedelbar återkallelse av pulvret
skickade man order om att allt
skulle tystas ner. Över 300 000
barn drabbades. 50 000 blev
inlagda på sjukhus. Spädbarn dog
av njursvikt. Medan västvärlden
hyllar människovärdet så offrar

kinesiska regimen kinesiska
spädbarn för bra press.
Nu försöker Kina desperat tysta
kritik i utlandet genom
påtryckningar, ekonomiska
muskler och
desinformationskampanjer. Att
WHO kröker ryggen för Kina i
Taiwanfrågan är nu vida känt.
Men alltför få känner till att WHO
också sprider kinesiska
talepunkter om hur lyckat dess
arbete mot viruset varit. Det är
talande att två av WHO:s
goodwillambassadörer är
kinesiska lakejer. Den ena är
diktatorns fru. Den andra är en

inflytelseagent betalad för att sprida desinformation utomlands. Kina använder mycket medvetet vår medmänsklighet och vår omsorg om minoriteter emot oss. Man har satt i system att anklaga dem som riktar kritik mot landet för att vara "rasister". Man har sett att det är ett effektivt verktyg för att förvandla diskussioner om Kinas brott mot mänskliga rättigheter till en metadiskussion om etiketter.

Vi tar starkt avstånd från den rasism och främlingsfientlighet som drabbat personer med östasiatiskt ursprung. Det

kinesiska folket är regimens första och värst drabbade offer. Men man bör veta att någon genuin oro för rasismens ondska finns inte hos den kinesiska ledningen, som passivt accepterar öppen rasism mot utlänningar i det egna landet. Faktum är att Kinas regim inför de egna medborgarna hävdade att viruset planterades i landet av utlänningar och vände bort blicken när personer med afrikansk bakgrund kastades ut från sina lägenheter, stoppades från att handla i livsmedelsbutiker och förvägrades vård. Diskrimineringen av svarta har

blivit så omfattande att flera afrikanska länder skickat öppna diplomatiska protester till Kina. Exemplet är många på Kinas försök till desinformation. Man har hävdat att Sverige hotar den internationella folkhälsan och att Australien är rasistiskt för att vilja ha svar på virusets ursprung. Kina vill nu gärna måla upp sig självt som räddaren i nöden som kommer med medicinsk utrustning. I realiteten vägrar regimen att dela med sig av information om viruset som skulle möjliggöra ett framtida vaccin och hotar i statsmedier andra länder

med att om de blir för kritiska kommer de medicinska exporterna att strypas. För regimen är pandemin en möjlighet att öka sin makt – inte visa medmänsklighet. Kina är ännu inte den ledande globala aktören. Det finns fortfarande tid för väst att ändra den strategi som misslyckats de senaste 30 åren. Det handlar om att i den fria världen säkra tillgången till grundläggande logistikkedjor. Att sätta hårt mot hårt kring kinesiskt industrispionage. Och skapa rättvisa konkurrensvillkor mellan

européiska och kinesiska företag. Sverige kan inte göra detta ensamt. I denna fråga behöver vi samla hela EU kring en gemensam strategi. Det finns de som bara ser världen i siffror och kvartalsrapporter – som menar att vi inte har råd att stå upp mot Kina. Att det kommer att kosta oss för mycket att bryta lukrativa handelsavtal och säkra vårt industriella oberoende. Men det är inget mot det pris vi kommer få betala om Kina blir världsdominant. När pandemin är över kommer vi att börja återgå till det normala.

Men det finns ingen återgång till det normala i relationen till den kinesiska regimen.

Ebba Busch (KD), partiledare
David Lega (KD),
Europaparlamentariker och
ledamot i EU:s utrikesutskott

Historiskt samarbete väntar i coronans spår

ONSDAG 27 MAJ 2020

EU-länderna är på väg att inleda ett samarbete som aldrig tidigare skådats. Gamla principer läggs på hyllan när jobb och företag ska räddas i pandemins spår. Men en rejäl kamp väntar mellan medlemsstaterna, där framför allt solidariteten mellan nord och syd sätts på prov.

Efter att Frankrikes Emmanuel Macron och Tysklands Angela Merkel förra veckan presenterade

sin plan för hur Europa ska återhämta sig från coronakrisen tog det inte många minuter innan förslaget omfamnades av ledarna för alla EU:s stora institutioner. EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen gladdes åt att planen låg i linje med vad kommissionen redan arbetar med. Europeiska rådets ordförande Charles Michel och chefen för Europeiska centralbanken Christine Lagarde hyllade förslaget.

Regeringschefer i Sydeuropa, som Italiens Conte och Spaniens Sánchez, var också nöjda.

Macrons och Merkels plan var alltså väl förankrad.

När EU-kommissionen i dag, onsdag, presenterar sitt förslag till ny långtidsbudget, inklusive en tillfällig återhämtningsfond, är den förstas präglad av det fransk-tyska utspelet.

Macron och Merkel föreslår åtgärder som är långtgående. På hälsoområdet vill de att EU blir mindre beroende av omvärlden när det gäller läkemedel, tester, skyddsutrustning med mera. En strategi som betyder att vissa saker som i dag sköts nationellt

eller regionalt i medlemsstaterna ska samordnas på EU-nivå.

Mest kontroversiellt i M&M:s plan är en återhämtningsfond på 500 miljarder euro, över 5 000 miljarder kronor. Tanken är att EU-kommissionen ska låna på den internationella kapitalmarknaden, de 27 medlemsstaterna ska garantera lånen och sedan ska pengarna betalas ut som bidrag till länder och branscher som drabbats värst av pandemin.

Att det är bidrag, inte lån, får fyra länder, Danmark, Nederländerna, Sverige och Österrike, att se rött.

De presenterade i helgen ett motförslag. Räddningsfonden som de fyra vill ha ska låna ut pengar, inte ge bort dem. Och EU27 ska inte ta på sig gemensamma skulder, anser länderna.

Dessa fyra sparsamma har tidigare varit framgångsrika i att stoppa vad de anser vara EU-kommissionens vidlyftiga förslag till långtidsbudget för 2021–2027. Men när budgeten diskuterades senast, på ett toppmöte den 20–21 februari, var läget annorlunda. Ingen förstod att covid-19 skulle döda långt över 100 000 européer och radera ekonomierna.

Då, i februari, hade de fyra också ett indirekt stöd från Tyskland.

Åtminstone tyska finansministeriet var på de sparsammas linje när det gällde att hålla nere staternas avgift till EU. Allt ändrades när Angela Merkel bytte fot och förra veckan enade sig med Emmanuel Macron.

Nu har de fyra ingen stormakt i ryggen. I förhandlingarna om långtidsbudget och återhämtningsfond blir det svårare att stå emot trycket från andra medlemsstater, som de hårdast drabbade i södra Europa.

EU-kommissionen måste göra sitt för att grupperna ska kunna jämkas sig. Redan har det läckt ut att kommissionens förslag till återhämtningsfond handlar både om att låna ut pengar och ge dem som bidrag. Vad som blir mest lockande för olika länder och branscher beror förstås på hur villkoren ser ut för de olika alternativen.

Kommissionen vill också ha fler intäktskällor än i dag. Bland annat finns planer på en EU-gemensam koldioxidskatt på vissa importvaror, avgift för plastavfall och att EU ska beskatta jätteföretag som

Facebook, Google och Amazon. Allt detta är mycket ifrågasatt bland medlemsstaterna.

Efter kommissionens nya fond- och budgetförslag väntar förhandlingar mellan länderna. Regeringscheferna vet att de måste vara eniga och att besluten de fattar blir historiska. Den slutliga kompromissen lär filas fram under en nattmangling framöver.

Jämfört med senaste krisen inom EU, eurokrisen i inledningen av 2010-talet, är omvärlden en annan. Det sitter ingen Europavän i Vita huset. Storbritannien ska

lämna klubben. Men Kina är lika mycket på hugget att ta för sig när sprickor uppstår i EU-kretsen.

Pia Gripenberg

”Sverige kan behöva kompromissa om EU-paketet”

ONSDAG 27 MAJ 2020

Sverige och de tre andra länderna i EU:s ”snåla” grupp kommer att behöva kompromissa kring det stora återhämtningspaketet efter coronakrisen. Det säger EU-minister Hans Dahlgren till DN. På onsdagen offentliggör EU-kommissionen sin plan för hur unionen ska ta sig ur sin svåraste ekonomiska kris hittills.

Ordföranden Ursula von der Leyen väntas presentera ett detaljerat förslag på en återhämtningsfond i storleksordningen 500 miljarder euro, pengar som ska lånas upp av EU-kommissionen och som sedan ska fördelas till de värst drabbade medlemsstaterna och branscherna.

En rad länder, främst i södra Europa, har länge motsatt sig att hjälpen ska komma i form av lån. De fick i förra veckan draghjälp av tungviktarna Frankrike och Tyskland när Emmanuel Macron och Angela Merkel i ett

gemensamt utspel föreslog en gigantisk återhämtningsfond som delas ut som bidrag.

För Angela Merkel var detta en tvärvändning – Tyskland har traditionellt motsatt sig att stå som garant för andras skulder. Den här gången anser hon att sammanhållningen inom EU, i förlängningen unionens framtid, står på spel.

Samtidigt står den grupp som har kallats ”snåla fyran” – bestående av Sverige, Österrike, Nederländerna och Danmark – fast vid sin linje att hela

återhämtningspaketet ska bestå av lån som sedan betalas tillbaka. Detta poängterade EU-minister Hans Dahlgren ännu en gång vid ett videomöte med sina kollegor från övriga medlemsländer på tisdagseftermiddagen. Han sa samtidigt att Sverige ”inte har något att skämmas för när det gäller europeisk solidaritet”.

Tyskland tycker uppenbarligen att man måste tänka i andra banor under den här krisen. Varför står Sverige så hårdnackat fast vid sin linje?

– Vi har också sagt att det är angeläget att få fart på de

europeiska ekonomierna, säger Dahlgren.

– Men i frågan om lån eller bidrag har vi en annan uppfattning. Det finns de som säger att det bara ska vara bidrag. Men det skulle innebära en kraftigt höjd medlemsavgift till EU i närtid.

Och som du vet är Sverige redan en stor nettobidragsgivare.

Det har talats om att det kan bli en kompromiss så att exempelvis 70 procent blir bidrag och 30 procent lån. Vad är Sverige berett att kompromissa om?

– Jag kan säga så här att för att det ska bli ett beslut måste vi

uppnå konsensus. Och då måste det till kompromisser. Men exakt vad Sverige kan kompromissa om tänker jag inte säga nu.

Ingmar Nevéus

Dela

Bottenrekord för L – lägsta noteringen sedan 1979

ONSDAG 27 MAJ 2020

Liberalerna slår bottenrekord i DN/Ipsos majmätning. Ett väljarstöd på under 3 procent är inte bara det lägsta sedan Nyamko Sabuni blev partiledare. Det är också det lägsta hittills i hela mätserien från 1979 och framåt.

I juni är det ett år sedan Nyamko Sabuni valdes till Jan Björklunds efterträdare som partiledare för

Liberalerna. Många hoppades att hon skulle kunna locka fler väljare med en tydligare profil i stället för den vankelmodighet som även interna kritiker ansåg präglade Liberalerna.

– Nyamko Sabuni har de kvalifikationer som krävs för att lyfta och skapa ny kraft inom vårt parti, skrev valberedningen i sin motivering.

Men något lyft har ännu inte kommit, åtminstone inte i opinionen. Noteringen i DN/Ipsos senaste mätning, 3 procent avrundat uppåt, är den sämsta under någon av partiets ledare

från Ola Ullsten och framåt.

Väljarstödet är ungefär halverat sedan valet 2018.

Den senaste tidens rapportering om Nyamko Sabunis kopplingar till lobbyister, framför allt en granskning i Svenska Dagbladet, är en delförklaring, enligt Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring.

– Det har demobiliserat de egna väljarna. En del har gått till sofflocket men det finns också ett flöde till Moderaterna, säger han. Liberalernas kris syns också i att man tappat mycket av väljarnas förtroende på skolområdet,

partiets hjärtefråga, vilket synts i tidigare DN/Ipsos-mätningar. Där har det också framkommit att väljarnas förtroende för Nyamko Sabuni är lågt i jämförelse med de flesta andra partiledare. Men Liberalernas prekära läge kan inte bara knytas till partiledaren, enligt Nicklas Källebring.

– Liberalerna har gått kräftgång i opinionen under lång tid. Det är i grunden inte en fråga om vem som har ledartröjan utan vad som är Liberalernas politiska projekt. Andra partiledares exempel kan tyda på att Nyamko Sabunis chanser ännu inte är uttömda.

Både Annie Lööf (C) och Ebba Busch (KD) hade svaga starter. Opinionsmässigt klarade sig Ebba Busch till och med sämre än Nyamko Sabuni i början. Fem år senare har KD-ledaren lyft sitt parti till ett väljarstöd som är dubbelt så stort som Liberalernas. DN/Ipsos majmätning bekräftar trender som har synts tidigare under våren. Socialdemokraterna fortsätter uppåt för tredje mätningen i rad, till 31 procent. Bortsett från en kort topp i samband med att Alliansen bröt samman i slutet av 2018 har S inte

varit på de höjderna sedan före flyktingkrisen 2015.

Det är enligt Nicklas Källebring i huvudsak väljare som lämnat partiet efter valet 2018 som nu återvänder. De kommer framför allt från SD, V och från kategorin osäkra.

Moderaterna får sin bästa notering sedan valet med 20 procent. Eftersom Sverigedemokraterna backar för sjätte mätningen i rad så hamnar dessa två partier jämsides.

I början av året låg SD och S mer eller mindre lika i kampen om att

vara största parti. Nu skiljer det 11 procentenheter till S fördel.

– När det stormar söker sig väljarna till säkra hamnar.

Moderaterna och Socialdemokraterna framstår som säkrare hamnar än Sverigedemokraterna i det här läget, säger Nicklas Källebring.

SD:s tillbakagång inleddes redan före coronakrisen men har sedan förstärkts av att partiets profilfråga invandring hamnat i skymundan. Men även krisens efterbörd kan ge S och M opinionsmässiga fördelar på SD:s

bekostnad, menar Nicklas Källebring.

– Ekonomi och arbetslöshet kommer troligen att stå högt på dagordningen inför valet 2022. Det gynnar de traditionellt största partierna.

För V, C, KD och MP är opinionsläget mer eller mindre oförändrat. MP ligger fortsatt i riskzonen kring 4-procentspärren till riksdagen.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Så gjordes undersökningen

Ipsos har under perioden 12–24 maj intervjuat 1 530 röstberättigade väljare. Från ett slumpmässigt urval har 325 svarat via talad telefoni, och 378 via sms-länk. Därutöver har 827 digitala intervjuer har gjorts med ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel. Syftet med kvoturval är att säkerställa representativiteten hos de svarande. Eftersom kvoturval tillämpas kan inte felmarginaler beräknas på traditionellt sätt. 1 338 har uppgivit partisympati.

Frågan som ställdes var: "Om det var val till riksdagen i dag, vilket parti skulle du då rösta på?"

Opinionsmätningar är alltid förknippade med viss osäkerhet.

För mer information om urval, bortfall och svarsfrekvens, se ipsos.se eller kontakta Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring.

Dela

Ewa Stenberg: Sabuni tvingas vara luddig för att hålla ihop partiet

ONSDAG 27 MAJ 2020

Liberalerna har tappat riktningen. Att inte kunna svara på vilken regering man vill se i framtiden stöter bort väljare. Inte konstigt att Nyamko Sabunis parti sätter historiskt bottenrekord i DN/Ipsos.

De andra riksdagspartierna har gått vidare efter den långa och smärtsamma regeringsbildningen som följde på det senaste valet. Men inte Liberalerna. Partiet står

kvar utan vare sig vänner eller fiender i behåll.

Först valde partiet att släppa fram en rödgrön regering och att ingå januariöverenskommelsen.

Därmed förlorade det sina borgerliga vänner till höger och sina gamla fiender till vänster.

Men de hade ju kunnat få nya.

Då valde L en ny partiledare som kritiserat januariavtalet hårt. Hon var också kritisk mot strategin att isolera SD, som avgjorde Liberalernas vägval under regeringsbildningen.

Vem ska nu rösta på L? Den som gillar januariavtalet och inte vill

ge SD politiskt inflytande gör klokare i att välja något av de andra tre januaripartierna. Det är ju tveksamt om L kommer att stå fast vid avtalet och fortsätta samarbetet.

Den som ogillar januariavtalet ser det troligen som tryggare att rösta på M eller KD. Det är fortfarande höljt i dimma om L kommer att stödja en borgerlig statsministerkandidat nästa gång. Det är alltså inte så konstigt att Liberalerna bara når 3 procent i nya DN/Ipsos, efter avrundning uppåt. Det är den lägsta noteringen sedan mätserien

inleddes 1979 och antyder att L kan åka ur riksdagen. Det finns förstås väldigt många väljare som inte låter regeringsfrågan avgöra utan ser till sakpolitiken. Den påverkas också av vilken regering vi har. Liberalerna har dessutom förlorat greppet över sin starkaste fråga, skolpolitiken. När hon tillträtt talade Nyamko Sabuni om att skolpolitiken behövde förnyas. Sedan dess har det hörts ganska lite om hur den nya politiken ser ut. Det lämnar väljarna i osäkerhet.

I det redan skakiga läget för partiet är SvD:s avslöjanden om att betalda lobbyister påverkat Liberalernas politik särskilt känsliga. Partiledaren Nyamko Sabuni har inte sett något problematiskt i att intressenter med dolda agendor och mycket pengar kan få påverka politiken utan att väljarna får veta om det. Sabuni valdes för sin karisma och för sitt mod. De egenskaperna har hon kvar. Men hittills har hon varit ganska osynlig. När hon har framträtt har hon ofta levererat luddigheter. Det beror inte på Nyamko Sabunis person. Troligen

är hon otydlig för att hon måste hålla ihop det djupt splittrade partiet.

Frågan är om ett litet parti som hotar att åka ur riksdagen kan stå svarslost fram till nästa val.

Coronaviruset har gett Liberalerna ökade möjligheter att stå i rampljuset. Men viruset har också dragit med sig en djup ekonomisk kris, som talar för en hårdare höger-vänsterkonflikt i politiken. Den kommer inte att göra det bekvämare att stå kvar i limbo fram till hösten 2022.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

Stockholm skiftar fokus för provtagningen

ONSDAG 27 MAJ 2020

Provtagning för covid-19 i Stockholm kommer att skifta fokus till personal inom samhällsviktig verksamhet. Regionens kapacitet är tillräcklig för att provta intagna på sjukhus och vårdanställda och den tredje prioriteringsgruppen, enligt hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson.

Region Stockholm har ökat kapaciteten för provtagning till 40 000 personer i veckan, vilket är 15 000 fler än det nationella målet.

– Därför har regionen accepterat regeringens fråga om att börja provta samhällsviktiga grupper, - sade Björn Eriksson på en pressträff på tisdagen.

Prioritetsgrupperna 1 och 2 är sjukhuspatienter och personal inom sjukvård och omsorg, enligt Folkhälsomyndighetens riktlinjer. I den tredje gruppen, som Region Stockholm nu tar sig an, finns yrken som poliser och militärer och personer som arbetar med

energiförsörjning och livsmedelsförsörjning. Även medier och finansiella tjänster räknas hit. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska avgöra i vilken ordning de olika yrkeskategorierna ska testas.

Även om kapaciteten har ökat till 40 000 tester genomfördes bara 8 000–10 000 förra veckan. Det är oklart när kapaciteten kan utnyttjas fullt ut.

I hela landet genomfördes 28 000 tester förra veckan, vilket är en minskning med 4 000 jämfört med veckan innan. Enligt Björn Eriksson har vårdbehovet i Region

Stockholm ökat det senaste dygnet.

– Efter en lång rad av dagar med minskat sjukvårdsbehov kan vi i dag se en lätt ökning, vi hoppas att det är en tillfällighet och inte ett tecken på att vi blivit sämre på att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer, säger Björn Eriksson.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Myndigheten backar från målet med covidtester

ONSDAG 27 MAJ 2020

Socialminister Lena Hallengren (S) har flera gånger krävt att antalet coronatester ska öka.

Nu pekar flera av nyckelaktörerna på att ansvarsfördelningen varit otydlig.

– Det är en orsak till att det gått långsamt, säger regeringens testkoordinator Harriet Wallberg.

I stället för att öka så minskade antalet tester under förra veckan, från 32 000 till 28 000. I Stockholm, den största och värst drabbade regionen, gjordes under förra veckan bara 7 000 covidtester. De ansvariga pekade på helgdagar och kortvecka. Sverige befinner sig långt från det uttalade målet om 100 000 tester i veckan. Och nu backar Folkhälsomyndigheten från målet som sattes i månadsskiftet mars–april när smittspridningen var som högst.

- Det är fortfarande viktigt med en hög målsättning. Men däremot

ser vi med den sjunkande sjukligheten att det inte är relevant med ambitionen 100 000–150 000 tester i veckan. Det viktiga är att de som behöver testas får testas, säger Karin Tegmark-Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten. Men trycket från regeringen att testa fler är fortfarande högt och socialminister Lena Hallengren (S) har riktat skarp kritik mot regionerna för att de inte testat i tillräckligt stor utsträckning.

- Testningen är väldigt viktig och det har tagit alldeles för lång tid, säger hon.

På tisdagens dagliga presskonferens med de ansvariga myndigheterna deltog plötsligt SKR, intresse- och arbetsgivarorganisation för Sveriges kommuner och regioner. Regionerna ska från och med nu ta på sig ansvaret för att också testa prioritetsgrupp 3 – personer med samhällsviktiga yrken. Beslutet togs i samtal mellan Folkhälsomyndigheten, regionerna och SKR som ska ha ett samordningsansvar.

- Vi har inte lyckats få klarhet i vilken myndighet som skulle ta det statliga ansvaret. Det finns ju

ingen sådan struktur ute i landet så därför har regionerna gjort bedömningen att man klarar av det här, säger Marie Morell (M), ordförande i SKR:s hälso- och sjukvårdsdelegation. Hon benämner de senaste veckorna som ”förvirrande”. Regionernas första fokus har legat på att testa patienter och sedan personal inom vård och omsorg.

- Verksamheterna i hälso- och sjukvården är väldigt medicinskt inriktade och de arbetar främst utifrån ett medicinskt behov. Hur de andra grupperna ska hanteras har varit mer otydligt för

regionerna eftersom syftet varierar, menar Marie Morell.

– Det som varit ett av de stora bekymren är att identifiera vad testen ska användas till. Ska vi testa för att få bättre kunskap om smittspridningen i samhället? Eller ska vi testa för att få veta om du och jag kan gå till jobbet? Det är olika strategier och där har det funnits en otydlighet.

Karin Tegmark-Wisell på Folkhälsomyndigheten håller med SKR om att det funnits otydligheter kring ansvaret för testerna.

– Vi kan förbättra flera delar, som logistiken och osäkerheten kring vem som ska stå för kostnaderna. Där har ju Lena Hallengren och regeringen sista veckan varit tydliga med att de står för kostnaderna, säger hon.

Men Lena Hallengren säger att hon hela tiden ansett att regionerna har ansvar för testningen av grupp 1 till 3 – det vill säga patienter, vård- och omsorgspersonal samt personer med så kallade samhällsviktiga yrken.

– Jag tycker att det har varit tydligt att testningen är ett ansvar

för regionerna. Det som jag tror att en del regioner inte alltid har tyckt varit tydligt är att man kan en struktur för priogrupp tre vid sidan om, säger hon och fortsätter:

– Ett antal regioner har redan gjort detta vilket visar att man har kommit olika långt och att man har uppfattat olika och har dragit olika slutsatser. Det är olyckligt, tycker jag, men det är bra att de tar det steget och att de sätter full fart.

Regeringens testkoordinator
Harriet Wallberg räknar upp flera brister i regionernas logistik: det

har saknats digitala system för remisser och provsvar. Dessutom måste både testkit och personal finnas på plats.

Men förseningarna handlar också om den splittrade svenska ansvarsmodellen:

– När vi befinner oss i en kris, i en pandemi, så har det decentraliserade systemet medfört att det varit svårare att få till systemet snabbare. Det är en orsak till att det gått långsamt.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Carl Cato

carl.cato@dn.se

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Fakta. Så många har testats för covid-19

Vecka 21: 28 800

Vecka 20: 32 700

Vecka 19: 29 100

Vecka 18: 28 800

Vecka 17: 24 600

Vecka 16: 20 200

Vecka 15: 19 900

Vecka 14: 17 800

Vecka 13: 12 300

Vecka 12: 10 400

Vecka 11: 9 000

Vecka 10: 4 300

Siffrorna avser antal prover analyserade för det virus som orsakar covid-19. Varje individ har bara räknats en gång.

Sveriges befolkning har delats upp i fyra grupper utifrån vikten att testa för covid-19.

Prioritet 1: Patienter i behov av inneliggande vård, patienter på sjukhus, individer som tillhör en riskgrupp och boende inom omsorg och på institutioner.

Prioritet 2: Personal inom sjukvård och omsorg.

Prioritet 3: Personal inom övrig samhällsviktig verksamhet.

Prioritet 4: Övriga relevanta delar av samhället.

Källa: Folkhälsomyndigheten

Ökat antal patienter vårdas på sjukhus

ONSDAG 27 MAJ 2020

Efter några veckors nedåtgående trend av antalet - personer som vårdas på sjukhus och i intensivvård för covid-19 rapporterade

Socialstyrelsen på tisdagen återigen en mindre ökning.

– Vi hoppas att det är en tillfällig avvikelse, men fortsätter det så går det så klart inte åt det håll vi vill, säger Johanna Sandwall, krisberedskapschef på Socialstyrelsen.

På tisdagen rapporterade Socialstyrelsen att 343 patienter med covid-19 får intensivvård i Sverige – en ökning med åtta patienter sedan gårdagen. Samtidigt vårdas 1 506 patienter på sjukhus för sjukdomen, jämfört med gårdagen då 1 404 patienter var inlagda på sjukhus.

Under de senaste veckorna har Socialstyrelsen rapporterat ett stadigt minskande antal patienter som får intensivvård. Och Johanna Sandwall sade på tisdagen att det rent erfarenhetsmässigt är en negativ

signal att antalet sjukhusinlagda ökar.

– För då finns risken att man blir så allvarligt sjuk att man behöver intensivvård, sade hon.

Sandwall säger att Socialstyrelsen får signaler om att antalet disponibla platser kan få större spridning i närtid. Något som skulle kunna leda till ett läge där det inte finns några patienter som vårdas i vissa regioner – medan det är fullt i andra regioner.

På tisdagen fanns 906 disponibla intensivvårdsplatser nationellt, vilket innebär 35 procent tillgänglighet. Men antalet

disponibla intensivvårdsplatserna varierar i regionerna.

Johanna Sandwall säger till DN att myndigheten hoppas att tisdagens uppgång i antalet sjukhus- och iva-vårdade är en tillfällig avvikelse.

– Det är för tidigt att säga någonting, men i dag är siffrorna högre både för de som vårdas på sjukhus utanför intensivvård och i intensivvård. Så vi får se hur trenden ser ut.

Skapar detta oro inom vården?

– Jag tror inte dagens siffror gör det, men fortsätter det så här går det så klart inte åt det håll vi vill.

Sommaren ligger framför oss, många har jobbat hårt och vi har personal som behöver vila, säger - Johanna Sandwall.

Socialstyrelsens krisberedskapschef menar att en fortsatt ökning av patienter på sjukhus i samband med planeringen inför sommaren skulle bli en ytterligare omställning för regionerna att göra.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Ålder en riskfaktor – 70-årsgränsen ändras inte

ONSDAG 27 MAJ 2020

Folkhälsomyndigheten håller fast vid att personer som är 70 år eller äldre utgör den större riskgruppen under den pågående pandemin, och är en grupp som måste skyddas. Men detta ska inte behöva betyda att sociala kontakter – där man träffas ute i det fria – inte kan ske.

– Personer i åldrar från 70 år och uppåt kan ha sociala kontakter med barn och även barnbarn, om

dessas sker utomhus och med klart avstånd, säger Johan Carlson, generaldirektör vid Folkhälsomyndigheten, vid en pressträff på tisdagen tillsammans med socialminister Lena Hallengren (S).

Både Hallengren och Carlson var angelägna om att peka på möjligheter för äldre, som under lång tid hållit sig isolerade, att man kan träffa sina nära och kära under former som är att beteckna som mindre farliga ur smittosynpunkt.

– Vi ser ingen anledning att ändra rekommendationen om 70 år och

uppåt. Håller vi fast vid denna får vi största nyttan, säger Carlson.

– Man kan träffas vid en parkbänk, ha picknick, spela krocket eller boule. Förutsatt att man håller avstånd till varandra. Myndighetens bedömning bygger på jämförelser med sjukdoms- och dödsfall bland personer i olika åldrar som inte har andra underliggande sjukdomar.

Statsepidemiolog Anders Tegnell säger att gränsen har satts sedan Folkhälsomyndigheten gått igenom i stort sett alla fall av covid-19 som hittills bekräftats i

Sverige och tittat på hur risken varierar med ålder:

– Vi har tittat på de som var friska och inte hade några andra riskfaktorer än ålder och då kan vi se att det finns en klar korrelation mellan ålder och risk. Den ökar successivt med åldern hela tiden, från 50-årsåldern och uppåt och redan vid 70–75 börjar den gå brantare uppåt för att vika av ordentligt uppåt i 80-årsåldern, säger Anders Tegnell.

– Detta gjorde att vi kom fram till att det inte finns någon grund för att ändra den 70-årsgräns vi har lagt.

På tisdagen rapporterade Folkhälsomyndigheten att ytterligare 96 personer i Sverige som smittats av coronaviruset har avlidit. Dödstalet stiger därmed till 4 125 personer, enligt myndighetens statistik. Johan Carlson säger att bakgrunden till den gällande rekommendationen med 70-årsgräns var erfarenheter som drogs tidigt, i Kina men även i andra asiatiska länder. Det faktum att kvinnor tycks drabbas mindre än män är inte skäl för att göra någon åldersskillnad på

rekommendationer na, enligt Carlson. Han säger till TT att ”det finns en skillnad på gruppnivå, men det är väldigt svårt att säga på individnivå vad som gör skillnaden”.

Socialminister Lena Hallengren uppmanar svenska folket att ”hålla i och att hålla ut” i ett läge som ”fortsatt är allvarligt”.

– Det här är inte över i dag, inte heller i morgon, nästa vecka eller nästa månad. Många äldre har hållit sig isolerade hemma under månader. Det säger sig självt att det frestar på, säger hon.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Kalle Holmberg

kalle.holmberg@dn.se

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Våldsbejakande extremister ska inte kunna ha skolor som plattform

TORSDAG 28 MAJ 2020

Ett tiotal skolor och förskolor drivs av personer med kopplingar till våldsbejakande extremism. Larmet är inte skvaller från friskoleskeptiker, utan uppgifter från Säpo, som har invändningar mot att hundratals elever varje dag fullgör sin skolplikt under ledning av individer som

Säkerhetspolisen sitter med information på (Ekot 27/5). Det är ingen djärv gissning att kritiken har närapå hundra procentigt stöd i befolkningen. Samma sak gäller införandet av en demokratiparagraf, så att de som har antidemokratiska agendor inte tillåts starta och driva skolor. Den som ännu inte är övertygad kan lyssna på den operativa chefen, Johan Olsson, som berättar att det här till stor del handlar om personer som ägnar sig åt radikaliserings, rekrytering och finansiering: ”Exakt hur det

påverkar skolorna är ju svårt att säga, men det är tydligt att man använder skolorna för att få ut ett ideologiskt budskap... Det är både ett sätt för extremister att finansiera verksamhet, men också ett sätt att nå ut och skapa förutsättningar för att rekrytera och radikalisera.” Om man rensar lite bland orden framkommer bilden av extremister som använder skolor som plattform för sin övriga verksamhet. Och de gör det åtminstone indirekt med Skolinspektionens goda minne,

finansierat av den kommunala skolpengen.

Även om en demokratiparagraf vore på sin plats borde det gå att komma åt en del av de här skolorna redan i dag. För skolans uppdrag är inte bara att lära ut kunskap. Den har även ett demokratiuppdrag, som anges i skollagen, där det står att utbildningen ska förmedla respekt för grundläggande demokratiska värderingar.

Dessutom stängde Skolinspektionen den omtalade Safirskolan, tidigare Vetenskapsskolan, så sent som vid

årsskiftet. Framför allt på grund av kopplingen till den förre rektorn och ägaren, som av regeringen förklarats utvisad eftersom han bedöms vara en säkerhetsrisk.

Men det betyder inte att dagens regelverk räcker. Det märks inte bara på larmet från Säpo, utan även på att det i Safirskolans lokaler redan planeras för en ny skola, av en ägare som har fått kritik från Skolinspektionen. Bland annat för att lektioner är könsuppdelade och det inte är tydligt för alla elever att de

konfessionella inslagen är frivilliga.

I och med det borde frågan vara avgjord. Så länge Skolinspektionen kan peka på allvarliga brister i befintlig verksamhet, bör samma ägare inte kunna ges klartecken att starta något nytt, och skolor behöver även kunna stängas betydligt snabbare än i dag.

Givetvis trist för den som vill fortsätta eller önskar expandera.

Men det är inte det här handlar om: Barns rätt till god utbildning går före vuxnas vilja att driva skolor.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

”Företag kan behöva fortsatt stöd för att överleva krisen”

TORSDAG 28 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200528

Regeringens stöd till företagen är framtunga och börjar fasas ut redan i maj. Här måste finnas en beredskap för att fortsätta skydda våra företag mot pandemin. När sedan den akuta krisen är över behövs en återstart. Vi kommer att presentera reformförslag för att stärka klimatet för företagande, innovation och jobb, skriver

Jan-Olof Jacke, vd Svenskt näringsliv.

Svensk ekonomi går igenom en kris av en omfattning och ett djup som ingen av oss tidigare har upplevt. Krisen liknar inget annat – den slår mot alla länder, nästan alla branscher och både på efterfråge- och utbudssidan i ekonomin. Kunderna försvinner, samtidigt som förutsättningarna för investeringar, arbete och företagande försämras snabbt. Konjunkturinstitutets Barometerindikator ligger på en lägre nivå än under finanskrisens djupaste svacka. Arbetsförmedlingen har

över 430 000 arbetslösa registrerade och varslen fortsätter i hög takt, trots omfattande korttidspermittering.

Ungdomsarbetslösheten är över 11 procent och risken är stor att massarbetslösheten biter sig fast.

Vi vet vilka långsiktiga ekonomiska och sociala kostnader som följer av det.

Mycket tyder dessutom på att det kan bli sämre innan det blir bättre.

Svenskt näringslivs beräkningar visar att de månatliga konkurserna kan komma att fördubblas jämfört med mars och

april. Den värsta utslagningen kan alltså ligga framför oss.

Situationen är pressad. Men det finns skäl att ändå känna tillförsikt för att vi ska kunna ta oss igenom detta:

Sverige har mycket starka statsfinanser och goda möjligheter att låta sunda och fungerande företag övervintra denna naturkatastrof.

Sverige har ett i grunden starkt och konkurrenskraftigt näringsliv som kan återstarta Sverige när den akuta krisen är över.

Vi har framtiden i våra egna händer. De beslut som behöver

fattas för att stärka
företagsklimatet och låta växande
företag skapa jobb och välstånd
rår vi över själva.

Den omedelbara krishanteringen
– den fas som vi befinner oss i just
nu – måste kännetecknas av
följande:

Krishanteringen måste vara
tillräcklig. Krisen pågår här och
nu. Det råder bred enighet bland
ekonomer om att kostnaden för
den arbetslöshet och utslagning
som följer av otillräckliga åtgärder
kommer att överstiga de
investeringar vi kan göra nu.
Misslyckas vi blir det ingen

återstart, utan en mödosam
återuppbyggnad.

Krishanteringen måste vara
uthållig. För Svenskt näringsliv är
det självklart att tillfälliga stöd ska
fasas ut så fort som möjligt. Varje
åtgärd som inte är långsiktigt
välståndsskapande behöver
avslutas när krisen är över. Detta
gäller både de akuta stöd som nu
går till företagen, men det måste
också gälla exempelvis de
förändringar av a-kassan som
minskar arbetskraftsutbudet.
Svenska företag räds inte
konkurrens och varje företagares

grundläggande instinkt är att själv bära sin verksamhet.

Men detta är en extrem situation, där många företag ser mer än hälften av sin omsättning försvinna. Regeringens stödåtgärder i form av förstärkta permitteringsmöjligheter, sänkta arbetsgivaravgifter och ersättning för fasta kostnader har hittills både räddat människor undan arbetslöshet och hjälpt många företag att klara sig.

Men stöden är framtunga och börjar fasas ut redan i maj. Här måste finnas en beredskap för att fortsätta skydda våra företag mot

pandemin. En fortsatt eller eskalerande kris kan inte mötas med en nedväxling.

Krishanteringen måste gå att lita på. Trovärdighet och stabilitet i besked från politiker och myndigheter är centralt under normala omständigheter, men är helt avgörande i en akut kris.

Oklarheten kring korttidspermitteringarna är djupt olycklig. Ett stort antal företag har redan gjort utdelningar och ställs nu inför osäkerhet kring om de ska få permitteringsstöd.

Detsamma gäller korttidspermittering under

semestern, där nya besked helt ändrat spelreglerna. Svenskt näringsliv har all respekt för att situationen är unik – men oklarhet och ryckighet har en kostnad.

Mycket kommer att vara annorlunda när den akuta krisen är över. Men företagens centrala roll för samhället förblir densamma. Det är de strukturella förutsättningarna för företagande, arbete, forskning och utveckling, investeringar och handel som kommer att avgöra hur bra och hur snabbt vi tar oss tillbaka till ett nytt normalläge.

Svenskt näringsliv kommer därför under kommande månader att presentera konkreta policyförslag som stärker Sveriges förmåga till en återstart och som långsiktigt stärker klimatet för företagande, innovation och jobb. Tillsammans med våra medlemsorganisationer kommer vi att ställa all vår expertis till förfogande för att stötta politikens beslutsfattare i detta för landet svåra läge. Vårt projekt Återstarta Sverige kommer att bidra med konkreta reformförslag och prioriteringar i krisens kommande faser.

Återstarten av Sverige kommer att kräva åtgärder inom en bredd av områden. Men riktningen behöver vara tydlig:

1 Incitamenten att investera och ta risk. Många företag har försvagade balansräkningar, samtidigt som investeringsbehoven kommer att vara stora. Kapital- och företagsbeskattningen kommer att behöva ses över för att stärka kapitalförsörjningen. Men det kommer också att finnas ett behov av investeringar i infrastruktur, ny klimatsmart teknik, samt forskning och utveckling.

2 Viljan att anställa. Företagens kompetensförsörjning och möjlighet att återanställa kommer att vara avgörande i återstarten. Utbildningssystemets förmåga att kompetensförsörja företagen blir än mer betydelsefull i den nya verklighet vi kommer att ha efter krisen. Stimulanser för att få tillbaka människor i arbete behöver ses över.

3 Incitamenten att arbeta. De som nu permitteras, varslas eller sägs upp behöver komma tillbaka till jobbet. Arbetskraftsutbudet spelar stor roll för vår konkurrenskraft, för att minska trycket på de

offentliga utgifterna och för att vi ska lyckas med den integrationsuppgift som har blivit ännu tuffare. De tillfälliga förändringar av a-kassan och karensdagen som genomförts under den akuta krisen behöver återställas.

4 Handeln med omvärlden. De institutioner som skyddar handeln inom EU och globalt behöver stärkas. De nya hinder som krisen ställt upp behöver undanröjas och arbetet för fri handel återupptas. Sveriges engagemang i EU blir ännu viktigare.

Det kommer en tid efter den akuta krisen, då Sverige och världen återigen öppnar upp och företagen kan börja producera, sälja och anställa. Vi vet att det i svenska företag finns fantastiska medarbetare, en världsledande innovationskraft och en vilja att alltid ta för sig också i den tuffaste konkurrensen.

Det är så vi byggt vårt välstånd. Det är det som skapat resurser för den akuta krishanteringen. Och det är det som kan bygga Sverige vidare till ett rikare, mer klimatsmart och bättre samhälle.

Gör vi rätt i den akuta krisen och under vägen framåt finns det all anledning till optimism.

Jan-Olof Jacke, vd Svenskt näringsliv

Striden om försvarsbeslutet – borgerlig kravlista kan stänga dörren för uppgörelse

TORSDAG 28 MAJ 2020

De fyra borgerliga partierna har enats om en lista med över 20 krav för att rusta upp och fullfölja försvarsberedningens förslag. Men regeringen vill inte släppa till de ytterligare 49 miljarder kronor som det skulle kosta.

DN kan avslöja vad som i sak skiljer de politiska blocken i försvarsförhandlingarna.

Överläggningarna i försvarsberedningen om det militära försvarets framtid åren 2021–2030 skulle bli klara i morgon, fredag, men nu rinner tiden åter ut för en uppgörelse.

– Möjligheterna att vi kommer överens till fredag är i det närmaste obefintliga. Vi står fortfarande långt ifrån varandra och har ännu inte en seriös diskussion om den ekonomiska ramen, säger Pål Jonson, -

Moderaternas ledamot i beredningen.

DN har sökt försvarsminister Peter Hultqvist (S), som säger att han avstår från att kommentera läget i förhandlingarna.

För så sent som ett år sedan var alla de åtta partierna i riksdagen eniga när de i

Försvarsberedningens rapport "Värnkraft" slog fast: "Dagens krigsorganisation är inte utformad för att möta ett väpnat angrepp med krigshandlingar på svenskt territorium."

Eller i klarspråk: efter de första skottsälvorna mot en angripare så

riskerar Sveriges försvar att -
kollapsa. Därför föreslog
beredningen en omfattande
upprustning för att kunna
försvara svenskt territorium (den
förmågan avvecklades åren 1996–
2015 då fokus var små
fredsförband utomlands).

Att ett större, starkare, militärt
försvar krävs var partierna från
Vänsterpartiet till
Sverigedemokraterna i huvudsak
ense om i maj 2019.

Men när notan skulle betalas
sprack enigheten. Efter många
turer ska nu en återinkallad
Försvarsberedning som i

praktiken leds av försvarsminister
Hultqvist enas. Därpå ska
regeringens proposition gå
igenom höstriksdagen.

Enligt flera DN-källor fanns det
på onsdagen politisk enighet om
att genomföra följande:

Arméns tre mekaniserade
brigader ska vara klara till 2030 i
Lund, Skövde och Boden. Det
gäller också en reducerad
mekaniserad brigad i Kungsängen
och en förstärkt mekaniserad
bataljon på Gotland.

Jägarregemente återskapas i
Arvidsjaur, amfibieregemente i

Göteborg, flygflottilj i Uppsala och marinens kustrobotar behålls. Men därutöver är gapet stort - mellan regeringen och de borgerliga – både i sak och när det gäller pengar. Till exempel blir det inga nya regementen i Falun och Kristinehamn.

Det visar en jämförelse mellan regeringens bud och borgerliga dokument som lämnats till regeringen och som DN tagit del av.

Grundproblemet är den ekonomiska ram som S-MP-regeringen enades om med C och L i augusti. Den gäller till och med

2025. Men nya utgifter på 75 miljarder fram till 2030 har tillkommit (se fakta). Trots det har regeringen inte erbjudit en krona mer, enligt DN:s källor.

”Den globala pandemin och dess ekonomiska konsekvenser (utgör) realiteter som inte går att bortse från”, förklarade försvarsminister Hultqvist i måndags i Svenska Dagbladet.

– Pandemin visar tvärtom att vi måste stärka både vår civila och militära beredskap. Vi prioriterar förvaret högt och den säkerhetspolitiska utvecklingen i

närområdet har fortsatt att försämrats, invänder Pål Jonson. För att få plats med nya kostnader har försvarsdepartementet skurit i Försvarsmaktens underlag från den 15 november. I det underlaget hade myndigheten redan bantat eller senarelagt stora delar av Värnkraft.

– De förslag som Peter Hultqvist presenterat innebär stora nedskärningar i Försvarsmaktens och försvarsberedningens underlag. Vi kan inte ställa oss bakom dem. Vi har varit mycket tydliga med att det måste komma en ny ekonomisk överenskommelse med

en betydligt större ekonomisk ram, säger Pål Jonson.

– Redan Försvarsberedningens förslag var en kompromiss där flera viktiga behov inte kunde tillgodoses. Att som nu diskutera ambitionssänkningar i förhållande till det Försvarsberedningen föreslog är därför ansvarslöst, säger Mikael Oscarsson, Kristdemokraterna. Även C och L kräver i dokumentet till regeringen en ”återläggning” av det som prutats bort. ”Försvarsmaktens underlag ska uppfyllas i de delar som överensstämmer med ’Värnkraft’

samtidigt som förslag från 'Värnkraft' återläggs för att skapa en sammantaget trovärdig krigsavhållande förmåga", kräver de borgerliga.

Detta följs av en lista med 20 punkter med förband över hela landet där de fyra borgerliga kräver åtgärder. Regeringen vill inte anslå mer pengar och är emot, vilket påverkar förband runt om i Sverige, se grafik.

Konkret innebär de borgerliga kraven att förbanden ska kunna ledas (ledningsbataljoner), få rörlighet (krigsbaser för flyg och helikoptrar samt krigsbroar) och

försörjas (logistik för bränsle och ammunition med mera). De borgerliga kräver också ökad slagkraft i form av mer divisionsartilleri till armén (tre bataljoner i stället för en) och jaktrobotar och kryssningsrobotar till flygvapnet.

– Detta är förmågor som är avgörande om olyckan skulle vara framme. Det handlar om uthållig strid. Ett angrepp ska inte vara över på ett par dagar, utan vi ska försvara oss över längre tid, säger Liberalernas försvarspolitik Allan Widman.

”Det får inte bli ännu ett underfinansierat försvarsbeslut”, skriver de fyra borgerliga. För att undvika detta vill partierna göra upp om ökade anslag till år 2030. I kronor räknat blir summan på påslaget totalt 45 miljarder (5 miljarder 2026, och 10 miljarder per år 2027–2030). Därutöver kräver M och KD, som inte är bundna av C och L:s budgetuppgörelse till 2025, att 3,8 miljarder tillförs fram till 2025. Detta för att ersätta Försvarsmakten för förlorad priskompensation. I pengar skiljer det alltså mellan regeringens o

kronor de borgerligas krav på 45–49 miljarder kronor.

Utan extra tillskott före 2026 går Moderaterna inte med på en uppgörelse – medan både Liberalerna och Centern kräver att M som näst största parti ska vara med.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Fakta. Miljarderna till försvaret

14 maj 2019:

Försvarsberedningen ledd av Björn von Sydow (S) lägger fram rapporten ”Värnkraft” om att rusta upp det militära försvaret, främst

armén. 2025 ska försvaret kosta 84 miljarder kronor, motsvarande 1,5 procent av bruttonationalprodukten.

30 augusti 2019: Partierna S, MP, C och L enas om 5 miljarder mer per år till det militära försvaret för att nå anslagsnivån 84 miljarder 2025.

15 november 2019: Försvarsmakten redovisar att 60 miljarder saknas för att genomföra beredningens förslag. Utan mer pengar kan endast 50 procent genomföras till 2025 och 75 procent 2030.

7 maj 2020: DN avslöjar ytterligare kostnader på 15 miljarder kronor enligt nya underlag från - Försvarsmakten och försvarsindustrin, utgifter som enligt regeringen är "nödvändiga".

14 maj 2020:

Försvarsberedningen kan inte enas. De borgerliga anger att utan mer pengar kan endast 30–40 procent av beredningens rapport förverkligas 2025. Regeringen svarar att pandemin inte gör det möjligt att nu besluta om mer pengar till försvaret. Beredningen får en ny tidsfrist till den 29 maj.

Lärare kritiska till hur skolor följer smittskyddsregler

TORSDAG 28 MAJ 2020

Var tredje lärare i grundskolan tycker inte att arbetsgivaren har vidtagit nödvändiga åtgärder för att skydda riskgrupperna i skolan. Det visar en undersökning från Lärarnas riksförbund.

För att få en bild av hur skolan har klarat pandemin så här långt har Lärarnas riksförbund gjort en undersökning bland 2 000

medlemmar som ingår i en särskilt utvald panel.

Hälften av dessa lärare, det vill säga 1 000, har svarat på frågor om hur lärarna ser på arbetsgivarnas och regeringens agerande.

Så mycket som var tredje lärare anser att arbetsgivaren inte har vidtagit nödvändiga åtgärder för att skydda riskgrupperna i skolan. I kommentarerna i anslutning till frågan framgår att en del lärare även är rädda att ta med smittan hem till en partner som kanske är i en riskgrupp.

Mest kritiska är lärarna i grundskolan. Där anser 32 procent av lärarna att arbetsgivaren hanterat coronapandemin dåligt. Många upplever att de riktlinjer som gäller för andra yrkesgrupper, som att kunna arbeta hemifrån, inte gäller i skolan där verksamheten ska fortgå som om inget har hänt. – Det är underlåtenheten att göra något, när det faktiskt finns saker att göra, som mycket av lärarnas kritik går ut på, säger Åsa Fahlén som är ordförande för Lärarnas riksförbund.

Till exempel kan det vara svårt att tvätta händerna och det saknas tillgång till handsprit på många skolor, enligt lärare.

För de yngre barnen på lågstadiet är det särskilt svårt med den sociala distanseringen, särskilt som det kan vara trångt i klassrum.

Det är också vanligt att det uppstår trängsel i matsalen och lärare uppger också att de är kritiska till att vårdnadshavare som själva arbetar hemma har kunnat komma in i skolorna.

– Vissa saker blir i princip omöjliga att efterleva om man inte

till exempel delar upp klasser. Man kan också möblera annorlunda eller se över hur man rör sig i skolan så man inte behöver vara så många på samma ställe samtidigt, säger Åsa Fahlén. Har inte lärarna något eget ansvar för att det fungerar?

– Det här är ett tydligt arbetsgivaransvar, skolledningen måste ta ansvar för att organisera det här, säger Åsa Fahlén.

Så vad är viktigast att göra när skolorna startar i höst?

– Om vi utgår från att grundskolorna är öppna och gymnasiet är på distans som i dag, så be-

höver lärarnas arbetsbelastning minska på framför allt grundskolorna, säger Åsa Fahlén. Som det är nu tvingas grundskollärare undervisa både på distans och i skolan. Samtidigt som lärarfrånvaron är hög och de hela tiden måste rycka in för varandra.

– Det gör att skolledningen behöver skaffa sig bättre rutiner för att sätta in utomstående vikarier i större utsträckning än i dag, säger Åsa Fahlén.

De lärare som tillhör någon riskgrupp måste få möjlighet att

arbeta hemifrån med distans-
undervisning, menar hon.

– I de fall där distansarbete inte
fungerar så behöver de få vara
hemma med smittskyddspeng.

Peter Letmark

peter.letmark@dn.se

Ivo: Både hälsa och liv kunde ha räddats

TORSDAG 28 MAJ 2020

På onsdagen rapporterade

Folkhälsomyndigheten

ytterligare 95 dödsfall i covid-19

i Sverige. Samtidigt har Ivo

avslutat en inledande tillsyn av

1 045 verksamheter inom

**äldreomsorgen, och noterat ett
antal allvarliga brister.**

**– Om den minoriteten som inte
lyckats lika väl hade gjort det
så hade ju så klart både hälsa**

och liv kunnat räddas, säger Sofia Wallström, generaldirektör för Ivo.

På onsdagens myndighetsgemensamma pressträff presenterade Sofia Wallström, generaldirektör för Inspektionen för vård och omsorg, resultaten av en inledande tillsyn av drygt tusen verksamheter inom äldreboende, hemtjänst och LSS för vuxna. I en tiondel av de 1 045 granskade verksamheterna har de noterat allvarliga brister.

– Vi har fått till oss ett stort antal riskupplysningar och en stor andel av dem är av allvarlig

karaktär, och det är dem vi agerar på, säger Sofia Wallström till DN. En del av de konkreta exemplen som Ivo funnit är svårigheter att skilja smittade patienter från icke-smittade. Det finns också exempel på hur personal som konstaterats smittad med covid-19 ombetts eller beordrats att arbeta.

– Det är såklart inte acceptabelt, och det reagerar vi på, säger Sofia Wallström.

Under pandemin har andelen riskupplysningar som inkommit till Ivo och som är allvarliga ökat. Vad det beror på är oklart.

Om man hade fått bukt med det här tidigare – hade det kunnat göra skillnad för hur många människor som avlidit i Sverige? – Vi ser att de verksamheter, den absoluta merparten som är framgångsrika med att begränsa smittspridningen och hantera det här, jobbar effektivt. Så det är klart att om den här minoriteten som inte lyckats lika väl hade gjort det så hade ju så klart både hälsa och liv kunnat räddas.

Ivo har också inlett en tillsyn kring prioriteringen av vilka som får tillgång till intensivvård på akutsjukhus i Stockholm. Det sker

efter att myndigheten fått information om att människor som bedöms vara i behov av intensivvård inte ges det med hänvisning till kapacitetsbrist. – Det här är information om något som vi bedömer som allvarligt och en pågående tillsyn. Om det skulle visa sig att patienter har prioriterats bort trots att både behov och kapacitet finns så bedöms det som allvarligt.

– Det är inte acceptabelt, säger Sofia Wallström.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Äldreomsorgen får underkänt

TORSDAG 28 MAJ 2020

Svenskarna saknar förtroende för äldreomsorgens förmåga att klara coronakrisen. Det visar en mätning från DN/Ipsos.

– Förtroendet är dramatiskt lågt, säger Nicklas Källebring, opinionsanalytiker på Ipsos.

Det råder numera dyster enighet om att Sverige har misslyckats med att hindra spridningen av coronaviruset inom äldreomsorgen. Detta trots upprepade varningar om att äldre

löper särskilt stor risk att drabbas hårt om de smittas.

Enligt Socialstyrelsens senaste statistik (från den 25 maj) har 3 585 personer över 70 år avlidit i covid-19. Av dem var den stora majoriteten brukare inom äldreomsorgen. Drygt hälften hade plats på särskilt boende och en dryg fjärdedel hade hemtjänst. Det har satt tydliga spår i medborgarnas tillit. DN/Ipsos har sedan i mars undersökt hur svenskarna ser på coronakrisen. I majmätningen ställdes även frågor om äldreomsorgen.

– Förtroendet är dramatiskt lågt, säger Nicklas Källebring, opinionsanalytiker på Ipsos. Andelen som inte tror på äldreomsorgens förmåga att hantera smittan är 60 procent. Endast 16 procent uppfattar att verksamheten är kapabel att lösa uppgiften. För sjukvården är förhållandet det omvända med en andel på 16 procent som inte har förtroende. Tilltron till såväl sjukvårdens som myndigheternas kapacitet i coronakrisen steg kraftigt i april men ligger kvar tämligen oförändrat i maj.

– Vi kan se att förtroendet mattas marginellt men det kan fortfarande beskrivas som högt och stabilt, säger Nicklas Källebring. Det gäller över lag att medborgarnas syn på coronakrisen är ungefär densamma i maj som i april. Andelen som uppfattar viruset som ett hot mot Sverige avtar något, från 77 till 70 procent. Att inte bara experter utan även allmänheten lärt sig mer om smittan kan vara en faktor, enligt Nicklas Källebring.

– Det okända framstår alltid som farligare. Ju längre det här pågår desto mer normaliserad blir situationen. Nu börjar vi närma oss den fjärde månaden av krisen och även om dödstalen är höga så lär vi oss att leva med det, säger han.

En betryggande majoritet på ungefär två tredjedelar har alltså förtroende för statsepidemiolog Anders Tegnell. Bara var tionde saknar förtroende. Siffrorna är liknande för Folkhälsomyndigheten, där Tegnell arbetar.

Andelen som är orolig för att de svenska åtgärderna mot smittan inte är tillräckliga ligger stabilt runt en tredjedel. Annat oroar betydligt mer, som belastningen på sjukvården och effekterna på svensk ekonomi och svenska företag. Runt 8 av 10 är bekymrade över detta.

DN/Ipsos har i maj också frågat om förtroendet för politikernas insatser under krisen. Slutsatsen är att regeringen i alla fall inte har någon stark opinion emot sig. Ungefär hälften anser att regeringen och statsminister Stefan Löfven i huvudsak har

skött sig bra. Majoriteten av de övriga ger omdömet ”varken bra eller dåligt”.

Socialminister Lena Hallengren (S), med ansvar för vård- och omsorgsfrågor, får inte lika gott betyg som statsministern. En tredjedel av de svarande anser att hon har skött sitt jobb bra.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Så gjordes undersökningen

Ipsos har den 12–24 maj intervjuat 1 205 röstberättigade väljare. 378 som kom från ett

slumpmässigt urval har svarat via sms-länk. 827 personer som var ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel svarade via digitala intervjuer.

Regeringen föreslår förebyggande sjukpeng till riskgrupper

TORSDAG 28 MAJ 2020

**Flera månader in i krisen
föreslår regeringen nu
ekonomisk ersättning till
riskgrupper som inte längre kan
gå till arbetet på grund av
pandemin. Enligt förslaget ska
de från den 1 juli kunna få
förebyggande sjukpeng om de
måste stanna hemma.**

Under flera månader har regering och riksdag diskuterat hur personer som tillhör riskgrupper och behöver stanna hemma från sitt arbete för att undvika coronasmitta ska ersättas ekonomiskt.

På onsdagen kallade socialminister Lena Hallengren (S) och socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi (S) till ett möte med oppositionen för att presentera förslaget. Shekarabi skriver i ett sms till DN:

”Regeringen skickar i dagarna ut förordningen för införandet av en tillfällig ersättning för riskgrupper

på remiss. Ersättningen är en schablon på maxbeloppet i sjukpenningen, det vill säga 804 kr per dag. Förmånen kommer att hanteras av Försäkringskassan och föreslås träda i kraft 1 juli och gäller i tre månader.”

Enligt TT omfattas 70 000 personer som jobbar och har sjukdomar som gör dem extra utsatta om de drabbas av covid-19. Socialstyrelsen har pekat ut nio diagnoser, som cancer, immunbrist och stor fetma.

Kostnaden beräknas, erfar DN, till 5,9 miljarder kronor under tre månader. Ändringen kommer,

enligt uppgifter, inte att gälla retroaktivt.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Skolor kopplas till våldsbejakande extremism

TORSDAG 28 MAJ 2020

Ett tiotal svenska skolor och förskolor drivs av personer med kopplingar till våldsbejakande extremism. Det hävdar Säkerhetspolisen som vill se skärpta regler kring vem som ska ha rätt att driva skolor i Sverige, rapporterar Sveriges Radio Ekot.

DN har i flera artiklar rapporterat om Vetenskapsskolan (sedermera

omdöpt till Safirskolan) i Göteborg som tvingades stänga i vintras.

Skolan hade då vid ett flertal tillfällen fått kritik av Skolinspektionen för sin religiöst präglade undervisning, personer knutna till skolan uppgavs ha uttryckt sympatier för terrorsekten IS och skolans tidigare vd hade själv pekats ut som radikal islamist, klassats som ett säkerhetshot av Säkerhetspolisen, Säpo, och fått beslut om utvisning från Sverige. Exemplet kan låta extremt men det finns fler. Enligt Säpo, finns i

dag ett tiotal skolverksamheter som drivs av personer med kopplingar till våldsbejakande extremism, rapporterar Ekot. Johan Olsson, operativ chef på Säpo, berättar i Ekot-inslaget att syftet med att driva skolorna både kan vara att finansiera den egna extrema verksamheten samt att föra ut ideologiska budskap för att radikalisera skoleleverna. I januari i år föreslog en statlig utredning flera skärpningar kring reglerna för religiösa friskolor. Där föreslås bland annat att den som driver en skola ska uppfylla ett så kallat ”demokrativillkor”.

Finns misstankar om att personen i fråga förespråkar våld eller diskriminering ska han eller hon inte få starta någon skola. I en skriftlig kommentar till DN välkomnar Johan Olsson den föreslagna lagstiftningen. ”Det skulle göra det svårare för extremister och andra antidemokratiska krafter att starta och driva skolverksamhet”, skriver han. Det kan låta självklart att antidemokratiska organisationer inte ska få driva skolor. Borde en sådan skärpning av lagen ha kommit tidigare?

”De förslag som regeringen kommit med är välkomna. En lagändring kommer att göra det svårare för individer med koppling till våldsbejakande extremistmiljöer att bedriva skolverksamhet. Och det pågår flera processer som har gett resultat och det arbetet måste fortsätta.”

Enligt Johan Olsson är de extremismkopplade skolorna spridda över en stor del av landet och det finns ingen koncentration till något särskilt område i Sverige.

Erik Ask erik.ask@dn.se

”Regeringen måste ändra svenska coronastrategin”

FREDAG 29 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200529

När vi nu ser i vår omvärld att det åtminstone tillfälligt är möjligt att trycka tillbaka smittan och därmed minska antalet döda bör vi dra lärdom och ändra den svenska coronastrategin. Ytterst är det regeringens ansvar. Smittan behöver bekämpas med större precision och vi föreslår fem tydliga fundament för en

ändrad strategi, skriver Anders W Jonsson (C).

Coronapandemin har på några månader förändrat en hel värld. Ett nytt virus, som det saknas både vaccin och läkemedel mot, har snabbt spridit sig över världen och fått ofattbara konsekvenser globalt. Miljontals människor smittade och hundratusentals avlidna världen över. Länder som stängt ner sina samhällen och gränser. Svåra ekonomiska följder, med konkursdrabbade företag och växande arbetslöshet. Vi befinner oss i en global kris

som på många sätt är historisk i sin omfattning.

Den samlade vetenskapen arbetar för närvarande intensivt med att samla in data och kunskap om covid-19. Kunskapsläget kring det nya viruset förändras därmed i en mycket hög takt. Det innebär att samtliga länder kontinuerligt måste följa forskningen och dra ny lärdom av de senaste månadernas erfarenheter kring virusbekämpningen. Detta gäller även Sverige.

Den svenska strategin för smittbekämpning har hittills avvikit på vissa punkter från vad som har

tillämpats i andra länder. Därmed har vi fått stor uppmärksamhet internationellt. Ingen kan i dag säga med säkerhet vilken strategi för smittbekämpning som i slutändan kommer att visa sig ha varit mest verkningsfull.

Vi kan dock konstatera att Sverige i dagsläget sticker ut jämfört med flera av våra grannländer vad gäller dödlighet. Ett annat område där Sverige delvis skiljer sig från bland annat våra nordiska grannländer, är antalet genomförda tester i befolkningen. Även om Sverige tycks vara på väg in i en ny fas av pandemin med en

potentiellt minskad smittspridning, finns det skäl att se över delar av den strategi vi hittills tillämpat. Utifrån de senaste månadernas erfarenheter ser Centerpartiet ett behov av en utvecklad och något förändrad svensk strategi.

Att minimera smittan i samhället är en tydlig målsättning för alla länder. Nu, efter några månader med pandemin, ser vi i vår omvärld att det åtminstone tillfälligt är möjligt att trycka tillbaka smittan och därmed minska antalet döda. Detta är erfarenheter som Sverige bör dra

lärdom av. Vår bedömning och målsättning är att det med några viktiga förändringar går att behålla grunderna med rekommendationer och frivillighet i Sveriges arbete. Vi behöver dock med större individuell precision bekämpa smittan och bygga vidare vår strategi på fem tydliga fundament:

1 Vi måste testa fler och göra det mer aktivt. Det är bara genom en aktiv testning som vi kan få ordentlig kunskap om hur utbredd smittan i samhället är, var den finns och vilka som behöver avstå från kontakter med

andra för att undvika smittspridning. Trots att kapaciteten för ökad testning finns på plats i regionerna, befinner vi oss långt från målet om 100 000 testade i veckan. Om vi ska få i gång en bred testning måste den nuvarande ordningen, där varje individ själv ska avgöra huruvida man tillhör en samhällsviktig yrkesgrupp, förändras. Försöket att dela upp befolkningen i prioriteringsgrupper för testning fungerar inte när de två första prioritetsgrupperna är avklarade.

Att inför provtagning avväga om patienten tillhör en samhällsviktig yrkesgrupp eller ej är i praktiken omöjligt och förhindrar en bred testning. Det behöver i stället bli tydligt att alla med symtom ska kunna testas. Detta tillvägagångssätt tillämpas i dag för vissa andra smittsamma sjukdomar, som exempelvis klamydia, där det finns ett enkelt självtest som sedan skickas i kuvert och där svar ges digitalt. Om det fungerar med omfattande testning i till exempel Tyskland måste det kunna gå att göra även i Sverige.

2 Återuppta den aktiva smittspårningen i samhället. Kopplat till en utökad testning måste vi börja arbeta med klassisk smittspårning igen. När coronaviruset började spridas i snabb takt i framför allt Region Stockholm och testkapaciteten var begränsad, gjorde Folkhälsomyndigheten bedömningen att det inte längre var meningsfullt att arbeta med smittspårning. Nu finns testkapaciteten och många regioner har en minskad smittspridning. I de regioner där det är möjligt bör man därför

återgå till klassisk smittspårning baserad på omfattande tester.

3 Gör en tillfällig förändring av smittskyddslagen. Den svenska smittskyddslagen är inte anpassad efter en situation där en betydande del av befolkningen är smittad. Kravet på behandlande läkare och anmälningsplikt är ett hinder för effektiv snabbt utökad testning och därmed begränsning av smittan.

Eftersom ingen behandling finns för den som inte har allvarliga symtom är dessutom sjukvårdens uppgift begränsad till att förmedla råd till självbehandling och

instruktioner om hur man inte ska föra smittan vidare. I syfte att möjliggöra en mer aktiv och effektiv bekämpning av smittan vill vi därför att ansvaret för att rapportera läggs på individen och att primärvården får ansvaret för den eventuella smittspårningen och fortsatta testningen. Att ändra denna ordning kräver regeringsbeslut.

4 Säkerställ att smittkedjan bryts. Vid förkylningssymtom ska rekommendationen att undvika kontakt med människor tills man vet att det inte är covid-19 självklart kvarstå. Men med en

utökad testning och återupptagen smittspårning, krävs också tydliga råd för personer med bekräftad smitta. Då måste man på individnivå tydligt rekommenderas att stanna hemma vid ett positivt provsvar. Det måste finnas en klarhet för den enskilde om vikten av att hålla sig hemma och hur länge en sådan isolering behöver pågå för att hindra smittspridning. Sannolikt behöver sådana råd också omfatta eventuell familj/sammanboende samt personer som varit i kontakt med den som konstaterats smittad.

5 Öka möjligheten för regionala insatser utifrån den sammanhållande nationella strategin. Smittspridningen skiljer sig stort mellan olika delar av landet, vilket kräver olika former av insatser. Tätbefolkade storstadsområden med hög smittspridning kräver andra åtgärder än områden med mindre orter och landsbygd. Därför behöver strategin kring smittbekämpning anpassas till lokala förhållanden. Vi vill att det ska bli möjligt att tillämpa lokala strategier och riktlinjer. På så sätt

kan vi få en mer dynamisk och verkningsfull smittbekämpning. Coronapandemin har satt vårt samhälle under stor press. Med ett strukturerat arbete och gemensamma krafter kommer vi att klara oss ur krisen, men det kräver en tydlig, lättbegriplig och långsiktigt hållbar strategi. Detta behövs för att varje individ ska kunna ha full kunskap och förståelse för vilka regler och skyldigheter som gäller. Det är också en viktig del i att öka omvärldens förtroende för vårt sätt att bekämpa corona – något

som är angeläget för ett litet exportberoende land som Sverige. Vilken strategi och vägval ett land väljer är ytterst regeringens ansvar. Vi uppmanar därför regeringen att ta in det förändrade kunskapsläget och presentera en uppdaterad riktning för Sveriges bekämpning av coronasmittan. Människor och företag måste åter kunna planera sina liv och vi behöver ett fungerande samhälle igen.

Anders W Jonsson (C),
vikarierande partiledare

Professor: Tryck ner covid-19 med aktiv smittspårning

FREDAG 29 MAJ 2020

Smittspårningen i Sverige är otillräcklig – en mer aktiv spårning skulle kunna få ner antalet nya covidfall, anser professor Tove Fall.

Men Folkhälsomyndigheten menar att den typen av smittspårning bara är genomförbar i regioner med få sjuka.

När de första fallen av covid-19 upptäcktes i Sverige satte

Folkhälsomyndigheten, FHM, stor tilltro till smittspårning. Genom att testa alla personer som kunde misstänkas bära på sjukdomen och isolera smittade och deras närstående skulle spridning i samhället förhindras.

Tanken på en heltäckande smittspårning övergavs när allmän smittspridning hade konstaterats i först

Stockholmsregionen och sedan i Västra Götaland. Men enligt Tove Fall, professor i molekylär epidemiologi vid Uppsala universitet, skulle mycket vinnas

om Sverige på nytt tog upp en mer aktiv smittspårning.

– Varje bruten smittkedja är värdefull, säger hon till DN.

Blekinge tillhör de regioner som än så länge har klarat sig lindrigast undan smittspridning.

Bengt Wittesjö är smittskyddsläkare och hygienöverläkare i regionen och han tror att smittspårning är en av förklaringarna till att Blekinge har relativt få smittade.

– Så länge man kan tala med alla smittade och deras bekanta och anhöriga så har man möjlighet att begränsa spridningen, säger han.

Maria Amér, smittskyddsläkare på Gotland, är inne på samma spår.

Gotland har bara 70 bekräftade fall av covid-19 och smittspårningen fungerar bra.

Många patienter är enligt Maria Amér väl pålästa och isolerar sig redan innan de har fått sina provsvar.

– Det gör det lätt för oss för, då är smittspårningen så att säga redan klar, säger hon.

Folkhälsomyndighetens rekommendationer utgår från att alla som uppvisar symtom ska hålla sig hemma, men Tove Fall tycker att man också borde testa

och isolera såväl de som uppvisar symtom på covid-19 som närstående som kan vara smittade men kanske ännu är symtomfria.

– Det absolut viktigaste här är att titta på kontakterna – vem kan ha smittats av den här personen. Då kan man, om man får tag på de här personerna, testa dem och isolera dem fram till att de får testsvar och hindra den smitta som sker från folk som ännu inte har fått symtom. Eftersom man kan smitta även innan man uppvisar symtom är det dem vi måste få tag på och det gör vi på det här sättet, säger hon.

Smittspårning kräver stora resurser i form av utbildad personal och kan vara tidsödande, varför FHM inte har ansett att metoden är användbar när allmän smittspridning har utbrutit.

– I går (på onsdagen) hade vi 154 nya fall som anmälades. Smittspårning pågår fortfarande, men det görs av de läkare som ordinerar proverna. De ska ge förhållningsregler till positiva fall och ta reda på vilka de har varit i kontakt med och som då kan ha blivit smittade så att de får rätt information, säger Per Follin, chef

för smittskydd i Region Stockholm.

I ett läge där sjukdomen sprids också mellan personer som inte står varandra nära och antalet nya fall varje dag är stort säger Per Follin att arbetet med smittspårning delvis måste ändra karaktär.

– Man får ändra strategi och rikta provtagningen mot andra miljöer. Nu svänger kurvan igen, det vill säga att vi ser en successiv avtrappning av fall och någonstans kommer man ner till en nivå där man skulle kunna ha riktad smittspårning där man tror

att det är särskilt viktigt. Men det är väldigt svårt att hantera det volymmässigt. Det hon föreslår i dagsläget, även i den bästa av världar, det skulle säkert ge resultat, men man måste också tänka på var man lägger resurserna och var man har bäst nytta av dem just nu, säger han. Thomas Wahlberg är chef för smittskyddet i Västra Götalandsregionen. Han poängterar att regionen alltjämt bedriver en aktiv smittspårning, med fokus på smittade personer inom vård och omsorg.

– Nu har vi ungefär ett hundratal nya fall om dagen. Smittspårning är jätteviktig och vi försöker välja de fall där det har en bra nytta, och det är framför allt inom vården och äldreomsorgen, säger han.

Tove Fall anser emellertid att även i en region som Stockholm skulle en utökad testning, isolering och smittspårning kunna göra stor nytta.

– De säger att detta är för resurskrävande då det är för många smittade. Men då kan du tänka så här, att om du hinner med att testa och spåra i en sådan

utsträckning så du bryter 10 procent av alla smittkedjor så kommer smittan förhoppningsvis att minska med 10 procent och bara det är en framgång för du kommer att få ner trycket på vården, färre allvarligt sjuka och så vidare, säger hon.

– Och ju mer smittan trycks ner, desto större andel kommer vi att kunna smittspåra. Vi bör lära oss av våra grannländer och Storbritannien som nu storsatsar på denna typ av verksamhet. Vid FHM:s presskonferens på onsdagen fick statsepidemiolog Anders Tegnell en fråga om på

vilken nivå spridningen av covid-19 måste ligga för att det ska vara möjligt att genomföra en mer offensiv smittspårning.

– Det här görs redan i ett antal av de regioner som har en låg spridning i dag. Om man bara har några enstaka fall då och då så smittspårar man och har bra kontroll på det här, svarade han och fortsatte:

– I slutändan är det regionerna som måste göra den bedömningen om när de har kapacitet att gå över till den typen av modell av kontroll. Det kommer nog att variera lite grand beroende på

storlek och sånt var den siffran ligger exakt någonstans, men vi har en kontinuerlig diskussion med dem om när man kan gå över till den typen av begränsning av antalet fall.

Carl Cato

carl.cato@dn.se

Kapitel 3: Utrikes och inrikes
DN-artiklar 13 -22/23 maj 2020

Utrikes DN-artiklar 13 - 22 maj 2020

Indiens relativt låga dödstal i covid-19 förvånar forskare

ONSDAG 13 MAJ 2020

**Indien har så här långt drabbats
häpnadsväckande lindrigt av
den pågående
coronapandemin. Knappt 2 300
döda har rapporterats i ett land
med över en miljard invånare.
Även om uppgifterna kring
drabbade är osäkra väcker de
frågor hos forskare över hela
världen. DN har pratat med
epidemiologen Prabhat Jha
som talar om en eventuell**

**möjlig immunitet hos delar av
befolkningen.**

Med mer än 1,3 miljarder
invånare är Indiens befolkning
större än Europas och USA:s
tillsammans. Det är vanskligt att
jämföra siffror under en pågående
pandemi. Olika länder befinner
sig i olika faser av smittspridning,
men det är ändå ingen överdrift
att påstå att Indien just nu sticker
ut med drygt 70 000 bekräftade
fall och knappt 2 300 döda.
Europa – som har knappt 800
miljoner invånare – har 1,5
miljoner bekräftade coronafall och
drygt 150 000 döda.

För ett par månader sedan befarade många att kombinationen av en underdimensionerad sjukvård och människor som lever tätt tillsammans skulle leda till en explosionsartad smittspridning i Indien.

Köerna till sjukhusen har dock uteblivit och utvecklingen förbryllar forskare både på hemmaplan och på den internationella arenan.

I början av mars, samma dag som WHO deklarerade att coronaviruset var en pandemi och Indien snabbt reagerade med att

stoppa alla visum, besökte DN läkaren Ravindra Yadav. Han driver en klinik i slumområdet Yadav Nagar med 8 000 invånare i Bombay. Då var han livrädd för ett coronautbrott i de trånga gränderna där fysisk distansering är omöjlig. Det går omkring 500 personer på varje toalett och slumområdets enda vattenkran är bara i gång några timmar på morgonen och eftermiddagen. – Jag var inställd på att den här våren skulle bli en mardröm, men så blev det inte. Jag känner bara till några enskilda personer som har smittats av coronaviruset,

ingen som har avlidit. I hela stadsdelen Jogeshwari har 0,001 procent av invånarna bekräftats ha covid-19, säger Ravindra Yadav på telefon.

Vad beror det på?

– Jag vet att folk verkligen har ansträngt sig för att följa hälsorekommendationerna.

Kanske mer här i slummen än på andra håll i staden eftersom livet är så utsatt redan från början. Jag har pratat med alla mina patienter om att tvätta händerna så ofta de kan och inte röra ansiktet med händerna, säger Ravindra Yadav.

– Ändå är det svårt att förstå varför Indien har klarat sig så bra. Jag funderar mycket på det själv. På universitetet i Toronto är epidemiologen Prabhat Jha lika förvånad. Han har under många år studerat dödsorsaker i Indien och följer coronautbrottet i landet.

– Smittspridningen ökar i Indien, men den goda nyheten är att den fortsätter att gå långsamt, säger Prabhat Jha på telefon från Kanada.

Siffrorna över döda och smittade som myndigheterna redovisar är enligt Prabhat Jha en grov underskattning och svåra att tolka

för landet som helhet.

Registreringen av dödsfall och dödsorsaker är bristfällig redan i normalläget. När det gäller de som avlidit i covid-19 saknas ofta uppgifter om ålder, kön och omständigheter runt dödsfallet.

Prabhat Jha bygger sitt resonemang på siffror som redovisas i Indiens största stad Bombay med 20 miljoner invånare, som han säger har den mest tillförlitliga statistiken.

– Det tar tio dagar för antalet smittade att fördubblas i Bombay. I New York och norra Italien var fördubblingstakten tre dagar

under motsvarande fas av smittspridningen. Siffror för resten av Indien visar samma trend som Bombay, även om de inte är lika pålitliga.

En teori som lyfts fram av flera forskare är att indier skulle skyddas av BCG-vaccin mot tuberkulos eller av poliovaccin, som de flesta får som barn. Det förs också resonemang om möjliga genetiska orsaker och att andra virussjukdomar, som dengufieber som är vanlig i Indien, kan ge immunitet mot covid-19.

– Det här är faktorer som nog måste studeras. Om det är så att

indier, som utgör en sjättedel av jordens befolkning, har ett skydd mot sjukdomen skulle det få en global påverkan när konsekvenserna av coronaviruset ska summeras, säger Prabhat Jha. – Så här långt har den största delen av dödsfallen inträffat i den rika delen av världen, vilket också måste analyseras. Asien har klarat sig bra. Vid sidan av Indien har Japan betydligt färre drabbade än befariat. Indien har en väldigt ung befolkning och Japan en mycket gammal, så det finns ingen gemensam nämnare i åldersammansättningen.

Premiärminister Narendra Modi var snabb med att sätta hela Indien i karantän den 25 mars när landet fortfarande hade ett fåtal fall. Prabhat Jha tror att stängningen var nödvändig, men att det inte är en lösning som håller på längre sikt. – Stängningen skapar enorma ekonomiska konsekvenser. För fattiga människor kan valet handla om att gå hungrig eller ge sig ut i samhället i jakt på jobb och riskera att smittas av viruset. Nio av tio arbetstillfällen finns i den informella sektorn och de hårda restriktionerna ledde till att

chaufförer, daglönare på byggen och i fabriker samt hushållsarbetare blev av med sin inkomst över en natt. Tiotals miljoner migrantarbetare från landsbygden såg ingen annan lösning än att lämna storstäderna. De började gå mot sina hembyar, ofta långa sträckor på tiotals mil i 35-gradig hetta.

Vad den här enorma folkvandringen har inneburit för smittspridningen finns det ännu inget svar på.

– I Bombay har antalet dödsfall minskat de senaste månaderna, och det måste ses som en

indikation på att många har lämnat staden. För att få mer information om hur det verkligen ligger till med smittspridningen skulle man behöva spåra de migrantarbetare som lämnat Bombay och andra städer för att se hur många de smittat i sina hembyar, säger Prabhat Jha.

– Det kan finnas många dolda fall på landsbygden. Ett sätt att få en bättre bild av utvecklingen är att testa alla för corona som avlidit i olyckor eller av andra orsaker hamnar hos rättsläkare, säger Prabhat Jha.

Han anser att Indien måste lägga mycket mer resurser på testning och smittspårning. I förhållande till befolkningens storlek har få individer testats.

Statsepidemiolog Anders Tegnell tycker att det är för tidigt att dra några slutsatser om smittspridningen i Indien.

– En viktig tanke är väl att det inte är slut än, att viruset etablerar sig och sprids olika fort i olika länder. Det är väldigt stora skillnader.

– Även inom Kina är det extrema skillnader mellan olika delar inom landet och vi förstår inte helt varför. Det kan vara en tidsfråga

att smittan återkommer senare.

Om vi tittar på influensapandemierna historiskt har de kommit tillbaka och då har man drabbats av nästa fas. Hur det blir med den här sjukdomen vet vi inte.

– Dessutom måste man komma ihåg att Indiens system för att hitta döda och sjuka inte är så komplett som det svenska, säger Anders Tegnell.

Är det förvånande att Sverige med tio miljoner Invånare och världens näst folkrikaste land så här långt har ungefär lika många döda?

– Det finns en stor skillnad mellan Indien och Sverige och det är klimatet, men det vet vi inte riktigt än hur det påverkar.

Kan Indiens unga befolkning, där hälften är under 25 år, spela in?

– Det spelar säkert en väldigt stor roll, säger Anders Tegnell.

Stängningen av samhället har förlängts i flera omgångar och det finns en oro över att

konsekvenserna av motåtgärderna blir större än av själva pandemin.

Den internationella arbetareorganisationen ILO skriver i en rapport att de hårda restriktionerna, som nu har lättats

något, kan leda till en humanitär katastrof i Indien. 400 miljoner människor som har livnärt sig inom den informella sektorn riskerar att falla djupare ner i fattigdom. Samtidigt varnar frivilligorganisationer för undernäring och svält i coronapandemins spår.

– Redan nu märks att trafficking och prostitution har ökat.

Marginaliserade människor luras lättare in i människohandlarnas fällor, säger Parul Sharma, människorättsjurist med fokus på Sydasien.

Hon anser att den hindunationalistiska regeringen varit oförmögen att stötta de fattigaste av de fattiga och att skydda de som är beroende av den informella sektorn. Enligt Parul Sharma är coronakrisen en chans för Indien att satsa på det småskaliga jordbruket, så att de migrantarbetare som nu lämnat städerna kan stanna på landsbygden.

– Indien är i grunden en jordbruksnation där bördig jordbruksmark snabbt omvandlats till industriell mark.

Nu finns en chans att rätta till det misstaget, säger Parul Sharma.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Fakta. Näst folkrikaste landet

Indien är världens näst folkrikaste efter Kina med 1,3 miljarder invånare.

Indien är världens femte största ekonomi, men samtidigt ett av de länder i världen som satsar minst på sjukvården, med mindre än 1,5 procent av bnp. Det finns 20 sjukvårdare per 10 000 invånare. Indien stängdes den 25 mars, den här veckan lättas det på vissa

restriktioner. På tisdagen började tågen rulla – till att börja med 15 dagliga avgångar från huvudstaden New Delhi. Normalt reser tiotals miljoner människor med Indian Railways 20 000 avgångar.

Alla i Wuhan ska testas på tio dagar

ONSDAG 13 MAJ 2020

Kina och Sydkorea gör nu allt för att hindra en andra våg insjuknade i covid-19. I Kina har regimen bestämt att samtliga 11 miljoner invånare i Wuhan ska testas efter att nya smittade upptäckts i staden.

I Sydkorea riktar myndigheterna in sig på att testa flera tusen som i helgen besökte nattklubbar i stadsdelen Itaewon.

En andra våg smittade i covid-19 oroar både Kina och Sydkorea. I Wuhan, där virusutbrottet uppstod, förbereds nu en gigantisk testningsinsats för att hindra att de sex fall som bekräftades i måndags ska sätta ny fart på spridningen i staden. Enligt uppgifter i en statligt kontrollerad tidning har regimen bestämt att samtliga 11 miljoner invånare och andra som råkar befinna sig i staden ska testas för covid-19 inom en tiodagarsperiod. Alla distrikt har fått i uppgift att ta fram en plan på hur detta ska gå till, en apparat som en del tvivlar

på ens är möjlig. En stor andel av befolkningen i staden har redan testats eftersom många arbetsgivare kräver ett negativt test innan de får gå tillbaka till jobbet.

Ett tecken på hur allvarligt regimen ser på nya fall är att kommunistpartiets partisekreterare i bostadsområdet där de nya smittade upptäcktes nu har fått sparken. Frågan är om det är en bra väg att gå. Risken är att det snarare uppmuntrar lokala ledare att mörka nya fall, rädda om sina jobb.

I Sydkorea pågår för fullt arbetet med att spåra de som gick på nattklubb i stadsdelen Itaewon i helgen. Det efter att en 29-årig man visat sig vara smittad och fört viruset vidare till runt 100 personer. Klubbarna tvingas nu stänga i rädsla för att landet ska drabbas av en andra våg. Att spåra har varit en viktig ingrediens i Sydkoreas framgångsrika strategi att minska antalet som får covid-19. Den här gången har dock spårningen stött på problem. Många av de som befann sig på klubbarna vill helst hålla det hemligt. Anledningen är

att de klubbar den 29-årige mannen besökte var riktade till en hbtq-publik. Homosexualitet är inte accepterat i stora delar av Sydkorea och många väljer att hålla sin läggning hemlig, rädsla för att förkastas av sin familj och/eller förlora jobbet.

Seouls borgmästare Park Won-soon har nu erbjudit klubbesökarna anonyma test för att få flera att träda fram och testa sig för viruset.

Marianne Björklund

Grekland föreslår covid-pass för att rädda turistsäsongen

ONSDAG 13 MAJ 2020

Fullpackade flyg från hela Europa till grekiska öar i sommar – men alla ombord måste ha covidtestat sig senast 72 timmar före avfärd.

Det är Greklands recept för att rädda årets turistsäsong.

Turismen står för en femtedel av Greklands bnp. Men denna säsong hotar att nästan helt gå om intet, vilket kan leda till

ekonomisk ruin för det redan hårt prövade landet.

I pandemins spår står hundratal flygplan stilla på marken och i många länder, bland dem Sverige, avråds befolkningen från att resa utomlands. Och även om det blir tillåtet kanske få nordeuropéer vågar boka en Medelhavssemester i dag.

Läget är med andra ord desperat för Greklands regering, som nu kämpar stenhårt för att rädda vad som räddas kan inför sommaren. Tillsammans med en rad andra sydeuropeiska länder pressar landet på inför ett möte med EU-

kommissionen på onsdagen som väntas resultera i ett paket av åtgärder för att stödja turismen. Bland annat tros kommissionen föreslå gemensamma riktlinjer för öppnandet av interna gränser inom EU.

Men Grekland vill gå längre. Därför presenterade turistministern Haris Theocharis härom dagen ett förslag som ska göra det möjligt för stora mängder européer att resa till den grekiska övärlden redan inom några veckor.

Bland annat förde han fram tanken på en sorts ”covid-pass”.

Det är en idé som Grekland tidigare har försökt driva igenom inom EU, men som världshälsoorganisationen WHO avråder från.

Nu presenteras detta i stället som ett krav på testning för covid-19 eller antikroppar för viruset senast 72 timmar före avfärd från hemlandet.

– Passagerare utan ett sådant hälsocertifikat ska inte tillåtas gå ombord på flyget, sa Theocharis som tillade att det inte ska finnas några tomma säten på flygplanen.

– Passagerarkapaciteten på alla flyg ska vara full så att vi stöder flygbolagen.

Grekland har klarat coronapandemin bättre än de flesta europeiska länder hittills, delvis tack vare en tidig stängning av samhället. På tisdagen hade landet 2 726 konstaterat smittade och 151 döda.

Därför är risken uppenbar att turister från hårdare drabbade länder som Storbritannien, Frankrike eller Sverige ger ny fart åt smittan.

Denna risk vill Greklands regering avvärja med en rad

säkerhetsåtgärder. Exempelvis ska det finnas ett särskilt ”karantänhotell” på alla större destinationer dit smittade turister ska kunna föras. Alla hotell ska skriva kontrakt med en läkare som avgör huruvida en gäst bör covidtestas.

Därtill kommer en rad mycket detaljerade regler att presenteras, exempelvis om matservering och exakt hur nära varandra solstolar får stå på stränderna.

I dag är många grekiska öar - fortfarande i praktiken avskurna från omvärlden. I den lilla byn - Vathi på ön Sifnos sydkust skulle

försäsongen redan ha börjat. Men allt står tomt, berättar Dina Fotsari som driver en rumsuthyrning.

– Färjorna från Piraeus kommer bara med varor, inte med människor. Men från den 20 maj är det meningen att ön ska öppnas för grekiska besökare. Själva har vi fått många återbud, men vi hoppas fortfarande kunna ta emot utlänningar från 1 juli.

På Sifnos har ingen ännu konstaterats smittad av coronaviruset. Jag frågar Dina Fotsari om hon inte är orolig över

att utlänningar tar smittan med sig i sommar.

– Jo, kanske den kommer hit.

Men vi litar på regeringen, de har lyckats kontrollera utbrottet bra hittills. Och det där med att testa alla turister innan de kommer hit tycker jag låter som en bra idé. Frågan är dock hur genomförbar idén är i praktiken. I många länder är det svårt och dyrt för personer utan symtom att få testa sig. Och att det skulle göras undantag från rådande testpolicy för solsemestrar är inte troligt i dagsläget.

Ingmar Nevéus

Fakta. Inga bufféer på hotell

Turismen i Europa

27 miljoner människor jobbar direkt eller indirekt inom EU:s turism. Sektorn står för 12 procent av sysselsättningen i EU och omfattar nästan 3 miljoner företag, varav 90 procent är små och medelstora företag.

Mellan 275 och 400 miljarder euro spås gå förlorade för turismsektorn, beroende på hur länge virusåtgärderna håller i sig.

Greklands regler

Alla passagerare på flyg till Grekland ska ha testats för

covid-19 eller antikroppar senast 72 timmar före avfärd. Utan intyg på detta får de inte gå ombord. Endast förpackade mellanmål får serveras på flyget. All grekisk - hotellpersonal ska få särskild utbildning i hygien.

Inga bufféer får serveras på restauranger eller hotell, utom till små sällskap. Exakta regler för hur nära varandra solstolar får stå kommer att presenteras.

Källa: Europaparlamentet/TT

Regeringen vill få igenom ny vallag rekordsnabbt

ONSDAG 13 MAJ 2020

Efter förra veckans fiasko för det regerande högerpartiet Lag och rättvisa (PIS), då söndagens planerade presidentval i Polen inte gick att hålla, försöker partiledaren Jaroslaw Kaczynski åter rekordsnabbt pressa igenom en ny vallag. Redan på tisdagen hölls de första omröstningarna i sejmen.

Det var i torsdags, efter en vecka av politiskt kaos, intrigerande och spel bakom kulisserna, som Jaroslaw Kaczynski och hans koalitionspartner Jaroslaw Gowin enade sig om en ny formel för presidentvalet.

Det blev en kompromiss under galgen; om Kaczynski inte backat skulle PIS-regeringen förlora sin majoritet i sejmen, och därmed falla.

Paret ”Jaroslaw–Jaroslaw” förklarade att valet inte ska hållas redan i maj – vilket Kaczynski krävt in i det sista – utan någon gång i sommar. Dessutom ska det

inte enbart vara poströstning – som stadgades i det senaste förslaget till vallag – utan en kombination av vanlig röstning i vallokaler och brevröstning.

Än en gång togs de polska väljarna på sängen. PIS hade mer eller mindre försäkrat att oppositionen denna gång skulle konsulteras inför presentationen av den nya lagen om presidentval och att experter på vallagstiftning skulle konsulteras. Så blev det inte, och den nya lagtexten lades fram för de folkvalda i expressfart, redan två dagar efter det icke genomförda valet.

Lagförslaget innebär en återgång till att röstningen i första hand sker i vanliga vallokaler, en möjlighet som var borta inför det tänkta valet den 10 maj.

Poströstning kan också ske, den kräver att väljaren ansöker om det senast 12 dagar före valdagen.

Det finns ett undantag; om coronaepidemin fortfarande härjar svårt i ett visst område kan myndigheterna besluta om att det enbart ska vara poströstning.

När valet blir av – eller närmare bestämt den första valomgången – är ännu ovisst. Källor i Warszawa talar i första hand om

tre tänkbara valdagar: 28 juni, 5 juli eller 12 juli.

Efter att lagen godkänns av parlamentets båda kamrar – sejmen och senaten – och signeras av presidenten har sejmens talman Elzbieta Witek 14 dagar på sig att bestämma valdag – som ska hållas inom 60 dagar.

Men fram till dess finns det flera osäkerhetsmoment. När sejmen, där PIS har majoritet, har antagit lagen går den över till senaten, som oppositionen kontrollerar. Där kan lagen dryftas i upp till 30 dagar innan den går tillbaka till sejmen.

Huruvida senaten kommer att utnyttja möjligheten att ägna sig åt lagförslaget anses bero på i vilken mån ledamöterna anser att sejmen har gjort ett ärligt försök att skriva en vettig lag. Den förra, havererade, lagtexten (om poströstning 10 maj) var ett hastverk som inte bara bröt mot en rad rättsliga normer utan också var praktiskt ogenomförbar. – Jag tror att presidentvalet kan genomföras sista söndagen i juni eller den första i juli, även om senaten skulle behandla lagen i 30 dagar, men det skulle bli svårare. Jag tror framför allt på talman

Tomasz Grodzkis goda vilja, sade Jaroslaw Gowin.

Frågetecken finns också för hur fritt och rättvist valet – och valkampanjen – blir. Hittills har oppositionskandidaterna inte haft ett utrymme i de regeringskontrollerade public service-medierna som kan mäta sig med vad den sittande presidenten Andrzej Duda (PIS) har fått.

Michael Winiarski

EU hotar Israel med sanktioner

ONSDAG 13 MAJ 2020

EU:s utrikesansvarige Josep Borrell söker stöd hos medlemsländerna för sanktioner mot Israel om den nya regeringen annekterar Västbanken i sommar. Det säger en källa på spanska utrikesdepartementet till DN.

På torsdag ska den nya israeliska regeringen sväras in.

Premiärminister Benjamin Netanyahu har krävt och fått grönt ljus från sina

koalitionspartners att annektera stora delar av Västbanken. USA:s president Donald Trump öppnade för detta steg i sin så kallade fredsplan för regionen, som lanserades i vintras.

Men palestinierna och många EU-länder, bland dem Sverige, anser att ensidiga åtgärder av denna typ utgör ett brott mot gällande FN-resolutioner i Palestinafrågan, och måste avstyras.

Eftersom flera EU-länder med Ungern i spetsen numera stödjer Israel och inte palestinierna i konflikten, är möjligheterna att

utöva politisk press på Jerusalem begränsade.

Några diplomatiska repressalier EU kan vidta mot Israel utan samtycke från Netanyahus EU-allierade är: att utestänga Israel från frihandelsavtal, att avbryta vetenskapligt samarbete och att rekommendera den internationella brottmålstribunalen ICC att åtala Israel.

EU:s utrikesministrar skall behandla ärendet under sitt möte på fredag.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Viruset kan öppna dörren till en bättre värld

ONSDAG 13 MAJ 2020

Finns det förnuftiga skäl är vi redo att göra förbluffande stora förändringar i våra liv.

Coronapandemin har gett oss en lektion i livets fatala korthet som kan vara början på någonting mycket större, skriver författaren Carsten Jensen.

Coronakrisen är ett stort socialt experiment som i många

avseenden liknar en hemsökelse eller prövning. Hur stort avkall på hävdvunna vanor och privilegier var vi beredda att göra för att rädda livet? Hur långt räckte vår uthållighet när det handlade om att suspendera en helig vardag som vi tills i går inte bara tagit för given utan också betraktat som oangriplig?

Experimentet tycks ha lyckats över all förväntan. Finns det förnuftiga skäl är vi redo att göra förbluffande stora förändringar i våra liv.

I en del amerikanska stater, exempelvis Michigan, har

demonstrationer genomförts mot nedstängningen av samhället. Demonstranter, som på gatorna burit runt på en arsenal automatvapen som skulle göra Islamiska staten grön av avundsjuka, har krävt att guvernören Gretchen Whitmer ska fängslas. Men i stället för att utgöra den amerikanska frihetsdrömmens främsta fanbärare är fanatikerna, i de flestas ögon, en oansvarig minoritet som ingen stöder, bortsett då från en annan oansvarig minoritet, USA:s president Donald Trump.

I Storbritannien har en förvånande undersökning publicerats som visar att bara nio procent av befolkningen vill återvända till förhållandena före coronakrisen. De flesta drömmer inte om det normala. Det är det normala som de ser som problemet. Undantagstillståndet är kanske inte en utopi, men en dörr har öppnats till något annat och bättre.

Luftföroreningarna har minskat. Himlen har befriats från flygets förfulande kondensstrimmor. Fågelsång har ersatt trafiklarm. Planeten har fått ett andrum och

fyller sina lungor. Universum talar till oss igen.

Trots självisoleringen har en annorlunda, paradoxal gemenskap vuxit fram. Du kan göra något nyttigt för samhället bara genom att stanna hemma. Till och med när du ingenting gör fyller du en uppgift, och hur många av oss känner annars, när vi andtrutna försöker uppfylla våra individuella mål, att vi är till nytta för andra? Månadslönen hade blivit den enda måttstocken för vårt värde som människor. Nu upptäcker vi plötsligt andra.

En hysterisk marknadsekonomi som oupphörligt skrek ut sina konsumtionskrav har tystnat, och vi koncentrerar oss på det nödvändiga. Tystnad betyder eftertanke. Tanken på döden kan också vara en inspirationskälla. Vad vill jag göra med mitt liv medan jag ännu är i besittning av det? Det är inte den enda frågan som anmäler sig. Man frågar sig också vad man kan betyda för andra. Det har slagits upp ett hål i muren som vi har byggt runt oss själva, den mur som har gjort oss blinda och döva för så mycket i tillvaron. De små tingen som

förstummas av vardagsrutinerna talar till oss igen.

Är denna eftertanke genomsyrad av resignation? Nej, den bär i stället på en ambition, en nästan intuitiv insikt om att allt inte kan fortsätta som förr, varken på en planet i snabbt accelererande oordning eller i våra egna liv. Vi ska inte tillbaka till en nedsliten, förbrukad och falsk normalitet. I stället ska vi skapa nya normer för normaliteten. I den meningen kan coronakrisen ses som en nödvändig utopis generalrepetition.

Ekonomerna, som är samhällets verkliga läkare vad gäller allt det väsentliga, det vill säga pengarna och deras ohejdbara cirkulation, är bekymrade och det är vi som bekymrar dem. Det är inte vår fysiska hälsa det handlar om. Det är den mentala hälsan. Vi är inte desamma som för bara två månader sedan. Något har gått helt snett i våra huvuden. Mannen och kvinnan på gatan vill spara sina pengar. De vill inte ge sig ut i konsumtionsjakten. De är nervösa för framtiden.

Här talar det sunda förnuftet. Men ekonomerna vill inte höra på

det örat. De hör i stället den rena samhällsfarliga galenskapen tala. Hur ska vi någonsin kunna få fart på ekonomin igen om vi inte genast kastar oss ut i huvud- och meningslös konsumtion? Du är en samhällsfiende om du inte använder dina surt förvärvade slantar till att köpa sånt du inte behöver.

Om du inte genast låter dina pengar rinna ut i konsumtionskloakerna, till en ny bil, den senaste skärmen eller en resa till Thailand, är det ditt fel att köerna växer utanför arbetsförmedlingen. Logiken är densamma som får

vissa politiker att satsa på krig, för krig skapar arbetstillfällen, och freden är ett otyg som undergräver samhället eftersom den drabbar vapenindustrin och ställer folk på gatan.

Fast om nu de människor som visar prov på viss försiktig återhållsamhet med sina egna pengar har använt den långvariga självisoleringen till omprövning? Om de som tänkt efter har börjat göra skillnad på väsentligt och oväsentligt, viktigt och oviktigt? Om vi, var och en för sig, har frågat oss vilket bruk vi vill göra av vårt uppehållstillstånd här på

jorden? Coronaviruset har givit oss en lektion i livets fatala korthet, och den lektionen kan vi ännu hinna tillämpa i ett liv med mer innehåll och mer närvaro än vad masskonsumtionens sörplande sugrör kan erbjuda. Men nej! Varje anspråkslöst försök till eftertanke ska sopas bort av vrålande reklam som likt en krigsgalen general mobiliserar oss till fronttjänst i nationens tomma butiker. Ska vi verkligen lyda? Ska vi ännu en gång marschera genom köpcentrumet med sträckta ben? Ska det vara Black Friday varje dag?

Minns du myten om Eldorado, den sagoomspunna staden någonstans i Sydamerikas djungler där gatorna var täckta med guld? De spanska conquistadorerna letade efter den i århundraden. Var det för att de ville njuta av skönheten i denna stads enastående arkitektur? Nej gatorna och husen skulle rivas upp och rivas ner så att blodtörstiga rövarband skulle kunna stjäla guldet som var värt så mycket pengar. En barbarisk kulturfientlig jakt på rikedom dikterade conquistadorernas drömmar.

Samma dröm driver
globaliseringen i dag, en
perverterad ackumulation av
förmögenheter som har skapat
astronomisk ojämlikhet mellan
människor och fått naturen att
vända sig mot oss. Det är inget fel
på globalisering, för klotet är för
litet för att sju miljarder
människor ska kunna isolera sig
från varandra i ett
hembygdsmuseum av
självtilräckliga nationer. Men det
är något fel med en globalisering
vars enda drivkraft är en
hänsynslös plundring av planeten.

Ja, viruset har gjort oss sjuka och
naturen är sjuk. Men i takt med
att vår feber steg sjönk klotets.
Något förunderligt hände. Vi
upplever det alla varje dag.
Naturen andas friade under en
klarare himmel medan utsläppen
av koldioxid minskar. Vi behöver
ett vaccin. Det gör också naturen,
och den märkliga paradoxen är att
vi människor som är sjukdomen
också kan bli vaccinet. Vi kan
ändra vårt sätt att leva.
Så kan patienten Jorden lämna de
smittades tält.

Carsten Jensen

EU: Möjligt att turista i Europa i sommar

TORSDAG 14 MAJ 2020

Snart kan resandet och turismen återupptas i Europa, meddelar EU-kommissionen. Men det ska ske stegvis och inte samtidigt i alla länder. Dessutom rekommenderas krav på munskydd på flygplan och flygplatser.

I går presenterade EU-kommissionen ett paket av riktlinjer och rekommendationer för att hjälpa medlemsländerna att lyfta sina reserestriktioner.

– Det har varit en lång och väldigt svår vår, sade EU:s digitaliseringskommissionär Margrethe Vestager på en presskonferens. Grunden i paketet är att EU:s länder ska börja öppna för turister och resande under de kommande månaderna. Turismbranschen utgör en stor del av EU-ländernas ekonomi och står direkt eller indirekt för nära 10 procent av EU:s bnp. ”Om allt hanteras korrekt och säkert kan de kommande månaderna ge européer en möjlighet att få lite välbehövd vila,

avslappning och frisk luft samt att återse vänner och familjer i sina egna länder och över gränser”, skriver kommissionen.

Man varnar dock för att en allt för snabb lättnad av restriktioner kan innebära en ökning av antalet covid-19-infektioner, varför folkhälsan alltid ska vägas mot behovet av resande. Nya hälso- och säkerhetsregler ska tas fram av flygsäkerhetsorganisationen Easa samt ECDC. Man ska prioritera elektronisk bokning av biljetter och butiker som är placerade i transportcenter ska införa särskilda säkerhetsåtgärder

som barriärer mellan säljare och kunder.

Riktlinjerna innehåller även rekommendationer för hälsoåtgärder på hotell och andra boenden.

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Island

Island räknar med att kunna lätta på restriktionerna för utländska besökare senast den 15 juni.

Redan på fredag kan vissa yrkesgrupper, som forskare, filmare och idrottare, bli aktuella för en ”modifierad” karantän.

Detaljerna kring hur öppnandet ska gå till är fortfarande under utveckling, men resenärer väntas få välja mellan att testa sig för coronaviruset vid ankomsten eller sitta i karantän i två veckor.

Österrike

Från och med den 15 juni kommer Österrike och Tyskland att öppna sin gemensamma gräns och slopa kontrollerna. Länderna har enats om en tvåstegsplan för att lyfta reserestriktionerna och vissa lättnader för affärsresenärer och familjer införs på fredag, enligt Österrikes turismminister Elisabeth Köstinger.

Tyskland

Förutom Österrike har Tyskland också kommit överens med Frankrike och Schweiz om lättnader i gränskontrollerna från och med helgen, enligt inrikesminister Horst Seehofer. Framför allt är det affärsresor och besök hos familj och släkt som nu blir möjligt. Ytterligare lättnader planeras. Gränskontrollerna mot Luxemburg tas bort helt.

Norge

Norge, som inte är en EU-stat men har samarbetsavtal med unionen, stängde sina gränser i mars. Men från och med nu tillåts

medborgare från länder inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) att resa in om de äger en fastighet där, till exempel ett fritidshus, eller måste besöka familjemedlemmar. Det uppger justitieminister Monica Mæland i ett mejl till norska VG. - Ministern betonar dock att 14 dagars karantän fortsätter att gälla vid inresa i landet.

Baltikum

Estland, Lettland och Litauen - planerar att öppna gränserna för varandras medborgare på fredag. Den så kallade "resebubblan" tillåter medborgare i de tre

baltiska staterna att röra sig fritt över gränserna medan personer som reser in från övriga världen fortfarande måste sitta i karantän i 14 dagar.

Europa

EU-kommissionen har flaggat för att turism och resande snart kan återupptas i Europa – efter två månader av brinnande coronakris. Flera länder har redan nu fattat beslut om slopade gränskontroller och lättade restriktioner.

Viruset slår mot rysk-ortodoxa kyrkan

TORSDAG 14 MAJ 2020

Allt fler präster ur rysk-ortodoxa kyrkan smittas med coronaviruset. Många präster vägrar att följa patriarkens order att hålla stängda gudstjänster. Orsaken är delvis ekonomisk – prästerna är beroende av kollekten för sin lön.

– Patriark Kirill saknar strategi. Han vågar inte stöta sig med fundamentalisterna och införa hårda regler för att stoppa

smittspridning. Det ledde till att han förlorade kontrollen över sin egen kyrka, säger Konstantin von Eggert till DN. von Eggert är oberoende rysk journalist och expert på den rysk-ortodoxa kyrkan.

Sedan coronaepidemin bröt ut i Ryssland har flera kyrkor och kloster drabbats hårt. Ett av de värst drabbade klostren är Trefaldighetens-Sergius lavra, en av den rysk-ortodoxa kyrkans viktigaste andliga centrum. Dess chefsläkare Tichon Barsukov dog i covid-19 i början av maj. Därefter dog två munkar i snabb följd. De

ena av dem hade konstaterad covid-19, den andras dödsorsak har hemlighållits. Dessutom har en 87-årig arkimandrit eller abbot (klosterföreståndare) avlidit. Klostret talar inte om varför. Kyrkan är en av Rysslands viktigaste samhälleliga institutioner. Dess relationer till Kreml är intima. President Vladimir Putin deltar i tv-sända gudstjänster vid alla religiösa högtider och besöker regelbundet kloster. Nu har flera rysk-ortodoxa kloster i både Ryssland, Ukraina och Belarus har drabbats. Enligt den ryska historikern och

religionsvetaren Andrej Zubov beror den snabba smittspridningen på att klosterledningen inte har tagit till sig information om coronaviruset. – På klostren lever man sitt inbundna liv. Ledningen har vägrat förstå hur farligt coronaviruset är, inställningen är att man inte berörs av omvärlden, säger Andrej Zubov. I slutet av april meddelade rysk-ortodoxa kyrkans ledning att fyra präster i höga positioner har avlidit i coronavirus. Därefter har ytterligare en metropolit och en biskop dött. En viktig del av

förklaringen är att alla församlingar inte har följt patriark Kirills påbud att kyrkorna ska hålla gudstjänsterna utan församlingsmedlemmar.

– Jag uppmanar er att inte besöka kyrkan. Man kan frälsas utan att gå på gudstjänster, sade Kirill i ett officiellt uttalande den 29 mars. Samtidigt sade kyrkans talesman Vladimir Legoida att det fortfarande är möjligt ”för ett mindre antal personer” att besöka gudstjänsterna. Många präster valde att låta församlingsmedlemmarna delta i gudstjänsterna stående utanför

kyrkan. En rysk-ortodox gudstjänst inbegriper ett stort antal personer, flera präster och körmedlemmar. Det visade sig att de smittade varandra.

– Patriarken utnyttjade inte sin position som högsta chef för att från början tydligt och klart säga vad man kan och inte kan göra. Han visste att det skulle irritera den fundamentalistiska minoriteten om han införde för hårda restriktioner, säger Konstantin von Eggert. Att släppa gudstjänstbesökare är för många präster en rent ekonomisk fråga.

– Prästernas lön tas ur kollekten som församlingsmedlemmarna skänker. Om man stänger ner kyrkorna helt får de inga inkomster alls, konstaterar von Eggert.

Andrej Zubov är själv troende och går regelbundet i kyrkan. Nu följer han gudstjänsterna via nätet.

– Flera präster i min församling har varit sjuka i covid-19. En präst har dött. Nu har de äntligen vidtagit åtgärder – hela kyrkan är desinficerad och gudstjänsterna hålls utan församlingsmedlemmar av en ensam präst, en medhjälpare och två körsångare.

Vissa präster har påstått att corona inte kan överföras i en kyrka. Zubov beklagar att osanningar sprids och säger att ett stort problem är att ryssarna är vana vid att misstro sina myndigheter.

– I Europa väljer ni själva era makthavare, det gör vi inte i Ryssland. Därför är folk vana vid att regler finns till för att kringgå. Många ser det som en kristen plikt att besöka kyrkan. Men kyrkan är bara en byggnad. Som troende vet jag att man kan ha en relation till Kristus överallt.

Anna-Lena Laurén

Sjuksängar står tomma efter tyska vägvalet

TORSDAG 14 MAJ 2020

Är det tur, skicklighet eller rentav Angela Merkels bakgrund som forskare i fysik som gjort att Tyskland hittills tycks ha hanterat coronaviruset bättre än många andra länder? Samtidigt som livet börjar återgå till det normala undrar många hur hållbara framgångarna i Europas största land egentligen är.

Dånet från hammarslag och bormaskiner har ekat i Berlins

jättelika mässområde under våren. I rekordfart har mässhall nummer 26 förvandlats till ett nödsjukhus redo att ta emot svårt sjuka covid-19-patienter. Förebilden finns i kinesiska Wuhan där nya sjukhus byggts på bara några dagar. Riktigt så snabbt gick det inte i Berlin, men efter fyra veckor stod 500 sjukhusbäddar redo att ta emot patienter med andningsproblem. Ytterligare 500 platser kan tas i bruk vid behov, precis som i många andra städer runt om i Tyskland där liknande kliniker öppnat.

Att sjukhusen kommit på plats så snabbt ses som en liten sensation, särskilt i Berlin där nybyggen kan dra ut på tiden. Storflygplatsen BER har utvecklats till ett trauma. Invigningen har fått skjutas upp inte mindre än fem gånger och planen är att den ska öppna i höst, mer än nio år försenad.

Därför kom den punktliga invigningen av reservsjukhuset i mässhall nummer 26 som en överraskning. En nästan lika stor överraskning är att sjukhuset står tomt.

Hittills har inte en enda patient skrivits in.

Två månader efter att en sammanbiten Angela Merkel varnade för att sju av tio tyskar väntas bli smittade av covid-19 har den anstormning av patienter som myndigheterna befarat lyst med sin frånvaro. Tyskland har trots sitt läge mitt i Europa låga dödstal, många lediga intensivvårdsplatser och masstestning som väcker intresse i omvärlden.

Tyskland har per capita rapporterat 9,24 döda per 100 000 invånare, vilket är betydligt lägre än i grannländerna Frankrike, Belgien och

Nederländerna, liksom i Italien, Storbritannien och Sverige. Trots omfattande testning sjunker antalet nya fall av covid-19 stadigt och i Berlin, med knappt fyra miljoner invånare, konstaterades i måndags endast två nya fall och inga avlidna.

På onsdagen meddelade Tyskland, som i mitten av mars stängde sina gränser, att de kommer att öppna stegvis med start redan på lördag. De tyska åtgärderna för att minska smittspridningen kan beskrivas som en mellanväg mellan Europas extremer: hårdare än Sveriges, men samtidigt

mjukare än i länderna där det rått närmast totalt utgångsförbud.

Det kommer att dröja innan det står klart vilken strategi som varit mest framgångsrik och experterna lär fortsätta tvista om varför vissa länder drabbats så mycket

hårdare än andra. Men klart är att Tyskland tycks ha klarat den första fasen av pandemin väl.

Varför har de lyckats – hittills?

Vissa vill lyfta fram Angela

Merkels bakgrund som forskare inom fysik som en förklaring till Tysklands framgångar. Hennes popularitet har skjutit i höjden under krisen och få tvivlar på

kanslerns förmåga att begripa sig på siffror och grafer. Hon verkar också trivas utmärkt i sällskap med andra forskare och slipper spilla tid på sånt som fyller kalendern i vanliga fall: maratonlånga middagar med fåfänga toppolitiker och besök hos någon lokal kristdemokratisk pensionärsförening. Men det är långt ifrån enbart Merkels förtjänst att dödstalen hållits nere och smittspridningen minskat. Redan före coronakrisen hade Tyskland flest intensivvårdsplatser per capita av alla EU-länder (29 platser per 100

000 invånare jämfört med exempelvis Sverige som hade 5,8 platser, enligt en studie publicerad i Intensive Care Medicine). Även antalet vanliga slutna vårdplatser var mångfaldigt fler än i andra länder. Så många, att det funnits planer på att lägga ner mindre sjukhus och olönsamma kliniker för att spara pengar. Den debatten har nu tystnat. Sjukhus som låter vårdplatser stå tomma i väntan på covid-19-patienter har i stället fått generösa ersättningar från staten (motsvarande drygt 6 000 kronor

per dag och vårdplats) vilket har bidragit till att fyra av tio intensivvårdsplatser är lediga. Liksom samtliga sängar på det nybyggda nödsjukhuset i mässhall nummer 26 i Berlin. Det har gjort att Tyskland ansett sig ha möjlighet att avlasta sjukvården i länder som drabbats hårdare. Under våren har tyska militärflygplan hämtat hundratal intensivvårdspatienter från bland andra Italien och Frankrike som fått vård på tyska sjukhus, och hela sjukvårdsteam har skickats utomlands.

– Testa, testa, testa. Testa varje misstänkt fall, löd uppmaningen från WHO-chefen Tedros Adhanom Ghebreyesus i mitten av mars. Tyska myndigheter tog honom på orden. Sedan dess har landet byggt upp en fenomenal testkapacitet med målet att genomföra 4,5 miljoner tester i veckan. Medan länder som exempelvis Sverige testar framför allt patienter och vårdpersonal, går Tyskland fram som en bulldozer. Efter att det i förra veckan blev känt att flera anställda vid ett slakteri i Coesfeld

i västra Tyskland smittats med covid-19 fick de 1 200 ur personalen lämna prover omedelbart. Omkring 200 visade sig bära på smittan. Ett annat exempel är masstestningen av invånarna i ett höghus i Grevenbroich, i västra Tyskland, i april. Efter att det visat sig att två familjer som smittats med covid-19 brutit mot karantänsreglerna fick samtliga 450 grannar lämna prover. Åtta testades positivt och sattes i isolering. Men Tysklands framgångar bär också på en paradox, för att citera

landets främsta virolog Christian Drosten. Allt fler tyskar frågar sig varför de ska sitta inne när det ändå tycks ha gått så bra för landet. De senaste veckorna har också restriktionerna lättats i en rask takt och det är nu tillåtet för bland annat butiker, gym och de flesta skolor att hålla öppet. Trots Angela Merkels oroande varningar fylls parker och torg åter av uttråkade och soltörstande tyskar som längtar efter ett normalt liv. Samtidigt har reproduktionstalet, det så kallade R-talet, krupit över 1-strecket flera dagar i rad vilket

kan vara ett tecken på att smittspridningen håller på att ta fart igen.

Ett par decimaler har rest frågan som få orkar fundera på just nu. Den om huruvida åtgärderna har varit förgäves. Även om smittskyddsinstitutet poängterat att man inte ska dra för långtgående slutsatser av R-talet, återstår det att se hur länge de tyska framgångarna håller i sig. Och hur länge till sjukvårdsplatserna får stå tomma.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Fakta. Antal avlidna per 100 000 invånare, länder i urval

Belgien 76,23
Spanien 57,24
Italien 50,87
Storbritannien 48,34
Frankrike 39,78
Sverige 31,97
Nederländerna 31,77
Tyskland 9,24
Danmark 9,19
Finland 4,91
Island 2,83
Polen 2,14

Källa: Johns Hopkins University,
data hämtad 13 maj 2020.

Island har få fall efter massiva testinsatser

TORSDAG 14 MAJ 2020

Island gick tidigt sin egen väg i coronakrisen och satsade på massiva testinsatser. Efter att ha undersökt 15 procent av befolkningen har ön den lägsta dödssiffran i Norden.

Trots att det inte var målet bedömer myndigheterna att de nästan har lyckats utrota smittan.

Världens länder har valt olika strategier för att hantera coronautbrottet. Medan Nya

Zeeland öppet sagt att de satsar på att helt utrota viruset och Sverige är på väg mot flockimmunitet har inget annat land – förutom Färöarna – testat så stor andel av befolkningen som Island, uppger den isländska regeringen i ett pressmeddelande.

Drygt 54 000 tester har utförts i önationen, som har omkring 360 000 invånare. Det motsvarar cirka 15 procent av befolkningen.

Omkring två tredjedelar av testerna har gjorts av företaget Decode Genetics, huvudsakligen på personer utan symptom, medan Universitetssjukhuset i Reykjavik

har stått för resten på personer med symptom.

Sedan starten på epidemin har Island satsat på smittspårning och haft som policy att sätta personer som varit i kontakt med smittade – eller som bedömts ha varit i riskzonen för smitta – i karantän. Lägg därtill restriktioner i form av stängda företag och uppmaningar om social distansering och handtvätt.

Islands statsepidemiolog Thorolfur Gudnason menar att man ofta pratar om två angreppssätt för att hantera

coronasmittan – kontroll och begränsning.

– I Island har vi använt oss av båda. Vi har försökt begränsa epidemin genom att stärka sjukvården och skydda äldre och sårbara med underliggande sjukdomar. Vi har också försökt kontrollera smittan genom aggressiv testning, så att vi inte överbelastar sjukvården.

Även om det är komplicerat att jämföra hur länder drabbats av smittan så verkar strategin ha slagit väl ut – i alla fall om man tittar på siffrorna. Antalet döda

per miljon invånare är lägst i Norden.

Epidemin nådde sin topp den 5 april, därefter har antalet fall minskat. Totalt hade 1 799 personer testat positivt för viruset den 6 maj, av dem hade 97 procent tillfrisknat och 0,6 procent – tio personer – dött. Thorolfur Gudnason är nöjd med utvecklingen hittills. Trots att det egentligen inte var målet har ön nästan lyckats utrota viruset.

– Målet var att inte överbelasta sjukvården och att få så få dödsfall som möjligt, om vi lyckas med det

tycker jag att vi kan vara nöjda, säger han.

Samtidigt är Islands förutsättningar ovanliga. Ön kan bara nås med flygplan eller båt, så det är relativt lätt att kontrollera vilka som släpps in i landet.

Befolkningen är dessutom liten och homogen, vilket har gjort det lätt att nå ut med information om hur man ska förhålla sig till viruset.

– Vi har varit förvånade över hur bra människor har följt riktlinjerna.

Vid en nordisk jämförelse sticker Islands restriktioner inte ut. I

mitten av mars förbjöds folksamlingar större än hundra personer. Sex dagar senare skärptes restriktionerna ytterligare och folksamlingar större än 20 personer stoppades samtidigt som gym, offentliga bassänger, pubar, frisörer och massagesalonger stängdes. Nu har myndigheterna börjat öppna samhället. Förra veckan tilläts folksamlingar upp till 50 personer och affärsverksamheter som inte kräver närhet till kunderna har återupptagits. Gym och bassänger håller stängt, men

de sistnämnda väntas öppna den 18 maj.

Grundskolor och förskolor har hållits öppna hela tiden, liksom många fik och restauranger.

Dessutom har befolkningen tillåtits att röra sig fritt utomhus.

I februari och mars hamnade islänningar som återvände hem i 14 dagars karantän medan utländska besökare var undantagna. Men numera hamnar samtliga i någon form av isolering innan de släpps in.

– Jag tror att alla de här åtgärderna har resulterat i att vi nu inte har haft någon som

diagnosticerats med viruset på fyra dagar, säger Thorolfur Gudnason i intervjun med DN på måndagen.

Island har en plan för att öppna samhället som sträcker sig några månader framåt. Restriktionerna ska lättas gradvis, var fjärde vecka i taget. I slutet av maj räknar myndigheterna med att tillåta folksamlingar upp till 200 personer.

– Jag tror att vi kan göra det relativt snabbt, vi har inte så mycket virus kvar i samhället.

Men frågan är hur ön ska fortsätta hålla nere smittotalet när restriktionerna lyfts.

– Det kommer att vara en stor utmaning, det kommer säkert att vara en del utbrott de kommande åren. Men vi har stor kontroll och fortsätter med aggressiv testning, karantän och kontaktspårning. Myndigheterna bedömer att individuella åtgärder är effektivast för att skydda befolkningen, det handlar om hygienrutiner som handtvätt och social distansering. Dessutom måste de se till att viruset inte kommer in utifrån.

– Det enda sättet viruset kan komma in är via turister. Jag tror inte att turismen kommer att öka förrän i slutet av sommaren eller till hösten, men vi måste ha restriktioner för att förhindra en massiv inströmning av viruset.

Vad kan andra länder lära av Island?

– Det beror på vilka mål de har. Om de vill försöka trycka tillbaka viruset så mycket som möjligt kan de testa aggressivt. Om man vill låta det cirkulera friare kan man göra det, men då riskerar man höga dödstal och hög belastning på vården.

Vad tycker du om Sveriges strategi, som också är ganska unik?

– Det är svårt för mig att bedöma. Sveriges angreppssätt går sannolikt ut på att få så stor flockimmunitet som möjligt genom inte trycka tillbaka viruset så hårt, men det kan resultera i en hög belastning av intensivvården och många döda. Det är svårt att säga vad som är bäst eller sämst angreppssätt.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Argentina ser Sverige som skräckexempel

TORSDAG 14 MAJ 2020

Argentinas president slår sig för bröstet över landets låga dödstal och målar ut Sverige som ett skräckexempel när det gäller att bekämpa coronaviruset.

– Om vi hade följt Sveriges exempel hade vi haft 13 900 döda, säger president Alberto Fernández.

I dagsläget har Argentina endast knappt 320 dödsfall.

President Alberto Fernández lyfts fram som ett exempel på en statschef i Latinamerika som hanterat coronapandemin på ett kraftfullt sätt. Argentina var ett av de första länderna på kontinenten att stänga sin gräns och införa en strikt karantän. Till skillnad från Brasilien där presidenten och coronaförnekaren Jair Bolsonaro uppmuntrar befolkningen att fortsätta sina liv som vanligt har Argentina agerat väldigt annorlunda.

Brasilien har drygt 12 000 dödsfall – vilket gör Brasilien till det sjätte värst drabbade landet i världen – medan Argentina endast har 319. Slår man ut det på antal döda per en miljon invånare har Argentina åtta gånger färre dödsfall än sitt grannland. Även jämfört med andra grannländer sticker Brasilien ut med 36 gånger fler dödsfall än Paraguay och elva gånger fler än Uruguay. Antalet bekräftade coronavirusfall i Brasilien är nära 178 000, enligt myndigheterna. Motsvarande siffra för Argentina är 6 563 fall.

– Du kan återhämta dig från en minskning av bnp, men du kan inte återhämta dig från döden, har peronistledaren Alberto Fernández sagt. Hans tidiga åtgärder har plattat ut smittkurvan och gjort att antalet smittade endast fördubblas var 25:e dag, medan den i vissa regioner i Brasilien fördubblas var femte dag. Bakgrunden till Argentinas succé anses vara den 61-åriga presidentens förmåga att samla partier och guvernörer under samma flagg. Han koordinerar kampanjen mot covid-19 från

huvudstaden Buenos Aires och har fört ut den i landet.

I Brasilien har det varit tvärtom. Bolsonaro har inte nått ut med sitt budskap utanför huvudstaden Brasília och hittills har två ministrar avgått eller avskedats under coronapandemin. Vad som också skiljer sig är att Alberto Fernández har tillgång till det välorganiserade peronistpartiet som når de flesta samhällsklasser i landet. Bolsonaro har inget eget parti och har gjort sig ovän med landets viktigaste guvernörer. I förra veckan fick Alberto Fernández utstå kritik när

företagare klagade på de ekonomiska konsekvenserna av den strikta karantänen.

Presidenten tog då bladet från munnen och menade att om landet lättade på karantänen kunde Argentina bli som Sverige. På en presskonferens jämförde han Sveriges och Norges siffror och fick det att låta som om Sverige var som ansvarslösa Brasilien och Norge som ansvarsfulla Argentina. – Norge införde en strikt karantän. Det gjorde inte Sverige. Nu har Sverige 14 gånger så

många dödsfall som Norge, sa Alberto Fernández.

Kritiken har fått Sveriges ambassad i Argentina att skriva ett meddelande på sin hemsida där ambassaden förklarar att den svenska linjen endast skiljer sig på tre sätt från övriga världen.

– Vi har inte infört obligatorisk isolering, vi har inte tvingat kommersiell verksamhet att stänga och vi har inte stängt förskolor eller grundskolor.

Ambassaden menar att beslutet att hålla samhällssektorerna öppna ”bygger på folkhälsoöverväganden, snarare

än ekonomiska intressen”. Att svenska skolor hållits öppna har, enligt ambassaden, gett positiva effekter eftersom föräldrar som arbetar inom vården inte har behövt vara hemma och passa sina barn. ”Dessa åtgärder stärker också jämställdheten mellan könen”, skriver man.

Det Alberto Fernández inte har lyckats med är att skydda Buenos Aires kåkstäder, där en kvarts miljon av huvudstadens befolkning bor. På grund av en reparation i en vattenanläggning blev 45 000 invånare i kåkstaden Villa 31 utan vatten i tio dagar.

När kåkstadens invånare inte kunde tvätta sig steg antalet smittade från en handfull till 219 på kort tid.

DN har sökt Sveriges ambassadör i Buenos Aires.

Henrik Brandão Jönsson

Fakta. Dödsfall i Sydamerika

Antal bekräftade avlidna i covid-19 i Sydamerika.

Brasilien 12 461

Mexiko 3926

Ecuador 2327

Peru 2057

Colombia 493

Dominikanska rep. 402

Chile 335

Argentina 319

Panama 252

Bolivia 128

Honduras 121

Puerto Rico 114

Kuba 78

Guatemala 27

El Salvador 20

Uruguay 19

Haiti 18

Paraguay 10

Venezuela 10

Nicaragua 8

Costa Rica 7

Källa: John Hopkins University,
data hämtad 13-05/2020.

Trump kan förhala höstens val med hjälp av pandemin

TORSDAG 14 MAJ 2020

Donald Trumps politiska rådgivare och svärson Jared Kushner säger att det inte är säkert att det blir något presidentval den tredje november i år.

Uttalandet förstärker oron i USA för att Vita huset ska använda coronakrisen för att undergräva eller förhala valprocessen.

Det är i en videointervju med Time Magazine som Jared

Kushner sår tvivel kring höstens amerikanska presidentval, som enligt lag ska hållas tisdagen efter den första måndagen i november vart fjärde år. I höst infaller valet den tredje november.

Jared Kushner, gift med presidentens dotter Ivanka Trump och en av presidentens närmaste rådgivare, får frågan av Time Magazine om presidentvalet i höst kan skjutas upp på grund av pandemin.

Kushner svarar att han "inte är säker på att han kan bekräfta varken det ena eller andra" – *commit one way or the other* –

även om ”det är planen just nu” att hålla valet som planerat, säger han.

Det är inte upp till Jared Kushner – eller någon annan politiker eller tjänsteman i Vita huset – att avgöra huruvida valet ska hållas som planerat. Men oppositionspartiet Demokraterna är oroliga över att Vita huset ska använda coronakrisen för att undergräva höstens valprocess. Donald Trump ligger efter motkandidaten Joe Biden i opinionsmätningarna, och tycks vara på väg att förlora väljargrupper som hade

avgörande betydelse för hans vinst i valet mot Hillary Clinton 2016. Bland annat äldre väljare. Även om valet hålls som planerat oroar sig Demokraterna för att Trump ska ogiltigförklara utgången om han skulle förlora. Demokraternas sannolika presidentkandidat Joe Biden sade i april att han befارar att Trump kommer att försöka senarelägga valet.

Det skulle ligga i linje med hur Trump hanterade valutgången 2016, då han visserligen vann valet men förlorade ”*the popular vote*”, det totala antalet röster mot

Hillary Clinton. Trump vägrade skriva under på detta. Han förklarade förlusten av det totala antalet röster med valfusk, men har inte lyckats lägga fram någon bevisning som bekräftar detta, trots att han tillsatt en kommission i det syftet. I en intervju har Trump försäkrat att valet kommer gå av stapeln den tredje november. Men presidenten passade samtidigt på att förklara att poströstning ger människor möjlighet att fuska. Poströstning skulle kunna användas som ett alternativ till fysiska valbås i höst om pandemin

fortsätter skörda amerikanska liv. Men Trump har sagt att han föredrar röstning i vallokaler. ”Det borde vara: du går till ett bås och visar stolt upp dig själv”. På tisdagskvällen försökte Jared Kushner backa från sitt tidigare uttalande i Time Magazine: – Jag har inte varit involverad i och känner inte till några diskussioner som handlar om att försöka ändra datumet för presidentvalet, säger Kushner i ett uttalande. Att Kushner tillhör presidentfamiljen Trump gör inte regeringens kritiker mer vänligt

inställda till hans uttalande om ett eventuellt uppskjutet val.

New York Times citerar den konservativa opinionsbildaren Bill Kristol som skriver på Twitter att Kushners uttalande avslöjar ”total brist på förståelse om hans underordnade betydelse i vår demokrati”.

Författaren Garrett Graff skriver i samma anda att han inte kände till ”Jared”-klauseln i USA:s konstitution.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Ökad spänning efter attack mot sjukhus

TORSDAG 14 MAJ 2020

Den sköra fredsprocessen i Afghanistan knakar ytterligare i fogarna efter tisdagens två blodiga attacker. Minst 24 miste livet i attacken mot ett sjukhus i Kabul. Mammor och nyfödda fanns bland offren.

President Ashraf Ghani i Afghanistan har lagt ansvaret för tisdagens attacker på IS och talibanerna och beordrat afghanska styrkor att återgå till ett

offensivt läge och ”återuppta deras insatser mot fienden”. Tre beväpnade gärningsmän angrep sjukhuset Dasht-e-Barchi i Kabul på tisdagsmorgonen, de tog sig in i kliniken iklädda polisuniformer, öppnade eld och kastade handgranater mot personal och patienter. Minst 24 personer, däribland spädbarn, mammor och sjukvårdspersonal, dog. Förlossningskliniken drivs av organisationen Läkare utan gränser. Attacken fördömdes av flera länder och organisationer.

Samma dag dödades 32 personer vid en begravning i provinsen Nangahar i en självmordsattack. IS har tagit på sig dådet mot begravningen men talibanerna nekar till att ha legat bakom någon av händelserna och varnar regeringen för att de är ”totalt förberedda” att möta regeringsstyrkorna om de skulle slå till mot dem. ”Från och med nu ska ansvaret på en vidare upptrappning av våldet och dess följder ligga enbart på Kabulregeringens axlar”, skriver talibanerna i ett uttalande.

Regeringen har avfärdat talibanernas varning och säger att rörelsen alltid varit inblandad i ”våld och krig”. Tongångarna mellan parterna hotar den redan sköra fredsprocessen i Afghanistan.

Ashraf Ghani har sedan tidigare lovat att styrkor endast skulle agera defensivt mot talibanernas attacker för att kratta vägen till eventuella kommande fredsförhandlingar. Detta efter överenskommelsen mellan USA och talibanerna som väckte hoppet om nedlagda vapen i det krigshärjade landet.

USA vädjar till den afghanska regeringen och talibanerna att se till att fredsprocessen uppehålls. ”Talibanerna och den afghanska regeringen borde samarbeta för att ställa förövarna inför rätta”, säger utrikesminister Mike Pompeo i ett uttalande. Han kallade även attacken på förlossningskliniken för ”ren ondska”.

DN

dn@dn.se

TT

500 000 fler kan dö i aids i Afrika

TORSDAG 14 MAJ 2020

Afrika.

Omkring 500 000 extra dödsfall i subsahariska Afrika under 2020—2021. Det kan bli konsekvensen om hiv-insatser blir lidande när länder och leverantörer nu riktar allt sitt fokus mot coronapandemin, varnar WHO. Drygt 16 miljoner människor i subsahariska Afrika får antiretroviral behandling mot hiv. De aidsrelaterade dödstalen i

subsahariska Afrika har sjunkit kraftigt under det senaste dryga decenniet.

TT

Demonstranter samlas trots restriktioner

TORSDAG 14 MAJ 2020

Hundratals demonstranter har trotsat coronarestriktionerna och samlats i köpcentrum i Hongkong – för att håna den högsta ledaren Carrie Lam på hennes 63:e födelsedag.

– Jag önskar att Carrie Lam lever ett långt liv så att hon kan bära ansvaret för de beslut hon tagit, säger demonstranten Ken, 20 år.

Carrie Lam har blivit den mest impopulära ledaren i Hongkong sedan överlämnandet från Storbritannien 1997 efter att hon försökt driva genom ett lagförslag som skulle tillåta utlämningar till Pekingkontrollerade Kina förra året.

Massiva protester bröt ut och pågick under lång tid innan de avtog med spridningen av coronaviruset i januari. Sedan restriktionerna lättats något har de så sakteliga ha tagit fart igen, trots att folksamlingar på över åtta personer är förbjudna.

TT-Reuters

Vi ser inte gränskontroller som ett effektivt sätt att stoppa virussspridningen.

TORSDAG 14 MAJ 2020

EU:s hälsokommissionär Stella - Kyriakides om att EU-kommissionen vill börja tillåta resor och turism inom unionen i sommar.

DN

Barnadödligheten kan öka kraftigt

TORSDAG 14 MAJ 2020

Världen.

Sinande resurser till sjukvården i fattiga länder kan leda till en kraftig ökning av barnadödligheten under coronakrisen, enligt en FN-rapport. Mest utsatta är utvecklingsländer i Afrika, Asien och Latinamerika. Sammanlagt omkring 1,2 miljoner fler spädbarn kan komma att dö i behandlingsbara sjukdomar det kommande halvåret. Dessutom

beräknas mödradödligheten i de 118 länderna öka med 40 procent, eller 56 700 fall, enligt FN.

TT-AFP

Kvinna döms för att ha örfilat militär

TORSDAG 14 MAJ 2020

Israel.

Yifat Doron, en israelisk kvinna som för två år sedan gav en örfil åt en militär jurist, dömdes på onsdagen till åtta månaders fängelse av Jerusalems tingsrätt. Händelsen utspelades under militärrättegången mot den 17-åriga palestinskan Ahed Tamimi, som stod åtalad för att ha givit en israelisk officer på Västbanken en örfil. Tamimi dömdes till åtta

månaders fängelse. Efter att domen fallit gick Doron fram till rättens medlemmar och utdelade ett lättare slag i ansiktet mot militäråklagaren Issam Hamed.

Nathan Shachar

Virusfallen ökar kraftigt i Ryssland

TORSDAG 14 MAJ 2020

Ryssland.

10 000 nya fall av coronasmittan registrerades i Ryssland på onsdagen. Det innebär att drygt 242 000 personer konstaterats bära på viruset.

Över 100 000 patienter vårdas för covid-19 eller för sjukdomar med liknande symtom i Ryssland, meddelar hälsominister Michail Murasjko. Närmare 1 500 av patienterna får intensivvård.

Samtidigt som fler behöver vård införs ett förbud mot att använda en viss typ av respirator i landet sedan de misstänks ha orsakat två bränder i Moskva respektive S:t Petersburg som krävde sex liv.

TT-AFP

500 000 fler kan dö i aids i Afrika

TORSDAG 14 MAJ 2020

Afrika.

Omkring 500 000 extra dödsfall i subsahariska Afrika under 2020—2021. Det kan bli konsekvensen om hiv-insatser blir lidande när länder och leverantörer nu riktar allt sitt fokus mot coronapandemin, varnar WHO. Drygt 16 miljoner människor i subsahariska Afrika får antiretroviral behandling mot hiv. De aidsrelaterade dödstalen i subsahariska Afrika har sjunkit

kraftigt under det senaste dryga
decenniet.

TT

Demonstranter samlas trots restriktioner

TORSDAG 14 MAJ 2020

**Hundratal demonstranter har
trotsat coronarestriktionerna
och samlats i köpcentrum i
Hongkong – för att håna den
högsta ledaren Carrie Lam på
hennes 63:e födelsedag.**

– Jag önskar att Carrie Lam lever
ett långt liv så att hon kan bära
ansvaret för de beslut hon tagit,
säger demonstranten Ken, 20 år.

Carrie Lam har blivit den mest impopulära ledaren i Hongkong sedan överlämnandet från Storbritannien 1997 efter att hon försökt driva genom ett lagförslag som skulle tillåta utlämningar till Pekingkontrollerade Kina förra året.

Massiva protester bröt ut och pågick under lång tid innan de avtog med spridningen av coronaviruset i januari. Sedan restriktionerna lättats något har de så sakteliga ha tagit fart igen, trots att folksamlingar på över åtta personer är förbjudna.

TT-Reuters

Fed-chefen varnar för längre tids svag tillväxt

TORSDAG 14 MAJ 2020

Jerome Powell, chefen för USA:s centralbank Federal Reserve (Fed) varnar för att den ekonomiska kris som orsakats av pandemin kommer att bli utdragen. Han flaggar för mer stimulanser från Fed men efterlyser också mer finanspolitiska krisåtgärder. Orden spädde på en redan utbredd börsnedgång.

Powell beskriver USA:s åtgärder hittills som snabba och kraftfulla. – Men återhämtningen ser ut att ta tid för att få fart, säger han och pekar på att mycket hänger på hur bekämpningen av pandemin går. Hittills har kongressen godkänt åtgärder för 3 000 miljarder dollar, men Powell vill se mer.

TT-Reuters

Krisen har blivit ett lyft för online-spelmarknaden

TORSDAG 14 MAJ 2020

Coronakrisen är ett rejält lyft för spelmarknaden. Intäkter för den onlinebaserade spelindustrin lyfte till tio miljarder dollar i mars, enligt analysföretaget Nielsen. För kinesiska Tencent är det klirr i kassan.

Tencent är en tungviktare på marknaden för spel och sociala medier i Kina. Koncernen redovisade på onsdagen ett lyft för

intäkterna på 26 procent under årets första kvartal, till 108,1 miljarder yuan (motsvarande 150 miljarder kronor).

Nettovinsten lyfte med 6 procent till 28,9 miljarder yuan, vilket var betydligt bättre än väntat.

TT

Stormigt år i Kina formade henne: ”Fick fundera på hur jag ville leda”

TORSDAG 14 MAJ 2020

I januari tog hon över ansvaret för Sandvik Rock tools globala försörjningskedja. Två månader senare var krisen ett faktum.

Men Nina Åxman styr med tillit och trygghet. Nu har hon blivit ”Framtidens kvinnliga ledare”, utsedd av fackförbundet - Ledarna.

Det blev inte riktigt som planerat.

Tanken var att Nina Åxman skulle resa mycket i sitt nya jobb. Hon skulle vara en frekvent besökare på Sandvik Rock tools fabriker runt om i världen, med målet att säkra och förbättra den globala försörjningskedjan.

Kort därpå briserade corona-krisen. Snart stod det klart att Sandvik tillfälligt behövde stänga sin fabrik i Kina på grund av landsomfattande restriktioner. Ett par veckor senare låg även produktionen i Indien nere.

– Ja, det har verkligen varit den hårda vägens skola att lära sig hur försörjningskedjan fungerar. Men

jag har ett väldigt rutinerat och engagerat team omkring mig. Det ger mig trygghet och har möjliggjort att vi lyckats upprätthålla leveranserna till våra kunder hela tiden, kommenterar Nina Åxman på telefon från hemmakontoret i Västerås.

Trots hemarbetet har intervjun klämts in i ett späckat schema. - Parallellt med det akuta krisarbetet har hon i uppdrag att tillsätta en ledningsgrupp och staka ut en ny riktning för organisationen. Att förändringen ska genomsyra verksamheten i alla länder blev inte heller lättare

med stängda gränser. Men virtuella samarbetsövningar och idémöten har gett resultat.

– På ett sätt är det bara bra att vi har fått utmana oss för att se hur långt vi kan nå på virtuell väg. I min utökade ledningsgrupp ingår människor från åtta olika länder, så en stor del av vår vardag bygger på virtuellt samarbete även framåt, säger hon.

Att det går bra trots omständigheterna är inte överraskande. Det är inte första gången Nina Åxman får med sig alla på förändringsresan. Det var till och med en del av

motiveringen när organisationen Ledarna nu utser henne till Framtidens kvinnliga ledare. Grunden till det framgångsrika ledarskapet lade hon under ett ”stormigt år” i Kina. Inom loppet av tio månader skulle fabriakens kapacitet fördubblas. Nina Åxman var ansvarig.

– Många frågor ställdes på sin spets och jag var tvungen att fundera över hur jag ville vara som ledare, säger hon.

I dag delar hon gärna med sig av framgångsreceptet: att skapa tillit, visa uppskattning och få medarbetare att trivas.

– Det är ett privilegium att få vara ledare och att ha en påverkan på så många personer. Jag tycker att det är viktigt att förvalta det förtroendet och försöka påverka i en positiv riktning.

Det var också därför hon sökte sig till Sandvik. Hon trodde starkt på ledarskapsfilosofin, att besluten fattas långt ut i organisationen.

Det underlättar i ett företag där såväl tillverkning som kundbas är spridd över olika världsdelar. I spåren av pandemin har det visat sig vara ännu viktigare.

– Jag tror alltid att man tjänar på ett decentraliserat ledarskap, men

i kristider tror jag att det är helt nödvändigt för att lyckas. Att kunna lita på sitt team och stötta utifrån det som händer lokalt, säger Nina Åxman.

Särskilt lokalt blir det inte för hennes egen del. Att leda på distans är en ny utmaning för alla chefer, tror hon. Mötena, som tidigare varvades med möjligheten att strosa runt och ”kolla läget”, avlöser nu varandra. Nina Åxman ser till att boka in virtuella fikastunder. Hon betonar vikten av att behålla de informella mötena.

– Jag tror många chefer känner igen sig i att kalendern snabbt fylls upp med väldigt många videomöten nu. Utmaningen är att ändå vara tillgänglig för sin personal, att fånga upp hur de mår och uppmärksamma deras insatser. Jag tror att det är extra viktigt nu, säger hon. Och ödmjukheten är allt annat än tillgjord. Medan andra skrotar sina globala leveranskedjor och dömer ut det internationella samarbetet är Nina Åxmans slutsats en annan.

– Jag tror inte lösningen är att alla måste klara sig själva. Vi

måste lita på varandra och de beroenden vi har. Global solidaritet är en viktig lärdom av den här krisen.

Lovisa Ternby

Fakta. Framtidens kvinnliga ledare 2020

Namn: Nina Åxman.

Ålder: 34 år.

Bakgrund: Uppväxt i Hallstahammar, utanför industristaden Västerås. Gick ABB:s industrigymnasium och har sedan dess fortsatt i samma bana. Utbildade sig till civilingenjör vid Lunds Tekniska

Högskola. Jobbade på Bombardier innan hon värvades till Sandvik.

Fakta. Om priset

Ledarna är en facklig organisation för chefer. Varje år delar de ut priset "Framtidens kvinnliga ledare", med syftet att "vända upp och ned på föreställningen om ledarskapet som en manlig arena".

Grön revolution – genomfartsleder har blivit gångator

FREDAG 15 MAJ 2020

Madrid, en av världens smutsigaste huvudstäder, är sedan flera veckor en av de renaste, med flera av de viktigaste trafiklederna förvandlade till gångator. Borgmästaren, José Luis Martínez-Almeida, får beröm av sina vänsterradikala motståndare – och kritik av sina högerkonservativa allierade.

36 av stadens boulevarder står inte att känna igen. I stället för dånet från tunga transporter och dieseldrivna bussar hörs fågelkvitter och enskilda samtal utmed stadens viktigaste genomfartsled, Paseo de la Castellana.

Idyllen kommer inte att bli permanent, så snart ekonomins hjul börjar snurra på nytt måste några av gatorna öppnas. Men, lovade borgmästaren på torsdagen, staden står inför en grön revolution:

– Om drygt ett år ska alla dieseldrivna bussar ha ersatts

med elektriska. Denna smutsiga stad ska göras ren!

Sådana reformplaner är inte längre sensationella i stora städer. Det märkliga med Martínez-Almeida är att han valdes på löftet att göra motsatsen.

Hösten 2018 lanserade Madrids radikala vänsterregering planen ”Madrid Central”, en drastisk inskränkning av privat och kommersiell fordonstrafik. Effekterna blev gynnsamma. Stadens gissel, den giftiga rödbruna kvävedioxiden, reducerades med 30–40 procent.

Men trafikomläggningarna var illa planerade, och stadens butiks-ägare förlorade kunder och leverantörer. I valet 26 maj 2019 lovade Martínez-Almeidas parti, konservativa PP, liksom högerextrema Vox, att riva upp "Madrid Central".

Vänstern förlorade valet, med minsta möjliga marginal, sedan Martínez-Almeida gått i koalition med Vox. Den nye borgmästaren skrotade vänsterns miljöprogram och ersatte det med ett eget, kallat "Madrid 360". Endast långsamt gick det upp för allierade och motståndare att "Madrid 360" var

minst lika radikalt som sin föregångare. En ledande vänsterpolitiker, Inigo Errejon, prisade nyligen den konservative borgmästaren för hans miljövision.

Martínez-Almeida, liksom PP:s förre partiledare Mariano Rajoy, har visat sig som en måttfull och konsensusinriktad politiker med distans till partiets mäktiga och militanta högerfalang, och än mer till Vox. Vox anser sig sviket av sin koalitionspartner, men kan inte göra mycket åt saken. Att spräcka samarbetet med PP skulle öppna för vänsterns återkomst.

Madrid är, jämte Aten, Europas torraste huvudstad. Bristen på täta regn är dess svåraste handikapp i kampen mot luftföroreningarna.

Staden är delvis omgärdad av berg som blockerar moln. Men framför allt ligger den för långt bort för att nås av de fuktiga sydostliga vindar som vattnar Portugal och nordvästra Spanien. Inte heller når den regniga väderleken vid Biscayabukten, som gör Baskien och Kantabrien gröna året om, fram till Madrid.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Finländska barn tillbaka i skolan – lärarfacket oroliga

FREDAG 15 MAJ 2020

Land efter land öppnar nu sina skolor efter många veckors hemundervisning. I går återvände de finländska barnen till skolan. Beslutet har väckt debatt. Lärarfacket anser att skolorna fortsättningsvis borde ha hållit stängt. Men barnen är glada över att vara tillbaka.

– Det känns konstigt men roligt, säger 9-åriga Seidi Jungar.

– Man måste tvätta händerna mer. Man får inte röra i varandra.

Och vi måste äta upp vår mat på femton minuter.

Finländska Seidi Jungar vet att när hon återvänder till skolan är allt annorlunda. Ändå ser hon fram emot det.

– Det ska bli kul att träffa mina kompisar. Det var i mars jag såg dem sist. Det har varit lite ledsamt, säger Seidi, som bor i den lilla tvåspråkiga staden Pargas i sydvästra Finland. På torsdagen återvände Seidi till skolan, efter att ha fått distansundervisning hemma i nästan två månader. Få protesterade när finländska

regeringen fattade beslutet att stänga skolorna för att stoppa smittspridningen av coronaviruset.

Nu när skolorna öppnar igen ljuder protester. Lärarfacket anser att regeringens beslut är oansvarigt, eftersom det fortfarande inte är helt klarlagt hur stor faran för smittspridningen är.

– Hur gör vi med riskgrupperna? Åtta procent av våra lärare är över 60 år. Vem bär ansvaret om någon av dem blir sjuk? undrar lärarfacket OAJ:s

utbildningsdirektör Heljä Misukka på fackets hemsida. Skolorna har fått detaljerade förhållningsregler för hur skolarbetet ska organiseras under de drygt två veckor som återstår av vårterminen. Eleverna måste tvätta händerna varje gång de kommer in i eller lämnar klassen, samt före och efter maten. Klasserna får inte blandas – undervisningen och rasterna arrangeras så att eleverna bara träffar barn ur i sin egen klass. Varje klass får träffa högst två lärare. Ämneslärarna förbereder

material så att någon annan lärare kan undervisa i deras ämne.

Pia Lindfors är rektor för Seidis skola, Malms skola i Pargas, som har 345 elever och 30 lärare. Det var med blandade känslor hon tog emot beskedet att skolorna ska öppna.

– Det känns bra att få eleverna tillbaka till skolan. Men vi fick en massa direktiv och vissa kändes nästan omöjliga att genomföra. Regeringen säger att skolorna ska ta sina extra utrymmen i bruk, men vad gör man om sådana inte finns? säger Pia Lindfors.

På Malms skola har lärarna löst problemen i tur och ordning.

– Två vuxna ansvarar för klassen, inte fler. Det betyder till exempel att en engelsklärare kan undervisa i bildkonst. Klasserna får inte äta tillsammans, matsalen har plats för två klasser åt gången som måste hållas åtskilda. Man har inte mycket tid på sig vare sig att lägga mat på tallriken eller äta. Lärarna umgås inte i lärarrummet, alla möten hålls på distans, säger Pia Lindfors. Speciellt orolig är hon inte.

– Jag litar på våra myndigheter och att de vet vad de gör.

Dessutom är antalet coronafall vi haft i Pargas mycket lågt.

Seidi Jungar packar noggrant väskan inför sin tio minuter långa skolväg, som hon avverkar till fots. Hennes pappa Anders Jungar följer henne halva vägen och lämnar henne sedan vid kyrkan mitt i centrum.

– Hejdå älskling! Ha en bra skoldag! säger Anders Jungar och ger Seidi en kram.

Seidi talar svenska med sin pappa och finska med sin mamma. Skolan hon går på är på svenska. I det tvåspråkiga Pargas har 55

procent av invånarna svenska som modersmål.

Hon går vidare med säkra steg. Trots den strålande majsolen är morgonluften kylig. Seidi har varm jacka, mössa på huvudet och fingervantar.

– Det känns konstigt men roligt. Jag har ju inte varit i skolan på så länge. Det ska bli kul att träffa mina kompisar. Jag har nog saknat dem ganska mycket. Och läraren också, säger hon.

På skolvägen cyklas Seidi ifatt av Adeline Lindahl som går i trean, en klass över henne. Hon hoppar

av cykeln och så går de tillsammans resten av biten.

– Jag tyckte det var lite jobbigt att studera hemma, vi hade ofta nätproblem. Brukar du också ha problem med nätet? frågar Adeline Lindahl.

När vi är framme vid skolan tar Adeline fram sin mobiltelefon och aktiverar flygplansläget.

– Vi får ha med våra telefoner till skolan. Men de måste vara i ljudlöst läge och vi får inte titta på dem.

På skolplanen skiljs Adelines och Seidis vägar. Barnen får bara umgås med sin egen klass och de

får inte röra sig fritt på skolområdet. Seidis klass väntar i ett soligt hörn av skolgården och hon möts med ett glädjerop av elevassistenten Erika Ulfsson.

– Hur känns det? Är det pirrigt? Jag vet att ni alla vill röra varandra och varandras grejer, men försök hålla er ifrån det, säger Erika.

Man ser på henne att hon måste behärska sig för att inte krama om barnen. Det måste även Seidis klasslärare Sofie Sjöström.

– Det är så konstigt att äntligen återse sina elever och inte få krama om dem. Många har hunnit

växa på den tid vi har varit åtskilda, säger Sofie Sjöström.

Hennes ansikte strålar. Hon kan inte se sig mätt på sina elever.

– Titta så ljust hår du har fått! Har du varit mycket utomhus?

Nicole von Bergmann som går i tredje klass tycker att distansundervisningen har fungerat bra.

– Vi har fått scheman på vad vi ska göra. De var enkla och bra. Sen kunde man bara göra uppgifterna. Det är kul att vara hemma för då kan man ta det lugnt på morgonen. Men det är också kul att träffa kompisar i

skolan. Det var det jag såg mest fram emot.

När Finlands regering fattade beslutet att öppna skolorna poängterade statsminister Sanna Marin skolans sociala roll.

– Alla barn har olika hemförhållanden. Jag är djupt orolig för de barn som inte har samma förutsättningar som andra att klara distansundervisningen. Barnens välfärd är ingen andra klassens prioritet, sade Sanna Marin i Uusi Suomi i slutet av april.

På detta svarade lärarfacket att skolans främsta roll är att

undervisa och att distansundervisningen på det hela taget fungerat bra. Det håller Sofie Sjöström med om. Samtidigt poängterar hon att distansundervisning aldrig kan ersätta lärarens fysiska närvaro.

– Undervisning för mig är interaktion. Jag vill se barnen, känna dem och ha dem med mig. Det är så mycket man läser och tolkar av dem då man ser dem på riktigt, som inte går att förmedla via en skärm. Deras ansiktstuttryck, deras känslor som väcks när de jobbar med vissa

saker. Det gäller speciellt de mindre barnen.

En anledning till Finlands goda resultat i Pisaundersökningarna har enligt forskningen berott på att svaga elever får mycket stöd. För dem har distansundervisningen varit problematisk.

– När allt sker på distans blir det lätt så att elever som har lätt för sig i skolan också syns och hörs mest. Medan de som faktiskt skulle behöva hjälp drar sig undan. Nu när jag får undervisa eleverna som vanligt ser jag genast när någon har ett problem

och kan gå fram till eleven själv, säger Sofie Sjöström.

– De här sista veckorna före sommarlovet har främst en social betydelse. Barnen ska hålla avstånd, de ska tvätta händerna och följa reglerna. Men samtidigt måste de få leka. Skolans sociala roll är jättestor.

Fakta. Ny verklighet för finländska skolor

Finland stängde skolorna den 18 mars för att bromsa smittspridningen av corona. Skolorna öppnade igen den 14 maj.

Skolorna stängde först från första till nionde klass. Därefter ändrades beslutet så att barn från första till tredje klass har rätt till närundervisning. I praktiken har den stora majoriteten av även dessa elever stannat hemma. Barn till vårdpersonal och övriga samhällsbärande yrken har hela tiden haft rätt att gå till skolan. Under de två veckor som barnen har kvar i skolan fram till sommarlovet måste de hålla säkerhetsavstånd och får enbart umgås med barn i sin egen klass.

Antalet coronasmittade och -dödsoffer i Finland är de lägsta i Norden.

Handtvätt och avstånd när skolor öppnar i världen

FREDAG 15 MAJ 2020

Återgången till skolan är omgärdad av stora försiktighetsåtgärder som munskydd, stora avstånd och handtvätt i de länder där eleverna går tillbaka till skolbänken.

Tyskland

Noggrann handtvätt, ett ordentligt avstånd till skolkamraterna och munskydd på. Det har varit ledorden när

tyska skolor öppnat stegvis under de senaste veckorna. Reglerna skiljer sig något åt mellan delstaterna, men på de flesta håll har elever ur de äldre årskurserna redan fått återvända till skolbänken. De anses vara mogna nog att kunna sköta hygien och hålla social distans. Planen är att de flesta skolelever snart ska undervisas som vanligt – förutsatt att inte smittspridningen tar fart på nytt.

Däremot dröjer det till sommaren innan förskolorna kan hålla öppet som vanligt, meddelade Tysklands

familjeminister, Franziska Giffey i veckan.

Att det på många håll varit tillåtet att öppna ölhallar – men inte låta barnen gå till förskolan – har vållat viss debatt.

Även om Tysklands smittskyddsinstitut, RKI, avrått från masstestning av elever och skolpersonal erbjuder vissa skolor regelbundna test.

Frankrike

En meters social distansering i klassrummen, handtvätt eller handsprit efter varje aktivitet, lärare i munskydd och lek i ensamhet på skolgårdar där

särskilda ”lekrutor” målats på marken för att skilja barnen åt. Så ser den nya verkligheten ut i franska förskolor och lågstadieskolor, som nu gradvis tillåts öppna efter åtta veckor av utgångsförbud.

Många föräldrar är oroliga för att barnen ska smittas och att andra familjemedlemmar ska insjukna. Från den politiska oppositionen, såväl höger som vänster om Emmanuel Macron, kommer kritik mot öppnandet.

De föräldrar som vill får under en övergångsperiod ge undervisning i hemmet. Myndigheterna har

också infört en maxgräns på 10 elever per grupp på förskolor och 15 elever per lågstadielklass. Högstadieskolor och gymnasier är stängda tills vidare. Munskydd kommer troligen att bli obligatoriskt för äldre elever när de får återvända, att döma av ett 64-sidigt dokument med nya regler och rekommendationer som utbildningsdepartementet skickat ut till lärare och målsmän.

Kina

Appar som bevisar att eleven är frisk, bänkar som är tydligt avskärmade från varandra och feberkontroller. I Kina är

återgången till skolan omgärdad av stora försiktighetsåtgärder. I de flesta provinser är det än så länge bara elever i sista året på gymnasiet som har fått återgå till skolan. Men från och med 8 juni ska de flesta elever vara tillbaka vid skolbänken.

Fast inget är som vanligt. I Peking måste exempelvis de som går tillbaka till skolan fylla i en rad hälsouppgifter i en app. Endast de som är vid god hälsa välkomnas. Vissa skolor kräver dessutom att eleverna testas för covid-19 innan de släpps in i skolan.

En del skolor ger även eleverna en personlig termometer och uppmanas att ta tempen två gånger per dag när de befinner sig i skolan. En annan förändring är att lunchen i en del skolor numera intas i klassrummet, ibland med plastskärmar mellan eleverna. Under lunchen är det också tillåtet för eleverna att ta av sig de annars obligatoriska munskydden.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Skövling av Amazonas regnskog ökar när razzior hindras

FREDAG 15 MAJ 2020

Skövlare passar på under coronapandemin och ökar takten av avverkningen av Amazonas. Förra månaden steg skövlingen med 64 procent – den tredje största ökningen på fem år.

På grund av pandemin kan miljöskyddsverket Ibama inte längre genomföra sina razzior i regnskogen. För att minska smittoriskerna bland urfolken i

Amazonas har de flesta razziorna ställts in.

Redan i mars månad upptäckte satelliter från det brasilianska rymdforskningsinstitutet INPE att skövlarna passade på att avverka regnskogen medan världens blickar var riktade någon annanstans. Satelliterna registrerade då en ökning på 30 procent jämfört med föregående år. Under april har den skövlingen fördubblats.

Framför allt ökar skövlingen i delstaten Pará, som till ytan är dubbelt så stor som Frankrike. Det beror på ett flertal vägprojekt

som Brasiliens president Jair Bolsonaro bestämt sig för att genomföra i regionen. Den så kallade sojamotorvägen, BR-163, som sträcker sig från Cuiabá i söder till Santarém i norr, har nu asfalterats, vilket underlättar för skövlarna att transportera sina hjullastare och grävmaskiner till områden som tidigare inte skövlats.

Även den så kallade Transamazônica, en grusväg som ringlar genom Amazonas från Atlantkusten till Anderna i Peru, har asfalterats på särskilda ställen där skövlingen ökat.

– På grund av de stora infrastrukturprojekten i delstaten Pará har nya områden utsatts för skövling. Att det byggs nya hamnar längs floderna till att föra ut sojabönorna är en annan faktor som bidrar till skövlingen, säger Paulo Barreto, forskare vid miljöinstitutet Imazon i Amazonas.

Planerna på en asfaltering av grusvägen BR-319, som går från miljonstaden Manaus till Porto Velho, gör att skövlarna sågar ned de uråldriga träden och stjälar den statliga ägda marken. Att stjäla statligt ägd mark är givetvis

förbjudet, men i och med att stora delar av rättsväsendet i Amazonasregionen inte fungerar på grund av korruption och rädsla för beväpnade boskapsfarmare stoppar ingen framfarten.

Vad som ytterligare försvårar arbetet med att skydda världens största regnskog är att parlamentariker som är lojala till president Jair Bolsonaro lagt fram ett lagförslag om att 600 000 boskapsfarmare som stulit allmän mark ska förlåtas och få sin mark legaliserad. Inom ett par veckor ska kongressen rösta om lagförslaget och

miljöorganisationer varnar att lagförslaget, som kallas MP 910, kan få skövlingen att nå nya rekordnivåer.

– Skövlarna passar på nu och tar över marken. Och sedan när konjunkturen går upp igen säljer de marken till boskapsfarmarna och sojaodlarna, säger Paulo Barreto.

Även den illegala gruvnäringen i Amazonas ökar under coronapandemin.

– Värdet på guld har redan stigit med nästan hundra procent och om landets ekonomi fortsätter att försämrats kommer guldet

fortsätta stiga. Att gräva efter guld är ett informellt arbete som kan garantera inkomster i en tidpunkt när många förlorat sina jobb, säger Gustavo Geiser, vid federala polisens miljöenhet i staden Santarém.

Rapporter om ökad skövling i coronapandemins fotspår kommer samtidigt som tidningen Aftonbladet avslöjat att svenska bankers så kallade hållbarhetsfonder investerat i bolagen som driver på skövlingen. Enligt tidningens granskning är svensk-finska Nordea värst som enligt granskningen satsat 1,5

miljarder kronor i sojabolagen ADM och Bunge, samt i världens största nötköttföretag, brasilianska JBS.

Även Ap-fonderna har satsat över 1,3 miljarder kronor i bolagen, trots att Ap-fonderna från och med årsskiftet inte längre får investera i ohållbar verksamhet.

Henrik Brandão Jönsson

Fakta. 7 000 000

kvadratkilometer skog

Amazonas regnskog mäter 7 000 000 kvadratkilometer och är ungefär lika stort som Australien. Området omfattar nio länder:

Brasilien, Colombia, Peru, Venezuela, Ecuador, Bolivia, Guyana, Surinam och Franska Guyan.

Regnskogen täckte en gång i tiden 14 procent av jordens yta, men på grund av skövlingen täcker regnskogen nu endast drygt 6 procent av jordens yta. Avverkningen drivs av jakten på betesmark och sojafält. Brasilien är en stor exportör av soja och nötkött.

Amazonas biologiska mångfald är helt unik och är hem för 10 procent av världens arter.

Regnskogen kallas "jorden lunga" och binder enorma mängder kol som hotar jordens klimat om det kommer ut i atmosfären.

"Terrordåd mot spädbarn ny nivå av brutalitet"

FREDAG 15 MAJ 2020

**Den blodiga attacken mot en
förlossningsavdelning på ett
sjukhus i Kabul skakar
Afghanistan. Ingen gruppering
har tagit på sig dådet.**

Soldaten har ett litet knyte i sin famn, ett nyfött barn insvept i en sjukhusfilt. Filten är blodig. Det första som barnet fick uppleva i sitt liv var urskillningslöst våld. Modern till den nyfödda är död eller skadad, det är hon som har blodat ner filten. Soldaten från

den afghanska regeringsarmén för bort barnet utom skotthåll.

Scenen utspelades i tisdags i sjukhuset i Dasht-e-Barchi, en stadsdel i Afghanistans huvudstad Kabul. Strax efter klockan tio på förmiddagen lokal tid stormade tre beväpnade män in på sjukhusets förlossningsavdelning. De hade förklätt sig i polisuniformer för att kunna ta sig in på sjukhusområdet.

Inne på avdelningen började de skjuta vilt omkring sig. Innan säkerhetsstyrkorna var på plats hade terroristerna dödat 24 människor. Sexton av offren var

kvinnor, sex av dem var nyblivna mödrar. Två spädbarn föll också offer för kulorna.

Nyhetsbyrån Reuters korrespondent i Kabul berättar om 27-åriga Zainab, som födde en liten pojke på sjukhuset på tisdagen, bara timmarna före attacken. Pojken skulle heta Omid, ordet för "hopp" på det lokala språket dari.

I sju år hade Zainab förgäves försökt bli gravid. Graviditeten hade varit komplicerad, därför remitterades Zainab, som bor i Bamiyan tjugo mil väster om

Kabul, till specialavdelningen på Dasht-e-Barchi-sjukhuset.

Men hon fick inte behålla Omid.

Han var ett av de spädbarn som mördades.

– Jag följde med Zainab till Kabul för att hon inte skulle förlora sitt barn, säger Zahra Mohammadi, som är Zainabs svärmor.

– Nu får vi ta hans döda kropp till Bamiyan.

Det tog fyra timmar innan de tre terroristerna dödats. 80 kvinnor och barn kunde föras i säkerhet under eldstriden.

Hittills har ingen gruppering tagit på sig dådet. Nästan all den

omfattande afghanska terrorn utförs av två aktörer: den sunniextremistiska talibanrörelsen och den än mer sekteristiska IS-Khorasan, som är Islamiska statens avläggare i Afghanistan.

Både talibanerna och IS-Khorasan har utfört dödliga attacker strax före och strax efter massakern på sjukhuset. Terrorattackerna i Afghanistan riktar sig ofta mot människornas mest privata, mest känsloladdade ögonblick – bröllop och begravningar – och förvandlar dem till ett blodigt kaos.

IS genomförde en självmords-attack under en begravningssceremoni i provinsen Nangarhar i tisdags. 32 människor dödades och 130 skadades i bombdådet. Och på torsdagen dödades fem människor när en lastbil full av sprängmedel körde in i en militärbas i Gardez i östra Afghanistan. Talibanerna har tagit på sig detta dåd. Mödravårdsavdelningen på det drabbade sjukhuset drivs av biståndsorganisationen Läkare utan gränser (med förkortningen MSF, efter det franska namnet

Médecins sans frontières). De har ansvarat för avdelningen i sex år och under den tiden har över 5 000 mödrar förlösts. Pieter Jan van Eggermont är humanitär rådgivare på den svenska sektionen av MSF. Han låter bedrövad i telefon:
– Attacker mot sjukvårdsinrättningar under pågående konflikt är tyvärr inget nytt. Vi har sett det förut i Afghanistan, bland annat i Kunduz (där ett stort traumasjukhus bombades av USA i oktober 2015, anm.). Det har

förekommit även i Syrien och i Jemen.

– Men tisdagens massaker i sjukhuset i Dasht-e-Barchi visar en ny nivå av brutalitet, där man medvetet riktat in sig på samhällets allra mest skyddslösa och sårbara.

Dasht-e-Barchi-sjukhuset har ett upptagningsområde på över 1,5 miljoner människor. De flesta som bor i stadsdelen tillhör den hazariska minoriteten i Afghanistan. De är shiamuslimer, till skillnad från folkflertalet som är sunnimuslimer.

IS har ett särskilt ont öga till shiamuslimer, som betraktar som lägre stående varelser, lovliga att döda.

Men om morderna på bebisar och deras mödrar är det som sagt ännu tyst, även från rörelser som drivs av en döds Kult. Ondskan i utförandet verkar ha försatt hela Afghanistan i chock. En känsla som förstärks av det undantagstillstånd som covid-19-pandemin försatt landet i. Allt är nedstängt, och Afghanistan är i princip avskuret från omvärlden. De haltande fredsförhandlingarna mellan USA och talibanerna, där

regeringen nu också ska
involveras, står stilla för
närvarande. Freden är långt, långt
borta.

Freshta Farhang, en ung kvinnlig
afghansk journalist, själv hazar,
skriver på sitt twitterkonto:

”Bebis

Mor

Död

Födelse

Tårar ...”

Det är som om orden tagit slut.

Erik Ohlsson

”EU hindrar strandsatta syrier att återvända”

FREDAG 15 MAJ 2020

Syrien.

USA:s utrikesdepartement uppger
att de skickat drygt 300 miljoner
kronor i bistånd till Syrien under
coronakrisen trots sanktionerna
mot landet. Den syriska regimen
försöker få det internationella
samfundet att upphäva sina
sanktioner, med pandemin som
motiv. al-Assadregimen anklagar
också EU för att vägra exportera

medicinsk utrustning som behövs för att hantera covid-19. Samtidigt misstänks regimen för att ha dödat och arresterat läkare, bombat sjukhus och använt vårdinrättningar för tortyr. Syrien hävdar också att EU hindrar ”strandsatta syrier i Europa” att återvända till landet.

Saeed Alnahhal

WHO varnar: Covid kan vara här för gott

FREDAG 15 MAJ 2020

Coronaviruset.

Det nya coronaviruset kommer kanske aldrig att försvinna – och det kan bli så att mänskligheten måste lära sig att leva med det, varnar WHO:s krisberedskapschef Mike Ryan. Ett vaccin vore ett stort genombrott och framtagningen av detta beskriver Ryan som en ”viktig möjlighet” för såväl världen som mänskligheten. Men utvecklingen lär ta tid, det

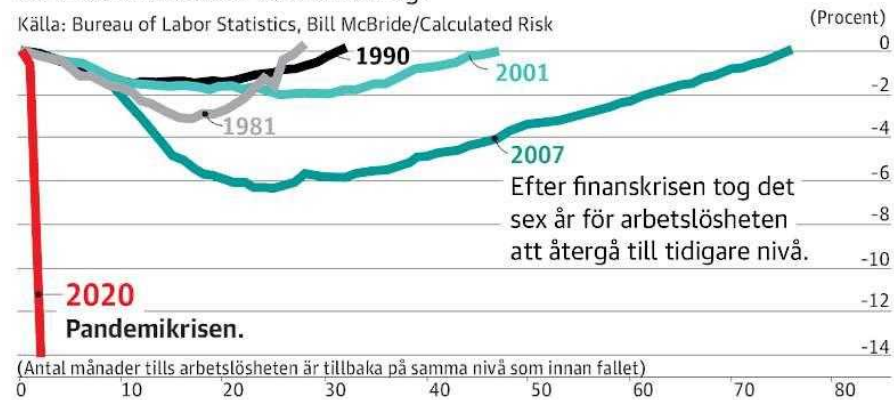
finns risk för en andra coronavåg
innan ett vaccin är färdigt.

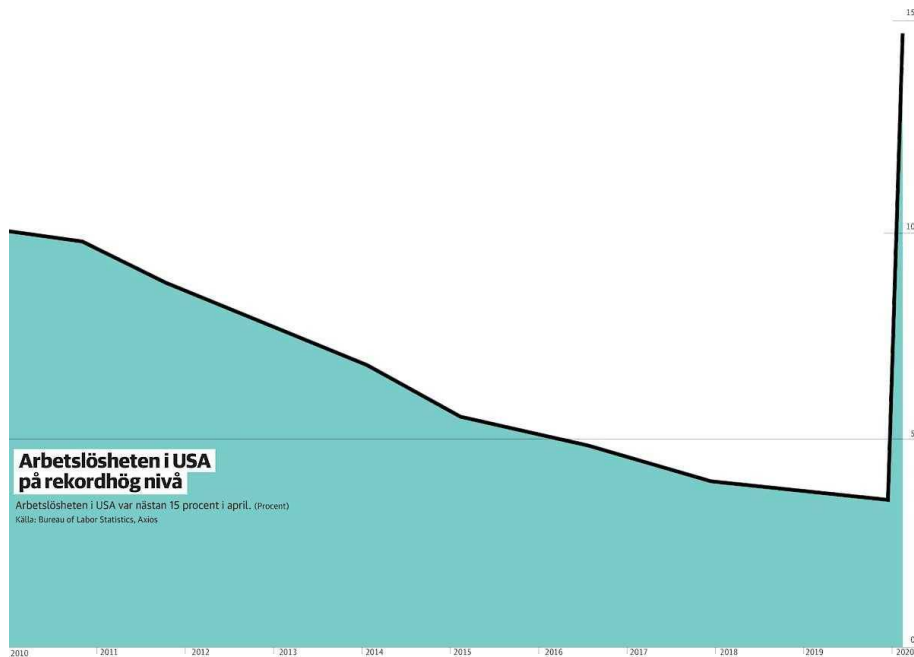
TT-AFP

Längre och längre perioder av arbetslöshet

Sysselsättningstapp i lågkonjunkturer. Grafen visar procentuell minskning från respektive toppmånad, och antal månader till dess att arbetsmarknaden återhämtat sig.

Källa: Bureau of Labor Statistics, Bill McBride/Calculated Risk

USA:s massarbetslöshet kan komma till Europa

FREDAG 15 MAJ 2020

Alldeles nyss var USA:s arbetsmarknad i historisk högform. Nu närmar sig arbetslösheten samma nivåer som under de värsta åren av 1930-talets stora depression. Varför händer det i USA, och hur snabbt kan världens största ekonomi repa sig från katastrofen?

Kollapsen på USA:s arbetsmarknad är en av pandemins

mest dramatiska bieffekter. 15 procent arbetslöshet, den senaste officiella siffran, har landet inte upplevt på nästan hundra år. Och enligt myndigheterna är den verkliga siffran sannolikt ännu högre. Bara i april förlorade minst 20 miljoner amerikaner jobbet. Detta hör också till de mest oroande effekterna av viruskrisen. Världens största ekonomi, och den globalt sett viktigaste konsumentmarknaden, stirrar nu in i ett svart hål. Det kommer att påverka andra länder, även exportberoende Sverige. Dessutom kan de politiska

svallvågorna bli ruggiga när nästan en av fem blir arbetslös i USA.

1 Drabbas amerikansk ekonomi hårdare än andra?

Än så länge tyder tillväxtsiffrorna inte på att pandemins ekonomiska härjningar egentligen är värre i USA än i Europa. Under årets tre första månader krympte amerikansk ekonomi med 5 procent i årstakt, vilket var ungefär lika dystert som för euroområdet.

Fransk bnp krympte med 6 procent i kvartalstakt. Italien var ännu värre, medan svensk

ekonomi tappade betydligt mindre. För alla länder väntas dock det värsta raset under andra kvartalet.

Internationella valutafonden, IMF, räknar i sin senaste prognos med att amerikansk tillväxt kommer att drabbas ungefär lika hårt som europeisk under det kommande året. Samtidigt väntar sig IMF en något brantare uppgång i arbetslösheten i USA.

2 Varför stiger arbetslösheten snabbare i USA än i Sverige?

Enligt svenska

Arbetsförmedlingens senaste siffra var arbetslösheten 8 procent

i april. Betydligt bättre än i USA, alltså. Men det är också vanskligt att jämföra statistiken mellan länder. Siffrorna är extra svårtolkade under viruskrisen.

I USA finns till exempel inte samma system för korttidsarbete som de flesta europeiska länder har infört.

Många amerikaner har blivit tillfälligt friställda eller
 permitterade utan lön. De räknas
 som arbetslösa i statistiken. Men
 så många som fyra av fem tror –
 eller hoppas – kunna återgå till
 jobbet. Det kan alltså vara så att

siffrorna ger en överdrivet dyster bild av läget.

En annan tänkbar förklaring till att USA just nu sticker ut i jämförelserna är att landet helt enkelt ligger före. Amerikaner kan sägas upp snabbare européerna, som har ett mer formellt reglerat anställningsskydd.

Resten av västvärlden kanske snart är ikapp.

3 Kommer massarbetslösheten att bli långvarig?

Förloppet beror förstås på pandemin, men ser man till rent ekonomiska faktorer är tecknen inte heller särskilt muntra. De

senaste 40 åren har lågkonjunkturerna blivit längre och längre, med riktigt seg arbetslöshet.

När man blickar bakåt i USA:s historia var särskilt lågkonjunkturen 1990 ett brott mot ett tidigare mönster av snabba återhämtningar. Det var långtifrån den djupaste recessionen som drabbat landet, däremot den mest långrandiga när man ser till arbetslösheten. Dippen efter it-kraschen 2001 blev en ännu mer segsliten historia, och tendensen förstärktes ytterligare i samband

med finanskrisen. Den orsakade ett jobbtapp som det tog sex långa år att reparera. Om återhämtningen efter viruskrisen, som ju ser ut att bli djupare, sker i samma långsamma takt riskerar det att ta decennier innan såren på arbetsmarknaden läks.

Så illa behöver det inte bli. Den nuvarande krisens speciella rötter talar för att ekonomin kan repa sig och arbetslösheten sjunka ganska snabbt.

Det spelar roll att pandemin inte är en finanskris. En teori är nämligen att de senaste decenniernas utdragna

arbetslöshet har orsakats av finansiella excesser. Det gällde förstås finanskrisen 2008, men även it-kraschen 2001 och i viss mån även lågkonjunkturen 1990. Efter finanskriser brukar banksystemen strula, vilket ett är säkert recept på riktigt långvariga ekonomiska problem. Hushåll och företag har också upptäckt att de skuldsatt sig för djupt. Det är misstag som tar lång tid och kostar på att rätta till.

Tidigare lågkonjunkturer hade mer godartade och tillfälliga orsaker. Nationalekonomen Paul Krugman hör till dem som tror att

viruskrusen mer kommer att te sig som en sådan klassisk, kort lågkonjunktur.

I ett tal på onsdagen varnade centralbankschefen Jerome Powell däremot för ett utdraget förlopp. Men hans poäng var också att det är ett politiskt val. Stimulansåtgärderna kan avgöra vilken sorts kris det blir.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

Dyster framtidssyn hos svenska exportföretag

FREDAG 15 MAJ 2020

Svenska exportföretag ser dystert på de kommande månaderna, visar en ny undersökning. Industribolaget LKAB ser ännu inte tecken på ljusning och företaget kan påverkas av amerikaner som slutar köpa bilar.

– USA är ett större konsumtionssamhälle än Europa med en stor bilindustri, säger Markus Petäjäniemi, marknadsdirektör på LKAB.

Svensk ekonomi är starkt beroende av att sälja varor och tjänster till andra länder. Exporten står för nästan halva Sveriges BNP.

– Exporten är avgörande för vårt välfärdssamhälle och för de jobb vi har. Det är ganska unikt. I många stora länder lever man ofta på den inhemska marknaden, säger Jens Hedar, chef för avdelningen stora företag på statliga bolaget Svensk Exportkredit.

I en undersökning som företaget har gjort framgår det att sex av tio svenska större exportföretag

räknar med en försämrad ekonomisk situation under året. I höstas väntade sig bara 13 procent av företagen ett försämrat finansiellt läge.

– Behovet av pengar har ökat kraftigt, men av fel skäl. Bolagen behöver inte längre låna pengar för att investera, utan för att klara likviditeten, säger Jens Hedar. Svensk Exportkredit lånade ut pengar för 33,3 miljarder kronor under under det första kvartalet i år. Under samma period i fjol lånades pengar ut för 13,3 miljarder kronor. Även om möjligheten att få lån finns kan

mindre företag och företag verksamma i utsatta branscher ha problem att få finansiering.

– Detaljhandel har det tufft medan telekom och verkstadsbolag klarar det här bättre. Men ingen är opåverkad, säger Jens Hedar.

– Vi ger bara lån om det finns en uthållig affärsmodell, tillägger han.

I coronakrisens spår väntas arbetslösheten öka och tillväxten påverkas negativt, men det kan också leda till fler gröna nyinvesteringar och innovationer, enligt Jens Hedar. Att den

svenska ekonomin skulle påverkas mer än andra länder till följd av exportberoendet, trots att Sverige inte stängts ned, tror han inte.

– Det finns fortfarande en efterfrågan. Länder som har stängts ner hårt kommer inte kunna möta efterfrågan som finns, det skulle kunna vara en konkurrensfördel för svenska bolag.

Norge och Tyskland är Sveriges största exportländer. Men en recession i USA skulle få stora negativa effekter på Sveriges ekonomi till följd av landets

position i världsekonomin, enligt Jens Hedar.

– Direkt är vi mer beroende av hur det går för Europa. Men USA är såklart en viktig marknad för våra svenska exportbolag.

Markus Petäjäniemi, marknadsdirektör på LKAB, säger att framtiden är oviss. Företaget, som levererar järnmalm till den globala stålmarknaden, påverkas framför allt av den globala bilförsäljningen.

– Efterfrågan på bilar påverkar efterfrågan på stål som i sin tur påverkar efterfrågan på järnmalm. Den utvecklingen blir avgörande

kommande månader. Kommer vi få någon slags återhämtning och hur långsam blir den? Det är otroligt svårt att bedöma, säger Markus Petäjäniemi.

Han säger att efterfrågan i Asien och framför allt Kina har börjat återhämta sig medan den i Europa är fortsatt svag, trots att flera länder har börjat öppna upp.

– Vi har tät kontakt med våra stålkunder ute i Europa och det är ingen som ser någon ljusning ännu. Kunderna kör på en slags reducerad minimifart och försöker hanka sig framåt tills det börjar ljusna. Det är ungefär så

läget är på marknaden, säger Markus Petäjaniemi.

Ungefär 70 procent av LKAB:s leveranser går till Europa men företaget levererar även till Mellanöstern, Asien – och till USA.

– USA har en stor bilindustri och är ett ännu större konsumtionssamhälle än vad Europa. Om arbetslösheten blir större får människor mindre pengar att röra sig med och om vi konsumerar mindre brukar det slå på efterfrågan. Vi kan vänta oss en svag efterfrågan tills det sker en

återhämtning och sysselsättningen börjar stiga igen. Nya siffror som kom på onsdagen visar att när 3 miljoner amerikaner blev arbetssökande i veckan.

Ida Yttergren

ida.yttergren@dn.se

Fakta. Barometern

Exportkreditbarometern är en undersökning som vänder sig till exportföretag med en omsättning på minst 25 miljoner kronor. På den undersökning som gjordes i april svarade 200 exportföretag.

Finska krisföretag ska få direktstöd

FREDAG 15 MAJ 2020

Finlands regering har beslutat att gå in med direktstöd till företag som drabbats av coronakrisen på sammanlagt nästan en miljard euro (motsvarande 10,6 miljarder kronor), enligt näringsminister Mika Lintilä.

TT-Reuters

Huawei påstås ha hotat Danmarks regering

FREDAG 15 MAJ 2020

Den kinesiska techjätten Huawei ska flera gånger ha försökt påverka Danmarks regering, minst ett brev från företaget ska ha innehållit hot, rapporterar tidningen Berlingske.

I flera brev från Huawei, som tidningen har tagit del av, önskar företaget vara involverade i framtidens danska telenät. I ett av dem, adresserat till tidigare

statsministern Lars Løkke Rasmussen i mars 2019, varnas det för ekonomiska konsekvenser om företaget inte blir bemött som önskat. Under den perioden förhandlade Huawei med TDC, Danmarks motsvarighet till Telia, om ett möjligt miljardkontrakt. I brevet skriver Huawei att andra kinesiska företags önskan att investera i Danmark kommer att ”drabbas hårt” om Huawei får ”problem”.

Huawei tillbakavisar att det ska ha funnits en hotfull ton.

I mars i fjol bytte TDC från Huawei till svenska Ericsson som

leverantör av ett nytt 5G-nät i Danmark. Beslutet kom efter en debatt om Huawais förbindelser med den kinesiska regeringen.

TT-Ritzau

Arkivet öppnar. Vad visste påven Pius XII om Förintelsen hösten 1942?

FREDAG 15 MAJ 2020

Vad sade påven – och vad teg han möjligen om? De nyöppnade arkiven i Vatikanen kan kasta ljus över katolska kyrkans omdebatterade roll i Förintelsen. Svante Weyler läser en rafflande undersökning i tyska Die Zeit.

Den 27 september 1942 överlämnade den amerikanske ambassadören i Vatikanen ett brev från sin regering till Pius XII

som innehöll följande passus: ”Likvideringen av Warszawas getto är i full gång. Utan varje urskillnad, utan hänsyn till vare sig ålder eller kön förs alla judar i grupper ut ur gettot och skjuts ihjäl. Deras kroppar används för framställning av fett, deras ben för produktion av gödsel.

Massavrättningarna äger dock inte rum i Warszawa utan i läger, speciellt inrättade för detta syfte, ett av dem ligger i Belzec.”

Amerikanerna hade fått denna information från Jewish Agency for Palestine och ville ha den bekräftad – man tvivlade, som så

många andra. Om Vatikanen nu kunde bekräfta sanningshalten, ville amerikanerna veta om Vatikanen hade några idéer om hur man skulle kunna använda sig av den allmänna opinionen för att ”förhindra en fortsättning av dessa barbariska dåd”.

Det här brevets existens har varit känd, men det finns inte med i den digra dokumentsamling – elva band, nära 10 000 sidor – som Vatikanen tidigare offentliggjort med material om Vatikanen och andra världskriget. Många forskare har misstänkt att de inte sagt allt, nu har tvivlarna

fått chansen. Sedan början av mars är arkiven som innehåller allt som rör Pius XII öppna. I en rafflande artikel i ett av de senaste numren av Die Zeit redogör den tyske kyrkohistorikern Hubert Wolf för hur han, tillsammans med sju medarbetare från Münsters universitet, under en hektisk vecka jagar bevis, för och emot. För att ta sig igenom de mer än 200 000 pärmarna med miljoner av dokument skulle hans team behövt år, nu fick de bara en vecka på sig innan arkiven åter

stängdes, tills vidare, på grund av coronakrisen.

Men de hann hitta mycket nog.

Påven läste brevet från amerikanarna, framgår det av dokumenten. Hans medarbetare noterade att Vatikanen fått liknande information och att mycket talade för att den stämde. Förutom ett flertal skrivelser med bön om hjälp från hotade judar hade den katolske biskopen i Lemberg (i dag Lviv) i augusti samma år berättat om de tyska ockupanternas ”diaboliska” utrotning av judar.

Påven visste alltså, men sa ingenting. När de allierade så småningom insett att informationen om den pågående Förintelsen var sann protesterade man öppet den 17 december 1942. Vatikanen anslöt inte, trots fortsatta påtryckningar, till protesten.

En vecka senare höll påven sitt sedvanliga jultal och nu nämnde han i alla fall att hundratusentals dödas ”bara på grund av sin nationalitet eller härkomst”. Men han sa inte att de var judar. Vad gjorde att han mot bättre vetande

lät bli att använda sitt enorma inflytande?

De nyfunna dokumenten ger oss en ledtråd, kanske till och med svaret. En av hans dåvarande medarbetare, Angelo Dell'Aqua, har i en "Appunto", en intern handling från den 2 oktober 1942 först noterat att informationen från den amerikanske ambassadören "utan tvekan väger mycket tungt". Sedan följer en mening, som man enligt Hubert Wolf, expert på Vatikanen och Tredje riket, måste läsa flera gånger för att verkligen inse vidden av: "Men vi måste försäkra

oss om att informationen är sanningsenlig, eftersom det är vanligt att judar har lätt för att överdriva ...".

Dell'Aqua är misstänksam mot andra också, till exempel sin broder från Lemberg : "... de östliga katolikerna är verkligen inte exemplariska när det gäller uppriktighet."

Att Dell'Aqua ändå skrev och agerade som en klassisk antisemit framgår av en anteckning från december 1943, när Roms judars öde stod på spel: "Det tycks mig som det på senaste tiden kommit alltför många icke-ariska besökare

till sekretariatet och att det just inom detta sekretariat talats för mycket om judarna och det som de tyska och italienska regeringarna gjort med dem.” En vecka fick de på sig, de tyska forskarna, och även om de visste vad de letade efter fann de inte ett avgörande dokument: själva manuskriptet till påvens jultal den 24 december 1942. Kan det ändå vara så att ordet ”jude” stod i det ursprungliga manuskriptet men ströks i sista stund? Än i dag finns det naturligtvis massor av katoliker, inte bara i Vatikanen, som vill frikänna den påve som så

småningom, när gettot i Rom var upplöst och invånarna där förts in i döden, öppnade kyrkorna för de judar som fanns kvar i livet. En italiensk eller katolsk inre angelägenhet? Nej, runt om i Europa pågår fortfarande diskussionen om vem som gjorde vad under Förintelsen, också här i Sverige, och varför skulle den inte det. Finns det en angelägnare jakt på en historisk sanning?

Svante Weyler

Anna-Lena Laurén: Jag är djupt tacksam över min sommar i ett växthus

LÖRDAG 16 MAJ 2020

När jag var arton år gammal fick jag mitt första jobb. Jag behövde inte gå på några personlighetstester eller göra grupparbeten med andra sökanden. Jag behövde inte skicka in några betyg eller rekommendationer. Jag behövde inga personliga kontakter. Det räckte med att ringa till chefen för plantskolan och tala om

vem jag var, och att jag ville sommarjobba hos dem. Jag hade förberett vad jag skulle säga och var så nervös att jag skakade. Chefen hette Torolf. Han lyssnade under tystnad på min muntligt framförda ansökan. Sedan sade han:
– Kom bara på jobb.
Saken var klar.
Varje morgon klockan halv sju plockades vi upp i en gammal minibuss vid ett vägskäl utanför Pargas centrum. Sedan kördes vi till plantskolan längs Skärgårdsvägen, som löper från Pargas ut till Nagu i sydvästra

Finland. På färjan mellan Pargas och Nagu gungade båten lätt med vågorna. Jag somnade och vaknade när minibussen svängde in på plantskolans backe. En ny dag väntade i växthuset. Att sitta i ett växthus och gallra tallplantor kräver ingen kreativitet, däremot flit och systematik. Dessutom behövs en viss mental styrka för att klara av vetskapen att frigolitlådorna med tallplantor inte tar slut. Det kommer nya hela tiden som också ska gallras. Och nya, och nya.

Det är varmt att sitta i ett växthus. Man svettas outhärligen. När man kommer ut fryser man. De lagstadgade pauserna blir oerhört viktiga. Vetskapen att det är lunch om en halvtimme kan fylla en med gränslös lycka. Lunchen intog vi en stuga på gården där vi åt våra medhavda smörgåsar. De flesta av oss arbetare var i samma ålder, vi hade gått ut gymnasiet och sökt in till olika utbildningar till hösten. Vi gallrade tallplantor därför att vi ville tjäna pengar under sommaren. Ingen av oss hade som karriärmål att gallra tallplantor.

Nästa sommar fick jag mitt första journalistiska sommarjobb, på Finlands äldsta tidning Åbo Underrättelser. Jag återvände aldrig till plantskolan. I dag är den nedlagd. Men om den fanns skulle jag rekommendera mitt barn att jobba där en sommar när hon blir äldre. Inte av något slags dåligt medelklassamvete, utan för att jag vill att hon ska veta att det finns olika slags jobb. Alla fysiskt tunga, monotona jobb går inte att automatisera.

Även dessa jobb går att göra olika bra. Alla som har jobbat i växthus eller på en lantgård vet att det

finns stjärnor som blir klara med tjugo frigolitlådor där andra hinner med femton. Det finns uppgifter av olika dignitet. Att backa en traktor med släp kräver viss erfarenhet. På min plantskola var det bara de erfarna som fick köra traktor.

Av den anledningen förstår jag varför många finländska gårdar hellre tar in motiverade och erfarna ukrainare än finländare som har vant sig av med den här sortens arbeten. Det handlar inte om pengar, eftersom timlönen är densamma. Det handlar om att man säkert ska få jobbet gjort.

I våra nordiska välfärdssamhällen finns ett växande högutbildat - proletariat som har fastnat i en fälla av korttidsjobb och usla - honorar. Samtidigt finns det en massa praktiska yrkesutövare som kan välja och vraka vad de vill göra. Jag tänkte på det när jag nyligen försökte få tag på vår byggare för att göra klart min bastu på vår holme. Han är så upptagen att jag närmar mig honom med samma dignitet som när jag ansöker om en intervju vid presidentens kansli. När han sade att han har tid att komma nästa

vecka hade jag lust att korka en champagneflaska.

Sagda byggare är utbildad yrkesman. Han är en av de bästa, och därför har han alltid uppdrag. Men det måste också finnas jobb för den som ingenting kan.

Jag minns fortfarande lyckan för tjugosex år sedan då jag lade på luren efter att ha talat med Torolf. Jag kunde ingenting och visste inte vad som förväntades av mig, jag var bara beredd att jobba. Och det fanns en plats för mig i växhuset.

Anna-Lena Laurén

Omstridda munskydd allt vanligare i världens storstäder

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Munskydd har på kort tid blivit en vanlig syn på gator i Paris, Rom, London, New York och andra av världens storstäder. Effektiviteten är omstridd – men allt fler regeringar väljer att rekommendera sina medborgare att bära dem.

”Håll avståndet och kom ihåg att det är obligatoriskt att bära munskydd”, ekar rösten genom stationen Gare du Nord.

De runda markeringarna på plattformen ska hjälpa pendlarna att hålla en meters avstånd. Men det är inte alldeles lätt – och särskilt inte i rusningstrafik.

Bangan Konate ser otåligt upp på skärmen. Fyra minuter kvar tills hans pendeltåg kommer.

Han nuddar förstrött vid munskyddet.

– Det är svårt att andas med det här på. Det blir inte lätt att vänja sig. Men det var bra att de delade ut dem i morse på min station, för jag har inte råd att köpa några egna, säger han till DN.

Samtliga pendlare runt oss bär munskydd eller har ansiktsmask. Så även soldaterna som vankar av och an på plattformen, med automatvapen i händerna och vaksam blick.

Den som inte följer den nya regeln om munskydd i kollektivtrafiken riskerar 135 euro i böter (1 400 kronor), en bot som kan delas ut av såväl fransk polis som stationernas säkerhetsvakter. Bangan Konate är matläggare. Han har ägnat hela dagen åt att gå runt på byggen och leta jobb. Det blev inget napp.

– Men det är väldigt skönt att utegångsförbudet är över. Nu finns i alla fall en teoretisk chans att få jobb, säger han.

Åtta veckor av närmast total nedstängning har lett till det brantaste fallet i fransk ekonomi sedan andra världskriget.

Nu har byggen, de flesta affärer och frisörer fått öppna igen. Men kaféer, restauranger, köpcentrum, högstadieskolor och gymnasier är fortsatt stängda.

Covid-19 har tagit fler än 27 000 liv i Frankrike hittills, och i den politiska oppositionen menar såväl vänsterledaren Jean-Luc

Mélenchon som högerextrema Marine Le Pen att regeringen öppnar samhället alltför snabbt. Det är här munskydden kommer in i bilden.

De kan ge bäraren och de som finns runt denne en känsla av trygghet, samtidigt som politiker kan hävda att de gjort något handfast för att minska smittorisken.

Frågan är bara om det är sant. I början av epidemin var budskapet från den franska regeringen att munskydd bara skulle bäras av personal i vården

och på äldreboenden, eller av den som själv var sjuk.

Då inleddes också massproduktion av enkla tygmunskydd, som lett till att ett lager av sådana nu byggts upp. I förra veckan förklarade hälsominister Olivier Verán att ”det vetenskapliga underlaget har ändrats” och att munskydd nu måste vara obligatoriskt i kollektivtrafiken och för all personal i skola och förskola. Vad är det då som ändrats? Världshälsoorganisationen WHO publicerade i början av april ett dokument med råd till länder där

det står att läsa att det finns belägg för att medicinska munskydd kan minska risken för att sjuka sprider viruset. Vissa, om än begränsade belägg finns också för att friska personer i samma hushåll eller vid större sammankomster kan skyddas av sådana munskydd. Samtidigt saknas belägg för att munskydd i en befolkning generellt skyddar friska från att smittas. När det gäller hemgjorda munskydd av till exempel bomullstyg – som de som den franska regeringen nu uppmanar människor att bära – konstaterar

WHO att det helt saknas kunskap om hur de fungerar i en befolkning.

WHO uppmanar dock länder som vidtar sådana åtgärder att göra studier av de effekter man får. Som med så mycket i denna hälsokris påminner det som sker med andra ord om ett slags stort, pågående experiment.

I Sverige har Folkhälsomyndigheten hittills inte velat rekommendera munskydd för befolkningen i stort. Såväl statsepidemiolog Anders Tegnell som statsminister Stefan Löfven har varnat för ”en falsk trygghet”,

om det leder till slarv med handtvätt och avstånd, som de flesta forskare menar är klart viktigare. Tegnell har också sagt att en person nog sällan har så mycket virus på händerna som efter att ha tagit på sitt munskydd. Liknande varningar har förts fram i Frankrike, där många har en ovana att hasa ned och peta på sina munskydd. Men precis som i Tyskland, Storbritannien och Spanien har rekommendationerna ändå blivit andra än i Sverige. En delförklaring till det kan vara skillnader i synen på hur viruset sprids. Det handlar då dels om

huruvida viruset kan spridas via luften, genom så kallad aerosolsmitta. Och dels om hur stor andel fall som orsakas av den smitta som sker från personer som själva inte uppvisar symtom – och i hur hög grad man vill begränsa den.

En annan delförklaring är befolkningstätheten. I stora delar av Paris bor 30 000 personer per kvadratkilometer, jämfört med 5 200 per kvadratkilometer i Stockholm.

De flesta parker i den franska huvudstaden hålls fortfarande stängda, eftersom regeringen

fruktar att folksamlingar ska bildas där. Paris borgmästare Anne Hidalgo vädjar nu desperat till regeringen om att få öppna parkerna, genom att införa munskyddskrav.

Det finns stöd för en sådan åtgärd. 72 procent av fransmännen vill att munskydd ska bli obligatoriska på allmän plats, enligt en ny opinionsmätning.

– Visst, vi vet inte om det fungerar med munskydd i befolkningen i stort. Men det kan knappast skada att försöka, säger Annie Mandart. Hon är sjuksköterska på ett boende för ensamstående mödrar

och på en förskola i Paris. DN möter henne hos skräddaren Hasan Ince, som just sytt upp 50 tygmunskydd till personalen.

– Han sydde mina gardiner, och jag blev så nöjd. Hasan har försäkrat mig om att han följer myndigheternas föreskrifter till punkt och pricka, säger Annie Mandart.

Du ser inte några problem alls med munskydd?

– På förskolan krävs en pedagogisk plan. I morse kände en tvåårig flicka inte igen mig, trots att jag träffat henne ofta. Så

det blir en utmaning, helt klart, säger Annie Mandart.

Den 57-årige skräddaren ser nöjd ut. 50 munskydd á tio euro styck ger 500 euro i kassan (5 300 kronor).

– Vi försöker alltid gå kunderna till mötes. Om de vill ha en annan design eller ett annat mönster, så ordnar vi det, säger Hasan Ince, som driver skrädderiet med sin fru Suna.

De har ställt om snabbt till den nya verkligheten. Utanför skrädderiet står nu en stor nallebjörn med rött munskydd och budskapet: Vi gör munskydd.

– Folk har det svårt. De använder pengarna till att handla mat och betala räkningar, och att laga kläder kommer i sista hand. Men munskydden, de kan rädda liv. Det känns meningsfullt att tillverka dem – och samtidigt räddar det vårt företag just nu, säger Hasan Ince.

I Paris erbjuds alla invånare ett gratis tygmunskydd. I modets huvudstad har dessa ganska enkla munskydd dock snabbt fått konkurrens av andra, mer fashionabla – och påkostade – ansiktsmasker i gatubilden.

Hasan Inces munskydd hör inte till de dyraste, men han följer de instruktioner som myndigheterna gett, och som bland annat föreskriver att man måste ha minst tre lager bomullstyg.

Är han säker på att det skyddar mot det nya coronaviruset?

– Jag bär munskydden själv och ingen har klagat än. Men visst, jag är rädd som alla andra. När jag kommer hem hänger jag snabbt ut kläderna på balkongen och tvättar mig länge och väl med tvål och vatten.

– Ändå tror och hoppas jag att det här hjälper. Vi måste försöka

skydda varandra, säger Hasan Ince.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Fakta. Olika typer av munskydd

Hemgjorda munskydd

Det är denna sorts munskydd i tyg som allmänheten nu rekommenderas använda i länder som Frankrike och Storbritannien. Franska myndigheter har utarbetat en rad minimikrav. I Storbritannien avråds astmatiker från att använda dem, då de kan orsaka andningssvårigheter. Kirurgiskt munskydd.

Används inom vården och är främst avsedda att skydda patienten från mikroorganismer och droppar i bärarens utandningsluft. Dessa munskydd ska i första hand användas inom vården och äldreomsorgen, där bristen på munskydd stundtals varit allvarlig.

Andningsskydd

Avancerade munskydd avsedda att skydda bäraren från luftburen smitta och viruspartiklar. Används inom vården. De finns i tre klasser, från FFP1 till FFP3, där den sistnämnda ger bäst skydd.

Är fortfarande en bristvara i många länder.

Fakta.

Den brittiska regeringen rekommenderar nu att bära munskydd i kollektivtrafik och små affärer. Storbritanniens högste hälsoansvarige Chris Whitty understryker att munskydd inte är ett substitut för att hålla fysiskt avstånd.

Erik de la Reguera

I Tyskland är det obligatoriskt att bära munskydd i kollektivtrafiken och i butiker. I vissa delstater

riskerar de som bryter mot reglerna böter, medan exempelvis Berlinbor kommer undan med en tillsägelse. Medan vissa forskare har varit kritiska till kraven, har Tysklands regering och smittskyddsinstitut sedan länge förespråkat att även allmänheten ska bära munskydd.

Lina Lund

I det som kallas fas 2, som Italien nu är inne i, är det rekommenderat för alla att bära munskydd, och obligatoriskt i butiker, på bussar och i tunnelbanan. Om man inte har

munskydd kan man bli nekad att gå ombord. I takt med att värmen närmar sig 30 grader tar allt fler av sig munskyddet och behåller det hängande runt halsen.

Peter Loewe

Brasilien är en federal stat, så det finns inga regler om munskydd som gäller över hela landet. I delstaten Rio de Janeiro är det obligatoriskt att använda munskydd, medan det i andra delstater endast är en rekommendation. Även president Bolsonaro har nu börjat använda

munskydd när han träffar
journalister.

Henrik Brandão Jönsson

När coronaviruset kom till
Sydafrika tog ansiktsmaskerna
snabbt slut och apoteken
anklagades för att höja priserna
på skyddsutrustning. I slutet av
april infördes krav på munskydd
för alla som rör sig i offentliga
lokaler, butiker och i
kollektivtrafiken.

Erik Esbjörnsson

Marianne Björklund: Kineserna har burit munskydd i över hundra år

LÖRDAG 16 MAJ 2020

**I Kina började munskydd
användas redan 1910 när en
lungepidemi drabbade landet. I
dag är skydden vanliga i hela
östra Asien och står för något
mer än medicinskt skydd – de
är en symbol för solidaritet när
samhället utsätts för fara.**

Gatubilden förändrades över en
natt. När allvaret med utbrottet av

covid-19 gick upp för den kinesiska regimen och provinsen Hubei med över 50 miljoner invånare stängdes ner gick påbudet ut: ha på dig munskydd och tvätta händerna.

Något val fanns inte. Varje gång jag som ovan svensk i Peking glömde munskydd blev jag påmind av grannar eller vakter efter bara några steg utanför ytterdörren.

Hyllorna för andnings- och munskydd tömdes raskt och kineser surfade in på internationella sajter för att beställa de åtråvärda skydden.

De som gick bet gjorde så gott de kunde. En del använde bindor, andra kaffefilter, eller vilket tyg som helst för att täcka munnen. Samma sak hände i Sydkorea, Taiwan, Japan och Hongkong. De allra flesta har burit mask sedan covid-19 började sprida sig. I väst har kraven på munskydd kommit successivt och anammas av allt fler länder, dock inte av exempelvis Sverige.

Varför är synen så olika? Förutom olika besked om skyddens effektivitet från medicinska experter går förklaringar att hitta i historien, menar Christos

Lynteris, medicinsk antropolog vid universitetet S:t Andrews i Storbritannien.

– Masker i östra Asien och särskilt i Kina har använts som personligt skydd mot infektionssjukdomar ända sedan 1911 och deras användning populariserades ännu mer under sarspandemin som drabbade östra Asien värst, säger han.

Det var under en lungepidemi 1910–1911 i Manchuriet, i nordöstra delen av Kina, som masken först började användas i de breda lagren i landet. Bakom maskerna låg den malaysisk-

kinesiske läkaren Wu Lien-teh, som var utbildad vid Cambridge. Efter att ha upptäckt att epidemin var luftburen började han förespråka masker gjorda av gasbinda och bomull. Till att börja med användes de av vårdpersonal, patienter och misstänkt sjuka. Med tiden, när man tyckte sig märka att de hade effekt, spred de sig till en större allmänhet. Tron på masker blev nästan andlig, en del var dekorerade med stämplars från tempel. För Kina blev maskerna också en pr-kupp. Wu Lien-teh såg till att många bilder på munskydd togs

och spreds i internationell press. För honom och Kina blev skydden ett tillfälle att visa att landet lämnat sin skeptiska syn på västerländsk medicin och nu gick i bräschen för den moderna läkemedelskonsten, enligt Christos Lynteris.

När spanska sjukan, som dödade 20–40 miljoner, några år senare spred sig över världen hade människor på sig skydd liknande de Wu Lien-teh utvecklat i såväl Asien som Europa och USA. Och medan användandet till stor del försvann i väst bet det sig fast i östra Asien. I synnerhet i Japan

där människor fann flera tillfällen att plocka fram munskydden åren som följde. De åkte exempelvis på efter en jordbävning 1923. Då som ett sätt att skydda sig mot askan och röken som yrde i luften i flera veckor. Ännu en epidemi bröt ut 1934, också då fylldes gatorna av människor med skydd.

Efter det har japaner regelbundet använt masker på vintern. En anledning är att man av artighet inte hostar eller nyser andra i ansiktet och många japaner lider av pollenallergi. En annan är för att skydda sig mot

luftföroreningar, vilket inte bara gäller i Japan.

Men munskydden under covid-19 bärs inte bara av medicinska skäl, enligt Christos Lynteris. Att sätta på sig masken har enligt honom blivit något av en social ritual. När alla har dem på sig formar de en känsla av samhörighet.

På samma sätt resonerar sociologen Peter Baehr som har beskrivit maskerna som ett sätt att ena människor inför ett gemensamt hot. När alla bär skydden och visar respekt för varandra minskar också risken för att sociala normer brakar samman

vid en pandemi, menar han.

Maskerna blir en markör som befäster att alla delar samma öde och går igenom krisen med gemensamma uppoffringar. Som en följd känner människor solidaritet och gemenskap, enligt Baehr.

I Japan finns det dessutom studier som visar att skydden kan fungera som en ”social brandvägg”. En mask och hörlurar i det offentliga rummet kommunicerar tydligt att en person vill skärma av sig från omgivningen. Det kan särskilt vara önskvärt för kvinnor som vill

undgå mäns blickar i den trånga kollektivtrafiken där sexuella trakasserier är vanliga.

Vilken medicinsk nytta skydden har är omtvistat. De flesta verkar ense om att de kan hindra redan sjuka från att sprida viruset.

Mindre säkert är om de skyddar friska personer från att bli smittade. Här ger forskarna olika besked. Många påpekar också att om skydden används på fel sätt kan de snarare göra mer skada än nytta.

Men i Kina råder ingen tvekan om vilken linje som är bäst. Trots att landet nu fått ner antalet nya

smittade i coronaviruset markant är munskydd ett fortsatt krav på de flesta ställen. Här finns erfarenhet från sarsepidemin 2003, då munskydd användes brett i de drabbade länderna. När covid-19 bröt ut började Pekingbor genast prata om vilken typ av skydd som är bäst, hur de ska sitta och hur länge man kan ha dem på sig.

Jag minns läkaren Zhang som jag träffade i slutet av januari på den centrala järnvägsstationen i Peking. Virusutbrottet var i början och totalt resstopp i Kina skulle införas någon dag därpå. Zhang

konstaterade förutseende: ”Vi har inte sett det värsta ännu.” Sedan tittade han skeptiskt på mig, tog några steg bakåt och pekade mot min näsa.

– Det måste sitta tätt över näsan om det ska ha någon effekt.

Marianne Björklund

Effekterna från skövlingen av Amazonas snart oåterkalleliga

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Analys

Amazonas regnskog är nära en så kallad ”tipping point”, en - tröskelpunkt som forskare varnar för. Förändringen av klimatet och den ökade skogsskövlingen har gått så fort att en utveckling som inte kan vändas är nära och följderna går inte att förutse.

Amazonas regnskog har en nyckelroll i klimatet. Den brukar kallas för ”världens lunga”, men det stämmer inte. Skogar producerar syre, men på den punkten spelar världshaven betydligt större roll. Dessutom är inte brist på syre ett problem för planeten i dag. Problemet är alltför höga halter av växthusgaser som koldioxid.

Just därför är regnskogen ovärderlig för klimatet.

Regnskogen mildrar växthuseffekten genom att fånga in mängder av koldioxid från atmosfären och bidra till att

bromsa den globala uppvärmningen.

Varje år tar Amazonas upp omkring 2 miljarder ton koldioxid, det är fyrtio gånger Sveriges årliga utsläpp. Dessutom räknar man med att Amazonas skogar binder ungefär 100–120 miljarder ton kol. När träd huggs ned blir klimatskadan dubbel, mindre koldioxid fångas upp samtidigt som det kol som bundits i träden genom åren släpps ut i atmosfären.

Mer än hälften av Amazonas regnskogsområde ligger inom Brasiliens gränser. Sedan Jair

Bolsonaro tillträdde som landets president har avverkningen ökat snabbare än tidigare.

Under årets fyra första månader ökade avverkningen med 55 procent jämfört med samma tid förra året, totalt avverkades en yta nästan lika stor som Öland.

Ökningen som nu sker är än mer oroande eftersom den sker från en redan hög nivå. Förra året ökade avverkningen drygt 29 procent jämfört med året innan och nådde den högsta nivån på ett decennium.

Forskare pekade nyligen ut Amazonas regnskogar som ett av

de områden som nu är nära en "tipping point", en tröskel där klimatförändringen har gått så fort att en utveckling är oåterkallelig och där följderna kan inte förutses. I vissa fall kan de fungera som en dominoeffekt och sätta igång andra förändringar. Koraller i tropiska vatten, delar av Antarktis, inlandsisen på Grönland som smälter och - tinande permafrost är andra kritiska områden.

Amazonas regnskog har en gräns för hur mycket avverkning den tål innan hela systemet kollapsar och fuktig regnskog förvandlas till

savann. Forskare har fått revidera tidigare beräkningar eftersom den globala uppvärmningen har gjort att förtorkningen har ökad och regnmönster förändrats.

De tror att gränsen kan vara när 20–25 procent av skogens originalutbredning har huggits ned. I nuläget är avskogningen redan uppe i 17–8 procent, så den osäkra gränsen är nära. Ökad takt i skogsskövlingen gör att färden mot en hotande kollaps går allt snabbare.

Avskogningen hotar inte bara klimatet, den är också ett hot mot ursprungsbefolkningen och den

biologiska mångfalden. Amazonas är det mest artrika regnskogsområdet med hundratusentals arter av växter och djur vars existens hotas av skogsskövling.

I en rapport från i fjol konstaterar den internationella plattformen för biologisk mångfald IPBES att globalt hotas nära en miljon arter av utrotning om ingenting görs. En förlorad biologisk mångfald innebär stora risker även för människor på flera sätt, inte minst för att om pollinerande insekter försvinner riskeras en del av livsmedelsproduktionen.

Både klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald hänger ihop med vår livsstil. Vi människor tar allt större plats och konsumerar allt mer. Omvärldens efterfrågan på kött bidrar till skogsskövlingen i Amazonas som drivs av jakten på snabba vinster. Brasilien är världens största exportör av livsmedel och att bryta ny mark för produktion av kött och soja som går till djurfoder är lönsamt när efterfrågan är hög. Nu skickar regeringen in militär i regnskogen för att hejda avverkningen. Så skedde även förra året, men då under hösten

för att försöka stoppa bränder som till viss del hade anlagts illegalt.

När ny mark bereds är ordningen att först hugga ned träden och sedan bränna av under torrperioden. Därför är årets ökning av skogsskövlingen kanske bara början. När brandsäsongen kommer om ett par månader finns än mer mark med avhuggen skog att bränna ned.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Warszawas borgmästare ny presidentkandidat

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Oppositionens främsta kandidat i sommarens polska presidentval, Malgorzata Kidawa-Blonska, hoppar av. I hennes ställe har den liberala Medborgarplattformen, PO, utnämnt Rafał Trzaskowski, borgmästare i Warszawa, till partiets kandidat och den som ska utmana den sittande presidenten Andrzej Duda.

Det var ingen större sensation att Kidawa-Blonska, som är vice

talman i sejmen (parlamentets underhus), skulle lämna sin plats som PO:s kandidat. Bakgrunden var att hennes opinionssiffror hade dalat katastrofalt.

Före coronapandemin hade hon störst stöd i ett splittrat fält av oppositionskandidater och började till och med ta in på Dudas försprång. Men de senaste veckorna har stödet för henne rasat till under 5 procent.

En orsak till opinionsfallet var att hon nästan ensam ledde striden mot försöket av det styrande partiet Lag och rättvisa, PIS, att till varje pris och trots

coronakrisen, genomföra presidentvalet den 10 maj (som till slut sköts upp). Hon manade till valbojkott, och det tycks ha straffat sig. Väljarna förstod inte riktigt om hon längre var en kandidat eller inte. Till slut blev trycket för stort från PO att hon skulle avstå sin kandidatur.

– När de styrande kom på den djävulska idén att genomföra valet mitt i pandemin, kunde jag inte tåga, förklarade Kidawa-Blonska vid en presskonferens.

Bara några timmar senare stod det klart att Rafal Traskowski, 48, tar över som PO:s kandidat.

Han vann det senaste borgmästarvalet i Warszawa med betryggande siffror över en motkandidat från regeringspartiet PIS.

Skulle han vinna presidentvalet har han en stark formell bakgrund: Han var parlamentsledamot och innan han 2018 blev huvudstadens borgmästare hade han tagit en doktorsexamen i statsvetenskap och varit minister i Donald Tusks regering. I den senaste PO-regeringen, fram till 2015, var han vice utrikesminister med ansvar för EU-frågor.

Rafal Traskowski talar fem -
främmande språk – engelska,
franska, spanska, ryska och
italienska. Politiskt sett hör han
till de mer liberala inom PO och
utmärker sig för sitt starka stöd
för hbtq-rättigheter.

Michael Winiarski

Hundratusentals väntas protestera mot tyska coronarestriktioner

LÖRDAG 16 MAJ 2020

**En växande rörelse av
vaccinmotståndare,
konspirationsteoretiker och
missnöjda medborgare
mobiliserar mot
coronarestriktionerna i
Tyskland. På lördagen väntas
nya massdemonstrationer runt
om i landet.**

Till Cannstatter Wasen, en jättelik
asfalterad äng i tyska Stuttgart,
strömmar folk i vanliga fall för att

gå på ölfestival eller konserter. Men snart två månader efter att Tyskland införde ett slags undantagstillstånd är inget som vanligt.

Även om restriktionerna som införts för att minska spridningen av coronaviruset har lättats råder det alltså förbud mot folksamlingar. Det hindrar inte tiotusentals tyskar från att ge sig ut på gatorna för att visa sitt missnöje med hur krisen har hanterats.

Förra lördagen samlades uppemot 10 000 demonstranter på Wasen. Utrustade med plakat, lustiga

hattar och slagord protesterade de mot regeringens åtgärder som de anser strider mot de grundlagsskyddade rättigheterna. Många struntade i att bära munskydd och långt ifrån alla följde kravet om att hålla 1,5 meter avstånd till andra.

I dag, lördag, är det dags igen. En halv miljon människor har anmält sig till demonstrationen i Stuttgart, och även i städer som Berlin och München väntas nya massprotester.

I Tyskland är frågan om fri- och rättigheter och var gränserna för vad staten får göra mot

medborgarna extra känslig. När det statliga tele-bolaget Telekom fick i uppdrag att kartlägga användarnas rörelsemönster och lämna vidare informationen till myndigheterna dröjde det inte länge innan vissa drog paralleller till diktaturen i Östtyskland. Samtidigt som en klar majoritet (67 procent) säger sig vara nöjda med regeringens arbete under krisen, enligt en opinionsmätning, växer antalet kritiker. Bland de som ger sig ut på gatorna syns en brokig skara av bland annat småföretagare, libertarianer,

kulturarbetare och vanliga barnfamiljer. Till demonstrationerna kommer även allehanda konspirationsteoretiker och vaccinetståndare. De anklagar Angela Merkel för diktaturfasoner och är övertygade om att det nya coronaviruset har skapats av människor med onda avsikter. Är det inte regeringen så är det läkemedelsindustrin, valfri utländsk säkerhetstjänst, storkapitalet eller Microsoft-grundaren Bill Gates som får skulden.

Även om konspirationsteoretikerna utgör en minoritet är de tillräckligt många och högljudda för att skapa oro.

Vid flera tillfällen har journalister som bevakat demonstrationerna attackerats av maskerade demonstranter, vilket fick chefen för Tysklands federala polis (BKA), Holger Münch, att varna för rörelsens ”hotande potential”. Att extremister och foliehattar utnyttjar pandemin för sina syften är kanske inte förvånande. Men vilda teorier kring det nya coronaviruset lockar fler än de

som ser tecken i kaffesumpen. Psykologer och social- arbetare varnar för att människor som tappat fotfästet under krisen lättare tilltalas av konspirationsteorier.

Ett tecken i tiden är att tidningarnas relationsspalter får en ny typ av frågor från läsarna. En kvinna, gift sedan 30 år, skriver in till dagstidningen Die Welts parterapeut för att få hjälp med ett intrikat problem.

”Min man och jag bråkar hela tiden. Han tror på allehanda konspirationsteorier, som läkemedelskarteller och

coronadiktatur, och försöker hela tiden övertyga mig”, inleder kvinnan förtvivlat.

”Vad råder du oss att göra?”, undrar hon.

Parterapeutens råd till den förtvivlade kvinnan är att ägna sig åt sånt som hon och maken brukade tycka om att göra förr, som att vandra eller cykla i naturen. Men hon får också rådet att gräva ner stridsyxan.

”Finns det en läkemedelskartell i Tyskland? Man måste ändå inte bråka med sin man om det!”.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

O

LÖRDAG 16 MAJ 2020

coronarelaterade dödsfall har det senaste dygnet registrerats i Danmark, enligt smittskyddsorganet Statens serum institut.

TT-Ritzau

Nytt beslut om norskt resestopp kan komma i juni

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Regeringen har beslutat att förlänga landets reserestriktioner till den 20 augusti. I juni ska man överväga att ändra råden för resor till andra nordiska länder.

Reserestriktioner gällande fritidsresor till de nordiska grannländerna ska övervägas senast den 15 juni. Före den 20 juli kommer man även att se över

råden gällande andra närliggande europeiska länder.

Statsminister Erna Solberg säger att ett tydligare besked än så inte går att ge för tillfället.

– Men vi önskar inte att upprätthålla det här längre än vi måste och vi vill ge folk och resebranschen så god förutsägbarhet som vi kan, säger Solberg, enligt NRK.

Även inresekarantänen som gäller i Norge ska fortsätta fram till den 20 augusti, Samtidigt öppnar regeringen för resor inom Norge, så länge det

sker på ett sätt som inte sprider smitta.

TT

Ännu en hälsominister säger upp sig

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Brasilien.

Hälsominister Nelson Teich säger upp sig efter knappt en månad på posten. Han är missnöjd över hur landets president Jair Bolsonaro sköter coronapandemin.

När Nelson Teich tillträdde för 27 dagar sedan trodde många att han skulle bli Bolsonaros nickedocka, men visade vid ett flertal tillfällen att han inte höll med presidenten

om att pandemins allvar bör tonas ned.

Henrik Brandão Jönsson

Trump: Vi ska ha ett vaccin innan årets slut

LÖRDAG 16 MAJ 2020

USA:s president Donald Trump lovade på fredagen att USA ska ha tagit fram ett vaccin mot covid-19 före årsskiftet.

Men flera experter anser att Trumps tidplan är för optimistisk.

Vaccinprojektet har döpts till Operation warp speed för att visa att arbetet med vaccinet kommer att gå mycket snabbt.

Enligt Trump ska ett vaccin finnas klart innan året är slut ”eller strax därefter”:

– Vi har nu 14 vaccinkandidater kvar som vi tittar på. Och vi arbetar tillsammans med andra länder. Den som får fram det först ger det till de andra. Och vi tar inte fram det för att tjäna pengar, sa Trump.

Operationen, en budget på motsvarande drygt 100 miljarder kronor, kommer att ledas av den tidigare chefen för läkemedelsföretaget Glaxosmithkline Moncef Slaoui.

Moncef Slaoui sa att han redan sett resultat som gör att han tror att man kan börja leverera de första doserna innan året är slut. Niklas Arnberg, professor i virologi vid Umeå universitet, tror att det kan vara för optimistiskt. – Skulle jag vara optimistisk så kan jag tänka mig att det kan finnas ett vaccin som kan ges till äldre och personer i riskgrupper till våren 2021, säger han.

Clas Svahn

Amnesty: Släpp kvinnliga aktivister

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Saudiarabien.

Det har nu gått två år sedan flera ledande kvinnliga aktivister greps i Saudiarabien. På fredagen uppmanade Amnesty International den saudiske kungen Salman att frige kvinnorna.

Aktivisterna har fört en mångårig kamp för att kvinnor i landet ska få köra bil och mot systemet med manliga förmyndare vid resor.

13 kvinnorättsförsvarare väntar på rättegång, varav fem hålls fängslade.

Saeed Alnahhal

Få framsteg i brexitsamtal

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Storbritannien/EU.

Allt fler briter öppnar för en förlängning av övergångsperioden där landet ska lämna EU, som annars löper ut den 31 december. Fast regeringen säger fortsatt nej. Och i förhandlingarna med Bryssel går det trögt.

– Båda sidor är överens om att de inte är överens, säger en diplomat i Bryssel till nyhetsbyrån Reuters.

Samtalen har gått långsammare än tänkt på grund av coronakrisen, som tvingat förhandlarna till att mötas via webben.

TT

Norwegian: Inget munskyddstvång

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Från och med nästa vecka inför flera flygbolag krav på passagerare att bära munskydd under flygningar. Det gäller bland annat SAS och Finnairs passagerare. Även Norwegian sa tidigare i veckan att bolaget planerade för ett munskyddstvång från nästa vecka, men nu har bolaget ändrat sig.

– Vi avvaktar uppdaterade smittskyddsrekommendationer från EASA innan vi inför krav på

att använda munskydd, säger Lasse Sandaker–Nielsen, informationsdirektör på Norwegian till nyhetsbyrån NTB.
TT-NTB

Hemlöshetens författare levde och dog i skuggan av sin far

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Klaus Mann var författare, flykting, frisinnad antinazist – och olycklig son till giganten Thomas Mann. Carl-Johan Vallgren tecknar ett porträtt av den rotlöse exiltysken som vid 42 års ålder tog sitt liv på Rivieran.

Klaus Mann, hemlöshetens författare, anlände till Rivieran i mitten av april 1949. Tanken var att skriva, men i stället fick han ett

återfall i sitt heroinmissbruk och blev tvungen att lägga in sig på en avgiftningsklinik. Dagboken det året hade börjat med orden: ”Jag kommer inte att fortsätta föra dessa anteckningar. Jag vill inte överleva detta år.”

Frånsett tiden på Hotel Bedford i New York i början av fyrtiotalet hade han inte haft en fast adress på över femton år. Breven som kom ikapp honom kunde ha fyra eller fem eftersändningsadresser på kuverten. Att återvända till Tyskland hade han slagit ur hågen. Han äcklades av medlöparna, av konstnärerna som

stannat kvar och låtit sig förföras av makten. Barndomshemmet på Poschingerstrasse i München inbjöd inte heller till någon *Heimatgefühl*; det var svårt bombskadat och dessutom nedsolkat efter att ha använts som SS-bordell och mänsklig avelsgård i det så kallade Lebensborn-programmet.

Den sista dagboksanteckningen från den 20 maj 1949: "Kl 22. Louis (Zanzi -Bar)". Louis var troligen en tillfällig älskare. Och Zanzi-Bar stället där de träffades; den betryktade gaybaren i Cannes.

När han skrivits ut från kliniken hade han återvänt till sitt pensionat: Pavillon Madrid, ägt av en baltisk grevinna. Han bodde på krita och i mitten av maj var han skyldig så mycket pengar att han hotades av vräkning. I hela sitt liv hade han kunnat vända sig till mamma och pappa när det knep. Be om hjälp till resor, skulder, tidskriftsprojekt, till knark och avgiftning från samma knark. Nu gick det inte längre. Han var 42 år och trött på att förnedra sig. "The last day" löd arbetstiteln på romanen han börjat skriva under våren. Men enligt

dagboksanteckningarna gick det trögt: ”26e april: Kämpade mer än skrev. 27e: Det är inte bra: måste börja om från början. 29e: Jag känner mig misslyckad, misslyckad, misslyckad. 30e: Tung depression.”

Och hur skulle det gå med den kommande självbiografin, ”Der Wendepunkt”? Manuset låg klart sedan ett halvår tillbaka. Han hade själv översatt det engelska originalet för sitt tyska förlag Querido. Kapitel nio, tio och elva hade utvidgats. Det tolfte och sista kapitlet var helt nyskrivet och bestod av omarbetade brev och

dagboksanteckningar. Men ingen tryckte på knappen. Han började tvivla på att boken någonsin skulle ges ut.

Vad var det då för ett liv han levt, det som nu fanns på pränt i ”Vändpunkten”? Barndomen i konstnärshemmet i München, de struliga tonåren, tiden på internatskolan där han upptäckte sin homosexualitet. Arton år gammal debuterade han som novellförfattare med manegen krattad, på gott och ont, eftersom han var son till den världsberömde författaren Thomas Mann.

Fler böcker följde, och snart skandalpjäsen "Anja och Esther", där han själv spelade en av rollerna, tillsammans med sin älskade syster Erika, Pamela Wedekind och en ung teaterstjärna på uppåtgående, Gustaf Gründgens (tio år senare förvandlad till nazimedlöparen Hendrik Höfgen i Klaus mest kända roman, "Mefisto") – ett homoerotiskt otrohetsdrama som väckte en enorm uppmärksamhet på sin tid. Och lika rörigt som förvecklingarna på scenen var det bakom kulisserna. Gustaf och Klaus inledde en relation, liksom

Erika och Pamela. Trots att Erika snart skulle gifta sig med Gustaf, och Klaus var förlovad med Pamela.

Så följde resorna, runt om i Europa och Nordafrika och så småningom jorden runt med Erika – "The literary Mann twins", som de kallade sig under föreläsningsturnén i USA som bekostade delar av resan.

Tillbaka i Tyskland blev han vittne till republikens sönderfall och nazismens snabba framväxt. Strax innan riksdagsvalet 1932 råkade han slå sig ner vid bordet intill en bakelseätande Hitler på Hotel

Carlton i München. Han skrev i dagboken: "Adolf Hitler i svagsint sällskap. Hans rentav frapperande mindervärdighet. Ytterligt obegåvad; den fascination han väcker, historiens största blamage; visst sexualpatologiskt inslag."

Något år senare hotades Erika och farbrodern Heinrich till livet i partiorganet Völkischer Beobachter. Pappa Thomas vågade man inte röra ännu. Men bäst att ta det säkra före det osäkra – Klaus lämnade landet, liksom resten av familjen Mann.

Amsterdam blev den fasta punkten under några år. Härifrån drev han trettiotalets viktigaste tyska litteraturtidskrift, Die Sammlung. Döblin, Brecht, Feuchtwanger, Anna Seghers, Vicki Baum, Remarque, Joseph Roth, Hemingway, gaykompisarna Isherwood och Auden (som Erika så småningom gifte om sig med för att få brittiskt medborgarskap) – säg den författare av rang som inte bidrog med texter.

Men en kanske lika viktig insats de där åren: att få den upphöjde fadern att ta bladet från munnen

vad det gällde förbrytarregimen i Tyskland. Och äntligen, efter mycket tjat, tog "Trollkarlen" – som hans barn kallade honom – en paus från sin romansvit om Josef och hans bröder för att skriva sitt berömda Bonnbrev, där han brännmärkte de nya makthavarna. Men skramlet från krigstrummorna blev allt högre. Europa var inte längre säkert. Det var dags att packa väskorna igen, ny flykt, till USA den här gången. Medan Trollkarlen fick en välbetald gästprofessur på Princeton (mannen som upphöjde pressvecklet till konstnärlig

princip, som Döblin beskrev honom) och utsågs till "The world's greatest living writer" i den amerikanska pressen slog sig Klaus ner i New York och gjorde föredragsresor över den väldiga kontinenten för att ha råd att skriva romaner. Arrangörerna kunde välja mellan "Fredens pris", "Vad tror Europas ungdom på idag", "Den tyska teatern före och efter 1933" – men det som drog mest folk, och som hans agent insisterade på, var "My father and his work". 1942 startade han en ny, engelskspråkig tidskrift: Decision

– ett litterärt vapen i krigsinsatsen mot Hitler. Samtidigt eskalerade drogkonsumtionen, liksom sexmissbruket. Enligt väninnan Sybille Bedford drogs han under denna tid till ”stöddiga typer, långtradarchaufförer och grovjobbare... när han kom tillbaka kunde man ofta se att han fått stryk.”

Mindre än ett år efter starten var han svårt skuldsatt och tidskriften fick läggas ner. Men misslyckandet blev ett uppvaknande. Om han inte kunde bekämpa nazisterna med ord, så varför inte med vapen i hand?

Han lät sig enrolleras i armén och skickades till ett propagandakompani i Italien. Freden upplevde han som reporter för den amerikanska armétidningen Stars and Stripes. ”Vändpunkten” gavs ut postumt 1952 efter påtryckningar från Trollkarlen på Bermann- Fischer Verlag. Titeln anspelar på Klaus Manns åsikt att varje människa vid givna situationer i livet – vändpunkter – måste ta moraliska beslut. Europa, ja, hela världen stod vid en vändpunkt efter kriget: Kierkegaards ”*enten eller*” förpliktigade.

Boken är besläktad med Stefan Zweigs ungefär samtida men vida mer bekanta självbiografi

”Världen av i går. En europés minnen”. En fresk över Europa under nittonhundratalets första hälft, och ett slags litteraturens ”who is who” mellan två världskrig. Porträtten är flyhänt tecknade – några meningar bara och han lyckas sammanfatta den mångfasetterade karaktären hos alla de berömdheter han mötte. Men han skriver också ett slags släktkrönika, väl medveten om vilken familj han tillhör: ”The amazing Mann family”.

Stilistiskt är ”Vändpunkten” kanske det nyktraste av allt Klaus Mann skrev: färden mellan tanke och skrift är brantare än i romanerna, tonen klarare, språket ömsom impressionistiskt, ömsom kyligt resonerande. Han tar avstånd från den tyska mellankrigslitteraturen där han själv hade sina rötter, dess lättsamma antiintellektuella hållning, hyllandet av *Der Körpersinn* – kroppskänslan. ”Från avgudandet av kroppen är det inte långt till den fria tankens undertryckande”, skriver han, ”det erotiska libertinage som vi så

utmanande högljutt fordrade och åtnjöt, skulle längre fram i förvänd form uppträda som en materialistisk, antihuman ras och avelsdoktrin.”

Förkrigsgenerationens expressionister har han heller inget till övers för, med undantag av Gottfried Benn – hans *guilty pleasure* i exilen – nazimedlöparen som han till slut förlät för att hans poesi skänkte honom en sådan tröst.

Att vara son till ett ”geni” plågade honom, och han återkommer till det gång på gång i ”Vändpunkten”; kampen för att

komma bort från sin pappas skugga. Samtidigt i hela sitt liv sökte han förgäves den beundrade faderns bekräftelse. Han skulle aldrig få läsa de erkännssamma orden i minnesboken ”Klaus Mann zum Gedächtnis”, sammanställd av Erika ett år efter hans död. Trollkarlen skrev i sitt bidrag: ”Jag tror att han hörde till de mest begåvade i sin generation, kanske var han den allra mest begåvade.”

I maj 1949 hade han behövt dem. På Rivieran orkade han bara skriva några sidor på romanen med den olycksbådande titeln

”The last day”, men självmordstemat fanns med: ”Och plötsligt visste han att han skulle dö. Så enkelt det var. Denna plötsliga visshet – att han ville dö – fyllde honom, berörde honom, likt en våg av glädje, av triumf.” Tidigt på kvällen den 21 maj hittade en städerska honom livlös på rummet. Han hade tagit en överdos sömntabletter. Marcel Reich-Ranicki, den tyske litteraturkritikern, har en gång kallat Klaus Mann trefaldigt slagen: ”Han var homosexuell, han var narkoman, han var son till Thomas Mann.”

Och kanske stämde det; kanske var han slagen från början? Trollkarlen skulle hädanefter knappt nämna honom i floden av brev och dagboksanteckningar. Och han skulle aldrig besöka graven.

Carl-Johan Vallgren

Texten är en bearbetning av förordet till Klaus Manns ”Vändpunkten”, som nu ges ut på Modernista i svensk översättning av Jane Lundblad.

Lord Baltimore inleder slutkampen mot pandemin

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Spanska sjukan gjorde inte livet lättare för en värld härjad av det stora kriget. Upp emot 100 miljoner människor dog, framför allt i pandemins andra våg 1918 som främst drabbade unga.

Serieskaparen Mike Mignola har gjort saker och ting än värre i sin serie "Baltimore", vars andra och avslutande samling just kommit ut på förlaget Dark Horse.

Här följer vi Lord Baltimores fortsatta jakt på roten till det onda. Den brittiske officeren Henry Baltimore har i skyttegravarna råkat väcka en uråldrig ondska som i Mignolas tappning blir en sorts förkroppsligad pest av vampyrkaraktär – och än värre, ska det visa sig.

Den andra volymen är en 600--sidig lunta där den svenska stjärnan Peter Bergting på allvar presenterar sig i det skarpa internationella rampljuset. Att samarbeta med Mike Mignola (vars mest kända skapelse är

”Hellboy”) är stort, och Bergting gör det med den äran när han ritar fram ett plågat Europa med tomma städer, bisarra skepnader och ett pandemiskt mörker som bara tycks växa.

I den inbundna samlingsutgåvan får man också ta del av en extraepisod, ritad av Ben Stenbeck, som med ett ovanligt snett leende berättar om hur det kom sig att King Kong hamnade på sin ö.

Jonas Thente

Peter Wolodarski: Trumps tro på konspirationer hotar oss alla

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Coronakrisen blixtbelyser vårt behov av internationellt samarbete och ett upplyst beslutsfattande. USA:s president motarbetar allt detta.

När februari närmade sig sitt slut, sade Donald Trump att bara ett par personer skulle räknas som coronasmittade i närtid. Inom några dagar skulle antalet fall närma sig noll, påstod den amerikanske presidenten. Det var

en förutsägelse som låg i linje med att han tidigare under månaden konstaterat att viruset nog skulle försvinna i april, med värmen.

Hur som helst är USA i mycket bra form, slog Donald Trump fast. I veckan rapporterades att minst 1,4 miljoner amerikaner smittats. Mer än 87 000 människor har dött, och antalet avlidna fortsätter att öka.

Har en presidents prognos någonsin avvikit så mycket från verkligheten?

USA:s ekonomi, som varit Trumps trumfkort inför valet i höst, har kraschat under coronakrisen. 36

miljoner amerikaner är nu arbetslösa – en ekonomisk och social chock som är svår att greppa. Något liknande har inte hänt sedan 1930-talsdepressionen.

Vad gör Donald Trump under denna exceptionella situation? Visar empati? Tar sig an krisen med seriositet, beslutsamhet och ett ledarskap som ingjuter hopp? Nej, USA:s president hemfaller åt det som tycks ligga honom naturligt till:

konspirationstänkande.

De senaste dagarna har han i olika kanaler ägnat sig åt att i

upphetsad ton tala om "Obamagate", en bisarr anklagelseakt som går ut på att Barack Obama ska ha försökt störta honom med subversiva metoder. Trump presenterar inga som helst belägg för sina mycket grova och diffusa beskyllningar, utan nöjer sig med att pumpa ut frasen "Obamagate" gång på gång. Tanken är väl att smutsen till slut ska kleta fast. Några bevis behövs inte. Det räcker att repetera slagordet.

Barack Obama brukar i regel ligga lågt när Donald Trump vevar, men i torsdags svarade den förre

presidenten med en kort, enstavig uppmaning på Twitter: "Rösta", skrev Obama.

En flodvåg av gillanden svepte in över inlägget.

Trump's senaste tirader ska väl ses som en avledningsmanöver från hans katastrofala hantering av det nya coronaviruset. Presidenten försöker byta ämne, få väljarna att tänka på något annat och återta greppet om agendan. Han eldar på sin egen bas så att den fokuserar på Republikanernas politiska motståndare, inte på USA:s akuta problem.

Det är klassisk politisk taktik från en pressad ledare, och inte unikt för Trump. Det är dessutom fler demokratier än USA som har problem med höga dödstal – länder som Storbritannien och Sverige ligger också chockerande högt på listan. Men vad som inte är klassiskt i detta tillvägagångssätt är konspirationsteorierna. För Trump tycks de inte bara vara ett redskap för att säkra makten, vilket är illa nog. Det verkligen alarmerande är att han själv, världens mäktigaste man, verkar tro på de skruvade fantasierna.

Hans relation till Barack Obama är talande. Långt innan Donald Trump kandiderade till USA:s president bidrog han aktivt till att sprida den rasistiska så kallade ”birther”-kampanjen. Den gjorde lögnaktigt gällande att Obama egentligen var född i Afrika. När myten fått rejäl spridning på internet visade Barack Obama upp sin födelseattest från Hawaii, men det övertygade långt ifrån alla skeptiker. I botten fanns grumliga föreställningar om hemliga agendor, kottier och beskydd av de verkligt eller inbillat mäktiga.

Sådana teorier har varit centrala i Trumps retorik såväl innan som efter att han blev president. Det grundlösa talet om en djup stat, som motverkar folkets sanna vilja. Mytbildningen om en internationell sammansvärjning som riktar sig mot amerikaner. Spridningen av falska eller lösa teorier om allt ifrån faran med vacciner till vem som ligger bakom coronaviruset. I senaste numret av tidskriften Atlantic ringas konspirationstänkandet i det amerikanska samhället in. Det är nedslående läsning, eftersom

problemet på kort tid visat sig större än de flesta kunde ana. Chefredaktören Jeffrey Goldberg berättar om hur han efter 11 september reste i Mellanöstern, och fick höra den ena falska teorin om attackerna mot World Trade Center efter den andra. Att den israeliska säkerhetstjänsten Mossad varnade judar som jobbade där att stanna hemma den dagen. Att bin Ladin omöjligen kunde ligga bakom terrorn för att han inget visste om amerikanskt flyg. Att araber inte kunde ansvara för dådet för att de saknar tillräcklig förmåga.

Goldberg hörde otroligt mycket nonsens och tänkte: vilken lättnad ändå att konspirationer är ett marginalfenomen i USA. Landet har sina dårar, sina extremister. Men de är en liten minoritet.

”Hälsosamma samhällen utvecklar antikroppar som skyddar mot fanatiskt tänkande. Och det demokratiska, fria och transparenta USA var ett sådant hälsosamt samhälle”, skriver Goldberg.

Artiklarna i Atlantic visar att den illusionen har brustit, i synnerhet när de galna idéerna eldas på från Vita huset. Stora digitala kanaler

som Youtube, Facebook och TikTok erbjuder samtidigt en historiskt kraftfull plattform för dem som vill sprida konspirationer och rena lögner. Frågan är om Donald Trump är orsak eller verkan i denna process, eller kanske både och.

Digitaliseringen har accelererat utvecklingen i växelverkan med en president som har en förkärlek för idéer som kan vara extremt skadliga.

Coronapandemin blixtbelyser, precis som klimatfrågan, vårt beroende av fakta och vetenskap för att kunna fatta rätt beslut

under stor osäkerhet och komplexitet. I en värld där upplysningens idéer ersätts av autokraters nycker och fantasier är vi alla illa ute.

Peter Wolodarski

peter.wolodarski@dn.se

Karin Bojs: Då kom vi till Europa allra första gången

SÖNDAG 17 MAJ 2020

För 47 000 år sedan kom bakkirierna till nuvarande Bulgarien. De var moderna Homo sapiens precis som vi, och de skriver helt om första kapitlet i Europas historia.

Det finns många berättelser om hur Europa först fick sin befolkning. Den amerikanska författaren Jean M Auel har sin version, den miljonsäljande bokserien om stenåldersflickan

Ayla. Första delen, som gavs ut 1980, har titeln "Grottbjörnens folk".

Böckerna är lättsam underhållning med en hel del pornografiska inslag som ansågs vågade för sin tid. Men Auel – född Untinen i en finskättad familj och medlem av Mensa – gjorde omfattande research. Hon var en visionär, och modern forskning har i efterhand gett henne rätt på flera punkter. Som att neandertalare och moderna Homo sapiens faktiskt fick gemensamma barn ibland. Det

kunde dna-forskningen bekräfta 30 år senare.

På andra punkter hade Jean M Auel helt fel. Till exempel om vilka tidshorisonter det var fråga om. När anlände sådana som vi? När dog neandertalarna ut? När kan vi ha mötts?

Sådana felaktigheter delar hon å andra sidan med stora delar av forskaretablissemangen.

Det är svårt att datera fynd från istiden. Kol-14-metoden har haft sina brister. Och många av de mest omdebatterade fynden är enbart daterade utifrån vilka lager de har hittats i.

På senare år har kol-14-metoden utvecklats och blivit mycket mer precis. Det finns till exempel en teknik som kallas ultrafiltrering, som kraftigt minskar felen, och en teknik som kallas accelerator-masspektrometri som gör att även mycket små prover kan dateras. Sådana nya tekniker har forskare nu använt för att datera fynd från grottan Bacho Kiro i Bulgarien. Forskargruppen, som har letts av Jean-Jacques Hublin på Max Planck-institutet för evolutionär antropologi i Leipzig, publicerar sina rön i Nature och även en del

detaljer i Nature Ecology & Evolution.

Det är banbrytande artiklar – av en dignitet som gör att alla läroböcker om Europas tidiga historia behöver skrivas om. Vi hade ju vandrat ut ur Afrika och in i Mellanöstern för ungefär 54 000 år sedan och blandats upp en aning med neandertalare. Sedan började vi sprida oss över världen, och det tog ett tag innan vi hade hunnit fram till Europa. Men det gick alltså betydligt snabbare än vad som tidigare har varit säkerställt.

Tidigare, säkra fynd för vår närvaro i Europa är cirka 43 000 år gamla. De nya rönen visar att vi anlände till Bacho Kiro för cirka 47 000 år sedan.

Grottan hade tidigare använts av mänskliga varelser, troligen neandertalare, men hade stått tom i flera tusen år när vi kom.

I grottan har forskarna hittat en handfull mänskliga benrester som de har kunnat dna-analysera. De har också funnit verktyg som sylvlar och skrapor, en pärla av elfenben och elva hängsmycken av björntänder.

Många av dessa föremål hade färgats röda av ockra.

Jag träffade huvudförfattaren Jean-Jacques Hublin i Paris i mars, och då berättade han om fynden. Han var särskilt fascinerad av alla björnbena, som människorna verkar ha transporterat till grottan, och av smyckena av björntänder.

Här finns faktiskt tecken på "en klan som aktar björnens ande" vilket är ett tema i "Grottbjörnens folk".

Det är också påfallande att smyckena är så lika andra smycken, flera tusen år yngre,

som har hittats i Frankrike och som har tillskrivits neandertalare. Debatten rasar mellan forskare om vad neandertalare var kapabla till på egen hand, och vad de kan ha snappat upp från oss. Fynden i Bulgarien är ett tungt argument för att sådana som vi har satt vår prägel på Europa i 47 000 år. Vi kan både ha inspirerat neandertalare och fått ett och annat barn med dem tills de helt dog ut för 37 000 år sedan. Under en period på över tusen år verkar bakokirierna ha återkommit till den bulgariska grottan.

Sedan dog de ut.

Dna-analyserna visar att de inte är föregångare till nutida européer. Vi brås däremot till en del på aurignacienerna, som anlände några tusen år senare. Men det är nästa kapitel i Europas tidiga historia.

Karin Bojs

vetenskap@dn.se

Stora skillnader i hur smittan drabbar grannländer

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Hur kan nationer som gränsar till varandra drabbas så olika av coronapandemin?

Iran har 6 900 döda i covid-19 – medan Irak, som man delar hundra mil gräns med, har drygt hundra döda. I Spanien har över 27 000 dött i covid-19-smittan, i grannlandet Portugal knappt 1200.

– Det här viruset gäcker oss hela tiden, säger Johan von

Schreeb, professor inom global katastrofmedicin.

Iran är ett av de länder där det nya coronaviruset slog till tidigast – och hårdast. Under någon vecka i februari hävdade myndigheterna att de hade läget under kontroll. Samtidigt spred sig viruset som en prairiebrand.

I slutet av februari stängdes moskéer och köpcentra i flera iranska storstäder. Sedan slog skolor och universitet igen, och det infördes omfattande reserestriktioner mellan olika landsdelar. På lördagen hade 118 392 iranier konstaterats smittade.

6 902 har dött i sviterna av covid-19. Av de smittade har majoriteten tillfrisknat.

Omedelbart väster om Iran ligger Irak. Länderna delar en cirka 120 mil lång gräns. Det första officiellt bekräftade irakiska fallet av det nya coronaviruset rapporterades redan den 22 februari, bara några få dagar senare än i grannlandet Iran. Också i Irak har olika samhällsfunktioner drastiskt stängts ned.

Irak har haft en betydligt lindrigare smittspridning än Iran. Även med hänsyn taget till att Iraks folkmängd är mindre än

hälften av Irans. (38,8 miljoner invånare jämfört med Irans 85 miljoner). Irak har hittills haft 3192 rapporterade fall och 117 dödsfall i covid-19. 1 790 av de som rapporterats smittade har tillfrisknat.

Siffrorna från den här jämförelsen kommer från den digitala världskarta som Johns Hopkins-universitetet lanserat och som uppdateras nära nog i realtid. Johns Hopkins-universitetet är USA:s äldsta forskningsinstitution och ett av de mest ansedda lärosätena i landet: sammanlagt 29 Nobelpristagare har eller har haft

sin gärning här. Deras ”smittkarta” har mer än en miljard besökare varje dag och används av medier över hela världen, inklusive Dagens Nyheter.

Informationen över smittade, avlidna och tillfrisknade samlas in från ett otal källor: enskilda länders hälsoministerium, regionsjukhus och läkarföreningar, överstatliga samarbetsorgan inom FN och EU, tillförlitliga nyhetsmedier. En stab på ett trettiotal personer kontrollerar och ställer samman

informationen innan den prickas in på kartan.

Det finns även andra data- och analysverktyg, lätt åtkomliga på mobilen eller datorn. Exempelvis Världshälsoorganisationen WHO:s statistik, sammanställningen från Worldometer (som drivs av det amerikanska mjukvaruföretaget Dadax), Washington Posts animationer, Folkhälsomyndighetens stapel-diagram.

Johns Hopkins karta visar slående exempel på stora skillnader i covid-19-fall mellan närliggande

länder. Ett exempel: Dominikanska republiken har rapporterat närmare 12 000 smittade och över 400 döda. På samma ö, Hispaniola, ligger Haiti som har 310 bekräftade fall och 20 avlidna.

Andra jämförelser: Spanien har betydligt fler konstaterat smittade än grannen på den Iberiska halvön, Portugal. (230 183 fall i Spanien jämfört med 28 583 i Portugal). Spaniens dödssiffra uppgår till 27 459, medan 1 190 hittills har dött i Portugal.

Nu är det ju vanskligt att rakt av jämföra länder med olika stora

befolkningar (Spanien har 50 miljoner invånare, Portugal 10 miljoner). Men räknat i antal covid-19-fall per miljon invånare ligger Spanien dubbelt så högt som Portugal.

Ett likande exempel är Sverige, som ligger klart över de nordiska grannländerna vad gäller smittade och döda per miljon invånare.

Men vad går det egentligen att dra för slutsatser av denna statistik?

DN låter frågan gå vidare till Anna Mia Ekström, professor i global infektionsepidemiologi vid Karolinska institutet.

Hon börjar med att säga att vi måste vara ”våldigt skeptiska”.

- Det finns flera faktorer som inte syns i de här staplarna och cirkeldiagrammen, men som är oerhört viktiga när man ska analysera smittspridningen. Vi måste bedöma antalet fall i relation till befolkningens storlek. Och när smittan kom in i landet. Vi måste fråga oss om det införts restriktioner, och i så fall vilka. Hur har dödsfallen registrerats? Hur stor del av befolkningen har testats?
- Ta exempelvis jämförelsen mellan antalet rapporterade

covid-19-fall i Dominikanska republiken och i Haiti.

Dominikanska republiken har testat fyrtio gånger fler människor per miljon invånare än vad Haiti har gjort – 4 000 jämfört med bara drygt hundra, säger Anna Mia Ekström och fortsätter:

- Egentligen vet vi ju fortfarande väldigt lite om hur utbredd smittan är. Ju fler som testas, desto fler fall kommer att hittas. Ett land som Nigeria, som har över 200 miljoner invånare, har hittills bara testat ungefär 20 000 människor – en test per 10 000 invånare.

Anna Mia Ekström tillägger att det finns mönster i smittspridningen som ännu inte märkts, eftersom pandemin fortfarande befinner sig på ett tidigt stadium.

– En del länder där smittan kom in tidigt, som Iran, väntade för länge med att begränsa spridningen genom nedstängningar. På andra ställen, som i Östafrika och på vissa håll i Mellanöstern, infördes restriktioner redan innan ett enda fall registrerats.

– Men smittan försvinner ju inte. Om man infört tidiga restriktioner

kan nedstängningen användas till att rusta sjukvården att klara en eventuell framtida anstormning av covid-19-fall. Samtidigt påverkas ju ländernas ekonomi negativt, och annan ohälsa ökar när samhällsfunktioner stängs ned.

– Flera av de länder som just nu inte är speciellt utsatta vad gäller antalet fall av covid-19 kommer nog att drabbas hårdare när de öppnar upp. Därför kan vi egentligen inte säga något säkert om skillnader mellan länder förrän tidigast nästa år.

Anna Mia Ekström konstaterar också att ”snygg” statistik med lågt antal covid-19-fall och ett fåtal döda kan dölja en katastrofal utveckling som indirekt beror på världens reaktioner mot viruset.

– Fler kommer troligen att dö av de samhälleliga konsekvenserna av covid-19 än av sjukdomen själv, säger hon.

– Människor som behöver få in pengar till mat från dag till dag drabbas ju oerhört hårt när all inrikes- och utrikeshandel i princip stängts ned. Särskilt svårt är det i länder som saknar sociala skyddsnät. Många av de fattigaste

länderna är ju också extremt importberoende när det gäller läkemedel.

– När sjukvårdens knappa resurser läggs på covid-19-vård drabbar det dem som lider av andra sjukdomar som är betydligt vanligare (än covid-19), särskilt i fattiga länder med ung befolkning. Och när ekonomin står stilla har folk inte råd att köpa mat, medicin eller att gå till doktorn. Då ökar överdödligheten i andra sjukdomar.

Ett exempel på Anna Mia Ekströms resonemang är tidigare nämnda Haiti, som skenbart

klarat sig bra undan covid-19-smittan. Men så sent som i förra veckan varnade FN för en annalkande socioekonomisk katastrof i Haiti i spåren av det nya coronavirusets spridning. Bland annat har 300 000 barn i skolåldern berövats sitt enda dagliga mål mat när landets skolor har stängts, och importen av nödvändiga varor ligger nere. FN:s livsmedelprogram WFP meddelar att de behöver 140 miljoner dollar extra – drygt en miljard kronor – för att rädda Haiti från en hungerkatastrof.

Även Afghanistan har drabbats av en snabb samhällsekonomisk nedgång i spåren av pandemin. – Afghanistan är på väg ned i djupare fattigdom i motorvägsfart, konstaterade Svenska Afghanistankommitténs landchef Daniel Madhani i en DN-intervju i förra veckan. Johan von Schreeb är professor vid Karolinska institutet där han leder Kunskapscentrum för katastrofmedicin. Han har bland annat bekämpat blödarfebern ebola på plats i Sierra Leone. – Det är svårt att på det här stadiet jämföra dödstal mellan

olika länder. Därför måste vi vara väldigt försiktiga med att dra slutsatser av den ojämna smittspridning så som den återspeglas i den nuvarande statistiken, säger von Schreeb.

– Hittills har viruset spridits kohortmässigt, det vill säga om covid-19-smittan kommer in i en begränsad grupp eller till en begränsad plats har många insjuknat väldigt snabbt.

Samtidigt är det uppenbarligen en sjukdom som framför allt är farlig för de redan sköra: de äldre och de som har underliggande

sjukdomar och tillstånd som diabetes och högt blodtryck.

Johan von Schreeb menar att detta kan tala för att covid-19 på sikt kan bli ett större problem i länder som svingat upp sig från låginkomstländer till medelinkomstländer, och där en stor medelklass etablerat sig: exempelvis Brasilien, Indien och Mexiko.

– Det är människor som köpt bil och äter snabbmat, många har skaffat sig övervikt och andra välfärdsåkommor. Vad händer när sjukvården i de här länderna får en anstormning av covid-19-fall?

Medelklassen har inte råd att fullt ut utnyttja den privata vården. Klarar den offentliga vården detta?

– Och hur påverkas smittspridningen av den massiva ”lockdown”-strategin som så många länder anammat? Det verkar som om många har lyckats stänga ned och därmed begränsat smittan. Men vad händer när de öppnar igen?

– Det vet vi inte, och därför är det för tidigt att säga hur spridningen i exempelvis låginkomstländer i Afrika och Mellanöstern kommer att se ut. I de regionerna är ju

medianåldern betydligt lägre än i Europa och i USA, och hittills har det visat sig att symtomen hos yngre människor inte är så framträdande, säger Johan von Schreeb.

– Å andra sidan sprids ju smitta snabbare i miljöer där folk bor trångt och där det finns ont om tvättmöjligheter, säger han och tillägger:

– Det finns inget utrymme för tvärsäkerhet när vi närmar oss de här frågorna. För en sak är säker: viruset gäcker oss hela tiden, konstaterar Johan von Schreeb.

I dagarna har Iran, liksom många andra länder, börjat lätta på restriktionerna som är avsedda att hejda smittspridningen. Moskéer öppnar, och om en vecka är det meningen att skolorna ska återuppta undervisningen.

Men stämningen är vankelmödig – statistiken över antalet smittade och döda visar långt ifrån någon entydig förbättring.

Grannlandet Irak har också öppnat i någon mån, men också här har döds- och smittotalen stigit de senaste dagarna, om än från en jämförelsevis låg nivå. I Irak har det förts en debatt om att

inskränkningarna bidragit till att brännmärka dem som smittats med covid-19, något som kan ha bidragit att medborgare hellre håller sin sjukdom hemlig än söker vård.

Erik Ohlsson

Norge laddar för firande på distans

SÖNDAG 17 MAJ 2020

**Inga tåg med flaggviftande, sjungande barn. Inga folkhav av firande invånare. Men även om nationaldagen den 17 maj 2020 blir annorlunda uppmanas normän att plocka fram folkdräkten, köpa korv och glass till barnen som vanligt och fira hemma. Planen är att hela Norge ska sjunga nationalsången samtidigt klockan ett.
Oslo.**

På en parkeringsplats i ett industriområde i Oslo står en 60 man stor blåsorkester med två meters lucka mellan varje medlem. Finputsning pågår inför 17 maj.

När orkestern klämmer i med den sneda kvällssolen i ögonen uppstår fullt blås mellan husen vid en källsorteringsanläggning. – Vi har inte kunnat repa inomhus sedan den 5 mars när skolan där vi brukar vara stängdes. Vi har nästan inte haft några uppdrag, men nu får vi bråttom – för under 17 maj har vi åtta spelningar, säger Gunnar Guttulsrød,

klarinettist och förman för Kampen Janitsjarorkester. En janitsjarorkester består av blåsare och slagverkare och Kampen är en av Norges mest kända orkestrar med en 91-årig historia, avbildad på ett frimärke 2018, och på söndagen inbjuden till den norska statstelevisionen NRK:s direktsändning. Norge håller på att öppnas igen efter att skolor, förskolor och stora delar av samhället hals över huvud stängdes den 12 mars. Gatubilden i Oslo ser nu inte så annorlunda ut än den i Stockholm.

– Men 17 maj-firande som vanligt blir det ju inte, säger Gunnar Guttulsrød.

Varken barntåg i centrala Oslo, musik i centrum eller flagghissningsceremonier. Allt är avlyst.

Däremot sätter inget stopp för en traditionell frukost med lax och äggröra så länge sällskapet begränsas och alla är friska. Och kulturministern Abid Raja har gett klartecken till orkestrar att framträda, bara reglerna om avstånd hålls.

I övrigt råder en hel del hemlighetsmakeri.

– Vi ska inte annonsera vitt och brett i förväg var och när vi ska uppträda, för att det inte ska samlas för mycket publik, säger orkesterförmannen Gunnar Guttulsrød.

Förutom tv-framträdandet väntar denna säregna nationaldag spelningar på äldreboenden och mellan husen på gårdsplaner, där blåsorkestern fått uppdrag av bostadsrättsföreningar att stå för underhållningen.

För får inte Osloborna samlas för att fira som vanligt får firandet komma till dem, lyder en devis

från 17 maj-kommittén i huvudstaden.

På parkeringsplatsen, som Kampen Janitsjarorkester gjort till sin nya replokal, vrålar tamburmajoren Ivar Rögeberg när han tycker att medlemmarna kommer för nära varandra.

– Pass på avstånden! ryter han, tystnar och skrattar sedan.

En man i självlysande gul väst som heter Ole Fredriksen övervakar det hela. Normalt är han ansvarig för orkesterns noter och kostymer, men har nu tilldelats uppdraget som smittskyddsansvarig.

– Alla band måste ha någon som tar det ansvaret. Därför är det min uppgift att gå vid sidan om och hålla koll, men jag räknar med att det blir lite lugnare med kontrollen på 17 maj, säger han. Frågorna har varit många inför nationaldagen om vad som egentligen är tillåtet när Norge öppnat och närmat sig Sveriges mildare sätt att hantera smittspridningen. Många frågor rör hur man på ett säkert sätt serverar mat under nationaldagen. Och om mor- och farföräldrar kan bjudas in.

Ja, besteforeldre kan inbjudas så länge alla är friska och håller sig utomhus med avstånd, men inga kramar, lyder en rekommendation från Folkhälsoinstitutet.

Andra undrar hur många som får samlas totalt för att lyssna på en orkester, kör eller talare eftersom de tycker att informationen varit tvetydig.

Gränsen för antalet deltagare i ett offentligt arrangemang är 50 personer, men då räknas inte själva arrangören in, eller som i Kampens fall en orkester som består av över 60 medlemmar. Glasklart är det inte.

– Men eftersom vi bara tar uppdrag så är det arrangörens ansvar, inte vårt, att reglerna hålls, påpekar Gunnar Guttulsrød, som spelat 21 gånger på 17 maj med denna orkester, den enda i sitt slag i Norge som är öppen endast för män.

Förman Guttulsrød är van att svara på just den frågan, från folk som år 2020 tycker att det borde se ut på ett annat sätt.

– Pojkarna som grundade orkestern 1929, utan hjälp av föräldrarna, var 10, 12 och 13 år gamla och vi vill hedra dem

genom att föra vår historia vidare – med bara pojkar, säger han.

Klockan tolv mitt på söndagen kommer orkestern att äta lunch på Stortorget's Gästgiveri i Oslo och en timma senare stämma upp i den landsomfattande nationalsången.

Sjung var du står 13.00, på balkongen eller var som helst, lyder budskapet som spridits över hela Norge.

På nationaldagen firas tillblivelsen av grundlagen 1814, som behölls trots att ett krig med Sverige kort senare tvingade in Norge i en - union. Barntågen med

marscherande skolorkestrar och festklädda barn kom i mitten av 1800-talet.

Skolorkestrar spelar en helt annan roll i Norge än i Sverige. På nationaldagen brukar många av dem passera slottet där kungafamiljen står och vinkar från en balkong.

– Under andra världskriget kunde vi inte fira 17 maj. Kungen och kronprinsen hade flytt till London och kungafamiljen var splittrad. Den 17 maj 1945 efter freden den 8 maj fick nationaldagen därför en helt annan och speciell betydelse, beskriver blåsorkesterns ledare.

För Jan Arild Giskeødegård blir det nationaldagsfirande på en ö i Oslofjorden. Sedan två år bor han på en segelbåt vid Aker Brygge i centrala Oslo – en av cirka hundra båtar med boende som ligger där under vinterhalvåret.

– Två veckor i karantän här på båten var absolut inga problem. Jag gillar att sitta i solen och läsa, och fixade med motorn och hade snälla grannar som kom med wienerbröd. Att bo på båt kan jag verkligen rekommendera, säger Jan Arild Giskeødegård.

De två veckorna i isolering på segelbåten följde på fyra veckor i

karantän i Thailand eftersom han
råkade åka till Asien vid fel
tidpunkt, men nu ska han tillbaka
till jobbet på ett vårdhem i Oslo.
Virusutbrottet, menar han, har
rubbat vardagen på många sätt.
– Vi pratar om andra saker än vi
brukar. Folk sätter sig bak i båten
och vi kommer in på sådant som
vi inte brukar prata om, som
mental hälsa. Tröskeln verkar
lägre för att få i gång samtal om
sättet som vi lever på och att det
är fullt möjligt att klara sig med
mindre. Jag hoppas att det här
leder till något positivt.

– Men jag tror inte att vi är
färdiga med det här än, fortsätter
Jan Arild Giskeødegård och syftar
på nya vågor av smittspridning,
som han får nära information om
på jobbet i sjukvården.
Nu undrar han hur det ska gå den
17 maj, när Norge lättat på
reglerna.
– Första dagen när barerna fick
öppna igen (i början av maj) var
det rena befrielsestämningen
häromkring. Det var alldeles för
mycket folk överallt. Två dagar
senare var det tomt igen. Då hade
väl folk gått tillbaka i isolering i
hemmet.

– Vi diskuterade det i går: det är mycket du kan ta ifrån en norrman, men kan du ta ifrån honom champagnefrukosten den 17 maj? Jag tror inte det, säger Jan Arild Giskeødegård. Tanken är att om folk håller sig hemma behöver det inte leda till problem. Men det är där skon klämmer, enligt båtägaren. Jan Arild Giskeødegård anar att firande Oslobor inte nöjer sig med att stanna hemma. – Därför tror jag att det blir mycket folk på gatorna, säger han.

Själv ska han samla ett litet gäng runt båten på Gressholmen i Oslofjorden på nationaldagen. Det är dit Jan Arild Giskeødegård brukar segla på sommaren och lägga - båten när det blir högsäsong och priserna stiger för en bryggplats mitt i Oslo.

På Gressholmen har denna vår allt fler nyblivna båtägare samlats när planerna på en utlandssemester grusats i takt med att landgränserna i Europa förblivit stängda.

Jan Arild Giskeødegård har följt med i rapporterna om den

växande båtförsäljningen och är inte förvånad.

– Norge är nu en gång ett rikt land och när folk blir fast här åker de istället och köper sig en båt för sommaren, det är fullt möjligt för många, säger han.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Erik Esbjörnsson: Efter ekonomin är det demokratin som offras

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Johannesburg. Coronakrisen har fått stater över hela världen att ge upp demokratiska rättigheter i smittspridningens namn. Men det finns också en rad exempel på ledare som inskränkt demokratin utan att försöka få bukt med viruset. Veckans presidentval i Burundi, varifrån WHO-personal kastats ut, ger en fingervisning om vilka problem som kommer att uppstå framöver.

**analys. Erik Esbjörnsson, DN:s
korrespondent**

Övervakningen har ökat och friheterna har minskat i spåren av coronakrisen. I en lång rad länder har grundläggande demokratiska rättigheter som rörelsefrihet och mötesfrihet satts på undantag i smittskyddets namn.

I Sydafrika har även yttrandefriheten fått sig en törn när regeringen försökt komma åt spridningen av falsk information genom att göra spridning av "fake news" olaglig. Ännu finns det acceptans för åtgärderna, men människorättsorganisationer har

tidigt varnat för att krisen kan bli en bekväm ursäkt för ledare att stärka sitt grepp. Hos Human Rights Watch växer dagligen listan av överträdelser som sker över i stort sett hela världen. Det är alltså viktigt att hålla ögonen på vad som sker i utkanten av synfältet när vår kollektiva uppmärksamhet riktas mot ett enda ämne. Ett axplock: I veckan kidnappades och torterades tre kvinnor som tillhör det zimbabwiska oppositionspartiet MDC. Kvinnorna hade deltagit i en demonstration i Zimbabwes

huvudstad Harare där deltagarna krävde ekonomisk kompensation till människor som förlorat sina inkomster under krisen.

I Kamerun riskerar oppositionsanhängare fyra års fängelse för uppror efter att de gripits i samband med att de delade ut gratis ansiktsmasker och handsprit i huvudstaden Yaoundé.

Ugandas president Yoweri Museveni har redan flaggat för att presidentvalet, tänkt att hållas i början av nästa år, kan skjutas upp.

– Om (viruset) fortfarande är där, är det galenskap att fortsätta. Jag tror inte att det är vist, säger Museveni, enligt lokala medier. Museveni har styrt sitt land i 34 år och inför nästa års val är oppositionen enad med två starka frontfigurer, ynglingen Bobi Wine och veteranen Kizza Besigye, som kan dra röster i helt olika väljargrupper. Det är därför inte överraskande att Museveni vill skjuta ett möjligt nederlag på framtiden.

Burundi planerar däremot, och insisterar på, att hålla sitt val. President Pierre Nkurunziza, som

med nöd och näppe lyckades slå ner en militärkupp för fem år sedan, har styrt sitt lilla land med obefintligt demokratiskt stöd under de senaste fem åren men planerar faktiskt att stiga åt sidan efter årets val. Det ska hållas på onsdag i veckan som kommer. Kruxet är att han vid avgången får en engångsfallskärm på fem miljoner kronor, en senators lön för återstoden av livet, samt en titel som landets högsta ledare på livstid. Nkurunziza kommer alltså även fortsatt att ha den reella makten om marionetten Evariste Ndayishimiye vinner valet åt

regeringspartiet CNDD-FDD. Under de senaste veckorna har 145 anhängare till oppositionspartiet CNL arresterats.

Världshälsoorganisationen WHO har varnat för att genomföra valet – vilket fick regeringen att i veckan kasta ut organisationens personal ur landet.

Under de månader som gått sedan coronakrisen bröt ut har det blivit tydligt hur svårt valet mellan folkhälsa och ekonomi är i svagare stater. Nu ser det ut som att valet mellan folkhälsa och demokrati kan bli lika svårt.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Romarna längtar till stranden och årets första dopp

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Jorden Runt

**Rom. Första maj är det datum
då Roms stränder brukar öppna
officiellt. Bilköerna till havet
brukar vara långa. I år är allt
tyst och stilla på den milslånga
ljusa sandstranden.**

Italiens diktator Benito Mussolini
– som älskade att bada – såg till
att romarna redan 1924 fick ett
tåg som gick direkt till havet. Då
var Mussolini en regeringschef

som året därpå skulle installera en diktatur.

I dag har tåget blivit en del av Roms tunnelbana. Därmed är det mycket enkelt för romare och turister att åka till havet.

– Jag kan knappt bärga mig i väntan på årets första dopp och att dyka ner i vattnet, säger Laura di Placido, 39, på telefon.

Normalt jobbar hon på en kaffebär på Roms jättelika centralstation Roma Termini. Tågen går men allt annat är stängt. Alla barer och butiker förblir stängda och Laura är permitterad även denna vecka.

– Jag tror att folk nu är så badsugna att det kommer att behövas mängder med poliser för att stoppa badgästerna. Inte minst eftersom vi nu har högsommarvärme på gång.

I dag är den gyllengula sandstranden helt tom. Polisbilar kör fram och tillbaka utmed vägen för att kontrollera att ingen går ner på stranden. Den är lång.

Ungefär 15 kilometer. Den startar i Castel Porziano och fortsätter sedan till grannkommunen Pomezia.

En del hör till ett stängt naturreservat. Området var länge

inhägnat även mot havet. På 1960-talet tröttnade badgästerna på detta och gjorde ett stort hål i stängslet. Sedan dess har området aldrig kallats för något annat än "il buco" – Hålet!

Den långa stranden är indelad i "stabilimento", såsom badanläggningarna kallas. Ett stycke strand med solstolar, duschar och en bar som kvällstid förvandlas till en improviserad restaurang.

Olika stabilimento har olika publik. Här finns dansanta brasilianare och transvestiter som festar med drinkar i

solnedgången. Längre fram finns de homosexuella, där de äldre håriga männen, ofta med rejäl kagge, kallas "orsi" (björnar). På nästa "stabilimento" finns huvudstadens mest vältränade bodybuilders med svällande muskler. Och mitt bland allt detta finns familjer med småbarn. Mitt emellan två stabilimenti uppstår ofta ett slags ingenmansland där folk tar med sig egna parasoller som de sätter upp. Här hittar man swingerpar och nudister som är helt nakna. Troligen får de svårt att utöva sin kroppsliga frihet på samma sätt

denna sommar då stranden kommer att vara mer kontrollerad.

Men badanläggningen Oasi naturista (Naturisternas oas) är en tillåten plats för de som vill vara nakna. Detta är den enda officiella nudiststranden i hela Romregionen. Fast i baren och den eleganta restaurangen måste man åtminstone ha badbyxor eller bikini.

– Jag var 26 år när jag kom hit första gången, säger Pino Cinelli, 65.

– För mig har detta alltid varit en frihetens strand. Efterdyningar av

1968 fanns fortfarande kvar. Man talade om 70-talets hippievärld och hade massmöten och återskapade stora konserter på stranden. Det var som en revolution som pågick på stranden.

Bland centralfigurerna fanns poeten och författaren Pier Paolo Pasolini, som mördades inte långt härifrån 1975.

– För snart tio år sedan valde min partner och jag att köpa ett litet hus på gångavstånd från havet. Nu hoppas vi bara på att regeringen ger oss tillstånd att vistas i och njuta av vårt

sommarhus även i år, säger Pino Cinelli.

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com

Skidåkare tillbaka i franska Alperna

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Skidåkare på väg till den klassiska offpistturen "La vallée Blanche" från kammen på Aiguille du Midi i Chamonix i Frankrike. På lördagen öppnade liftarna i Chamonix igen, då landet lättade på coronatrestriktionerna.

Dela

Trump hotar kapa WHO-bidrag rejält

SÖNDAG 17 MAJ 2020

USA. President Donald Trump säger sig ännu inte ha fattat något beslut om finansieringen av WHO. På Twitter skriver Trump att hans regering överväger en rad förslag, bland annat att betala högst 10 procent av sin tidigare avgift till Världshälsoorganisationen. USA frös sina medel till WHO den 14 april, med anklagelser om att organisationen fokuserat för

mycket på Kina och misskött hanteringen av virusutbrottet. Trumps inlägg på Twitter kommer sedan tv-kanalen Fox News rapporterat att Trump är redo att återuppta betalningarna till WHO, med begränsningen att summan ska matcha det Kina betalar.

TT-Reuters

Kina bekräftar att virus förstördes

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Det kinesiska hälsodepartementet bekräftar att man i ett tidigt skede av coronautbrottet förstört prover av det nya viruset.

USA:s utrikesminister Mike Pompeo har anklagat Kina för att ha förstört prover med det nya coronaviruset i ett försök att dölja var viruset hade sitt ursprung. Detta skulle ha gjorts i början av utbrottet.

Men enligt Kina behandlades proverna i ett laboratorium som inte mötte säkerhetskraven för att behandla smittsamma sjukdomar. Åtgärden sägs alltså ha gjorts av säkerhetsskäl och för att förhindra eventuella katastrofer, inte för att mörklägga.

Den 30 april påstod president Donald Trump att han sett bevis på att viruset kommit ifrån ett kinesiskt laboratorium. Han har också anklagat Kina för att inte ha delat med sig av sina resultat i tid, vilket Kina förnekat.

Enligt Kinas nationella hälsokommission lyckades

forskare isolera viruset den 7 januari och den 12 januari kunde man dela med sig av det nya coronaviruset till WHO. Först den 19 januari kunde man säkert visa att viruset spreds från människa till människa.

DN

I dag är det två nollor.

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Taweesin Wisanuyothin, talesperson för den thailändska regeringens samordningsgrupp mot viruset, informerade om att inga nya fall av smitta eller coronarelaterade dödsfall registrerats det senaste dygnet.

TT-Reuters

Sánchez begär förlängt nödläge

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Spanien. Premiärminister Pedro Sánchez meddelar att han kommer att be parlamentet att godkänna ytterligare omkring en månads nödläge i landet. Syftet är att nödläget ska råda under hela perioden då landet gradvis lättar på coronarestriktionerna.

– Det bör bli den sista nödlägesperioden och den kommer att pågå tills öppnandet är slutfört, säger Sánchez.

Det senaste dygnet rapporterades 102 coronarelaterade dödsfall i Spanien, enligt hälsodepartementet. Det är den lägsta dagliga siffran sedan i mitten av mars, då nedstängningen inleddes. Totalt har drygt 27 563 dödsfall och 230 698 smittade registrerats i landet.

TT-AFP

Misstänkt för folkmord gripen

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Frankrike/Rwanda. Fransk polis har gripit en av de sista huvudmisstänkta för folkmordet i Rwanda, uppger det franska justitiedepartementet. 84-årige Félicien Kabuga – med ett förflutet som en av Rwandas rikaste män och misstänkt för att ha finansierat folkmordet 1994 – har bott under falsk identitet i Parisförorten Asnières-sur-Seine, uppger åklagare och polis i ett

uttalande. Gripandet skedde tidigt på lördagsmorgonen, enligt Frankrikes justitiedepartement.

TT-AFP-Reuters

Coronaavstånd när stränder öppnar

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Grekland. Greker vallfärdade till kusten när över 500 badstränder öppnades på lördagen, efter ett par månaders nedstängning. Öppnandet sammanföll med årets första värmebölja. Strikta regler ska se till att coronasmittan inte sprids. Det får vistas högst 40 personer per 1 000 kvadratmeter och det måste vara fyra meter mellan solparasollerna. Öppnandet gäller organiserade

stränder, där besökare betalar en avgift.

Hittills har drygt 2 800 bekräftats smittade i Grekland och 160 dödsfall med koppling till covid-19 har registrerats.

TT-Reuters

Katrine Marçal: Så kan pandemin slå mot den tredje eran av globaliseringen

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Den första eran av globaliseringen från 1870 till första världskriget satte punkt med en pandemi: den spanska sjukan.

Den tredje eran började 1989. Sätter ett virus återigen stopp för globaliseringen? undrar DN:s Katrine Marçal.

Det tyska flygbolaget Lufthansa var det första europeiska flygbolaget att införa masktvång på samtliga flyg, och i veckan

följde SAS efter. Och enligt brittiska tidningen The Times kommer vi att tvingas vänta fyra timmar på flygplatsen om vi vill flyga de närmaste åren. Biljetterna kommer att bli dyrare och vi kommer att behöva vänja oss vid att de kontrollerar vår kroppstemperatur vid incheckningen. Ungefär så går de nuvarande spekulationerna om hur det kommer bli att flyga efter pandemin. Men vi vet naturligtvis inte. Bara att saker och ting kan förändras.

Eftersom de har gjort det förr.

Från år 1870 och fram till första världskriget började världshandeln växa snabbare än tillväxten. Den första eran av globaliseringen tog fart med en helt ny rörlighet av människor, varor och kapital. Det var massutvandring från Europa: Karl Oskar och Kristina som packade sina koffertar och drog till Amerika. Nya uppfinningar som järnvägen och ångbåten som pressade transportkostnaderna neråt och priset på allt från vete till koppar sjönk. Kapital rörde sig fritt över världen och finansierade den ekonomiska expansionen från Latinamerika till Ryssland. I

Europa ökade tillväxten per capita med 70 procent under perioden och i "den nya världen":

Argentina, Australien, Brasilien, Kanada och USA dubblerades den.

I London kunde den som hade råd 1914 sitta i sängen och med hjälp av sin telefon beställa varor från hela världen. Du kunde resa utan krav på något pass och investera dina pengar i företag på andra sidan jordklotet utan större hinder.

Det skrevs bästsäljande böcker om att stormakterna aldrig skulle gå i krig. De var helt enkelt alldeles för

ekonomiskt beroende av varandra hette det. Men stormakterna gjorde precis detta 1914. Första världskriget bröt ut och efter fyra år och 40 miljoner döda kom pandemin.

Det virus som 1918 tog död på uppemot 50 miljoner människor kallas ofta för spanska sjukan. Pandemin hade dock inget med Spanien att göra, landet hade varit neutralt under kriget och spanska tidningar var därför fria att skriva om saken.

Världen på andra sidan om 1918 blev en annan. Globaliseringen retirerade och i många länder var

det inte förrän på 1960-talet som utlandshandelns del av bnp var tillbaka på 1914 års nivåer. Många av de kapitalrestriktioner som kom på plats efter 1918 släppte man inte heller på förrän under 1980-talet.

Ian Goldin som är professor i globalisering och utveckling vid universitetet i Oxford skrev 2014 boken "The butterfly defect" tillsammans med Mike Mariathasan som är assisterande professor i finansiell ekonomi i Leuven. "The butterfly defect" handlar om hur globaliseringen har två sidor: en av enorma

möjligheter och en av väldigt komplexa och därför svårhanterliga risker. Globaliseringen ger oss innovation, tillväxt och kunskap men det var också på grund av globaliseringen som finanskrisen 2008 kunde få sådana förödande effekter. De både ekonomerna skriver också om just pandemier. De konstaterar att risken för nya virus är inbyggd i själva globaliseringen. Det är på grund av hur människor, mat, djur, växter och varor har kunnat röra sig över gränserna som vi har hamnat där vi är.

Frågan är om covid-19 nu kommer att leda till att vi börjar rulla tillbaka alltihopa? Här är jämförelsen med spanska sjukan faktiskt inte till så stor hjälp. Spanska sjukan markerade visserligen slutet på en era av ekonomisk globalisering, men det är nästan omöjligt att säga vad som var en effekt av kriget och vad som var en effekt av viruset. 1900-talets två andra stora pandemier asiaten 1957 och Hongkonginfluensen ledde inte till något motsvarande. 2019 markerade inte heller någon globaliseringens höjdpunkt. De

finansiella flödena över gränserna var som störst 2007 och världshandeln hade inte ens återhämtat sig från den förra finanskrisen 2008. Politiken var dessutom full av kritik mot olika aspekter av globaliseringen redan före pandemin: det var handelskrig mellan Kina och USA, kritik av de globala techbolagen, debatter om invandring och Greta Thunberg som uppmanade oss att flyga mindre.

I Storbritannien fanns i samband med brexit en debatt om att man redan var på väg in i en ny fas av globaliseringen. Företag skulle i

framtiden vara mycket mindre beroende av öppna gränser på grund av den nya tekniken, hette det. Just nu behöver delarna till bilen som byggs på den engelska Nissanfabriken i Sunderland visserligen komma över EU-gränsen i exakt rätt tid. Men så skulle det snart inte vara, så en del brexitörer. 3d-skrivare skulle göra det möjligt att skriva ut bildelarna direkt i fabriken och vem behöver då friktionslös tillgång till EU:s inre marknad! Eventuellt har pandemin bekräftat den här typen av idéer.

Vi har lärt oss att tänka på tekniken som något som gör globaliseringen möjlig, men tekniken skulle faktiskt också kunna vara vad som gör en avglobalisering möjlig. Pandemin har i år ställt in affärsresa efter affärsresa och i hög grad ersatt dem med virtuella möten. Få bedömare tror att vi kommer att börja resa i jobbet i samma grad som vi gjorde tidigare och då är det ju faktiskt den nya teknologin som möjliggör en avglobalisering. Spanska sjukan må ha markerat slutet på globaliseringens första

era enligt en del sätt att räkna men det är inte så att pandemier leder till avglobalisering.

Lärdomen från 1918 är snarast väldigt enkel: att allt i världsekonomin verkligen kan förändras.

De som satt i sängen i London 1914 och beställde varor från hela världen med sina telefoner tänkte inte på det.

Och det gjorde kanske inte vi heller.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

Globalisering

Svensk ekonomi är sedan länge i hög grad internationellt integrerad – ett resultat av den globaliseringsprocess som tog fart i Sverige efter den ekonomiska krisen i början av 1990-talet.

Under 2019 uppgick Sveriges totala varu- och tjänsteexport till 2 361 miljarder kronor, en ökning med 8 procent jämfört med året innan.

I dag består ungefär 70 procent av den svenska exporten av varor och resten består av tjänster.

Sveriges största exportmarknad är andra länder i Europa, dit nästan 73 procent av alla varor

skickas. Våra två största handelspartner är Norge och Tyskland som står för cirka 11 procent vardera av den totala varuexporten.

De tio största exportländerna för varor 2019.

Norge 162 (miljarder kronor)

Tyskland 160

USA 121

Finland 108

Danmark 106

Storbritannien 82

Nederländerna 80

Kina 72

Frankrike 62

Belgien 61
Källa: SCB

Nedgången i efterfrågan på olja mindre än befarat

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Det blir ett rekordstort fall för efterfrågan på olja 2020, enligt OECD-ländernas energiorgan IEA. Men det blir inte en lika brutal nedgång som befarat.

Efterfrågan beräknas enligt en färsk prognos falla med 8,6 miljoner fat per dag, enligt en månadsrapport från IEA. Tidigare låg den beräknade nedgången på nästan 9,3 miljoner fat.

Coronakrisens reserestriktioner och produktionsbegränsningar har radikalt minskat efterfrågan

på drivmedel i hela världen. Detta har inneburit ett kraftigt överutbud, vilket fyllt på oljelager. Priset på amerikansk råolja föll som ett resultat av detta ned på minus i april, då investerare inte kunde hitta lagringsutrymme för oljan. Den så kallade brentoljans pris hängde med nedåt, men inte lika djupt.

Oljepriserna på världsmarknaden har sedan dess återhämtat sig. Ett terminskontrakt för leverans av brentolja nästa månad ligger på cirka 30 dollar per fat, medan priset på amerikansk råolja ligger på 26 dollar per fat.

I USA varnas det dock för att det redan nästa vecka kan uppstå nya prisras för amerikansk råolja i samband med att handeln byter fokus från kontrakt för leveranser i juni till juli.

TT Reuters

Stormakternas propagandakrig är en tävling i misslyckanden

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Zhao Lijian skrädde inte orden. Det som hänt var oerhört, ett utslag av kallakrigsmentalitet och McCarthyism, ja en ”eskalering av det politiska förtrycket av kinesiska medier”, dundrade utrikesministeriets talesman i Peking. Ilskan hade utlösts av USA:s nya föreskrift om att kinesiska

journalister måste ansöka om nytt visum efter 90 dagar i landet. Obekvämt, förstås. Men Zhao Lijian tycktes ha glömt bort att Kina redan har kastat ut de stora amerikanska tidningarna ur landet, och portat europeiska reportrar på löpande band. Och ska sanningen fram är trots allt kommunistdiktaturen världens i särklass största förtryckare av kinesiska röster. Konflikten är inte ny, men har fått bränsle av propagandakriget om coronapandemin. Få tvivlar på att viruset uppstod i staden Wuhan. Att Kina sedan

försökte tysta läkare och andra som slog larm, och fördröjde informationen till omvärlden, är ingen hemlighet. Kinesiska diplomater och nättroll sprider ändå myter om att coronasmittan emanerar från USA. President Donald Trump och hans administration hävdar för sin del, utan bevis, att det onda tillverkats i något kinesiskt laboratorium. I antalet döda leder USA överlägset mot Kina. Regimen i Peking bytte mörkläggningstaktiken mot en drakonisk stängning av drabbade områden, och fick ned antalet fall

med auktoritära metoder. Trump vacklade från att förlöjliga riskerna till att spela krigs-president, ackompanjerat av hemgjorda konspirationsteorier och mirakelkurer. Resultatet blev ett ineffektivt, tragiskt sammelsurium.

Nu verkar Trump ha fastnat för att anklaga kineserna för att över 80 000 amerikaner har avlidit. Underhuggare och republikanska kongressledamöter talar om stämningar mot Kina, skadeståndskrav och diverse fantasifulla bestraffningar. I Peking är det hysteriska tonläget

inte lägre. Och Kommunistpartiet skulle självklart aldrig tillåta en seriös internationell granskning av coronans ursprung.

Pandemin borde ha genererat globalt samarbete, om vaccin, om andra forskningsinsatser, om gemensamma tag mot de förödande ekonomiska följdverkningarna. Tvärtom har världen glidit isär ytterligare.

I januari ingicks en tillfällig vapenvila i det handelskrig mellan USA och Kina som pågått i nästan två år. Peking lovade att öka importen av jordbruksprodukter, bilar och allt möjligt, och

dessutom att skydda utländska patenträttigheter lite bättre.

Mycket var gamla utfästelser i recylade kläder, men lugnet var tänkt att säljas som en framgång i det amerikanska presidentvalet i höst.

Uppgårelsen lever tills vidare, men farligt. Trump försöker redan måla ut sin utmanare Joe Biden som tidernas Kinakramare, och besvaras med påminnelser om hur presidenten tidigare smörat för Xi Jinping. Arbetslösheten skenar i USA på grund av coronaviruset, och kommer att användas som slagträ mot motståndarlägret –

men också i ett slags enighet mot Kina.

Detta kan inte avfärdas som kampanjfloskler.

Systemkonflikten fanns långt före pandemin, och är inget påhitt av Trump. I takt med att Kinas andel av världsekonomin har ökat, har också dess anspråk vuxit. Makt projiceras inte bara i Öst- och Sydkinesiska havet, utan allt längre utanför gränserna. Och Peking tenderar att bemöta all kritik i falsett, som oförlåtlig inblandning i landets inre angelägenheter.

Kinas modell är en kommunistisk diktatur med staten som motor och roder i ekonomin. Precis som under det gamla kalla kriget med Sovjet finns det strategiska och ideologiska skillnader som USA och den fria världen inte kan kompromissa bort. Det gäller förföljelsen av uigurer och det militära hotet mot Taiwan, likaväl som kinesiska teknikstölder och exportsubventioner.

USA, EU och andra demokratiska marknadsekonomier har en gemensam uppgift. Kruxet är att det inte går att lita på Trump. När han inte pratar strunt om

coronaviruset gapar han om "Amerika först". När målet borde vara att få Kina att följa regler är USA:s president ute efter att riva ned alla regelverk. Pandemin är allvarlig nog som hälsofara för människan. Men infektionen kan också göra ett redan kallt krig till något betydligt febrigare.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Folkhälsodirektören i Norge: "Vi hann aldrig ta en verklig diskussion"

MÅNDAG 18 MAJ 2020

I Norge har bara drygt 230 personer avlidit i covid-19. Landet stängde skolor och stora delar av samhället i all hast den 12 mars.

– Det gick väldigt, väldigt fort. Vi hann aldrig ta en verklig diskussion innan det politiska beslutet var fattat, säger Camilla Stoltenberg, direktör för Norges folkhälsainstitut. Oslo.

När Camilla Stoltenberg kommer till jobbet tar hon trapporna i långa kliv, två i taget, upp till sjunde våningen. Hissen ratar hon alltid, inte bara i smittspridningstider.

I ett mötesrum med utsikt långt uppåt Holmenkollen berättar hon om hur snabbt Norge kom ur startblocken när viruset började få en allmän spridning i landet. Folkhälsoinstitutet hade höjt beredskapen i januari, börjat rigga för testning och smittspårning och utfärdat det epidemiologiska mantrat: hålla sig hemma vid

minsta symtom, hålla avstånd och tvätta händerna.

En uppmaning gick ut om att begränsa arrangemang till maximalt 500 personer. Det ledde till att publik förbjöds vid skidtävlingarna i Holmenkollen i början av mars. Vid den här tidpunkten genomförde Sverige finalen i Melodifestivalen i Friends Arena inför tiotusentals åskådare.

– Men då tog delar av den norska befolkningen fortfarande inte saken på fullt allvar. En del människor förlöjligade uppmaningarna, förstod inte

varför vi inte skulle kunna kramas och ta i hand. Och folk samlades i skogen utanför publikområdena i Holmenkollen, berättar Camilla Stoltenberg.

Sedan dess har norrmän desto tydligare ställt sig bakom den stränga norska smittskyddslinjen.

I korthet gick det till så här:

När hotet om ett allmänt virusutbrott ökade försökte Folkhälsoinstitutet med hjälp av scenarier, som utvecklats för beredskap vid influensapandemier, beräkna hur snabbt smittspridningen skulle kunna ske.

– Vi använde ett R-tal på 1,3 (där varje smittad person för viruset vidare till i snitt 1,3 andra) för att illustrera något som den norska sjukvården måste vara förberedd på, säger Camilla Stoltenberg.

Den beräkningen kom till stor del att ligga till grund för hur Norge sedan agerade.

– Från vår sida på Folkhälsoinstitutet underströk vi hela tiden att beräkningen inte byggde på reell data och att osäkerheten var stor. Men att det är bättre att ha några tal att förhålla sig till som gör att man kan planera för större kapacitet än

att inte ha några tal över huvud taget, säger Camilla Stoltenberg. – Det gick väldigt, väldigt fort. Vi hann aldrig ta en verklig diskussion innan det politiska beslutet var fattat. Det var dagen efter att Danmark hade stängt landet. Vår regering gick ut med en presskonferens den 12 mars och skapade sedan den egna coronalagen och utvecklade en egen strategi, beskriver Camilla Stoltenberg. Enligt norska medier pressades statsminister Erna Solberg till beslutet efter att Danmark agerat.

”Coronalagen” gav regeringen utökade befogenheter. Folkhälsoinstitutet var ense med politikerna om att det fanns behov av att förstärka åtgärderna. Det fanns också enighet om att de vidtogs vid rätt tidpunkt och att kommunikationen till allmänheten behövde inskräpa allvaret i situationen. – Vi var eniga på många punkter, men inte om att stänga skolor och förskolor. Det var inget vi rekommenderade, säger direktören för Folkhälsoinstitutet.

Sverige var inte lika snabbt i reaktionen, men många svenskar har liksom norrmännen backat upp den egna nationens linje.
– Det är väldigt intressant. Men jag tycker inte att det handlar om två helt olika sätt, även om sätten att kommunicera och använda lagstiftningen skiljer sig nog så mycket åt. Innehållet i det man har gjort är inte så olikt, utom med skolor och förskolor. Särskilt inte nu när Norge öppnar samhället igen. Då liknar åtgärderna den man haft i Sverige hela tiden, säger Camilla Stoltenberg.

Johan Giesecke, den tidigare statsepidemiologen i Sverige och rådgivaren till Världshälsoorganisationen, har sagt att Norge agerade väldigt snabbt med att stänga samhället, men att det nu är svårare att veta hur landet ska öppnas.

Ligger det något i den kritiken?
– Det är riktigt att det är svårt att åter öppna länder – och att nedstängningen gick så snabbt att bara en liten andel av den norska befolkningen är smittad och immun. Men jag skulle vara väldigt försiktig med att dra så långtgående slutsatser så tidigt,

kommenterar Camilla Stoltenberg.

För Norges del, menar hon, var det riktigt att reducera smittspridning i början så att sjukdomen inte blev ett hot mot sjukvårdens kapacitet.

Hur ser du på flockimmunitet, ett begrepp som bland andra Donald Trump beskyllt Sverige för att eftersöka?

– Flockimmunitet är inget man ska eftersträva. Det har Anders Tegnell också sagt tydligt. Däremot kan flockimmunitet bli ett möjligt resultat av att viruset fortsätter att cirkulera utan att

låta sig stoppas. Men det råder osäkerhet om hur man uppnår immunitet, hur specifik den är i förhållande till olika varianter av virus och hur länge den varar. Jag vet inget land som säger att målet är att uppnå flockimmunitet.

Varför har mer än tio gånger så många människor avlidit i covid-19 i Sverige än i Norge? – Ni har haft en betydligt större smittspridning i Sverige. Det återstår att se vad som är orsaken till det. Det vill jag inte ha några synpunkter om nu. Det kan skyllas på att Sverige var sent ute, men också på att fler smittade

kom in i landet vid en tidigare tidpunkt.

Politiker i Sverige sägs ofta, till skillnad från politiker i Norge, ha lämnat över besluten i stor grad till experter.

– Jag upplever att skillnaderna överdrivs. Det finns en skillnad i förvaltning och traditioner, men norska politiker har lyssnat på experter och enligt min mening måste politiker inta en ståndpunkt när åtgärderna går så långt som de gjort och får så vittgående konsekvenser för samhället.

Vilka åtgärder blir viktigast för att Norge ska lyckas med att öppna landet igen?

– Att hålla sig hemma när man har symtom, hålla avstånd och tvätta händerna. Och dessutom ett system för att testa, övervaka och analysera situationen så att vi väldigt tidigt kan identifiera smittspridning och isolera de som är positiva.

Hur kommer pandemin att förändra hur Norge förbereder sig inför nästa pandemi? För det här är väl inte den sista?

– Det har varit svårt att få gehör för det här tidigare: vi har varnat

för att en pandemi sannolikt är den största risken globalt och för ett enskilt land. Men det har inte tagits på allvar. Ett skäl kan vara att många uppfattade svininfluensan för tio år sedan som en förkylning. Och föreställde sig att nästa pandemi blir likadan. Nu vet folk att pandemi är en reell risk, inte bara för hälsan utan för hela samhället.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

50 ministrar i Israels rekordstora regering

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Efter nära arton månader av expeditonsministrar, ovisshet och upprepade valkampanjer fick Israel på söndagen en regelrätt regering.

Premiärminister Benjamin Netanyahu, som utlyste nyval i december 2018, leder nu en rekordstor regering, med 34 ministrar och 16 viceministrar.

I tre val lyckades den politiske nykomlingen, förre överbefälhavaren Benny Gantz,

och hans mittenfront Blåvitt hålla ställningarna mot Netanyahus Likud – vilket var gång resulterade i ett frustrerande dödläge och nyval. Men i mars, av skäl som ännu inte klarnat, splittrade Gantz sin framgångsrika oppositionsfront och gick med på att gå i koalition med Likud.

Enligt avtalet mellan Netanyahu och Gantz grupp av femton parlamentsledamöter skall Gantz avlösa Netanyahu som premiärminister om arton månader, då Netanyahu blir vice premiärminister. Det råder stort

tvivel bland politiska bedömare om Netanyahu tänker honorera detta löfte.

I början av virusepidemin var – och är fortfarande – Israels låga dödlighet imponerande.

Netanyahu gjorde väl ifrån sig i mätningar och lutade åt att våga utlysa ett fjärde val. Men Israels stränga isoleringsregim, övervakad av polis och armé, blev desto svårare för näringslivet. Netanyahu insåg att i oktober, tidpunkten för ett sådant val, skulle valet inte handla om de få coronaoffren, utan om de många

företag som satts ur kommers och om nära miljonen arbetslösa. Därför satsade han allt på att splittra oppositionen, locka till sig Gantz och avstyra ett val. Ännu mer spektakulärt är det att han dessutom fått med sig den krympande socialdemokratin i sin koalition.

Oppositionsledaren Yair Lapid, intill nyligen Gantz partner, hånade den komiskt uppsvällda ministären under söndagens förtroendebatt i knesset: – I dag har folket slutgiltigt tappat respekten för knesset. Alla dessa femtio ministrar och

viceministrar, med påhittade arbetsuppgifter, deras löner, chaufförer och pensioner – är det vad vi behöver under krisen som snart är över oss?

Netanyahu svarade i sitt programtal att hans regering trots allt kostar mindre än vad ett fjärde val skulle ha gjort.

I mars lyckades Netanyahu skjuta upp den korruptionsrättegång som stundar för hans del. Hans justitieminister, en person utan egen vilja, beslöt då att förbjuda alla rättegångar med hänvisning till smittrisen.

Men nästa söndag, den 24 maj, skall målet slutligen öppnas vid Jerusalems tingsrätt. Netanyahu och hans närmaste arbetar febrilt på att driva fram ett svepskäl för att skjuta upp eller blockera rättegången.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Hårda regler när Roms krogar öppnar

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Rom. I dag, måndag, drar romarna en lättnadens suck. Stadens många restauranger öppnar igen efter två månaders nedstängning. Kunderna är glada, samtidigt som flera krögare är oroliga och funderar på om de skall öppna eller inte. Roberto Mancinelli, 72, har sedan många år tillbaka en stor restaurang i ett område lite utanför de vanliga turiststråken i den italienska huvudstaden. Han räds

framför allt alla nya regleringar om hur många bord man får ha.
– Jag har bestämt mig för att inte öppna direkt, utan vill vänta några dagar. Kanske kommer vi att öppna till helgen. Sedan får vi se hur det går. Stamgästerna kommer nog förbi för att säga hej. Kanske kommer de och äter något litet.

– Vi har tillåtit personal.
Om vi kan lyckas överleva resten av detta år så kan vi kanske fortsätta. Målsättningen just nu kan inte vara att tjäna pengar, utan att överleva som krog, säger han.

Ändå har Roberto Mancinelli en privilegierad situation med stora ytor där borden står på långt avstånd från varandra. Och så har han en stor trottoar där han kan ställa ut 10–15 bord. Något som coronarädda gäster bör uppskatta. Helt annorlunda är situationen för de många kvartersställen som kallas trattorior: gemytliga lokaler som ofta är trånga och där gästerna sitter mycket tätt.
– Vi vet inte ännu hur många bord som vi måste plocka bort. Kanske hälften, vilket betyder tio bord mindre för oss, säger Daniela Anzuini, 60, som ärvt sin

historiska trattoria i en förort till Rom.

Hon påpekar att det måste vara minst två meter mellan borden och en meter mellan gästerna och undrar om familjer eller gifta par kan sitta närmare? Men det sägs inget om det i regeringens dekret. – I annat fall måste jag sätta upp plexiglas mellan borden, säger Daniela med ett desperat röstläge. Att hon är orolig för familjetrattorians framtid är uppenbart.

Branschen för plexiglas har nu en jättelik högkonjunktur. Många butiker sätter upp dessa för att

trygga kunderna i butiker och kassaköer.

På måndagen öppnar även stadens frisersalonger. Frisörerna bör använda ansiktsvisir i plast medan kunderna måste bära munskydd när håret skall klippas eller färgas.

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com

Barack Obama om USA:s coronahantering: "De vet inte vad de håller på med"

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Samtidigt som USA:s president Donald Trump trappar upp sina försök att flytta fokus från coronaviruset till en påstådd politisk skandal, "Obamagate", får han en ny känga från sin föregångare för hur Vita huset hanterar pandemin.

– De som bestämmer vet inte vad de håller på med, säger Barack Obama.

Den senaste tiden har Trump allt mer högljutt försökt flytta fokus från coronakrisen till något som han kallar "Obamagate" och som han hävdar är större än Water-gateskandalen.

Vad anklagelserna mot Obama skulle bestå i har han inte velat förklara – men att attackera den förre presidenten är en välkänd Trumpstrategi när han vill byta samtalsämne.

Enligt amerikanska CNN handlar "Obamagate" om hur det gick till när den förre säkerhetsrådgivaren Michael Flynn avslöjades med att ha haft kontakter med den ryske

ambassadören i samband med Trumps valkampanj 2016, som han jobbade för.

Flynn erkände sedermera att han ljugit för FBI om de kontakterna. Han fick sparken av Trump för detta efter bara några veckor på jobbet som säkerhetsrådgivare, när denne tillträtt som president. Identiteten på den person som träffat den ryske ambassadören var till en början sekretessbelagd, och det var först efter en begäran från personer i Obama-administrationen som Flynns namn lämnades ut av säkerhetstjänsterna.

Men enligt CNN är det en vanligt förekommande begäran, som skett i än större omfattning under Trumps presidentskap. Det var inte heller så att den tidigare administrationen kände till att det var Michael Flynn som fastnat i övervakningen och att syftet med att få ut namnet skulle vara att skada Trump, menar CNN. Samtidigt som de flesta stora nyhetsmedier i USA menar att Trumps anklagelser om "Obamagate" av allt att döma är grundlösa, har den presidenttrogna kanalen Fox News slagit på stora trumman om

den påstådda konspirationen, och presidenten har gjort detsamma på Twitter.

Under april och maj, i takt med att coronakrisen blivit allt värre i USA, har antalet inlägg där Trump nämner Obama ökat kraftigt.

Även brittiska The Guardian drar slutsatsen att Trump och Fox News ägnar sig åt avledande manövrar med "Obamagate".

"Trump väsnas om 'det största politiska brottet' i USA:s historia utan att ens kunna säga vad det är", skriver tidningen och hänvisar till en undersökning som

visar att Fox har nämnt Flynn, FBI och Obama långt fler gånger än coronaviruset sedan förra fredagen.

Syftet är att försöka dra in Barack Obama, och i förlängningen presidentkandidaten Joe Biden, i en skandal inför höstens val, menar The Guardian.

Den politiske kommentatorn på CNN, Brian Stelter, konstaterar att "...det inte är överraskande att Fox News använder sig av en ohederlig informationskampanj mot Trumps politiska motståndare... men att ägna sig åt sådant när över 83 000

amerikaner dött av ett virus som vänt upp och ned på livet i USA är särskilt stötande”.

Barack Obama själv gav på lördagen Trumpadministrationen en känga för dess sätt att hantera coronakrisen, dock utan att nämna presidenten vid namn.

I ett webbsänt tal till afroamerikanska studenter sade han:

– Den här krisen har slutligt dragit undan ridån för idén att de som bestämmer vet vad de håller på med. Många av dem låtsas inte ens om att de är ansvariga.

Obama fortsatte:

– Om världen ska bli bättre är det upp till dig. När det plötsligt känns som om allt ligger på bordet är det din tid att ta initiativet.

Det är inte första gången Obama kritiserar myndigheternas coronaagerande i USA. Så sent som förra veckan kallade han pandemihanteringen ”en kaotisk katastrof”.

Vita huset har svarat på Obamas senaste kritik.

”President Trumps coronavirusstrategi har räddat liv”, skriver presidentens presstjänst i en kommentar, där

även en känga gavs åt andra hållet: Presidenten ”drev fram den största mobiliseringen av det privata näringslivet sedan andra världskriget för att fylla de lager som tömts under hans föregångare”.

Juan Flores

juan.flores@dn.se

Anders Bolling

anders.bolling@dn.se

88 836

amerikaner har avlidit i covid-19, enligt statistik från Johns Hopkins-universitetet på söndagen.

Affärsman trotsar regimens avgångskrav

MÅNDAG 18 MAJ 2020

**Den mäktige syriske affärs-
mannen Rami Makhlouf, som
kommit på kant med president
Bashar al-Assad, uppger att
regimen kräver att han lämnar
sin ledande post i
telekombolaget Syriatel. Men
det tänker han inte göra, säger
han i ett videoinspelat
uttalande.**

Ett kollapsat Syriatel, som är en viktig inkomstkälla för regimen, skulle innebära ett katastrofalt slag mot ekonomin, säger Makhlouf.

– De har sagt att jag har till söndag på mig att lyda, annars kommer företaget att konfiskeras och dess tillfångar frysas, säger Makhlouf utan att precisera om han syftar på gårdagen, eller nästa söndag.

– Ni håller, i och med detta, på att förstöra den syriska ekonomin. Makhlouf, som är al-Assads kusin, anses i väst ha spelat en viktig roll för att finansiera regimen

militära maskineri sedan inbördeskriget började. Makhlouf, som även äger verksamheter inom olje- och fastighetsbranschen, anses också länge ha ingått i presidentens innersta krets av förtrogna.

Men den senaste tiden har relationen kärvat betänkligt. I februari kom uppgifter om att affärsmannen fått sina tillgångar frysa sedan regimen anklagat honom för korruption och senare uppgav han att flera anställda inom hans olika verksamheter gripits.

Han ska också ha krävts på stora skatteinbetalningar i vad som tycks vara ett sätt för al-Assad att driva in pengar till den svårt ekonomiskt pressade regimen.

TT-Reuters

Fakta. Utbredd fattigdom

Före kriget hade Syrien en relativt mångsidig ekonomi med ett välutvecklat jordbruk, goda naturtillgångar samt starka traditioner inom handel och affärsliv.

Stora delar av befolkningen led dock av fattigdom och försöken att reformera ekonomin hämmades

av korruption och mäktiga intressen inom staten och militären.

Sedan krigsutbrottet 2011 har ekonomin försämrats kraftigt då landets två viktigaste inkomstkällor – oljeexport och turism – har sinat. Handeln med omvärlden har skurits av och Syrien utsatts för sanktioner. Nu lever mer än 83 procent av befolkningen i Syrien under fattigdomsgränsen, enligt FN. 2018 klassificerade Världsbanken Syrien som ett låginkomstland, i stället för som tidigare ett lägre medelinkomstland.

Källa: UI/Landguiden

Avtal klart om maktdelning

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Afghanistan. President Ashraf Ghani och rivalen Abdullah Abdullah har skrivit under ett avtal om att dela på makten, uppger en talesperson för Ghani. Därmed ser det politiska dödläge som rått sedan det omstridda presidentvalet i september i fjol – och som försvårat en skör fredsprocess i landet – ut att vara över.

Enligt ett utkast till uppgörelsen får Abdullah i uppgift att leda eventuella fredssamtal med talibanrörelsen medan Ghani fortsätter som president, uppger källor för Reuters.

I övrigt väntas de två politiska lägren få hälften var av de olika regeringsposterna.

TT-Reuters

Kinas Israelambassadör hittad död

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Kina-Israel. Kinas ambassadör i Israel har hittats död i sitt hem. Det bekräftas av Israels utrikesdepartement. Israelisk polis har inlett en förundersökning. Ambassadören Du Wei hittades död på söndagsmorgonen i hemmet i en förort till Tel Aviv. Enligt uppgifter som återges av BBC hittades han i sin säng. Enligt arméns radio finns inga tecken på våld, varför utredarna i nuläget

tror att Du Wei dött av en hjärtattack, skriver Jerusalem Post.

Kina och Israel har goda relationer. Ambassadörens död inträffar ett par dagar efter det att han fördömt uttalanden av USA:s utrikesminister Mike Pompeo, skriver AP. Under ett Israelbesök kritiserade Pompeo hårt kinesiska investeringar i landet.

Anders Bolling

Kanske ska vi också fira att vi faktiskt har klarat att slå tillbaka viruset tillsammans och att vi är i färd med att få tillbaka vår vardag.

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Norges statsminister Erna Solberg till norska nyhetsbyrån NTB på nationaldagen den 17 maj. Det sedvanliga firandet var i stort sett avblåst i Norge, men det fanns ändå flera anledningar att fira, enligt Solberg.

TT

Indisk nedstängning förlängs

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Indien. Nedstängningen av landet förlängs till slutet av maj. Den indiska regeringens besked kom samtidigt som den hittills högsta dygnssiffran över antalet coronafall presenterades. Antalet bekräftat smittade i landet hade på söndagen stigit med 4 987 sedan dagen före. Det betyder att det totala antalet ökade till 90 927, med 2 872 dödsfall.

Förlängningen av nedstängningen betyder att skolor, kyrkor och tempel, köpcenter, biografer och gym förblir stängda några veckor till. Förbudet för stora folksamlingar i samband med religions- eller sportutövning förlängs också, liksom stoppet för lokal tågtrafik och internationella flyg.

Några restriktioner lättas det dock på. Restauranger får sälja rätter för avhämtning och sportevenemang utan publik får genomföras.

TT-AFP

Man bakom bedrägeribolag granskas av polisen i Estland

TISDAG 19 MAJ 2020

Ett litet konsultbolag i Tallinn har skapat bolagen i det nätverk som DN och OCCRP nu avslöjat som en del i en omfattande bedrägeriverksamhet. Ägaren säger att det hela är "ganska chockerande" – och att han inte kunde förutse att bolagen skulle användas för att begå

brott. Nu ska estniska finanspolisen utreda fallet.

Det estniska bolaget KRM Advisory säljer bolagsregistreringar i Estland och i offshorezoner och erbjuder virtuella kontor med postlådeservice.

På ett drygt år skapade bolaget 61 brevlådeföretag enligt exakt samma upplägg: ett moderbolag registrerat på adressen Suite 305 i Saint Vincent och Grenadinerna i Västindien med ett helägt dotterbolag i Tallinn. De estniska bolagen registrerades på KRM Advisories postbox i Tallinn. I

många fall har sedan bolagen systematiskt använts i grova bedrägerier på internet och utnyttjas bland annat av bedrägerifabriken i Kiev.

I 26 av de estniska bolagen är den uppgivna ägaren och direktören från Sverige. I åtminstone två fall handlar det om falska papper och stulna identiteter.

Direktören och ägaren till KRM Advisory, Argos Kracht, säger att han följer lagen och inte kunde förutse att bolagen skulle användas för brott. Enligt Kracht var det först hösten 2019 som de fattade misstankar.

– Först i september/oktober förstod vi att det var något som inte stämde i den här delen av affärerna och att vi borde vara mer noggranna kring vilka vi gör affärer med. Alla problematiska bolag är skapade före det, skriver Argos Kracht i en kommentar till OCCRP och DN.

Av de 26 svenska direktörerna har 20 ett brottsligt förflutet, 21 har skuldsaldo hos Kronofogden och en är försatt i konkurs.

Argos Kracht uppger att han fått såväl brottsregisterutdrag som cv från alla sina kunder.

Hur känner du inför att bolag som du skapat använts för att lura folk på pengar? Hur ser du på ditt ansvar?

– Vi gjorde vårt jobb bra och efter bästa förståelse. Ur dagens perspektiv kanske till och med för bra. Vi var inriktade på att hjälpa kunden. I dag måste vi erkänna att slutresultatet inte alltid har varit det bästa, skriver Argos Kracht.

Efter att ha fått ta del av granskningens resultat skriver han:

– Vi måste erkänna att informationen är ganska

chockerande. Baserat på informationen från er tycks det röra sig om en omsorgsfullt planerad, dold och uppsåtlig handling där vi har utnyttjats. Han uppger att han på grund av sekretess inte kan kommentera sina kunder men säger att när kundrelationen inleddes såg de inga potentiella problem.

Hans företag ska nu se över sina kundkontakter och Kracht säger att de kan komma att säga upp avtal.

– Det är också möjligt att med en sådan historia är det mer meningsfullt att helt och hållet

upphöra med verksamheten. Det finns ingen mening i affärerna om de för med sig en sådan omfattning av problem. Vi vill vara en del av lösningen, inte problemen, skriver han.

Chefen för den estniska finansunderrättelsetjänsten, Madis Reimand, säger till OCCRP:s redaktör i Estland att de nu ska undersöka uppgifterna i granskningen och även titta på konsultbolagets roll.

– Som en del av en tillsynsverksamhet kommer vi att undersöka om tjänsteleverantörens åtgärder har

varit förenliga med kraven på penningtvätt och förebyggande av terrorfinansiering, säger han.

Enligt Madis Reimand används bolag i Saint Vincent och Grenadinerna ofta av skatteskal och för att dölja personerna bakom en affärsverksamhet.

– När man arrangerar bedrägerier sprider de kriminella ofta ut operationen över flera olika jurisdiktioner i syfte att försvåra upptäckten och utredningen av bedrägerierna. Bolaget som erbjuder ”tjänsten” finns i ett land, bank eller betalningsförmedlare i ett annat

och bolagen som hanterar
webbsajter i ett tredje land,
servrarna i ett fjärde land och
människorna bakom hela
upplägget finns i ett helt annat
land. Offren finns över hela
världen, säger han.

Mattias Carlsson

mattias.carlsson@dn.se

Finnair återupptar flygningar till Asien

TISDAG 19 MAJ 2020

Finländska flygbolaget Finnair
räknar nu med att återuppta
flygresor till olika destinationer i
Asien i juli.

Bland annat handlar det om
flighter till Japan, Singapore och
Sydkorea, samt Bangkok i
Thailand och Peking och Shanghai
i Kina. Avsikten är att ungefär 30
procent av bolagets ordinarie
flygkapacitet ska vara uppnådd i
juli. När det gäller bolagets resor

till New York är de tänkta att dra i gång i augusti igen.

TT-Reuters

Dystert för Ryanair – väntas tappa varannan passagerare

TISDAG 19 MAJ 2020

Lågprisbolaget Ryanair tvingas återigen sänka sin guidning gällande antalet passagerare som kommer att resa med bolaget. Under det brutna räkenskapsåret som sträcker sig till och med mars 2021 räknar man nu med 80 miljoner passagerare, ned från tidigare 100 miljoner så sent som förra veckan och en halvering från den ursprungliga prognosen på 154 miljoner. Siffrorna

presenteras i samband med den senaste delårsrapporten.

Bolaget gjorde visserligen en vinst efter skatt på en miljard euro men varnar för dystra tider framöver.

Enligt vd:n finns en uppenbar risk att man måste stänga ned verksamhet i såväl Storbritannien, Spanien och Tyskland.

TT-Reuters

560

TISDAG 19 MAJ 2020

miljoner euro, motsvarande 5,6 miljarder kronor, är storleken på den livlina i form av ett låneavtal som krisande hotellkedjan Accor fått hos en rad franska banker.

Accor, som är Europas största hotellkedja med varumärken som Sofitel och Ibis, uppger att 42 procent av hotellen nu är i gång. Sedan slutet av april har 250 hotell återöppnats.

TT-Reuters

Svensk häktad i Danmark – misstänks för mord

ONSDAG 20 MAJ 2020

En 52-årig svensk man är misstänkt för inblandning i ett mord i Danmark. En 39-årig man blev ihjälskjuten i Fredrikshamn på Jylland den 9 maj och sedan brändes kroppen i ett försök att dölja vad som skett, uppger dansk polis. Även ett danskt gift par i 40-årsåldern är misstänkta för inblandning.

Enligt polisen har en omfattande undersökning lett till att samtliga tre är misstänkta för mord.

Svensken reste till Danmark efter att ha efterlysts internationellt. På tisdagen beslutade tingsrätten i Hjørring att han ska sitta häktad fram till den 12 juni.

TT-Ritzau

Carl Johan von Seth: Därför kan EU:s pandemifond bli historisk

ONSDAG 20 MAJ 2020

Den tysk–franska kompromissen om en europeisk pandemifond bryter helt ny mark. Summan i potten, 500 miljarder euro, är svindlande. Men det är den politiska symboliken som är det verkligt betydelsefulla.

Analys.

Om EU var en bostadsrättsförening, hur skulle den då beskrivas med mäklarspråk?

Förmodligen något i stil med:
”Skuldfri förening, låg avgift.”
För även om EU ofta beskrivs som en stor byråkrati är det, när man ser till utgifterna, en slimmad apparat. Sveriges medlemsavgift motsvarar omkring 1 procent av vår bnp. Ganska lågt. Dessutom har EU ingen skuld att tala om. Men det är just detta som är den stora nyheten – och det verkligt laddade – i Angela Merkels och Emmanuel Macrons nya förslag till en pandemifond som presenterades på måndagskvällen. I korthet handlar den tysk–franska planen om att tillfälligt ge

EU extra ekonomiska muskler för att återuppbygga ekonomierna efter coronavirusets härjningar. Det handlar inte, som tidigare, om nödkrediter utan riktiga bidrag till drabbade medlemsländer och branscher. Merkel och Macron betonar att satsningarna ska vara klimatvänliga. Finansieringen är tänkt att ske genom att EU tar egna lån. Det blir i så fall en form av euroobligationer, som det har talats och bråkats om sedan finanskrisen. Tyskland har motsatt sig att den sortens ekonomiska makt flyttas till

Bryssel. Men Frankrike har kampanjat för och vinner nu gehör. Det är historiskt. Summan 500 miljarder euro är betydligt större än unionens vanliga årsbudget. Och det är inte så lite pengar. Siffran motsvarar några procent av EU:s sammanlagda ekonomi, som i år väntas gå sämre än någonsin förut. Medlemsländernas egna nödåtgärder och stimulanser kommer i de flesta fall visserligen att vara större. Men tillfälliga EU-bidrag kan ändå bli en verklig faktor i Europas läkeprocess. Både EU-

kommissionen och Europeiska centralbankens chef Christine Lagarde har hyllat initiativet. Samstämmighet mellan Paris och Berlin, med bifall från Bryssel och Frankfurt, väger tungt. Men veckans förslag kommer också att skära genom EU:s medlemskrets. Det är inte säkert att länderna i öst jublar åt mer EU-bidrag. Risken är att sydeuropeéerna tar hem mer av potten. Budgethökarna i norr – där Sverige gör sällskap med länder som Nederländerna och Österrike – kommer också att protestera. De föredrar att unionen är

skuldfri. Idén är också att pandemifonden ska betalas tillbaka på sikt, sannolikt genom avgiftshöjningar. Det ogillas. Vad skulle en mäklarannons inte avslöja om läget i bostadsrättsföreningen EU? Flera saker: Att renoveringsbehovet växer. Att medlemmarna är i kris. Och att grannsämjan håller på att vändas i bitterhet. Att fortsätta som förr kanske inte är hållbart.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

Fakta. EU och coronakrisen.

EU-länderna har redan enats om en rad olika åtgärder för att möta de ekonomiska effekterna av coronakrisen. På tisdagen godkändes EU-kommissionens nya stöd på 100 miljarder euro till korttidsarbete i medlemsländerna. Dessutom görs 200 miljarder euro tillgängliga till små och medelstora företag från Europeiska investeringsbanken (EIB), medan euroländernas krisfond ESM har öppnats för att ge upp till 240 miljarder euro för ökade kostnader inom sjukvården.

Tyskland och Frankrike föreslog gemensamt i måndags att 500 miljarder euro ska lånas upp gemensamt av EU till de värsta drabbade områdena. Summan är betydligt mindre än till exempel EU-parlamentets krav på 2 000 miljarder – men är å andra sidan tänkt att ges som rena bidrag, inte som lån.

EU-kommissionen väntas nästa vecka komma med sina förslag på omfattande återhämtningsstöd.
TT

Ont blod bland EU:s ”snåljäpar” efter den tyska tvärvändningen

ONSDAG 20 MAJ 2020

**Ska rika EU-länder ta lån för att
hjälpa fattigare?**

**Frågan har fått ny aktualitet
efter det tysk-franska förslaget
om coronahjälp i
mångmiljardklassen till de
hårdast drabbade
medlemsländerna. Den tyska
tvärvändningen väcker ont blod
hos ”snåljäparna”, dit bland
andra Sverige räknas.**

Igenbommade fabriker,
neddragna butiksjalusier,
överfulla sjukhus och dödstal som
förskräcker. Coronakrisen har
kastat in Europa i ett tillstånd som
fått vissa att dra paralleller till
1930-talet. I takt med att
arbetslösheten skjutit i höjden och
bårhusen fyllts har länderna sett
om sina egna intressen.
Men pandemin har också krävt
ytterligare ett offer: den tyska
snålheten.

Det konstaterade tidningen
Politico träffsäkert efter beskedet i
måndags kväll från Tysklands
förbundskansler Angela Merkel

och Frankrikes president Emmanuel Macron om att satsa motsvarande drygt 5 000 miljarder svenska kronor för att få de hårdast drabbade EU-länderna på fötter igen.

Även om detaljerna ännu inte är kända innebär planen i korthet att EU-länderna gemensamt ska ta upp lån för att bland annat hjälpa länder som Spanien och Italien vars ekonomier slagits i spillror under krisen. Pengarna ska delas ut som bidrag inom ramen för EU:s långtidsbudget, och även hårt drabbade regioner och företag i exempelvis Sverige kan

bli aktuella för att ta emot stöd. Insatserna ska bidra till den gröna omställningen och digitaliseringen av unionen. Förslaget har ändå väckt ont blod hos de länder som inte vill vara med och betala, och i praktiken kan det ses som ett första steg mot en gemensam finanspolitik i unionen. För Angela Merkels del innebär det att hon gjort en tvärvändning.

Att Tyskland ska vara med och garantera andra länders skulder har tidigare setts närmast som ett tabu. Man har varit orolig för att tyska skattebetalare i slutändan

får stå för notan för andra länders utsvävningar och i många år har Berlin hårdnackat motsatt sig de så kallade euroobligationerna som lanserades under finanskrisen. Det har gett Merkel det mindre smickrande smeknamnet ”Madame non”, nejsägaren. Den tidigare linjen har varit glasklar: pengarna ska delas ut som kortfristiga lån och inte som bidrag. En princip som nu har kastats över bord. Merkels tvärvändning är lika uppseendeväckande som om Stefan Löfven plötsligt skulle ge

upp ambitionen om att ”värna den svenska modellen” (där arbetsmarknadens parter gör upp löner och villkor).
– Extraordinära omständigheter kräver extraordinära åtgärder, sade Angela Merkel under den gemensamma presskonferensen i måndags och betonade att EU står inför sin svåraste kris hittills. Det krävdes alltså en pandemi för att ”Madame Non” plötsligt skulle säga ja. De historiska erfarenheterna av ekonomisk depression och massarbetslöshet lever kvar i Tyskland, och budskapet som står

skrivet mellan raderna är att den europeiska sammanhållningen nu måste garanteras till nästan vilket pris som helst. Tyskland tillhör också ett av de länder som tjänat mest på den gemensamma marknaden och ser EU som en garant för att upprätthålla fred och välbefinnande på kontinenten.

”Endast om Europa står starkt kan Tyskland stå starkt”, lyder ett av Merkels mantran som hon ofta återkommit till under åren.

I vanlig ordning bygger det på en tysk-fransk överenskommelse.

I Frankrike ses den tyska omsvängningen som en stor och

välbehövlig framgång för president Emmanuel Macron. Han har tidigare ställt sig på Spaniens och Italiens sida, och i drastiska ordalag varnat för att hela EU-projektet är i fara om inte de rikare länderna visar mer av solidaritet med de länder som drabbats hårdast av coronakrisen.

Den franske presidenten har i årtal drivit på för mer av överstatlighet inom EU, och han understryker gärna att förslaget innebär att EU får ansvar för produktion och lagerhållning av

masker och annan skyddsmateriel.

Dessutom finns skrivningar om klimatomässigt hållbara satsningar – något som är viktigt för Macron inrikespolitiskt.

På tisdagen förlorade det franska regeringspartiet LREM sin absoluta majoritet i nationalförsamlingen, efter att 17 ledamöter hoppat av och bildat en ny oberoende partigrupp som ska driva miljöfrågorna mer uttalat. Samtidigt anklagar den traditionella högeroppositionen Macron för brister i hanteringen av krisen.

Att presidenten nu tycks ha lyckats återupprätta ”den tysk-franska relationen”, och därtill med satsningar på miljö och något som liknar början på en gemensam finanspolitik för unionen, kan hjälpa honom inför presidentvalet 2022.

Det tysk-franska förslaget välkomnas av länder som bland annat Spanien och Italien som hör till de värst drabbade. Även Europeiska centralbanken och EU-kommissionen, som i nästa vecka ska presentera sitt förslag till återhämtningspaket, har

välkomnat utspelet från Berlin och Paris.

I EU-kretsar finns en utbredd oro att coronakrisen ska leda till att skillnaderna – liksom spänningarna – mellan unionens rikare länder i norr och de fattigare i söder ska öka i spåren av coronakrisen. Om inget drastiskt görs riskerar unionen att splittras i ett A-lag och B-lag, heter det.

Men många hinder återstår innan planen kan bli verklighet. Först måste EU:s samtliga medlemsländer godkänna förslaget och nuläget talar mycket

lite för att alla 27 kommer att ge tummen upp. Den lilla grupp länder som har gått samman för att hålla nere EU:s budget – och som av kritikerna nedsättande burkar kallas för ”snåljäparna” eller ”snålalliansen” – väntas lägga krokben för planerna. Dit hör förutom Österrike och Danmark, även Nederländerna och Sverige.

– Vår ståndpunkt ligger fast, twittrade Österrikes konservativa förbundskansler Sebastian Kurz kort efter beskedet från Berlin och Paris och betonade att hjälpen ska ges via lån, inte som bidrag.

Utspelet kom efter ett telefonmöte med ovan nämnda regeringschefer. DN har sökt statsminister Stefan Löfven för en kommentar. ”De fyra budgetrestriktiva länderna har en nära kontakt och löpande dialog”, svarar hans pressekreterare. Även bland länderna i östra Europa, som har rapporterat relativt få dödsfall i covid-19, finns ett visst motstånd mot att hjälpa jättar som Italien och Spanien. Också i Tyskland är reaktionerna blandade. Medan företrädare för Angela Merkels kristdemokrater stöttat förslaget, kommer kritik

från bland annat marknadsliberala FDP och högernationalistiska Alternativ för Tyskland (AFD). AFD bildades 2013 som en reaktion mot de ekonomiska stödpaketen till Grekland och lär inte heller den här gången missa chansen att såga den tysk-franska planen vid fotknölarna.

Fast fler än högerpopulister lär peka på ett faktum som roar långt ifrån alla tyskar. Som en anonym EU-diplomat säger till tidningen Politico:

”Fransmännen får idéerna, tyskarna får räkningen”.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Lina Lund
lina.lund@dn.se

EU vill klimatsäkra livsmedel och värna biologisk mångfald

ONSDAG 20 MAJ 2020

**Kontrollorgan för att lindra
matkriser, minska matsvinn och
ha 30 procent skyddade
områden både på land och till
havs.**

**Det är några förslag som EU-
kommissionen nu lägger fram i
två nya strategier som ska
stärka klimatarbetet och den
gröna given.**

Under onsdagen läggs två tunga förslag på nya strategier fram från EU-kommissionen. Den ena är en strategi för ett hållbart livsmedelssystem, den andra en strategi för biologisk mångfald. Båda är centrala delar i kommissionens klimatarbete och den gröna given. Övergripande för livsmedelsstrategin är att minska klimat- och miljöpåverkan från hela livsmedelskedjan, ge hälsosam mat och samtidigt ge lantbrukare och fiskare en skälig levnadsstandard.

Strategin ska också säkra tillgången på livsmedel inför kommande kriser, exempelvis klimatrelaterade, som skogsbränder, torka och översvämningar. Men också sjukdomar och coronapandemin har gjort avtryck i förslaget. Den europeiska livsmedelsförsörjningen föreslås öka för att i framtiden ha ett starkare skydd i krislägen. Kommissionen föreslår också att en europeisk kontrollmekanism inrättas. Den ska bland annat ha koll på tillgången av livsmedel så att brister liknande de som har

uppstått under pandemin kan lindras framöver. De ska även ta fram en beredskapsplan.

Dessutom ska 37 miljarder euro omgående riktas till

livsmedelsförsörjningen och producenter som har drabbats.

– Coronakrisen har visat hur bräckligt Europas arbete med livsförsörjning är. När länderna stängde sina gränser stoppades också förnödenheterna. Därför behöver vi se till att göra mattillförseln är mer robust, säger Fredrik Federley (C).

EU-kommissionen kommer också att föreslå en översyn för att viss

produktion och konsumtion av kött inte ska stimuleras. Det är för att försäkra att stöden på den europeiska marknaden enbart går till hållbar produktion.

– Den storskaliga globala köttindustrin är inte hållbar, varken för klimatarbetet eller för djurens hälsa. Tittar vi däremot på de svenska köttbönderna så gör de underverk för miljön, klimatet och djurens välfärd. Jag välkomnar därför att EU-kommissionen vill strypa EU-bidragen som går till en ohållbar matproduktion, säger Fredrik Federley.

Ökad djurvelfärd med förbättrade regler för transporter och slakt föreslås också liksom en översyn av användningen av antibiotika i djurhållningen.

Kommissionen vill halvera matsvinnet när det gäller butiker och konsumenter och ta fram mål om minskat matsvinn för hela livsmedelskedjan, hur det ska se ut ska medlemsländerna förhandla om.

– Det absolut bästa för klimatet är att all mat äts upp. Vi slänger årligen 88 miljoner ton mat i Europa och under coronakrisen har matsvinnet blivit ännu större

när efterfrågan på flera matprodukter sinat, säger Fredrik Federley.

I strategin om biologisk mångfald är förslaget att minst 25 procent av jordbruket ska vara ekologiskt år 2030. Dessutom ska användningen av kemiska växtskyddsmedel halveras.

Ett av huvudförslagen är att 30 procent av EU:s områden både till lands och till havs ska skyddas. I dag är 26 procent av landområdena skyddade, och 11 procent av havsområdena.

– Vi hade förstås velat vara ännu mer ambitiösa i strategin men

flera av våra viktigaste krav är med. Nu gäller det att EU-parlamentet ser till att dessa regler blir bindande och implementeras i praktiken. Resultatet av den gamla strategin har lärt oss att detta måste bli bättre denna gång, säger Pär Holmgren (MP).

– Detta är ett steg i rätt riktning i en helt avgörande framtidsfråga. Att ta hand om miljön är som att betala hyran. Gör man inte det har man till slut ingenstans att bo.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Björn af Kleen: Trump tar en tablett för laget – och polariserar USA än mer

ONSDAG 20 MAJ 2020

Donald Trump påstår sig äta malariamedicin mot coronaviruset i sympati med amerikanska arbetare.

Kärnväljarna ser en president som tar en tablett för laget.

Donald Trump visste exakt vilka reaktioner som väntade när han på måndagskvällen avslöjade att han sedan tio dagar äter hydroxiklorokin, en medicin mot malaria som presidenten hoppas

ska bota eller lindra covid-19, men som forskare konsekvent varnar för.

– Jag bara väntade på att era ögon skulle lysa upp när jag berättade detta, sade Trump till journalister i samband med ett möte med representanter för den amerikanska restaurangindustrin.

På måndagen, samma dag som Trump tillkännagav att han åter medicinen, hade fler än 90 000 amerikaner dött till följd av smittan. Nyheten om hydroxiklorokin var inte den enda

avledningsmanöver från presidentens sida.

Samma dag passade Trump på att skicka ett brev till Världshälsoorganisationen där han förnyade de luddiga kraven på ”reformer” av organisationen. Om inte WHO förändrar sig, och erkänner påstådda felsteg under krisens upptakt, tänker Trump strypa den amerikanska regeringens bistånd till WHO permanent.

Båda nyheterna har dominerat världens medieflöden. Trumps tro på hydroxiklorokin som ett botemedel eller en lindring är

utslag av samma magiska tänkande som fick honom att föreslå injicering av desinfektionsmedel i människors kroppar för några veckor sedan. Förslaget tvingade tillverkare av sådana produkter att varna allmänheten för att dricka eller injicera vätskorna. Sjukvårdens telefonlinjer överbelastades av förvirrade människor som inte visste om de skulle lyssna till presidenten eller forskarna. De som följde Trumps råd riskerade att förstöra sina inre organ. Att konsumera hydroxiklorokin mot covid-19 kan vara

hälsofarligt. Den amerikanska myndigheten Food and drug administration varnar för att coronapatienter som äter malariamedicin kan drabbas av oregelbunden hjärtrytm. Hydroxiklorokin bör inte tas utanför sjukhusen, säger myndigheten. Den ofta regeringstroga kanalen Fox News har tidigare propagerat för medicinen. Men på måndagen varnade även Fox i skarpa ordalag, vilket omedelbart förargade Trump. Trump påstår att han äter medicinen i ett slags sympatihandling med amerikaner

som tvingas arbeta i utsatta positioner under pandemin. Han hävdade på måndagen att läkare, ”människor vid frontlinjen”, äter medicinen.

– Jag har hört en massa bra berättelser. Jag tar det ... människor i frontlinjen tar det, sade presidenten.

Historien om Trump och hydroxiklorokin är ett typiskt exempel på presidentens förmåga att polarisera sitt redan hårt prövade folk ytterligare.

Konsumenter av etablerade medier – där kvalificerade forskare avråder coronasmittade

från malariamedicin – får sin bild av Trump som oseriös och korkad bekräftad.

Medan de religiösa kärnväljarna ser sin president ta plats på den medicinska barrikaden. Han trotsar det förstockade vetenskapssamhället och tar en malariatablett för laget. En politiker som sätter sin egen kropp på spel!

Trump's val att äta malariamedicin, eller påstå sig äta malariamedicin, kan också vara ett led i en långsiktig krishantering.

Delstatsregeringar över hela landet har hamstrat malariamedicin sedan Donald Trump började lyfta fram det som ett möjligt botemedel. I slutet av april hade regeringen på olika nivåer köpt 30 miljoner doser, så många att amerikaner som behöver det för andra sjukdomar, som reumatism, hade svårt att få tag i det, enligt New York Times. 17 av de 22 stater som beställt hydroxiklorokin röstade på Trump i valet 2016, enligt en rapport i tv-kanalen ABC. Det är inte bra för Trump om det visar sig att presidenten uppmuntrade

dess delstater till felaktiga prioriteringar.

Doktor Rick Bright, tidigare chef för en myndighet delaktig i framställningen av ett coronavaccin, omplacerades under våren efter att ha vägrat använda amerikanska skattemedel för att bunkra malariamedicin. Uppenbarligen finns det politisk prestige i frågan om hydroxiklorokin, vilket får Trump att riskera sin egen hälsa. Nancy Pelosi, Demokraternas ledare i kongressen, påminde på sitt spefulla sätt om varför det kan sluta illa.

– Jag skulle hellre se att han inte tar något som inte har godkänts av forskare, sade Pelosi och lade till:

– Särskilt i hans ålderskategori och, ska vi säga, viktklass – sjukligt överviktig.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Bolsonaro står utan minister – ingen vill godkänna medicinen

ONSDAG 20 MAJ 2020

Rio de Janeiro. Brasiliens president Jair Bolsonaro kräver att landets kommande hälsominister godkänner malariamedicinen hydroxiklorokin för bruk inom vården. Det är därför landet står utan hälsominister sedan i fredags. Ingen vill godkänna preparatet.

I början av april köpte Brasilien 31,6 ton läkemedelssubstanser

från Indien för att kunna tillverka egna tabletter av hydroxiklorokin. President Bolsonaro var så stolt över affären att han tweetade ut en bild på honom och Indiens premiärminister Narendra Modi med texten: ”Vi tackar Indiens premiärminister, som efter vårt samtal, gett tillstånd att sända läkemedelssubstanser till Brasilien för produktion av hydroxiklorokin.”

Bolsonaro trodde han hade löst landets coronaepidemi och bad sin hälsominister, den före detta ortopedläkaren Luiz Henrique Mandetta, att godkänna

preparatet. Ministern vägrade. Han menade att det var hälsovådligt och kunde orsaka oregelbunden hjärtrytm.

– Den som tar hydroxiklorokin i hemmet kan dö, sa hälsoministern.

Några veckor senare fick han sparken.

Bolsonaro ersatte honom med en före detta cancerläkare, som 2018 deltagit i hans presidentvalskampanj. Men inte ens den Bolsonaro-vänliga läkaren Nelson Teich gick med på att godkänna preparatet. Han menade att preparatets

biverkningar kan orsaka större skada än själva coronaviruset. I fredags sa Teich upp sig. Sedan dess står Brasilien utan hälsominister. Ingen med läkarutbildning vill ta uppdraget. Tills vidare har Bolsonaro tillsatt en general Eduardo Pazuello som hälsominister. Generalen har inte tidigare arbetat med vårdfrågor utan hans specialområde är logistik. Han är tänkt att bli ansvarig för distributionen av hydroxiklorokintabletterna till Brasiliens omkring 2 500 allmänna sjukhus. I måndags

pratade han inför Världshälsoorganisationens globala möte. Pressen från regeringen att godkänna hydroxiklorokin som behandlingsmedel för covid-19 har tvingat det brasilianska läkarförbundet SBMFC att skicka ut ett meddelande till sina medlemmar där de klargör att hydroxiklorokin inte har någon vetenskapligt bevisad effekt mot coronaviruset och att de inte behöver skriva ut läkemedlet om de inte vill. Kritiker menar att Bolsonaros iver att få malariatabletterna

godkända har att göra med de indiska inköpen av över 30 ton läkemedelssubstanser. Han har också bett försvarets laboratorium att göra investeringar för att tillverka de miljontals tabletterna. Om tabletterna inte kommer till användning har Bolsonaro bränt miljontals skattepengar till ingen nytta.

Trots att Jair Bolsonaro tonar ned coronapandemin och sagt att ”vi alla ska dö för eller senare” har han ett fortsatt starkt stöd hos befolkningen. Mellan 30 till 35 procent av väljarna står bakom honom.

Många är gatuförsäljare som vill att samhället öppnar igen så att de har någon att sälja sina varor till. En annan grupp som stödjer Bolsonaro är landets högerextremister som varje söndag demonstrerar i de största städerna med krav på att kongressen och högsta domstolen stängs så att Bolsonaro kan få styra landet i fred.

Henrik Brandão Jönsson
Fakta. Över en kvarts miljon smittade i Brasilien

Efter USA och Ryssland är Brasilien det land med flest

coronasmittade personer – över en kvarts miljon.

Antalet officiella dödsfall var på tisdagen 16 792, men myndigheterna befarar att mörkertalet är stort.

I landets kåkstäder, så kallade favelor, är kontrollen sämre kring vem som går bort och av vilken orsak.

Kända biverkningar av hydroxiklorokin: oregelbundna hjärtslag, synproblem och kramper, samt muskelproblem, nedsatt aptit, diarré och hudutslag.

Indraget bidrag till WHO är ett nytt självmål av Trump

ONSDAG 20 MAJ 2020

Donald Trump hotar med att permanent dra in USA:s ekonomiska stöd till Världshälsoorganisationen WHO, på grund av att påstådd undergivenhet mot Kina. DN:s utrikeskommentator Michael Winiarski svarar på fyra frågor om vad som är orsaken – och vad utspelet kan få för följder.

1 Vad är det president Trump egentligen säger?

– I ett fyrsidigt brev till WHO-
chefen Tedros Ghebreyesus ger
han Världshälsoorganisationen 30
dagar att uppvisa större
självständighet gentemot Kina.
Annars kommer det amerikanska
bidraget – årligen cirka 450
miljoner dollar – att frysas för
gott, och USA kan lämna
organisationen. Trump
meddelade redan i mitten av april
att bidragen till WHO
suspenderas tillfälligt. Nu trappas
attacken mot WHO – egentligen
Kina – upp ordentligt i form av ett
ultimatum.

2 Hur reagerade Kina på det?

– I samband med WHO:s stora
möte, som inleddes i måndags,
svarade Kinas ledare Xi Jinping
med att utlova totalt 2 miljarder
dollar till WHO under de
kommande två åren i kampen mot
coronaviruset i Afrika. Det är
drygt två gånger mer än USA:s
bidrag till WHO.
– Trumps hotbrev gav Xi en enkel
öppning för att utnyttja WHO-
mötet till vad han har strävat efter
sedan coronapandemin bröt ut i
vintras: att framställa Kina som
den globala ledaren i kampen mot
covid-19. På så vis har Trump
gjort ett nytt självmål.

– Efter USA:s uttåg från Syrien och andra delar av Mellanöstern och efter att ha skrotat flera stora frihandelsavtal marginaliseras nu USA på världsscenen på ytterligare en front. Kina tvekar inte att utnyttja USA-reträtten för att öka sin internationella tyngd. Då hjälper det föga att USA knorrar över den kinesiska penninginjektionen.

– John Ullyot, talesman för Trumpadministrationens nationella säkerhetsråd, kommenterade att Xi försöker använda uppmärksamheten från Kinas ansvar för att omvärlden

inte i tid varnades för det hot som coronaviruset utgjorde. Och han tillade att 2 miljarder dollar är småpotatis jämfört med vad Kina borde betala för pandemin.

3 Har Vita huset någon poäng?

– Det är allmänt bekant att Kina efter utbrottet i Wuhan tonade ned och till och med mörkade det nya coronaviruset, och att flera av de kinesiska experter som varnade för coronasmittan belades med munkavle och bestraffades.

– Å andra sidan, när katastrofen inte längre gick att dölja, tog Kina till drastiska åtgärder och lyckades på kort tid få stopp på

smittspridningen. På WHO-mötet kunde Xi därför säga: ”Vi har bakom oss en smärtsam period av ansträngningar och offer, som gjorde att vi kunde vinna kampen mot viruset och rädda människoliv. Och vi har gjort allt som står i vår makt för att bistå andra länder i nöd”.

4 Varför går Trump till angrepp mot Kina just nu?

– Man kan se det som hans vanliga försvarstaktik: När du är kritiserad, gå till attack! Hans hantering av coronapandemin – som hittills har dödat över 90 000 amerikaner – har enligt alla

bedömningar varit ett enormt misslyckande. Under de första månaderna bagatelliserade USA-presidenten faran med viruset, och hävdade att den skulle försvinna snabbt.

– Att Trump nu anklagar Kina för samma sak är karaktäristiskt för hans benägenhet att skylla ifrån sig. I brevet till WHO-chefen Ghebreyesus anklagar Trump WHO för att ha berömt Kinas öppenhet i pandemihanteringen. Det kan ställas emot att Trump själv länge öste beröm över hur Kinas ledare Xi hanterade coronaviruset.

– Tidningen Politico har räknat ihop 15 gånger då Trump hyllade Xi, till exempel den 24 januari: ”Kina har arbetat mycket hårt på att stoppa coronaviruset. USA uppskattar starkt deras ansträngningar och transparens. Allt kommer att bli bra. Jag vill särskilt tacka president Xi å det amerikanska folket vägnar.”

Michael Winiarski

42,5

ONSDAG 20 MAJ 2020

grader mättes på söndagen upp i Paphos på Cypern. Myndigheterna har nu utfärdat en varning för extremvärmerna. En värmebölja har lagt sig över östra Medelhavet, där många söker svalka på stränderna samtidigt som restriktioner med anledning av coronaviruset lättas på flera håll. I söndags fick 49 personer böter för att inte ha följt bestämmelsen om att det bara är tillåtet att simma vid Cyperns stränder, inte solbada.

På den italienska ön Sicilien har temperaturen nått 39 grader och på Kreta i Grekland registrerades 41,1 grader.

TT

Hårt tryck när alla danskar erbjuds att bli testade

ONSDAG 20 MAJ 2020

Till skillnad från i Sverige krävs ingen läkarbedömning för att få göra ett coronatest i Danmark. Med start den här veckan kan vuxna danskar själva beställa tid för testning.

Möjligheten kommer att öppnas etappvis med en åldersgrupp i taget. Under måndagen blev det möjligt för unga mellan 18 och 25 år att boka in sig för testning i

något av de vita provtagningsstält som finns i 16 danska städer. Responsen blev stor – 4 500 bokade in sig redan första dagen. Totalt stod under måndagen ställde sig 25 000 personer i kö till testningen, rapporterar nyhetsbyrån Ritzau, men alla fick alltså inte möjlighet att boka tid direkt. Målet är att kunna testa 50 000 personer i veckan i de vita tälten. Därutöver ska testkapaciteten räcka till andra utvalda grupper, bland annat personer som har symtom som tyder på coronavirus, sjukvårdspersonal

och personer som varit i nära kontakt med någon som visat sig vara smittad. Hittills har lite mer än 400 000 personer i Danmark blivit testade och fått tillbaka ett provsvar. I Sverige har enligt Folkhälsomyndigheten 209 000 individers prover analyserats. I Danmark har cirka 11 000 registrerats som smittade. I Sverige har cirka 30 000 personer bekräftats smittade.

TT

Restriktioner lyfts i Tjeckien – smittan ökar

ONSDAG 20 MAJ 2020

Tjeckien.

Landet rapporterar den högsta dygnssiffran på bekräftade coronafall på fyra veckor, med ytterligare 111 smittade och tre avlidna. Ökningen beror delvis på ett utbrott i en statsägd kolgruva i närheten av staden Karvina i östra Tjeckien. Sammanlagt 82 av de anställda har testats positivt för viruset.

– För närvarande utgörs problemet endast av Karvinaregionen, det finns inte skäl till oro för hela landet, säger epidemiologen Rastislav Madar, chef för hälsodepartementets coronagrupp. Beskedet kommer samtidigt som landet har börjat lätta på restriktionerna som infördes i mars för att stoppa smittspridningen.

TT-Reuters

WHO-hantering av pandemin ska utredas

ONSDAG 20 MAJ 2020

USA.

WHO:s hantering av coronapandemin ska utvärderas av en oberoende grupp.

”En oberoende utredning av hur den här pandemin uppkom och spred sig kommer att vara viktig, eftersom vi måste lära av den nuvarande krisen för att stärka vår globala beredskap inför framtiden”, skriver EU:s

utrikeschef Josep Borrell och hälsokommissionär Stella Kyriakides i ett uttalande. Beslutet om att utvärdera WHO:s arbete under coronakrisen kommer bara några timmar efter att USA:s president Donald Trump hotat att lämna det Genèvebaserade FN-organet.
TT

al-Aqsamoskén öppnar efter högtid

ONSDAG 20 MAJ 2020

Israel.

Islams tredje viktigaste moské, al-Aqsamoskén i Jerusalem, kommer att öppna för besökare efter högtiden id al-fitr, som markerar slutet på fastemånaden ramadan. Det meddelar Jerusalems waqf, den stiftelse som sköter de muslimska helgedomarna i staden.

”Rådet har beslutat sig för att häva tillträdesförbudet för

gudstjänstbesökare i den välsignade al-Aqsamoskén efter id al-fitr”, skriver organisationen. Omständigheterna kring öppningen kommer att tillkännages senare, skriver man.

TT-AFP

Strandsatta ornitologer hemma

ONSDAG 20 MAJ 2020

Storbritannien.

En grupp brittiska naturvårdare som strandsatts på en av världens mest avsides liggande platser har till slut kommit hem till

Storbritannien, meddelar brittiska myndigheter.

De tolv personerna från brittiska Royal Society for the Protection of Birds (RSPB) räddades från vulkanön Gough Island i södra

Atlanten, runt 270 mil väster om Kapstaden i Sydafrika.

TT-AFP

Ökat hopp bland tyska investerare

ONSDAG 20 MAJ 2020

Förhoppningar om att de negativa ekonomiska effekterna av coronakrisen inte blir så stora som man tidigare trott lättar på stämningen bland tyska investerare.

Ett månatligt index från det ekonomiska institutet Zew, som gäller stämningsläget bland tyska investerare i maj, steg till 51,0, upp från 28,2 i april. Ekonomer

hade räknat med ett index på 32,0, enligt en Reutersenkät.
TT

Räddningsplanka ordnad för Thai Airways

ONSDAG 20 MAJ 2020

Krisande flygbolaget Thai Airways har fått en ny livlina. Landets regering har godkänt en rekonstruktionsplan som ska ersätta ett tidigare föreslaget krispaket där bolaget skulle få statliga lån.

– Det var ett svårt beslut.

Regeringen har tagit alla aspekter i beaktande och vi har beslutat om rekonstruktion för att inte Thai

Airways ska gå i konkurs. Bolaget kommer att fortsätta flyga, säger premiärministern Prayuth Chan-ocha.

Flygbolaget hade redan före coronapandemin stora ekonomiska problem och har redovisat svaga siffror under flera års tid.

TT-Reuters

Därför anses vissa språk mer betydelsefulla än andra

ONSDAG 20 MAJ 2020

**Hur skapas ett skriftspråk och
en litterär tradition?**

**Digitaliseringens stormvind
visar att svaret på dessa frågor
inte längre kan tas för givet. -
Stefan Helgesson hittar ett
exempel i Senegal, där
kolonialismen stöpte om
villkoren för lokala kulturer.**

Ett ovanligt rättsfall utspelade sig
i Senegal 1977. Ousmane
Sembène, en av landets mest

kända romanförfattare – även
filmare – hade just regisserat
”Ceddo”, en historisk skildring av
motståndet mot religiös
omvändelse i Senegal på 1600-
och 1700-talen. I ett land som
under poeten Léopold Sédar
Senghors ledning hade satsat hårt
på kulturen sedan
självständigheten 1960 borde ett
sådant projekt ha mottagits med
öppna armar. I stället blev det
stopp: ett regeringsdekret förbjöd
distribution av filmen.
Anledningen? Att Sembène
vägrade ändringen stavningen av
”ceddo” till ”cedo”.

”Ceddo” är ett mångtydigt ord på wolof, ett av de största språken i Senegal. Bland annat syftar det på en förkolonial krigarkast. Men det kan också betyda ”hedning”, ”otrogen” eller ”traditionalist”. Så arbetar en skicklig författare och regissör när hen laddar en titel med betydelse. Och den laddningen hade förstås potential att provocera. Men nu var det alltså *stavningen* Senghors regering invände mot – en stavning som inte följde de nationella direktiven för transkribering av wolof. Menade de allvar?

Enligt Tobias Warner, författare till den briljanta studien ”The tongue-tied imagination: Decolonizing literary modernity in Senegal” (Fordham University Press), gjorde de det. Andra har valt att se stavningsfrågan som ett svepskäl för att bannlysa en politiskt kontroversiell film. Warner ger sig i stället in i språkpolitikens historia i Senegal. Och mer därtill: hans bok visar sig beröra grundläggande frågor om språkens och litteraturens villkor i den moderna världen. Hur skapas ett skriftspråk? En litterär tradition? En gemenskap av

läsare? Som digitaliseringens stormvind gör tydligt i vår egen tid kan inget av detta tas för givet. Och än mindre i 1900-talets Afrika, där kolonialismen stöpte om villkoren för lokala kulturer. I senegalesen Boubacar Boris Diops roman "Le cavalier et son ombre" (1997; "Riddaren och hans skugga") finns en berättare vid namn Khadidja som reciterar *léeb* – traditionella wolof-berättelser – inför en mörk dörroppning. Hon ser inget, vet inte om det finns någon i mörkret som lyssnar, men fortsätter att berätta: en sorts urscen för glappet mellan

författare och läsare i modernitetens Afrika. Ända sedan 1960-talet har detta glapp ofta formulerats som en "språkfråga". Den kokas ofta ner till två förhållningssätt där Chinua Achebe och Ngugi wa Thiong'o ställs mot varandra. Achebe förordade ett kreativt övertagande av kolonialspråken för att nå bortom den egna gruppen. Ngugi har däremot under lång tid argumenterat för att en genuint afrikansk litteratur bara kan skrivas på ursprungligen afrikanska språk. Och där har det

tagit stopp – i ett statiskt antingen–eller.

I dag pågår dock en omvärdering av den gamla motsättningen.

Förutom Warners bok kan nämnas Mukoma wa Ngugis (Ngugis son) djärva nytolkning av den afrikanska litteraturhistorien, ”The rise of the African novel” (University of Michigan Press). Detta nya fokus på språkfrågan sker mot bakgrund av en mer genomgripande litteraturteoretisk tendens i dag.

Det gamla nationalromantiska paradigmet, där länder, grupper och litteraturer betraktades som

enspråkiga monoliter, har skrotats. Språk ses mindre som avgränsade objekt än som händelser och handlingar, där det ena språket alltid flätas in i andra. Daniel Heller-Roazens ”Echolalia”, nyligen översatt till svenska, är ett exempel på det synsättet. Andra är insatser av forskare som Yasemin Yildiz, Till Dembeck, David Gramling, Julia Tidigs, med flera.

För Tobias Warner, som arbetar med gränssnittet wolof/franska, handlar det således inte om vilket litterärt språk som är ”rätt” i Senegal. I stället vill han förstå

hur språk alls kunde bli en fråga till att börja med. Och vad som står på spel när man i ett samhälle som det senegalesiska, under snabb förändring, vill skapa en publik, en läsekrets, med lånade litterära och språkliga medel. Ty språkfrågan handlar i sista hand om själva litteraturens innebörd och gränser.

Ett exempel: på en litteraturkonferens i Dakar 1963 gjorde Sembène ett ilsket inlägg om att de borde föra debatten på afrikanska språk i stället för på franska. Men när hans landsman Birago Diop bad honom upprepa

sin kritik på wolof blev han svaret skyldig. Det saknades de rätta orden på wolof – vilket inte hade ett dyft med wolofs ”inneboende” kvaliteter att göra, utan om den underordnade ställning wolof hade tilldelats under 1900-talets koloniala modernisering.

Här stöter vi emot ”modultänkandet” som har präglat den moderna världen. Enligt modultänkandet – tänk FN – består världen av nationalstater som är strukturellt ekvivalenta. Och enligt samma modultänkande har varje nationalstat sin litteratur på sitt språk. (Även om somliga

råkar anses finare än andra.) I exemplet ovan kan man säga att Sembène gick in i debatten på modultänkandets premisser. Men när han utmanades fick han erkänna dess begränsningar. Synen på skriftspråk är en helt central ingrediens i modultänkandet, men språklig standardisering är en ganska ny företeelse. Ännu på 1700-talet kunde till exempel svenska texter svaja betänkligt i sin ortografi. Det var tryckmediets spridning och nationalstatens allt starkare grepp om medborgarna som gradvis drev fram en normering.

Situationen i 1900-talets Västafrika var än mer komplicerad. Wolof var inte bara ett av dussintals språk som saknade en etablerad skriftnorm – dess förskriftligande hade dessutom skett i två olika alfabet. Det latinska alfabetet slog igenom med kraft när fransmännen erövrade de västafrikanska territorierna på 1800-talet; islam, och därmed ‘ajami, en anpassad arabisk skrift, fanns redan på plats. Av administrativa skäl började fransmännen transkribera lokala språk i början av 1900-talet, men det var ingen

prioritering i början. Tvärtom sågs de lokala språken som ett slags kuriosas.

Men så har vi de där gränsgångarna som historien är så full av: på 1840- och 50-talen fördjupade sig en katolsk präst, David Boilat, i wolofs grammatik och kulturarv. Hans franskklingande namn till trots var David Boilat infödd senegales – men med fransk far. Wolof var Boilats modersmål, men han utbildades till fransk katolik.

Kombinationen ledde honom först till att samla berättelser, sånger och så kallade gris gris, ett slags

korancitat, för att i etnografisk anda bevara spår av den lokala kulturen. Det arbetet ledde sedan till hans banbrytande ”Grammaire” över wolof som publicerades 1858.

Här märker man hur varken språk eller litteratur någonsin finns tillgängliga som studieobjekt per automatik. Tvärtom blir de aktivt skapade under specifika historiska omständigheter. Boilats samlingar, som han själv såg som etnografisk information, skulle plockas upp långt senare av Senghor just som en *litterär* tradition. Hans ansträngningar att

standardisera wolof hamnade däremot i bakvattnet. Fram till den tidiga avkoloniseringen på 1960-talet skulle franskan inta en närmast orubblig position som Senegals *moderna* språk – trots att det talades bara av en gynnad minoritet.

”Ceddo”-affären uppstod dock vid ett vägskäl: 1968 hade wolof, pulaar, med flera språk fått status som ”nationella” språk, och nu avsåg regeringen att ta kontroll över förskriftligandet. Bort med alla alternativa stavningssystem! Nu skulle enhetlig stavning på språkvetenskaplig grund införas.

Affären handlade alltså till syvende och sist om statens auktoritet i skapandet av en blivande befolkning av läsare på ”folkspråken” – i linje med modultänkandet.

I ett längre perspektiv blev det en halv seger för staten. Även om vardagspraxisen fortsätter att variera infördes så småningom en officiell ortografi (med dubbla konsonanter). Och den skrivna litteraturen tilltar i styrka: Boubacar Boris Diop, till exempel, övergick på 00-talet till att skriva på wolof.

Utvecklingen ligger i linje med vad Mukoma wa Ngugi förordar i "The rise of the African novel". Men hos honom utspelar sig den afrikanska litteraturens drama helt mellan engelska och lokala språk.

På ett plan bör hans bok läsas som en generationsuppgörelse. För den unge Mukoma, själv romanförfattare, ligger problemet i hur receptionen av afrikansk litteratur formades av "Makerere-generationen". Uttrycket syftar på en litteraturkonferens som hölls 1962 på Makerere-universitetet i Uganda och vars utfall, enligt

Mukoma, blev en konsensus kring engelskan som det bärande, panafrikanska litterära språket. Achebes linje, på ett ungefär. Därmed trängdes en tidigare litteraturhistoria bort ur bilden, särskilt den litterära renässans på ett flertal afrikanska språk som pågick i Sydafrika strax före och efter 1900. Och Mukoma har helt rätt: det är närmast tragiskt att inte romaner som A. C. Jordans "Ingqumbo Yeminyanya" (xhosa, 1940; "Förfädernas vrede") eller Thomas Mofolos "Moeti Oa Bochabela" (sotho, 1907; "Resan i österled") har varit lika självklara

referenser som Achebes ”Allt går sönder” (1958). Hans ambition att skriva in dessa tidiga författare i en längre berättelse om det moderna Afrikas litteratur är uppfriskande. Men samtidigt sker hans egna läsningar av Jordan och Mofolo genom engelska översättningar. Det både bekräftar att språk alltid interagerar med varandra – och för oss tillbaka till maktförhållandena mellan språk. Inte heller Mukomas kritik mot engelskan kan undkomma engelskan.

Stefan Helgesson
kultur@dn.se

Äldre i Norge kan få syrgas på boendet – men inte i Sverige

TORSDAG 21 MAJ 2020

I Sverige ska äldre i första hand ges morfin vid andnöd, enligt flera regioners riktlinjer som DN gått igenom. I Norge ser det annorlunda ut – där har äldreboenden utrustats med syrgas under pandemin.

– Vi är måna om att allvarligt sjuka patienter på sjukhemmen ska få god behandling, säger Ole Bö på norska Helsediretoratet.

Norge har i samband med pandemin gett alla äldreboenden i uppdrag att öka sin kapacitet att kunna ge äldre syrgas.

I ett mejl till DN beskriver Ole Bö, senior rådgivare på norska Helsedirektoratet, att frågan blivit aktuell då många äldre drabbats av så kallad ”tyst hypoxi” vid covid-19 – mycket låg syresättning trots att symtomen inte märks.

”Vi är måna om att allvarligt sjuka patienter på sjukhemmen ska få god behandling. Ibland kan de innebära att patienten läggs in på sjukhus i respirator, men i andra

fall klarar inte den äldre en sådan ansträngning, och då kan det vara mer lämpligt och värdigt med syrgas och lindrande behandling på sjukhemmet”.

I svenska regioners styrdokument som DN gått igenom, är direktiven annorlunda. Flera uppger explicit att ingen syrgas ska ges vid covid-19 på äldreboenden. För syrgasbehandling måste äldre föras till geriatrik klinik eller till akutsjukhus.

DN har beskrivit hur anhöriga vittnar om att äldre inte fått behandling mot covid-19, utan i

stället palliativ vård, utan att läkare informerat om detta.

Enligt ett regionbeslut i Region Norrbotten är syrgasbehandling en viktig del i behandlingen av covidpatienter. Men:

”Ingen syrgasbehandling ska ges i hemmet eller på särskilt boende med anledning av covid-19. Om indikation för syrgasbehandling föreligger ska patienten vårdas på sjukhus”, slår dokumentet fast. Om syrgas inte ordineras ska lufthunger behandlas enligt palliativa rutiner – med opiodläkemedel.

Regionen har nyligen anmälts till Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, av en anhörig till en person på äldreboende i Bodens kommun, som menar att regionen nekar covidsjuka på äldreboenden såväl syrgas som sjukhusvård.

Det stämmer inte, enligt regionens chefläkare Pia Näsval: – Boendet eller adressen får absolut inte avgöra vem som får syrgas, men vi har gjort bedömningen att om man behöver syrgas, då är man så sjuk att man är i behov av sjukhusvård. Västra Götalandsregionen hänvisar till Socialstyrelsens

behandlingsråd, där syrgas anges som en möjlig behandling vid hypoxi, syrebrist i blodet. Men: ”Särskilda boenden är i Västra Götaland liksom i många andra regioner i regel inte utrustade med syrgas. Vid dyspné (andnöd, reds anm) rekommenderas därför i första hand läkemedelsbehandling före syrgas”.

I Gävleborg har frågan om syrgas uppmärksamrats efter att en sjuksköterska och lokalpolitiker för Sverigedemokraterna slagit larm om att syrgas inte ges på särskilt boende.

”Syrgasbehandling vid palliativ eller kurativ vård i hemmet samt på Säbo är inte aktuellt vid covid-19”, säger regionens riktlinjer som sätter läkemedel som förstahandsalternativ vid palliativ vård.

Enligt riktlinjerna kan det för vissa äldre vara aktuellt med sjukhusvård inklusive syrgas – men det är osannolikt att patienten kan dra nytta av syrgasbehandling vid hög biologisk ålder, särskilt i kombination med andra sjukdomar.

John Mälstam, chefläkare i Region Gävleborg, beskriver att han veckovis har möte med regionala chefsöverläkare.

– För två veckor sedan var vi alla överens om att syrgas på särskilda boenden inte var aktuellt.

Att bara sätta ut syrgas här och var och skruva på en kran vore en medicinsk säkerhetsrisk, påpekar Mälstam som understryker att syrgas är ett läkemedel som kräver medicinsk kompetens:

– Det vi har sagt, som det blivit så mycket reaktioner på, är att man måste särskilja patienter i palliativ vård och en patient som ska ha

akut behandling. Är man satt på palliativ vård som är vård i livets slutskede är det viktigt med överenskommelse mellan vårdgivare och patient eller anhöriga. Det stämmer inte att alla på särskilt boende förvägras syrgas.

Av riktlinjen för Region Stockholm framgår att syrgas inte kommer att ges på särskilt boende – syrgas gäller inte generellt vid palliativ vård, utan att öppna fönster, lägesförflyttningar och morfin. Äldre som inte bedöms vara döende utan ha behov av syrgas ska flyttas till en högre

vårdnivå, till geriatrisk klinik eller akutsjukhus.

”I dessa fall ska man överväga akut remittering till sjukhus, då Säbo saknar erfarenhet och resurser att kunna erbjuda god syrgasbehandling till denna grupp”.

– Syrgas finns normalt inte på äldreboenden i Stockholm, säger Fredrik Sandlund, verksamhetschef för Palliativt centrum i Region Stockholm som ingår i den lokala krisledningen för närsjukvården under pandemin.

Är det på grund av bristande erfarenhet och resurser som man inte kan erbjuda syrgas snarare än behovet?

– Eftersom man inte har syrgas till vardags så har man inte heller kunskap om syrgasbehandling inom äldre vården i Stockholms län. I början av pandemin var det fokus på att det fanns skyddsutrustning och att man arbetade enligt basala hygienrutiner.

Sandlund pekar på att det inte bara handlar om att ha syrgas på plats utan att kunna hantera den,

en kompetens som inte finns på särskilt boende.

Grundprincipen är samtidigt att vården, i så stor utsträckning som möjligt ska ske på det särskilda boendet. De äldre ska inte behöva skickas till akutsjukhus under pandemin, både för att minska trycket på akutsjukhusen och minimera smittrisen.

Mobila sjukvårdsteam – ASIH, avancerad sjukvård i hemmet – kan i enskilda fall komma till äldreboendet och ge syrgas på plats.

– Det har förekommit men inte i jättemånga fall.

Samtidigt hänvisar Sandlund till evidens för att opioder ger bästa effekt för att lindra andnöd vid palliativ vård.

DN beskrev 2006 larm om att syrgas av ekonomiska skäl plockades bort från Stockholms äldreboenden.

– Det är skamligt, sade Wilhelmina Hoffman, dåvarande överläkare på Stockholms sjukhem, som anser att syrgas kan ge lindring i livets slutskede.

Men syrgasen fortsatte att tas bort successivt från ädelreformen på 90-talet, då ansvar för vård på äldreboenden övergick från

landsting till kommuner, skriver Sofi Thunvik, kommunikatör på äldreförvaltningen i Stockholms stad, i ett mejl:

”Genom åren har man slutat att förvara syrgas på äldreboendena”.

När Stockholms sjukvård rustades för en anstormning av covid-sjuka byggdes på kort tid ett fältsjukhus i Älvsjö. Syrgas lyftes särskilt fram som en tillgång. Sjukhuset står nu oanvänt. Hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson: – Det är jättebra för det ger en reservkapacitet om akutsjukhusen eller geriatriken skulle få ont om

syrgas. Så är det inte nu, säger han.

Enligt Eriksson har sjukvården organiserats till fördel för de sköraste patienterna under pandemin, med utökade uppdrag till bland annat ASIH och läkarbilar.

– De äldre får tillgång till den mest kvalificerade vården – i hemmet till och med. Vi prioriterar de här patienterna. De ska inte behöva sitta på en akutmottagning i 12-15 timmar. Om man behöver syrgas, så finns det kapacitet på akutsjukhus eller i geriatriken.

Thomas Lindén, avdelningschef på Socialstyrelsen, säger att syrgas ska användas kurativt om det bedöms ha ett värde för patienten.

– Om det inte finns på äldreboende får man flyttas till sjukhus.

När det gäller syrgas i palliativt syfte är expertisen delad i två läger.

– Det finns en medicinsk kontrovers om nyttan av syrgas i palliativt syfte. Vissa anser att syrgas har en roll, andra att det inte tillför något i det läget, säger Thomas Lindén och fortsätter:

– Vi har gett ut ett dokument om vägledning kring symptomlindring i palliativ vård och där tar vi upp syrgasbehandling. Vi tar inte ställning. Det finns två principer helt enkelt. Det är nog inte så lätt att hitta evidens här. Man kan ge en god palliativ vård med eller utan syrgas.

Ingmar Skoog är professor och föreståndare för Centrum för åldrande och hälsa i Göteborg:

– Om någon har behov av syrgas, så ska de ju få det. Det får inte bli så att bara för att man bor på ett äldreboende så kan man inte få

syrgas. Det är emot alla etiska riktlinjer. Det viktigaste är att det görs en individuell bedömning. I Norge har man sett till att få syrgas på plats på äldreboenden. Vad säger du om det?

– Går det i Norge, så borde det gå i Sverige. Annars får man säga att vi inte har råd att ge människor på äldreboende syrgas och inte hitta på andra orsaker.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Två greps och släpptes – hustruns försvinnande fortsätter att vara en gåta

TORSDAG 21 MAJ 2020

Anne-Elisabeth Falkevik Hagen var gift med en av Norges rikaste män. 31 oktober 2018 försvann hon. Maken Tom Hagen berättade att han blivit kontaktad av kidnappare.

18 månader efter försvinnandet tog historien en ny vändning: Tom Hagen greps misstänkt för mord eller medhjälp till mord på sin hustru.

Det här är vad som hänt i fallet.
Dokument. Sofie Österström, reporter på DN

Området Fjellhamar ligger en bit nordost om centrala Oslo. Med utsikt över sjön Langvannet har paret Hagen bott i sin villa sedan 1980-talet.

Maken, Tom Hagen, är en av Norges rikaste män.

Förmögenheten har han skaffat sig delvis genom att ha varit med och grundat det norska elbolaget Elkraft AS på 1990-talet, men han har också investerat i fastigheter. Tom Hagen beskrivs som en affärsman som inte gör så mycket

väsen av sig, men enligt finansstidningen Kapital var han förra året god för 1,9 miljarder norska kronor.

Den 31 oktober 2018 är en onsdag.

Det har regnat och är grått ute. Det är den här dagen som Tom Hagen på eftermiddagen kontaktar polisen och meddelar att hans fru är försvunnen. Han berättar att han hittat parets hundvalp inlåst i ett rum, samt ett hotbrev med krav på en lösesumma skrivet på dålig norska.

Det blir starten på en utredning som kommer att ta flera märkliga vändningar och som kommer att pågå under lång tid.

Under tio veckor ska polisen arbeta intensivt – och hemligt – med att försöka få klarhet i vad som hänt hustrun, Anne-Elisabeth Falkevik Hagen. Men arbetet leder inte till något konkret. Den 9 januari 2019 håller polisen en presskonferens där man bekräftar att man misstänker att Anne-Elisabeth blivit kidnappad, och hoppas att allmänheten nu kan komma med tips för att hjälpa utredningen framåt.

På presskonferensen säger polisen att man inte har fått några livstecken från Anne-Elisabeth, men att kidnapparna kommunicerat genom en ”digital kommunikationsplattform” som ska försvåra kommunikationen. – Det har framförts både krav på lösesumma och allvarliga hot i fallet. En lösesumma i form av kryptovaluta, sade förundersökningsledaren Tommy Bröske på en presskonferens då. Motivet bakom det misstänkta brottet tros vara ekonomisk vinning, berättar norska polisen vidare, och polisen har gett

familjen rådet att inte gå med på några krav från kidnapparna. Kriminaltekniska undersökningar har gjorts och spår har säkrats, får allmänheten veta. Nu har dock utredningen inte kommit längre. Nyheten får spridning internationellt, och norsk press lägger ned stora resurser på att följa händelserna och rapportera om det alla tror är en kidnappning. Polisen har fram tills nu arbetat med utredningen under stort hemlighetsmakeri. Man menade att det fanns tecken som tydde på att Anne-Elisabeths liv var i fara

om allmänheten skulle få kännedom om kidnappningen. Flera medier hade information om försvinnandet, men valde efter uppmaning från polisen att inte publicera – något som senare kom att skapa debatt. Dagen efter polisens presskonferens, den 10 januari, släpps en film från en övervakningskamera placerad utanför Tom Hagens kontor, inte långt från parets hem. På filmen syns en mörklädd man som går längs vägen för att sedan vända tillbaka igen. Filmen är tagen på morgonen den 31 oktober, dagen

då Anne-Elisabeth anmälades försvunnen.

Bara 24 minuter senare går en annan man förbi, samma väg. Polisen vill nu komma i kontakt med männen på filmen – och uppger samtidigt att man fått in över 100 tips sedan presskonferensen, rapporterar TT.

Tipsen fortsätter att strömma in – efter några dagar är tipsen uppe i 800.

I en lång artikel i VG från 2019 tar man upp frågorna som tidigt dök upp i utredningen. Varför just Anne-Elisabeth? Hennes man är

mycket rik – men han hamnade 2018 ändå ”bara” på plats 172 på listan över Norges mest förmögna, skriver tidningen.

Men något genombrott i utredningen kommer inte.

○ ○ ○

Den 16 januari sker så något. Kidnapparna ska ha kontaktat familjen på nytt. Det meddelar familjens advokat Svein Holden vid en presskonferens en vecka senare.

– Meddelandet kom i samma digitala plattform som vi tidigare har mottagit meddelanden i. Detta

är en plattform där möjligheterna till kommunikation är begränsade, sade han. Han meddelade då att man önskade kommunicera med kidnapparna på en annan plattform. Och några dagar senare sker det.

Den 11 februari bekräftar polisen att man har ytterligare kontakt från dem som påstår sig ha Anne-Elisabeth, och plattformen för kommunikationen ska nu vara en annan. Vilken det rör sig om är inget polisen vill kommentera.

○ ○ ○

I slutet av april 2019 har det gått mer än ett halvår efter försvinnandet och svenska hundförare kallas in för att hjälpa till i letandet efter Anne-Elisabeth. Tipsen som kommit in till den norska polisen uppgår nu till tusentals. Men polisen börjar nu kommunicera att sannolikheten att hitta Anne-Elisabeth i livet är mindre.

– Samtidigt vill jag påpeka att vi inte har några bevis för det motsatta, sade polisen som leder förundersökningen, Tommy Brøske, till VG då.

Den 26 juni meddelar dock polisen att man nu arbetar med huvudhypotesen att Anne-Elisabeth Falkevik Hagen inte längre lever.

– Det är fortfarande mest sannolikt att Anne-Elisabeth Hagen är utsatt för en allvarlig straffbar handling, men vi anser det nu mindre sannolikt att vi står inför ett bortförande med ekonomiska motiv, säger Tommy Brøske vid en presskonferens. Sedan vänder det igen. Den 8 juli uppstår ny kommunikation med dem som säger sig ha Anne-Elisabeth. De ska då ha påstått att

hon var i livet, enligt norska public service, NRK, som hänvisar till familjens advokat Svein Holden.

En månad senare verkar polis och familjens syn på saken gå isär.

Familjen, via advokaten, tror att Anne-Elisabeth är vid liv, medan polisen jobbar efter teorin om det motsatta. Om det finns någon eller några misstänkta gärningsmän vill inte polisen kommentera.

Utredningen fortgår med en rad nya fynd, bland annat ett skoavtryck som offentliggörs. I september blir det känt att polisen

arbetar efter teorin att Anne-Elisabeth mördades redan samma dag hon anmäldes försvunnen – den 31 oktober 2018.

I en intervju med NRK dagen före årsdagen säger advokaten att familjen har goda skäl att tro att de som kidnappat Anne-Elisabeth också följer vad som rapporteras om fallet i medierna.

– Vi har tidigare i kommunikationen upplevt att få direkt respons på det som blivit sagt på presskonferenser, säger Svein Holden.

På årsdagen säger sig polisen ha ett antal namn på potentiella

gärningspersoner, och när det nya året 2020 inleds registreras fallet med Anne-Elisabeth Hagen som ett ouppklarat mord.

– Vi ”slår inte fast” att Anne-Elisabeth Hagen är mördad, men vi har jobbat med en huvudhypotes om mord sedan sommaren 2019. Som det ser ut nu menar vi därför att det är naturligt att hon kommer in i statistiken över ouppklarade mord, sa förundersökningsledaren Tommy Bröske till NRK den 22 januari.

○ ○ ○

Det är morgon, tisdagen den 28 april 2020. Snart har det gått exakt 18 månader sedan Tom Hagen ringde polisen, den där regniga onsdagen i oktober 2018. Nu är det polisen som griper honom när han är på väg till jobbet.

Dagen för gripandet har polisen sagt att det också är viktigt att klarlägga om fler personer är involverade. Men att Anne-Elisabeth Falkevik Hagen någonsin varit bortförd av kidnappare tror inte längre polisen.

– Polisen menar med andra ord att saken bär spår av ett tydligt planlagt vilseledande, sade förundersökningsledaren Tommy Bröske under presskonferensen. Någon ”motpart” som skickat digitala meddelanden tros alltså aldrig ha existerat.

Tom Hagen häktas dagen efter, den 29 april, misstänkt för mord eller medhjälp till mord på sin hustru.

Han nekar bestämt till alla anklagelser och på torsdagen den 30 april överklagade han häktningsbeslutet.

– Vi menar att grundvillkoret – skälig grund för misstanke – inte är uppfyllt, sade Hagens advokat, Svein Holden.

Efter att Tom Hagen häktades har fler tips kommit in till polisen, rapporterar NRK på torsdagskvällen den 30 april, och flera av dem undersöks vidare. Veckan efter gripandet har polisen också på nytt undersökt både makarna Hagens hus samt Tom Hagens arbetsplats.

Det har också framkommit uppgifter om makarnas äktenskapsförord daterat 1987. Enligt det skulle Tom Hagen

behålla det mesta av förmögenheten vid en eventuell skilsmässa – men om äktenskapsförordet skulle hålla för en rättslig prövning har experter som NRK talat med tvekat om.

Hagen beskrivs av källor till NRK som en ”analog” man, som enligt advokaten Svein Holden knappt lyckas öppna en bilaga i ett mejl. Papper och penna är att föredra. – Så som jag känner honom är han en drivande och duktig företagare. När det kommer till hans digitala kompetens är det inget tvivel om att han är av den

gamla skolan. Han har en gammeldags Nokia, inte en smart telefon. Jag förstod snabbt att det inte var någon vits med att skicka textmeddelanden till honom, för det klarar han inte, säger Svein Holden till NRK.

Det, menar han, skulle tala emot att Hagen legat bakom den digitala kommunikationen som förekommit i utredningen.

På morgonen tisdagen den 5 maj spärrar polisen av ett större område kring huset. Enligt tidningen VG har polisen satt upp ett vitt tält över en brunn som nu undersöks. Vid lunchtid

kommenterade polisen undersökningsläget med att de är hoppfulla att lösa fallet. Polisen genomför grundliga undersökningar av egendomen, berättade polisadvokat Haris Hrenovica för VG.

– Sökandet efter den saknade har varit prioriterat sedan fallets början. Det är en central uppgift för efterforskningen, säger han.

– Ända sedan början på utredningen i fallet har vi haft tre mål för ögonen: Det är att ta reda på vad som hänt med Anne-Elisabeth Hagen, var hon befinner sig och inte minst vem som är

ansvarig för att hon är borta. Det har varit ett mål, det är fortsatt ett mål och vi jobbar med oförminskad styrka med att hitta svar på de frågorna, säger Haris Hrenovica till VG.

Den 8 maj släpptes Tom Hagen ur häktet, efter beslut från Högsta domstolen. Han fick först gehör för sin överklagan hos lagmansrätten, Norges motsvarighet till hovrätten. Men efter att polisen i sin tur överklagat deras beslut gick ärendet vidare till Högsta domstolen, som senare beslutade till Hagens fördel.

Hagen är inte längre frihetsberövad, men ska fortfarande vara misstänkt. Samma dag kom uppgifter om att en man i 30-årsåldern hade gripits, misstänkt för att antingen ha dödat Anne-Elisabeth eller varit delaktig i brottet. Mannen släpptes dock på fri fot den 9 maj, men ska enligt polisen fortsatt vara misstänkt.

Anne-Elisabeth Falkevik Hagen har fortfarande inte hittats.

Sofie Österström

sofie.osterstrom@dn.se

Fakta. Gifter sedan 1969

Tom Hagen

70 år och en av Norges rikaste män. Har skaffat sin förmögenhet delvis genom att ha varit med och grundat det norska elbolaget Elkraft AS på 1990-talet då den norska elmarknaden avreglerades, men han har också investerat i fastigheter.

2019 listades han av finansstidningen Kapital på plats 164 av 400 över Norges rikaste. Han beräknades då vara god för 1,9 miljarder norska kronor.

Anne-Elisabeth Falkevik Hagen

Gift med Tom Hagen sedan 1969. De har bott tillsammans i sitt hem i området Fjellhamer sedan 1982. Försvunnen från sitt hem sedan den 31 oktober 2018. Först utreddes försvinnandet som en kidnappning, men sedan sommaren 2019 arbetar norska polisen utifrån huvudhypotesen om mord. Någon kropp har ännu inte hittats.

Assad beslagtar kusinens tillgångar

TORSDAG 21 MAJ 2020

Syrien.

Den syriska regimen beslutade på tisdagen att konfiskera tillgångar som tillhör Rami Makhlouf, kusin till Bashar al-Assad och en av Syriens rikaste män, rapporterar Reuters. Makhlouf uppger att flera medarbetare på hans lukrativa mobiloperatören Syriatel gripits.

Mångmiljardären Rami Makhlouf har tidigare stått Assad nära och

deltagit i finansieringen av det syriska inbördeskriget. Den pågående maktkampen påverkar den redan bräckliga ekonomin – den syriska valutan har rasat till rekordlåga nivåer.

Saeed Alnahhal

14

TORSDAG 21 MAJ 2020

ton med medicinsk utrustning och förnödenheter som ska hjälpa till att begränsa spridningen av det nya coronaviruset har Förenade arabemiraten låtit flyga till Israel som nödhjälp till palestinierna. Det är första gången som landet officiellt skickat ett flygplan till Israel.

Arabstaterna, med undantag för Egypten och Jordanien, har inga officiella relationer med Israel, men några Gulfstater har ökat

kontakterna med landet, till följd av en delad oro för Iran.

TT-AFP

Flera döda när cyklon drog fram

TORSDAG 21 MAJ 2020

Supercyklonen "Amphan" med vindstyrkor på drygt 51 meter per sekund drog i går in över delstaterna Västbengalen och Odisha i östra Indien samt delar av Bangladesh. Cyklonen har orsakat omfattande förstörelse – och enligt Reuters har 14 människor dött.

– Situationen är mer oroande än coronapandemin. Vi vet inte hur vi ska hantera det, säger Mamata

Banerjee, Västbengalens regeringschef.

Enligt indiska myndigheter hade 650 000 människor evakuerats, men det har sam-tidigt varit svårt att hitta platser där de kan hysas då många existerande tillfälliga boenden används som karantäncenter för coronadrabbade. Enligt myndigheterna i Bangladesh har cirka tre miljoner människor och minst en halv miljon boskap förts i säkerhet från kustnära områden.

TT-Reuters

Tusen döda på 24 timmar i Brasilien

TORSDAG 21 MAJ 2020

Brasilien.

1 179 coronarelaterade dödsfall har registrerats i Brasilien det senaste dygnet, uppgav landets hälsodepartement på onsdagen. Det är första gången som antalet döda under ett dygn överstiger 1 000 i landet, och den totala siffran var på onsdagen uppe i 17 971.

Antalet som bekräftas vara smittade med det nya coronaviruset i Brasilien är uppe i

271 628, en ökning med 17 408 de senaste 24 timmarna.

TT-AFP

Mink tros ha smittat människa

TORSDAG 21 MAJ 2020

Nederländerna.

En person som arbetade på en minkfarm i Nederländerna smittades med det nya coronaviruset av en mink, uppger landets jordbruksminister Carola Schouten i ett brev till parlamentet. Utbrott av coronaviruset upptäcktes på minkfarmer i landet i april, när personal observerade att en del djur hade svårt att andas.

Nederländska folkhälsomyndigheten bedömer dock risken att smittas av djur utanför farmerna som minimal.

TT-Reuters

Sydkoreanska elever tillbaka i skolan

TORSDAG 21 MAJ 2020

Sydkorea.

Hundratusentals sydkoreanska elever har återvänt till skolan i takt med att landet öppnas igen efter två månaders nedstängning till följd av coronapandemin.

Eleverna fick sin kroppstemperatur kontrollerad och tilldelades handsprit när de

hälsades av personalen på onsdagsmorgonen.

Till en början är det 440 000 sistaårselever på motsvarigheten till gymnasiet som har återvänt. Övriga elever väntas återvända i omgångar de kommande veckorna. Om någon elev insjuknar kommer den aktuella skolan omedelbart att stängas igen.

TT-AFP

Kinesiska staten blir storägare i Norwegian

TORSDAG 21 MAJ 2020

Kinesiska staten går genom bolaget BOC Aviation Limited in som delägare i flygbolaget Norwegian med knappt 13 procent av aktierna. Detta efter den rekonstruktion som genomförts för att rädda bolaget.

– Det är helt klart en defensiv åtgärd, menar flyganalytikern Jacob Pedersen på danska - Sydbank.

Det är genom att man konverterar ett leasingavtal till nästan 390 miljoner aktier som BOC Aviation förvärvar 12,67 procent av aktierna i Norwegian, rapporterar norska Dagbladet. BOC Aviation har inte tidigare haft aktier i Norwegian, men man har haft avtal om leasing av flygplan. ”BOC Aviation är ett företag som kontrolleras av Sky Splendor Limited, som i sin tur kontrolleras av Bank of China Limited som i sin tur kontrolleras av Central Huijin Investment Ltd, som i sin tur kontrolleras av Kina Investment Corporation, som i sin

tur ägs av Folkrepubliken Kina”,
lyder börsmeddelandet.

Det var i början av april den
norska flygjätten presenterade sin
krisplan. Målet har varit att
konvertera delar av företagets
miljardskulder till leasingbolag,
banker och övriga långivare till
aktier för att på så sätt stärka sin
balansräkning.

Under onsdagsmorgonen
meddelade företaget att man
uppfyllt villkoren för att ta del två
av den norska statliga
lånegarantin som totalt uppgår till
3 miljarder norska kronor.

– När vi nu har tillgång till
regeringens lånegarantier kan vi
fortsätta bygga upp företaget
ytterligare. Detta är en bekräftelse
på att aktieägare, marknaden,
obligationsinnehavare,
leasingföretag och andra långivare
har förtroende för Nya Norwegian
och företagets framtida strategi,
sa Norwegians koncernchef Jacob
Schram i ett uttalande.

Kinesiska företagsinvesteringar i
Europa har ökat kraftigt under
senare år. Det har också väckt oro
i flera länder, i synnerhet under
den pågående pandemin som ju

öppnar för starka intressen att ta över av krisen försvagade bolag. Men fallet Norwegian handlar inte om en aggressiv kinesiskt uppköpsplan. Det är flyganalytikern Jacob Pedersen övertygad om. Och det är inte bara BOC Aviation som gör så i dagens läge.

– Leasingbolagen har tvingats komma fram till ett avgörande: Är det bättre för oss att omvandla vår fordran på leasingen till aktier – eller ska vi bara låta Norwegian gå i konkurs. Och de har accepterat att Norwegian är mer värt för dem

som ett levande bolag än ett bolag i konkurs.

– Det är en klar defensiv åtgärd. Jag tror inte att något leasingbolag egentligen vill det här. De lever på att leasa ut flygplan, inte på att äga flygbolag, tillägger han.

Flygskribenten Jan Ohlsson håller med.

– I ett normalt läge hade leasingbolagen tagit tillbaka sina flygplan och satt Norwegian i konkurs för att hyra ut dem till andra bolag. Men nu när ingen annan vill flyga planen, så var det här den väg de kunde gå.

– Norwegians smala lycka är att de är tillräckligt stora. Hade bolaget varit mindre hade leasingbolagen struntat i det. Men i det här fallet stod för mycket på spel.

**Vad händer när krisen är över?
Kommer BOC Aviation och de andra att behålla sitt ägande?**

– Vi vet ju inte hur långvarig krisen blir eller om det kommer att finnas behov för ytterligare kapitalinjektioner. Men jag är rätt säker på att leasingbolagen har gått in i det här med förhoppningen att Norwegian ska börja tjäna pengar och att de

senare kommer att kunna sälja av sina aktier, säger Jacob Pedersen. Han påpekar att det finns klausuler i avtalen som gör att bolagen inte kan sälja av allt på en gång.

– Men jag tror inget leasingbolag vill i det långa loppet vara ägare till flygbola, säger han.

När Oslobörsen öppnade på onsdagen föll Norwegians aktie och halverades på nästan tio minuter, vilket förklaras med att antalet aktier som ett resultat av krisplanen multipliceras och att varje enskild aktie får ett mycket

lägre pris. Vid 10.30-tiden hade värdet återhämtat sig något.

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Rekordlåg styrränta på Island

TORSDAG 21 MAJ 2020

För fjärde gången sedan februari sänker Islands centralbank styrräntan, den här gången med 75 punkter till rekordlåga 1,0 procent.

Landets BNP-tillväxt väntas också sjunka dramatiskt och i stället krympa med åtta procent i år som konsekvens av att turismen till landet helt stannat av. Det skulle i så fall vara en sämre siffra än

under finanskrisen 2009 då nedgången var 6,7 procent. Landets arbetslöshet spås stiga till 12 procent under tredje kvartalet.

TT-Reuters

Massuppsägning hos Rolls-Royce

TORSDAG 21 MAJ 2020

Brittiska Rolls-Royce ska göra sig av med 9 000 av sina 52 000 anställda när man genomför en massiv omorganisation.

Bolaget som bland annat tillverkar flygmotorer lider nu av att flygindustrin hamnat på paus i spåren av coronapandemin och uppsägningarna är ett led i ett sparpaket på 1,3 miljarder pund, drygt 13 miljarder svenska kronor.

TT-Reuters

Norwegian får grönt ljus för lånegarantier

TORSDAG 21 MAJ 2020

Norwegian har fått grönt ljus gällande statliga lånegarantier på totalt tre miljarder norska kronor, uppger bolaget i ett pressmeddelande. Flygbolaget har under de senaste månaderna varit pressat i spåren av coronapandemin och konkurshotat, något som dock kunde undvikas i mitten av maj genom skuldrekonstruktion och nyemission.

”Målet har inte bara varit att Norwegian ska överleva utan också komma tillbaka starkare”, säger vd:n Jacob Schram i ett pressmeddelande.

TT

Vallokalerna fulla trots virusutbrott

TORSDAG 21 MAJ 2020

Miljontals burundier gick på onsdagen till vallokalerna för att utse en efterträdare till president Pierre Nkurunziza som avgår som statschef i Burundi efter 15 år vid makten. Regeringen har sparkat ut Världshälsoorganisationens representanter och favorittippade kandidaten Evariste Ndayishimiye har sagt

att Gud kommer att skydda invånarna mot covid-19.

Sociala medier som Facebook, Twitter och Whatsapp hade stängts av i Burundi under valdagen men nyhetsbyråer med personal på plats rapporterade om långa köer till vallokalerna i Burundi. Bara med hjälp av så kallade VPN-klienter var det möjligt att nå dessa tjänster och en lokal journalist har twittrat en bild där hundratal människor stod tätt, utan ansiktsskydd, i kö till en vallokal. På en annan bild syntes dunkar med desinfektionsmedel för väljarna.

En vecka har gått sedan landets regering kastade ut Världshälsoorganisationen WHO:s representanter ur landet, vilket ska ha skett efter en längre tids oenighet kring hanteringen av covid-19 i landet. På onsdagen hade 42 fall av covid-19 bekräftats i det lilla landet med 12 miljoner invånare. Men bara 633 test har utförts och det är därför möjligt att mörkertalet är stort, inte minst då smittspridningen av covid-19 verkar ske okontrollerat i grannlandet Tanzania i öster. Evariste Ndayishimiye, som är storfavorit till att vinna årets val,

har tidigare sagt att Gud skyddar burundierna mot covid-19, och skulle folk smittas är det Guds vilja att så sker:
– Gud älskar Burundi och om det finns människor som har testat positivt så är det för att Gud visar sin makt i Burundi, har Ndayishimiye sagt, enligt The Guardian.
Ndayishimiye är en tidigare general som utsetts till kandidat av regeringspartiet CNDD-FDD att ta över efter president Pierre Nkurunziza, som stiger åt sidan efter 15 år vid makten.

Egentligen skulle Nkurunzizas år som statschef vara över redan för fem år sedan, men han utnyttjade ett kryphål i författningen för att ställa upp för en tredje mandatperiod.

Det var under oroligheterna som uppstod efter det beslutet, som en grupp generaler genomförde en kupp då Nkurunziza befann sig i grannlandet Tanzania. Kuppen slogs ned efter några dramatiska dygn och när Nkurunziza återvänt hade hundratusentals människor flytt landet.

Nkurunziza har under de senaste fem åren stärkt regeringspartiet

CNDD-FDD:s grepp om makten och oppositionens manöverutrymme har begränsats kraftigt. Bujumbura, som är ett starkt fäste för oppositionen, har dessutom ersatts av Gitega som huvudstad i landet.

I vintras meddelade Nkurunziza överraskande att han skulle träda åt sidan. Han får en fallskärm på motsvarande runt fem miljoner kronor, en pension som motsvarar senators lön samt en titel som landets högsta beskyddare på livstid.

Evariste Ndayishimiye väntas värna Nkurunzizas intressen och

hela statsapparaten är i händerna på Nkurunziza och CNDD-FDD, vilket förklarar varför man insisterat på att hålla valet trots den pågående covid-19-pandemin.

Ndayishimiye utmanas främst av oppositionsledaren Agathon Rwasa och hans parti CNL, som hävdar att hundratal av deras anhängare fängslats. Medlemmar av den regeringstroga ungdomsmilisen Imbonerakure ska dessutom ha gjort våldsamma utfall mot CNL-anhängare. Politiskt våld har varit ständigt närvarande i Burundi sedan tidigt

1990-tal, då inbördeskriget som skulle skörda hundratusentals dödsoffer bröt ut. Landet räknas som ett av de tio fattigaste i världen, sett till BNP per capita. Ett preliminärt valresultat väntas stå klart till helgen.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

Fakta. Motsättningar mellan hutu och tutsi

Burundi är ett land med runt 12 miljoner invånare som trängs på en yta lika stor som Småland. Landet präglas av samma historiska motsättningar mellan

grupperna hutu och tutsi som hos grannen Rwanda i norr, men nutidshistorien skiljer sig mellan de två länderna.

1993 bröt ett inbördeskrig ut som skulle kosta runt 300 000 människor livet. Ett fredsavtal slöts år 2005.

Folkkongressen tillfälle för Kina förklara seger mot viruset

FREDAG 22 MAJ 2020

Räkna med skryt när den årliga folkkongressen inleds i Peking i dag, fredag. Regimen kommer betona det kinesiska systemets överlägsenhet i kristider och sin ökade globala makt.

Samtidigt växer kritiken mot Kina i väst.

Pandemin har skyndat på utvecklingen mot en alltmer

polariserad värld, enligt Kinakännare som DN har talat med.

Två månader försenat på grund av det nya coronaviruset inleder Kina i dag den nationella folkkongressen. Det kommer bli en föreställning fylld av självberöm.

När premiärminister Li Keqiang håller tal på fredag kommer han förmodligen hylla det kinesiska systemets överlägsenhet att hantera kriser och peka på hur andra länder ännu kämpar med att få kontroll på viruset.

– Det blir ett propagandatillfälle att visa hur handlingskraftigt landet varit och hur ekonomin ska räddas, säger Oscar Almén, Kinaanalytiker på FOI. Inget är sig likt sedan coronaviruset bröt ut i Wuhan i januari. Ekonomin körde i botten det första kvartalet i år, ovanligt högljudda rop på yttrandefrihet hördes i Kina när viruset spred sig som snabbast, och miljontals människor har förlorat jobbet. Nu gäller det för kommunistpartiet att gjuta mod i befolkningen och visa att landet besegrat viruset och nu är på väg

tillbaka. Riktlinjerna för kongressen, som pågår i en vecka, dras upp på fredag när premiärminister Li Kequiang håller tal.

– Han kommer prata om alla framsteg som gjorts, om att alla i hela världen måste samverka för att få coronaviruset under kontroll, meddela satsningar på små och medelstora företag och satsningar på högteknologi, siar Jerker Hellström, chef för Swedish Center for China Studies. Folkkongressen brukar liknas vid ett gummistämpelparlament och är mycket av ett skådespel. Här

klubbas beslut som redan har tagits bakom lyckta dörrar. Det handlar om tillväxtmål, budget och nya lagar. I år måste de tusentals delegater som, ofta iklädda regionala folkdräkter, anländer till Peking från provinserna i Kina genomgå ett virustest innan de släpps in i Folkets stora hall vid Himmelska fridens torg. Kongressrummen kommer att desinficeras flera gånger om dagen, och vid borden på restaurangerna står endast en stol, för att undvika spridning. I år är teatern som kongressen spelar upp kanske viktigare än

någonsin. Kina vill visa befolkningen och världen att landet kommer tillbaka starkt efter virusutbrottet.

Regimen kommer också betona hur landet skickat hjälp till andra länder i kampen mot viruset och hur man nyligen gav två miljarder dollar extra till

Världshälsoorganisationen (WHO), pengar öronmärkta till fattiga länders kamp mot det nya coronaviruset.

Kina är på väg att erövra makt och är en god fe i världen – det är bilden som ska tecknas.

Utvecklingen underlättas av att

USA under Donald Trump visar allt mindre intresse för internationellt samarbete.

Men utvecklingen är inte entydig. Kina må öka sin makt och sina bidrag till internationella institutioner, men landet möter också en alltmer skeptisk inställning från väst.

– Pandemin har skyndat på utvecklingen mot en mer splittrad värld. Framöver tror jag att vi kommer se hur världen blir allt tydligare uppdelad med liberala demokratier på ena sidan och auktoritära på den andra, säger Jerker Hellström.

Han tror att flera länder i väst kommer att vilja minska sitt ekonomiska beroende av Kina och flytta ut produktion till andra länder. Samtidigt knyter Kina starkare band med utvecklingsländer och andra auktoritära regimer. Framför allt har pandemin medfört att relationen mellan USA och Kina nått bottenivåer. Trump beskyller Kina för att viruset spridit sig över världen. Samtidigt har kinesiska diplomater sått frön om att viruset uppstått i USA.

Donald Trump har sagt att USA aldrig attackerats på det här sättet, virusutbrottet är ett hårdare slag än både det japanska bombanfallet mot Pearl Harbor under andra världskriget och terrorattacken mot World Trade Center 2001, enligt den amerikanske presidenten. Kina har arbetat hårt för att ta bort strålkastarljuset från att utbrottet uppstod i Wuhan, förmodligen på en fiskmarknad. Hjälpssändningar med masker och skyddsutrustning har skickats världen över. Xi Jinping har ringt upp andra världsledare som

tampas med coronakrisen – allt för att framstå som att man står i frontlinjen för

virusbekämpningen.

– Vi har gjort allt i vår makt för att stödja och hjälpa behövande länder, sade Xi Jinping i ett tal när WHO höll årsmöte i veckan.

Allt har dock inte gått som beräknat. Vissa länder har besviket konstaterat att den utrustning de har fått haft undermålig kvalitet. Kritik som regimen slagit ifrån sig och skylt på privata företag.

– Kommunistpartiet har inte förmåga att erkänna brister. Det

måste alltid vara ofelbart och är oerhört känsligt för kritik, säger Oskar Almén.

Kina är inte vant vid att befinna sig i en roll som ansvarstagande stormakt, menar han.

– Kina hade ett gyllene tillfälle att framstå som ansvarstagande. Man erkände att man inte hanterade utbrottet bra i början och framstod senare under utbrottet som framgångsrikt i sin bekämpning. Men de beter sig alltid som ett offer.

En del bedömare varnar för att Kina kan fylla det tomrum som stormakten USA lämnat på den

internationella arenan. Men Oscar Almén tror inte Kina är intresserad av att spela den rollen, åtminstone inte som USA gjort.

– Kinas ledning är intresserad av mer makt. Men de har inte det universella intresse som USA haft. För Kina handlar det om att driva sina egna frågor.

Det kan handla om att få flera att anamma Kinas definition på mänskliga rättigheter, vilket innebär att detta till stor del ska vara en nationell fråga.

– Kina vill göra omvärlden till mer kompatibel med det kinesiska systemet. Det handlar om andra

definitioner på saker som mänskliga rättigheter, pressfrihet och tillgång till internet, säger Jerker Hellström.

I Kina har den inledande ilskan mot hanteringen av viruset avtagit i takt med att det stått klart hur svårt andra länder har haft att få ner spridningen. Medan dödstalen i Kina är under 4 000 har över 90 000 dött i USA och 35 000 i Storbritannien.

Nu är det avgörande för att behålla stabiliteten att få igång ekonomin. Internationella valutafonden (IMF) räknar med att tillväxten i Kina blir 1,2

procent i år, det vore i sådana fall den sämsta utvecklingen på årtionden och kan göra att Kina skippar att sätta något tillväxtmål för i år. Det tidigare var 6 procent. Förmodligen kommer någon form av stimulanspaket att presenteras vid kongressen. Särskilt små och medelstora företag har drabbats och väntas få någon form av lättnad.

Allra viktigast för regimen är att undvika massarbetslöshet. För många missnöjda invånare riskerar leda till instabilitet och kan hota kommunistpartiet.

Kina har dessutom ett mål om att BNP i slutet av i år ska vara dubbelt så stor som 2010. Det kan pandemin sätta käppar i hjulet för, liksom målet om att fattigdomen ska vara uttraderad i slutet av året.

Marianne Björklund

Fakta. Djurmarknader kommer att diskuteras

Tusentals delegater väntas till folkkongressen.

Frågor som kommer tas upp är bland annat:

En ny civil lag som berör kinesen från födseln livet ut. Det handlar

om att slå ihop lagar om
äktenskap, sjukförsäkring, arv
med mera. Här ingår också det
sociala kreditsystemet som ger
för- eller nackdelar beroende på
hur en person följer lagarna.
Hur nya virus kan hindras, i
samarbete med andra länder.
Hur landet ska sätta tillväxtmål.
Hur små och medelstora företag
ska få hjälp och hur nya
arbetstillfällen skapas.
Utvärdera målet om att utradera
fattigdom.
Relationen med andra länder.
Marknader med vilda djur, som
förbjudits sedan viruset bröt ut.

Kina planerar att stärka greppet om Hongkong

FREDAG 22 MAJ 2020

Vid den nationella folkkongressen i dag, fredag, lägger Kina fram ett förslag på en kontroversiell säkerhetslagstiftning i Hongkong. Förslaget beskrivs som en dramatisk eskalering i landets strävan att stärka greppet om Hongkong.

På torsdagen offentliggjordes att den nationella folkkongressen ska diskutera ett förslag i syfte att ”upprätta och förbättra

rättssystemet och tillsynssystem för Hongkong för att skydda den nationella säkerheten”,

rapporterar The Guardian.

En talesperson för den nationella folkkongressen säger vid en presskonferens inför fredagens öppnande att Kina vill ”förbättra ’ett land, två system’ som gäller i Hongkong”, rapporterar BBC.

Kongressen är kontrollerad av det styrande Kommunistpartiet.

– Den nationella säkerheten är grundbulten för landets stabilitet. Att skydda den nationella säkerheten är av fundamentalt intresse för alla kineser, inklusive

våra landsmän i Hongkong, säger talespersonen Zhang Yesui. Beskedet från folkkongressen kom efter att South China Morning Post tidigare under torsdagen, med hänvisning till källuppgifter, rapporterat om Kinas planer på att förbjuda bland annat självständighetssträvanden, utländsk inblandning och terrorism i Hongkong. Det kinesiska agerandet är en omläggning av den tidigare kursen, som gått ut på att låta Hongkongs lagstiftande församling själv fatta beslut om när och hur den omstridda 23:e

artikeln i Hongkongs grundlag ska omsättas i praktiken.

Om Kina gör verklighet av planerna kan konsekvenserna för Hongkongs relativa självständighet bli långtgående, enligt Hongkongkännaren Tim Rühlig, som är verksam vid Utrikespolitiska institutet (UI).

– Det vore verkligen ett dramatiskt drag. Dels för att artikel 23 har en otroligt symbolisk betydelse då den utlöste massprotesterna 2003, dels för att det skulle kunna innebära allvarliga

inskränkningar för civilsamhället,
säger Tim Rühlig till TT.

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

Bara en procent av danskarna har utvecklat antikroppar

FREDAG 22 MAJ 2020

Danmark har haft stränga restriktioner på grund av coronapandemin i över två månader. När landet nu lättar på reglerna kommer preliminära uppgifter om att bara omkring en procent av befolkningen har utvecklat antikroppar.

Den 18 mars meddelade danska myndigheter att folksamlingar inte fick vara fler än tio personer, att offentliga lokaler skulle hålla

stängt, gränserna och skolorna stängdes. Från och med denna vecka har man inlett sin så kallade ”fas 2”, med generella lättnader sånär som på inreseförbudet. Samtidigt meddelar nu Statens Serum Institut (SSI) sina första resultat från provtagningar av hur många i befolkningen som utvecklat antikroppar. 2 600 vuxna danskar hade slumpvis valts ut och 1 071 ställde upp på att låta sitt blod analyseras för att upptäcka antikroppar. Det visar sig att bara tolv av de testade personerna fick tillbaka positiva resultat. Enligt SSI

innebär detta att bara 1,1 procent skulle ha utvecklat någon eventuell form av immunitet mot covid-19 – mer specifikt någonstans mellan 0,5 och 1,8 procent – men resultaten ska ses med viss försiktighet.

– Dels handlar det bara om resultat från den första delen av den successiva utrullningen av studien. Den pågår ännu och det kommer fler resultat under de kommande veckorna, säger SSI:s projektledare Steen Ethelberg till DR.

– Det har bara varit möjligt att genomföra antikroppstester på

vuxna och i de fem tält som finns i Köpenhamn, Aarhus, Aalborg, Næstved och Odense. Med hänsyn till reseavståndet har bara personer boende i dessa eller angränsande kommuner bjudits in vilket innebär att siffrorna bra säger något om seroprevalensen i dessa kommuner.

Skulle siffrorna vara likadana för hela Danmark innebär det att landet saknar kollektiv motståndskraft.

Infektionsmedicinska experten Jens Lundgren på Rigshospitalet säger till DR att det skulle krävas omkring 60 procent med

antikroppar för att uppnå flockimmunitet.

Detta till trots enades folketingspartiernas ledare på onsdagen att museer, teatrar, biografer och andra kulturinstitutioner kan öppna – tidigare besked var att det skulle kunna ske först den 8 juni.

Inreseförbudet kommer att mildras på måndag och på onsdag kan gymnasister återvända till skolan.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Dela

Över fem miljoner smittade i världen

FREDAG 22 MAJ 2020

Antalet bekräftade fall av coronasmittan i världen har passerat fem miljoner, enligt Johns Hopkins University som sammanställer officiell statistik över pandemin.

I tisdags rapporterades 106 000 nya covid-19-fall i världen, den högsta siffran hittills, enligt Världshälsoorganisationen (WHO). Ökningen beror delvis på att länder trappat upp antalet tester.

– Vi har fortfarande en lång väg att gå i den här pandemin, säger WHO-chefen Tedros Adhanom Ghebreyesus enligt nyhetsbyrån AFP.

Han tillägger att WHO oroas över ökningen i låg- och medelinkomstländer. Men värst drabbat sett till antalet smittade och döda är USA, med drygt 1 550 000 konstaterat smittade och över 93 400 avlidna.

Även flera europeiska länder – som Storbritannien, Italien, Spanien och Frankrike – har drabbats hårt sett till antalet konstaterat smittade och avlidna.

TT

Mer eller mindre fantastiska falska nyheter om djur har spridits under pandemin.

Myter om djur och natur sprids rekordsnabbt

FREDAG 22 MAJ 2020

Har antalet björnar i USA:s nationalparker fyrdubblats på en månad? Simmar det delfiner i Venedigs kanaler? Nej, men det är lätt att tro det för den som följer nyheter om pandemin på sociala medier. De senaste månaderna har falska nyheter spridits tio gånger snabbare än normalt, enligt en färsk undersökning.

Behovet av positiva, glädjande nyheter har nog aldrig varit större än den här våren. I en värld som redan präglades av en alarmerande klimatkris och irrationella despoter har en global pandemi även fört med sig en ekonomisk kris och prognoser om svältkatastrofer.

Det är inte märkligt att många söker sig till upplyftande, hoppfulla berättelser, även om de inte alltid visar sig stämma vid närmare granskning. En populär kategori av nyheter under våren har varit att jorden och naturen återhämtar sig då mänsklig

aktivitet avtar, vilket påstås leda till att djuren återvänder till städer och populära turiststråk.

Hur många av de här uppmuntrande berättelserna stämmer egentligen?

Journalisten Natasha Daly på National Geographic har ägnat våren åt att försöka korrigera myter och felaktiga nyheter som spridits om djurlivet under pandemin. Det har varit intensivt. – Jag tror att folk letar efter hopp och vill tro att det finns något positivt med den här krisen. Berättelser om djur gör överlag folk på bättre humör, så det är

inte så överraskande att de sprids nu, säger Daly till DN.

Förra månaden påstod flera stora amerikanska nyhetsmedier att antalet björnar i nationalparker fyrdubblats under våren. Ingen verkade reflektera över att björnbefolkningen inte kan växa så snabbt.

– Det finns gott om exempel på den här sortens falska nyheter. Bilderna på delfinerna i Venedigs kanaler var i själva verket tagna i Sardinien. De populära bilderna på hjortar som sades vila ut på en motorväg i Indien var i själva verket tagna i Japan förra året. En

orangutang som ser ut att tvätta händerna påstods försöka imitera människors beteende under pandemin, men videon var inspelad i november förra året.

– Sen finns det sådant som ursprungligen spreds som skämt, som att Vladimir Putin skulle ha släppt lös 500 lejon på ryska gator för att få folk att stanna hemma, men som efterhand började rapporteras som verkliga nyheter, säger Daly.

En ny granskning av nyhetssajten Axios visar att falska nyheter under pandemin spridits betydligt snabbare än normalt. I vanliga fall

tar det i snitt mellan sex och åtta månader för rykten, myter och konspirationsteorier att röra sig från obskyra nätforum till att få bred spridning på sociala medier och nyhetssajter.

Men under pandemin har det bara tagit mellan tre och fjorton dygn för falska nyheter att spridas.

Under våren har aktivister i fyra olika länder bränt ner torn för mobiltelefontrafik, efter att de fallit för en populär konspirationsteori om att pandemin skulle ha orsakats av 5G-nätverk.

– Sociala medier är förstås en jätteviktig faktor, där information sprids som en skogsbrand. Många känner sig rädda och sårbara och det leder till paranoia. Folk verkar mer benägna att falla för falska nyheter än under normala tider. Dessutom är det många cyniska aktörer som exploaterar folks sårbarhet genom att försöka sprida falska lösningar eller falsk information, säger Daly.

Men det finns vissa exempel på att djurlivet faktiskt förbättrats märkbart under pandemin. I många fall har forskningen på djur och natur underlättats, då det

är färre människor ute som stör forskare. Exempelvis har det, enligt Deutsche Welle, skett framsteg inom forskningen på valkommunikation eftersom världshaven är mycket tystare än vanligt, när det är mindre båttrafik som stör.

Vilka andra exempel har du sett på genuint positiva nyheter inom djurvärlden?

– Det finns ett par exempel som sticker ut. Forskare i Thailand har rapporterat de högsta antalen ägg för havssköldpaddor på Phuket på mer än 20 år. I vanliga fall är ön full av turister, så det kan finnas

ett samband. Många städer har rapporterat att luften är renare, men det lär vara en tillfällig förbättring som försvinner så fort industrier och affärsverksamhet öppnar igen.

I april bekräftades att åtta tigrar på Bronx Zoo i New York smittats av viruset. Bör vi oroa oss för att husdjur och djurparker kan sprida smittan?

– Det finns inga bevis för att folk blivit smittade av husdjur, djurparker eller boskap. Viruset är en zoonotisk smitta som en gång hoppade från ett djur till en människa, men det finns ingen

anledning att tro att du kan bli smittad av ditt husdjur. När det gäller virusets påverkan på djur vet vi helt enkelt inte särskilt mycket än. Det är relativt få djur som visat positiva tester, vilket kan vara ett lovande tecken på att det inte kommer att spridas brett bland djur, men vi kan inte säga något definitivt om det än.

Martin Gelin

Förödelse i cyklonen Amphans spår

FREDAG 22 MAJ 2020

Minst 88 personer har omkommit och tusentals hem har förstörts efter att cyklonen Amphan dragit fram över Indien och Bangladesh. Ovädret beskrivs som det värsta som drabbat området på 20 år.
– Cyklonen Amphan har orsakat större förödelse än covid-19, säger delstatsminister Mamata Banerjee i Västbengalen till CNN.

Med vindstyrkor på 51 meter per sekund och kraftigt regn nådde cyklonen Amphan den indiska delstaten Västbengalen i Bengaliska bukten på onsdagskvällen. Drygt ett åttiotal personer har hittills mist livet och över 500000 har blivit evakuerade. Cyklonen har även slagit ut stora delar av elförsörjningen, förstört många hus, broar och skyddsvallar, uppger lokala myndigheter.

– Hela den södra delen av delstaten har drabbats. Vi är chockade. Det kommer att ta minst tre, fyra dagar för att

bedöma skadornas omfattning, säger Mamata Banerjeeen.

Många beskriver Amphan som den värsta cyklonen som drabbat området de senaste 20 åren, skriver Washington Post.

– Jag har aldrig sett en sådan cyklon i hela mitt liv. Det kändes som att världen skulle gå under. Allt jag kunde göra var att be, säger Azgar Ali, 49, bosatt i Satkhira-distriktet i Bangladesh till Reuters.

Extremvädret gör det svårt för myndigheterna att nå fram till de värst drabbade områdena och därför väntas dödstalet stiga.

I 14-miljonersstaden Calcutta var vinden så stark att den välte bilar och drog med sig träd och elstolpar. Även broar förstördes och isolerade boende på öar från fastlandet.

– Det här är en av de mest kraftfulla cykloner som vi har haft i Indien på många år. Vi är särskilt oroliga för samhällen i de lågliggande områdena, där många riskerar att förlora sin försörjning, säger Bidisha Pillai, Rädda barnens chef i Indien till Reuters. I delstaten Odisha fördes över 200 gravida kvinnor i säkerhet för vård, och ett 60-tal födslar har

skett under cyklonens framfart, uppger delstatens myndigheter på Twitter.

Under natten mot torsdagen rörde sig Amphan vidare norrut mot Bangladesh och orsakade ytterligare översvämningar och jordskred i området som ödelade såväl odlingar som bostäder i området. Vattennivåerna steg upp till 4,3 meter.

Västbengalen i Indien är värst drabbat med minst 72 döda. Men även i Bangladesh har ett tiotal bekräftats omkomna, enligt lokala myndigheter. Runt 2,4 miljoner

människor har evakuerats i landet.

Vindarna kommer att avta i styrka när Amphan drar vidare över land, men det kraftiga regnet fortsatte under torsdagen och riskerade leda till översvämningar i regionen, enligt meteorologerna. I området som ovädret rörde sig mot finns ett flyktingläger där det bor över en miljon rohingyer från Myanmar.

Coronautbrottet försvårar också hjälparbete. Många invånare hade ingen möjlighet att följa smittskyddsreglerna när de

tvingades tränga ihop sig på evakueringscentren.

– Vi har jobbat stenhårt för att förhindra spridningen av covid-19 och den här cyklonen var det sista vi behövde, säger Mark Pierce, ledare för Rädda Barnen i Bangladesh till The Guardian.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

Han sköts ihjäl – misstänkta greps efter protestvåg

FREDAG 22 MAJ 2020

Ahmaud Arbery gav sig ut på en joggingtur i närheten av sitt hem i februari i år. En stund senare blev han skjuten till döds. 74 dagar senare griper polisen två personer – men först efter att ett videoklipp av händelsen läckt ut på nätet. Hanteringen av ärendet har orsakat protester i USA – och en diskussion om rasism och

polisens kopplingar till en av de misstänkta har tagit fart.

Dokument. Evelyn Jones, reporter på DN

Det var söndagseftermiddagen den 23 februari när 25-åringen begav sig ut på en joggingtur i det lilla samhället Satilla Shores i Georgia i södra USA. Löpning var en träningsform den tidigare fotbollskillen gillade. Grannarna såg honom ofta när han sprang i närheten av hemmet där han bodde tillsammans med sin mor. – Han älskade att träna och han älskade människor, har hans

pappa Marcus Arbery berättat för The Guardian.

Den här dagen ser 64-årige Gregory McMichael och hans 34-årige son Travis Ahmaud Arbery under hans löptur. De ska senare berätta för polisen att han ser ut som en person som har setts på bilder från en övervakningskamera under ett inbrott i området.

De bestämmer sig för att följa efter Ahmaud Arbery i en vit skåpbil, och beväpnar sig med en pistol och ett gevär.

Några minuter senare är Ahmaud Arbery skjuten till döds.

När polisen kommer till platsen är Ahmaud Arbery redan död.

Gregory och Travis McMichael är kvar på platsen. En av dem är blodig om händerna.

Gregory McMichael, som är en pensionerad polisutredare, berättar för polisen att de har försökt stoppa Ahmaud Arbery eftersom de tror att han har varit involverad i inbrott i området.

Han menar att Arbery inte velat stanna när de kört ikapp honom, och att Arbery börjat slåss med hans son. Skotten som avlossades sköts i nödvärn, menar han.

Kort efter att en åklagare blir inblandad i fallet får hon avsäga sig uppdraget – eftersom Gregory McMichael har arbetat för henne under sin tid inom polisen.

Områdets polischef Allen Booker berättar senare för tidningen Atlanta Journal-Constitution att åklagaren inte tillät poliserna att gripa de två männen.

– Hon tillät dem inte, för att skydda sin vän McMichael, säger Allen Booker.

Fyra dagar efter skjutningen tar åklagaren George E Barnhill över. Inte heller han anser att det finns anledning att göra några

gripanden. I ett mejl i början av april skriver han att Ahmaud Arbery hade ett ”uppenbart aggressivt sätt” som skulle kunna förklara varför han försökte ”ge sig på en beväpnad man”.

I mitten av april upptäcker Ahmaud Arberys mor, Wanda Cooper-Jones, att åklagare Barnhills son har arbetat tillsammans med en av de misstänkta i ett tidigare brottsmål när Arbery misstänktes för att ha tagit med sig en pistol på en baseballmatch. Hon skickar därför in en begäran om att Barnhill bör

avsäga sig uppdraget, vilket han gör.

Han säger samtidigt att Ahmaud Arbery var ”misstänkt för ett inbrott” och att männen som följde efter honom därför hade rätt att göra så enligt delstatens lagar om möjligheten för medborgare att gripa misstänkta. En förklaring som flera experter motsätter sig.

– Arbery var obeväpnad, jagades, sköts och dödades utan möjligheten att få sin oskuld prövad i rätten. Det här låter mycket mer som ett mord än ett gripande, säger Duncan Levin,

försvarsadvokat och tidigare statsåklagare i New York till Washington Post.

Samtidigt oroar sig Ahmaud Arberys vänner, familj och aktivister som engagerat sig i fallet för att den pågående coronapandemin ska göra att hans död faller i glömska, när människor inte kan samlas för att protestera.

– Vi kan inte göra någonting på grund av corona. Vi tänkte att vi skulle gå ut till platsen för skjutningen, bara göra en liten marsch – men vi kan inte gå ut just nu, säger Ahmaud Arberys

mamma, Wanda Cooper-Jones.
till New York Times i april.

Då har anhöriga till familjen och människor som engagerat sig i fallet startat en Facebooksida för att uppmärksamma vad som har hänt. De har skickat mängder av mejl till polisen och spridit hashtaggar som

”JusticeforAhmaud”.

De är övertygade om att Ahmaud Arbery sköts på grund av sin hudfärg, och de tror att det är därför som polisen inte har hanterat fallet tillräckligt väl. Dessutom menar de att det faktum att en av de misstänkta

gärningsmännen har arbetat för polisen i området har påverkat hur myndigheterna ser på det som hände.

I början på maj får fallet åter stor uppmärksamhet – då efter att klippet som visar skjutningen har läckt ut på nätet och spridits på sociala medier.

Klippet visar en man i vit t-tröja som springer längs en gata i ett lummigt område. En vit skåpbil har stannat framför honom på vägen. Han lyckas komma förbi bilen. Men när han står framför skåpbilen hörs ett skott. Snart syns Ahmaud Arbery brottas med

en man – innan han faller till marken.

En av dem som reagerar är basketstjärnan LeBron James. På Twitter skriver han:

”Vi jagas varje dag, varje gång vi lämnar våra hem! Man kan inte ens gå ut och jogga! Skojar ni?!?! Skojar ni!!!! Jag är ledsen Ahmaud och mina böner och tankar går till himlen och din familj,” skriver han på Twitter. Flera politiker reagerar också. Demokraternas presidentkandidat Joe Biden skriver på Twitter: ”Ahmaud Arbery dödades kallblodigt. Mina tankar går till

hans familj. De förtjänar rättvisa – och de förtjänar det nu. Det är dags för en snabb, heltäckande och transparent utredning av mordet.”

Videoklippet får delstaten Georgias åklagarmyndighet att granska fallet. Den nya åklagaren, Vic Reynolds, beskriver klippet som ”extremt upprörande”, för Washington Post.

– På en mänsklig nivå är det omskakande, säger han.

Fredagen den 8 maj grips Travis och Gregory McMichael misstänkta för mord på Ahmaud Arbery. Vic Reynolds sade då att

han inte kunde svara på frågor om vad andra myndigheter ”sett och inte sett”.

– Men baserat på vår roll i fallet och att vi har gripit två personer för mord inom 36 timmar tycker jag säger ganska mycket, sade han på en presskonferens.

Och på måndagen skickade Georgias justitieminister Chris Carr en begäran till USA:s justitiedepartement om att granska utredningen av fallet.

”Vi vill se en fullständig och transparent granskning av hur Ahmaud Arberys fall har

hanterats från starten”, sade Chris Carr i ett pressmeddelande.

Samma dag som de båda misstänkta greps – och samma dag som Ahmaud Arbery skulle ha fyllt 26 år – samlades demonstranter utanför domstolen i Georgia för att visa sitt stöd för honom och hans familj. Nästan alla bar munskydd och skyltar med budskap som ”Rättvisa för Ahmaud!” och ”Vi behöver rättvisa!”.

– De svek oss – polischefen, polismyndigheten, åklagarna. Jag tror att alla de här gamla vännerna gick samman och att

ingen av dem ville gripa en gammal vän. Han var polis. Han var en av dem. De ville att det här skulle försvinna, sade en av dem, Susan Kohler, till Washington Post.

Även president Donald Trump kommenterade fallet som han kallade "hjärtskärande" i en intervju med Fox News.

– Att rättvisa skipas är det som löser det här problemet, sade han. Protesterna växte och hashtaggen "Runwithmaud" spreds i landet. Eftersom restriktionerna på grund av coronaviruset hindrade människor från att mötas sprang

många i stället en sträcka på 2,23 engelska miles (för Ahmaud Arnaults dödsdatum).

Ahmaud Arberys pappa, Marcus Arbery, har liknat skjutningen vid en "lynchning". På fredagen sade han till CNN att han hoppas på rättvisa för sin son.

– Han var en bra ung man. Hans hjärta var större än livet.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Flera länder tros ha deltagit i cyberattack

FREDAG 22 MAJ 2020

En omfattande cyberattack mot tusentals israeliska företag och myndigheter utfördes på torsdagen. Angreppet, som kom från internet-servrar i Turkiet, Gaza och Marocko, kopplades först till Iran men tros nu ha iscensatts av den palestinska islamiströrelsen Hamas.

Nätbesökare hos israeliska klädfirmor, restauranger, fabriker och kommuner överraskades av

dramatiska videosekvenser av ett brinnande Tel Aviv och paroller om den judiska statens undergång, samt flygfoton av ”det befriade Jerusalem”.

Den israeliska datainspektionen vädjade via massmedier till internet-användare att inte ladda ned något material från de fientliga webbsidorna och inte trycka på några länkar. På torsdagskvällen börjar den så kallade Jerusalem-dagen, som är en officiell iransk högtid med stora anti-israeliska manifestationer.

Israeliska säkerhetskällor sade på torsdagskvällen till israeliska TV 13, att det som såg ut som en iransk attack ”nästan säkert är en palestinsk produktion”. Hamas, vars cyberexperter tränas i Iran, har på sistone spelat Israel flera spratt, bland annat genom att via bilder på kvinnor fresta israeliska soldater att ladda ned en app för att kunna lyssna på deras samtal. För drygt en månad sedan attackerades Israels vattenförsörjning. Pumpar, mätare och valv på minst tolv platser sattes ur funktion. Israeliska källor har sagt till

Washington Post att attacken utfördes av Iran. För drygt en vecka sedan kom vad som ser ut som en israelisk vedergällning. Shahid Rajaei, Irans största containerterminal, som ligger vid Hormuzsundet, vägg i vägg med den iranska flottans hemmahamn Bandar Abbas, råkade ut för en total och plötslig dator kollaps, som lamslog all verksamhet i mer än ett dygn. Det är känt att Israel arbetar på att helt separera känsliga funktioner, som atomreaktorn i Dimona, landets strategiska missiler, flygvapnet och

generalstabens intern
kommunikation, från internet.
För snart tio år sedan
attackerades Natantz, Irans
viktigaste anläggning för
anrikning av uran, med ett virus
som förstörde tusentals datorer
och en stor del av uran-
centrifugerna. Viruset, Stuxnet,
tros ha utvecklats av USA och
Israel gemensamt.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Tjetjeniens ledare uppges vara coronasmittad

FREDAG 22 MAJ 2020

Ryssland. Tjetjeniens president
Ramzan Kadyrov har lagts in på
sjukhus i Moskva med misstänkt
smitta av coronaviruset,
rapporterar olika nyhetsbyråer.
– Kadyrov misstänks ha
coronavirus. Han är under
observation, säger en
sjukvårdskälla till den ryska
nyhetsbyrån Interfax.

Statliga nyhetsbyrån Tass rapporterar med hänvisning till en sjukvårdskälla:

– Kadyrov flögs till Moskva som ett misstänkt fall av coronasmitta. Nu är han under medicinsk tillsyn.

Även den statliga nyhetsbyrån Ria Novosti har samma uppgifter.

TT-AFP

Dömd Trumpadvokat slipper fängelset

FREDAG 22 MAJ 2020

USA. Michael Cohen, tidigare president Donald Trumps personliga advokat, har fått lämna fängelset i delstaten New York. 53-åringen har avtjänat drygt ett år av ett treårigt fängelsestraff för delaktighet i att betala två kvinnor för att hålla tyst om påstådda sexuella relationer med den amerikanske presidenten. Cohen dömdes även för ekonomisk

brottslighet samt för att ha ljugit inför kongressen.

Cohen, som uppges få slippa fängelset på grund av coronapandemin, väntas avtjäna resten av straffet i husarrest.

TT-Reuters

USA lämnar avtal för rustningskontroll

FREDAG 22 MAJ 2020

USA. President Donald Trump meddelade på i går, torsdag, att USA ska lämna ytterligare ett internationellt avtal för rustningskontroll – det avtal som kallas Open skies och som reglerar olika länders obebäpade observationsflygningar över varandra.

Ryssland kallar beslutet för ett slag mot säkerheten i Europa. – Jag anser att vi har ett mycket bra förhållande till Ryssland. Men Ryssland följde inte fördraget. Så tills de följer kommer vi att dra

oss ur, säger USA:s president
Donald Trump.
TT-Reuters

Japan vill få Ghosn- gripna utlämnade snabbt

FREDAG 22 MAJ 2020

USA. Japan hoppas att de två män som gripits i USA misstänkta för att ha hjälpt fordonsjätten Nissans tidigare styrelseordförande Carlos Ghosn att fly landet förra året kan lämnas ut inom kort. De två amerikanerna – en 59-årig ex-soldat och hans 27-årige son – greps av amerikansk polis på begäran av Japan.

Ghosn är mot sitt nekande misstänkt i Japan för ekonomiska oegentligheter. Han är medborgare i Libanon, Frankrike och Brasilien och befinner sig i Libanon efter att han lyckades fly från sin husarrest i Japan i december.

TT-Reuters

Libanons premiärminister varnar för akut matbrist

FREDAG 22 MAJ 2020

**Den libanesiske
premiärministern Hassan Diab
varnar för akut livsmedelsbrist
då priserna stegrar och
coronasmittan sprids. Många
invånare har inte ens råd med
baslivsmedel som bröd.**

Matkrisen förvärras av att
utländsk valuta, främst dollar,

saknas. Banker och finansinstitut är försiktiga med att låna ut pengar och arbetslösheten ökar drastiskt.

”En gång var Libanon kornboden i Mellanöstern, men nu möts vi av en dramatisk utmaning som skulle ha varit otänkbar för tio år sedan: risk för en omfattande livsmedelskris” skriver Diab i den amerikanska tidningen Washington Post på torsdagen.

”Svält kan bli den tändande gnistan som utlöser en ny migrationsvåg till Europa, en våg som kan destabilisera Mellanöstern ytterligare.”

Diabs regering tillträdde i slutet av januari efter en upptrappning av protester mellan demonstranter och säkerhetsstyrkor som fällde den tidigare regeringen.

TT-Reuters

Tyska poliser coronafestade – får skarp tillrättavisning

FREDAG 22 MAJ 2020

Tyskland. En grupp tyska poliser får bassning av polisledningen sedan de brutit mot coronareglerna och festat loss på en bar i Mainz.

Till en början rörde det sig om en mindre grupp som bokat bord på lokalen i fråga. Under kvällens

lopp trillade dock fler och fler gäster in, däribland poliser, och snart hade skaran vuxit till ett fyrtiotal personer som levde rullan utan vare sig munskydd eller ordentligt avstånd.

Nu får poliserna en skarp tillrättavisning, och eventuella disciplinåtgärder utreds.

TT

Många spanska barn känner sig ledsna under isoleringen

FREDAG 22 MAJ 2020

Närmare vart sjätte barn i Spanien har regelbundet känt sig ledset under coronakrisen. Barn från fattiga omständigheter har drabbats mer än andra, visar en undersökning från Rädda Barnen.

En av de strikta begränsningar som infördes i Spanien för att hindra spridningen av covid-19

var att barn tvingades stanna hemma i flera veckor. Under den tiden kunde många familjer tillbringa mer tid tillsammans, men 17 procent av barnen som deltog i Rädda Barnens i undersökning uppgav att de kände sig nedstämda ofta eller dagligen.

I de familjer som hade det svårast ekonomiskt hade 32,3 procent av barnen svårt att sova och 30,1 procent var rädda för sjukdomen, närmare en tredjedel fler än andra hushåll. De från fattigare bakgrund grät också mer, enligt

undersökningen där fler än 1800 barn och familjer intervjuats. Närmare 28000 människor har avlidit i sviterna av coronaviruset i Spanien.

TT-Reuters

Vi är redo för vad som helst, när som helst.

FREDAG 22 MAJ 2020

Venezuelas president Nicolás Maduro till statliga medier apropå att den amerikanska militären meddelat att den skärper sin närvaro i havet i närheten av landet.

Regeringen meddelar samtidigt att militär kommer att eskortera iranska fartyg som är på väg med

oljeleveranser till det djupt krisande landet.

Irans utrikesminister Mohammad Javad Zarif har varnat USA för att ingripa mot oljeleveransen.

TT-AFP

Tobaksreklam kommer att förbjudas på tyska gator

FREDAG 22 MAJ 2020

Tyskland. Reklam för tobaksprodukter på reklampelare och på bio väntas bli förbjudet från och med januari 2022 i

Tyskland. Regeringskoalitionen med socialdemokrater och konservativa väntas lägga fram ett lagförslag nästa vecka sedan CDU/CSU gjort en helomvändning. Tobaksreklam är förbjudet i medier, men ett försök

att bredda förbudet 2016
stoppades.

– Ett förhinderande av
annonsering på gator och
biografer skulle ha genomförts för
länge sedan, säger Julia Klöckner,
minister med ansvar för
konsumentsfrågor.

TT-AFP

**Viruset sprider sig
mycket snabbt i
landet och vi ser
många smittade och
döda.**

FREDAG 22 MAJ 2020

Caroline Seguin, operativt
ansvarig för Läkare utan gränser i
det krigsdrabbade Jemen, varnar
för att läget kommer att förvärras
och att hjälp behövs.

TT

150 000

FREDAG 22 MAJ 2020

sjömän är fast till havs på grund av coronakrisen, med kontrakt som tvångsförlängs gång på gång. Enligt internationella konventioner får sjömän högst arbeta ett år till havs innan de har rätt till betald ledighet. För omkring 150 000 av den dryga miljon sjömän som håller den globala handeln flytande har detta redan överskridits.

TT

Osäkert om Italien kan rädda turistsäsongen

FREDAG 22 MAJ 2020

Covid-19 har varit förödande för den italienska industrin som nu försöker starta på nytt. Nu öppnar landet för omvärlden, men klarar italienarna att rädda den viktiga turismen?

Premiärminister Giuseppe Contes regering har kommit med ett krisprogram som omfattar 581 miljarder kronor. Hela 52 miljarder går till att främja den

viktiga turistnäringen. Italiens arbetsgivarförbund Confindustria kommer med dystra besked. För perioden mars-april rasar industriproduktionen med mer än 50 procent. Confindustria påpekar i sin senaste rapport att det kommer att ta tid för Italien att komma tillbaka. Skälen är flera: Italiens bnp rasar.

Från början räknade Italien med att bnp skulle minska med sex procent. Istället blev det hela 9,6 procent. Investeringar uteblir och industrin står stilla med osålda varor och stora lager. Exporten sjunker med nästan hela 16

procent. Med sjunkande bnp och räddningsprogram som omfattar mångmiljarder euro så har nu den italienska statsskulden stigit till svindlande 155 procent av landets bnp.

Turistbranschen är särskilt viktig i Italien. Den står för hela tolv procent av Italiens bnp. I vanliga fall ringlar långa köer till sevärdheter i städer som Rom, Florens och Neapel. Idag ser man bara enstaka ströturister som på något sätt lyckats ta sig in i Italien. På den svindlande vackra Amalfikusten är det tomt. Men här har man inte gett upp hoppet

om att kunna rädda
sommarsäsongen. Andrea Reale
är borgmästare i den lilla
kommunen Minori, där han också
äger ett hotell med 58 rum.

– Mitt hotell har aldrig varit
stängt tidigare, men nu är det så.
För mig betyder det ett bortfall på
100 000 euro månaden, säger han
och tillägger att hotellet kommer
att öppna tidigast den 1 juli.

– Vi kommer att starta upp med
vårt närområde. Nu går det inga
direktflyg till Neapel, ett område
som nordbor uppskattar särskilt
säger han och nämner Henrik

Ibsen som stannade länge i
Amalfi.

På Amalfikusten planerar man för
en säker och trygg vistelse för de
besökare som kommer. Därför har
Andrea Reale beslutat att hela
Minori kommun skall screenas för
covid-19: turistguider,
busschaufförer, kockar och
butiksinnehavare. Något som är
relativt lätt att göra för en rik
kommun som endast har 2 700
invånare. I en miljonstad som
Neapel är scenariot förstås helt
annorlunda.

I huvudstaden Rom är alla de
stora lyxhotellen stängda.

Besökarna är så få att det inte skulle löna sig att öppna, berättar en hotellägare som vill förbli anonym.

Hela Italien är drabbat av denna turistkris och nu ska bidrag på drygt 50 miljarder kronor rädda jobb i resebranschen. Värst drabbat är Lombardiet, där staden Milano hade många turister som kom för att shoppa kläder. I dag kommer förstås ingen.

Fortfarande insjuknar 400 nya patienter i covid-19 varje dag. Den viktiga skillnaden i dag är att de som blir friska nu är många fler än de nya fallen. På Sicilien har

antalet insjuknade stannat på 3 400. En mycket låg siffra för en ö som har fem miljoner invånare. Men det har förstås räckt för att få eller inga gäster vill åka dit.

Avbokningarna har haglat, berättar Giuseppe Macca som hyr ut lägenheter till turister på populära orter som barockstaden Noto och nära staden Syrakusa med närliggande sandstränder.

– Det som var totalt fullbokat redan för sex månader sedan är nu tomt och ledigt, säger Giuseppe Macca med sorgsen röst på telefonen. Men han hoppas fortfarande på att viruset skall

försvinna. I så fall hoppas han kunna rädda den senare delen av sommarsäsongen. Däremot har flera kulturinslag, som teaterföreställningarna på den grekiska teatern i Syrakusa, ställts in.

– Men det är inte säkert att turistsäsongen går att rädda. Många personer som jobbar inom olika branscher försöker säkert ta igen de inkomster som de gått miste om. I klartext så kommer många att välja att ställa in sin semester för att rädda familjens ekonomi, säger Macca.

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com

Fakta. Så öppnar landet

4 maj: Då blev det åter möjligt att beställa kaffe och cappuccino på kvartersbaren, men kaffet fick man dricka på trottoaren eller hemma.

18 maj: Endast två veckor senare öppnade restauranger, barer och kaféer öppnar upp, liksom frisörer. Roms stränder öppnar upp för badsugna.

25 maj: återigen tillåtet att gå och träna på sitt gym.

3 juni: alla reserestriktioner
upphör inom EU. Ingen karantän
för inresande till Italien.

15 juni: Teatrar och biografer
öppnar.

Därför går det aldrig att glömma ”Chinatown”

FREDAG 22 MAJ 2020

**”Forget it, Jake! It’s Chinatown”
är en av filmhistoriens mest
berömda repliker. Men ingen
äkte filmälskare kan glömma
filmen ”Chinatown” med Jack -
Nicholson och Faye Dunaway
som är ett kärleksbrev till en
filmtradition. Filmfredags
Mårten Blomkvist läser Sam
Wassons ”The big goodbye”
och konstaterar att**

"Chinatown" är Den stora filmen om Kalifornien.

En film kan bli en legend. Även inom filmen går att göra drömmål: någon bara slår in den, stenhårt, perfekt. Kollegor kan endast nicka. Japp, där satt den. Någon gång i slutet av 1970-talet talade jag med Bo Widerberg om "Chinatown":

– Om man en gång kunde få till ett sånt manus...

Senare förstod jag att han formulerade en av många filmare delad längtan.

"Chinatown", den sista film Roman Polanski gjorde i USA

innan han 1978 flydde landet efter att ha erkänt sig skyldig till sex med en minderårig, är en mörk historia i soldränkta omgivningar. Jack Nicholson spelar privatdetektiven J J Gittes i Los Angeles 1937. Män och kvinnor vänder sig till Jake Gittes när de misstänker sina respektive för att ha någon vid sidan av.

Han lever gott på verksamheten. Han har elegant kontor, sekreterare, två anställda medarbetare. Han är en snobb: benan ligger spikrak, hans kläder är exklusiva, när han under spaning blir vattendränkt svär han över

sina dyra förstörda skor –
”goddamn Florsheim shoes!”.
Det är klass på Jake Gittes,
åtminstone om man frågar honom
själv. När han blir uppsökt av en
kvinna som har misstankar om
maken, kopplar Jake på
terapeutblicken:

”Mrs Mulwray, älskar ni er man?”

”Ja, naturligtvis.”

”Gå då hem och glöm bort det
här.”

Så är stilen hos J J Gittes. Men
mrs Mulwray ska förstås få sina
bevis, även om Jake hajar till när
han förstår att hennes make är

chefen för vattenverket, en viktig
myndighet i torra Los Angeles.
Jake smygfotograferar mr
Mulwray tillsammans med en ung
blondin. Fotona hamnar i
tidningen. Varpå Jake uppsöks av
en annan kvinna – Faye Dunaway
– mycket elegant, biträdd av
advokat. Hon presenterar sig som
Evelyn Mulwray – den riktiga mrs
Mulwray. Hon har aldrig velat ha
maken övervakad. Hon
uppskattar inte vad Jake gjort.
Resten av filmen kämpar Jake för
att återvinna fotfästet. Varför vill
någon åt chefen för vattenverket
och varför hittas han drunknad?

Vem dumpar nattetid i hemlighet
Los Angeles dyrbara dricksvatten
ut i havet?

Vem är den unga blondinen? Var
finns hon nu? Varför ville inte
Evelyn att någon skulle lägga sig i
att hennes man träffade henne?
Intrigen är infernaliskt invecklad.
1974 kulminerade
Watergateskandalen och för
många var "Chinatown" som en
spegling. Jake går vilse i sin
labyrint, med katastrofalt resultat.
Och mycket av "Chinatown's"
legendstatus bygger på att allt
faller på plats i en enda scen. Då

visar det sig att Jake och vi har
tolkat scener vi bevittnat helt fel.
Hur gick det till, när Polanski,
manusförfattaren Robert Towne,
och producenten Robert Evans,
för att nämna några
nyckelpersoner, slog in denna
spik? Sam Wasson söker svaret i
boken "The big goodbye –
Chinatown and the last years of
Hollywood". Han använder
bekanta källor – självbiografier
etcetera – och egna intervjuer.
Han återger materialet på ett
sådant sätt att det får en
skönlitterär touch: "Robert
Towne, ännu en pojke, lämnade

San Pedro. Hans far, Lou, tog familjen från den lilla soliga och lugna hamnstaden och lämnade för gott mrs Walkers hamburgerkiosk och de stolta fiskebåtarna som la ut i jakt på tonfisk.” Informationen är från kommentarspåret på ”Chinatown”-dvd:n, bearbetad så att den kan passa in i en sorts roman om filmen. Townes bakgrund spelade roll för filmen. Robert Towne var från Kalifornien. Han hade nostalgiska känslor för en tid när hemtrakterna var mer lantliga. ”Chinatown” handlar bland annat

om hur exploatörer hugger för sig av land. Vattenverket utnyttjas för att hålla mark uttorkad och billig. Den delen av historien byggde på verkliga händelser ur Los Angeles historia.

Robert Towne var en insider i det unga smarta Hollywood. Sådana som Nicholson och Warren Beatty var gamla kompisar. Towne var en långsam manusförfattare, ofta inkallad för att bearbeta och lägga till och fixa när det var problem med andras manus. Han hade hjälpt Nicholson på dennes regidebut ”Drive, he said” (1971), och också bidragit till exempelvis

”Gudfadern” (1972) och ”Bonnie och Clyde” (1967). Towne och Nicholson spelade tennis hos kompositören Quincy Jones – granne till Towne, ofta anlita till filmmusik – när Towne föreslog att han skulle skriva en deckarfilm åt Nicholson. Jack var petig med sina kläder, så det fick Jake också bli.

Som Towne är även den privatpraktiserande detektiven av kalifornisk härkomst. Raymond Chandlers privatdeckare Philip Marlowe jobbade i Los Angeles. Den hårdkokta deckarens fader Dashiell Hammett hade San

Francisco som spelplats. Privatdeckar-arketypen kommer från Kalifornien, och för Hollywood blev den en märkesvara. Humphrey Bogart var väl aldrig mer Humphrey Bogart än när han på 1940-talet spelade först Hammetts Sam Spade, sedan Chandlers Marlowe. ”Chinatown” är ett kärleksbrev till en filmtradition, samtidigt en kommentar till den. Det är en poäng att Jake försörjer sig på otrohetsaffärer. En del av Marlowes identitet är hans återkommande omkväde ”jag tar inga skilsmäsojobb”. Jake har

inte sådana skrupler, han är inom sina ramar hederlig, men grabbar för sig som alla andra.

”Chinatown” filmades i Panavision, som ger det breda scopeformatet. Det är fel för tidskänslan, det bildformatet började användas på 1950-talet. Man behöver inte veta det för att bilderna ska kännas lite för flotta, lite för moderna. Vilket de skulle. Ett uttalande av fotografen John Alonzo som inte finns med i Wassons bok, tycker jag sammanfattar hela ”Chinatown”: ”Roman sa att ’jag vill se genom min tids fönster på det förflutna’.”

Kalifornien är med genom hela filmen. Scenografen Richard Sylbert bestämde vilka färger som skulle synas: gräs skulle vara brunbränt, ”en jättefin färg”, hus skulle vara vita, för att stöta bort hettan. Kalifornisk look skulle understrykas genom tjt: ”Spansk byggnad, spansk byggnad, spansk byggnad...”

Man brukar tala om Den stora amerikanska romanen som en amerikansk författardröm.

”Chinatown” är inte den Den stora amerikanska filmen. Men den kan vara Den stora kaliforniska filmen.

Problemen med att få fason på Townes spretiga och ohanterligt långa manus är kända. För ”Chinatown”-beundrare kan det bästa med Wassons bok vara den stora del som kretsar kring det. Towne skriver bitar, kastar ner uppslag, förkastar, börjar om. Han bestämmer att historien måste rymma en konspiration, men vilken? Manuset vann Oscar, och Robert Towne fick renomme som en sorts manus-Jesus, men efter ett tag började folk vilja justera historien. Roman Polanski skrev i sina memoarer, som kom 1984, om hur han slitit

tillsammans med Towne för att få till en slutgiltig version, och muttrade om Townes arbetsdisciplin. Från slutet av 1980-talet minns jag en i en av de större amerikanska filmtidningarna publicerad artikel där det påpekades att Towne inte kommit igen med något lika helgjutet, och att Polanskis insats kanske underskattats. Sam Wasson kastar in ett nytt namn: Edward Taylor. Taylor, bortgången 2013, var oskiljaktig vän med Towne ända sedan de varit rumskamrater i college. Allt Towne skrev lästes,

kommenterades, och bearbetades av Taylor, efter vad Wasson hör av sina sagesmän. Taylor hjälpte till med lösningar och kan även ha skrivit. Han fick arvode men aldrig sitt namn på manusen. Det var okej, sa Taylor, han arbetade framför allt för vänskaps skull. Polanskis betydelse för slutet är känd. Fram till finalen är Nicholsons rollfigur den enda som inte passar in i mallen till denna typ av deckare, film noir. "Chinatown" är rik på underbara bifigurer, snorkiga sekreterare, frodiga obducenter, och pompösa befattningshavare, som lätt kunde

vara med i en gammal Bogartdeckare. Även Faye Dunaways tjusiga Evelyn – hon och Jake får en natt tillsammans – framstår som noir rätt igenom, fränsett nervös stamning då hennes stenrika far kommer på tal. Han spelas av regissörslegenden John Huston, som gör honom till en satyr till roffare. Evelyn döljer något. Jake skuggar henne genom Los Angelesnatten till ett hus där han genom ett fönster ser henne med den blonda flickan. Hon är förtvivlad. Jake

och vi ser att Evelyn håller flickan fången.

Det leder till scenen där Jake kräver att få veta sanningen. Vem är flickan?

”Hon är min dotter.”

Pang, Jake slår till henne.

”Hon är min syster.”

Pang! Pang, pang, pang medan Evelyn växlar svar. Tills hon skriker:

”Hon är min syster och min dotter! Min far och jag...”

Och plötsligt är Evelyn rasande:

”Förstår du? Eller är det för svårt för dig?”

Det svajar till. Allt vänds ut och in. Och Evelyn är den starkare av de två, hon har gått igenom saker Jake inte förmått föreställa sig. Chockeffekten blev dubbel: Philip Marlowe slår en kvinna! Som är ett incestoffer!

Towne hade inte hittat ett bra sätt att avslöja den mörka hemligheten, det var Polanski som kom med lösningen.

Towne har varit erkännksam för det. Sedan kördes han över av Polanski. Robert Towne ville ha ett delvis lyckligt slut – otänkbart, sa Polanski. Evelyns far, symbolen för korruptionen som

genomsyrade denna stad, måste vinna allt.

I det svåruthärdliga slutet skjuts Evelyn av polis när hon i bil är på väg att fly med dottern. Kulan tar med Evelyns öga. Hennes far släpar den hysteriskt skrikande flickan från bilen. 1970-talsfilmen hade några särskilt chockerande bilder av våld. Kratern i Dunaways ansikte är en av dem. Tunna hinnor från insidan av ägg fick droppa som köttslamsor, berättar Wasson.

Towne skrev detta slut, inklusive den berömda slutrepliken, viskad av en medhjälpare som försöker

dra en förlamad Jake från platsen för katastrofen i Los Angeles Chinatown: "Forget it Jake! It's Chinatown." Men det tog år innan Robert Towne förlät Polanski, och gick med på att det nog inte gått att överträffa denna final.

Några år senare var Roman Polanski själv på rymmen, en sexförbrytare. Skuggan av det övergreppet kommer att hänga över honom till hans död. Rätt eller fel, så kommer nog "Chinatown" att leva längre. De som själva drömmer om att göra stor film kommer inte att glömma "Chinatown".

Mårten Blomkvist
kultur@dn.se

Sam Wasson
"The big goodbye – Chinatown
and the last years of Hollywood"
Faber & Faber, 397 sidor

"Chinatown"

"Chinatown" nominerades till 11
Oscar men vann endast för bästa
manus, "Gudfadern II" var en svår
konkurrent.
1990 regisserade Jack Nicholson
"Chinatown"-uppföljaren "The two

Jakes" efter Townemanus – en
flopp, fick ej biodistribution i
Sverige.

Andra Robert Towne filmer:
"Det hårda straffet" (1973, manus
efter bok), "Shampoo" (1975,
manus), "Personal best" (1982,
manus och regi), "Tequila Sunrise"
(1988, manus och regi), "Mission:
Impossible" (1996, manus ihop
med David Koepp).

Tvåfaldiga Oscarvinnaren John
Huston regidebuterade 1941 med
"Riddarfalken från Malta" med
Humphrey Bogart som Sam
Spade. Hustons skådespelande

dotter Anjelica och Nicholson var
ett par 1973–90.

Inrikes DN-artiklar 13-23 maj 2020.

”Regeringens krispolitik måste rymmas i klimatramverket”

ONSDAG 13 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200513

**Idén med det av riksdagen
beslutade klimatpolitiska
ramverket är att
klimatomställningen inte ska
vara beroende av den
ekonomiska eller politiska
konjunkturen. Det är alltså helt
nödvändigt att
återhämtningspolitiken är
förenlig med Sveriges**

**klimatmål, något som vi i år
kommer att inrikta vår
granskning på, skriver
Klimatpolitiska rådet.**

Vi kommer alla att minnas
covid-19-pandemin. Det kommer
att finnas ett före och ett efter. Vi
kommer att berätta för våra barn
och barnbarn om år 2020, hur vi
drabbades och hur Sverige och
världen agerade.

Den samtidigt pågående
klimatkrisen är annorlunda, även
om den riskerar att vålla ännu
mycket svårare skador på vårt
samhälle och välfärd. Vi kommer
inte att minnas exakt när den

började eller drabbade oss. Våra barn och barnbarn kommer ändå att fråga oss: Vad gjorde ni för att hejda klimatkrisen?

En akut kris mobiliserar handling – frågan är: vilken handling?

Hittills har fokus med rätta legat på att möta de akuta effekterna, främst att rädda liv, skydda hälsa och trygga människors försörjning. Allteftersom perspektivet förskjuts till återhämtning blir frågan alltmer: Hur kan de enorma resurser som nu omsätts underlätta en långsiktigt hållbar ekonomisk

utveckling och en fossilfri framtid?

Det finns likheter med sommaren 2009. Mitt under brinnande finanskris och inför FN:s stora klimatkonferens i Köpenhamn övertog Sverige ordförandeskapet i EU. Också då fanns ambitioner om att knyta ihop klimat- och finanskrisen och återstarta Europas ekonomier i en mer hållbar riktning. Det visade sig dock svårt att mobilisera just till den gemensamma handling som de ständiga, men smygande klimatförändringarna krävde. Finanskrisen blev därför bara ett

hack i utsläppskurvan – när ekonomin tog fart ökade utsläppen igen.

En ny rapport från internationella energiorganet IEA visar att dagens kris är mer dramatisk och att energianvändningen i år beräknas falla sju gånger mer än något år under finanskrisen.

Framför allt minskar fossilbaserad energi kraftigt medan förnybar energi fortsätter att öka. Detta visar på kraften i den energiomställning som vi är mitt inne i och att förutsättningarna nu är bättre för en stark ekonomi utan ökande utsläpp.

I dag finns också en större ambition och beredskap från alla samhällsaktörer att bidra till omställningen till ett fossilfritt samhälle, inte minst i näringslivet. Idéer om hållbar konkurrenskraft och affärer har redan berörts på DN Debatt (Fossilfritt Sverige 24/4, Omstartskommissionen 28/4, Wijkman & Pamlin 4/5). En skillnad som däremot inte lyfts fram är att klimatomställningen har en helt annan institutionell tyngd nu än tidigare genom det klimatpolitiska ramverk som trädde i kraft den 1 januari 2018. Idén med ramverket, som

beslutats i bred enighet i Sveriges riksdag, är att klimatomställningen inte ska vara beroende av den ekonomiska eller politiska konjunkturen, utan präglas av långsiktighet och förutsägbarhet och därmed också skapa bästa möjliga förutsättningar för ekonomisk utveckling.

Det klimatpolitiska ramverket innehåller tre delar:

1 Den första utgörs av Sveriges klimatmål, framför allt det övergripande målet om noll nettoutsläpp av växthusgaser till år 2045 i linje med Parisavtalet.

Detta mål upphävs inte av något virus och målet blir bara mer angeläget att uppnå om förbättrad folkhälsa kommer mer i centrum i ljuset av pandemin. Det återstår mindre än tre årtionden tills både Sverige och EU ska ha uppnått klimatneutralitet. Vi har inte råd att förlora ännu ett årtionde genom att åter tappa fart som efter finanskrisen.

2 Den andra delen utgörs av klimatlagen som säger att regeringens arbete ska utgå från just det långsiktiga, tidsatta utsläppsmål som riksdagen har fastställt. Regeringens arbete ska

vidare bedrivs ”på ett sätt som ger förutsättningar för klimatpolitiska och budgetpolitiska mål att samverka med varandra”. Detta krav i svensk lag får särskilt tyngd nu när väldiga budgetmedel förbrukas under mycket kort tid. Regeringen har hittills fattat beslut om ökade utgifter på över omkring 190 miljarder kronor med anledning av covid-19, vilket motsvarar statens samlade kostnader för barnbidrag, föräldraförsäkring och studiestöd plus rättsväsendet och hela kulturbudgeten under ett helt år –

eller minst två tredjedelar av den beräknade kostnaden för svensk snabbjärnväg för hela resten av århundradet.

Att satsningarna nu till stor del sker med lånade pengar understryker vikten av att de investeras på ett sätt som bidrar till långsiktig hållbarhet, nationellt och globalt. Ett exempel är flyget. Det är möjligt att infrastrukturministern har rätt när han till DN uppger (4/5) att Sverige, till skillnad från Frankrike, inte behöver ställa några klimatkrav på de omfattande garantier som nu

erbjuds flygbolagen. Men uttalandet förvånar och det ställer i så fall krav på andra åtgärder för att inte politiken ska bidra till att konservera dagens fossilberoende transportsystem.

Även beslut som behöver tas snabbt bör vara väl underbyggda. Viktiga utgångspunkter för återhämtningspolitiken finns i regeringens klimatspolitiska handlingsplan och i de färdplaner för fossilfri konkurrenskraft som tagits fram inom initiativet Fossilfritt Sverige. Regeringen behöver starta genomförandet, i samverkan med berörda

branscher – men tänka på att inte stödja det gamla så hårt att det utestänger det nya. Omställning innebär med nödvändighet att nya branscher och företag i viss mån kommer att ta över och ersätta de nuvarande, samtidigt som de befintliga förnyas.

Återhämtningspolitiken får inte bli en konserverande kraft utan stimulera önskvärd strukturomvandling.

3 Den tredje delen av ramverket utgörs av det Klimatspolitiska rådet. Vårt uppdrag är att utvärdera hur regeringens samlade politik är förenlig med de

klimatmål som regering och riksdag har beslutat. Vägen ut ur pandemin kommer att prägla den samlade politiken under lång tid framåt. Därför fokuserar vi årets analysarbete på återhämtningspolitiken efter krisen.

Vi avser att utvärdera det som görs – eller inte görs – för att bidra till regeringens och riksdagens beslutsunderlag för hur klimatomställningen kan stödja återhämtningspolitiken och återhämtningspolitiken bidra till klimatmålen. Rådets granskningar 2019 och 2020 har

redan fastställt att med befintlig politik kommer målen inte att nås. Vi kan därför redan nu konstatera att det är helt nödvändigt att återhämtningspolitiken ska vara förenligt med Sveriges klimatmål. Erfarenheterna av den ekonomiska krisen på 1990-talet ledde till att riksdagen – också då i bred enighet – beslutade om Sveriges nuvarande finanspolitiska ramverk. Tack vare att politiken höll fast vid och vårdade överenskommelsen stod Sverige starkare rustat att möta såväl finanskrisen som den nuvarande pandemin.

Tanken med det klimatpolitiska ramverket är egentligen densamma – att skapa långsiktighet och förhindra att en orimlig börda skjuts över på framtida generationer. Den nuvarande regeringen och dagens politikergeneration behöver med samma allvar hålla fast vid det klimatpolitiska ramverket. Då kan Sverige komma ur corona-krisen i en mer hållbar riktning, bidra till det internationella ledarskap som krävs och som land stå starkare rustat att möta den djupgående klimatkrisen.

Ingrid Bonde, ordförande
Klimatpolitiska rådet
Johan Kuylenstierna, vice
ordförande Klimatpolitiska rådet
Karin Bäckstrand, professor i
samhällsvetenskaplig
miljöforskning
Katarina Eckerberg, professor i
statsvetenskap
Åsa Löfgren, docent i
nationalekonomi
Tomas Kåberger, professor i
förnybar energi
Markku Rummukainen, professor i
klimatologi
Sverker Sörlin, professor i
miljöhistoria

Långt kvar till 100 000 tester

ONSDAG 13 MAJ 2020

Antalet coronatester ökade minimalt förra veckan – trots regeringens ambition att nå 100 000 tester i veckan i mitten av maj. Sverige testar fortfarande bara på en knapp tredjedel av sin kapacitet.

– I många regioner har man kommit långt och varit väldigt duktiga, medan andra ligger mer i startgroparna, säger Harriet Wallberg, regeringens nya testkoordinator.

Antalet tester för pågående coronainfektion ökade med 600 förra veckan, från drygt 28 800 till nästan 29 400, enligt Folkhälsomyndighetens statistik. Det innebär att det genomförs betydligt färre tester än vad regeringen vill och vad det finns analyskapacitet för. Socialminister Lena Hallengren (S) tillsatte förra veckan Harriet Wallberg för att få regionerna att börja testa fler. Syftet med utökad testning är dels att förhindra smittspridning, dels att få samhället att fungera genom att

osmittade personer kan återgå till arbetet.

Fokus för testningen kommer framöver att ligga på tre grupper, berättar Harriet Wallberg.

Den första är personal inom sjukvård och omsorg. På vissa håll har detta arbete ännu inte kommit så långt.

Den andra gruppen är äldre samt personal inom äldreomsorgen – och där är tanken att provta brett, det vill säga inte bara dem med symptom.

Den tredje gruppen där man vill få i gång testning är personal inom andra samhällsviktiga yrken, allt

från poliser och förskolepersonal till chaufförer och transportörer av livsmedel.

TT

Fakta. Antalet prover

Analyserade prover för viruset som orsakar covid-19 i Sverige, per vecka:

v. 19 Nästan 29 400

v. 18 Drygt 28 800

v. 17 Nästan 24 600

v. 16 Drygt 20 000

v. 15 Nästan 19 900

v. 14 Drygt 17 700

v. 13 Drygt 12 300

v. 12 Drygt 10 300

v. 11 Nästan 9 000
v. 10 Drygt 4 300
Totalt har nästan 148 500
individers prover analyserats
sedan diagnostiken sattes upp i
Sverige.
Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten i samarbete om tester – trots egen avrådan

ONSDAG 13 MAJ 2020

**Svenska företag säljer
antikroppstester avsedda för
privatpersoner trots att
Folkhälsomyndigheten avråder
från testerna.**

**Samtidigt har myndigheten ett
samarbete med testbolagen,
ger dem vägledning och tar del
av deras data.**

Flera stora svenska bolag låter nu
testa sin personal för antikroppar
mot covid-19 för att se om de har

genomgått smitta av sjukdomen. Bland dem finns klädjätten H&M som enligt källor till DN använder provsvaren för att på individnivå ge rekommendationer till sina anställda.

En person som arbetar på en butik inom H&M-koncernen i Stockholm berättar att samtliga anställda fick ett erbjudande om att testa sig hos företaget Werlabs, som i normala fall främst gör tester till vanliga hälsokontroller. – Det var ett blodprov, stick i fingret. Man tog test för att se om man har en pågående infektion

och även om man har antikroppar.

Personen som testade negativt i båda fallen fick information från H&M om att syftet var att kartlägga spridningen bland anställda i Stockholmsområdet. – Jag tycker egentligen att det är ett bra initiativ i grunden. Men om det inte finns säkra tester och Folkhälsomyndigheten, som man ska lita på, säger att de inte är tillförlitliga så blir det tudelat. Om de inte säger att det finns säkra tester, så varför ska man göra dem?

I ett informationsblad som har gått ut till H&M:s anställda, och som DN har tagit del av, rekommenderas de medarbetare som testar positivt för så kallade snabba antikroppar, IgM, att undvika att gå till sina arbetsplatser de kommande två veckorna. Även personer som har varit i kontakt med någon som testar positivt för IgM uppmanas att hålla sig hemma. H&M skriver i sin interna information att alla anställda uppmanas att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer och i så stor

utsträckning som möjligt arbeta hemifrån.

Antikroppstester för covid-19 är eftertraktade och förhoppningen är att de så småningom ska kunna visa om en person genomgått en infektion och är immun mot viruset. Men enligt Folkhälsomyndigheten finns det frågetecken både vad gäller testernas tillförlitlighet och vilket skydd en tidigare smittad person egentligen har.

Därför avråder myndigheten från antikroppstester på individnivå – alltså att enskilda låter sig testas och sedan agerar utifrån

provsvaren, exempelvis återgår i arbete och slutar med skyddsåtgärder. Om provtagning för antikroppar ändå används för att avgöra om en person har smittats av covid-19 är det enligt FHM av stor vikt att denna informeras om de brister som finns i testerna.

– Vi tycker fortfarande att man ska vänta med att utföra den här typen av antikroppstester för att ge besked för den enskilda individen, säger Karin Tegmark Wisell, chef för Folkhälsomyndighetens avdelning för mikrobiologi.

I ett mejl till DN skriver testbolaget Werlabs vd Henrik Forsberg att företaget är ”överens” med Folkhälsomyndigheten om att använda sin testkapacitet för att kartlägga företag i Stockholmsregionen och skapa en bättre uppfattning om smittspridningen.

I den information som H&M har skickat till sina anställda framhävs Werlabs relation till Folkhälsomyndigheten och i dokumentet står att ”FHM är överens med Werlabs om att utföra en pilotstudie på företag i Stockholmsregionen”.

Karin Tegmark Wisell säger till DN att Folkhälsomyndigheten inte har något avtal med Werlabs men att bolaget och andra som utför antikroppstester får vägledning och stöd från myndigheten.

Vad får ni i utbyte?

– De har erbjudit sig att återkoppla sina data på aggregerad form. Då har vi sagt att vi tar gärna emot, precis som vi tar emot från andra som utför olika studier och annat för att se hur det ser ut med förekomsten av sjukdomen.

Men de gör inga analyser eller tester på uppdrag av er?

– Nej, nej.

Att de gör de här testerna och delar med sig av resultaten, betyder det att ni står bakom deras typ av test?

– Nej, det är inte så att vi har något godkännandeförfarande för något test. Vi har bidragit i dialog med dem, för i regeringsuppdraget ingår att vi ska stödja när det gäller metod och kvalitet. Så det finns flera aktörer som vi haft dialog med.

Finns det inte en risk för att ni indirekt legitimerar den testning som till exempel Werlabs gör?

– Det är alltid en balansgång. Vi försöker vara så transparenta som möjligt och visa att vi är stöd till många företag och jag förstår att det finns ett intresse från deras sida att påtala att de följer våra rekommendationer. Sedan finns det säkert en risk att det blir missförstånd på vägen. Att man tolkar det som samarbete när man har haft en dialog med oss.

Ni avråder enskilda från att genomgå antikroppstest, men ändå vill ha data från dessa tester

– är testerna tillförlitliga eller inte?

– På gruppnivå finns det en tillförlitlighet. Om du tänker dig på gruppnivå så kan du kompensera för den känslighet som ett test har. Men det blir väldigt svårt på individnivå för du kan inte kompensera för individen och individen bör ha budskapet med sig att det här testet inte fångar alla.

Enligt Karin Tegmark Wisell har testet en träffsäkerhet för antikroppar på runt 80 procent. H&M uppger i en skriftlig kommentar till DN att företaget

inte får tillgång till testresultaten på individnivå och skriver vidare: ”Werlabs är överens med Folkhälsomyndigheten att genomföra en pilot på ett antal företag i Stockholmsregionen och H&M-gruppen är ett av dessa utvalda företag. Vi tycker att det är mycket positivt och ser det som en bra möjlighet att delta då denna typ av utökade tester kan bidra till bättre kunskap om spridningen av viruset i samhället.”

Bland Werlabs kunder finns förutom H&M även Tele 2 och Spotify.

Folkhälsomyndigheten uppger att data från privat antikroppstestning i privat regi har inkommit till myndigheten även från vårdbolaget Kry, som dock säger till DN att de i nuläget inte har någon utvecklad verksamhet med antikroppstester utan bara har genomfört tester på försöksnivå.

DN har vid upprepade tillfällen kontaktat Werlabs vd Henrik Forsberg med frågor om det test som Werlabs använder men han har inte svarat.

Carl Cato

carl.cato@dn.se

Mikael Delin

mikael.delin@dn.se

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

Fakta. Två typer av tester

Det finns två typer av tester att hålla isär när det gäller det nya coronaviruset:

1. Den ena typen – nukleinsyra-påvisning – syftar till att visa om personen har en pågående eller nyligen genomgången infektion. Kort sagt – om en person är sjuk och kan smitta. Regeringen har

sagt att de testerna måste öka och under vecka 18 analyserades drygt 29 000 individers prover efter sådana tester.

2. Den andra typen av test kallas antikroppstest, eller serologiska test. Syftet är att se om en person har varit smittad och därmed kan tänkas vara skyddad från en ny infektion. Sådana tester används ännu inte i någon större omfattning av myndigheterna, de anser att kunskapsläget fortfarande är för dåligt och att metodiken behöver utvecklas. Det är fortfarande oklart i vilken

utsträckning en person som har varit smittad är immun.

Antikroppstester

Det finns två typer av antikroppar som går att påvisa med antikroppstester, IgG och IgM. En förhöjd nivå av IgM kan indikera en pågående infektion, medan förekomsten av IgG för många virus betyder att bäraren har utvecklat hel eller delvis immunitet mot smittan. Om så är fallet vad gäller covid-19 är dock ännu inte säkerställt.

Tecken på att smittan är på väg att avta

ONSDAG 13 MAJ 2020

En rad olika faktorer pekar alla på samma sak – smittspridningen i Sverige har börjat sakta in. Det framkom när Folkhälsomyndigheten presenterade data från provtagning, antibiotikaanvändning och förekomsten av andra sjukdomar i samhället.

Drygt 27200 personer har nu bekräftats sjuka i covid-19, varav 602 fall har anmälts till

Folkhälsomyndigheten det senaste dygnet.

– Vi ser möjligen en långsam nedgång från platåfasen, säger Karin Tegmark Wisell, avdelningschef för mikrobiologi på Folkhälsomyndigheten. Mellan måndag och tisdag har 57 personer rapporterats döda i covid-19. Den totala dödssiffran är nu på 3 313. För att bättre se trenden i siffrorna räknar Folkhälsomyndigheten ut medelvärdet under sju dagar. Detta medelvärde ligger nu på runt 70 dödsfall per dag.

På tisdagen fick 439 intensivvård i Sverige. I slutet av april var siffran över 500. I antalet som vårdas intensivt är nedgången tydligare än i siffrorna över bekräftade fall.

– Vi bedömer att det beror på att provtagning på medicinsk indikation sker på vidare och vidare indikationer, så även individer som inte är så svårt sjuka ingår nu med all sannolikhet i statistiken, säger Karin Tegmark Wisell.

Utöver de vanliga siffrorna presenterade Folkhälsomyndigheten under tisdagens pressträff andra

mätningar som används för att få en bild av smittspridningen i samhället. Karin Tegmark Wisell visade hur stor andel av alla som provtas som är positiva för covid-19.

– Det visar en ökning av antal provtagna, men inte samma ökning av positiva bekräftade fall. Det är en signal på att vi inte har en faktisk ökning av antalet fall i samhället.

Siffror över hur andra sjukdomar sprids i samhället kan ge en bild av effekterna av social distansering.

Folkhälsomyndigheten

presenterade på tisdagen siffror över säsongsinfluensans och RS-virusets spridning.

– När vi införde råd och rekommendationer så dök förekomsten av influensa och samma sak gällde för RS-virus. De ligger fortfarande lågt. Vi ser också att användningen av luftvägsantibiotika minskar, som ett tecken på att vi har en minskad sjuklighet i luftvägsinfektioner i samhället totalt.

Vecka 14 och vecka 17 låg andelen sjuka i covid-19 i Stockholm på ungefär samma nivå, det rörde sig om 2,5 respektive 2,3 procent,

enligt en undersökning av Folkhälsomyndigheten. I landet var 0,9 procent av de som testades positiva för covid-19. Ytterligare en undersökning likt denna kommer genomföras vecka 22, alltså om två veckor.

– De här data går nu in i våra modelleringar för att försöka förutsäga hur många som totalt har haft sjukdomen i Sverige, säger Karin Tegmark Wisell.

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

De satsar på 10 000 utbildningsplatser till vård och omsorg

ONSDAG 13 MAJ 2020

Efter oppositionens krav signalerar finansminister Magdalena Andersson (S) nu att kommuner och regioner kommer att få mer pengar för att klara välfärden.

– Det finns all anledning att titta på detta och återkomma om det i närtid, säger Magdalena Andersson.

Regeringen och samarbetspartierna Centerpartiet

och Liberalerna meddelar att de skjuter till 2,2 miljarder kronor för att skapa nya utbildningsplatser inom vården och omsorgen. Satsningen riktas mot undersköterskor och vårdbiträden, och pengarna ska räcka till cirka 10 000 utbildningsplatser.

– Det handlar om att det blir tryggare och bättre både för personalen och inte minst våra sjuka och äldre, säger finansminister Magdalena Andersson (S). Förslaget är en reaktion på den arbetssituation för personal inom

vård och omsorg som har blottlagts i samband med coronakrisen. Förhoppningen är att utbildningen ska leda till fler fasta anställningar och bättre villkor för personalen.

– Om du har en utbildning som undersköterska är det klart att det blir lättare att få en fast anställning än om du är utbildad. Av de som är anställda är det fler som är utbildade jämfört med hur det ser ut för timvikarier, säger Magdalena Andersson.

Målet är att utbildningsplatserna ska vara på plats under sista kvartalet i år och innebär betald

utbildning under arbetstid. Under 2020 står staten för hela kostnaden men under nästa år ska kommunerna finansiera 30 procent. Staten kommer dock inte att ställa några krav på kommuner och regioner att de ska anställa dem som nu får en utbildning.

– Den frågan måste ställas till dem som är ansvariga för det här i kommuner, regioner och bland de privata arbetsgivarna, säger Magdalena Andersson.

Sedan regeringen presenterade sin vårbudget i mitten på april har flera oppositionspartier krävt att välfärden ska få mer pengar än

vad regeringen och samarbetspartierna föreslagit. På tisdagen ställde Vänsterpartiet ett ultimatum till regeringen om att skjuta till mer resurser. V vill se ytterligare 25 miljarder i tillskott och hotar med att börja förhandla med Moderaterna och Kristdemokraterna för att få igenom sina krav i riksdagen.

– Det här är en utsträckt hand till regeringen. Vi ger regeringen en vecka för att återkomma med besked, annars kommer vi att inleda samtal med M och KD, säger V-ledaren Jonas Sjöstedt.

Finansminister Magdalena Andersson menar att det inte finns någon konflikt kring frågan om mer resurser till välfärden. Hon hänvisar till att Sveriges kommuner och regioner (SKR) så sent som i måndags kom med en rapport om att det krävs mer pengar. Dessutom har den ekonomiska utvecklingen i Sverige utvecklats ännu svagare än vad regeringen tidigare har bedömt. Hur mycket regeringen kommer att skjuta till vill hon dock inte uttala sig om.

- Det finns all anledning att titta på detta och återkomma om det i

närhet, säger Magdalena Andersson.

- Jag har varit tydlig med att det kan behövas ytterligare resurser, inte minst eftersom vi tror att den ekonomiska utvecklingen kan bli lite sämre än vad vi trodde i vår budgeten, fortsätter hon. Centerpartiets ekonomisk-politiska talesperson Emil Källström tror att riksdagspartierna kan komma överens inom kort.

- Jag ser inga problem att komma överens brett. Beskeden från partierna är så klara så det finns

ingen anledning att dra detta i långbänk, säger Emil Källström. Moderaterna har krävt ytterligare fem miljarder kronor i generella statsbidrag till kommuner och regioner. Partiets ekonomisk-politiska talesperson Elisabeth Svantesson hoppas att regeringen går kraven till mötes.

– Regeringen har inte majoritet i riksdagen. Jag hoppas att regeringen nu kommer med mer resurser så att vi slipper nedskärningar i välfärden. Det är en väldigt tuff situation just nu, säger Elisabeth Svantesson.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

”Vi ska påminna om att våra medlemmar är hjältar när det är dags att löneförhandla”

ONSDAG 13 MAJ 2020

Kommunals ordförande Tobias Baudin välkomnar statens miljardsatsning på äldreomsorgen, men vill ha mer för att kalla det ett riktigt lyft. Kommunal har varit LO-familjens bråkstake det senaste året, men deras förslag till ny ordförande väger tungt. Och numera är dess medlemmar samhällets hjältar.

Måndagens äldreomsorgspaket från regeringen och samarbetspartierna på 2,2 miljarder handlar om kompetensutbildning på arbetstid, där staten står för en rejäl del av notan. Satsningen, som kan dra i gång i höst, bygger på en modell som Kommunal har arbetat fram tillsammans med Sveriges kommuner och regioner, SKR.

– Det innebär att den som utbildar sig till vårdbiträde eller undersköterska får ett fast jobb. Det är bra för våra medlemmar men också för de äldre, de får

kontinuitet i vården, säger Tobias Baudin.

Han är nöjd, men pekar på att lönerna fortfarande är för låga och sjuktagen höga.

– Det här är ju inte ett riktigt ”äldreomsorgslyft”, det är ett steg i rätt riktning, för det här handlar om en sektor som lider av kronisk underbemanning. Det krävs högre löner och bättre arbetsmiljö – sjukskrivningarna inom äldreomsorgen är dubbelt så höga som i byggindustrin.

Era medlemmar kallas ju superhjältar av politiker och debattörer, hur ser du på det?

– Det finns det ingen garanti för, men vi kommer att göra allt för att påminna dem. Det är ju egentligen åt skogen att det ska behövas en sådan här kris för att visa vad välfärden betyder. När vi tillsammans med PRO för ett år sedan föreslog ett äldreomsorgslyft var det knappt någon som lyssnade.

– Många av våra medlemmar har det mycket tufft, men gillar förstås också att det numera pratas uppskattande om deras insatser. Det borde vara upplagt för en bra avtalsrörelse för vår del, när den fortsätter i höst.

Fast era motparter kommer att hävda att kommuner och regioner lidit svårt under pandemin?

– Det kommer att bli en stenhård förhandling, men visst borde det finnas resurser även till välfärden. För pengar finns ju – vi har öst dem över näringslivet.

Tobias Baudin är född i röda - Luleå med en mamma som arbetade i långvården. Han ser ett köns- och klassperspektiv även i coronatider:

– Det är arbetarkvinnor som jobbar i äldreomsorgen, men deras säkerhet verkar inte vara så

viktig. Jag lyssnade på Folkhälsomyndigheten i fredags och hoppades på konkreta svar om hur man ska skydda sig. Men det blev mest svammel och otydligheter, det tyder på ett slags ointresse.

Kommunal är med 500 000 medlemmar LO:s största fackförbund, som organiserar bland annat ambulanssjukvårdare, undersköterskor och vårdbiträden. Ett stort förbund med välfärdsarbetare som de senaste åren tagit strid mot LO-majoriteten i tre tunga frågor (se

faktaruta) och driver en egen lönerörelse.

– Jo, det finns många som är förbannade på mig, men jag företräder mina medlemmar och vi har helt enkelt inte haft förtroende för LO:s ledning när det gäller löneförhandlingarna. Vi har inte blivit tillräckligt lyssnade på, och då fungerar inte samarbetet.

Det är ett till synes tilltufsats LO som håller kongress nästa månad, då också en ny ordförande ska väljas (se faktaruta).

– Det behövs någon som ser värdet i att komma överens, och

kan lyssna in de olika förbunden. Splittrade blir vi inte starka. En ny ordförande kan inte skapa underverk, det krävs att alla förbund bjuder till. Vi i Kommunal har lovat det, att bidra till att LO får en rejäl nystart. Han har själv tidigare avböjt att bli nominerad, han är inte aktuell nu heller – och det är inget ”Göran Perssonskt nej”, som ju blev ett ja, utan ”ett riktigt nej”. – Kommunal vill ha Susanna Gideonsson. Hon är en bra person, har bred facklig erfarenhet och är själv en förhandlare.

DN har tidigare skrivit att Handels ordförande är den mest förhandstippade som ny LO-bas, och med tanke på Kommunals stora röststyrka vid kongressen talar det mesta för att det också blir så.

Men hon har stått på andra sidan i de senaste LO-striderna?

– Jag försöker skilja mellan sak och person, precis som jag hoppas att andra kan göra med bråkstaken Baudin. Och som LO:s ordförande får hon ju också en annan, samlande roll.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Tobias Baudin, ordförande i Kommunal.

Ålder: 45 år

Familj: Fru och två döttrar

Fritidsintressen: Gå på fotboll med döttrarna och kolla Luleå hockeys matcher. Gillar teater.

Bakgrund: Jobbat som maskinist, utbildad i styr- och reglerteknik.

Karriären inom Kommunal startade som arbetsplatsombud år 2000. Förlorade striden om att bli LO:s ordförande 2012 mot Karl-Petter Thorwaldsson, blev i stället förste vice ordförande. Är

Kommunals ordförande sedan 2016.

Fakta. Kommunal är största LO-förbundet

LO är en paraplyorganisation för 14 fackförbund, som tillsammans har 1,2 miljoner yrkesverksamma medlemmar. Här är Kommunal störst, med drygt 500 000 medlemmar.

Kommunal organiserar allt från undersköterskor i äldreården och förskolepersonal till brandmän och golfbaneskötare.

Kommunal bröt sig ur LO:s traditionella samordning i

lönerörelsen eftersom man ville ha en extra satsning på utbildad välfärdspersona och har hoppat av samtalen om förändringar i lagen om anställningsskydd. Man har också utmanat industrifackens rätt att sätta det så kallade märket, som styr löneutvecklingen för miljoner svenskar.

Vem efterträder Karl-Petter Thorwaldsson?

LO:s valberedning är i slutfasen med sitt arbete att hitta en ny förbundsledning. Den ska väljas på den digitala kongressen 15 juni, då Karl-Petter Thorwaldsson avgår.

Den mest favorittippade efterträdare när Handels ordförande Susanna Gideonsson. Andra namn som nämnts är bland andra just Tobias Baudin, Byggnads stridbare bas Johan Lindblom, Therese Guovelin, i dag LO:s förste vice ordförande. Markus Pettersson, facklig-politisk sekreterare hos - Socialdemokraterna och Marie - Nilsson, ordförande i IF Metall.

100 miljoner till utsatta och äldre

ONSDAG 13 MAJ 2020

Civilsamhället spelar en avgörande roll i coronakrisen, och regeringen vill nu tillsammans med C och L satsa 100 miljoner på att stötta deras arbete.

I fokus ligger människor i särskild social utsatthet och ensamma äldre.

– Det är oerhört viktigt att vi kan stärka civilsamhällets organisationer och alla frivilliga som i dag kavlar upp ärmarna för

att hjälpa till i coronakrisen, säger vice statsminister Isabella Lövin (MP).

– De här 100 miljonerna kommer att vara ett viktigt tillskott för att organisationer ska kunna växla upp sitt arbete, säger hon.

50 miljoner är tänkt att gå till organisationer inom civilsamhället som arbetar med människor i social utsatthet, som hemlösa och papperslösa.

– De som är hemlösa eller papperslösa, sådana människor som normalt sett kan trilla genom det sociala skyddsnätet, de kan inte isolera sig i sitt hem, för de

har inget hem. Därför vill vi ge ett extra stöd till de organisationer som har förtroende i de här grupperna, säger Isabella Lövin. Lika mycket är tänkt att gå till olika former av insatser för de äldre som nu drabbats av isolering och ensamhet. Insatser för att motverka äldres ensamhet kan till exempel handla om uppsökande verksamhet på telefon, hjälp med digitala möten eller hjälp med matinköp.

Satsningen står utanför det tidigare meddelade beslutet om att satsa 100 miljoner kronor på organisationer som arbetar för

barn, kvinnor och hbtq-personer i utsatta situationer.

När och hur pengarna som regeringen, C och L föreslår kan komma organisationerna till del är inte klart.

– Exakt hur de ska fördelas kan jag inte ge besked om i dag. Någon av våra myndigheter får i uppdrag att fördela stödet. Sedan finns det redan ett anslag för att stödja arbetet mot äldres ensamhet och isolering, där kommer vi kunna få ut pengarna ganska snabbt. Vilka kommer kunna ta del av pengarna?

– Vi har ett brett civilsamhälle i Sverige. Det kan handla om allt från idrottsrörelsen till stora organisationer som Röda Korset eller Rädda Barnen, och trossamfunden.

TT

Kommuner vill stoppa trängseln på stränderna

ONSDAG 13 MAJ 2020

En sommar på stranden – det ser en hel del fram emot just nu. I avvaktan på riklinjer från Folkhälsomyndigheten planerar flera skånska kommuner åtgärder för att hantera badträngsel.

– En möjlighet är att vi kan komma att försöka ta in unga vuxna som vet hur livet brukar vara på stranden och som verbalt kan försöka kommunicera, säger

Thomas Andersson, säkerhetschef i Ystads kommun.

Några beslut om strandvärdar i Ystad är inte tagna än. Där liksom i många andra skånska strandkommuner inväntar man besked från

Folkhälsomyndigheten om vad som ska gälla. Men en sak är säker – blir sommaren varm är det stränder som hemmasittarna kommer att vallfärda till.

I Lomma diskuteras just nu hur man hanterar parkering vid stränder. I Trelleborg finns planer på att sätta upp informationsskyltar samt att även

där ha strandvärdar som påminner besökarna om att hålla avstånd, enligt P4 Malmöhus.

Båstad satsar på information och noggrann toalettstädning – men även på att låta personal som håller koll på bryggor och stränder kontrollera eventuell trängsel, säger säkerhetschefen Christofer Thorén.

TT

Bildt och von Sydow medger – fel att slopa fältsjukhusen

ONSDAG 13 MAJ 2020

Coronakrisen visar att det var fel att lägga ner alla Sveriges militära sjukhus. Det medger Carl Bildt och Björn von Sydow – två av Sveriges mest erfarna politiker – i en intervju med DN. De anser att politikerna nu måste enas om att satsa mer pengar på ett starkare militärt och civilt försvar med bred förmåga.

Sverige har agerat mindre kraftfullt och fler svenskar har avlidit i covid-19 än i övriga Norden, hittills. När Björn von Sydow (S), tidigare försvarsminister möter Carl Bildt (M) som varit både stats- och utrikesminister så har de en gemensam förklaring. Skillnaderna i hur de nordiska länderna valt att hantera coronakrisen beror på ländernas traumatiska erfarenheter. – Vi har aldrig ställts inför en sådan här situation i modern tid. Hade vi haft en liknande bakgrund som grannarna, hade vi

kanske fattat samma beslut som de. Hos dem finns mer av andra världskrigets erfarenheter, säger Björn von Sydow.

Han syftar på hur illa förberett Finland var när Sovjetunionens angrepp inledde Vinterkriget den 30 november 1939. Och hur Danmarks och Norges regeringar, trots varningar, överrumplades av Nazitysklands överfall den 9 april 1940.

– Vi är de mest likartade länderna i nästan allt. Men det kan vara så att de politiska ledningarna i Norge, Danmark och Finland känner: ”Inte en gång till”. Den

politiska ledning otilräcklig och passiv. Det har gjort att de drivs framåt i sin hårdreglerande linje, säger Björn von Sydow.

– Det ligger mycket i det, instämmer Carl Bildt.

Han oroas över att det nordiska samarbetet i dag för en tynande tillvaro. När han var statsminister samrådde länderna i Norden med varandra inför viktiga beslut, men nu agerar länderna mer på egen hand.

– Därmed finns också risken att de ser Sverige gå sin egen väg och sätta sig lite på höga hästar som vi

gjort. Och det är inte bra. I vår ärftliga belastning har vi som nordisk nation mindre av kris och krishantering. Vi tror att världen har problem, men Sverige har det inte, säger Bildt ironiskt.

Han ser fram mot den kommission som statsminister Stefan Löfven (S) utlovat för att utvärdera insatserna:

– Det är nödvändigt. Fungerar den svenska statsapparaten i en stressad situation? Jag har frågetecknen, säger Bildt.

Både von Sydow och Bildt anser att Sveriges säkerhets- och försvarspolitiska samarbete med

de geografiskt närmaste grannarna Finland och Norge måste fördjupas. De skilda erfarenheterna och ländernas försvarslösningar – Finland har behållit sitt territorialförsvar medan Norge är med i Nato – gör ett samarbete nödvändigt, anser de.

Under det kalla kriget hade Sverige ett omfattande totalförsvar – där ingick det ekonomiska försvarets lager av bränsle, livsmedel och mediciner. Civilförsvaret hade sju miljoner andningsmasker för vuxna, barn och spädbarn (skyddsväskor med

filter och batteridrivnen fläkt) i lager. Sverige hade också 50 moderna fältsjukhus – som alla lades ned.

Ni var delvis ansvariga för en omläggning som innebar att förråden i totalförsvaret tömdes, är det något ni ångrar i dag? – Ja, när det gäller sjukvården. Vi hade fältsjukhusen – och ännu viktigare – personal för att bemanna dem. Vi hade nu kunnat kalla in militärt utbildad sjukvårdspersonal, svarar Björn von Sydow.

– Det hade väl inte skadat att ha kvar något av försvarets

etappsjukhus. Men stora delar av det ekonomiska försvaret hade inte varit så relevant i dag, svarar Carl Bildt.

Själv kom Bildt för ett halvår sedan ut med sin bok ”Den nya ordens tid” där han ställer frågan om vi om 20 eller 30 år ”har klarat att bevara freden?”.

Stormaktsmotsättningar, nationalism, handels- och cyberkrig och auktoritära regimer samt att USA under president Donald Trump dragit sig tillbaka från världen försvagar det internationella samarbetet, enligt Bildt.

– Pandemin förstärker tendenserna mot en mindre stabil värld. Jag tror inte det finns någon väg tillbaka, säger Carl Bildt.

Från januari 2017 till maj 2019 var Björn von Sydow ordförande för Försvarsberedningen där alla riksdagens åtta partier ingår. Beredningen konstaterade att ökade motsättningar ökar risken för krig i Nordeuropa. Militära överfall hör inte längre till historien:

”Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas... En större konflikt kan inledas med ett

angrepp på Sverige”, slog en enig beredning fast.

Både Bildt och von Sydow talar i dag mer klarspråk, jämfört med när de var aktiva politiker. Sverige står utanför Nato och EU kan inte bistå oss militärt vid ett angrepp. Deras syn är att det enda hotet kommer från Ryssland och hjälpen från USA.

– Vi bygger rätt mycket på vår tro att amerikanarna ska komma, har jag förstått, säger Carl Bildt.

Björn von Sydow räknar upp hur vicepresident Joe Biden och andra höga USA-företrädare uttalat stöd. Trumps förste

försvarsminister James Mattis undertecknade våren 2018 ett trilateralt försvarssamarbete mellan USA-Sverige-Finland.

– Det är ryggen för oss. Men vi kan inte förutspå ett enda drag av president Trump, säger Björn von Sydow.

– I ett akut krisläge – och det börjar inte med hot mot Sverige utan någon annanstans – så fattas de avgörande besluten av den person som sitter i Ovala rummet i Vita huset. Oavsett vem det är kommer amerikanerna att bli alltmer upptagna av den kinesiska utmaningen. De intellektuella,

ekonomiska och militära resurser som är tillgängliga för europeiska säkerhetsutmaningar kommer successivt att minska, spår Carl Bildt.

Mitt i allt detta ska riksdagen i höst besluta om totalförsvaret, militärt och civilt, åren 2021–2025.

Vad ska det svenska försvaret klara av?

– Sverige ihop med Finland bör ha en sådan bredd i försvarskrafterna att det inte finns någon på förhand given lucka för Ryssland, undantagandes kärnvapen. Vi måste ha konventionella

arméförband som är rörliga över ytan, flygförband, marinförband och dessutom ett slags cyberförsvar, svarar Björn von Sydow.

Han ser det nu sexåriga kriget Ryssland-Ukraina som blandning av första världskrigets skyttegravskrig på marken och moderna cyberangrepp. För att täppa igen de största luckorna på svenskt markterritorium föreslog Förvarsberedningen tre fungerande armébrigader (i dag har Sverige knappt en) och två nya regementen.

– Man kan inte avsäga sig vissa delar av försvaret därför att angrepp verkar osannolika. Ryssland har bredden. Sverige och Finland bör ha en motsvarande bredd för att under X veckor vänta på amerikansk politisk press, eller på amerikansk trupp enligt värdlandsavtalet, argumenterar Björn von Sydow.

– Vad vi behöver är mångsidigt användbara, snabbt tillgängliga förband över bredden. Utgången av en kris avgörs väldigt mycket av hur den börjar. Vi har lärt oss att förlopp kan bli mycket snabba,

vi måste kunna agera snabbt, instämmer Carl Bildt.

Men Försvarsberedningens förslag till upprustningen hotas nu av att regering och opposition blivit oense om notan. Efter många politiska turer arbetar nu åter en Försvarsberedning, som i praktiken leds av försvarsminister Peter Hultqvist (S) och som ska vara klar med en rapport på fredag.

I dag saknas pengar till hela satsningen på armén och även marinen och flygvapnet kan drabbas av prutningar, jämfört med beredningens förslag. Och

ingen politisk uppgörelse finns ännu för att finansiera den 2017 föreslagna återuppbyggnaden av det civila försvaret.

Samtidigt har regeringen anslagit över 700 miljarder för att stödja näringslivet under pandemin vilket motsvarar mer än 10 års försvarsanslag.

Resultatet kan bli ett sammanbrott mellan regeringen och de borgerliga i Försvarsberedningen. Detta trots en tradition av breda försvarsuppgörelser där socialdemokrater och moderater till slut enas över blockgränsen.

Kommer säkerhetspolitiken genom pandemin nu på undantag?

– Med den nuvarande riksdagens sammansättning är det inte möjligt att driva igenom något annat än en upprustning av det militära försvaret och en modern återställare av det civila, svarar Björn von Sydow.

– Jag tror också det.

Försvarspolitikerna har ju en lite mera långsiktig vision av detta. Sedan är det den ständiga kampen med finansdepartementet, som ju har betalt för att hålla i pengarna, säger Carl Bildt.

Trots sin långa bakgrund som S-politiker hoppas Björn von Sydow att oppositionen till slut ska lyckas övertyga S-MP-regeringen om att finansiera och genomföra hela beredningens förslag.

– Jag är rätt optimistisk ändå. Men mycket hänger på Centern och Liberalerna – och indirekt då på Moderaterna och Kristdemokraterna samt att Sverigedemokraterna förmår att, så att säga, teckna firma, säger han.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Carl Bildt.

Född 1949, moderat politiker, statsminister 1991–1994, utrikesminister 2006–2014. Ordförande för Fria moderata studentförbundet 1973–1974, sakkunnig i regeringskansliet 1976 och statssekreterare 1979–1981, riksdagsledamot 1979–2001 och partiets utrikes- och säkerhetspolitiske expert, partiordförande Moderaterna 1986–1999, hög representant för den civila återuppbyggnaden i Bosnien 1995–97, 1999–2001 FN-sändebud i Kosovo.

Björn von Sydow.

Född 1945, socialdemokratisk politiker, riksdagsledamot 1995–2018, handelsminister 1996–1997, försvarsminister 1997–2002, riksdagens talman 2002–2006, ordförande för Försvarsberedningen 2017–2019 med dess rapporter Motståndskraft om det civila försvaret (2017) och Värnkraft om det militära försvaret (2019). Kommunalpolitiker i Solna sedan 1970-talet, docent i statskunskap, doktorsavhandling "Kan vi lita på politikerna?" (1978).

Rättegång i Uddevallamordet redan i maj

ONSDAG 13 MAJ 2020

Den 26 maj inleds rättegången mot den 23-årige man som i morgon kommer att åtalas, misstänkt för mord på den 17-åriga flicka som försvann i Uddevalla i höstas, skriver Uddevalla tingsrätt.

Kammaråklagare Jim Westerberg har tidigare meddelat att han i morgon, onsdag, har för avsikt att

väcka åtal mot 23-åringen som misstänks för mord och brott mot griftefriden.

Den 17-åriga flickans försvinnande i Uddevalla i höstas blev mycket uppmärksammat.

Den misstänkte 23-åringen, en man i flickans närhet, greps redan några dagar efter försvinnandet. Senare hittades en kroppsdel, som enligt polisen visar att flickan inte längre är i livet.

TT

Orkade inte värnplikten – döms till fängelse

ONSDAG 13 MAJ 2020

En 19-årig man döms till 14 dagars fängelse efter att ha uteblivit från Försvarsmaktens grundutbildning i Halmstad dit han kallades förra året, skriver Hallandsposten.

Tonåringen dök aldrig upp under dagen då han skulle inställa sig och ringde aldrig sin handläggare för att meddela det. I förhör med polisen har tonåringen erkänt brott mot totalförsvaret utan att

kunna förklara varför han uteblev, mer än att han inte orkade.

TT

Bara 200 bärplockare har sökt arbetstillstånd

ONSDAG 13 MAJ 2020

Före coronapandemin prognostiserade Migrationsverket för att mellan 6 500 och 7 000 bärplockare skulle ansöka om arbetstillstånd under säsongen. Fram till den 12 maj har strax över 200 ansökningar kommit in, berättar Erik Holmgren, enhetschef för arbetstillstånd på Migrationsverket.

– Det är en väldigt stor skillnad, säger han.

Bärplockare från Thailand är en stor del av den gruppen och många svenska företag är beroende av att de kan resa hit för att plocka såväl blåbär, lingon som hjortron. Att ersätta personalen med svensk - arbetskraft blir en utmaning, - uppger företag.

TT

Regeringen siktar på grön återhämtning

ONSDAG 13 MAJ 2020

Regeringen har beslutat att förlänga Fossilfritt Sverige med fyra år. Uppdraget utökas med fler uppdrag både lokalt och internationellt. "Ett nära samarbete med näringslivet är avgörande för att vi ska få en grön återhämtning", säger klimatminister Isabella Lövin (MP).

Internationellt pågår intensiva diskussioner om att stödmiljarder som betalas ut för en återstart

efter coronakrisen är ett tillfälle att satsa på en klimatsmart omställning. EU:s klimatkommissionär Frans Timmermans hör till dem som vill ha en grön omstart. En rapport av bland andra climatekonomen Nicholas Stern visade att investeringar i fossilfria verksamheter inte bara kan bromsa klimatförändringen utan också är effektiva stimulansåtgärder.

Den svenska regeringen har beslutat att förlänga initiativet Fossilfritt Sverige i fyra år, till december 2024 istället för att som

planerat avsluta det vid kommande årsskifte.

– När vi satsar på en återhämtning efter coronakrisen är det grön återhämtning som är grunden, och där är Fossilfritt Sverige oerhört viktigt. Vi har inte råd eller tid att göra stora räddningspaket som skjuter lösningen på klimatkrisen på framtiden, säger Isabella Lövin (MP).

– Den första tiden har vi varit helt fokuserade på att rädda företag från att gå i konkurs och hundratusentals människor från att bli arbetslösa, men i nästa steg

kommer vi att kunna ställa krav på en omställning i samband med återhämtning. Hur det kan komma att se ut är för tidigt att prata om.

Fossilfritt Sverige startades av - regeringen år 2015 och har i samarbete med näringslivet. I dagsläget finns planer för verksamheter som tillsammans står för 70 procent av de svenska utsläppen.

Uppdraget utvidgas nu till att jobba mer internationellt, bland annat inom den grupp för industrins omställning som

Sverige tillsammans med Indien leder på FN:s uppdrag.

– Man är imponerade av att man kan jobba så nära näringslivet som vi gör. Vi jobbar mycket mer med nerifrån och upp än andra länder. Vi får företagen att äga sin process i stället för att myndigheterna gör det. Företagen själva äger sina förslag och även de politiska kraven, det är kanske det som har varit succén så här långt, säger Svante Axelsson, nationell samordnare för Fossilfritt Sverige.

Även en satsning på kommuner och regioner i Sverige ingår i det

utökade uppdraget. Där står den offentliga upphandlingen i fokus. I dag omfattar den över 700 miljarder kronor.

– Vi kan inte klara av att skapa ett grönt näringsliv om inte stat, kommuner och regioner kör en offensiv upphandling så att affären går ihop, säger Svante Axelsson.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Fakta. Fossilfritt Sverige

Initiativet Fossilfritt Sverige startades av regeringen inför klimatmötet i Paris 2015 för att

påskynda omställningen till ett fossilfritt samhälle. Hittills har över 450 företag, kommuner, regioner och organisationer gått med initiativet.

Uppdraget gällde till 31 december 2020 men regeringen har beslutat att förlänga det till 31 december 2024.

I de utökade uppgifterna ingår att stötta återhämtningen från covid-19 genom att hjälpa branscherna att identifiera hur de kan nyttja förändrade förutsättningar till att ställa om sin verksamhet till minskat fossilberoende.

Öka engagemanget i internationella processer.

Öka samverkan med och stöd till kommuner och regioner, bland annat genom att stötta arbetet med offentlig upphandling.

Utredning ska granska krav på bostadsköpare

ONSDAG 13 MAJ 2020

Kommunerna har en skyldighet att se till att det byggs bostäder som möter efterfrågan. Men alla gör det inte.

– Det är lätt att se att det har varierat, konstaterar bostadsminister Per Bolund, som tillsatt en utredning som ska renodla ansvaret mellan kommunerna och staten.

Bostadspolitiken i Sverige har givetvis förändrats under årens lopp, men ansvarsfördelningen

mellan staten och kommunerna bygger på ett regelverk från 1940-talet.

Per Bolund tycker att det är dags att granska den fördelningen – vilket utredningen ska göra.

– Det blir en historisk genomgång av bostadspolitiken som lyfter på stenar vi inte har lyft på 80 år, lovar han.

– Fokus är att renodla ansvarsfördelningen och se till att det finns verktyg för att skapa en socialt hållbar bostadspolitik, tillägger han.

Enligt lag har kommunerna ett ansvar för bostadsförsörjningen.

Men det finns brister – alla kommuner tar inte ansvaret. Och andra kan inte ta ansvar.

– Det är tydligt att om inte staten gör det möjligt blir det svårt för många kommuner att ta det ansvaret, säger Bolund.

Utredaren, Miljöpartiets ekonomiskpolitiska talesperson Karolina Skog, ska därför föreslå hur fördelningen av uppgifter och ansvar ska se ut.

Direktiven är breda. Skog ska bland mycket annat analysera hur de kommunala bostadsförmedlingarna och deras förturssystem fungerar, liksom

hur marken som kommunerna äger används för att få en social bostadspolitik.

Karolina Skog ska också granska bankernas villkor på förstagångsköparna. Här finns kritik från en rad ledande ekonomer som anser att kravet på en insats på 15 procent av köpeskillingen och de tuffa amorteringskraven, utgör onödiga hinder för många ungdomar att över huvud taget kunna köpa en bostad.

Bostadsministern vill inte gå in på vilka eventuella förslag som utredaren kan tänkas komma med

på det här området – annat än att Karolina Skog har ett brett mandat. Hon är med andra ord fri att komma med förslag som lindrar villkoren för förstagångsköparna.

– Men det är en avvägning som måste göras. Det är ingen som gynnas av att man tar på sig så stora risker ekonomisk att man blir enormt sårbar – att inte klara av lånen och få en skuldsättning som blir livslång, säger Bolund. Grunden för utredningen är dock att renodla ansvaret – och att staten tar på sig ett större ansvar än hittills.

– Vi skulle inte tillsätta den här utredningen om vi inte är beredda att göra mer än vad vi gjort hittills. Men staten kan inte göra allt, påpekar Bolund.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Fakta. Social bostadspolitik

Syftet med utredningen är ytterst att se till att bostadspolitikerna hjälper så kallat strukturellt hemlösa. Det är människor som inte kan skaffa en bostad på marknadens villkor och inte har lång kötid till en hyresrätt med relativt låg hyra.

Utredningen ska vara klar i november 2021.

Bara jag vet att jag inte alls vet vad jag letar efter

ONSDAG 13 MAJ 2020

Ett typiskt besök till den lokala livsmedelsbutiken.

Jag går in genom de automatiska dörrarna och inser att jag ändå kanske ska ta en korg – som står utanför de nu stängda dörrarna. Med hjälp av nästa inkommande kund tar jag mig ut, till en signal värdig börshandelsöppning, och sedan in igen.

Därefter följer 10 till 15 minuter av mållös vandring. När jag har gått mellan mejeri och chark fem gånger inser jag att lök är gott, vilket leder mig tillbaka till början. En kruka koriander åker ner i korgen av bara farten, trots att jag vet att kryddan bara kommer att dö framför mina ögon.

Nåväl.

Nästa stopp: mitt på golvet utan någon riktning över huvud taget. Ibland kommer jag på mig själv och anstränger mig då för att se ut som om jag letar. Bara jag vet, att

jag inte alls vet, vad jag letar efter.

När jag väl listat ut vad jag "behöver" har hungern tagit över fullständigt och styr alla val. Korghandtaget är numera i bågform. När jag är klar har 35 minuter gått och bara det absolut strävaste toapapperet finns kvar. Sedan jag flyttade till Stockholm har planering av handling hamnat lägst på listan av prioriteringar. Jag vet att jag i själva verket spenderar mer tid i butiken nu, än om jag faktiskt hade funderat lite, men vetskapen hjälper inte.

Min familj tittar på mig med skam. När det begav sig handlade pappa tio liter mjölk åt gången och tog då höjd för ett hushåll med tre alltjämt växande pojkar. Sådan framförhållning kan jag bara beundra.

Nu när jag lyckats skaffa mig ett mer permanent boende, där fläkten fungerar och där kylan rymmer mer än sambal oelek och tabasco kanske en kedjeeffekt kan skönjas.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Jonas Desai är reporter på Dagens Nyheter och han skyller på Stockholm för alla personliga brister.

Antalet smittade ökar i Nacka och Skarpnäck

ONSDAG 13 MAJ 2020

Ökningstakten av antalet coronasmittade per stadsdel går nu ner i Järvaområdet och Södertälje – men ökar i områden som Skarpnäck, Nacka och Ekerö.

– Det är tydligt att coronafaran är långtifrån över.

Smittspridningen pågår i hela länet, säger

sjukvårdsregionrådet Anna Starbrink (L).

Nya siffror på tisdagseftermiddagen visar att 9 585 personer nu är bekräftat smittade med covid-19 i Region Stockholm. Totalt har hittills 1 688 personer med bekräftad covid-19 avlidit i länet.

Region Stockholm har tidigare uppgett att det funnits en överrepresentation av smittade i Järvaområdet. Men enligt de nya siffrorna har ökningstakten av antalet smittade börjat avta i stadsdelarna Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta.

I stället ser regionen nu hur denna vecka områden som Nacka, Skärholmen, Skarpnäck, Upplands-Bro och Ekerö har en något högre ökningstakt.

– När man tittar på antalet avlidna måste det ställas i relation till folkmängd, antal fall, ålder, förekomst av underliggande sjukdomar och under hur lång tid smittspridningen pågått i kommunen eller stadsdelsområdet, säger smittskyddsläkare Per Follin vid Smittskydd Stockholm i ett pressmeddelande.

– Det är tydligt att coronafaran är långt ifrån över. Smittspridningen pågår i hela länet. Det är förstås positivt att smittspridningen fortsätter avta i det hårt drabbade Järva, men nu gäller det att hålla ut, säger sjukvårdsregionrådet Anna Starbrink (L).

– Variationen mellan olika kommuner och stadsdelar mellan olika veckor bekräftar att viruset finns i hela regionen. Det är fortsatt extremt viktigt att vi alla fortsätter tar vårt ansvar för att minska trycket på vården och värna riskgrupperna. Håll ut, håll

avstånd och håll ihop, fortsätter hon.

Per Follin vid Smittskydd Stockholm betonar att det viktigaste sättet att få ner antalet fall med covid-19 är att stockholmarna fortsätter att följa Folkhälsomyndighetens råd.

– Att inte samlas med fler än de som bor tillsammans i hushållet, undvika att åka i kollektivtrafiken och för de som har möjlighet att fortsätta distansarbete. Det allra viktigaste är att undvika att besöka äldre och andra riskgrupper som behöver vara beredda på att isolera sig

ytterligare ett antal veckor framåt, säger han.

Andreas Nordström

andreas.nordstrom@dn.se

Linda Hjertén

linda.hjerten@dn.se

Dela

Föreningsidrottandet historiskt lågt bland barn

ONSDAG 13 MAJ 2020

Föreningsidrottandet bland barn och ungdomar minskar drastiskt.

Det visar en färsk rapport från Centrum för idrottsforskning. – Det är en trend och den är oroande, säger utredaren Johan R Norberg.

Ungdomsidrotten har kämpat mot sviktande siffror under flera år.

Tidigare har det handlat om hur tonårstjejer väljer att lämna föreningslivet, men i fjol kom nya alarmerande siffror om att även deltagande bland unga pojkar minskar.

De senaste siffrorna visar att den dystra utvecklingen fortsatt. Bortsett från flickor 13–16, är årets resultat det lägsta som uppmätts för samtliga åldersgrupper sedan Centrum för idrottsforskning (CIF) inledde sina mätningar 2004.

– Vi ser inga tecken på att nedgången kommer att minska, tvärtom ser vi att den är utbredd

och gäller alla. Vi ser den i alla åldersgrupper och hos både killar och tjejer, säger CIF:s utredare Johan R Norberg.

Störst är nedgången bland idrottsrörelsens yngsta, gruppen 7–12 år, och framför allt bland pojkar. Här handlar det om en minskning på nästan 17 procent från toppnoteringen 2012. För flickor minskade aktivitetsnivåerna under samma period med drygt åtta procent. Enligt Johan R Norberg är det svårt att peka på en specifik orsak till varför deltagandet bland yngre barn minskar.

– Nedgången sker inte bara i några få idrotter, utan i de flesta stora. Min poäng är att man får se det här som en större samhällelig process, snarare än att man tror att exempelvis innebandyn måste bli bättre på någonting. Det är en trend och det är särskilt oroande om nedgången sker bland de yngsta, för om denna grupp slutar tidigare, eller inte ens börjar, kommer man senare att se negativa effekter även hos 13–16-åringar, säger han. Vad gäller nedgången bland tonåringar finns det tydligare förklaringar, men för att få svar på

den frågan tog CIF hjälp av Ungdomsbarometern där man ställde frågor till ungdomar om idrottande.

– Det vi ser är att idrottsföreningar har två saker som är begränsande. De satsar mycket på tävlingsidrott och att man ska vara så bra som möjligt. Om man inte vill följa den logiken kan det vara svårt att vara 17 år och gilla att träna hockey om man inte är väldigt duktig, säger han.

– Det andra är ambitionsnivån. Om man inte är beredd att komma på alla träningar med fotbollslaget kan det vara svårt att

finna sig till rätta. Vad som händer, enligt vår bedömning, är att de ungdomar som tycker att det är roligt att träna, som vill se snygga ut och gör det för att må bra, men vill kunna styra sin tillvaro, söker sig utanför föreningsidrotten.

Vad ser du för risker om utvecklingen fortsätter?

– Det är att idrottsrörelsen blir ännu mer förknippad med en viss typ av idrottsträning kopplad till tävling. Det rimmar inte med hur idrottsrörelsen vill att det ska vara. Idrottsrörelsen vill nå så många som möjligt och det vore

en tråkig utveckling, säger Johan R Norberg.

Även om deltagandet i föreningsmiljö minskar så visar Ungdomsbarometerns rapport att många väljer att träna på egen hand på till exempel ett gym.

– Ibland är man orolig att nedgången beror på att folk sitter hemma och spelar datorspel, så behöver det inte vara.

Ungdomsbarometerns livsstilsexpert Sara Fröhling Lind säger att trender visar hur ungdomar paradoxalt nog upplever det allt viktigare att ha en sund livsstil och god hälsa.

– Pratar vi intressen ser vi att det blir en större konkurrens. Man har samma mängd tid men fler saker man vill göra. Det betyder inte att det är nedprioriterat att röra på sig men att det klassiska föreningsidrottandet sker i mindre utsträckning, säger hon. För att kunna behålla fler ungdomar i idrottsföreningarna säger Johan R Norberg att man måste ”börja tänka utanför boxen”.

– Vill man få fler att stanna kvar måste man erbjuda verksamhet som är mer fokuserad på att det ska vara roligt än på resultaten.

Att man i större utsträckning själv kan välja nivå, vilka tider och så vidare. Friskis & Svettis har löst det ganska elegant, man kan gå på olika pass och välja nivå själv.

– Men den övriga föreningsidrotten måste nog fundera, vill man nå andra än de som bara vill tävla och bli så bra som möjligt. Vill man nå de som vill må bra och för att det är roligt måste man fundera på hur man kan göra det här stora hälsointresset till sitt.

Emil Forsberg

emil.forsberg@dn.se

ONSDAG 13 MAJ 2020

Centrum för idrottsforskning (CIF) har utgått från det lokala aktivitetsstödet (LOK-stöd) som en indikator på aktivitetsnivån. Idrottsföreningar får årligen statliga bidrag baserat på antalet registrerade sammankomster och antalet registrerade deltagartillfällen (träningstillfällen) för barn och unga.

Genom att dividera antalet deltagartillfällen i varje åldersgrupp med storleken på åldersgruppen rent demografiskt har CIF fått fram ett mått som speglar aktivitetsnivån för olika

grupper över tid. Eller enklare uttryckt: antalet träningstillfällen per capita och år, grupp för grupp.

”Vi greppar inte riktigt hur en ny generation tänker”

ONSDAG 13 MAJ 2020

Flera av de stora idrottsförbunden visar en kraftig minskning på ungdomssidan.

Nu handlar det om att ta reda på varför.

– Vi 60-70-talister kanske inte riktigt greppar hur de tänker, säger Basketförbundets generalsekreterare Johan Stark. Centrum för idrottsforskningens nya rapport visar hur åtta av tio

idrottsförbund haft en minskad aktivitet i barn- och ungdomsidrotten. Mätningarna har gjorts över en tioårsperiod (2008–2018) med hjälp av data från det lokala aktivitetsstödet (LOK).

Allra störst nedgång visar Ridsportförbundet och Friidrottsförbundet med en minskning på 35 respektive 32 procent.

Tidigare år har den största nedgången bland barn och unga synts i de äldre åldersgrupperna. Men de senaste åren har det blivit allt tydligare att nedgången sker

även bland yngre barn. Så även inom ridsporten.

– Där får vi nog ställa oss i ledet med de andra idrotterna.

Verksamheten har vuxit något men vi ser också att det minskar i yngre åldrar, säger Gisela Löfstrand, verksamhetschef för ridklubb och ridskola på Svenska ridsportförbundet.

Enligt Gisela Löfstrand kan nedgången delvis förklaras genom att man gjort en omstrukturering av verksamheten.

– För att verksamheten ska vara stödberättigad ska 75 procent av verksamheten bestå av den idrott

som föreningen bedriver. Sedan är 25 procent för teori eller annan verksamhet som främjar idrotten. Vi har en mycket stor verksamhet som inte är själva ridningen utan aktiviteter kopplat till teori och den räknas inte med på samma sätt, säger hon.

Men det finns fler förbund som visar dalande siffror. För Basketförbundets del handlar det om ett tapp på 22 procent under en tioårsperiod.

– Vi inom basketen har en ganska god självbild ibland och ser oss nog som så himla bra, men vi har också utmaningar. Vi tappar också

och försöker bottna nu. Man måste nog konstatera att det finns ett större utbud i dag. Vi ser inte inflödet av barn och ungdomar som den största utmaningen utan det är att behålla dem. Vi tappar många i 12-15 års ålder och det försöker vi ta reda på varför, säger Johan Stark.

Han tror att föreningsrörelsen måste bli mer flexibel för att kunna locka och behålla fler barn och ungdomar.

– Alla vill inte ha det här ”vi tränar de här dagarna i veckan, sedan åker vi till de här orterna, spelar matcher och sälja

bingolotter”. Den kulturen är nog stark i svensk idrott, men det kommer en ny generation som vill göra saker utifrån sina egna behov och den är jävligt läcker. Jag tror att det är ganska lätt att det blir ett mossigt förbund om vi inte fattar det här. Vi 60–70-talister kanske inte riktigt greppar hur de tänker, säger Stark.

Även om de allra flesta förbund tappar på ungdomssidan finns det de som går mot strömmen. För gymnastikförbundet visar årets mätning att man ökat 53 procent sedan 2010.

– Visst är det häftigt? säger generalsekreteraren Pelle Malmborg.

– Vi har inte haft någon magisk formel utan vi satte en strategi 2012 där vi uttalade att vi ska ha en tillväxt. Det finns flera anledningar, dels en ekonomisk poäng och sedan vill vi naturligtvis att fler ska ta del av vår sport som vi tycker är den coolaste. Man blir också en tyngre spelare i det offentliga rummet och samhällsdebatten om man är fler att bli lyssnad på, säger han. En förklaring till ökningen handlar enligt Pelle Malmborg om

hur man varit öppen till nya träningsformer. Parkour och tricking (en uppvisningsform av kampsport), är två sporter som kommit in på senare år.

– Det är lite annorlunda former, men som vi i högsta grad tyckte skulle kunna vara en del av gymnastiken. Det gjorde att vi attraherade killar på ett annat sätt, säger han.

En annan förklaring till ökningen är, likt CIF-rapporten och Ungdomsbarometerns undersökning visar, att det blivit allt viktigare att erbjuda annan form av verksamhet än den

prestations- och tävlingsbaserade som finns inom många idrotter.

– Utmaningen vi haft, precis som alla andra, är att vi tappat många av utövarna mellan 12 och 13. Vi har försökt hitta former som attraherar dem som kanske inte bara är inriktade på tävling utan som vill hålla på med gymnastik för att det är sjukt kul utan att tävla. Vad kan vi ge dem? Där har vi försökt utveckla träningskoncept och utbildningar för att möta gruppen på ett bättre sätt, säger Pelle Malmberg.

Emil Forsberg

emil.forsberg@dn.se

Fakta. Ungdomsbarometern

Ungdomsbarometern är ett analysföretag inom områden som påverkas av vad unga tycker, tänker och gör.

Digital danskväll ingen räddning ur krisen

ONSDAG 13 MAJ 2020

Coronakrisen slår hårt mot dansbanden. De lever av en kultur som går ut på att dansa tätt intill varandra. Och nu är ju social närhet det sista vi bör ägna oss åt. Oron är stor att branschen inte ska överleva krisen.

När kapellmästare Micke Ahlgren vänder sig till publiken får han se in i en mobilkamera. I en studio på Vallby radiostation utanför -

Enköping har han och hans dansband riggat upp en liten livesändningsutrustning, för att åtminstone på något sätt hålla liv i sin verksamhet:

– På mitt kontor har jag en pärm med kontrakt för våra framtida spelningar. Efter helgen den 13–15 mars var den pärmen inte värd ens ett öre per papper, säger han om hur hans och bandets verklighet förändrats nästan över en natt.

Dansbandet Micke Ahlgrens tillhör de orkestrar i Sverige som arbetar heltid med att spela för dansande publik. Ett vanligt år

brukar de kunna göra 130–170 spelningar. Särskilt våren och sommaren är hektiska tider. Nu är allt upp och ner. Dansbanorna och folkparkerna står tomma. Den stora dansbandsveckan i Malung som varje år lockar tiotusentals besökare är inställd. Micke Ahlgrens spelar för mobilkameror.

Och publiken håller sig hemma. En av dem som älskar att dansa är Kristina Engstrand.

– Jag undrar vad alla människor gör nu, säger hon på telefon från sitt hem på Gotland.

Kristina har dansat sedan hon var barn. Hon saknar att kunna klä upp sig, packa kaffekorgen och åka till dansbanan något oerhört. – Jag har läst att 3,5 miljoner svenskar dansar varje år. Vad gör de nu? Visst, jag kan föreställa mig att en hel del bjuder upp till dans hemma i vardagsrummet till någon av de här livesändningarna. Men för många ensamma är att gå ut och dansa den främsta sociala aktiviteten. Det måste tära något oerhört på alla dem som plötsligt inte kan få den här kicken, den här känslan av gemenskap och att bli sedd.

Det Kristina talar om, den sociala faktorn, har alltid varit danskulturens starkaste tillgång. Att Sverige har en sådan lång tradition av dans på logar och i folkparker beror på att dansen erbjuder ett så enkelt sätt för oss att mötas. Ett inträde är sällan särskilt dyrt och alla är välkomna, oavsett ålder, härkomst eller funktionsvariationer. På landsbygden står dansen ofta för det i princip enda regelbundet återkommande kulturevenemanget. Många dansband har kunnat jobba heltid med att spela musik, bara för att

så många vill dansa. Men nu, när det sociala, fysiska mötet är något vi inte ska syssla med, är dansbanden plötsligt extra sårbara.

– Det absolut jobbigaste är ovissheten, säger Micke Ahlgren.

– Våldigt många orkestrar har haft en affärsmodell där lönekassan har varit full på morgonen den tjugofemte, och tom på kvällen den tjugosjätte. Att det över huvud taget har gått runt har att göra med att man har vetat att jobben fortsätter att rulla in. Vi brukar ha bokningar klara ungefär ett år framöver. Men nu är

kontrakten vi har skrivna på kommande uppdrag inget värda. Många av de professionella banden driver sina verksamheter i två företag. Ett lönebolag, från vilket de anställda musikerna får sina löner, och ett driftsbolag, där löpande kostnader såsom leasingavtal på bussar, amorteringar på instrument, ljus, PA och annat ligger. Det är dessa driftsbolag som blir särskilt hårt drabbade när intäkterna plötsligt helt har strypts. Micke Ahlgren förklarar:

– De nya a-kassereglerna har ju gjort det möjligt för många

anställda musiker att stämpla. Det hjälper varje enskild person. Vi har råd att köpa falukorv och mjölk och klara vardagen. Men det hjälper inte dansbanden i stort, eftersom vi fortfarande har våra fasta kostnader som på sikt kommer att dränka oss. Jag är orolig för att vi efter krisen kommer att ha en situation där massor av dansband vill spela men inte kan, för att de inte har något att åka i eller att spela på. Per Lodenius funderar över samma saker som Micke Ahlgren. Han är en stor dansentusiast, många i svängen känner honom

som "Per dansare". Han är också riksdagsledamot, kulturpolitisk talesperson för Centerpartiet och har i allra högsta grad varit inblandad i att arbeta fram de olika stödpaket som lanserats för kulturen denna vår.

– Det man måste förstå om danskulturen är att den är bred, säger han.

– De stora dansbanden, som man ser på tv eller hör på radio, kan kanske använda den här perioden till att spela in en ny skiva. Men många av de mindre kända banden har sin musik som deltidssysselsättning. Från

politikens håll har vi infört stora stöd för inställda kulturevenemang. Men de här extra 500 miljonerna som vi talar om nu riktar sig till professionella kulturskapare. Och var går den gränsen? Kommer det lilla bandet som spelar kanske tre fyra gånger i månaden kunna finnas kvar, om alla deras intäkter redan innan krisen gick till instrument och resor?

För en dryg månad sedan inkom ett öppet brev från tretton dansband till kulturminister Amanda Lind. Där står att läsa att den del av branschen som arbetar

professionellt med musiken omsätter cirka 150 miljoner per år, och att cirka 460 spelställen i landet riskerar att gå under om dansbanden inte finns kvar efter krisen. För att säkra sin överlevnad önskar sig de undertecknande banden bland annat att 70 procent av intäkterna från de förlorade kontrakten ska ersättas, så att skatt, löpande kostnader och en mindre lön ska kunna betalas. Per Lodenius säger att han gärna tar emot ännu fler förslag från branschen på hur deras situation ska kunna underlättas, men poängterar

också att riktade stöd till en specifik sektor är svårt:

– Jag tror att det är viktigt att vi är generella i stöden. Det är ju inte bara dansbanden som har det svårt, krisen har drabbat hela kultursektorn. Men skillnaden för många andra verksamheter, som till exempel stand up eller teater, är ju att de kan ställa om. Även om det inte är så stora intäkter i att visa föreställningar på nätet så är det i alla fall något. För dansbandskulturen däremot är hela syftet det sociala mötet, och det är ju omöjligt att arrangera just nu. Jag vet att kulturformen

är så viktig och levande att den inte kommer att dö på grund av corona. Men den kommer att vara stukad. Vår uppgift som politiker är att se till att den blir så lite stukad som möjligt.

På Gotland sitter Kristina Engstrand hemma och pratar i telefon. Katten jamar i bakgrunden. I vanliga fall hade hon sett till att åka till fastlandet och dansat åtminstone någon gång under våren. Kanske på en Ålandsfärja. Nu är till och med de små, lokala danserna inställda. Kvar finns bara väntan.

– Dansen blir ett sådant break från vardagen, man är glad i flera dagar efteråt, säger hon.

– En danskväll i goda vänners lag till världens bästa dansmusik är bättre än vilket kbt-pass som helst. Det som är så fint med dansen är att den passar alla. Alla kan inte springa på operan eller på teatern, men en danskväll i månaden för under tvåhundraåringen har de flesta råd med. Att få ha de här timmarnas glädje, kontakten med banden på scenen som står där för att de gör det roligaste de vet... Jag hade inte varit samma människa i dag om

jag inte haft dansen! Den sprider så mycket positiva vibbar i samhället. Jag blir alldeles matt när jag tänker på att det inte ska finnas kvar efter corona.

Samtidigt utanför Enköping spelar Micke Ahlgrens upp till dans på Facebook.

– Jag tycker att resultatet blivit bra, med tanke på förutsättningarna, säger kapellmästaren som nästa år firar 50 år som professionell musiker.

– Men om någon skulle säga att jag från och med nu bara får spela på nätet skulle jag sluta. Att få möta publiken, att prata med

dem, är det viktigaste för mig. Det är kontakten med människor som gör att jag fortsätter att spela.

Sara Martinsson

kultur@dn.se

”Jag möter livet med öppen famn”

ONSDAG 13 MAJ 2020

Barnboksförfattare och poet, skådespelare, tv-programledare och så klart – kompositör och artist. Lasse Berghagen har alltid varit nyfiken och det ena har lett till det andra.

Underhållningsbranschen kan både vara helt fantastisk men också svår. En som vet är Lasse Berghagen som har ägnat hela sitt vuxna liv åt att sjunga, skriva musik och uppträda. Han har sett duktiga artister komma och gå,

medan han själv har haft fullt upp mest hela tiden. Anledningen, tror han, är mångfalden.

– Danny Saucedo har frågat mig hur man klarar sig bäst som artist. Mitt svar är att man inte ska vara för ensidig, utan öppna sinnet. Då kan du vara med i så många sammanhang. Det gäller att ligga i mittfåran och känna av. Hade jag stirrat mig blind på en sak hade dörren stängts.

Det är coronatider och vi hörs på telefonen. Lasse Berghagen berättar att han och hustrun Eva har satt sig själva i karantän. Det

är tråkigt, men helt okej, än så länge.

Som förströelse läser han en hel del och kollar på serier, bland annat på National Geographic. Emellanåt skriver han lite. Kanske blir det en femte barnbok om Filippa och morfar.

– Annars har jag inga drömmar och "längtor" kvar. Saker som jag känner att "det måste jag hinna göra". Det har jag heller aldrig haft. Jag har jobbat på och varit intresserad av människor, och förhoppningsvis utvecklats med allt jag har gjort, säger han och fortsätter:

– Det ena har lett till det andra.
Jag går med öppen famn och
möter livet.

Drivkraften har alltid varit
nyfikenheten, och så klart glädjen.
Ibland har han gått bet. Då har
han hoppat av. Men i de allra
flesta fall har han försökt och
lyckats.

Det började med sången och
musiken. Skivdebuten gjorde han
som nittonåring. Samma år
träffade han sin första fru, Barbro
”Lill-Babs” Svensson. Äktenskapet
höll i tre år och tillsammans fick
de dottern Malin.

Efter skilsmässan skrev han
sången ”Teddybjörnen
Fredriksson” till sin förstfödda.
Samma vecka kom även låten ”En
kväll i juni” till. Så har det rullat
på.

Under åren har det nog blivit
mellan 300 och 350 sånger – både
text och musik. Av dem har
många blivit klassiker, som
”Stockholm i mitt hjärta”, ”Sträck
ut din hand” och ”Hålligång i
skogen”.

Hur har arbetsprocessen sett ut?
– Först skriver jag texten, det är
någonting jag fastnar för, ett
uppdrag jag fått, en föreställning

eller en förfrågan från en annan artist. Det kan vara vad som helst. Thore Skogman skrev om klädnypor och allt möjligt. För mig är det mer ett skeende. Sedan kommer det roliga med att sätta musik till texten.

– Jag blandar hej vilt mellan moll och dur och i många av mina texter finns ett ljus i slutet. Jag går in för att skriva texter som bär och som har en mening.

Lasse Berghagens 56 år i branschen har innehållit mycket olika saker: krogshower, revyer, musikalerna och långfilmer. Tre gånger har han tävlat i

Melodifestivalen och 1975 vann han med låten ”Jennie Jennie”. Under åren som programledare för ”Allsång på Skansen” ökade publiken från 600 000 till 2 miljoner och Lasse blev en superkändis, vilket inte bara har varit helt enkelt.

– Att vara offentlig är medaljens baksida. Visserligen var det något jag drömde om, att få uppmärksamhet och få låtarna spelade. Men det blev lite väl mycket ibland.

– Men jag klagar inte, absolut inte. Det vore en skam.

Av allt du har gjort, är du något du är extra stolt över?

– Jag tyckte att det var modigt av mig att kliva direkt från schlagerscenen in på teatern när jag gjorde "Sängkammarfars" 1979 och "Spanska flugan" på Vasateatern. Särskilt den förstnämnda, att jag vågade jobba med talskådisar som Stig Järrel och Börje Ahlstedt. Jag kände att jag slog underifrån. Jag är också stolt över "Flirtige Knut" som jag gjorde på Folkan på 1970-talet, det blev en succé.

Det var en utmaning, berättar han.

– Det var fantastiska år som jag nog inte uppskattade på rätt sätt när jag var inne i det, men efteråt har tänkt, ja jäklar!

Lena Wreede TT

Lasse Berghagen

Gratuleras till: Fyller 75 år den 13 maj.

Bor: I lägenhet i Stockholm.

Familj: Hustrun Eva, döttrarna Malin och Maria och fem barnbarn.

Gör: Artist och kompositör.

Om att fylla 75: "Betänker man alternativet så känns det ju väldigt bra."

Så firar jag födelsedagen: "Just nu är det bara corona. Jag hade tänkt ha fest, men nu är det nedlagt."

Läser: Nu läser jag "Bellman. Biografin" av Carina Burman. Det är en ganska tjock och intressant bok. Före dess läste jag "Den osannolika mördaren – om mordet på Olof Palme" av Thomas Pettersson. Den var suveränt bra."

Lotta O: Inte ens en liten orgie går det att få folk till

ONSDAG 13 MAJ 2020

Det är svåra tider. Massor av företag går i konkurs, människor ändrar beteende och världen förändras för lång tid framöver. Ibland dyker det upp nödrop från de mest oväntade håll.

På söndagsmorgonen ligger det två desperata små reklamlappar i sårbons villabrevlåda. En är från en hantverksam firma vars hantverkare enbart är

pensionärer, som därmed kan ta sig an de småjobb som vanliga hantverkare ratar.

Bara de inte tillhör några riskgrupper, tänker vi förstås. Förresten får inga hantverkare oavsett ålder komma in ändå just nu för då kommer Anders Tegnell och skrämmer dem. Hoppas vi åtminstone.

Jag går och tänker på gammal vampyrkunskap som plötsligt har blivit aktuell: man får inte välkomna någon okänd över tröskeln, för då stannar de och sprider smitta.

Den andra reklamappen i brevlådan är mer överraskande, för den erbjuder BDSM-sex och swingerssex på en trevlig liten klubb för likasinnade. Sånt brukar vi sällan se reklamappar om. Men man förstår ju desperationen. I dessa tider när folk knappt går till Konsum går det väl inte att få ihop folk till en pigg orgie. Plötsligt står klubben där och är inte ens tillräckligt många för att kunna begå lite gruppsex, än mindre för att dela upp sig i lämpliga par där en gillar att slå och en annan att få ont.

Ja, jag vet att jag har fördomar mot BDSM. Det är värre än så, jag kommer inte ens ihåg vad bokstavskombinationen betyder. Och min tillvaro är full av oväntad smärta utan att jag behöver uppdra åt någon att åstadkomma det, jag har till exempel en blå tå efter en sadistiskt lagd boktrave i hemmet.

Samvetsgrant lägger jag fram lapparna åt särbon som bör veta vilka riskbeteenden som finns att tillgå och fritt ta ställning till dem. Det borde rimligen vara mer virus i farten när det gäller sex, men å andra sidan stannar ju

hantverkare längre i huset, så man vet aldrig.

Särbon tittar intresserat på lapparna och säger: ja, men det här kan vi kanske använda. Vi har ju en del ris sen jag klippte ner syrénhäcken.

Sedan inser han risken för sammanblandning. ”Hej, jag har ganska mycket ris här som jag skulle behöva hjälp med.” Och så kommer någon yster typ sättande i latexdräkt och vill få pisk, när man egentligen ville hitta en pensionär med släpvagn.

Lotta Olsson

lotta.olsson@dn.se

Räkna med att semestern inte blir som du tänkt dig

ONSDAG 13 MAJ 2020

Stängda gränser och inställda flyg. Svenska folket måste nog ställa in sig på en semester här i landet. Men hur pass fritt kommer vi att kunna resa i Sverige? Här är några tips inför sommaren – utifrån det experterna vet i dag.

Utrikesdepartementet (UD) avråder alla svenskar från att resa utomlands. Just nu gäller det fram till den 15 juni, men

rekommendationen kommer med största säkerhet att förlängas.

Statsepidemiolog Anders Tegnell har också varit tydlig med sin bedömning när det gäller utlandsresor under semestern.

– Jag tror att det blir problematiskt att resa ut i världen i sommar, har han framhållit vid flera tillfällen.

Folkhälsomyndighetens råd till svenskarna kvarstår:

Man ska hålla avstånd.

Stanna hemma om man känner sig sjuk.

Undvika stora sociala sammankomster, och alla över ska 70 år undvika nära kontakter. Dessutom bör icke nödvändiga resor inte genomföras, ett råd som skapar stor osäkerhet kring möjlighet till resor under semesterveckorna.

Ja, vad gäller då för resor inom Sverige i sommar?

– Vi får just frågor om alla sommaraktiviteter som campingar och segling. Vi kommer att ta ett samlat grepp kring det här och hoppas kunna ge besked i slutet av månaden, svarade biträdande statsepidemiolog Anders

Wallensten på en pressträff i slutet av förra veckan.

Möjligheten till resor inom Sverige beror på hur smittspridningen utvecklas i olika delar av landet. En jämnare fördelning kan leda till att restriktionerna lättas på – dock vill inte Folkhälsomyndigheten riskera att få större smittspridning i områden som är lindrigt drabbade i dagsläget.

– Just nu är signalerna positiva. Vi befinner oss fortfarande på en hög nivå men det är inte de toppar som vi sett förut. Vi vet inte hur snabbt minskningen av

smittspridning kommer att gå. I nuläget uppmanar vi till fortsatt tålamod med att planera semestrarna, fortsatte Anders Wallensten.

Samtidigt planerar just nu hotellägare, campingvärdar, vandrarhem och liknande för att många kommer att vilja uppleva en ny del av landet i sommar. Vad bör man då tänka på inför semestern?

Sommarstugan eller det hyrda sommarhuset

En trygg plats för de flesta. Men för personer i riskgrupperna, bland annat de över 70 år, gäller

det att vara försiktiga. Att vara inomhus med barn och barnbarn ska självklart undvikas, enligt Folkhälsomyndighetens rekommendationer.

Covid-19 smittar framför allt när någon som har sjukdomen hostar eller nyser. Droppar med viruset kan då färdas genom luften och nå en person i närheten. Oftast handlar det om någon eller några meters avstånd. Får man viruset på händerna och sedan rör vid ansiktet kan smittämnen hamna i näsan, munnen eller i ögonen. Att sitta med och äta utomhus eller ta en gemensam cykeltur bör

inte vara några problem. Men undvik alltid att gå på samma toalett och att laga middagsmaten tillsammans. Kolla för säkerhets skull med din läkare och läs mer på Vårdguiden, 1177.se.

Camping och husvagnssemester
Mer än 45 procent av Sveriges alla övernattande turister väljer att bo på campingplats under semesterperioden juni till augusti. Svensk Camping grundades 1967 och organiserar företag som sysslar med Sveriges camping- och stugföretagare.

Peter Jansson är vd på Svensk Camping:

– Vi har inte fått några specifika rekommendationer eller direktiv, annat än dem som allmänt gäller i landet i övrigt. Sommaren närmar sig och vi är angelägna om att få veta åt vilket håll det bär.

Därför har Peter Jansson tagit kontakt med Folkhälsomyndigheten och hoppas på ett snabbt besked om vad som troligen kommer att gälla i sommar.

– Det finns två aspekter på den här frågan. Den ena handlar om själva resan till målet, där myndigheten sagt att rekommendationen är

närområdet. Men vad räknas egentligen dit? Den andra frågan handlar om hur campingplatserna hanterar sina gäster. Då handlar det om möjligheten att hålla avstånd och till en trygg hygien. I intervjuer har Agnes Wold, läkare och professor i klinisk bakteriologi, framfört att även de som är över 70 år bör kunna besöka en camping, men då vara försiktiga med gemensamma duschar och andra platser som är förenat med smittrisk. Peter Jansson på Svensk Camping håller med.

Hur ser bokningsläget ut för i sommar?

– Vi har sett en markant nedgång, men efter påsken kan vi notera en uppgång i bokningarna. Nu närmar sig sommaren och många vill få klar sin semesterplanering, säger Peter Jansson.

Och vad gäller för eventuella avbokningar?

– Vi följer de normala resevillkoren om någon avbokar utan anledning. Om hela eller delar av Sverige stängs ned kommer saken i ett annat läge. Vandra och bo på vandrarhem

Sverige erbjuder mycket för den som vill ge sig ut i naturen. Du kan vandra på avlägsna fjälltoppar, längs karga kustlandskap, intill knallgula rapsfält eller nära storstäderna. När en stor del av samhället plötsligt slutar att resa är det inom turism- och besöksnäringen som det får omedelbara och riktigt stora effekter. Svenska Turistföreningen (STF) har 250 boenden runt om i landet. Många av dessa drivs av småföretagare som väntar på besked om vad som väntar i sommar.

Jenny Engström är kommunikationsansvarig på STF: – Vi tror och hoppas på en normal semesterperiod, så normal som den kan bli i dessa tider. Vart och ett av våra boenden kommer att på sina hemsidor berätta om hur de coronaanpassat verksamheten. Det kan handla om alltifrån att servera frukosten i påsar till att glesa ut incheckningen. För att kunna övernatta i de av STF:s fjällstugor som ligger nära vandringsleder måste man i sommar förhandsanmäla sig och betala en avgift i förskott, för att trängsel ska undvikas.

Jenny Engström berättar att trenden tycks vara att man bokar kortare perioder på flera ställen, kanske ett par dagar i Stockholms skärgård, ett par dagar i Skåne och så vidare.

– Vi tror också att folk kommer att sprida ut sina semestrar eftersom få kommer att kunna vara lediga nu i maj och och att säsongen kommer att pågå långt in i september.

På STF:s hemsida kommer det att finnas mer information om vad som gäller.

Strandliv

Sommar är badtid för många. Det är troligen svårt att bli smittad på en strand, om man ligger en bit från varandra, har Agnes Wold påpekat i tidigare intervjuer. Men det bästa är att försöka hitta en avskild badplats.

Äta ute

Många vill äta ute på restaurang under på semestern, fika eller dricka något kallt på en mysig bar.

Även här gäller

Folkhälsomyndighetens rekommendationer: Riskgrupper bör undvika den här typen av miljöer, och både krogägare och gäster måste se till att det är

tillräckligt avstånd mellan borden, både inne och på uteserveringar. Söka vård i andra regioner Även om Folkhälsomyndigheten skulle lätta på sina rekommendationer vill ändå inte politiker på populära semesterorter ha en anstormning av besökare som kan belasta vården.

Personer med hemtjänst i sin egen kommun har enligt lagen rätt att få samma service om de bor i en sommarstuga eller semesterlägenhet på annan ort. En rad kommuner protesterar mot detta, bland annat mot

bakgrund av att de redan upplever att personalläget är ansträngt i äldreomsorgen.

Thomas Lerner

thomas.lerner@dn.se

Fakta. Det här gäller på STF:s boenden

Nya rutiner och planer för att värna gästernas och personals hälsa. De flesta vandrarhem och andra boenden som ska vara öppna så här års är det och fungerar som normalt.

Här följer några exempel på vad STF gör för att ta hand om gäster

och personal under
coronautbrottet:

Hygien och renlighet är alltid
högprioriterat. Vi har nu än mer
förstärkt våra rutiner för städning,
rengöring och hygien.

Ökat fokus på handhygien.

Regelbunden desinficering av
frekvent använda ytor som
dörrhandtag, receptionsdisken,
allmänna toaletter/duschar,
gästkök, strömbrytare och
hissknappar och andra ytor som
många gäster regelbundet
använder.

Handdesinfektion finns ofta
tillgängligt för våra gäster i
allmänna utrymmen.

Upprättat rutiner för eventuella
sjukdomsfall bland medarbetarna.

Undvikande av köer vid
incheckning.

Frukost erbjuds i påsar.

Källa. STF

Så kan ovissheten om sommaren påverka oss

ONSDAG 13 MAJ 2020

Grilla, bada, resa, umgås med familjen och alla bortglömda vänner. De flesta ser fram mot semestern med förväntan och glädje. Hur påverkar ovissheten kring våra sommarplaner oss nu under covidpandemin ?

Normala år brukar planerna för sommaren vara spikade. Många ser fram mot en skön semester i fritidshuset, på campingplatsen

eller under en resa i Sverige eller utomlands.

Per Carlbring är professor i psykologi vid Stockholms universitet. Per Naroskin är psykolog, författare och föreläsare. Han är också känd från radioprogrammet "Spanarna" i P1. Först, varför har semestern så stor betydelse för de flesta?

– Det är ju något ganska ovanligt som inträffar under en trots allt begränsad del av året. Vi ser fram emot ledigheten och det kan peppa oss när det är kanske är lite jobbigt under arbetsåret. Vi målar upp semestern som något positivt

och ser det som en belöning efter allt vardagsslit, svarar Per Carlbring.

Han säger att semesterveckorna blir en period då vi ska hinna med allt det roliga som det inte finns tid och rum för under resten av året. Vi träffar släkten, reser, umgås med barnen, åker till Skansen, Liseberg eller Astrid Lindgrens värld.

– Jag skulle vilja vända på frågan om semesterns betydelse, svarar Per Naroskin. Varför skulle inte den vara viktig? Det vore konstigt annars. För om den saknar betydelse skulle folk ju ha mycket

tråkigt på fritiden och alltid tycka att det är lika kul på jobbet.

Per Naroskin påpekar också att när vi talar om semestern tänker de flesta på alla som arbetar och får en kanske välbehövlig paus från jobbstressen. Men vi har också långtidsarbetslösa och sjukskrivna, säger han.

– Även de som inte jobbar har behov av omväxling och att vara lediga tillsammans med andra. Det blir extra stressande för dem när skillnaden mellan vardagen hemma och semestern riskerar att suddas ut.

Sedan finns det alltid personer som står ut med jobbet för att de vet att de kommer att få fem veckors semester där de bara kan njuta och ha det skönt, fortsätter Per Naroskin.

Hur blir det då nu i sommar om inte Folkhälsomyndigheten ändrar sina rekommendationer för till exempel resor?

– En del kanske deppar ihop helt, svarar Per Carlbring. Andra tycker kanske att det ska bli skönt att slippa alla måsten och bara få vara hemma. Kanske måla om huset, rensa i förrådet, gå ut i skogen där man får vara, bada i en

närliggande sjö ... kraven på fantastiska upplevelser läggs lite på is.

Per Naroskin säger att den rådande ovissheten om vad som kommer att gälla i sommar redan har skapat missmod hos många. – Folk kanske inte uttrycker det öppet, men har innerst inne en hemlig förhoppning om att allt ska vara över när semestern närmar sig. Jag har vänner som hyrt ett hus i Frankrike i juli, jag är tveksam till om de kan resa dit. Själva har vi bokat hus på västkusten, och nu vet vi inte hur det blir med det.

Hur påverkar osäkerheten oss?

– Människan ogillar generellt osäkerhet och en del är känsligare än andra, svarar Per Carlbring. Vi vill förstå omvärlden och det som händer omkring oss. Vi vill gärna se mönster och ha klara besked.

Därför känns osäkerheten jobbig för många. Det kanske är bättre med ett besked om att vi inte alla bör resa i sommar än ovisshet.

Per Naroskin vill också peka på att Folkhälsomyndighetens rekommendationer kan vara svåra att förhålla sig till. Är de tvingande restriktioner eller inte?

– Vad jag förstår är det upp till var och en om de vill slå sig ned på en uteservering med mycket gäster eller resa långt hemifrån. Jag tror att många kommer att åka till sommarstugan eller resa runt i landet i sommar.

Per Carlbring säger att det alltid är svårt att sja om framtiden, men att det i år är ännu knepigare.

– Att behöva gissa hur det blir i sommar, med så kort tid kvar till semestern för de flesta, är ingen idealisk situation. För dem som är extra känsliga kan det påverka den psykiska hälsan negativt.

Till sist säger Per Naroskin att 2020 med största säkerhet blir ett riktigt "skitår" för att, som han säger, tala klarspråk. Det gäller vår oro för hälsoläget, för samhällsekonomin, för den privata ekonomin för många – och inte minst för semestern.

Thomas Lerner

thomas.lerner@dn.se

"Låt stat och myndigheter investera oss ur krisen"

TORSDAG 14 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200514

De finanspolitiska stimulanspaketen räcker inte. De måste förstärkas med konkreta investeringar. Vi vill sänka avkastningskraven på statliga bolag så att de kan investera i samhällsviktig infrastruktur. Och vi vill att statliga myndigheter snabbt tar fram aktivitetsplaner för investeringar för de närmaste

åren, skriver Nyamko Sabuni (L) och Mats Persson (L).

Under våren har Liberalerna, Centerpartiet och regeringen presenterat flera stödpaket för att i ett akut krisskede rädda jobb och företag. De finanspolitiska stimulanspaketen som hittills presenterats måste nu förstärkas med konkreta investeringar som kan bidra till att underlätta en återstart av ekonomin och värna konkurrenskraften när den akuta fasen är över.

Nyligen presenterade Konjunkturinstitutet en ny konjunkturbild. KI:s uppdatering

visar att covid-19 kommer att slå betydligt hårdare mot svensk ekonomi än vad man befarade så sent som i slutet av mars. Läget är allvarligt: Under andra kvartalet sker ett historiskt ras om 11 procent av bnp. Utslaget på hela året förväntas krisen nu kosta 7 procent av bnp.

En del i krisen har sin koppling till smittspridningen i Sverige och de effekter denna ger på människors beteende och riskvilja. Men i ökande grad är utvecklingen nu styrd av världsekonomin. Nu drabbas svenska exportföretag av att den globala ekonomin

utvecklas sämre än väntat. I takt med tappad efterfrågan och störda leveranskedjor runt om i världen inträffar en inbromsning av historiskt slag. Vi måste nu förbereda oss för att coronakrisen blir djupare och mer utdragen. Under våren har Liberalerna tagit ansvar. Vi har förhandlat fram flera stödpaket med regeringen och Centerpartiet för att i ett akut krisskede rädda jobb och företag. Listan av insatser kan göras lång: korttidsarbete, statligt övertagande av sjuklöneansvaret, kraftigt sänkta arbetsgivaravgifter och ett omställningsstöd till

företag med kraftiga tapp i omsättning. Reformerna bygger på övertygelsen att det är företagen som är grunden för vår välfärd. Höga ambitioner med välfärden bygger på att fler människor arbetar. Utan företag stannar Sverige.

Detta är viktiga reformer. Men de räcker inte! De finanspolitiska stimulanspaketen som hittills presenterats måste nu förstärkas med konkreta investeringar som kan bidra till att underlätta en återstart av ekonomin och värna konkurrenskraften när den akuta fasen är över.

1 Låt de statliga bolagen investera. Staten är hel- eller delägare i närmare femtio bolag. Flera av dem är kapitaltunga bolag som äger viktiga delar av den svenska infrastrukturen. Vattenfall sticker ut som den dominerande ägaren av svensk elproduktion och som ägare av stora delar av de lokala och regionala elnäten. Men även flera av de övriga statliga bolagen har stora tillgångar på sina balansräkningar. Det är viktigt att de statliga bolagen kan fortsätta att investera som planerat i samhällsviktig infrastruktur. I coronapandemins spår minskar

nu statliga bolag underhållsinvesteringar. Staten bör agera. Liberalerna är beredda att tillfälligt sänka avkastningskraven på bolagen för att frigöra medel så att investeringar kan ske här och nu.

2 Genomför myndigheternas planerade investeringar nu. Statliga myndigheter bör nu snabbt ta fram aktivitetsplaner för investeringar som kan initieras under de närmaste 2–3 åren. Nu är läge att brådskande genomföra det bästa från svenska myndigheters liggande att-göra-listor. Vi är beredda att både

tillskjuta medel och vidga anslagskrediter för att möjliggöra tidigareläggande av nödvändiga investeringar. Vi ser exempelvis stora möjligheter att snabbare än planerat bygga ut kriminalvårdens anläggningar.

3 Bygg infrastruktur för en ny tid. Det behövs bättre vägar och järnvägar om Sverige ska fortsätta att vara en attraktiv och dynamisk plats trots våra geografiska förutsättningar. Underhållet bör skruvas upp och investeringar som kan tidigareläggas bör tidigareläggas. Signalen behöver vara tydlig till ansvariga

myndigheter. Vi behöver också bygga ut framtidens infrastruktur med elvägar och tillgång till bredband i hela landet för att ta steg mot att nå de nationella bredbandsmålen. Och vi behöver höja ambitionen för en grön och effektiv infrastruktur också i övrigt.

4 Säkra tillgången till bostäder där jobben finns. Krisen ökar behovet på en liberal politik för ökat byggande såväl som en hållbar social bostadspolitik med tryggare bostadsområden. Bostadsbrist och trångboddhet ska bekämpas samtidigt som fler ska kunna äga

sitt boende. Genom bättre regelverk såsom kortare överklagandeprocesser, fortsatta förenklingar av plan- och byggreglerna och fri hyressättning i nyproduktion kan dämpningen i investeringstakten på bostadsmarknaden motas.

5 Säkra svensk beredskap. Vi behöver rusta vårt militära och civila försvar så att vårt land bättre kan hantera framtidens utmaningar. Hjärtat i detta är försvarsberedningen, vars slutsatser nu blir än mer angelägna. Det finns även anledning att säkerställa att

produktion eller lager av nödvändig materiel och läkemedel finns att tillgå också i kristid. De beredskapslager som fanns förr existerar inte längre. Liberalerna har i motvind drivit att vi enligt finsk modell ska trygga tillgången på läkemedel vid kris och krig. Vi hoppas nu fler partier är beredda att investera i att trygga den svenska beredskapen.

6 Investera för klimatet. Det behövs omtag i svensk klimatpolitik. Utsläppen av växthusgas behöver minskas kraftigt samtidigt som ekonomin står stark. Vi är beredda att bland

annat skjuta till medel för en lagringspeng för den som fångar in utsläpp och ställa ut gröna kreditgarantier för att säkra att omställningen i den svenska basindustrin fortsätter. Sverige och det svenska näringslivet kan gå stärkt ur coronakrisen. Om vi hanterar krisen utan stora konkurser uppstår goda möjligheter för svenska företag att expandera och öka sina marknadsandelar när den globala ekonomin vänder. Men det förutsätter att det svenska näringslivet inte slås sönder under den pågående

krisen. Därför behöver vi säkerställa att ekonomins hjul snurrar, att näringslivet kan fortsätta investera och att vi ingjuter framtidstro i Sveriges företagare. Det är så vi kan göra Sverige till möjligheternas land.

Nyamko Sabuni (L), partiledare
Mats Persson (L), ekonomisk-
politisk talesperson

Regeringen öppnar för korta resor

TORSDAG 14 MAJ 2020

Samtidigt som UD förlänger avrådan från icke nödvändiga utrikesresor fram till den 15 juli justerar regeringen råden för kortare resor inom Sverige. Resor som motsvarar 1-2 timmar med bil från hemorten kan genomföras under vissa förutsättningar.

Flertalet av de rekommendationer och åtgärder som införts för att begränsa smittspridningen av

covid-19 i Sverige kvarstår även framöver.

– Jag vet att många i vårt land lever med obesvarade frågor kring när vårt liv blir normalt igen. Jag önskar att jag kunde säga att det var i dag, men vi är inte där än. Även sommaren kommer att bli annorlunda, säger statsminister Stefan Löfven (S).

Den avrådan om icke-nödvändiga resor inom landet kvarstår men justeras nu något. Enligt regeringen kan befolkningen göra resor som motsvarar 1-2 timmar med bil från hemorten.

Statsministern påpekar att

resorna måste genomförs med ”sunt förnuft och stor försiktighet”.

– Det här innebär ännu större eget ansvar. Risken för smittspridning under de här resorna avgörs av hur ni tar er dit, vilka umgås ni med och hur rör ni er på resmålet, säger han.

Resorna ska göras med familjen eller nära bekanta som man redan umgås med till vardags, enligt socialminister Lena Hallengren (S). Besök till personer i riskgrupper ska undvikas, säger hon.

– Man kan åka ett par timmar från sin bostad, men det är beroende på hur man åker. Risken för smittspridning är i princip obefintlig om man sitter i sin egen bil, umgås med dem man brukas umgås med och sedan åker hem igen, säger Lena Hallengren till DN och fortsätter:

– Det blir annorlunda om man åker bara en bit, träffar väldigt mycket människor på något partaj. Då ökar risken mycket mer. Det gäller att ha ett fåtal sociala kontakter. Man ska inte vara för många eller för nära varandra.

Hon betonar att de nya råden för inrikesresor inte ska ses som en signal om att faran är över. När andra länder nu lättar på restriktioner bör man, enligt Hallengren, vara medveten om att det görs från en situation där många levt i nästintill total isolering.

– Jag är lite bekymrad över att vi börjar slappna av, och det är också skälet till att vi i dag verkligen uppmanar svenska folket att fortsätta följa rekommendationerna, säger Lena Hallengren.

– Vi valde från början åtgärder som ska hålla länge och över tid, tills dess att vi vet att smittspridningen ser annorlunda ut.

Förbudet mot allmänna sammankomster med över 50 personer kvarstår. Detsamma gäller rådet att icke nödvändiga resor ska undvikas i största möjliga mån.

Folkhälsomyndigheten påpekar att äldre i riskgrupper måste fortsätta skyddas, samtidigt som man vill undvika att vården överbelastas.

– Det pratas mycket om exitstrategier ute i Europa. Jag vill säga att det är långt kvar till en exit av den här pandemin, säger generaldirektör Johan Carlson. UD har även beslutat att förlänga avrådan från icke nödvändiga utrikesresor en månad, till den 15 juli. Utrikesminister Ann Linde (S) säger att anledningen är den stora osäkerhet som råder runt om i världen.

– Avrådan har i huvudsak inte berott på smittspridningen utan på att det är så svåra förhållanden, man inför karantän och utgångsförbud, man ställer

in flighter. Vi upplever att det håller på så nu och att det inte håller på att avmattas.

Hittills har UD hjälpt omkring 7 500 svenskar att komma hem under pandemin, säger Ann Linde.

– Det är inte möjligt att förutspå när det kommer att vara möjligt att resa fritt. Avrådan kan förlängas eller hävas innan den 15 juli.

Enligt EU-kommissionens riktlinjer som presenterades på onsdagen ska munskydd bäras under bland annat flygresor. Trots

det står Folkhälsomyndigheten kvar vid sin bedömning.

– Munskydd i det allmänna rummet tillför inte något större skydd i befolkningen, säger Johan Carlson, som får medhåll från statsminister Stefan Löfven:

– Det finns en risk för en falsk säkerhet, att man kan tänka att man inte blir smittad om man har munskydd, säger statsministern.

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

Dela

Ewa Stenberg: Nu får Stefan Löfven kämpa för att hålla krismedvetandet uppe

TORSDAG 14 MAJ 2020

Regeringen kämpar för att hålla krismedvetandet uppe.

Medborgarna börjar lätta på disciplinen, samtidigt som oppositionen återfått en del av sitt gamla revolterande jag.

En ny utmaning väntar statsminister Stefan Löfven där

han kan behöva sina förbättrade förtroendesiffror.
Analys. DN:s politikkomentator
Andra länder börjar lätta på karantänerna. Här manar myndigheter och regering oss att hålla i. "Vi behöver vara uthålliga", sade Stefan Löfven (S) när han tillsammans med två ministrar och en myndighetschef uppmanade människor att fortsätta bita ihop under sommaren.
Nåja, en liten tröst hade statsministern att ge inför kristi himmelfärdshelgen: en resa motsvarande högst två timmar

med bil kan genomföras utan att behöva skämmas, så länge man inte beblandar sig med en massa okända människor. Bortsett från det ska vi isolera släkt och vänner över 70 år, inte åka kollektivt i - onödan, inte resa långt, ja ni vet. Men kommer folk verkligen att hålla sig till dessa rekommendationer? Kommer Stockholmarna inte att åka till sommarhusen på Gotland eller i Skåne? Får farmor fortsätta att vara ensam trettio mil bort? Regeringen har valt en annan strategi än grannländerna, som snabbt försökte avbryta

smittspridningen genom hårda och tvingande åtgärder. Här har smittan bromsats genom i huvudsak frivilliga åtgärder för social distansering. På så sätt har sjukvården inte brutit samman, även om den på flera håll gått på knäna.

Nu sätts den svenska smittskyddsstrategin på ett nytt prov. Kommer människor att fortsätta ta till sig vad experterna och regeringen råder?

Det finns tecken på att flera börjar tröttna. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, gör återkommande

opinionsmätningar som visar att det under förra veckan var färre än tidigare som undvek offentliga platser, kollektivtrafik och fritidsaktiviteter med många deltagare.

Det är nu Folkhälsomyndigheten och regeringen kan få använda det kraftigt ökande förtroendet man vann under krisens inledningsskede. De försöker övertyga människor om att de trots dagliga besked om minskad belastning på intensivvården och en avtagande kurva över dödstal måste fortsätta som förut.

Sverige har åttonde flest covidrelaterade dödsfall i världen, per capita. Men just det argumentet vill regeringen knappast lyfta fram. Den vill inte sprida oro eller kritik mot sina vägval, utan skapa ökat stöd för strategin.

Det är inte bara bland allmänheten som krismedvetenheten börjat svikta. Oppositionen var tidigare kompromissvillig och lade de vanliga striderna på hyllan. Nu hotar Vänsterpartiet att gå ihop med högeroppositionen för att ändra regeringens budget och alla

oppositionens partiledare har skruvat upp volymknappen. Vänsterpartiets budgethot kan regeringen troligen hantera, men minskar krismedvetenheten väntar en rad nya, svåra utmaningar.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

”Ganska stabil situation över hela landet”

TORSDAG 14 MAJ 2020

Stockholm står för en allt mindre andel av nya covid-19-fall. Samtidigt verkar den befarade stora ökningen i Västra Götaland än så länge ha uteblivit.

– En ganska stabil situation över hela landet, säger Folkhälsomyndighetens statsepidemiolog Anders Tegnell.

Enligt Folkhälsomyndighetens siffror som presenterades på onsdagen har totalt 3 460 personer avlidit i covid-19 – en ökning med 147 fall på ett dygn. Statsepidemiolog Anders Tegnell menar att kurvan för hur många som får intensivvård just nu bäst skildrar utvecklingen av epidemin. Den visar att - Stockholm står för en allt mindre andel av de nya smittofallen. – Ungefär hälften kommer från Stockholm och hälften från övriga delar av Sverige, säger han. Myndigheten ser inte att andra regioner följer samma utveckling

som präglat Stockholm. På vissa håll ser man en viss ökning, som i Jämtland och Härjedalen. Däremot har man ganska länge sett en ganska tydlig nedåtgående trend i Sörmland och Östergötland – de delar som drabbats hårdast förutom Stockholm.

– Där börjar situationen bli betydligt lugnare än i övriga delar av landet, säger Anders Tegnell.

Den befarade stora smittspridningen i Västra Götaland har hittills uteblivit.

– Även här har situationen stabiliserat sig rätt ordentligt.

Totalt har nu 27 909 personer rapporterats smittade, en ökning med 637 fall sedan tisdagen. 430 personer är kritiskt sjuka och får intensivvård, medan 1 654 patienter får annan sjukhusvård. Socialstyrelsen presenterade även siffror för lss-boenden, där det huvudsakligen bor personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Fram till den 8 maj hade 307 personer bekräftats smittade, det motsvarar 1,1 procent av de boende och är i linje med den övriga befolkningen. Myndigheten

vill inte uppge det exakta antalet
döda, men det är färre än 30.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Expojkvännen nekar trots polisens fynd i hans bostad

TORSDAG 14 MAJ 2020

**Väl inslaget, i en resväska, på
en hylla i expojkvännens
lägenhet hittades det
avgörande beviset – en
kroppsdelen från Wilma
Andersson.**

**Åtalet mot mannen gäller mord
och brott mot giftefriden, men
själv nekar han till allt.**

Åklagaren radar upp bevis efter
bevis när åtalet presenteras:

Den 14 november förra året upphör alla livstecken från Wilma Andersson i Uddevalla. Samma kväll hör grannar skrik från expoikvännens lägenhet.

När polisen kommer dit några dagar senare finns det blodstänk i lägenheten. Blodet är Wilmas. Det finns blod på en kniv i köket. Blodet är Wilmas. En likhund markerar tydligt vid en säng i lägenheten.

Och slutligen: En kroppsdel hittas, väl inslagen i folie och tejp, undanstoppad i en väska.

Kroppsdelens är Wilmas. Och på materialet som använts för att slå

in kroppsdelens finns dna från expoikvännens – bara hans, ingen annans.

Ända sedan mannen greps har han nekat till brott.

– Det förekommer ganska ofta att personer nekar i sten, trots en överväldigande bevisning. Det är vi vana vid, säger kammaråklagare Jim Westerberg. Mannen själv håller fast vid sin oskuld, än i dag.

– Han är inte orsaken till att kroppsdelens fanns hos honom och han tycker inte det åligger honom att förklara det. När han greps gjorde man en husrannsakan och

då hittade man ingenting. Det är minst sagt märkligt, säger 23-åringens försvarare Beatrice Rämssell.

Det var först två veckor efter Wilma Anderssons försvinnande som resväskan med dess makabra innehåll upptäcktes av polisen.

Först inväntade utredarna analys av blodstänken och sedan likhundar som skulle komma från Tyskland.

– Det blev lite stillastående i några dagar. Det är inget ovanligt i mordutredningar, men det är så klart oerhört tragiskt för de anhöriga som fick vänta längre på

svar, säger Sten-Rune Timmersjö, chef för grova brott i Fyrbodal.

Wilma Anderssons försvinnande engagerade en hel bygd och hundratal människor deltog i sökandet. Trots den stora insatsen har resten av hennes kropp fortfarande inte hittats.

– Vi har lagt ner så mycket resurser på detta och vi letar fortfarande. Men den som vi tror har gjort detta har inte varit hjälpsam och då blir det väldigt svårt att veta var man ska leta, säger Sten-Rune Timmersjö. 23-åringens advokat ser detta som en svag punkt i åtalet.

– Att han åtalas för mord är en omständighet som förvånar eftersom man inte vet hur kvinnan har dött. Min klient nekar som sagt till allt, säger Beatrice Remsäll

Kammaråklagare Jim Westerberg är ändå trygg med sin stämningsansökan.

– Vi kan inte med hundra procentig säkerhet säga vad som orsakat döden, men vi tror ändå att vi kan få den tilltalade dömd för mord.

Han tycker också att 23-åringen visat upprepade prov på att han inte är tillförlitlig.

– Tillhörigheter från Wilma fanns till exempel kvar i lägenheten när polisen kom dit, trots att han tidigare sagt att hon tagit dem med sig när hon gick, säger Jim Westerberg.

Under utredningen har två personer med koppling till 23-åringen suttit anhållna en kortare tid, misstänkta för medhjälp, men sedan släppts. Numera ser åklagaren inga skäl att misstänka fler.

– Nu känner vi oss ganska säkra på att han är ensam gärningsman i detta. Vi kan inte se något annat,

säger kammaråklagare Jim Westerberg.

Är det rimligt att en ung person helt ensam lyckas med att både döda, stycka och undanröja en kropp så att ni inte kan hitta den på ett halvår?

– Ja, jag skulle vilja säga att det finns personer som kan göra sådant. Det finns exempel på det.

Vad ser du för tänkbart motiv?

– Det här handlar om våld i relation, ett relationsmord. Det är ju så att det hade varit upp och ner i deras förhållande och utredningen visar att det här var första gången som hon gjorde slut

med honom, tidigare hade han gjort slut. Det kan ha viss betydelse, men det är spekulationer.

Flera vittnen som kallas till rättegången beskriver den före detta pojkvännen som kontrollerande och aggressiv. Det finns också hemligstämplade sms-konversationer mellan Wilma Andersson och 23-åringen som åklagaren kommer luta sig mot för att visa på detta.

Rättegången inleds den sista veckan i maj och väntas pågå i två veckor. 23-åringens bostad i Uddevalla är fortfarande

avspärrad och åklagaren yrkar på att den ska förbli det tills dess att en eventuell dom vunnit laga kraft.

DN har varit i kontakt med Wilma Anderssons familj som godkänt att DN publicerar hennes namn och bild.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

Detta har hänt.

Ett halvår efter att Wilma Andersson försvann – och senare konstaterades ha blivit mördad – åtalas nu hennes tidigare pojkvän misstänkt för mordet.

Detta har hänt i ärendet, från att den 17-åriga flickan först anmälades försvunnen, fram till i dag.

14 november 2019. Den sista gången någon ser 17-åriga Wilma Andersson i Uddevalla.

17 november. Wilma Andersson anmäls saknad sedan anhöriga förgäves försökt få kontakt med henne under flera dagar.

18 november. Under måndagskvällen påbörjar organisationen Frivilliga insatser vid kris och katastrof, Fikk, en sökinsats i Uddevalla. Även Missing People engagerar sig.

19 november. En då 22-årig man anhålls som skäligen misstänkt för mord. Mannen är enligt dokument från Uddevalla tingsrätt flickans före detta pojkvän. Mannen nekar till brott.

22 november. Den anhållne mannen häktas vid Uddevalla tingsrätt.

28 november. En kroppsdel som knyts till den 17-åriga flickan hittas. Enligt polisen visar fyndet att 17-åringen inte längre är i livet.

30 november. I Uddevalla samlas människor vid Kungstorget för att minnas och hedra Wilma Andersson. Hundratals personer

sluter upp vid den spontana minnesplatsen.

8 december. En man och en kvinna, som båda är i 40-årsåldern, begärs häktade för skyddande av brottsling och brott mot griftefrid. De släpps dock dagen efter sedan tingsrätten inte ansett att bevisningen räcker för häktning. Misstankarna mot dem avskrivs senare.

Våren 2020. Den misstänkte sitter kvar i häkte och omhäktas flera gånger under våren.

13 maj 2020. Åtal väcks
Ett halvår efter att Wilma Andersson försvunnit väcks åtal

mot hennes tidigare pojkvän vid Uddevalla tingsrätt. Mannen, som i dag är 23 år gammal, misstänks för mord och brott mot griftefriden. Han nekar till anklagelserna.

Åtalad för mordet på Wilma Andersson förd till sjukhus

Den 23-årige expojkvännen fördes i går till sjukhus med ambulans. Det bekräftar åklagaren för DN.

– Jag har också hört uppgifterna men jag kan inte säga varför eller i vilket skick han är i. Eftersom jag inte vet mer än så, förutsätter jag att åtalet försätter som vanligt,

säger åklagaren Jim Westerberg till DN.

Westerberg säger till tidningen GT att 23-åringen förts till sjukhus flera gånger tidigare.

DN

Nästan 100 skjutningar hittills i år

TORSDAG 14 MAJ 2020

Antalet skjutningar och döda under årets fyra första månader ligger kvar på ungefär samma nivåer som de senaste åren – trots att polisens nationella Operation Rimfrost rullat på under perioden.

Mellan januari och april i år skedde 99 skjutningar och 15 människor dödades, uppger Stefan Hector, nationell kommanderingschef för

Operation Rimfrost, på en pressträff i Malmö.

Under samma period i fjol skedde 81 skjutningar och 15 personer mördades. År 2018 var siffrorna 76 skjutningar och 9 döda medan det för år 2017 var 99 skjutningar och 16 döda.

– Man talar ibland om våldskapital. Det är status bland kriminella och en valuta som kan användas för att vidmakthålla en position eller förbättra sin position, säger Stefan Hector. Under Operation Rimfrost har 535 personer frihetsberövats och 282 har anhållits. Polisen har tagit

696 vapen i beslag och över 155 kilo sprängmedel.

Agnes Laurell

agnes.laurell@dn.se

Antalet sprängningar på samma nivå som förra året

TORSDAG 14 MAJ 2020

Antalet sprängningar har under årets första tre månader legat på ungefär samma nivå som under 2019. Men enligt Marie Borgh, chef för det nationella bombskyddet, har situationen förbättrats på flera plan.

– Även om det fortfarande sprängs så har vi en mycket bättre lägesbild, säger hon.

Senast under natten till tisdagen skedde en explosion i ett trapphus

i Helsingborg. Under årets första tre månader har det nationella bombskyddet åkt ut på 31 sprängningar, enligt Polismyndighetens siffror.

Motsvarande siffra för 2019 är 39 och 15 för 2018.

– Sprängningarna fortsätter i nästintill samma omfattning som förra året. Vi får absolut inte luta oss tillbaka utan fortsätta jobba utifrån de aktiviteter som pågår nu, säger Marie Borgh, chef för det nationella bombskyddet. Samtidigt ser hon en positiv trend: Antalet beslag av farliga föremål ser ut att öka. Hittills i år

har 50 farliga föremål hittats – som inte exploderat, enligt nationella bombgruppens siffror. Samma siffra för hela förra året är 175.

– Där har vi förhindrat och förebyggt ett sannolikt ganska stort antal sprängningar. Det är bland annat en konsekvens av operation Rimfrost, som inneburit att dessa ärenden prioriterats och som en effekt av det en högre grad av aktivitet i de här miljöerna. Vi kan se att sprängningar i region syd har minskat, medan Stockholm har ett högre antal.

Marie Borgh säger att typen av sprängningar inte förändrats i någon större utsträckning sedan förra året. Den vanligaste typen är utanför flerfamiljsbostäder, i entréer och trapphus – i syfte att hota eller skrämma någon som bor där.

– Men även om det fortfarande sprängs så har vi en mycket bättre lägesbild. Kompetensen har också ökat när det gäller sprängmedel, säger Marie Borgh.

På tisdagen fattade Nationella operativa enheten (Noa) beslut om att inrätta ett nationellt bombdatacenter, som en del i det

nationella bombskyddet, med bemanning även från Försvarsmakten och Säkerhetspolisen.

Bombdatacentret ska analysera och kartlägga sprängämnesrelaterade händelser, men även bistå i polisutredningar där specialistkompetens krävs. Målet är att centret är i full drift efter sommaren.

– Vi kan inte begära att alla utredare ska vara bombexperter. Vi kan exempelvis biträda i husrannsakingar, där en person med teknisk kompetens kan se komponenter som man kan bygga

en bomb av, som inte utredaren reagerar på. Vi kan också se om det finns liknande ärenden som hänger ihop i landet.

Tror du att vi kommer få se ett minskat antal sprängningar - framöver?

– Ja, om Polismyndigheten tillsammans med övriga aktuella myndigheter fortsätter att prioritera och jobba på inslagen väg så tror jag att det kommer att minska på sikt.

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

Här är Skogsmulles nya stil

TORSDAG 14 MAJ 2020

Den för många folkkära figuren Skogsmulle får nytt utseende. Det har inte heller getts ut några nya berättelser om den naturälskande miljökämpen på 20 år, men nu är det dags igen.

Det är Friluftsförbundet som ger nytt liv åt Skogsmulle, med ett förnyat utseende och nya sagor, i samarbete med förlaget Egmont. – Skogsmulle är 63 år gammal och idéerna kring natur, djur och miljö är lika aktuella i dag som de var då, säger Cajsa Rännar, talesperson för Friluftsförbundet.

För att Skogsmulle ska fortsätta vara relevant för barn har han fått nya kläder och uppfräschat uttryckssätt.

Förutom ett nytt utseende och en ny stil kommer sagoboken ”Skogsmulle och den röda fjädern” att ges ut i höst.

Sagofiguren skapades 1957 av Gösta Frohm för Friluftsförbundet. Han är organisationens symbol för hänsyn och respekt i naturen.

TT

C kräver ökning av försvarsanslaget – vill ha med S och M i uppgörelsen

TORSDAG 14 MAJ 2020

Förhandlingarna om försvarets pengar går så trögt att de ställdes in på onsdagen. Nu kräver Centerpartiet att regeringen går med på ökade anslag för försvaret ända fram till 2030 så att

Försvarsberedningens rapport verkligen genomförs. Centern vill också att Moderaterna ska

vara med i denna breda uppgörelse.

Den 15 maj, alltså på fredag, skulle Försvarsberedningen ha enats inför riksdagens försvarsbeslut i höst för åren 2021–2025. Men 48 timmar innan man skulle bli färdiga så ställdes det planerade mötet på onsdagen in med kort varsel. Orsaken är att förhandlingarna, som i praktiken leds av försvarsminister Peter Hultqvist (S), inte kommer någon vart eftersom regeringen inte vill släppa till mer pengar. DN har sökt försvarsministern ”som inte

vill kommentera pågående förhandlingar”, enligt sin pressekreterare Toni Eriksson. Och nu sätter Centerpartiet, som hittills inte uttalat sig om förhandlingarna, ned foten: – Det ska vara en bred överenskommelse med brett parlamentariskt stöd. För att komma dit kommer det att krävas olika steg. Detta är en viktig ingång och det har också statsministern skrivit under på, säger Centerns ledamot i beredningen Daniel Bäckström till DN.

Han syftar på den debattartikel som statsminister Stefan Löfven (S), vice statsminister Isabella Lövin (MP) och partiledarna Annie Lööf (L) och Nyamko Sabuni (L) skrev på DN Debatt den 30 augusti. Det var samma dag som de fyra partierna gjorde upp om en trappa med höjda anslag till försvaret till och med 2025 (vilket ställde M och KD som varit med i tidigare försvarsuppgörelser utanför). De fyra skrev: ”Målet är ett försvarsbeslut som ska kunna nå så bred uppslutning som möjligt. En bred enighet

kring landets försvarspolitik är en styrka då det är såväl en viktig säkerhetspolitisk signal som en viktig markering om stabilitet i förhållande till svenska folket.”

– Då är det ju som tidigare viktigt att till exempel Moderaterna också finns med i en sådan överenskommelse – det är ju en praktisk konsekvens av den skrivningen, markerar Daniel Bäckström.

Men sedan de fyra partierna enades om stigande anslag till och med 2025 har det kommit tre kallduschar om försvarets ekonomi.

Den 15 november framkom att anslagen för det militära försvaret inte kompenserats fullt ut för prishöjningar. Försvarsmakten har också intecknat det ekonomiska utrymmet så att totalt 55 miljarder kronor saknades.

Endast 50 procent av beredningens förslag kan genomföras till 2025, och 75 procent till 2030.

För det tredje har Försvarsdepartementet nu presenterat nya ”oundvikliga” kostnader på 15 miljarder kronor fram till 2030. Utan tillskott av pengar kan endast en dryg tredje-

del av Försvarsberedningens förslag genomföras till 2025.
– Andelen som blir kvar av helheten i Försvarsberedningens förslag sjunker drastiskt, konstaterar Daniel Bäckström. Utan mer pengar före 2030 så riskerar beredningens satsning på armén, som alla åtta riksdagspartierna enades om för ett år sedan, att gå upp i rök. Brigaderna i Skåne och Norrbotten försenas liksom förstärkningar på Gotland och i Mälardalen. De två nya arméregementen som beredningen föreslog i Falun,

Härnösand, Sollefteå eller Östersund blir inte av och inte heller artilleriutbildning på ett nytt divisionsartilleri i Kristinehamn. Det är etableringar som Centern drivit fram. Precis som Liberalernas försvarspolitiker Allan Widman tidigare gjort så hänvisar Daniel Bäckström nu till statsministerns löfte i DN-artikeln:
”Helheten i Försvarsberedningens förslag ska nu genomföras i den försvarspolitiska propositionen på ett sådant sätt att det ryms inom den ekonomiska ramen.”

– Helheten har också regeringen förbundit sig till. Det är viktigt att vi gemensamt följer upp överenskommelsen från augusti. Det står också att helheten ska genomföras inom den ekonomiska ramen, och det är väl det som är knuten?

– Ja, det är en tolkning. Men samtidigt är det viktigt att diskutera fortsättningen efter 2025. Pandemin nu gör att ekonomin framöver är svår att förutsäga. Men vi måste ha en planeringshorisont som håller för den militära förmågeökningen. Då krävs det förutsättningar som är

kända i god tid och som inte förändras i de två perioderna. Ni vill ha en stege med stigande anslag även efter 2025, åren 2026–2030?

– Vi vill diskutera så att mer kan genomföras av helheten i Försvarsberedningens förslag, svarar Daniel Bäckström. Han påpekar att Centern har som mål att försvarsanslaget, som hamnar på 1,5 procent av bruttonationalprodukten 2025, ska höjas till 2 procent.

– Vi är beredda att diskutera så att vi på lång sikt kommer upp i målsättningen 2 procent, men

också så att vi får en planeringshorisont med bägge planeringsperioderna 2021–2025 och 2026–2030. Då är det många viktiga delar som vi ser behöver komma in i en uppgörelse och bli genomförda, svarar Daniel Bäckström.

Pressen på partierna att enas ökar, i en DN-intervju på onsdagen underströk både den tidigare statsministern Carl Bildt (M) och Försvarsberedningens förre ordförande Björn von Sydow (S) vikten av att rusta upp både det militära och civila försvaret.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Bakgrund. Många turer

20 december 2017

Försvarsberedningen ledd av Björn von Sydow (S) lägger fram rapporten Motståndskraft, om att åter bygga upp totalförsvaret och civilt försvar.

14 maj 2019

Försvarsberedningens rapport Motståndskraft, om att rusta upp det militära försvaret, främst armén. Beredningen är enig men 93 timmar tidigare har de fyra borgerliga partierna hoppat av

eftersom Socialdemokraterna inte vill finansiera reformen.

30 augusti 2019

S, MP, C och L enas om 5 miljarder kronor mer per år till det militära försvaret till och med 2025.

15 november 2019

Försvarsmakten redovisar att 55 miljarder kronor saknas fram till 2030 för att genomföra beredningens förslag.

7 maj 2020

DN avslöjar att nya notor på 15 miljarder kronor försvårar en uppgörelse i den återinkallade Förvarsberedningen.

September 2020

I september ska regeringen lägga fram en totalförsvarsproposition för åren 2021–2025 som måste få stöd i riksdagen.

”Barnen får leka och vi vuxna kan prata med varandra”

TORSDAG 14 MAJ 2020

Coronaviruset tvingade föreningen Svenska med baby att tänka om. Genom att flytta verksamheten utomhus kan både föräldrar och barn fortsätta träffas och på så sätt bryta isoleringen.

Målet med Svenska med babys verksamhet är en kombination av att barnen får leka med varandra samtidigt som föräldrarna kan utbyta kunskap och erfarenheter,

och på så sätt forma nya kontaktnät. Svenskträning, socialt nätverk och föräldrastöd är nyckelorden.

– Vi har försökt anpassa oss efter situationen. Det kan handla om att tipsa om aktiviteter eller ha teman som passar situationen. Vi märker att främst många nyanlända upplever en stor rädsla för viruset, och då är det bra att kunna prata om det, säger Emelia Frennmark, verksamhetschef på Svenska med baby.

För att hålla verksamheten flytande under coronakrisen har hälften av föreningens 16

föräldragrupper runt om i landet ställt om till utomhusaktiviteter. Enligt Emelia Frennmark har initiativet väckt positiva reaktioner från deltagarna där en del varit oroliga för sina barns utveckling när de nu träffar så få andra människor.

– Vi håller avstånd till varandra och ses i små grupper, där vi inte erbjuder gemensamma leksaker samtidigt som vi använder handsprit, säger hon.

I Rågsved samlas ett dussintal föräldrar och barn varje måndagsförmiddag. Att lära känna nya människor må vara ett

gemensamt mål för båda åldersgrupperna, men det är tydligt att medlen för att nå dit är desto mer olika. Anna Lindqvist vilar ut medan döttrarna Hilma och Juni flänger runt på asfalten. – Det är skönt att Hilma är lite äldre och kan hjälpa till att hålla lite koll på Juni, ler hon.

Anna Lindqvist började vara aktiv i Svenska med baby när storasyster Hilma var liten, och så småningom föll det sig naturligt att ta med även Juni dit. Det är extra lämpligt när barnen nu kanske inte har samma möjlighet

att träffas och leka som under normala omständigheter.

– Annars är det lätt att de bara får umgås med oss vuxna. Då är en sån här verksamhet jätteviktig för utvecklingen.

De lekande barnen är till synes obekymrade. Anna Lindqvists strategi för att barnen ska bibehålla lugnet är att försöka vira in samtalen om viruset i en lite humoristisk underton.

– Vi brukar mest säga att det finns baciller nu som man behöver akta sig för utan att försöka skrämma barnen. Man behöver inte göra det så dramatiskt. Till exempel

pratar vi om att man nu ska coronatrycka på hissknappen med armbågen i stället för fingret.

För Selam Tewelde, som kom till Sverige för två år sedan, är det andra besöket hos Svenska med baby. Hon tycker att träffarna fungerar utmärkt som mötesplats för både äldre och yngre.

– Mina barn vill inte vara hemma hela tiden, de tycker att det är jättetråkigt. Det här är bra eftersom barnen får leka och vi vuxna kan prata med varandra. Det är jättekul, säger hon.

Niklas Weimer

niklas.weimer@dn.se

Niklas Wahllöf: Därför förföljs jag fortfarande av självhjälps-filosofens make

TORSDAG 14 MAJ 2020

Det enda som verkar växa snabbare än vreden över alla livscoacher, inspirationsföreläsare och guruer är antalet livscoacher, inspirationsföreläsare och guruer. Pandemin ger dem gyllene tider.

Ganska ofta blir jag påmind om hur en kvinna med magiskt

förnamn lade handen på mitt bröst och höll den kvar. Länges. Jag låg på rygg på en plastmatta och meningen med handpåläggningen var, uppfattade jag, att jag skulle sjunka ned i mig själv, flyta omkring i mitt inre och där någonstans få syn på vem jag var. Det gick inte bra. Ju fler minuter som gick utan att jag fick syn på egentligen någonting, desto större växte känslan av panik. Och tankarna rusade. Kan jag bara skjuta undan handen, resa mig upp och gå härifrån utan att det blir bråk?

Som alla andra små pinsamheter helt på tvärs mot min persona – en stram, rationell, komplett oberoende fyr – lade jag snart även denna bakom mig när jag väl sluppit ur greppet.

Men kvinnan släpper inte taget. Eller, det är egentligen hennes man som inte släpper, han mejlar några gånger i veckan. Det äkta paret, likt en rad andra äkta par jorden runt, har sedan många år utvecklat en självhjälpsfilosofi, i brist på bättre ord, som blivit om inte lära så en ganska etablerad business.

Det är högst basala vettigheter kring hur man kan tänka, se på sig själv och andra, bry sig mindre om si och mer om så. Och nu har en ny insikt kring livets förunderlighet, och hantering av densamma, dykt upp och läs här bara och kanske vore en onlinekurs, i dessa tider, något att boka upp sig på? Och böcker finns att beställa. Och när det här är över så ska vi ha kurs på en strand. Ja. Någon gång i webbhandelns barndom har jag klickat ja på en köpknapp, angivit kreditkortsnummer och mejladress och slutligen till och

med åkt i väg på en form av retreat. Enormt generande, men jag tröstar mig med att jag då befann mig i ett, ska vi säga, sökande tillstånd. Och att jag var så långtifrån ensam.

Coronakrisen är gyllene tider för den här typen av förkunnare. De som har klurat ut hur man ska förhålla sig just den här gången. Ännu en gång. Nu handlar mycket om det vi inte kunde förutse, vilket inte sällan är något helt annat än förut när man trodde sig ungefär kunna förutse vad vi skulle förhålla oss till. Så att säga. Det finns tusen, tio tusen,

varianter på hur vi ska tänka för att må lite, lite bättre. Och ännu en på andra sidan krisen.

Nu visar sig även astrologin uppleva ett uppsving. Till och med en horoskoptjänst vars företrädare så sent som i januari i en amerikansk tv-kanal förutspådde att 2020 för många stjärntecken blir ett fantastiskt år – i form av kärlek och giftermål, goda fastighetsaffärer och spännande resor – är på uppåtstigande igen, kan man läsa i tidskriften The New Yorker. Efter en kort tids vrede från följare som tyckte att någonstans

på himlavalvet borde väl coronaviruset kanske ha synts är de tillbaka. Nu frågar de om pandemins utveckling. Och astrologen, samma astrolog, svarar: Jo, våren verkar bli svår, sommaren bättre, men en andra våg kan nog skönjas mot hösten. Det är ingen nyhet att människan, många människor, på olika sätt söker andras tolkningar av livet; hur det var när vi var små, hur det är nu eller hur det kommer att bli i framtiden. Det intressanta är hur vi ständigt förnekar det. Hur vreden över opportunisterna, coacherna,

inspirationsföreläsarna, guruerna, kommer och går. Men att de till och med tycks bli fler.

Och jodå, i stället för att klicka unsubscribe och vissla vidare i livet, läser jag lite grann i de där mejlen. Som givetvis har ökat i frekvens den här våren.

Jag hummar oftast mja och njae och äsch. Men jag läser dem. I det senaste står: Kom ihåg att vara snäll mot dig själv.

Niklas Wahllöf

niklas.wahllof@dn.se

Antalet narkotika- beslag har mer än halverats.

TORSDAG 14 MAJ 2020

Lars Bäckström, chef på gränsskydd Skåne, säger till SVT Nyheter Skåne att narkotikasmugglingen över Öresund har minskat kraftigt efter beslut om stängda gränser och ett minskat resande mellan länderna till följd av covid-19.
– Försvinner trafiken och flödet är det självskrivet att även

smugglingsfrekvensen går ner, säger han.

Inreseförbudet infördes av både Danmark och Sverige i mitten av mars.

En död efter kraschlandning med flygplan på sjö

TORSDAG 14 MAJ 2020

Den person som saknades efter att ett mindre flygplan kraschlandat på sjön Öjen i Njurunda i Sundsvalls kommun på tisdagseftermiddagen har hittats död, skriver polisen på sin hemsida.

Personen hittades i vattnet av dykare efter flera timmars sökande med sonar.

En andra person som befann sig i flygplanet hittades tidigare och fördes till sjukhus kraftigt nedkyld.

TT

Över 200 gårdar bröt mot djurskyddslag

TORSDAG 14 MAJ 2020

Fler än 200 gårdar bröt mot djurskyddslagen under förra året, visar en sammanställning av SVT:s ”Uppdrag granskning”. Det är länsstyrelserna som utfärdar förelägganden om lagen inte följs. ”Uppdrag granskning” har begärt ut alla förelägganden som gäller kött- och mjölkproduktion under 2019. Totalt rör det sig om 210 gårdar, varav 38 levererar mjölk till Arla.

– Vi inser att vårt kvalitetssystem har brister som vi nu måste åtgärda, säger Patrik Hansson, vd för Arla, till SVT.

Bland gårdarna som levererar till Arla finns en ägare som är dömd för djurplågeri, en som är åtalad för djurplågeri och en som har fått förbud mot att ta hand om mjölkkor.

TT

SAS inför munskyddskrav på alla flygningar

TORSDAG 14 MAJ 2020

Kravet på munskydd under resor med SAS gäller för alla personer från sex år och uppåt. De nya reglerna ska gälla mellan 18 maj och 31 augusti, meddelar flygbolaget.

– Självfallet ska resenärer även fortsätta följa de nationella riktlinjer som finns, säger Freja Annamatz, presschef på SAS.

SAS kommer också att förändra boardingrutinerna och man har också tagit bort icke-nödvändiga lösa föremål på flygplanet. Ingen mat kommer att serveras ombord och handbagaget begränsas till ett per passagerare. Det tydliggörs även att resenärer som är sjuka eller uppvisar symtom inte kommer att tillåtas att gå ombord på flygplanen.

– Vi har infört en rad åtgärder för att minska smittspridningen. Nu stärker vi våra åtgärder och inför krav på munskydd i enlighet med direktiven från den europeiska

flygsäkerhetsorganisationen Easa,
säger Freja Annamatz.
DN

Arbetsgrupp ska granska vräkningar

TORSDAG 14 MAJ 2020

Närmare 140 000 barnfamiljer med bostadsbidrag kommer att få en tillfällig höjning av bidraget med 25 procent. Det meddelade regeringen på onsdagen. Höjningen ska gälla under andra halvåret i år och kan ge som mest 1 325 kronor i månaden i tillägg.

Tillägget är en följd av coronakrisen och ska gå till de barnfamiljer som har, eller senare i år kommer att ha, rätt till

bostadsbidrag.

Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi uppskattar att det handlar om 139 000 familjer.

Tillägget kommer att betalas ut automatiskt till de hushåll som redan har bidrag och därför behövs ingen ansökan, som är fallet med det ordinarie bostadsbidraget. Det är också skattefritt.

– Det är viktigt att barnfamiljer kan klara sitt boende och att barn inte drabbas lika hårt av coronakrisen, sade Shekarabi när tillägget presenterades på onsdagen.

Bostadsbidrag går i de flesta fall, mer än 60 procent, till ensamstående kvinnor med barn. Enligt Shekarabi är det ett träffsäkert bidrag som går till de mest utsatta.

Men även andra grupper kan få svårt att klara hyran under krisen, till exempel om en person i ett hushåll blir varslad om uppsägning och därmed blir av med inkomsten.

– Den gruppen träffas ju av den förstärkning av a-kassan som gjorts, svarade socialförsäkringsministern.

– Och pensionärer har också fått höjt tak i bostadstillägget redan den 1 januari, före coronakrisen. Det är en höjning med 1 400 kronor i månaden. Tillägget väntas kosta 560 miljoner kronor. En svårighet med bostadsbidraget är att den som får det kan drabbas av krav på återbetalning om inkomsterna blir högre än vad personen i fråga uppskattat dem till vid ansökningstillfället. Det har gjort att vissa människor drar sig för att söka bidraget. Onsdagens presentation gav inget svar på hur dessa effekter ska

lindras, men Shekarabi hänvisade till den utredning som ska ge svar i höst.

– Men det blir inget återbetalningskrav på tillägget, lovade han.

Med på presentationen var även bostadsminister Per Bolund, som berättade att regeringen tillsatt en arbetsgrupp som ska granska vräkningar i krisens spår.

Arbetsgruppen består av personer från flera departement och ska förslå åtgärder som kan komma att behövas för att förhindra och begränsa antalet vräkningar.

– Än så länge ser vi inte att vräkningarna har ökat i någon större omfattning, men vi måste ha en beredskap, sade Bolund. Bostadsministern har också informerat sig om läget för bostadsbyggandet.

Regeringens prognos är att det kommer att byggas 41 000 bostäder i år.

Det kan verka som en hög siffra med tanke på djupet i den ekonomiska krisen, men bostadsbyggande är trögrörligt. De projekt som redan har kommit en bra bit på väg måste ändå färdigställas.

– Jag kan konstatera att byggsektorn har klarat sig bättre än många andra branscher och sektorer i samhället, sade Bolund. – Däremot pekar branschen på att det finns en osäkerhet inför hösten och kommande år. Nya satsningar riskerar att läggas på is, tillade han.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Fakta. Bostadsbidrag

Bostadsbidraget är bidrag som den enskilde får ansöka om hos Försäkringskassan. Inkomst, eventuella barn, boyta och hyrans

storlek påverkar hur stort bidraget kan bli. Hyran måste vara minst 1 400 kronor i månaden.

Bidraget har funnits i en eller annan form sedan 1930-talet.

Regeringen, Försäkringskassan.

Maria Crofts: Det är dags att ändra reglerna

TORSDAG 14 MAJ 2020

Att höja bostadsbidragen är en bra åtgärd eftersom det är ett riktat bidrag som ger pengar till de hushåll som har svårast att få ekonomin att gå ihop. Bidraget riktar sig till familjer med barn men även till unga under 29 år. Men den aktuella, tillfälliga höjningen kan bara barnfamiljer få.

Men ett stort problem med bostadsbidraget är att det inte är den aktuella ekonomiska situationen som ligger till grund för bidraget. I stället görs en slags slutavräkning varje år där bidraget mäts mot årsinkomsten. Visar det sig att inkomsten varit för hög måste en del av bidraget betalas tillbaka. I vissa fall, men inte alltid, kan det räcka att anmäla ändrad inkomst till Försäkringskassan och få bidraget sänkt.

Det kan vara svårt och i vissa fall omöjligt för de här hushållen att betala en klumpsumma just när

de precis har börjat få det lite bättre. Då hamnar de hos Kronofogden för att de inte varit tillräckligt bra på att gissa hur deras ekonomi ska utvecklas under året. Det är oacceptabelt. Det har faktiskt gått så långt att det finns hushåll som inte vågar ansöka om bostadsbidrag av rädsla för att inte kunna betala tillbaka om inkomsten ändras. Trots att de var i stort behov av stödet när de fick det. Den som är arbetslös halva året, kanske med låg a-kassa, och sedan lyckas få ett jobb under resten av året kan drabbas hårt. Nu när

arbetslösheten stiger på grund av coronakrisen, som är ovanligt oförutsägbart, är det väldigt mycket begärt att just de som har sämst ekonomi ska vara bäst på att sja om hur framtiden blir. De som kommer i fråga för bostadsbidrag har väldigt låga inkomster. En ensamstående förälder med två barn kan som mest få 4 200 kronor i månaden. Men bidraget trappas av om inkomsten ligger över 135 000 kronor om året eller ungefär 11 250 kronor i månaden. Risken för återbetalning är inget nytt problem utan det har funnits

i många år. Den 23 september tillsatte regeringen en utredning som ska försöka ta fram bättre fungerande regler. Det är hög tid. En förändring som borde vara möjlig att genomföra är att bidraget justeras månad för månad i takt med inkomsten. Nu för tiden rapporterar arbetsgivare och myndigheter in personers inkomster varje månad till Skatteverket. Därför går det enkelt att se om personerna har rätt till bostadsbidrag och hur stort bidraget blir varje månad i stället för att vänta tills året har gått.

En bra sak med det extra bidraget är att det gäller särskilda regler för den utökade delen. De extra pengarna ska aldrig behöva betalas tillbaka oavsett vad som händer med inkomsten framöver. Det är ett steg i rätt riktning och visar att regeringen tar problemen med återbetalningen på allvar. Men samma regler borde gälla för hela bidraget.

Maria Crofts

maria.crofts@dn.se

Andersson och Flam oense om krisstöd

TORSDAG 14 MAJ 2020

Finanspolitiska rådet gör tummen upp för regeringens krisåtgärder men säger att det finns stort utrymme för mer. Det finns hundratals miljarder att tillgå, framhåller rådets ordförande Harry Flam. Inte riktigt, svarar finansminister Magdalena Andersson (S).

Regeringen har hittills lagt omkring 190 miljarder kronor på

åtgärder som belastar statsbudgeten, för att motverka effekterna av coronakrisen. Finanspolitiska rådet ger i sin årliga granskning av finanspolitiken godkänt för vad som gjorts hittills, även om hyresstöd och omsättningsstöd har tagit lite lång tid att ta fram. Det är, enligt rådet, inte möjligt att bedöma om åtgärderna är tillräckliga. Regeringens viktigaste uppgift är att se till att så många företag som möjligt överlever, att arbetslösheten inte blir för hög och att hushållen inte får stora avbräck.

På en pressträff om rapporten sade ordförande Harry Flam att det finns hundratals miljarder kvar att använda till fler krisåtgärder och ekonomistimulanser när restriktioner trappas ner, utan att statsskulden blir för hög eller att trovärdigheten i statsfinanserna äventyras. Statsskulden skulle kunna öka till 60 procent av BNP utan problem, och det skulle innebära att det finns 1 250 miljarder att använda. – De åtgärder som regeringen hittills har presenterat är bara en bråkdel av det, säger Harry Flam.

Men finansminister Magdalena Andersson ser det inte riktigt på samma sätt.

– Det var väl hans personliga reflektioner kring det, det är inget som står i rapporten, hävdar hon. Men kassan är inte tömd, framhåller Andersson.

– Det finns resurser för att klara ett mer utdraget krisförlopp och för att återstarta ekonomin. Men vi har inte oändliga resurser.

TT

Så kan coronapandemin utvecklas till en ”skärmdemi”

TORSDAG 14 MAJ 2020

Coronapandemin har fått skärmtiden att spränga alla vallar denna vår. Nu finns risken att vi halkar ner i digitala hjulspår som är så djupa att vi sedan inte kan ta oss ur dem, skriver Katarina Bjärvall.

Det blir inte mindre riktigt för att vi ses på nätet. Det blir på ett annat sätt.”

En röst i radion om hur sammankomster via skärmteknik

har ersatt möten i verkligheten. Den här gången var det en präst som menade att webbsända gudstjänster är lika verkliga som de som hålls live i kyrkan, men det kunde ha varit en företrädare för vilken profession som helst av många: nätdoktorer om diagnoser, universitetslärare om föreläsningar, psykologer om terapisessioner, journalister om intervjuer. Eller för den delen privatpersoner som dejtär, fikar, bjuder på middag, spelar brädspel, småpratar med gamla morsan, går på museum, kort sagt, gör digitalt vad de annars

skulle ha gjort med sina fem sinnen mellan fyra fysiska väggar. Det samfällda omdömet i början av coronavåren var: Inte sämre, bara annorlunda. Eller ofta: Bättre. Effektivare. Så mycket bättre faktiskt att skärmtiden fick spränga alla skyddsvallar och slå över i vad som kan kallas en skärmdemi. Och så mycket effektivare att coronakrisen spåddes innebära den definitiva döden för den debatt om skärmtid som av och till förts åtminstone sedan den smarta telefonens genombrott för snart tio år sedan.

Under denna debatt har själva begreppet skärmtid varit en provokation för dem som fokuserat på den digitala teknikens fördelar: Tiden vid skärmen är ingenting, innehållet är allt. Att ägna tre timmar åt att snapchatta tusen selfier, som en del tonåringar gör, kan aldrig jämföras med att zooma in för ett förmiddagsmöte på en digital plattform.

Mediekritikern Marshall McLuhan protesterade mot sådana tankar långt före dagens skärmkultur, redan 1964. Han menade att de då nya

kommunikationsteknikerna – tv:n till exempel – i sin själva form var samhällsomstörtande. ”The medium is the message”, mediet är budskapet, blev ett mantra i årtionden framåt. Mediernas innehåll var däremot bara det köttstycke som inbrottstjuven hade med sig för att avleda vad McLuhan kallade andens vakthundar.

Men man behöver inte gå tillbaka till 1960-talet för att förstå betydelsen av skärmtid i dag. Det räcker att se sig noga omkring för att konstatera att tiden vid skärmen inte är ingenting utan

någonting. Någonting som ändå kanske bäst låter sig definieras i negationer: det samlade antal tidsenheter då jag inte rör någon annan del av min kropp än mina händer, då jag inte förnimmer någon medmänniskas mångdimensionella sinnlighet och då jag inte har ögonkontakt med någon utan i bästa fall ser en skärmblick som är fokuserad ungefär på min egen mun (det vill säga, samtalspartnern tittar på sin skärm i stället för på det svarta kameraögat ovanför). Detta är skärmtiden och den mäts nu inte längre i minuter eller timmar utan

snarare, ackumulerat, i månader och år.

Vilken betydelse har det för hälsan? Ingen forskare har av naturliga skäl ännu hunnit studera just effekterna av den skenande användningen av skärmt teknik denna vår, men ledtrådar finns i tidigare forskning. En av de mest gedigna studierna är en amerikansk enkätundersökning från 2018, där psykologiprofessorerna Jean Twenge och Keith Campbell har ställt frågor till föräldrar till över 40.000 amerikanska barn och ungdomar mellan två och sjutton

år. Studien visar att de som tillbringar mycket tid framför skärmen generellt har sämre psykisk hälsa än de som ägnar mer tid åt annat. Detta gäller oavsett om tiden tillbringas vid tv-n, spelkonsolen, datorn, surfplattan eller den smarta telefonen. Och det gäller en rad olika mått på nedsatt psykiskt välbefinnande, från lindriga symtom som koncentrationsproblem och humörsvängningar till medicinska diagnoser som depression och ångestsyndrom.

Upp till en timmes skärmtid per dygn ger inget genomslag i form av psykiska besvär, men sedan tilltar risken, så att de som tillbringar över sju timmar per dygn framför skärmen löper dubbelt så stor risk som de som maxar en timme att drabbas av både lindriga symtom och fastställda psykiatriska diagnoser. Orsakssambandet då? Det är väl ändå så att den som redan från början mår psykiskt dåligt, oavsett om det bara är skoltrötthet och gruff med föräldrarna eller en medicinskt diagnostiserad depression, söker sig till skärmen

i större utsträckning än den som sprudlar av energi och harmoni? Ja, så är det – också. Twenge och Campbell har inte undersökt orsakssambandets riktning, men det har andra gjort, genom longitudinella studier, och då har sambandet visat sig vara dubbelriktat. Den som redan mår dåligt är mer benägen att fastna framför skärmen, men ökad skärmtid kan i sig också ge minskat välbefinnande hos barn och ungdomar såväl som hos vuxna.

Sambandet är starkast för ungdomar i åldern 14–17 år. En

trolig förklaring är, menar Twenge och Campbell, att barn ser mer på tv medan ungdomar ägnar mer tid åt sociala medier. Och tidigare studier har visat på samband mellan psykisk ohälsa och användning av sociala medier och även dataspel. Dessutom har ungdomar nästan alltid en egen smart telefon, något som kan påverka bland annat sömnvanor, vilket i sig kan ha negativa effekter.

En annan förklaring till att ungdomarna påverkas mer än barnen är enligt Twenge och Campbell sannolikt ungdomarnas

längre skärmtid, i genomsnitt fyra timmar och 35 minuter. Fyra timmar, eller för den delen sju timmar, kan låta mycket – men det är i dag sannolikt långt under genomsnittet för alla ungdomar som nu undervisas digitalt och alla vuxna som fått sina arbetsuppgifter flyttade till skärmen.

Ökad psykisk ohälsa är en sak. Till det kommer en svärm av andra och svårförutsägbara effekter av den eskalerande användningen av skärmteknik denna vår. Flera av effekterna är förstås av godo. Med hjälp av tekniken kan vi trotsa

coronan och fixa allt från skolundervisning och gudstjänster till after work och släktmöten. Kanske, i strid med vad prästen i radio predikade, mindre riktigt och ofta sämre – men *good enough* under dessa omständigheter.

Viktigare på lång sikt är att tekniken stakar ut vägen mot en mer miljövänlig framtid. Och här är en nyckel effektivitet. Jag har skrivit om skärmteknikens påverkan på människans inre i tio år och då och då problematiserat fixeringen vid effektivitet: När mänskligt agerande alltid måste

omvandlas till beräkningsbara prestationer förlorar vi det som inte så enkelt låter sig värderas – de eftertankar som kan växa ur friktion, de upptäckter man gör när man går vilse eller den lågintensiva glöd som kan uppstå i samtalet runt en kaffeautomat i en mötespaus. Men nu, med först klimatinsikten och sedan coronakrisen, tänker jag lite annorlunda.

Coronan har fått flyget att hålla sig på marken och man kan hoppas att det aldrig lyfter till samma höjder som tidigare. Den förhoppningen är inte mycket

värd utan effektiv digital teknik. I höstas var jag på jobbmöte i Bryssel, nästa gång jag blir kallad vill jag stanna hemma vid skärmen. Medan värdet på världens samlade näringsliv kraschlandar så rusade den kaliforniska mötesplattformen Zooms aktier i höjden ungefär när den första hostattacken ekade på den där marknaden i Wuhan i Kina.

Samtidigt – det finns alltid ett samtidigt! – får dessa positiva effekter inte tysta debatten och slå ihjäl vår förmåga att tänka kritiskt kring tekniken.

Man kan lugnt konstatera att det inte är första gången i historien som det är viktigt att hålla två tankar i huvudet samtidigt. ”Det var den allra bästa av tider, och det var den allra värsta. Det var visdomens tid, det var oförnuftets tid. Det var både trons och vantrons epok”, skrev Charles Dickens om franska revolutionen i inledningen till ”Historien om två städer”. Då handlade det om de frihetliga revolutionärernas seger över tyranniet som visade sig rymma ett skräckvälde, nu är det i praktiken en naturkatastrof som ger monumentala medicinska,

psykologiska, sociala, ekonomiska och politiska återverkningar. Det kräver att vi håller inte bara två parallella tankar i skallen utan ett helt myller av motstridiga insikter: Att flera hundra tusen människor över hela världen dör i en galopperande lungsjukdom samtidigt som ett stort antal liv räddas genom att utsläppen minskar när arbetssamhället sätts på paus samtidigt som miljontals personer förlorar sina jobb och inkomster samtidigt som tid frigörs för nya idéer och värderingar som skulle kunna ge

en annan och faktiskt rikare framtid.

Och samtidigt som våra skärmar alltså ger oss nya miljövänligare sätt att mötas så finns risken att vi även i alla andra mänskliga sammanhang halkar ner i digitala hjulspår som är så djupa att vi inte kan ta oss ur dem.

”Det extrema har nästan blivit normalt”, säger Jannie Jeppesen, vd för branschorganisationen Swedish Edtech Industries som samlar företag som säljer tekniklösningar till skolorna. Och hon säger det med illa dold förtjusning, i ett

pressmeddelande. Man skulle också kunna säga att gymnasieelever nu, genom sina skoldagar framför skärmen, går miste om allt det sinnliga som århundraden av pedagogisk forskning har visat är centralt för att kunskap ska fästa i människans inre – värmen från bunsenbrännarna i kemisalen, svarthättans kvitter i trädtoppen under laborationen i skogen intill skolan. För att inte tala om hänget vid busshållplatsen, den pirrande blicken tvärsöver klassrummet, skolkuratorns snabba omtänksamma fråga i korridoren,

handen som snabbt rör en annan hand över tacogratängen i matsalen. Det finns tusentals elever som är lättade över att slippa det, men det finns sannolikt många fler som trodde att de skulle glädjas men som nu inser att de behöver det och saknar det. Vuxna jag talar med säger ungefär samma sak: Skärmarbetet var fantastiskt i mars och blev en praktisk nödlösning i april, men nu saknar vi nyanserna i de mänskliga mötena. Just så komplext är vårt förhållande till den digitala tekniken i coronans tid. Och efter

coronan. Att glömma det vore att kapitulera för det som även techindustrin kallar extremt.

Katarina Bjärvall

Socialekreterare varnar för ökat våld under coronakrisen

TORSDAG 14 MAJ 2020

De flesta socialekreterare i Stockholm – 87 procent – bedömer att pandemin kommer att öka sociala problem som våld, missbruk och psykisk ohälsa. Det visar en enkät som Akademikerförbundet har gjort. – Vi har vetat att sociala problem ökar under coronakrisen och nu har vi fått det bekräftat i Stockholm, säger

Heike Erkers, ordförande för Akademikerförbundet SSR.

95 procent av socialekreterarna tror att våld i nära relationer kommer att öka under pandemin, 96 procent tror på ökande psykisk ohälsa eller social oro, 79 procent tror att missbruket kommer att öka.

– I takt med att oron för framtiden och för ekonomiska problem ökar så sker något i den närmaste kretsen. Räkningen när krisen är över blir väldigt stor, med ett stort antal sociala problem att ta hand om. Människor, de mest värnlösa,

har farit väldigt illa och det måste hanteras, säger Heike Erkers. De flesta som har svarat på enkäten, 62 procent, anser att pandemin har gjort det svårare att upptäcka sociala problem som våld, missbruk och psykisk ohälsa. – En situation där vi stannar hemma, där många mindre barn hålls hemma från skolan och tonåringar pluggar hemifrån, gör att mycket våld mot barn inte syns, säger Heike Erkers. Var tredje svarande anser att de skulle behöva vara fler i personalen. Nästan hälften säger att de inte har tillräcklig tillgång

till skyddsutrustning. 30 procent svarar att de är rädda för att smittas av covid-19 i samband med sin yrkesutövning, 40 procent är rädda ibland. – Det är oerhört viktigt att inte bristen på skyddsutrustning står emellan möten med klienter. Socialsekreterarna träffar inte dem de arbetar med i den utsträckning de skulle behöva göra, det är i mötet de kan upptäcka våld i nära relationer och barn som far illa, säger Heike Erkers. Ungefär hälften av socialsekreterarna menar att

antalet orosanmälningar om barn och unga har minskat under de senaste veckorna.

– Det är färre som ser barnen och ungdomarna nu. Tjejjourerna har fullt upp, de sociala problemen pågår just nu utan insyn, och det är farligt.

En majoritet, 55 procent, uppger att ärenden angående ekonomiskt bistånd har ökat under de senaste veckorna.

– Det är när socialtjänsten jobbar med försörjningsstöd som de ofta upptäcker våld, barnfattigdom och missbruk, säger Heike Erkers.

En tredjedel av Stockholms socialsekreterare uppger att arbetsbelastningen har ökat under coronakrisen, 68 procent menar att det beror på större sjukfrånvaro och fler sjukskrivningar. 37 procent säger att de i ganska hög grad kan jobba hemifrån, 11 procent kan aldrig göra det. De flesta anser att de kan sköta sitt arbete på ett professionellt och rättssäkert sätt när de jobbar hemifrån.

– Jag tror att de har svarat utifrån hur situationen ser ut just nu. Socialtjänsten var väldigt resursmässigt eftersatt även före

pandemin. De stora
Novusundersökningar vi har gjort
visar att många tycker att de inte
kan följa socialtjänstlagens
intentioner, säger Heike Erkers.
I fjol kom det in närmare 4 000
polisanmälningar i region
Stockholm om kvinnor som
misshandlats av en närstående.
Samtidigt mördas flera kvinnor
varje år av män de har eller har
haft en relation med. Mörkertalet
kring hur många som drabbas är
dessutom stort, enligt
Brottsförebyggande rådet.
– Det handlar om synnerligen
grova brott mot människor som

ofta är i beroendeställning till den
misstänkte förövaren. Det här är
brott som vi vill och kan göra mer
för att bekämpa, i samverkan med
övriga samhället, säger region-
polischef Ulf Johansson på
polisens hemsida.
Polisen i region Stockholm
bedriver ett långsiktigt
förbättringsarbete, Initiativ
Gryning, som syftar till att
förstärka polisens arbete mot
brott i nära relation, både när det
gäller resurser och metoder.
– Initiativ Gryning är början på en
förändringsresa till det bättre. Liv
ska räddas, våld ska minska,

rädsla ska bytas mot trygghet och fler gärningsmän ska lagföras. Visionen är noll döda, säger Ulf Johansson.

Initiativet innebär bland annat en tydligare koordinering av regionens arbete genom ett operationscenter, en gemensam lägesbild och analys, förstärkt samverkan, ökad användning av forskning och beprövande metodstöd.

– Vi har ett samarbete med Polisförbundet. Det är väldigt välkommet, polisen har ett stort intresse för våra sociala frågor och har ett nära samarbete med

socialtjänsten. Vi måste gå hand i hand, mycket handlar om social utsatthet, fattigdom och trångboddhet, säger Heike Erkers. Akademikerförbundets enkät gjordes den 20–27 april och besvarades av 1 182 medlemmar med en svarsfrekvens på 40 procent.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

”De som redan har en svår situation drabbas hårdast”

TORSDAG 14 MAJ 2020

Det är svårt för socialtjänsten att sköta sitt arbete på distans, menar socialsekreteraren Johanna Olsson.

– Det blir lite knepigt när man har ett jobb som går ut på att man träffas och bygga relationer. Det är en svår situation för alla nu, men vi försöker sköta jobbet så gott det går, säger hon.

Johanna Olssons titel är särskilt kvalificerad kontaktperson och hon arbetar på Framtid Stockholm där staden har samlat alla öppenvårdsinsatser för ungdomar och familjer.

Att träffa en särskilt kvalificerad kontaktperson är en insats ungdomar i Stockholms stad mellan 15 och 21 år som begår brott kan bli dömda till, men insatsen kan också ske på frivillig basis.

– Jag jobbar med ungdomar som har ett särskilt vårdbehov och är dömda till en insats på sex månader. Det är dels kontakt

mellan mig och ungdomen, dels kontakt med ungdomens familj och nätverk. Det blir många samtal, det handlar om att vinna familjens och ungdomens förtroende, säger Johanna Olsson. – Det går inte lika bra via telefon eller en skärm, det känns inte riktigt som riktig vård utan mer som ett fotbojetänk med en incheckning varje vecka. Hon hjälper till med att till exempel få i gång skolarbetet, hitta jobb, få kontakt med Mini-Maria som behandlar ungdomar som har problem med alkohol eller droger eller få kontakt med

BUP, barn- och ungdomspsykiatrien. – Vi träffas en till tre gånger i veckan, det är en intensiv insats. Det handlar inte om ungdomar som har snattat utan de har antingen begått grova eller väldigt många brott. Men går det att sköta på distans? – Vi försöker lösa det så gott vi kan. Vi har öppet här och erbjuder besök, men är noga med att inte boka in för många och inte på samma tider. Vissa har svårt med tekniken och att mötas online. Det är svårt för många ungdomar under pandemin när

gymnasieskolornas undervisning sker på distans, menar Johanna Olsson.

– En del har det jättesvårt med hemundervisningen. Det läggs mycket ansvar på ungdomarna, många av dem vi träffar har behov av mer hjälp med skolan. Det slår mot alla att vara hemma men de som redan har en svår situation drabbas hårdast, det är tydligt. Många, påpekar hon, bor inte i en stor lägenhet eller ett hus och kan inte dra sig undan och studera.

– Om familjen redan är stressad – någon kanske har förlorat jobbet

och deras barn är straffat – så blir det ännu stressigare nu.

De lite äldre ungdomar Johanna Olsson träffar, som kanske ska ta studenten nu i vår och söka sommarjobb, är oroliga.

– De frågar sig: vem vill anställa mig?

Johanna Olsson och hennes kollegor brukar ofta åka hem till ungdomarnas familjer för att skapa goda relationer till föräldrarna. Det gör de inte i lika stor utsträckning nu, de har ställt om till telefon och onlinemöten.

– Att inte träffas gör det svårare att ta tempen på familjen och

förstå hur ungdomen mår, att veta vad som egentligen händer just nu. Mitt jobb bygger mycket på det som händer i rummet, att jag kan se och tolka reaktioner.

Men hon gör undantagsvis fortfarande hembesök om familjen verkligen behöver träffas, om till exempel deras barn har rymt och bott hos kompisar ett par veckor och behöver en bra tillbakagång till familjen. Då undersöker hon först om någon i familjen har varit sjuk, och hur länge.

Använder du skyddsutrustning då?

– Nej. Vi har skyddsutrustning men det är svårt att hålla ett värdigt samtal med munskydd och visir. Vi går dock inte hem till någon som har tecken på symtom. Johanna Olsson hoppas att coronapandemin inte får långtgående konsekvenser för de ungdomar som behöver hjälp. Men hon oroar sig för att skolorna inte ska öppna till hösten och för en hel sommar utan aktiviteter.

– Då sätts alla på paus, säger hon.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Thomas Karlsson

thomas.karlsson@dn.se

Framtid Stockholm är en kommunal verksamhet som bedriver öppenvårdsinsatser för målgruppen barn och unga samt deras familjer. Här erbjuds ungdomar, föräldrar och samarbetspartners ett varierat utbud av sociala stöd- och behandlingsinsatser. Målet är att stödet ska komma in i ett tidigt skede när det gäller barn och ungdomar i riskzon och länka till adekvata insatser, antingen inom verksamhet eller genom externa aktörer.

Så gör coronaviruset svenskar till nationalister

TORSDAG 14 MAJ 2020

Svenskar ser sig sällan som patrioter. Men landets sätt att hantera coronasmittan har väckt starka känslor. Kristofer Ahlström undersöker varför en folkhälsonationalism växt fram.

Den 11 mars publicerade Italiens ambassadör i Sverige, Mario Cospito, ett starkt kritiskt meddelande till statsepidemiolog Anders Tegnell efter hans medverkan i Aktuellt. I

programmet hade Tegnell sagt att svensk sjukvård har bättre beredskap än den italienska. Kommunikén, som lades upp på italienska ambassadens hemsida, löd: "Det här är inte en fotbollsmatch där man ser motsatta hejklackar som stödjer sitt lag: det handlar om en global och gemensam utmaning för att garantera allas hälsa." Men sedan dess har tävlingsmomentet att jämföra olika länders coronastrategi fortsatt, med dödssiffror och R-tal som mätvärden i mästerskapet. Lagindelningen har fått skarpa

skiljelinjer: Anders Tegnells ansikte trycks på t-shirtar och tatueras på kroppar, Stefan Löfven och kung Carl Gustaf hyllas som sporrande retoriker för sina tal till nationen. De forskare som ifrågasätter den svenska strategin kallas i medierna för "foliehattar" och "klassiska haverister". I en artikel döper Svenska Dagbladets politiska kommentator Göran Eriksson tilltron till den svenska strategin för "folkhälsonationalism". Utvecklingen kan tyckas märklig för ett Sverige som internationellt

brukar beskrivas som prestigelöst och hierarkiskt platt. Svenskar ser sig sällan som patrioter. Kanske för att beteckningar som patriotism och nationalism för tankarna till bakåtblickande flaggviftande där man hyllar gamla krig. Svenskar däremot ser alltid framåt, är världens modernaste land och kan därför per definition inte vara ”nationalister”.

Åtminstone är det så det brukar låta.

Henrik Berggren är journalist, författare och historiker. Han har bland annat skrivit boken ”Är

svensken människa?” (2006) tillsammans med Lars Trägårdh, och säger att det är en missuppfattning att svenskar inte skulle vara patriotiska.

– Jag tror att nationalismen i viss mån är historiskt konstant. Har du nationalstater och en gemensam solidaritet så måste det finnas något som binder ihop det – så frågan är inte om invånarna är patriotiska eller inte utan vilka värden de samlas runt, säger han. Coronastrategin är ett exempel på en sådan värdeladdad fråga att sluta upp kring.

– Om man tycker att Sverige står för en förnuftig och öppen linje i den här frågan, att den inte inskränker folks frihet, så är det en tilltalande bild av Sverige man väljer att stå för; då finns säkert en tillfredsställelse i att bli coronapatriot.

– Sverige har stundtals varit övermaga nationalistiskt i vår syn på att vi har löst världens problem, vi är världens modernaste land. Det handlar inte så mycket om en avsaknad av nationalism som att vi tycker att vi inte behöver skrika om hur bra vi är – vi vet att vi är bäst.

Berättelsen om det moderna, ingenjörssupplysta Sverige – i dag mer omtalat som ”det svenska tech-undret” – spelar en viktig roll i omfamnandet av coronastrategin.

Tittar man på forskardata visar det sig att svenskar är mer patriotiska än man kan tro (i en studie från 2013 svarade 92 procent av tillfrågade svenskar att de var ”stolta” eller ”mycket stolta” över sin nationalitet).

Ännu intressantare är vilka frågor som triggar den stoltheten. 27 procent är ”mycket stolta” över vårt lands forskning och

teknologi, och 24 procent är ”mycket stolta” över vårt lands demokrati. (Som jämförelse: i USA är ”vår krigsmakt” och ”vår historia” de två största skälen till stolthet.)

De mekanismer som styr och hyllas i Sveriges coronastrategi rimmar alltså med vad vi är stolta över med Sverige: vetenskapen och öppenheten. Att ifrågasätta strategin innebär att underkänna det vi tycker är våra finaste värden. Det säger Gina Gustavsson, docent vid statsvetenskapliga institutionen på Uppsala universitet.

– Min tes är att stoltheten över vår forskning och vår demokrati spelar stor roll nu när narrativet till stor del varit att vi i Sverige avviker från andra länder för att vi gör som experterna säger, och för att vi upprätthåller demokratin i stället för att stänga ner och begränsa folks frihet.

Att andra stabila demokratiska länder på inrådan av sina experter däremot valt att stänga ner under en begränsad tid borde ju motsäga den berättelsen, menar Gustavsson, men det passar inte in lika bra i sagan om det positivt svenska. Detsamma gäller

påståendet att just den svenska tilliten människor emellan gör strategin möjlig: samma värderingar gäller i länder som Danmark och Finland, men där har delar av samhället ändå stängts.

Nyligen skrev Gustavsson en artikel i engelska The Guardian ("Has Sweden's coronavirus strategy played into the hands of nationalists?") där det aggressiva gensvaret från de som försvarar det svenska systemet liknas med vad idéhistorikern Isaiah Berlin kallade "den böjda kvistens nationalism".

Som metaforen antyder handlar det om en fosterlandsstolthet som piskar tillbaka mot den som "trampar på" landet. En sårad nationell stolthet som leder till aggression. I texten skriver Gustavsson bland annat att de 22 undertecknarna till en debattartikel i DN som ifrågasatte Folkhälsomyndigheten hånades och förlöjligades.

– Sverige har inte upplevt sig trampat på tidigare, vi har nästan stoltserat med att de som hatar oss är Trumpianer eller högerradikala; nu får vi för första gången kritik för att vi skulle vara

kalla eller osolidariska. Och samtidigt som Sverige kallar sig en humanitär supermakt så har vi misslyckats med att skydda våra äldre och det tycks råda en större acceptans än jag hade väntat mig av att det skylls på invandrare att sjukdomen sprids, säger Gina Gustavsson.

Inom socialpsykologin använder man begreppet *nationell anknytning*, den känsla av tillhörighet man känner med sitt land. En stark sådan anknytning är oftast av godo, och innebär bland annat att man delar med sig av resurser inom landet. Men som

alla gruppidentiteter kan den mobiliseras kraftigt för andra saker, säger Gustavsson:

– När den nationella gruppidentiteten känner sig hotad, och när det uppstår konkurrens med andra länder, då vet vi att även de mer godartade sidorna av stoltheten tenderar att förr eller senare göda intolerans mot minoriteter och en ovilja att tillåta kritik.

Och svenskar är dåliga på självkritiskt tänkande. I en studie fick 42 000 deltagare i 33 länder svara på frågan ”Skulle världen vara en bättre plats om fler i ditt

land erkände landets tillkortakommanden?” Sverige var det land där det minsta antalet intervjuade höll med om påståendet.

Även Henrik Berggren tar upp konsensuskulturens baksida.

– Det har varit en del väldigt aggressiva angrepp på forskarna som kritiserat Tegnell. Det finns något hätskt i det, liksom i nationalismens mörka sida att leta efter förrädare.

Samma mönster syntes under andra världskriget i Sverige, säger han.

– Hamstring sågs som ett brott mot solidariteten: det publicerades teckningar på hemmafruar med rättliknande ansikten som bunkrade matvaror. Den nationella sammanhållningen kan leda till att man straffar personer som bryter mot det kungjort solidariska. Tova Höjdestrand är universitetslektor i socialantropologi vid Lunds universitet och forskare på nationalism. Hon håller inte med om bilden att man i Sverige slår sig för bröstet gällande sin coronastrategi gentemot andra

länder. Hon jämför med exempelvis jämställdhetsfrågor eller frågor om lagstiftning kring prostitution, där hon anser att Sverige beter sig desto mer självrättfärdigt.

– Där är det inget snack om att man tycker att Sverige är fan så mycket bättre. Nu har man med coronataktiken en ganska ödmjuk hållning. Alla är mycket öppna med att vi använder en strategi som vi hoppas ska fungera, men att vi precis som alla andra experimenterar. Jag tycker det är en mycket livlig debatt med

transparens och plats för alla möjliga åsikter, säger hon.

Som en förenande trygghetskraft i krisen tronar SVT:s tablåer på minnen från fornstora dagar: det är program om det Sverige som tog brons i fotbolls-VM, eller det Sverige som leddes genom rekordåren med Tage Erlander som landsfader. Tova Höjdestrand säger att lika gärna som ”nationalism” kan man kalla vårt trygghetssökande för ”folkhemism”.

– Som när tv plockar fram hederliga saker från den gamla goda tiden. Det vädjas om gamla

ideal om samhällssolidaritet från före den nyliberala explosionen på 80- och 90-talet. I vårt land har vi kommit att kalla det folkhem. Är det nationalism? Ja, i så fall tycker man det mesta är nationalism. Den starka svenska myndighetstilliten som präglar inställningen till coronastrategin kan ses som ett arv från den tiden. Folkhemmet och moderniteten var ett stort och framgångsrikt uppfostringsprojekt, att man alltid skulle lita på mannen i den vita rocken. Kanske kan den sociala ingenjörskonstens paradigm nu sägas gå igen i acceptansen för

och stoltheten över den svenska linjen?

Det kan vara så, säger Henrik Berggren, men påminner om att bakom folkhemstanken fanns en tidigare fas från 1800-talets slut med en stark folkrörelsetradition; som nykterhetsrörelsen, eller den frivilliga bildningsrörelsen.

– De handlade främst om att disciplinera sig själv – alltså inte om att lyda utan om att vara förnuftiga människor. Successivt flyttade man sedan över det till staten och sedan till experter, men från början var det självuppfostran det rörde sig om,

och Folkhälsomyndigheten har
appellerat till den traditionen.
Kanske har det väckt ett historiskt
gensvar i oss.

Att låta experter och sakkunniga
vägleda besluten, snarare än
politiker, kan ses som motsatsen
till den nationalistiska
populismen, där etablissemangsskepsis ofta är den
drivande läran. Men tittar man på
attityddata så finns ett starkt
samband mellan nationell stolthet
och hög politisk tillit, säger Gina
Gustavsson som tittat främst på
siffror i USA och Holland.

– Det är alltså inte de
Trumptrogna eller
Wildersanhängare, som man kan
tro, utan stoltheten är hög hos folk
som är mer progressiva. Samma
gäller för Sverige:
invandringsmotståndare är ofta
mindre stolta över Sverige; de
stoltaste är oftast inte de vi tänker
på som obehagliga patrioter, säger
hon.

Att regeringens förtroendesiffror
ökat i Sverige sedan pandemins
utbrott (Socialdemokraterna
noterade sin största uppgång i
Sifos historia en månad in i

krisen) visar också på en inhemsk politisk tilltro.

Tova Höjdestrand ser en längtan efter mer sammanhållning i samhället som möjliggörs i krisens tid, med symtom som kan påminna om nationalism.

– Det handlar om tydliga symboler. "Nationen" är ju i vår tid den mesta symbolen för en sammanhållning bortom ideologiska eller andra särintressen, och då blir det flaggan som Löfven sätter på kavajen på första maj.

Symbolerna för den solidaritet

som så många längtar efter råkar vara nationellt kodade.

Henrik Berggren tror att mobiliseringen kan bero på en plötsligt uppvisad tydlighet efter en lång tid med ideologisk vinglighet.

– Politiken har på senare år varit väldigt populistiskt driven där politikerna reagerat på olika opinionsvindar. Jag tror att många människor nu blir imponerade av att det finns en linje som man håller fast vid. Och bakom det finns impulsen att sluta upp bakom och sitta stilla i båten.

Även här finns paralleller till andra världskriget, säger han.
– Många var missnöjda med att tyska tåg körde genom Sverige, men den huvudsakliga inställningen var att ”Per-Albin Hanson och Kungen vet vad de gör. Det här är det vi har, då får vi köra på det”, det finns nästan en fatalism över det.

Kristofer Ahlström

kristofer.ahlstrom@dn.se

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

”Sverige saknar etiskt ramverk för beslut vid pandemier”

FREDAG 15 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200515

Sverige behöver ett nationellt etiskt ramverk som vägleder beslut inför och under pandemier. Vi föreslår i en rapport en rad etiska värden och principer som kan ligga till grund för ett sådant. Vi menar också att den vetenskapliga grunden för beslut och vald strategi bör göras offentlig,

skriver företrädare för Statens medicinsk-etiska råd.

Statens medicinsk-etiska råd (Smer) publicerar i dag fredag rapporten ”Etiska vägval vid en pandemi”. Rapporten är ett första steg i rådets analys av etiska frågor i samband med pandemin. Syftet är att presentera etiska värden, problem och utmaningar som aktualiseras vid en pandemi, såsom den vi nu upplever. I rapporten ges även generella rekommendationer och förslag inom olika områden.

Vi menar att regeringen och riksdagen bör införa ett nationellt

etiskt ramverk som ska vara vägledande för beslutsfattare vid pandemier.

Sedan sars-cov-2-viruset i mars bedömdes som ett globalt hot och den pågående epidemin klassades som en världsomfattande pandemi, stängdes på kort tid gränser, infördes reseförbud, och i ett stort antal länder begränsades människors rörelsefrihet för att stoppa spridningen av viruset. Coronapandemin har aktualiserat många svåra etiska frågor och dilemman. Det har till exempel gällt prioriteringar inom intensivvården – vem ska få

intensivvård om det inte finns plats för alla? Bristen på skyddsutrustning i hälso- och sjukvården och äldreomsorgen och de svårigheter detta innebär för personal och brukare har varit uppenbara.

Vi har sett hur värdiga avsked vid livets slutskede kan komma i konflikt med begränsning av smittspridning. Bör befolkningen övervakas och smittspåras digitalt? Därtill är debatten intensiv kring vilken övergripande strategi som är bäst i kampen mot viruset. Bör samhället stänga ner helt eller inte? Bör åtgärder för att

minska spridningen vara frivilliga eller obligatoriska? Samhället har ställts inför en rad oerhört svåra etiska vägval.

Beslutsfattande vid en pandemi grundas inte enbart på fakta och vetenskapligt underlag. Vid vägning av olika handlingsalternativ måste man också ta ställning till värden och värdekonflikter. En etisk analys är ett användbart redskap för beslut som fattas på olika nivåer med anledning av pandemin. Den kan tydliggöra värde- och intressekonflikter och visa på möjliga handlingsalternativ och

deras olika konsekvenser för viktiga etiska och sociala värden. När beslut fattas under en pandemi är det också angeläget att beslutsfattare är öppna och transparenta med de grunder på vilka beslut har fattats och vilka etiska avvägningar som gjorts. En del länder har etiska ramverk i sina pandemiberedskapsplaner som ska vägleda beslut inför och under pandemier. Våra beredskapsplaner rymmer visserligen etiska värden och principer, men Sverige saknar i dag ett särskilt etiskt ramverk. Vi tror att det är angeläget att ett

nationellt etiskt ramverk utvecklas för att stödja beslutsfattandet vid den typ av kriser som vi befinner oss i. I den rapport som rådet presenterar i dag betonas ett antal etiska värden och principer som Smer anser är särskilt viktiga att beakta vid beslutsfattande inför och under en pandemi och som skulle kunna utgöra grunden i ett nationellt etiskt ramverk: Minimera skada och rädda liv. Under en pandemi är skada oundvikligt. Det övergripande målet vid en pandemi bör vara att minimera skada och rädda liv.

Såväl liv hotade av smittämnet som liv som hotas av motåtgärder som leder till isolering, arbetslöshet och försvagat socialt stöd och skydd.

Människovärde. Människor har lika värde, med samma rätt att få sina rättigheter tillgodosedda.

Människovärdet är inte bundet till individers egenskaper utan är knutet till varje enskild människa, oberoende av prestationer, egenskaper, social eller ekonomisk ställning i samhället.

Utifrån människovärdesprincipen följer att alla människor ska

behandlas med respekt och på lika villkor.

Personlig integritet och frihet.

Den enskilde individen har rätt till personlig integritet och frihet. Vid

en pandemi kan det vara nödvändigt att inskränka dessa värden för att skydda

befolkningen från allvarlig skada.

Åtgärder som begränsar människors integritet och frihet bör vara proportionella,

nödvändiga och relevanta, och minimeras i relation till vad man önskar åstadkomma.

Rättvisa och jämlikhet. Vid en pandemi kan man vara tvungen

att fatta svåra beslut om prioriteringar när resurserna inte räcker till. Vård och andra samhällseliga insatser måste erbjudas på ett rättvist och etiskt godtagbart sätt. Det är viktigt att motverka ojämlikhet både nationellt och internationellt. Vetenskaplig grund. Beslut om åtgärder ska, så långt som möjligt, vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Proportionalitet. De åtgärder som vidtas måste vara proportionerliga i relation till vad man önskar uppnå.

Tillit. Tillit är en viktig komponent i alla typer av relationer, även mellan medborgare och samhället samt dess institutioner. Det är av avgörande betydelse att beslutfattare upprätthåller befolkningens förtroende vid en pandemi när svåra åtgärder måste vidtas. Ett sätt att skapa förtroende på kort och lång sikt är att hålla sig till fakta. Solidaritet. Solidaritetsprincipen gäller såväl internationellt som nationellt. En pandemi kan utmana konventionella idéer om nationell suveränitet, säkerhet

eller territorialitet. Det är viktigt att stötta de individer som riskerar att fara särskilt illa på grund av smitta eller åtgärder, lika väl som att betona individens ansvar för sina egna val.

Därtill är det viktigt att beslutsprocesserna är legitima. Beslut bör motiveras och bygga på fakta, värderingar och principer vilka samhällsmedborgarna delar eller kan komma överens om.

Beslutsprocessen måste vara öppen för granskning.

Den vetenskapliga grunden för beslut och vald strategi bör göras offentlig. Vidare bör

beslutsprocessen vara inkluderande på så sätt att berörda grupper så långt som möjligt involveras i besluten. Det bör finnas möjligheter att omvärdera och ompröva beslut när ny information och nya fakta tillkommer. Det bör även finnas mekanismer för att hantera tvister och klagomål. Beslutsfattare måste kunna hållas ansvariga för sina handlingar.

Den grund för ett nationellt etiskt ramverk som Smer presenterar kan behöva modifieras och utvecklas utifrån erfarenheter från den pågående pandemin. De

närmaste månaderna kommer rådet att anordna webinarier och föra en bred dialog med olika experter och intressenter med syfte att ta fram policyrekommendationer och vidareutveckla grunden till ett nationellt etiskt ramverk för beslutsfattande vid pandemier. Vi har ett moraliskt ansvar att under och efter en pågående pandemi samla kunskap, stödja forskning och dra lärdomar inför framtiden. Utifrån sådan kunskap bör Sverige utveckla en mer robust beredskap inför kommande pandemier.

Fakta. Smer

Statens medicinsk-etiska råd (Smer) är rådgivande till regering och riksdag och har sedan 1985 analyserat etiska frågor utifrån ett övergripande samhällsperspektiv. Rådets ska mot bakgrund av den snabba tekniska utvecklingen belysa etiska frågor som kan riskera att underminera respekten för människovärde och integritet. Smer ska även sprida kunskap om etiska frågor och vara en förmedlande länk mellan beslutsfattare, forskningen och allmänheten.

Kenneth Johansson, ordförande -
Statens medicinsk-etiska råd
(Smer)

Michael Anefur (KD), ledamot
Smer

Åsa Gyberg-Karlsson (V), ledamot
Smer

Ulrika Jörgensen (M), ledamot
Smer

Dag Larsson (S), ledamot Smer

Sofia Nilsson (C), ledamot Smer

Lina Nordqvist (L), ledamot Smer

Malena Ranch (MP), ledamot
Smer

Göran Collste, sakkunnig Smer, -
professor em i tillämpad etik

Lotta Eriksson, huvudsekreterare
Smer

Göran Hermerén, fd sakkunnig
Smer, professor em i medicinsk
etik

Nils-Eric Sahlin, sakkunnig Smer,
professor i medicinsk etik

Mikael Sandlund, sakkunnig
Smer, professor i psykiatri

Folkhälsomyndighete ns svar på frågorna om de nya reseråden

FREDAG 15 MAJ 2020

Sällan har ett förtydligande väckt så många frågor. Den nya formuleringen om resor inom Sverige skulle göra reglerna tydligare, enligt myndigheterna. Men sedan de presenterades under onsdagen har frågorna avlöst varandra.

DN har frågat statsminister Stefan Löfven och

Folkhälsomyndigheten hur rådet ska tolkas.

Folkhälsomyndigheten och regeringen har sedan tidigare uppmanat allmänheten att undvika onödiga resor. På onsdagens presenterades en justering i formuleringen om resandet inom Sverige.

Resor 1–2 timmar med bil kan genomföras, så länge de sker på ett smittsäkert sätt.

– Det här var ett förtydligande av den rekommendation som funnits, till exempel inför kristi himmelfärdshelgen. Jag tror att alla ska förhålla sig till om de

riskerar att sprida smittan med sitt agerande: hur reser jag dit, vilka umgås jag med, hur stora är sällskapen, hur tätt håller vi oss till varandra och så vidare, säger statsminister Stefan Löfven till DN på torsdagen.

Han tillägger att det är Folkhälsomyndigheten som utfärdat rekommendationen, och att frågor bäst besvaras av myndigheten.

DN har bett Sara Byfors från Folkhälsomyndigheten att reda ut oklarheterna kring det nya rese-rådet:

Vad betyder den här nya formuleringen?

– Att man kan göra vissa kortare resor. Man ska helst åka bil så att man inte behöver närma sig andra människor under resans gång.

Är det alltså bara folk med egen bil som kan lämna sin bostadsort?

– Nej men det är klart att det är bättre att åka i egen bil. Det handlar också om att om man får symtom och behöver ta sig hem är det en klar fördel att inte behöva ta bussen.

Varför måste man kunna ta sig till sin hemregion?

– Det är önskvärt eftersom att den mottagande regionen ska kunna planera sin vård och vissa regioner kan ju då få ta emot väldigt många fler än i vanliga fall och det blir ju ännu svårare i dagsläget.

Bör man då åka hem om man får milda symtom, utifall att man skulle bli allvarligt sjuk?

– Ja men det är väl en bra tanke att göra så, eller att man ser till att någon annan kan hjälpa en hem. Men det beror ju på situationen.

Rekommendationen innebär ju väldigt olika saker beroende på

var man bor. Hur ska man tänka?

– Det här handlar om ett ungefärligt mått, en uppskattning. Man kan bo tio minuter från en regiongräns, eller så är det bilköer eller annat som påverkar resan.

Men i grunden handlar det om att man ska hålla sig i närheten av sin region och inte vara allt för långt från hemmet. Sunt förnuft är det som ska styra.

Vilka får man hälsa på?

– Man ska inte träffa massa människor som man sällan umgås med. Åker man till sitt landställe och träffar människor som man

brukar träffa en eller två gånger om året så är det sällan skulle jag säga, men jag tror att alla vet och kan göra sådana bedömningar.

Under onsdagens presskonferens frågade även helagotland.se om restriktionen innebär att man ska undvika onödiga resor till och från Gotland.

– Ja det skulle jag säga, då man åker färja en del av vägen. Åker du till Gotland så åker du ju till en - region med begränsad sjukvård.

Med tanke på alla frågor som väckts, blev det så mycket - tydligare?

– Nej jag vet inte om det blev så mycket tydligare. Säkert för en del, men för en del inte. Men alla måste ju ändå göra sina egna bedömningar av vad som är en nödvändig och onödig resa och så vidare, så man måste ju hitta ett sätt för att hantera det här själv.

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

Mejlet avslöjar sprickan mellan myndigheternas toppchefer

FREDAG 15 MAJ 2020

**Ett verktyg för att bidra till
Sveriges smittspårning skulle
varit på plats för flera veckor
sedan. I stället har hela
projektet satts på paus. I ett
mejl mellan generaldirektörerna
på MSB och
Folkhälsomyndigheten framgår
sprickor i samarbetet.**

**– Vi har den viktigaste krisen
kanske på hundra år. Då tycker
jag att det är bekymmersamt att
vi inte fått ihop det, säger
MSB:s chef Dan Eliasson till
DN.**

I slutet av mars berättade
statsepidemiolog Anders Tegnell
om ett samarbete med
Myndigheten för samhällsskydd
och beredskap (MSB) för att ta
fram ett digitalt verktyg för att
följa smittspridningen i Sverige.
Men verktyget som sades kunna
vara på plats inom en vecka har
sedan dess försenats avsevärt –

något som både SVT och SvD granskat.

Den 27 april publicerade MSB ett pressmeddelande om att arbetet med det digitala verktyget pausades – trots att den tekniska lösningen var klar.

20 minuter innan pressmeddelandet lades ut mejlade Dan Eliasson, generaldirektör på MSB, till Johan Carlson, generaldirektör på Folkhälsomyndigheten.

– Jag tänkte att det var viktigt att skriva till honom för att göra klart och tydligt om var vi är någonstans i processen och att

bollen ligger i hans hörn, säger Dan Eliasson till DN två veckor senare.

– Så att det inte råder någon tveksamhet vem som har bollen i sin hörna.

Några dagar tidigare hade Folkhälsomyndighetens generaldirektör flaggat för att lanseringen skulle behöva skjutas upp ytterligare – bland annat eftersom projektet saknade stöd hos de regionala smittskyddsläkarna. I mejlet redogör Dan Eliasson för hur han tycker att arbetet med projektet fortlöpt, och han beskriver

tillfällen då
Folkhälsomyndigheten ändrat sig
kring hur verktyget ska se ut och
fungera.

”Vid ett antal möten och samtal
med Dina medarbetare, där vi,
enligt vår uppfattning, fått lite
olika signaler, har dock
inriktningen successivt varit att ni
ansett att verktyget måste
begränsas. Först meddelades att
känsliga personuppgifter inte kan
omfattas, utan att data måste
anonymiseras. Vi accepterade
detta då ett
smittskyddsinstrument
naturligtvis måste styras av

behörig myndighets önskemål”,
skriver Dan Eliasson i mejlet som
även SVT tagit del av.

– Det är säkert på några punkter
som vi får rannsaka oss själva om
vi förstått rätt och riktigt, och de
får väl rannsaka sig själva om de
varit tydliga i sitt arbete. Men det
är inte så konstigt, det här
instrumentet togs fram på några
få dagar. Vi jobbade dag och natt
och helger, säger han i dag.

Dan Eliasson säger att samarbetet
med Folkhälsomyndigheten ändå
fungerat väl utifrån
omständigheterna och det
speciella läget.

– Sedan kan jag inte komma ifrån att jag tycker att det är lite besvärande att vi inte har fått ihop arbetet med att hantera pandemin i Sverige, och att vi inte har mer digitala lösningar i det arbetet, säger han.

– Vi som land har som ambition att vara världsledande i att digitalisera verksamhet. Sedan har vi den viktigaste krisen kanske på hundra år. Då tycker jag att det är bekymmersamt att vi inte fått ihop det.

Vems ansvar är det då, är det ert fel att vi inte har det på plats?

– Nej, absolut inte. ”Fel”, det är som så att i grund och botten är det Folkhälsomyndigheten som har ansvar för att hantera krisen tillsammans med regionerna och Socialstyrelsen. Vi försöker stötta dem och om de vill ha ett digitalt verktyg och ha stöd av oss så försöker vi ta fram det. Om de sedan konstaterar att det inte funkar, det finns inte tillräckligt stöd, då får vi acceptera det. Vi kan inte ge oss in på smittskyddsarenan, det måste styras från den som är ansvarig. I en uppmärksamman intervju med P1 Morgon, den 11 maj, sa

Dan Eliasson att Sverige borde ha agerat snabbare under pandemin och att det kommer utvärderas i efterhand. Till DN ger han exempel på vad han syftade på:

- Man kan ju konstatera att som samhälle, som land, har skyddsutrustningsfrågan inte hanterats tillräckligt bra. Det tror jag vi alla är överens om. Och jag tror att alla ansvariga politiker har sagt att det är ett misslyckande att vi inte kunnat hålla smittan utanför äldreboendena, säger han.
- Jag tror att när man tittar på det här med facit i hand så kommer

man se att det finns saker som man kunde ha gjort lite bättre.

Regeringen har förlitat sig mycket på myndigheterna, tycker du att den borde ha tagit en mer aktiv ställning?

– Det är inte mitt uppdrag att recensera min uppdragsgivare. Det där får en utvärdering visa, och de får väl reflektera över sitt arbete. Jag är helt övertygad om att det finns något där som de kommer att lära av, det vore ju konstigt annars.

DN har sökt Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson för

en kommentar om mejlet, och hans bild av arbetet kring det digitala verktyget, och fått skriftligt svar från pressavdelningen:

”Johan kommer inte att kommentera detta.”

Varför inte?

”Mejlet rörde processen kring det digitala verktyget och det är inget som vi ser att vi behöver säga något mer om.”

Mikael Delin

mikael.delin@dn.se

Fakta. Säkerhet och hälsa

Det nya verktyget

I samarbete med Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen har MSB utvecklat en digital tjänst – en sajt och en app – som skulle användas för att samla in data från befolkningen och bidra till den nationella smittspårningen. Exempelvis skulle enskilda frivilligt kunna skriva in var och när de insjuknat och vilka symtom de upplevt. Tjänsten skulle lanseras med en stor kampanj med massutskick av sms, och sades ursprungligen kunna vara på plats redan i början av april.

Men arbetet har skjutits upp flera gånger och SvD och SVT har rapporterat om meningsskiljaktigheter kring hur verktyget skulle utformas och lanseras. Den 27 april sattes arbetet på paus och det finns inget beslut om det kommer att återupptas.

MSB

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) är en statlig förvaltningsmyndighet, som sorterar under Justitiedepartementet och tillhör inrikesministerns ansvarsområde.

Den 1 januari 2009 bildades MSB genom att delar ur Krisberedskapsmyndigheten, Statens räddningsverk och Styrelsen för psykologiskt försvar sammanfördes till en myndighet. MSB har ansvar för frågor om skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar. Ansvaret avser åtgärder före, under och efter en olycka eller kris. Bland annat arbetar myndigheten med frågor kring räddningstjänst, olycksförebyggande arbete, krisberedskap, civilt försvar, cybersäkerhet och säkra kommunikationer.

FHM

Folkhälsomyndigheten (FHM) är en statlig myndighet som lyder under Socialdepartementet och har ett övergripande ansvar för folkhälsofrågor.

Den 1 januari 2014 bildades Folkhälsomyndigheten genom en sammanslagning av dåvarande Smittskyddsinstitutet och Statens folkhälsoinstitut. Samtidigt överfördes större delen av Socialstyrelsens arbete med miljöhälsa och miljö- och folkhälsorapportering.

Den 1 juli 2015 tog FHM över det samordnande ansvaret för

smittskyddsområdet, vilket tidigare hanterats av Socialstyrelsen. FHM har ett nationellt ansvar för folkhälsofrågor. Uppgiften är att bland annat att förebygga sjukdomar och skador samt verka för smittskydd och skydda befolkningen från olika former av hälsohot. Folkhälsomyndigheten är nationell kontaktpunkt när det gäller internationella hot mot människors hälsa.

Notan för korttidsarbete beräknas bli rekordhög

FREDAG 15 MAJ 2020

Statens kostnader för korttidsarbete beräknas uppgå till svindlande 95 miljarder kronor under 2020. Sammanlagt kommer 1,3 miljoner människor någon gång under året att ha varit korttidspermitterade. – Det här visar hur djupt och brett den här krisen har slagit

mot det svenska näringslivet, säger finansminister Magdalena Andersson (S).

Enligt finansdepartementets senaste beräkningar kommer i snitt 550 000 personer varje månad att omfattas av korttidspermittering fram till årsskiftet. Det motsvarar var tionde sysselsatt svensk.

Sammanlagt handlar det om 1,3 miljoner människor som någon gång under året kommer att ha varit korttidspermitterade.

Statens kostnad för permitteringssystemet beräknas nu bli historiskt höga 95 miljarder

kronor under 2020. Det motsvarar den årliga kostnaden för hela rättsväsendet och samtliga socialbidrag.

– Krisen har blivit väldigt mycket djupare än vad många förutspådde, och det är många företag som upplever stora ekonomiska problem. Men det här systemet innebär samtidigt att det är väldigt många löntagare som annars hade riskerat att bli arbetslösa som istället kan vara korttidspermitterade, säger Magdalena Andersson.

När systemet med korttidsarbete infördes i början av coronakrisen

beräknade finansdepartementet kostnaden till 2,5 miljarder kronor. Den siffran har sedan reviderats upp vid flera tillfällen. Så sent som den 20 april var bedömningen att korttidspermitteringen skulle kosta 49 miljarder kronor.

Magdalena Andersson medger att det har varit svårt att beräkna hur mycket systemet kommer att kosta.

– Den ekonomiska utvecklingen förändras hela tiden och det är klart att det också påverkar prognoserna för vad det här kostar. Det är också ett nytt stöd

så vi har ingen historia att titta tillbaka på. Prognosen baserar sig på hur många ansökningar vi fått in till Tillväxtverket, säger Magdalena Andersson.

– Det är uppenbart att det här korttidspermitteringssystemet är väldigt efterfrågat. Det här visar hur djupt och brett den här krisen har slagit mot det svenska näringslivet, fortsätter hon. Finansministern bedömer att staten fortfarande har resurser för att klara av en så stor kostnadsökning och även komma med satsningar för att återstarta

ekonomin när krisen börjar klinga av.

– Men det är klart att statens resurser inte är oändliga. Ju mer vi gör av med nu desto mindre har vi sedan.

Enligt Magdalena Andersson har den övergripande bilden för svensk ekonomi inte förändrats nämnvärt de senaste veckorna. Den svenska tillväxten väntas falla med mellan fyra och tio procent under året.

Under det första kvartalet märktes dock inget dramatiskt fall i svensk ekonomi. Det beror på att

coronakrisen slog till på allvar först en bit in i mars.

– Det finns mycket som tyder på att det stora fallet kommer att ske under det andra kvartalet och att det ser betydligt värre ut då, säger Magdalena Andersson.

Samtidigt är osäkerheten stor kring hur utvecklingen blir framöver. Som ett exportberoende land påverkas vi av hur coronakrisen utvecklas i viktiga exportländer som Tyskland, USA och Storbritannien.

– Svensk ekonomi är väldigt beroende av vår export och därmed också vad som händer i

andra länder. Samtidigt ser vi nu att många andra länder öppnar upp, så det är en ljusning på exportföretagens himmel, säger Magdalena Andersson.

Sammanlagt har nu regeringen och samarbetspartierna Centern och Liberalerna enats om krisinsatser till en summa av totalt 240 miljarder kronor.

– Det är insatser av historiskt stora mått, säger Magdalena Andersson.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. Kan bli ännu dyrare

Regeringen har räknat på kostnaden om ännu fler kommer att permitteras.

I nuläget är bedömningen alltså 550 000 anställda i genom- snitt över året, vilket kostar 95 miljarder kronor i år.

Om det växer till 700 000 anställda blir kostnaden för statskassan 121 miljarder kronor.

Om 800 000 får statligt permitteringsstöd blir kostnaden 138 miljarder kronor i år.

Källa: Regeringen

Carl Johan von Seth: Pengarna räcker – även om kostnaden för pandemin skenar

FREDAG 15 MAJ 2020

Finansminister Magdalena Andersson räknar med att kostnaderna för korttidsarbete stiger kraftigt, från tidigare beräknade 49 miljarder till 95 miljarder kronor.

DN:s Carl Johan von Seth svarar på tre frågor om de ekonomiska krisåtgärderna.

1. Varför stiger kostnaderna för regeringens stödåtgärder?

- Det viktigaste och dyraste systemet i regeringens ekonomiska krispaket är det som kallas permitteringar. Upplägget tillåter företag att minska bemanningen, samtidigt som staten går in och ersätter en del av de anställdas lön.
- Den modellen har slagit igenom stort. Hittills har över 500 000 anställda i Sverige permitterats, vilket är betydligt fler än finansdepartementet räknade med för bara några veckor sedan. Nu tror man att permitteringarna kommer öka ännu mer under

sommaren, för att sedan avta under hösten.

- Kostnadsökningen motsvarar i så fall ungefär 46 miljarder kronor. Det är mer än hela reformutrymmet under de flesta år.

2. Är det dåliga nyheter?

- Att en halv miljon svenskar tvingas gå ner i arbetstid är knappast goda nyheter. Men det återspeglar ett läge i ekonomin som är mycket osäkert. Och att arbetslösheten och varslen stiger visste vi redan.
- Tanken med permitteringssystemet är att det

ska förhindra stora personalnedskärningar och därför är det ett gott tecken att permitteringssystemet tycks fungera och locka många företag. Andra stödsystem har haft ett betydligt sämre genomslag.

3. Vad kommer alla krisåtgärderna kosta till slut, och räcker pengarna?

– Enligt finansdepartementet summerar nu alla olika stöd för företag och anställda till 230 miljarder, upp från 170 miljarder i slutet av april. Men man kan säga att krisåtgärderna växer och krymper organiskt, beroende på

ekonomins behov och hur många företag som har rätt till stöd. Den exakta slutsiffran kan bli både högre och lägre.

– Än så länge är statens finanser helt ohotade. Regeringen har nyligen höjt utgiftstaket, en teknisk gräns för statens årliga utgifter, med 350 miljarder kronor för att skaffa sig marginaler.

– Finanspolitiska rådet bedömde i veckan att det räcker gott och väl, även till stimulanser i ett senare skede. Dessutom lånar staten fortfarande till negativ ränta.

Ytterligare lån kostar ingenting.

Pengarna tar inte slut.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Dela

**”Jag är förvånad
över att vi inte gjort
så pass storskaliga
studier”**

FREDAG 15 MAJ 2020

**Preliminära siffror från en
spansk studie visar att 5
procent av landets befolkning
kan bära på antikroppar mot det
nya coronaviruset.**

**– Det här kan betyda att vi i
Sverige ligger under 5 procent
på nationell nivå, säger
epidemiologen Tove Fall.**

Preliminära resultat från en spansk studie visar att 5 procent av Spaniens befolkning kan ha utvecklat antikroppar mot det nya coronaviruset. Studien presenterades av landets regering och hälsomyndigheter på onsdagen och fler än 60 000 personer har deltagit.

Andelen av befolkningen som har utvecklat antikroppar varierar också mellan de olika regionerna, enligt studien. I huvudstadsområdet Madrid bedöms till exempel 11,3 procent att ha utvecklat antikroppar.

Tove Fall, professor i molekylär epidemiologi vid Uppsala universitet, anser att resultaten från den spanska studien är tillförlitliga men behöver genomgå granskning. Enligt henne kan studien ge viss vägledning om situationen i Sverige.

– Spanien har varit ett av de hårdast drabbade länderna och vad jag känner till är det den största undersökningen av antikroppar i befolkningen.

– Det bidrar med information eftersom vi själva inte har utfört så många stora studier, det ger oss

en bättre gissning. Jag är förvånad över att vi inte gjort så pass storskaliga studier i Sverige än. Hon lyfter fram vikten av att länder världen över delar med sig av resultat under en pågående pandemi och att forskare hjälps åt för att snabbt generera och granska data.

– Vi måste göra flera undersökningar samtidigt, vi kan inte bara bedöma läget av antalet dödsfall till exempel. Vi kan testa avloppsvatten, vi kan använda symtomappar och vi kan göra estimat från 1177. Allt det här kan tillsammans med registerdata

över sjuklighet och död ge oss en bild av hur en epidemi utvecklas. Även Björn Olsen, professor i infektionssjukdomar, anser att Sverige bör testa en större del av befolkningen, rapporterar Expressen. Han tror att det skulle kunna rädda många liv.

– Vi måste byta strategi, testa flera personer och sätta de smittade i karantän. Annars kommer detta pågå och ännu fler kommer att dö i onödan, säger Björn Olsen till tidningen.

I en intervju med SVT Nyheter säger Jan Albert, professor i klinisk mikrobiologi vid

Karolinska universitetssjukhuset, att en fråga kring studien är hur pass bra testerna lyckas fånga upp alla som burit på infektionen.

– Det finns en osäkerhet kring det, säger Jan Albert.

Tove Fall håller med om att antikroppstesterna som använts måste granskas noggrannare för att få en bild av virusets spridning i samhället.

– Men om de är så pass bra som de uppger i rapporten så är de tillförlitliga, säger Tove Fall.

Vad kan det finnas för felkällor i den här studien?

– Till exempel är det 62 procent av de tillfrågade som har deltagit och det är relativt högt, men det skulle kunna vara selekterat på de som är mer intresserade av sin hälsa eller har haft allvarliga symtom.

Agnes Laurell

agnes.laurell@dn.se

Fakta. Flockimmunitet

Om en tillräckligt stor andel av en befolkning blir vaccinerad eller blir immun genom att ha haft sjukdomen uppkommer så kallad flockimmunitet.

Om det stora flertalet personer är immuna mot en viss sjukdom försvåras smittans spridning eftersom antalet mottagliga individer är litet. En epidemi blir då osannolik.

Hur stor andel av befolkningen som behöver vara vaccinerad för att flockimmunitet ska uppstå varierar mellan olika sjukdomar från 80 till 95 procent.

Amina Manzoor: Det här är flockimmunitet – och därför är det kontroversiellt

FREDAG 15 MAJ 2020

I brist på ett vaccin hoppas många på att flockimmunitet ska rädda oss från covid-19. Men vägen dit kan vara dyrköpt och en flockimmunitet innebär inte heller att allt kan bli som förut.

Analys. DN:s medicinreporter

Ordet flockimmunitet har nästan blivit ett skällsord under den här

pandemin. Det har till exempel använts av Trump (egentligen sa han bara "flocken") för att visa att den svenska strategin utan hårda stängningar är ett misslyckande och att man offrar individer för att uppnå flockimmunitet.

Han är inte den enda som har missuppfattat detta.

Folkhälsomyndigheten och regeringen har flera gånger förnekat att flockimmunitet skulle vara Sveriges strategi. Den svenska coronastrategin fokuserar i stället på att plana ut kurvan och minska, men inte helt stoppa, takten på smittspridningen – om

än inte i lika hög utsträckning som de flesta andra drabbade länder.

En bieffekt av strategin är att man med en stor andel smittade i samhället kan nå upp till gränsen för flockimmunitet.

Myndighetsföreträdare har flera gånger pratat positivt om flockimmunitet, vilket kan ha bidragit till förvirringen.

Flockimmunitet innebär att tillräckligt många i en befolkning är immuna för att en sjukdom inte ska kunna spridas. Det uppnås genom antingen vaccination eller genomgången infektion, där de

som är immuna utgör ett skydd för dem som inte är det.

Ju mer smittsam en sjukdom är desto högre andel av befolkningen behöver vara immun. Mässling är en av de mest smittsamma sjukdomarna som finns och därför uppskattas att minst 95 procent i en befolkning måste vara immun för att nå gränsen för flockimmunitet.

I dag vet vi inte vilken andel immuna som krävs för att uppnå flockimmunitet för covid-19.

Tidigare har det uppskattats att det krävs omkring 60 procent immuna. Två nya men ännu

opublicerade och ogranskade modeller kommer fram till en lägre en siffra, runt 40–45 procent.

Hur stor andel av befolkningen som har haft covid-19 i olika länder varierar kraftigt, men enligt preliminära uppskattningar är det endast en mindre andel som bär på antikroppar och därmed har haft sjukdomen.

Enligt WHO rör det sig om mellan 1–10 procent i studier från USA, Europa och Asien. En ny, men preliminär studie från det hårt drabbade Spanien antyder att bara fem procent av befolkningen

bär på antikroppar. I Madrid var siffran elva procent.

Det tyder på att de många sjuka som vi sett kanske inte alls bara är toppen på ett isberg, alltså att det egentligen skulle finnas väldigt många i samhället som infekterats men som aldrig blivit sjuka.

Folkhälsomyndigheten ser inte heller det i sina undersökningar. Symtomen kan vara milda, men de som aldrig får symtom utgör troligen bara en liten andel. WHO har hela tiden påpekat att många av de som i studier räknas som asymtomatiska sannolikt bara

saknar symtom vid provtillfället och kommer att bli sjuka senare. Mike Ryan, WHO:s chef för krisberedskap, varnade i veckan för att länder som eftersträvar att uppnå flockimmunitet så snabbt som möjligt kan få betala ett högt pris i många döda äldre.

Undersökningarna från antikroppsstudier tyder på att flockimmuniteten kan vara långt borta.

Men, det finns en stor osäkerhet kring antikroppstesterna. Dels är det inte säkert att de fångar upp alla som har antikroppar och dels kan andra delar av

immunförsvaret vara inblandat i immuniteten. Vi vet ännu inte om även de som har haft mycket milda eller inga symtom också utvecklar antikroppar.

Folkhälsomyndighetens har tidigare uppskattat att omkring 25 procent av stockholmarna ska ha eller ha haft covid-19 i mitten av maj. Det låter högt när man ser till resultat från undersökningar från andra länder och även från andra storstäder. Men det är för tidigt att säga om myndigheten har räknat fel. Som så ofta under detta utbrott måste vi ge oss till tåls innan vi kan få ett tydligare svar.

Nästa vecka ska myndigheten komma med en analys av hur många i Stockholm och i övriga landet som haft covid-19.

Men 25 procent i en del av landet är fortfarande en bra bit från flockimmunitet. Och även om den magiska gränsen för flockimmunitet uppnås finns det fortfarande en relativt stor grupp som inte har något skydd.

Smittspridningen kanske inte avstannar helt, men kan gå mycket långsammare. Allt kan därför inte gå tillbaka som det var förut för att en region i Sverige uppnår flockimmunitet, särskilt

inte för de äldre som har högst risk att bli svårt sjuka och dö. Som jag har skrivit tidigare är ett annat problem med flockimmunitet att vi inte vet hur länge immuniteten varar. De flesta forskare är överens om att den som har haft covid-19 kommer att få ett skydd, men hur starkt skyddet är och hur länge det varar vet ingen i nuläget. Det mesta tyder på att immuniteten kan vara något år, men att den minskar med tiden. Om immuniteten är kort kan snart flockimmuniteten minska i

samhället och sjukdomen åter börja spridas.

Sann flockimmunitet kanske vi inte uppnår förrän det finns ett vaccin mot covid-19.

TT

Strategier oförändrade trots färre smittade

FREDAG 15 MAJ 2020

Smittspridningen i Sverige är lägre än tidigare, konstaterar Sara Byfors, chef för laborativ bakterieövervakning på Folkhälsomyndigheten (FHM). – Det är samma trend som tidigare. Det har planat ut på en ny nivå, säger hon.

Efter den spanska rapporten som visat att endast fem procent av landets befolkning har byggt upp

antikroppar mot covid-19 har frågan om immunitet hamnat i fokus för de svenska myndigheterna. Sara Byfors menar att rapporten inte ändrar svenska myndigheters strategier. – Jag är inte säker på urvalet av personer och hur hög känslighet testet har. För oss ändrar det inget i sak. Men det är intressant att få data i Sverige för att kunna göra en sådan bedömning. Kunskapen är fortfarande mycket liten om hur mycket antikroppar man måste ha för att vara immun mot covid-19, menar Sara Byfors. Men samtidigt säger hon att

antalet som genomgått sjukdomen är intressant information för att kunna förutspå smittspridningen.

– Det är ett faktum att ju fler som har haft sjukdomen desto färre kan föra vidare sjukdomen. Det man vet från andra virus. Det finns då färre som viruset kan sprida sig till och då tar det stopp i smittkedjor, säger hon.

Om den kritik som riktats mot FHM:s strategi säger Sara Byfors att den är svår att bemöta eftersom hon inte anser att Sveriges strategi skulle bygga på att åstadkomma en flockimmunitet.

– Vår strategi är inte flockimmunitet, vår strategi är att bromsa smittan från sjukvården och riskgrupperna. Deras bedömning får stå för dem. Det är inte vår strategi.

Hon menar att om flockimmunitet skulle vara den svenska strategin så skulle det innebära att Folkhälsomyndigheten släppte smittan helt fri, vilket skulle överbelasta svensk sjukvård.

– Det handlar ju mer om hur viruset fungerar. Sedan får man se, kommer det ett vaccin får vi immunitet på annat sätt. Det är klart att immunitet i befolkningen

blir ju en effekt, men det är mer ett faktum än en strategi.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

april uppgick den siffran till över 550 personer.

Totalt har nu 3 529 personer dött i covid-19 och 28 582 personer har testats positivt för det nya coronaviruset. 1 783 har behövt intensivvård.

I går vårdades 413 personer intensivt för covid-19. I slutet av

Pandemin argument mot satsning

FREDAG 15 MAJ 2020

Regeringen säger nu att pandemin är orsaken till att den inte vill satsa mer pengar på Sveriges militära försvar.

Argumentet avvisas på borgerligt håll.

Motsättningarna har ökat och det är ovisst om den extra tidsfristen på två veckor kan säkra en bred en uppgörelse.

S–MP-regeringen och oppositionen kan inte enas i försvarsberedningen. Den skulle

ha lämnat sin rapport på fredagen inför höstens riksdagsbeslut om försvaret för åren 2021–2025.

Men försvarsminister Peter Hultqvist (S) beslutade i sista stund att förlänga beredningens förordnande i två veckor till den 29 maj.

– Det beror på att vi inte är överens, framför allt om den ekonomiska situationen, säger Peter Hultqvist.

Knäckfrågan är hur nya kostnader på totalt 70 miljarder kronor fram till 2030 ska hanteras. Dessa miljardnotor var inte var kända när budgetuppgörelse mellan

regeringen, Centern och Liberalerna slöts i augusti. Uppgårelsen sträcker sig till 2025 och M, KD och SD kräver att 3,8 miljarder tillförs i priskompensation. Men regeringen säger att corona-krisen hindrar att satsa mer.

– Den här krisen är rejäl och den påverkar ekonomin i alla delar. Vi kan inte bara tänka bort den när vi sitter och diskuterar de här stora satsningarna, säger Peter Hultqvist.

Men pandemin visar ju samtidigt att det finns pengar till satsningar?

– Jo, men vi har en uppgörelse på 25 miljarder, en 40-procentig höjning av försvarsutgifterna. Det är en stor satsning beroende på att vi inser hur den säkerhetspolitiska situationen ser ut. Försvaret kommer att ha ett hårt arbete för att svara upp emot dessa pengar, svarar försvarsministern DN.

Men Hultqvist får mothugg direkt av Allan Widman, Liberalernas försvarspolitiker:

– Regeringens eget finanspolitiska råd har ju sagt att det nu gäller att investera i offentlig verksamhet och offentlig konsumtion. Att

satsa på försvar innebär investeringar och fler värnpliktiga vilket förbättrar sysselsättningen, säger Allan Widman.

Regeringen vill heller inte gå med på fortsatt höjda anslag med 5 miljarder/år efter 2025, vilket M, C, KD, L och även SD kräver. I stället föreslår Hultqvist en ”kontrollstation” 2023 där nivån 2026 och 2027 kan diskuteras.

Allan Widman säger att förslaget endast förvirrar och beklagar att de i förhandlingarna hittills ”trampat vatten”.

– Ett alltför kortsiktigt beslut nu kommer att bli ohållbart, det har

vi lärt oss innevarande period, säger Daniel Bäckström, C, som står fast vid kraven på en bred uppgörelse fram till 2030 där Moderaterna kommer med.

– Regeringens bud innebär nästan ingenting. Jag är mycket oroad över att vi står så långt ifrån varandra. För att säkra balans mellan mål och medel i försvarsbeslutet så måste vi tillföra mer pengar. Både 2021–25 och 2026–30 för att ge Försvarsmakten en långsiktig planeringsinriktning, säger Pål Jonson, Moderaterna.

Pål Jonson bedömer att endast 30–40 procent av försvarsberedningens ett år gamla förslag i rapporten Värnkraft kan genomföras till 2025 vilket är ”totalt oacceptabelt”.

– Vi har en bred enighet om vad som behövs. Men Peter Hultqvist och regeringen väljer att ignorera hotbilden. Det är inte ett ansvarsfullt sätt att agera, kritiserar Mikael Oscarsson, KD.

– Värnkraft gäller, och Försvarsmakten ska få order att genomföra den. Penningvärdet måste säkras med fyra miljarder extra fram till 2025. Därefter ska

Försvarsmakten ha planeringsförutsättningar fram till 2030 med ytterligare tillskott på fem miljarder 2026, 2027, 2028 och så vidare, säger Roger Richthoff, Sverigedemokraterna.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Frostnätter hotar årets äppelskörd

FREDAG 15 MAJ 2020

Först vårvärme och soliga dagar – sedan frostnätter i maj. Nu befarar skånska äppelodlare att årets skörd ska slå fel. Med en nattemperatur som på vissa håll nått under -2,5 grader riskerar äppelblommen att förstöras och skörden frysa bort, skriver Kiviks Musteri i ett pressutskick.

–Man kan tydligt se att många av äppelblommorna frusit och fått bruna kronblad. Det kan både få minskat antal äpplen till följd men också fler defekta frukter, säger Jan Flemming Jensen, odlingschef på Kiviks Musteri.

TT

RÅ vill ha strängare syn på knivar i skolan

FREDAG 15 MAJ 2020

En ung man hade med sig två knivar till skolan – en av dem fastsatt i byxskärpet så att den snabbt skulle kunna användas.

I tings- och hovrätt dömdes han för brott mot knivlagen av normalgraden. Men riksåklagaren anser att det borde ha rubricerats som grovt brott och överklagar nu till Högsta domstolen, skriver

Åklagarmyndigheten i ett pressmeddelande.

”Dels handlar det om att den större kniven var monterad i - byxlinningen och snabbt kunde dras fram, dels har brottet begåtts i en skola. På senare år har det - genomförts flera allvarliga attacker mot skolor med vapen, varav en i Sverige. Den utvecklingen gör att man bör se allvarligare på innehav av knivar i skolor än vad man kunde förutse när lagen stiftades”, säger riksåklagare Petra Lundh. När det gäller skjutvapen har straffen skärpts på senare år. Det

har lett till att de som bär vapen illegalt bedömer det som mindre riskabelt med knivar, och enligt överklagandet upplever polis och åklagare att knivar blivit vanligare som vapen.

TT

Pandemin hotar tonfiskens miljömärkning

FREDAG 15 MAJ 2020

Coronapandemin hotar nu märkningen av miljövänlig tonfisk efter att observatörer inte längre kan utföra stickprovskontroller, enligt Vetenskapsradion.

– Det går ju inte att behålla en certifiering om man inte uppfyller sina villkor, det är omöjligt, säger Linnéa Engström på internationella

miljöcertifieringsorganisationen MSC, till radion.

För att upprätthålla det hållbara fisket har vissa fiskeföretag i stället ersatt observatörer med fotografering.

TT

Gräl spårade ur – en anhalten för mordförsök

FREDAG 15 MAJ 2020

En man i 20-årsåldern attackerades med ett tillhygge i Nyköping på onsdagskvällen. Händelsen ska ha ”föregåtts av någon ordväxling som gått överstyr”, skriver polisen. Den skadade mannen fick föras till sjukhus med ambulans. En jämnårig man har anhållits för mordförsök.TT

Tak föll ner på tre barn på förskola

FREDAG 15 MAJ 2020

Tre barn träffades av en del av ett innertak som rasade in på en förskola i Sölvesborg på torsdagsmorgonen. Inget av barnen skadades allvarligt, och flera pedagoger befann sig i samma rum när olyckan skedde, uppger Blekinge Läns Tidning. – Vi uppmanade vårdnadshavarna att åka till vårdcentralen så att barnen blev undersökta av läkare, säger Per Theorin,

verksamhetschef för grundskola och förskola i Sölvesborgs kommun, till tidningen.

Efter olyckan stängdes förskolan och reparatörer gavs i uppdrag att se över takkonstruktionen i samtliga lokaler för att säkerställa att det inte blir fler olyckor.

TT

Lägenhetsbrand i Malmö – en person avliden

FREDAG 15 MAJ 2020

En person har omkommit i samband med en lägenhetsbrand i centrala Malmö, uppger Räddningstjänst Syd. Det brann i ett flerfamiljshus i närheten av Gustaf Adolfs torg i centrala Malmö. Enligt räddningstjänsten ska det enbart ha brunnit i den lägenhet där personen hittades.
TT

Inreseförbud till Sverige förlängs till 15 juni

FREDAG 15 MAJ 2020

Sverige förlänger det inreseförbud som sedan den 17 mars gäller resor från tredje land till länder inom EU. Tidigast efter den 15 juni kan förbudet komma att hävas. Undantag görs för EU-medborgare och deras familjemedlemmar som befinner sig utanför EU om syftet med resan till Sverige är att återvända

till sitt hem och för utländska medborgare som har särskilt angelägna behov eller ska utföra nödvändiga funktioner i Sverige. Bakom det svenska inreseförbudet finns en uppmaning från EU-kommissionen som syftar till att begränsa spridningen av det nya coronaviruset och som unionens länder har ställt sig bakom. Sverige har inte stängt gränsen till andra EU-länder.

DN

Ny regel ska underlätta omställning efter krisen

FREDAG 15 MAJ 2020

Regeringen vill att även privata aktörer ska kunna köpa så kallad uppdragsutbildning från yrkeshögskolor.

Det ska underlätta för den kompetensutveckling som kan behövas i samband med korttidsarbete i coronakrisens spår.

När företag eller myndigheter köper skräddarsydd utbildning för sin personal från högskolor och universitet, kallas det för uppdragsutbildning.

Uppdragsutbildning används just för kompetensutveckling av personalen.

Men endast offentliga beställare får köpa uppdragsutbildning från yrkeshögskolor om utbildningen är avsedd för andra än den egna personalen. Den regeln har regeringen bestämt ska ändras genom en förordning. Även privata aktörer, som omställningsorganisationer,

fackföreningar och företag ska kunna köpa uppdragsutbildning från yrkeshögskolor av arbetsmarknadsskäl.

Regeringen motiverar beslutet med det försämrade läget på arbetsmarknaden på grund av coronakrisen och att den vill göra yrkeshögskolan mer flexibel och anpassad till arbetslivets villkor. ”Goda möjligheter till utbildning och omställning är extra viktiga nu under coronakrisen.

Regeringens förhoppning är att uppdragsutbildning inom yrkeshögskolan ska kunna möta behov av kompetensutveckling i

samband med korttidsarbete och vid omställning”, skriver utbildningsminister Anna Ekström i en kommentar.

Anordnare av uppdragsutbildningar är samma som har fått godkännande av Myndigheten för yrkeshögskolan att bedriva vissa utbildningar. Beställaren måste betala hela kostnaden och inga medel från statsbidrag får användas.

Den nya förordningen ska träda i kraft den 15 juni.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Enligt mina kontakter bland flera byggbolag har teckningsgraden i nya projekt fallit dramatiskt under krisen.

FREDAG 15 MAJ 2020

Enligt bostadssajten Boolis data finns tendenser på att det säljs färre nyproducerade lägenheter och att det är möjligt att nästa stödpaket i krisen riktas mot att hålla uppe bostadsbyggandet. Det säger SBAB:s chefekonom Robert

Boije. SBAB äger Booli. Robert Boije menar dock att man ska vara försiktig med att dra allt för långtgående slutsatser på grund av få objekt.

Direkt

Ex-anställda på Swedbank åtalas

FREDAG 15 MAJ 2020

Lettiska åklagare har väckt åtal mot elva personer misstänkta för penningtvätt, däribland flera tidigare lokalanställda på Swedbank, rapporterar DI med hänvisning till bland annat lettiska tidningen Diena.

Storbankens lettiska dotterbolag Swedbank Latvija bekräftar att anställda har åtalats för misstänkta penningtvättsbrott, enligt ett pressmeddelande.

Det var 2017 som banken uppdagade misstänkta transaktioner, uppgifter som överlämnades till finansmyndigheter i Lettland. Efter utredning har detta nu lett till att åklagare väckt åtal. Enligt Swedbank bröt de misstänkta i personalen mot bankens regelverk när det gäller kundkännedom, vilket gjorde det möjligt för kunder att genomföra stora valutaväxlingstransaktioner kontant utan att avslöja sin identitet. Det utfördes inte heller några kontroller av varifrån kontanterna kom.

Swedbank har sedan 2017 stramat åt sin kontroll. Enligt banken går det inte längre att utföra kontanta valutaväxlingsaffärer.

TT

Volvo Cars stoppar utdelning

FREDAG 15 MAJ 2020

Biltillverkaren Volvo Cars, med kinesiska Geely Holding som ägare, stoppar en planerad utdelning på 180 miljoner kronor, rapporterar Dagens Industri med hänvisning till bolagets presschef Stefan Elfström.

I ett uttalande säger Elfström att bolaget tar hänsyn till Tillväxtverkets riktlinjer för bolag som får statligt permitteringsstöd.

Förutom Geely Holding skulle AMF Pension och Folksam, som äger preferensaktier i Volvo Cars, ha fått del av utdelningen.

Volvo Cars har i coronakrisen permitterat 25 000 anställda i Sverige.

TT

Underskottet och statskulden växer

FREDAG 15 MAJ 2020

Statens budgetunderskott lyfter till 7 procent i år, vilket lyfter statsskulden till 43 procent av BNP enligt en prognosuppdatering från Ekonomistyrningsverket (ESV). ”Coronaviruset får ännu större effekt på svensk ekonomi än vad vi räknade med i vår marsprognos”, skriver Ann-Sofie Öberg, biträdande avdelningschef på ESV.

Prognosen bygger på ett BNP-ras på 7,5 procent i år och en arbetslöshet som lyfter till drygt 10 procent.

TT

Här är varorna som funkar bäst under pandemin

FREDAG 15 MAJ 2020

Coronapandemin har gett ett tydligt uppsving för e-handeln. 16 procents ökning noteras under första kvartalet enligt Postnords nya rapport, E-barometern. Några varor sticker ut. Dagligvaruhandeln hör till vinnarna, tack vare bunkring och färre restaurangbesök, med en

uppskattad ökning på 75 procent i mars jämfört med februari.

Framförallt handlar det då om äldre som uppger att man nu börjat handla mat på nätet. Under mars månad uppgav 21 procent av de tillfrågade i åldersgruppen 65–79 år att man köpt mat och dryck via nätsidor, jämfört med 7 procent samma period 2019. Ytterligare en tydlig vinnare är apoteksvaror. Under kvartalet som helhet ökar just det segmentet allra mest, 37 procent.

TT

Familjen fick en vecka på sig att tömma bostaden efter faderns död

FREDAG 15 MAJ 2020

När Elof Fahrman dog i covid-19 fick hans familj beskedet att lägenheten ska tömmas inom 7 dagar – för att köande äldre ska få flytta in. – I min värld är det högst olämpligt att skicka in nya svaga människor där coronan är kraftigt utbredd, säger sonen Per Fahrman.

Stockholms stad har inga riktlinjer för hur flyttarna ska

ske – det är upp till varje äldreboende att avgöra.

Elof Fahrman, 84, hade feber och upplevdes medtagen när han kom till Södersjukhuset för en av sina regelbundna dialyser på långfredagen. Han testades därför för coronaviruset innan han skickades tillbaka till sin lägenhet på ett äldreboende på Kungsholmen.

Provsvaret var positivt och inom en vecka avled han.

Efter faderns bortgång fick sonen Per Fahrman veta att han skulle tömma lägenheten inom sju dagar

så att nästa person i kö skulle få flytta in.

– Trots att det finns ett besöksförbud var det i det här fallet i princip fritt fram att komma och genomföra flytten utan några större restriktioner. Jag ifrågasatte också hur lämpligt det var att skicka in en äldre person på ett boende där smittan är så utbredd men verksamhetschefen fortsatte bara upprepa att deras uppdrag är att tillhandahålla lägenheter och att det är äldreförvaltningen som avgör vem som flyttar in, säger Per Fahrman.

Majoriteten av personer över 70 år som dött i Stockholm, 717 personer, har bott på Särskilt boende för äldre (Säbo). Trots att smittan har konstaterats på 216 av länets 313 Säbo och 70 korttidsboenden har kommunerna fortsatt att flytta in nya äldre, något som även Sveriges Radio Ekot rapporterat om.

DN:s kartläggning visar att över 1 200 personer har erbjudits plats på Säbo sedan smittan började spridas. I en enkät som Smittskydd Stockholm skickat ut till länets äldreboenden uppger

flera verksamhetschefer att nya inflyttningar innebär störst risk för smittspridning och flera anser också att just nyinflyttade gjort att smittan har tagit sin in.

”En har placerats via Stockholm stad. Övriga är okänd och svårt att veta. Kan varit både från boende som i tidigt skede rörde sig ute i samhället, från anhöriga som hälsade på innan besöksstopp eller från personal som inte haft symptom men kan vara smittade ändå”, skriver en verksamhetschef.

Hittills har smittan konstaterats på 87 av 101 äldreboenden i

Stockholms stad och 857 äldre testat positivt för viruset.

Sedan tidigare finns riktlinjer om att personer med luftvägssymtom ska testas innan flytt. Men beslut att testa alla som flyttar in – även de utan symtom – togs först den 8 maj.

Den som tackat nej när de erbjudits en plats på ett äldreboende i Stockholms stad på grund av oro för covid-19 har förlorat sin kötid. Först den 28 april beslutade äldreborgarrådet Erik Slottner (KD) att staden ska göra undantag så att den som tackar nej behåller sin köplats.

Då hade totalt 426 personer tackat ja till en plats på vård- och omsorgsboende sedan i mars.

”Det har visat sig att ett flertal av de som vistas i ordinärt boende tackar nej till erbjudande om ledig lägenhet med anledning av covid-19. Dels finns en oro för att bli smittad och dels kan möjligheten att få hjälp av närstående med flytten vara begränsad”, står det i beslutet. Undantaget gäller dock inte retroaktivt, vilket innebär att de äldre som tackat nej innan beslutet hamnat sist i kön. I mars och april rör det sig om totalt 572

erbjudanden som avböjts. Det finns enligt staden lediga platser, men de som köar till ett populärt boende kan stå i kö i uppemot ett år.

Många kommuner som DN haft kontakt med låter äldre som tackar nej på grund av oro för sjukdomen stå kvar i kön. Men i Sigtuna, som har konstaterade covidfall på två av sina fyra Säbo, har 29 personer flyttat in sen maj. De som har tackat nej har fått ställa sig i kö igen.

Det är likadant i Sundbyberg och Södertälje.

”Södertälje kommun har inte ändrat rutiner utifrån rådande omständigheter”, uppger kommunens pressekreterare i ett mejl, och tillägger att den äldre som tackar nej till två erbjudanden får ansöka om äldreboende på nytt. Per Fahrman mejlade äldreborgarrådet Erik Slottnér efter faderns död för att ta reda på hur staden anser att flyttarna ska ske. Han fick svar från äldreborgarrådets närmaste medarbetare, borgarrådssekreteraren, att behovet av platser på äldreboenden finns

ständigt, ”oavsett pandemin”. Men att ”det finns riktlinjer för att tömma en lägenhet på äldreboenden vid dödsfall och i Corona-tider finns det speciella riktlinjer för det”. När Per Fahrman ber att få ta del av riktlinjerna visar de sig inte finnas. ”Jag vidarebefordrade din fråga till äldreförvaltningen som svarat mig att staden inte har några generella riktlinjer hur in- och utflyttning till och från vård- och omsorgsboenden ska ske under pandemin” men att förvaltningen ”rekommenderar”

verksamheterna att hjälpa till för att hindra smittspridning.

Per Fahrman svarar: "Åligger det inte er att stötta äldreverksamheterna med rutiner i detta kaos? Vem ska hjälpa äldreboendena om inte ni gör det?" varpå borgarrådssekreteraren ber om ursäkt för att hon uttryckte sig "slarvigt" och tillägger att hon borde använt ordet praxis i stället för riktlinjer.

"Praxis bestäms av varje boendes verksamhetschef som därmed kan anpassa detta ofta känsliga läge i den mån det går efter de anhörigas möjligheter och

önskemål. Maxantalet av 7 kalenderdagar tillämpas dock av samtliga boendena. "

Per Fahrman är kritisk:

– Sorgen efter min far börjar så smått lägga sig och vi får inom kort möjlighet att i en mycket förenklad begravningsceremoni ta ett sista farväl. Men sorgen över hur man verkar behandla de kvarvarande äldre och svaga i samhället har definitivt inte lagt sig. Hur kan man i dessa pandemitider där det råder någonslags undantagstillstånd på det mesta bara fortsätta att fylla på

äldreboenden med nya äldre och svaga?

Äldreboendets verksamhetschef
avböjer intervju.

Marijana Dragic

marijana.dragic@dn.se

Fakta. Kommunerna om inflyttning på äldreboenden

Över 1 200 personer har flyttat in
på Särskilt boende för äldre
(Säbo)i Stockholms län under
coronakrisen:

Botkyrka:

Mars: 24 personer, April: 8, Maj: 2.

Danderyd:

Under perioden mars–maj har 22
personer flyttat in på Säbo.

Ekerö:

Under perioden mars–maj har 15
personer flyttat in.

Haninge:

Mars: 14 personer, April: 30, Maj:
6.

Huddinge:

Mars: 18 personer, April: 15, Maj:
1.

Järfälla:

Mars: 15 personer, April: 11, Maj:
7.

Lidingö:

Mars: 15 personer, April: 11, Maj:
5.

Nacka:

Mars: 27 personer, April: 18, Maj: 8.

Norrtälje:

Mars: 35 personer, April: 22, Maj: 4.

Nykvarn:

Under perioden mars–maj har 1 person flyttat till Säbo och 4 till korttidsboende.

Nynäshamn:

April: 2 personer, Maj: 2.

Salem:

Mars: 2 personer, April: 5, Maj: 1.

Sigtuna:

Mars: 8 personer, April: 12, Maj: 9.

Sollentuna:

Mars: 20 personer, April: 15, Maj: 7.

Sundbyberg:

Mars: 4 personer, April: 4, Maj: 1.

Solna:

Mars: 16 (varav 6 korttidsboende), April: 10 inflyttade (varav 9 korttidsboende), Maj: 6 inflyttade (varav 2 korttidsboende).

Stockholm:

Totalt 467 personer har tackat ja till en erbjuden plats, uppgift saknas om hur många som flyttat in.

Mars: 252, April: 174, Maj: 41.

Södertälje:

Mars: 17 personer, April: 23, Maj: 9.

Tyresö: Har ej svarat.

Täby: Har ej svarat.

Upplands-Bro:

Mars: 6 personer, April: 2, Maj: 2.

Vallentuna:

Mars: 7 personer, April: 6.

Vaxholm

April: 1 person.

Värmdö:

11 inflyttade på Säbo under perioden mars–maj.

Österåker:

Under perioden mars–maj har 54 personer flyttat in.

Dela

Erik Slottner: Det är verksamhetschefers ansvar att flyttar kan ske säkert

FREDAG 15 MAJ 2020

Äldreborgarrådet Erik Slottner (KD) säger att rutiner gällande utflytt från äldreboenden är ”på gång”.

Och att det är upp till varje person att själv avgöra om den vill flytta in under coronapandemin, som drabbat äldreboenden särskilt hårt.

– Att förvägra en äldre att flytta in på ett boende som man har köat till, och som man har laglig rätt att flytta in på, nej, det skulle inte jag vilja stå för.

Över 700 personer har personer har dött på äldreboenden i länet. Många av dem i Stockholms stad. Trots detta har staden inte haft några riktlinjer för hur utflytten efter avlidna ska gå till.

Erik Slottnér säger att äldreförvaltningen tittar på detta nu.

– Rutiner kan vara på gång, då det finns en del verksamheter som efterfrågat detta nu, säger han.

Det har gått två månader sedan staden fick sina första bekräftade coronafall på äldreboenden. Att det dröjt så länge innan man ens börjat titta på frågan beror enligt Erik Slottnér på att behovet inte funnits tidigare.

– Rutiner tas inte fram genom politiska beslut utan det gör förvaltningen när det finns ett behov av riktlinjer. Och i den här frågan har det enligt uppgift inte efterfrågats ute i verksamheterna utan att man har klarat av det här från fall till fall. Det ligger på verksamhetschefernas ansvar att se till att utflyttning från en

avliden kan ske på ett tryggt och säkert sätt.

Är du som högst ansvarig för äldreomsorgen i Stockholm nöjd med att varje boende själva fått bestämma hur de ska göra?

– Nöjd är väl fel ordval, men jag riktar ingen kritik mot förvaltningen för att det inte funnits centralt fastställda riktlinjer utan jag har ett väldigt stort förtroende för hur man jobbar med de här frågorna på våra boenden och ute i våra verksamheter.

Om sitt eget ansvar säger Erik Slottnér:

– Jag har inte fått några indikationer på att det skulle vara avlidnas anhöriga som skulle ha spridit smittan vidare, och tillägger att han i så fall hade tagit politiska initiativ.

Den 28 april fattade Erik Slottnér beslutet att låta äldre som av oro för corona tackar nej till inflytt på äldreboende ha kvar sin köplats. Då hade redan 426 personer som annars riskerade att hamna sist i kön tackat ja.

– Det var snarare en service gentemot de äldre som känner osäkerhet att flytta in. De ska inte behöva välja mellan att tacka ja

till en beviljad plats eller att tacka nej och därmed förlora sin köplats.

572 erbjudanden om inflytt har avböjts av äldre, innan ändringen om köplats gjordes. Dessa får köa på nytt då undantaget inte gäller retroaktivt.

Anhöriga är kritiska till att man fortsätter skicka in nya äldre trots omfattande smittspridning. Hur ser du på den kritiken?

– Det måste vara upp till den som har fått biståndsbeslutet att själv avgöra faktiskt. Vi skickar inte in människor utan människor ansöker om en

biståndsbedömning och får sedan bifall eller avslag. Får de bifall har de möjlighet att verkställa det beslutet och det kan vi inte ta ifrån dem.

– Att förvägra en äldre att flytta in på ett boende som man har köat till, och som man har laglig rätt att flytta in på, nej, det skulle inte jag vilja stå för.

Enligt Linda Hamnes, biträdande avdelningschef på äldreförvaltningen, fick stadens äldredirektör sent på onsdagen i uppdrag av Erik Slottner att ta fram en generell rutin för utflytt från äldreboenden.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se

”Viktigt att vi återstartar ekonomin”

FREDAG 15 MAJ 2020

**Stockholms län har drabbats
mycket hårt av coronakrisen
och konjunkturen bedöms nu
befinna sig i en recession värre
än under finanskrisen.**

**– Vi ser en stor ökning av
varsel och av antal konkurser.
Människors hela livsverk går
omkull, säger finansregionrådet
Irene Svenonius (M) vid en
pressträff på torsdagen.**

I början av april visade statistik att Stockholms län drabbats hårdare av coronakrisen än resten av landet. Enligt Länsstyrelsen kunde detta bland annat förklaras med en större smittspridning och att länets näringsprofil har en tydlig tyngdpunkt i tjänstesektorn. Hotell- och restaurangbranschen är mycket utsatt liksom besöksnäringen. Än syns ingen ljusning och på en pressträff under torsdagsförmiddagen konstaterar företrädare för Stockholms stad, Region Stockholm och Länsstyrelsen i länet att

konjunkturen ligger på en historiskt låg nivå.

Finansregionrådet Irene Svenonius (M) menar att vi nu står mitt uppe i pandemin.

– Det har skapat enormt tryck på hälso- och sjukvården. Det är rekordmånga som vårdas och har vårdats inom Stockholmsvården. Men det här är inte bara en sjukvårdskris utan också en djup ekonomisk kris.

Under april har ungefär 35 000 personer varslats i länet. Även antalet konkurser har ökat dramatiskt.

En effekt av krisen är att kommunernas, regionernas och statens skatteintäkter minskar, säger Irene Svenonius.

– När allt färre arbetar är det allt färre som betalar skatt. Det innebär mindre medel för att finansiera välfärden. Därför är det oerhört viktigt att vi kan återstarta ekonomin, säger Irene Svenonius och lyfter den stora betydelse för Sveriges ekonomi som Stockholms län har.

Några av de åtgärder man har vidtagit för att mildra de ekonomiska effekterna, enligt Irene Svenonius, handlar bland

annat om att underlätta för så kallade hemestrar och stöd till det statliga bolaget Almi som hjälper företag med finansiering och rådgivning.

Irene Svenonius säger att det är viktigt att skaffa sig mer kunskap om det nya coronaviruset och hur man hanterar pandemier i framtiden.

– Covid-19 är här för att stanna, konstaterar hon.

Man har i nuläget kapacitet att provta 15 000 personer i veckan i länet. Hittills har drygt 40 000 personer testats – det handlar om

både patienter och personal, berättar Irene Svenonius.

– Först fyrdubblade vi iva-platserna, sedan fixade vi skyddsutrustningen och nu kommer vi att fixa även provtagningen, säger hon.

Även Stockholms finansborgarråd, Anna König Jerlmyr (M), betonar att Stockholms ekonomi drabbats hårt.

– Utvecklingen är värre både än under it-bubblan och finanskrisen, säger Anna König Jerlmyr och uppger att var åttonde sysselsatt i Stockholm är

permitterad eller varslad, säger hon.

– Den ekonomiska kollapsen slår hårdast mot de yngre. Det är oftast de som får lämna först. Och vi oroar oss även för dem med utländsk bakgrund som även under högkonjunktur har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Enligt Anna König Jerlmyr har man tittat på några olika scenarier beträffande ekonomin som nu möjligen väntar. Enligt det lindrigare scenariot kommer en återhämtning att börja ske under tredje kvartalet 2020 och leda till en arbetslöshet på 11 procent

under 2021. Enligt ett mörkare scenario kommer en återhämtning först under det fjärde kvartalet 2020 medan arbetslösheten landar på 13,5 procent 2021.

– Det som behövs nu är livs-uppehållande handlingar för Stockholms näringsliv. Hur lång rehabiliteringen blir avgörs av de insatser som görs här och nu, säger Anna König Jerlmyr. Landshövding Sven-Erik Österberg säger att det som skiljer coronakrisen från andra tidigare kriser är att den slår

urskiljningslöst mot alla branscher.

Han påpekar att man nu ser hur pandemin börjar lätta något med bland annat färre sjuktal, men han säger samtidigt att det är viktigt att se till att den inte tar ny fart.

– Jag vill att vi ser till att fortsätta att följa de regler som finns. Att vi håller ut. Då kan vi se ljus på framtiden efter pandemin.

Andreas Nordström

andreas.nordstrom@dn.se

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

”Vi väntar på att statsministern ska tala om oss”

FREDAG 15 MAJ 2020

Stödpengarna för att stötta kulturskapare under coronakrisen fördelas för - långsamt och till för få. Det menar tonsättaren och - musikern Dror Feiler. En av initiativtagarna till uppropet: ”Gör om, gör rätt! Gör som i - Berlin!”

Ett fyrtiotal konstnärer har nu skrivit ett öppet brev till kultur-

minister Amanda Lind och cheferna för Konstnärsnämnden, Kulturrådet och Författarfonden. Bland undertecknarna finns Athena Farrokhzad, Magnus Bärtås, America Vera-Zavala och Carl Michael von Hausswolff. Dror Feiler, som tillsammans med Nils Claesson och Gunilla Sköld Feiler harbstartat uppropet, har själv drabbats av inställda spelningar. Han menar att försörjningen för många konstnärer fastnar i myndigheternas byråkrati. – Krisåtgärderna är bra och viktiga, men man missar ändå en

stor del av kulturarbetarkåren. Vissa kan ju inte med papper visa exakt hur mycket de blivit lovade för sina uppdrag, säger han till DN.

En stor del av landets verksamma konstnärer är en del av den så kallade gigekonomin. Uppdragen kommer ofta sporadiskt och överenskommelserna är muntliga. Feiler berättar att det finns fall där kontrakt skrivs först i samband med utbetalningarna. Då är det svårt att styrka det inkomstbortfall man drabbats av och som krävs för att kunna

ansöka om stöd hos exempelvis Konstnärsnämnden.

– Men människor behöver förstås pengarna nu. Det är nu hyrorna ska betalas in. Det är nu konstnärer behöver mat och material. Utan pengar kommer många verksamheter att få skära ned, och i värsta fall upphöra, säger han.

Därför föreslår Feiler att alla som kan dokumentera att de bedriver en professionell verksamhet bör få en krispenning för att kunna fortsätta med sitt kulturskapande. Kultur som också kan konsumeras under den rådande coronakrisen.

– I dessa tider tittar folk på virtuella utställningar och andra digitala alternativ. Men på något sätt utelämnas konstnärerna som skapat allt detta. Samtidigt säger politikerna att man ska värna om kulturen.

Namnet på uppropet syftar till staden Berlin. Där delades det nyligen ut stöd till stadens konstnärer. I Tyskland har dessutom förbundskanslern Angela Merkel uppmärksammat coronakrisens påverkan på kulturen. Något Feiler själv också önskar vore fallet i Sverige.

– Jag väntar på den dagen då statsministern pratar om kulturen på bästa sändningstid. Men det känns avlägset. Svenska politiker måste inse att om man vill värna om samhället, då ska man värna kulturen. För den sammanför oss alla, trots att vi tycker olika.

Raphael Cano Felix

”Hur kan jag hjälpa min 17-åring att få ett eget driv i livet?”

FREDAG 15 MAJ 2020

Hon känner sig orolig och stressad över att hennes snart 18-årige son är så passiv och inte tar tag i saker. Bland annat när det gäller skolan och att söka sommarjobb. När hon tar upp frågan blir situationen bara värre, och hon känner sig maktlös.

? Fråga: Hej! Jag har en son som snart fyller 18 år. Jag vill gärna få tips om hur jag kan agera för att hjälpa honom skaffa ett

eget driv som för honom framåt i livet, samtidigt som jag behåller min egen psykiska hälsa. När det gäller sonens driv så går det sisådär i skolan, särskilt illa är det i de ämnen som han inte kan uppbåda intresse för. Vad gäller sommarjobb, hans rum och andra världsliga saker som handlar om att vara ett aktivt subjekt här i världen istället för passivt objekt så verkar mönstret vara det samma. Det händer inte mycket, eller i vart fall så lite att det medför problem för honom själv. Han säger att han gärna vill gå ut gymnasiet på tre år med slutbetyg, men med nuvarande mönster kommer blir det svårt enligt mig. Han vill gärna ha ett sommarjobb, men lägger inte ned den tid och insats som det krävs. Han vill ha fint i sitt rum, men orkar inte städa fullt ut (och vill inte att jag gör det). Jag har till sist blivit väldigt stressad över detta,

mest skolan och sommarjobbet, och grubblar på det väldigt mycket. Jag tycker mig se att han mår dåligt i perioder också, men han uttrycker inget verbalt.

Jag känner mig väldigt maktlös efter upprepade försök att med olika angreppssätt för att nå fram; demokratiska samtal, filosofiska funderingar, coachande approach, listor, helikopterperspektiv och makrostyrning, vädjan, löfte om mutor och tjat. Inget verkar fungera. Tillfällena när en kan lyfta detta är ju också väldigt få då jag försöker vänta tills det passar och planeterna står i rätt linje. Oftast slutar det ändå med att han

blir väldigt kränkt och stormar in på sitt rum och håller sig där resten av kvällen. Att jag över huvud taget lyfter frågan gör saken mycket värre, säger han.

Vår relation har varit nära under barnåren och självklart förstår jag att frigörelse är något oundvikligt. Det verkar också viktigt för honom att klara sig själv, han ber ogärna om hjälp och lagar exempelvis ofta mat själv. Han hjälper gärna till med vissa saker som till exempel handla småsaker på affären, men helst inte med andra saker som görs ihop eller nära andra). Han har hobbyer

som han ägnar stor tid och intresse. Vissa ämnen i skolan går helt OK.

Jag tycker att jag låter honom sköta sig själv i ganska hög utsträckning, särskilt eftersom jag vet att jag kan vara kontrollerande. Jag hade själv en uppslitande tonårstid med min mamma och ser likheter i mitt eget beteende och hennes. Som detaljkontroll av att saker ska göras "rätt". Jag försöker därför helt lämna över ansvar för vissa saker, som hans rum. När det gäller skola och jobb har jag däremot satt in mer

kontrollåtgärder, med begränsad framgång. När det gäller skolarbetet har jag senaste månaderna försökt att undvika detaljkontroll och coachat honom till just så pass E-nivå, de gånger han tagit emot hjälp. Tyvärr har mitt tidigare beteende gjort honom överkänslig och det är svårt med tilliten.

Hur som; jag börjar inse att jag inte kan påverka situationen på det sätt jag önskar. Men hur gör jag då? Ska jag släppa allt och sluta bry mig/fråga? Hur ska jag tänka för att slippa ha den höga stressnivån? Hur hjälper jag bäst

honom att bli vuxen, sluta skylla sina misslyckanden på andra och få ett eget driv?

Maktlös mamma

! Svar: Maktlösa mamma, det är speciellt när ens barn blir myndigt. Vuxet i lagens bemärkelse. Som förälder har man på något sätt då gjort sitt. Samtidigt är samhället i dag så komplext och vuxenblivandet så utdraget att unga människor behöver stöd upp i 25-årsåldern, då deras hjärnor hunnit mogna. Det finns också könsskillnader, där pojkar mognar senare.

Med självinsikt konstaterar du att din oro över hans brist på driv dragit iväg och kanske skadat hans tillit. Självklart bottnar oron

i kärlek men risken är förstås att sonen inte riktigt ser det så. I värsta fall tolkar han den som ett underkännande och känner att han inte duger. Du beskriver en stressnivå som inte riktigt står i paritet till ett sommarjobb. Jag gissar därför att dina katastroftankar ligger någonstans framme i de potentiella konsekvenserna av dagens lättja. Din son verkar loj och oberörd men jag tror ni är två om den här oron och att den får ping-pongeffekter er emellan. En del av din stress kan i själva verket vara hans egen. Och även om det just

nu är rörigt så ser jag det faktiskt som en del av ett gott föräldraskap. Han gapar och smäller i dörrar när du lite finkänsligt antyder att inskickade ansökningshandlingar underlättar om man vill ha sommarjobb. I mina ögon handlar inte det mer om att du petar i sår som redan kliar. Han lastar över sin frustration på dig, vilket gör hans egen ryggsäck mindre tung. Din känsla av stress och otillräcklighet är förvisso ett problem. Men ändå ett problem som du bär lättare än din 17-åring. Eftersom du kan ta

din frontallob till hjälp och sortera i känslokaoset.

Och när vi nu kommit in på frontalloben, alltså den del av hjärnan där logistik, planering, framåtblick och konsekvenstänkande råder, så vill jag påpeka att bristande tillgång till den är ett klassiskt tonårsfenomen. Ibland tänker jag att vårt respektfulla sätt att möta barn och ungdomar som jämlikar i dag missbedömer de utmaningar barn- och ungdomen faktiskt innebär. Att begära att en 17-åring ska hålla rummet välstädat kan potentiellt vara lika over the top

som att be en 2-åring välja maträtt. Alltså tilltala delar av deras hjärnor som de inte har tillgång till. Kan det vara så att din son snarare är tonåring än ett passivt objekt? Att hans energi mest går åt till att växa och bada i hormonflöden?

Oavsett om detta är läggning, ålder eller bådadera står du ju med det genetiska råmaterial du nu har äran att vara förälder till. Och trots din fantastiska variation av angreppssätt står du dig slätt. Mitt råd till dig är därför att släppa taktpinnen i din sons liv och istället fånga upp honom när

han faller. Sluta för guds skull inte bry dig men bry dig om andra saker än du gör i dag. Det allra viktigaste och mest grundläggande som förälder, enligt vad jag lärt mig, är att ha tilltro till sina barns goda vilja och förmåga. Alltid utgå ifrån att de vill väl och stå för tillförsikt och hopp. Den tillförsikten och det hoppet ska nämligen leva inom dem själva sen när de stapplar och tvivlar.

I den mån du kan påverka din sons driftighet är det mest effektiva alltså att se och bekräfta den. Backa från dina goda råd och

ge honom chans att visa vad han kan. Fokusera på det positiva han gör, både i ditt eget huvud och i dina ord till honom. Kommentera inte det som går snett eller inte blir och ge hopp om han skulle få för sig att berätta. Men om fallet blir jättehårt, tänker du kanske, då är det oansvarigt att inte förebygga! Nej, säger jag. För man måste ramla för att lära sig falla mjukt. Den enda vägen till att bli ett aktivt subjekt i sitt eget liv är att pröva, misslyckas, backa, pröva och misslyckas igen. Och det du kan göra i den processen är att påminna om att

misslyckanden är en del av inläringen och viska ”påt igen, du fixar det”. Så växer en människa och får driv. Lyssna och var närvarande istället för att oombedd ge råd. Psykologen Liria Ortiz och Charlotte Skoglund skrivit en fin bok som heter ”Lyssnar din tonåring?”. Jag tror du kan ha glädje av den.

Malin Bergström

Ledare: Regeringen flyr och gömmer sig bakom viruset

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Politiker gillar att tala om beredskap. Ofta vill de inte offra skattemedel på den. De förråd vi hade när kalla kriget övergick i evig fred avvecklades parallellt med stridskrafterna. När coronaviruset gjorde entré hade regionerna tunt med sjukvårdsmateriel och skyddsutrustning. Lager kostar,

och om de inte finns märks det först när vi behöver dem.

Pandemin överraskade de styrande. Och inte blir det väl krig?

Nu har alltså förhandlingarna inför höstens försvarsproposition havererat och fått nytt slutdatum om två veckor. För ett år sedan var partierna i försvarsberedningen eniga om vad som behövdes och om att budgeten måste upp från 1 till 1,5 procent av bnp. Men regeringen vill inte betala. Och skyller på kostnaderna för coronan.

Vid det förra försvarsbeslutet 2015 skröt den rödgröna regeringen, liksom M, C och KD som också stod bakom det, med ett trendbrott. Anslagen ökade visserligen i kronor, men inte som andel av landets ekonomi.

Dessutom var det hela sorgligt underfinansierat.

Upphovsmännen hade ingen lust att ta notan för vad de hade beställt.

Den följande försvarsberedningen drog dock de rimliga slutsatserna av att Sveriges säkerhetspolitiska läge försämrats. Redan Rysslands krig mot Georgien 2008 var en

väckarklocka, men annekteringen av Krim och det militära överfallet på Ukraina gjorde att det inte gick att blunda.

Beredningen slog fast att ett anfall mot Sverige inte går att utesluta, men att krigsorganisationen inte är ”utformad för att möta ett väpnat angrepp”. Svarta hål gapade överallt. Tyvärr visade det sig att finansminister Magdalena Andersson (S) ville ha kulorna till annat. De fyra borgerliga partierna hoppade av.

Först i augusti kröp regeringen till korset, och gjorde upp med C och L om en stegvis förstärkning av

försvarsbudgeten med 5 miljarder kronor per år 2022–2025.

Fast det var inte så bra som det lät. Inflationsskydd ingick inte. Försvarsmakten hade redan intecknat en del av pengarna för att täcka gamla luckor. Kostnader tillkom. Plötsligt räckte anslagen bara till att genomföra drygt en tredjedel av beredningens vilja till 2025. Satsningen på armén skulle frysa inne. Ännu många fler miljarder fattades för att planerna fram till 2030 skulle ha en chans. Ingen säger sig önska ännu ett försvarsbeslut utan verklighetsförankring. Alltså vill

försvarsminister Peter Hultqvist (S) i stället stryka, banta och skjuta upp olika delar av beredningens förslag. En ”kontrollstation” ska upprättas 2023. Den som lever får väl se om det uppstått några pengar då. Borgerligheten säger bestämt att så kan vi inte ha det. Regeringen har därmed ingen majoritet i riksdagen för sin linje. Björn von Sydow, försvarsberedningens socialdemokratiske ordförande fram till 2019, hoppas att regeringen låter sig övertygas (DN 13/5).

Breda överenskommelser är tradition i svensk försvars- och säkerhetspolitik. Det visar omvärlden vad som gäller, oavsett valresultat. Däremot finns det ingen poäng med att sluta upp bakom en regering utan försvarsvilja.

Till 2030 var det meningen att Sverige skulle nå en försvarsbudget motsvarande 2 procent av bnp. Det är rimligt, och samma mål som Natoländerna satt till 2024. Visst hoppas vi att USA kommer och räddar oss om det smäller, men en egen

hemförsäkring går inte att smita undan.

Hultqvist & Andersson tar pandemin som ursäkt för att slippa rusta försvaret. Den borde i stället ses som argument för att hålla sig redo.

DN 16/5 2020

Lilla hjärtats mamma åtalas för mord

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Lilla hjärtat hittades död under en barnsäng, invirad i lakan och plast.

Treåringen avled av trubbigt våld och hade under längre tid drogats med flera narkotikaklassade preparat. Det menar åklagaren som på fredagen åtalade flickans mamma för mord.

– Rättsläkarens bedömning är att flickan hade måttliga till goda chanser att överleva – om hon hade fått vård, säger kammaråklagare Anna Lander. Norrköping.

På fredagen väckte kammaråklagare Anna Lander åtal mot kvinnan som misstänks ha dödat sin dotter, flickan som kallades Lilla hjärtat.

Åklagaren anser att mamman ska dömas för mord, i andra hand grovt vållande till annans död. Hon är även misstänkt för synnerligen grov misshandel av

flickan, samt brott mot griftefriden.

Brotten ska ha skett tillsammans och i samförstånd med flickans pappa – som hittades död i häktet i mitten av februari. Han är därför avskriven från alla misstankar.

Under en presskonferens på fredagen berättade kriminalinspektör Anna Nedwik om dagen då flickan hittades död. – Den 30 januari i år larmades polis och ambulans till en lägenhet i Norrköping. Samtalet till SOS Alarm, som kom från en person utanför familjen, berättade att ett barn kunde finnas avlidet,

att det handlade om en fallolycka, säger hon.

En man som visade sig vara - pappan i familjen öppnade dörren och släppte in polisen. Han verkade förvirrad och pratade osammanhängande.

– Pappan visade in polisen i ett av barnens rum där polisen hittade den döda flickan. Båda föräldrarna greps, säger Anna Nedwik.

Enligt den stämningsansökan som lämnades in till Norrköpings tingsrätt var flickans kropp inlindad i lakan och plast, ett

snöre var knutet runt om. Polisen hittade henne under en barnsäng. Rättsläkarens bedömning är att flickan då varit död i två dagar. Enligt åtalet ska mamman ha utdelat trubbigt våld mot flickan, vilket orsakat flera skador. Hon ska också ha försatt henne i ett tillstånd av vanmakt genom att ge flickan flera olika preparat som ledde till att hon hamnade i ett tillstånd av "nedsatt medvetande och brist på kroppslig kontroll". "Det utövade våldet tillsammans med intag av de narkotikaklassade preparaten har lett till att hon

avled", skriver åklagaren i stämningsansökan.

Kammaråklagare Anna Lander anser att misshandeln mot flickan bör bedömas som synnerligen grov på grund av preparaten som hon fått.

"De orsakade henne synnerligt lidande samt då de visat särskild hänsynslöshet och råhet genom att gärningen riktat sig mot ett skyddslöst barn som var i beroendeställning till dem", skriver hon.

Åklagaren menar att mamman begått gärningen med uppsåt.

– Den starkaste bevisningen som jag ser på det är det sätt kroppen anträffades på. Det är på skadorna som flickan har och förekomsten av de narkotikaklassade substanserna i kroppen, säger Anna Lander under pressträffen. Analyser av flickans hår visar att narkotiska preparat kan spåras så långt tillbaka som i november förra året.

Ingen av föräldrarna larmade ambulans eller kontaktade sjukvården. Enligt rättsläkarens bedömning hade flickan haft måttliga till goda chanser att klara sig, om hon fått vård.

Den rättsmedicinska undersökningen ger bilden av flickans sista tid i livet som mycket svår. Enligt den rättsmedicinska undersökningen var hon undernärld. Undersökningen visade även andra - skador på flickans kropp, som kan härledas dagar och veckor tillbaka i tiden.

Lilla hjärtat flyttade till sina biologiska föräldrar i april förra året, tre veckor före sin treårsdag, efter att ha bott i familjehem hela sitt liv.

Utredningen visar att hon mötte en isolerad tillvaro.

– Det är få personer som haft insyn i familjen, ingen vi känner till har haft daglig kontakt med dem, säger kriminalinspektör Anna Nedwik.

Mamman åtalas också för synnerligen grov misshandel mot Lilla hjärtats yngre syskon.

Mamman ska enligt åtalet, tillsammans och i samförstånd med pappan, ha gett syskonet fem olika preparat. Detta ska ha hänt någon gång under perioden 1 november 2019 och 13 januari 2020.

– Intagen av preparaten tillsammans har varit livsfarliga.

Det kan leda till andningsdepression, koma och död, säger Anna Lander under fredagens presskonferens.

Lilla hjärtats mamma nekar till brott.

Hennes advokat, Per Oehme, berättar att hon har vaga minnesbilder av dagen då flickan dog. Enligt advokaten har pappan berättat att flickan befann sig i badkaret när hon sannolikt ramlade och slog huvudet i kranen.

– Pappan säger att han inte har uppmärksamheten på en henne en stund. Han hittar henne livlös i

eller under vattnet. Sedan gör han livsåterställande åtgärder, alltså hjärt- och lungräddning. Han försöker suga ut vatten ur lungorna och han vet inte hur länge han håller på. Till slut inser han att det inte fungerar, säger Per Oehme till DN.

Mamman säger att hon aldrig - någonsin gett sina barn narkotika-klassade preparat. Hur barnen har fått i sig dem vet hon inte, menar Oehme. Anledningen till att hon inte larmade ambulans eller kontaktade sjukvården vet inte advokaten.

– Men jag tror att min klient inte har varit medveten om hur svårt skadad flickan var och vilka åtgärder pappan vidtog. Såg hon inte hur svårt skadad hon var?

– Varför man dröjde med att kontakta någon över huvud taget kan jag inte svara på. Pappan har beskrivit i en ljudupptagning att han under avsevärd tid inte har vågat berätta för mamman om att flickan slutat andas.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Viviana Canoilas

viviana.canoilas@dn.se

Detta har hänt.

DN:s granskning från den 8 mars i år berättade om flickan som föddes med abstinens och placerades i familjehem redan som bebis. Socialtjänstens handläggare kallade henne Lilla hjärtat.

När hon var 2,5 år beslutade kammarrätten i Jönköping att hon skulle flytta till sina biologiska föräldrar, trots uppgifter om att de fortfarande led av psykisk ohälsa och missbruk. Socialnämnden - varnade för att de inte hade tillräcklig insyn i familjen. De

påpekade också att föräldrarna vägrat drogtest. Men kammarrätten bedömde att det inte fanns någon "påtaglig risk" för flickan att återföras till föräldrarna. Tre veckor före sin treårsdag - lämnade hon familjehemmet för gott. De fick aldrig se varandra igen, trots föräldrarnas löfte i tingsrätten.

Tio månader senare, i slutet av januari i år, hittades flickan död i föräldrarnas lägenhet.

Den 17 februari hittades pappan död i häktet. Det finns inget som tyder på brott eller självmord, enligt Åklagarmyndigheten.

”Jag tänker på hur hon måste ha lidit”

LÖRDAG 16 MAJ 2020

**Melinda Jacobs och Lasse Lundberg i Vadstena blev Lilla hjärtats familjehem när hon bara var några veckor gammal. Att lämna henne hos de biologiska föräldrarna var deras svåraste stund i livet. På fredagen åtalades mamman för mord.
– Jag har fått alla mina farhågor bekräftade. Det känns fruktansvärt, säger Melinda Jacobs.**

Flickan som socialtjänsten kallade Lilla hjärtat kom till familjehemmet när hon var några veckor gammal, försommaren 2016.

Hon blev snabbt en del av familjen och kom att älska sina tre äldre systrar.

I ett DN-reportage berättade - Melinda Jacobs om den första tiden med Lilla hjärtat:

– Precis som när jag var nybliven mamma åt mina andra döttrar var jag väldigt uppmärksam på allt hon gjorde, jag vakade på nätterna och kontrollerade att hon andades, att hon hade det bra. Det

var precis samma instinkter som väcktes.

Den 1 april förra året, tre veckor innan hon skulle fylla tre år, lämnade familjehemmet flickan hos de biologiska föräldrarna för sista gången. De fick aldrig mer se varandra.

På fredagen lämnade kammaråklagare Anna Lander in en stämningsansökan till Norrköpings tingsrätt. Mamman åtalas för mord, synnerligen grov misshandel och brott mot griftefriden.

Informationen som står i stämningsansökan är svår att ta in, säger Melinda Jacobs till DN. – När jag fick reda på att hon hade hittats död var min största farhåga att hon hade lidit, att de hade gjort henne illa med våld, att hon hade ont. Att läsa att de utsatt henne för våld och drogat henne, att hon var undernärld...

– Det är fruktansvärt. Det är svårt att inte känna hat.

Enligt åklagare Anna Lander var flickans sista tid i livet svår. Hon var undernärld, hon hade skador på kroppen som orsakats dagar och veckor tidigare. Familjen

levde isolerat, och mamman misstänks ha gett sin dotter narkotikaklassade preparat i flera månader.

– Det här var min oro hela tiden. Jag aviserade den för samhället, jag gjorde allt jag kunde för att skydda henne. Men ingen lyssnade, ingen gjorde någonting. Kammarrätten beslutade att det inte fanns någon risk för henne att flytta dit.

Melinda Jacobs är ett av alla vittnen som kommer att kallas under rättegången som inleds i Norrköpings tingsrätt den 25 maj.

– Hon var tre år när samhället tog henne från sin familj. Jag hoppas att det här är nog bevis för att en lagändring som ser till barnets bästa är nödvändig.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Inrikesministern nöjd trots tecken på sviktande uthållighet

LÖRDAG 16 MAJ 2020

**Myndigheterna ser tecken på
att svenskarnas inställning till
social distansering lättas.**

**Inrikesminister Mikael Damberg
säger att han är imponerad av
följsamheten i samhället, men
att han är orolig för svårigheten
i att "hålla ut och hålla i".**

**– Slappna inte av för mycket nu,
trots att det är ett stabilt läge,
säger han.**

Betydelsen av att fortsatt ta
pandemin på allvar har betonats
flera gånger tidigare av
inrikesminister Mikael Damberg
(S). För några veckor sedan
varnade han för fulla
uteserveringar och svenskar som
inte respekterar myndigheternas
rekommendationer.

Budskapet upprepades på
fredagen, på en pressträff efter
mötet i krishanteringsrådet.
Enligt en undersökning som
Myndigheten för samhällsskydd
och beredskap, MSB, genomfört
anger över 80 procent av
svenskarna att man anpassat sitt

beteende för att minska smittspridning i samhället.

Men jämfört med tidigare undersökningar svarar något färre procentenheter att man ändrat sitt beteende vad gäller social distansering, och några färre procentenheter anger att de undviker offentliga platser eller åker kollektivt.

– Vi kan se tecken på att svenska befolkningen minskar på sitt förändrade beteende en aning, säger Mikael Damberg.

Det är ännu inte läge att vidta några nya åtgärder, säger Damberg, som i stället berömmar

svenskarnas följsamhet under pandemin.

– Skulle det visa sig att folk helt slutar följa rekommendationerna, att man börjar bli ansvarslös och vårdslös mot andra människor, då måste vi beredda att vidta nya åtgärder. Men vi är inte där än. Det är snarare en varningssignal, slappna inte av för mycket nu, trots att vi ser att det är ett mer stabilt läge.

Mikael Damberg säger att det svenska folket börjat lära sig leva på ett annorlunda sätt än innan coronautbrottet.

– Vi har lyckats med att hindra smittspridningen och se till att sjukvården klarar iva-patienterna. Nu gäller det att hålla ut det här så att vi inte ramlar tillbaka i en dålig utveckling, säger han. Krishanteringsrådets möte handlade bland annat om sommarens utmaningar, med hänsyn till coronaviruset och parallella krisinsatser under sommaren som skulle kunna uppstå, som eventuella skogsbränder. MSB-chefen Dan Eliasson säger att beredskapen, paradoxalt nog, har stärkts på många områden på senare tid.

– Det beror på att vi aldrig tidigare tvingast göra en så omfattande genomgång av sårbarheter och risker som kan påverka samhällsviktiga verksamheter i Sverige. Det har varit skarpt läge under en lång tid nu, säger Dan Eliasson.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Socialstyrelsen: Undvik att resa för långt från hemmet i sommar

LÖRDAG 16 MAJ 2020

De förändrade riklinjerna kring resande som offentliggjordes på onsdagen skulle kunna öka pressen på sjukvården i mindre regioner. Det menar Socialstyrelsen, som säger att det är bäst att inte resa mer än två - timmar från sitt hem.

– Vården är planerad utifrån regionens befolkning. Låt oss ha en speciell sommar för att kunna komma tillbaka till en normal sommar 2021, säger Taha Alexandersson, ställföreträdande krisberedskapschef vid Socialstyrelsen till DN.

Svenskarna har börjat resa mer. Analyser av svenskarnas rörelsemönster, baserade på mobil nätverksdata från Telia, visar enligt Folkhälsomyndigheten att svenskarnas resor under vecka 19

ökat med 7 procent jämfört med föregående vecka.

På onsdagen presenterade statsminister Stefan Löfven förändrade riktlinjer kring resande: Resor på 1–2 timmar med bil kan genomföras, så länge de sker på ett smittsäkert sätt. De nya riktlinjerna som Folkhälsomyndigheten utfärdat väckte snabbt många frågor. På torsdagen sade Löfven till DN: – Jag tror att alla ska förhålla sig till om de riskerar att sprida smittan med sitt agerande: hur reser jag dit, vilka umgås jag med, hur stora är sällskapen, hur tätt

håller vi oss till varandra och så vidare.

Taha Alexandersson, ställföreträdande krisberedskapschef vid Socialstyrelsen, som samordnar hälso- och sjukvårdens insatser vid allvarliga händelser, tycker att det bästa är att inte resa.

Finns det någon rädsla för att de förändrade riktlinjerna kring resor skulle kunna öka pressen på en del regioner?

– Det skulle de kunna göra. Jag är orolig att man slappnar av för att smittan går ner och då tänker man att man kan resa. Jag tror att man

tror att sjukvården har ett system för covid-19, och ett annat system som tar hand om andra typer av olyckor. Vi måste hela tiden påminna oss om att den personalkategori som arbetar med IVA och katastrofmedicin är samma som tar hand om patienter med covid-19, säger hon.

Så från Socialstyrelsens perspektiv är det bäst att inte resa två timmar från hemmet?

– Ja verkligen. Vi får rapporter om hur otroligt trötta personalen är, och vi vill ge dem andrum. Vården är planerad utifrån regionens befolkning. Låt oss ha

en speciell sommar, för att kunna komma tillbaka till en normal sommar 2021. Jag tycker att man ska respektera att det är en extrem belastning för väldigt många som jobbar sitt allra yttersta för att vi ska hålla oss på den här nivån.

Den lediga intensivvårdskapaciteten varierar fortfarande mellan olika regioner, enligt Socialstyrelsen.

– Det är beroende på hur liten - regionen är. Finns det bara fyra IVA-platser från början är det lättare att nå taket. Just nu är vi nöjda och det är ingen region som

har sett en ökning den här veckan. Men vi vill inte ha någon klustersmitta eller stor grupp som blir smittade, säger Taha - Alexandersson och fortsätter:
– Jag bedömer att även om det är bräckligt och osäkert så är det mycket bättre beredskap nu än för tre månader sedan. Det är otroligt viktigt att komma ut med budskapet att de åtgärder vi gör spelar roll.

Vid myndigheternas gemensamma pressträff på fredagen menade stats-epidemiolog Anders Tegnell att

det finns en del mindre regioner där trycket på sjukvården ökar:
– I det här läget får vi signaler om att det lättar i Stockholm, och det är viktigt att inte glömma bort att rätt små skillnader i mindre regioner kan betyda stora besvär för sjukvården.

Anders Tegnell säger till DN att man kommer att tita på huruvida de nya riktlinjerna påverkar sjukvården i en del regioner.
– Ja, det är en aspekt som vi kommer att ta in när vi diskuterar vad vi mer långsiktigt kommer att säga om resande inför sommaren. Vi får se om längden på resan är

det viktiga. Det kan vara viktigare hur man reser och hur man har det när man kommer fram.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Fakta. 3 646 personer har dött i covid-19.

På fredagen hade ytterligare 117 personer registrerats som avlidna i covid-19 det senaste dygnet.

Totalt har 3 646 personer avlidit i sjukdomen i Sverige, enligt Folkhälsomyndigheten.

Färre än 400 patienter med covid-19 intensivvårdas i Sverige.

Det är en minskning från förra veckan, då färre än 500 personer fick intensivvård. Under de senaste fem dagarna har ingen region rapporterat en ökning av inneliggande intensivvårdspatienter, enligt Socialstyrelsen. Totalt har 1 800 patienter intensivvårdats i Sverige.

29 207 personer har konstaterats smittade av det nya coronaviruset i Sverige.

Sjukvårdsdirektören: "Vi har nått platån"

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Göteborg. Kurvan har planat ut och antalet smittade av coronaviruset i Västra Götalandsregionen är på väg ner, men hälso- och sjukvårdsdirektören Ann Söderström uppmanar till fortsatt försiktighet:

– Det är otroligt viktigt att vi försöker hålla i det här nu för vi har fortfarande en smittspridning i samhället.

Antalet smittade i regionen var på fredagen 297. Det kan jämföras med de 376 fall som registrerades under de första dagarna i maj.

Den 6 maj intensivvårdades 97 personer i regionen. På fredagen hade siffran sjunkit till 76.

Sjukvårdsdirektör Ann Söderström säger att hon efter samråd med regionens statistikansvariga för första gången vågar tala om att en plåtå är nådd.

– Tidigare har vi inte kunnat säga säkert om det har handlat om trappsteg, men nu menar våra statistiker att vi nått en plåtå. Vi ser att kurvan både för antalet smittade och intensivvårdade är på väg ner, säger Söderström.

354 personer har avlidit som en följd av covid-19 i regionen.

Den branta uppgången i antal smittade har uteblivit och Västra Götaland förefaller därmed ha klarat sig bättre än Stockholmsområdet. Söderström, tidigare smittskyddsläkare, säger att hennes personliga teori kring detta är att Västra Götaland hade sin sportlovsvecka tidigare och att man effektivt lyckades spåra många av de smittade. Hon varnar samtidigt för att blåsa faran över.

– Det är otroligt viktigt att vi försöker att hålla i det här. Det svåra nu är att få folk att fortsätta

följa restriktionerna och vi vet ju inte om det kommer en andra våg, säger Söderström.

Även när det gäller skyddsmateriel har situationen ljusnat. Enligt Söderström finns i dag ingen brist på materiel, men däremot på ett läkemedel som används för att söva patienter. Den ökade testningen för viruset har också fått situationen mer under kontroll. Bara under torsdagsdygnet genomfördes 400 tester bland vårdpersonal.

Ann Söderström säger att även privatpersoner kan låta testa sig om de vill, men tycker att det ska

finnas en mening med det, som till exempel att man kan känna sig säker på att man kan återvända till jobbet.

Jens Littorin

jens.littorin@dn.se

Regeringen vill ge kommuner rätt att stänga krogar

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Regeringen presenterade under fredagen ett lagförslag som lägger ansvaret för kontroller av restauranger och barer på kommunerna.

– De har mer vana och organisation, säger socialminister Lena Hallengren (S).

Lena Hallengren påminner om de regler som begränsar trängseln på barer och restauranger men säger

att systemet behöver förstärkas och göras mer transparent.

Regeringen vill därför införa en ny lag för att begränsa trängseln.

Man skickade i går ett utkast till en lagrådsremiss till berörda parter.

I dag är det de regionala smittskyddsläkarna som har rätt att stänga barer och restauranger. Men i och med den nya lagen kommer det i stället att vara kommunerna som får detta ansvar.

Kommuner ska till exempel kunna besluta om att stänga barer eller om att bord ska placeras glesare.

Kommunerna kommer att kunna ta hjälp av polisen för att kontrollera att restauranger sköter sig och man får också rätt att besluta om vite om begränsningar inte följs.

– Det kommer att bli tydligare vem som har ansvar, säger Lena Hallengren.

Länsstyrelserna, samordnade av länsstyrelsen i Stockholm, kommer att få i uppgift att följa verksamheten samt att ge stöd och information. Remissinstanserna kommer att bjudas in till ett digitalt möte på tisdag. Målet är

att lagen ska träda i kraft den 1 juni och gälla resten av året.

– Det är naturligt att längta tillbaka till vardagen. Nu är det maj, tider när man annars brukar planera midsommarfester eller bröllop. Men detta är inte vanliga tider, säger Lena Hallengren.

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Ewa Stenberg: Kan Sabuni leva vidare med januariavtalet?

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Stämningen är usel i Liberalerna, partiet är splittrat och opinionsstödet förkrympt. L stödjer en regering som de ledande företrädarna ogillar. Men coronakrisen kan ge Nyamko Sabuni en möjlighet att förhandla om det oälskade januariavtalet.

Analys. Ewa Stenberg, DN:s politiska kommentator

Vem vill rösta på en politiker som gör saker hen ogillar? Drygt 260 000 väljare i alla fall, hoppas Liberalerna. Annars åker partiet ur riksdagen om drygt två år. Liberalerna befinner sig i en förtroendekris, som ytterligare djupnat efter SvD:s granskning av betalda lobbyisters roll när Nyamko Sabuni blev partiledare. Granskningen har fått liberaler som är lojala mot den nuvarande partiledaren att anklaga dem som hellre ville ha en annan partiledare för att ha läckt information till SvD. Och så har

de interna striderna fått nytt bränsle.

Sprickan i partiet gör det svårt för Liberalerna att ta sig loss från den obekväma ställning som partiet har hamnat i. Först beslöt ett partiråd att säga ja till januariavtalet och släppa fram Stefan Löfven (S) som statsminister. Sedan valde partiet enhälligt en ledare som hellre hade velat se Ulf Kristersson (M) som statsminister.

Det var snart ett år sedan. Inget har blivit lättare sedan dess.

Partiet har så lågt stöd i opinionen att det hotar åka ur riksdagen och

dess ledande företrädare är uppenbart obekväma med januarisamarbetet.

Fortsätter budgetsamarbetet med regeringen hela mandatperioden? frågade Dagens Industri Nyamko Sabuni i en intervju i söndags.

”Ambitionen är att vi jobbar den här mandatperioden, men jag tror inte att någon i förväg kan säga vad som håller och inte håller”, svarade Nyamko Sabuni.

Det låter inte övertygande. Oviljan att försvara det avtal partiet ingått undergräver väljarförtroendet.

Miljöpartiet upplevde något liknande hösten 2015 efter att ha

tagit avstånd från den migrationspolitik som deras egen regering förde. ”Skit”, kallade språkröret Gustav Fridolin regeringspolitiken, och fick väljare och medlemmar att undra varför han i sådana fall satt kvar som minister.

En politiker måste förstås kunna kompromissa, men i avgörande vägval kan det vara klokt att antingen försvara den väg man valt eller att byta kurs.

Inom Liberalerna diskuterar man om inte L bör kräva en omförhandling av januariavtalet med C, S och MP.

”När januariavtalet undertecknades var det ingen som såg en pandemi framför sig. Om någon tror att januariavtalet är svaret på den situation som uppstått nu, skulle jag säga: tänk om”, sade Nyamko Sabuni till DI. Liberalerna skulle gärna skjuta upp Arbetsförmedlingsreformen, utvecklingstidsreformen, familjeveckan och satsningen på höghastighetståg. Alltså flera av de andra samarbetspartiernas hjärtefrågor.

Det kan bli svåra förhandlingar, i synnerhet om resultatet samtidigt ska lösa Liberalerna ur deras

dilemma. Även om Liberalernas kris är mest akut har

Socialdemokraterna en vänsteropposition och en sårig relation med LO att beakta.

Miljöpartiet står inför nya svåra beslut om migrationspolitiken, om partiet ska stanna kvar i regeringen.

Skulle Liberalerna kräva en omförhandling på grund av att det – bevisligen – råder nya förutsättningar i den ekonomiska politiken, kan det gå på tre sätt:

1. Partierna kommer överens om att skjuta fram några reformer och ger eventuellt det eller de partier

som drabbas hårdast av det någon ny åtgärd som tröst.

Januariavtalet uppdateras, men det är en ganska försiktig retuscherings.

2. Liberalerna kräver mer och ställer ultimatum, ungefär som Annie Lööf (C) gjorde under regeringsförhandlingarna med Stefan Löfven. De andra partierna får svårt att gå L till mötes och partiet går i opposition. Det kan utlösa en regeringskris.

3. Liberalerna kräver ministerposter och går in i regeringen efter att ha fått några synliga poster.

De sista handlingsalternativen innebär båda risk för väljarflykt, när de som ville stödja en S-ledd respektive M-ledd regering ger upp hoppet. Men å andra sidan behöver den som är i knipa ofta ta större risker än den som sitter stadigt och bekvämt.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

Dela

Nya studieplatser och kommunjobb till unga

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Den dystra arbetsmarknaden för unga har fått många att söka sig till högskolan. Nu får kommunerna 180 miljoner som ska ge sommarjobb till unga.

– Vår bedömning är att ungdomsarbetslösheten kommer att öka. Vi behöver gemensamt ta ansvar för att unga inte faller mellan stolarna, säger

arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S).

I mars nådde ungdomsarbetslösheten 21 procent, men hälften av dem var heltidsstuderande. Förlorade jobb inom restaurang och detaljhandel och försämrade möjligheter att arbeta inom äldreomsorgen gör att många unga framöver står utan anställning.

I det nya förslaget som presenterades på fredagen får kommunerna 180 miljoner för att skapa sommarjobb för unga, som framför allt riktar sig till personer i gymnasieåldern. Som exempel

nämns park- och fastighetsskötsel, klottersanering och jobb på idrottsanläggningar. För unga i tidiga 20-årsåldern finns sedan tidigare lokala jobbspår, som kan handla om utbildning och praktik som matchar behov hos arbetsgivare på orten.

Regeringen föreslår också att det blir 2 600 fler permanenta utbildningsplatser, 6 000 fler platser till sommarkurserna och 4 000 fler som kan gå ett basår för att ge behörighet till bristyrken inom exempelvis vård och teknik. Universiteten får också 60

miljoner för att förbättra möjligheten till distansstudier. Unga som varken arbetar eller studerar är en särskilt utsatt grupp, säger kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP). Därför ska flera myndigheter samarbeta kring stöd till den gruppen:

– Unga är beroende av att få sitt första jobb snabbt och är mer sårbara på arbetsmarknaden. Finns det risk för att unga studerar i flera år, tar stora studielån och möts av en dålig arbetsmarknad även när de är färdiga?

– Jag tror att det alltid är bra att studera men man ska välja en utbildning som passar. Att använda en tid av kris och sviktande arbetsmarknad till att höja sin kompetens är aldrig fel, säger Amanda Lind.

Intresset för att plugga vidare är rekordhøgt, framför allt till vårdyrken och till jobb inom it-sektorn.

– Vi ser att söktrycket økat och vi svarar med att erbjuda fler platser, säger Matilda Ernkrans, minister för høgre utbildning och forskning (S).

Ida Yttergren

ida.yttergren@dn.se

Skärpt straff för hot mot vården och medierna

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Regeringen vill skärpa straffen för hot och våld mot vårdpersonal och journalister.

– Den som ger sig på de yrkesgrupperna ska dömas hårdare än annars, säger justitieminister Morgan Johansson (S).

De senaste åren har det rapporterats om flera uppmärksammade fall av hot mot

vårdpersonal, inte sällan i samband med uppgörelser bland kriminella. Även journalister får återkommande ta emot hot på grund av sin rapportering.

För ungefär ett år sedan skärptes straffen för våld och attacker mot så kallad blåljuspersonal inom polisen, ambulanssjukvården och räddningstjänsten. Nu tillsätter regeringen en utredning som ska se över stärkt straffrättsligt skydd även för personer med andra samhällsnyttiga funktioner.

– Det finns starka skäl att öka skyddet även för andra sammanhang. Den som ger sig på

de yrkesgrupperna ska dömas hårdare än annars, säger Morgan Johansson.

Han ser allvarligt på att gängkriminella vid flera tillfällen hotat personal inom sjukvården. – Det måste vi få stopp för. Ett sätt är att skärpa straffen för dem som ger sig på hälso- och sjukvårdspersonal, säger Morgan Johansson.

Han framhåller att även hoten mot journalister är så omfattande att yrkeskåren bör få ett förstärkt straffrättsligt skydd.

– Vi menar att det journalistiska uppdraget är en viktig

samhällsnyttig funktion eftersom det upprätthåller grundläggande demokratiska värden. Samhället måste se särskilt strängt på dem som ger sig på journalister – för att tysta dem, skrämma dem eller påverka det offentliga samtalet. Det kan vi inte acceptera, säger Morgan Johansson.

Många journalister har vittnat om hot i sociala medier. Tanken är att även den typen av hot ska ingå i straffskärpningen.

– Det är ingen straffrättslig skillnad på om du uttalar hotet öga mot öga eller om du skriver

det i sociala medier, säger Morgan Johansson.

Han understryker samtidigt att det kommer att finnas svårigheter med att definiera exakt vem som är journalist eftersom det inte är en skyddad yrkestitel. Det ingår i utredarens uppdrag att se över hur det ska utformas.

Utredningen ska vara klar senast den 12 november 2021. Sedan tidigare har straffen skärpts för hot mot förtroendevalda och förtroendevaldas familjer.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Dela

Ny uppgörelse ger skolan 220 miljoner i extra stöd

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Göteborg. Hårt pressade från lärarfacken, från föräldrar och av coronakrisen har Alliansen och Socialdemokraterna i Göteborg enats om att ge skolan 220 miljoner kronor i en extrasatsning.

Uppgårelsen presenterades under fredagseftermiddagen och beskrivs som en del av den särskilda uppgörelse mellan

Alliansen, som styr i minoritet, och Socialdemokraterna, som ingicks 27 mars för att särskilt hantera coronakrisen.

In under den coronaflaggen lägger de fem partierna nu alltså även en ekonomisk uppgörelse om skolan. Om anslagen till just skolan var Alliansen och S annars oense i sina ursprungliga budgetförslag i höstas.

– Vi är glada över att ha ensats om 220 miljoner kronor, varav 20 till förskolan. Särskilt vill vi stärka mellanstadiet med 70 miljoner - extra. Många skolor har svårt att få ekonomin att gå ihop där. Vi vill

även stärka sommarskolan för de som kommit efter, säger skolansvariga kommunalrådet Helene Odenjung (L).

Gymnasieskolan får 30 miljoner extra, särskilt för att hjälpa elever på introduktions- och yrkesprogrammen.

S-ledaren Jonas Attenius pekar särskilt på att staden via komvux ska göra sig redo använda regeringens aviserade pengar för det man kallar äldreomsorgslyftet. Alliansens och Socialdemokraternas extrapengar går in som ett förslag till kommunstyrelsen nästa vecka.

Där hade redan partiet -
Demokraterna föreslagit 300
miljoner mer, 200 till
grundskolan och 100 till
förskolan.

Om Alliansens och
Socialdemokraternas utspel säger
Demokraternas gruppledare
Martin Wannholt:

– Självklart är det bra att det -
satsas mer på skolan, men det
kommer alldeles för sent. Ned-
skärningarna har redan orsakat -
stora problem. De här pengarna
hade behövt beslutas om redan i
höstas, som vi föreslog i vår
budget.

Wannholt ställer sig också -
frågende till varför Alliansen och
Socialdemokraterna kopplar
skolpengarna till

coronauppgörelsen. Men Jonas
Attenius säger att det inte ska
tolkas som början på ett närmare
samarbete med Alliansen.

– Jag tycker att coronakopplingen
finns här, i den uppgörelse som -
gäller till den 1 juli. Det här är inte
en början på ett generellt sam-
arbete med Alliansen.

Som ett svar på Alliansens och
Socialdemokraternas utspel
meddelar de rödgrönrosa
partierna i Göteborg att de vill -

lägga totalt sett 80 miljoner mer för att täcka de hål i välfärden som man menar att coronakrisen skapat.

En väl så svår huvudvärk för den styrande Alliansen och grundskolenämndens ordförande Helene Odenjung (L) är att det uppstått en majoritet mot det aktiva skolvalet i Göteborg, som infördes i fjol.

Häromdagen skickade S, V och partiet Demokraterna in ett gemensamt yrkande till kommunstyrelsen om ett avskaffande. De skriver där: ”De akuta problemen med skol-

placeringarna inför läsåret 20/21 hanteras nu i

Grundskolenämnden. Vi måste också säkerställa att situationen inte upprepas inför kommande läsår. Eftersom erfarenheterna i Göteborg pekar på långt fler problem än fördelar anser vi därför att det aktiva skolvalet ska avvecklas.”

På fredagen sa SD:s gruppleadare Jörgen Fogelklou att även de kommer att ställa sig bakom förslaget att riva upp det aktiva skolvalet.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

Fakta. Så fördelas pengarna

Förskolan får 20 miljoner kronor för att särskilt säkerställa sommarförskola och nattomsorg. Grundskolan får 70 miljoner som i huvudsak ska gå till mellanstadiet och till insatser för elever med särskilda behov samt till sommarskola.

Gymnasieskolan får 30 miljoner för att "förstärka det kompensatoriska uppdraget". Stadsdelsnämnderna ska göra sig redo utbilda vård- och omsorgspersonal på arbetstid.

100 miljoner avsätts för att snabba på evakuering, rivning och utrangering av skollokaler.

Claes Borgström har avlidit

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Advokat Claes Borgström har avlidit. Enligt vännen och - tidigare kollegan Thomas Bodström var han sjuk i covid-19.

Claes Borgström var advokat i många uppmärksammade brottmål, bland annat försvarade han Thomas Quick. Han var även målsägarbiträde åt de två kvinnorna i fallet med våldtäktsmisstankarna mot

Wikileaksgrundaren Julian - Assange.

Borgström tog juristexamen 1974 och blev 2000 Sveriges första manlige jämställdhetsombudsman, en post han hade fram till 2007. Året därpå blev han talesperson i jämställdhetsfrågor för Socialdemokraterna. I november 2013 lämnade han S för att gå med i Vänsterpartiet.

Tidigare justitieminister Thomas Bodström drev tillsammans med Claes Borgström en advokatbyrå mellan 2007 och 2014.

– Han var verkligen den perfekta mentorn. Hur mycket han än hade att göra tog han sig alltid tid att förklara saker, säger Thomas Bodström, som beskriver sin tidigare kollega som en av Sveriges bästa brottsmålsadvokater.

– Han var otroligt engagerad, både för utsatta människor och människor som ingen annan ville företräda. Även i det minsta målet var han otroligt engagerad. Claes Borgström blev 75 år.

Jonas Desai

Kortbedragare hittades på hotell

LÖRDAG 16 MAJ 2020

En man i Malmö som hade blivit bestulen på sitt betalkort upptäckte i torsdags att uttag hade gjorts på kontot, och det på ett hotell och i en affär i närheten, skriver Sydsvenskan. Med hjälp av hotellpersonal kunde polisen sent i torsdags hitta tre personer som kunde kopplas till kortet. De är nu misstänkta för bedrägeri, efter att ha använt kortet ett flertal tillfällen.TT

”Jag är rädd för den psykiska ohälsa som kan följa”

LÖRDAG 16 MAJ 2020

**Tv-profilen och konditorn Roy Fares grundade för tre år sedan Mr Cake tillsammans med kompanjonen Mattias Ljungberg. Konditoriet blev en turistattraktion och de aptitretande tårtbakelserna ständigt recenserade i olika kanaler.
Men så vände allt över en natt.**

Några gäster sitter ensamma och dricker kaffe framför bärbara datorer. Så brukar det se ut en förmiddag på kafé i Stockholms innerstad.

Men ingenting är som vanligt. När Folkhälsomyndighetens restriktioner skärptes i mars rasade Mr Cakes omsättning med 60 procent över en natt.

– Jag tänkte: ”Ska ett virus bara stjälpa allting?” säger Roy Fares när DN träffar honom.

Han står själv bakom disken. Så har det varit sedan halva personalstyrkan blivit uppsagd och ett tiotal permitterades.

– Det är nyttigt att gå tillbaka till grunden och bygga upp från början igen. Det är lätt att springa i väg när det blir för stort.

Efter sin medverkan i en rad olika bakprogram i TV4 och Kanal 5 blev Roy Fares känd för en stor publik. År 2010 vann han titeln ”Årets konditor” och han har hunnit skriva flera böcker om bakning.

För tre år sedan startade han konditoriet Mr Cake tillsammans med Mattias Ljungberg, som var hans tidigare chef när han jobbade på konditoriklassikern Tössebageriet på Östermalm i

Stockholm. Inriktningen var ”amerikansk kafékultur möter svensk fika”. Konceptet blev omedelbart en succé. Kön ringlade ut på gatan.

– Det var helt crazy. Det är en förmån att få bedriva företag när det blomstrar och går framåt. Roy Fares kom till Sverige från Libanon som sexåring.

Föräldrarna jobbade hårt för familjens försörjning och Fares tror att han fått det egna drivet hemifrån.

– Mina föräldrar gav upp sina liv för att ge oss barn en trygg tillvaro. Jag har sett dem jobba

och kämpa hårt, de har inte haft några lyxjobb. Jag vill åstadkomma något i mitt liv. Sverige är ett fantastiskt land där de flesta har möjlighet att skapa något.

Ett år efter starten av Mr Cake hade Fares och Ljungberg sålt bakverk för 33 miljoner kronor. En stor del av pengarna gick till att öppna ytterligare ett konditori i Göteborg och omsättningen fortsatte öka under 2019. Men coronakrisen satte stopp för utvecklingen. En stor del av kunderna är turister, framför allt svenska men även utländska.

Plötsligt försvann mer än halva försäljningen.

– Vi bestämde oss för att låta helgen passera. Det fattas sällan bra beslut om man agerar i panik. I flera nätter låg han sömnlös. Mr Cake behövde i första skedet attackera kostnaderna. Före coronakrisen hade företaget drygt 60 anställda. Nu har ”uppåt 30 personer” fått sägas upp, säger Roy Fares. Omkring tio har permitterats olika mycket.

– Det är skittråkigt att behöva säga upp folk och det känns som ett misslyckande. Vår bransch kräver mycket personal och det

finns sällan någon stor buffert. Att ha anställda kostar pengar.

Service kan inte ersättas med maskiner.

Nu säger han att läget är mer hanterbart. Fokus ligger i stället på att anpassa verksamheten efter den nya verkligheten. Glesare mellan borden och förändrade öppettider ("ingen kommer längre hit och äter frukost 07.30") är andra åtgärder som vidtagits. En ny del av jobbet har också blivit att informera om att det är viktigt att hålla avstånd. Rädslan för att få en anmärkning och

tvingas stänga är ständigt närvarande.

– Ibland blir man lite som en ordningsvakt som samtidigt vill ge ett trevligt bemötande. Men det är svårt, vi jobbar med människor, folk glömmer hela tiden.

För att öka intäkterna har Mr Cake anslutit sig till Uber Eats. Försäljningen är oförutsägbar och det har varit svårt att veta hur mycket som ska bakas, berättar Roy Fares. Svinnet skänks nu till hemlösa genom hjälporganisationer.

– På så sätt känner man att vi gör något positivt av det här. Sådana

här situationer medför kreativitet, säger Fares.

Hur ser du på de stödpaket som presenterats så här långt?

– I den här branschen har det varit svårt att ligga ute med kostnader för personal, även om vi får tillbaka pengar senare.

Försvinner en stor del av omsättningen måste man tyvärr agera snabbt på den stora kostnaden, som är personalen. I början agerade många i panik och började avskeda folk. Jag tror att det var då vi såg vågen av arbetslöshet.

– Men sedan funderar jag ju över hur synd jag ska tycka om mig själv. Det är ändå skattepengar. Det är ganska egocentriskt att bara tänka på sin egen business. Någonstans kommer pengarna ifrån och ska betalas tillbaka.

Hur ser du på framtiden?

– Jag ser positivt på framtiden. Vi har landat i en vardag, en stabilitet. Och kunder som kommer hit visar förståelse för att servicen inte är lika snabb som vanligt.

– Men om vi pratar drömmar och visioner ... mattan har dragits bort. Då kan man välja att

antingen äta det eller jobba sig tillbaka igen. Det går upp och ner när man driver företag. Det här är vår första jobbiga period.

Samtidigt oroar han sig för samhällsutvecklingen framöver.

– Sommaren är tiden då vi ska skapa minnen och ladda med energi. Det är nu pengarna kommer in till sommarstäderna. Hur blir det nu? Och hur kommer det att påverka samhället och landet senare? Hög arbetslöshet förändrar ett helt samhälle.

Kan du utveckla?

– Jag är rädd för den psykiska ohälsan som kan följa när

människor blir arbetslösa eller förlorar sin verksamhet. Och jag undrar om det här blir vår nya verklighet. Kommer vi svenskar att bli mer avståndstagande?

Kommer vi att våga gå på konsert och kramas och dansa?

Han anser att det nya beteendet som skapats har många nackdelar och vill se att situationen snart återgår till det normala.

– Det är alltid svårt att prata om ekonomi och liv, men ekonomi är också liv. Jobb och ekonomi påverkar ju hur vi mår, det är lätt att glömma. Kris- paketen som

sätts in ska någonstans betalas tillbaka.

Var hämtar du själv energi i sådana här tider?

– Jag försöker vara positiv och tänka *"this too shall pass"* (även detta ska passera, reds. anm). Det är vår ute och många är glada.

Tänk om det hade hänt i oktober?

Det är klart att man vissa dagar inte orkar, som när jag kommer hit och det knappt är några gäster. Men man får vara glad för det lilla och tacksam över att det finns kunder som ändå kommer.

Nyhetsnotiserna på mobilen har han stängt av för att i stället följa

nyhetssändningar eller uppdatera sig på Folkhälsomyndighetens hemsida.

– Jag lever inte i förnekelse men orkade inte börja dagen med så mycket negativ energi. Ett tag kom det en flash var femte minut, det finns en gräns för hur mycket man orkar ta in.

En kvinna kommer in och ska beställa. Hon passar på att säga att Roy Fares "ser fräsch ut."

Roy Fares får frågan om han alltid får sådana komplimanger på jobbet, och svarar att det händer att folk känner igen honom. Som tidigare kalsongmodell och

gogodansare på houseklubbar i London, Barcelona och på Ibiza är han van vid uppmärksamheten. – Livet är kort och man får inte stänga in sig i vad man får och inte får göra, säger han.

Ida Yttergren

ida.yttergren@dn.se

Fakta. Roy Fares

Gör: Driver konditorierna Mr Cake i Stockholm och Göteborg tillsammans med konditorn Mattias Ljungberg.

Bakgrund: Fick utmärkelsen "Årets konditor" år 2010. Har medverkat i ett flertal tv-program i

TV4 och Kanal 5. Författare till bland annat "United States of Cakes" och "Sweet Spots of New York".

Ålder: 35 år.

Kuriosa: Kusin till filmbröderna Josef och Fares Fares.

Sweco: 14 000 jobbade hemifrån

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Konsultbolaget Sweco redovisar en vinst före skatt på 577 miljoner kronor för årets första kvartal, upp från 510 miljoner under motsvarande kvartal 2019.

Enligt vd Åsa Bergman arbetade under en topp 14 000 medarbetare hemifrån.

”Tack vare den höga digitaliseringsgraden är vår leveranskapacitet relativt oförändrad. Vi har bibehållit en

nära kontakt med kunderna, tagit hem nya uppdrag och levererat enligt plan för de flesta projekt”, skriver hon.

Sweco, som totalt har 17 000 medarbetare i Europa, ser dock en minskad efterfrågan i vissa branscher, som industrisegmentet och delar av byggsektorn.

TT

Dousa blir ny vd för Timbro

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Moderata ungdomsförbundets, Mufs, avgående ordförande Benjamin Dousa blir ny vd för den marknadsliberala tankesmedjan Timbro.

– Jag ser mycket fram emot att kunna fortsätta mitt samhällsengagemang och att verka för att stiftelsens verksamheter ska utvecklas framöver i denna helt nya tid som

vi befinner oss i, säger Dousa i ett uttalande.

Benjamin Dousa tillkännagav nyligen att han efter fyra år lämnar uppdraget som ordförande för Muf. Han har en examen från Handelshögskolan i Stockholm och har även en bakgrund som makroanalytiker på SEB.

Dousa tillträder i november.

Anders Bolling

Gideonsson favorit till ny LO-bas

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Susanna Gideonsson, i dag ordförande för Handels, är nu ytterligare ett steg närmare att ta över posten som ordförande för LO efter Karl-Petter Thorwaldsson. Efter att flera fackförbund uttryckt sitt stöd för Susanna Gideonsson ser hon ut att ha en majoritet bakom sig på LO-kongressen som röstar om saken den 15 juni.

LO:s största fackförbund Kommunal och Handels har sedan tidigare sagt sig stötta Gideonsson. Nu har även GS-facket sällat sig till gruppen och Gideonsson har därmed över 200 av 400 röster med sig, enligt Arbetet.

TT

35-åriga Isabel har varit sjuk i över 60 dagar

LÖRDAG 16 MAJ 2020

35-åriga Isabel Josephson drabbades av häftig andnöd redan i mitten av mars. 63 dagar senare har hon fortfarande svårt att stå upp och kräks ibland när hon försöker att ta en dusch.
– Min dotter såg mig när det var som värst, det kändes som att jag skulle kvävas, säger hon. Isabel Josephson slår upp sitt fönster under en regning onsdag

när DN besöker henne hemma i Huddinge. Händerna skakar när hon lirkar upp låset och hälsar med en svag röst. Hon får snabbt sätta sig ner på stolen intill fönstret för att inte bli allt för andfådd.

Hon har varit sjuk i 63 dagar, och under lika många dagar har hon haft feber som vägrat ge med sig likväl som klåda, utslag och ett nedsatt allmäntillstånd.

– Jag har själv journalfört min feber, och ett tag var den uppe i 40 grader. Nu har jag strax över 38, men det sliter på kroppen, säger hon och huttrar till.

Hennes ord försvinner på distans i regnet och i blåsten uppifrån fönstret, men hon förklarar att sjukdomen medfört en mängd konstiga symtom. Närminnet har försämrats och hon har ibland svårt att hitta ord.

– Det är inte något man hört om, säger hon.

Isabel Josephson berättar att hon aldrig någonsin hade kunnat föreställa sig detta när hon i februari hörde om spridningen av ett nytt virus på nyheterna.

– Jag har haft dödsångest och vill ha tillbaka mitt liv. Jag är trött på att kräkas ibland efter att jag har

tagit en dusch, eller på att jag behöver stötta mig mot annat så fort jag går en liten bit i min trädgård vissa dagar. Jag önskar att mina barn kunde bo här som vanligt och att jag kunde få bli frisk, säger hon sorgset.

Hon har alltid levt ett aktivt och socialt liv likt många andra innan coronapandemin. Som körledare träffar hon människor från världen över och saknar det efter att hon varit tvungen att stanna hemma sedan i mitten av mars. Symtomen kom plötsligt och under de två första veckorna

beskriver Isabel att hon var så sjuk att hon knappt kunde andas.
– Min dotter såg mig när det var som värst, det kändes som att jag skulle kvävas. Det låter väldigt dramatiskt och det var det, säger hon.

Samma kväll var hon tvungen att åka till Huddinge närakut där läkarna kollade hennes syresättning.

– En läkare fick hålla i mig för att jag inte skulle falla ihop. Men min syresättning fungerade och då förstod jag att jag skulle klara mig. Så jag åkte hem men fick med mig en jättestor dos

förkylningsastmamedicin.

Enorma mängder var det, säger hon.

– De testade mig aldrig för covid-19, men en läkare lyssnade på mina lungor och bekräftade att jag med 99 procents sannolikhet hade det.

Hennes exman och de båda barnen smittades och stannade hemma sjuka i tre till fyra veckor innan de tillfrisknade. Det gjorde aldrig Isabel. Nu, 63 dagar senare, kan hon som ung och hälsosam inte förstå varför hon drabbats så hårt och fortfarande knappt kan stå upp.

– Jag har inga underliggande sjukdomar som jag känner till och har känt mig så ensam i det här länge, säger hon.

På Facebook hittade hon gruppen ”Covid-19, Vi som är drabbade” där över 5 000 personer med långdragna symtom har samlats.

– Jag började gråta när jag insåg att vi var så pass många i samma situation, säger hon.

Anja L Sundberg är en av de drivande inom gruppen och har varit sjuk sedan den 15 mars, över 50 dagar. Hon har själv haft ett 25-tal symtom.

– Jag vet att vården och samhället sliter med att lära sig mer om denna nya sjukdom. Samtidigt lider många som kämpat hemma mycket just nu. Jag önskar att det fanns en snabbare process där utländska studier om försök med läkemedel även kunde testas på oss i ”mellangruppen” för vi är många och rejält sjuka.

– Många sjuka med allvarliga symtom som andningsbesvär, svimningar, neurologiska anfall och långvarig feber verkar inte kunna komma till läkare fysiskt, trots att både deras husläkare och 1177 absolut tycker att de ska det.

Anja L Sundberg fick till slut undersökas, efter omkring fem veckors väntan i hemmet. Det kändes skönt att utesluta lunginflammation och blodpropp som hon haft symtom på.

– Men det är inte alla som bor i en storstad och alla ställen har inte särskilda covid-tält. Samtidigt är det nu många som upplever att deras läkare och arbetsgivare kräver att de ska återgå i tjänst, trots att de har många symtom kvar, bara för att de varit sjuka ”för länge”, och det är ju vansinne, säger Anja L Sundberg.

Ann-Christine Sjöblom är infektionsläkare och specialist i allmänmedicin. Hon sitter med i det regionala programområdet för infektionssjukdomar – ett kunskapscenter för olika delar inom vården som har med infektioner att göra.

Själv representerar hon primärvården och rapporterar under mötena om de långvarigt sjuka patienter som de allt oftare stöter på.

– Många distriktsläkare upplever att det är allt fler som har långdragna symtom. Och vi har

inte haft möjlighet att provta dessa patienter, säger hon.

Hon berättar att det har blivit allt fler långdragna sjukskrivningar.

– Vi kommer förhoppningsvis i större utsträckning börja undersöka våra patienter fysiskt i takt med att vi får mer skyddsutrustning. Det kan vi inte göra nu eftersom att vi har haft en väldig brist på detta, säger hon. Än så länge kan de bara spekulera i vad de långdragna symtomen beror på eftersom att de ofta måste träffa sina misstänkt covidsjuka patienter på distans. Bristen på

provtagningsmöjligheter och på skyddsutrustning är anledningen till detta.

– Det är inte så att vi låter folk vara hur sjuka som helst, i allvarliga fall undersöker vi dem. Men vi har inte kunnat göra det i samma utsträckning som normalt då vi har begränsade möjligheter när de inte får komma in på vårdcentralen.

Ann-Christine Sjöblom menar att det är viktigt att dessa patienter undersöks för att utesluta andra behandlingsbara orsaker till feber eller andningssymptom som bakteriell lunginflammation.

– Det finns en diagnos som kallas ”covid-19 utan påvisat virus”. I vår databas kan man snabbt få en uppskattning över hur många det rör sig om. Med ökade möjligheter till skyddsutrustning och provtagningsmöjligheter i primärvården kommer vi att följa upp dessa patienter, säger hon. Anna Färnert är professor och överläkare för infektionssjukdomar på Karolinska universitetssjukhuset. Hon säger att det är viktigt att belysa att det även finns andra orsaker till exempelvis långvarig feber.

– Det kan absolut vara infektionen som orsakar dessa symtom. Men det finns många andra infektioner, som tuberkulos och andra orsaker till långvarig feber. Symtom som påminner om covid-19. Vi har sett fall där man har väntat för länge med att söka vård för att de har tänkt att de har covid-19. Och så rör det sig i slutändan om en helt annan infektion. Det är ett jätteviktigt budskap, säger hon. Feber kan också vara ett symtom på små blodproppar i lungorna som det nya coronaviruset visat sig kunna ge.

– Det är viktigt att man inte stannar hemma för länge. Man ska inte ha feber i fyra veckor. Det kan röra sig om andra lungförändringar såsom fibros men mer forskning behövs, säger hon.

Allt färre infektioner ses just nu på sjukhusen.

– Det kan vara för att människor väntar hemma länge, det är inte bra.

Men trots långvariga symtom så menar Anna Färnert att det ännu inte finns studier som pekar på att man fortfarande smittar efter åtta veckor.

– Det finns inga studier som har kunnat påvisa virus så länge, säger hon.

I dag har Isabel fortfarande svårt att gå, men andöden är betydligt bättre. Från dag till dag varierar symtomen kraftigt, och hon har som längst varit feberfri i ett par dagar.

Precis som många andra i hennes situation så är hon rädd för att det nya coronaviruset ska föra med sig allvarliga följsjukdomar.

– I går låg jag bara och flämtade, det är olika från dag till dag.

Förmodligen så dör jag inte, men jag vill att min läkare ska kunna

testa mig för att utesluta det värsta, säger hon.

Läkaren Ted Engfeldt på Cityakutens husläkarmottagning har sedan åtta veckor tillbaka gjort allt för att kunna hjälpa Isabel Josephson.

– Den här patientgruppen behöver uppmärksammas mer, det är också min uppfattning att det finns en stor grupp patienter med långdragna förlopp och den bilden blir befast ytterligare i våra kollegiala diskussioner, säger han. Isabel Josephson är lycklig över att hennes barn ska hälsa på under eftermiddagen. Eftersom

att de redan varit sjuka kan hon träffa dem, så länge de inte står för nära varandra.

– Jag vill bara att allt ska bli som vanligt säger hon, och stänger försiktigt sitt fönster.

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

Fakta. Gruppen "Covid-19, Vi som är drabbade"

Facebookgruppen "Covid-19, Vi som är drabbade" hade på fredagen över 5 300 medlemmar.

I gruppen gjordes en undersökning över symtom och hur lång tid folk varit sjuka. En administratör skriver till DN: "Alternativet 7 veckor eller mer var klart mer vanligt än alternativen med 3-4 veckor och 5-6 veckor. Vissa är testade positiva men de flesta verkar inte ha fått testas alls, på grund av inte inlagda på sjukhus. Däremot har många av oss varit på akuten, varit på covidmottagningar och åkt ambulans, men fått återvända hem då vi kan andas själva. Många av oss är trots detta

väldigt sjuka, och naturligtvis oroliga."

"Klart fler har haft förhöjd temperatur och låg feber än hög feber, det är en *enorm* skillnad på hur många som klickat i dessa två alternativ."

Vattenbufflarna Maud och Ellen får bo i naturreservat

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Maud och Ellen är två av få vattenbufflar som finns i Sverige. Under fredagen släpptes de båda ut i Fysingens naturreservat där de har fått det speciella uppdraget som naturvårdare.

– Beroende på hur resultatet blir så hoppas jag på att vi kan få hit en jäkla massa bufflar, säger Martin Olgemar,

vattensamordnare på Länsstyrelsen i Stockholms län.

I Fysingens naturreservat nära Rosersberg backar en traktor försiktigt ner bland våtmarkerna.

Där bak i kärran väntar vattenbufflarna Maud och Ellen på att bli de första att släppas ut i Stockholms län.

I naturreservatet har för mycket vass brett ut sig. Det är negativt för den biologiska mångfalden och färre våtmarksfåglar riskerar att besöka området. Vattenbufflarna har nu fått i uppdrag att vara naturreservatets egna naturvårdare.

Eftersom vattenbuffeln trivs bra långt ut i vattnet är den också perfekt anpassad för att sköta våtmarker. Tanken är att låta Maud och Ellen simma ut en bit och på så vis skapa öppningar och vassfria miljöer där många arter kan trivas. De betar inte bara ovan land utan dyker gärna ner i vattnet efter vass och andra växter på botten.

– Det har gjorts forskningsstudier på dem i Tyskland, Grekland och Estland. Just på strandbeten runt Östersjön och andra sjöar. De har snabbt en väldigt stor effekt när de attackerar miljöer som inga

andra djur går in i och skapar en mycket mer öppen våtmarksmiljö, säger Martin Olgemar.

Med vattenbufflarna blir våtmarken finare, samtidigt som det är ett billigare och bättre alternativ än att använda maskiner, menar Martin Olgemar. – Planen är att bufflarna kommer att gå där varje år istället för att man börjar använda maskiner och skär av allting. Det blir ganska mekaniskt, dyrt och inte alls lika miljövänligt.

Oftast ser man vilda vattenbufflar i exempelvis Asien men Martin

Olgemar berättar att de även trivs i kyligare klimat.

– När man säger vattenbuffel så ser folk den jättestora afrikanska arten framför sig. Med stora horn och attackerad av lejon på savannen, men Maud och Ellen är ganska små och söta.

Vattenbufflar fanns på våra breddgrader innan istiden. De är absolut härdade för vårt klimat och kan till och med gå ut på vintern med sin jättetjocka hud, förklarar han.

Johan Josefsson är ägare och vd av Naturskog, och även ägare av vattenbufflarna. När djurskötarna

öppnar grindarna galopperar

Maud och Ellen genast i väg och dyker ner med mulen rakt i leran.

– Jag trodde att de skulle vara lite mer försiktiga än så, säger Johan Josefsson och skrattar.

Han berättar att han alltid velat hitta nya och miljövänliga sätt att sköta naturen på. Ett naturreservat måste förvaltas och skötas, därför drog pilotprojektet med Maud och Ellen igång när andra kor inte betar de delarna av våtmarken.

– Där tar bufflarna vid, och tanken är att våra highland cattles

ska hjälpas åt tillsammans med Maud och Ellen.

Vattenbuffeln är dessutom härdad mot fästingar.

– De har så tjock hud så när fästingarna försöker att fästa på dem så bildas ett särskilt fett, eller sekret, som inkapslar fästingen så att de dör.

Våtmarker är en av de mest artrika miljöerna och har minskat mycket under de senaste hundra åren. I mälarenregionen finns bara en tiondel av alla våtmarker kvar berättar Jenny Jewert, jordbruksexpert på WWF.

– Läget är akut när en miljon olika arter hotas globalt av utrotning, för att vända den globala trenden så måste vi vända oss lokalt. Så vi stärker den biologiska mångfalden i den här sjön som är en av regionens pärlor, säger hon.

Vattenbufflarna Maud och Ellen plaskar nöjda runt i våtmarkerna med sina runda magar. Till hösten väntas tillskott då båda bufflarna är dräktiga.

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

Barnskötare döms till fängelse för övergrepp mot barn

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Barnskötaren i 40-årsåldern har erkänt att han förgripit sig på flera små barn på en förskola i Botkyrka där han arbetade. På torsdagen dömdes han till två års fängelse.

– Mannen har erkänt alla gärningar. Frågorna i målet har främst gällt hur brotten ska rubriceras och hur påföljden ska bestämmas, säger rättsens

ordförande chefsrådmannen Tore Gissin.

Det var efter ett tips som polisen kunde gripa och anhålla barnskötaren den 26 januari i år.

På en rysk sajt hade någon hittat bilder som såg ut att vara tagna i förskolemiljö. Bilderna spårades sedan till mannens ip-adress. Vid husrannsakan påträffades ett mycket omfattande material av bilder och filmer, enligt domen handlade det om 40 046 bilder och 1 104 videofilmer.

Att granska materialet tog lång tid och arbetet pågick i månader. Vissa av bilderna och filmerna

hade mannen producerat själv på förskolan i Botkyrka där han arbetade som barnskötare. Polisen lyckades identifiera samtliga barn som utsatts för brott. Det handlade enligt åtalet om sammanlagt 13 barn som var tre till sex år vid tiden för brotten. På torsdagen föll domen i Södertörns tingsrätt och mannen döms för ett fall av grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt ofredande, kränkande fotografering, grovt barnpornografibrott och barnpornografibrott till två års fängelse.

– Mannen har erkänt alla gärningar. Frågorna i målet har främst gällt hur brotten ska rubriceras och hur påföljden ska bestämmas, säger rättsens ordförande chefsrådmannen Tore Gissin till DN.

I domen skriver rätten att det av en film framgår att barnskötaren på nära håll filmat under kjolen på ett barn som låg och vilade. Andra barn har filmats och fotograferats på toaletter och i omklädningsrum.

Tingsrätten såg flera försvårande omständigheter, främst att mannen utnyttjat sin ställning

som barnskötare och missbrukat det särskilda förtroende som arbetet innebär och på grund av offrens låga åldrar.

Mannen döms även att betala skadestånd på mellan 10 000 och 50 000 kronor till sammanlagt tolv målsäganden.

Vid gripandet i januari erkände mannen omedelbart. Polisen har berättat att mannen genomgående har varit samarbetsvillig och tillmötesgående under utredningen. Även under rättegången var den åtalade mannen samarbetsvillig enligt chefsrådmannen.

– Att han varit behjälplig under förundersökningen, hjälpt polisen så att det gått fortare, har haft viss betydelse för fängelsestraffets längd, säger Tore Gissin.

När misstankarna mot barnskötaren uppdagades i början av året blev han uppsagd med omedelbar verkan.

Flera föräldrar har riktat hård kritik mot förskolan och bett om att få barnen omplacerade. En pappa som DN har talat med ifrågasätter också hur mannen överhuvudtaget kunde få jobb på förskolan. Innan han fick jobb i Botkyrka arbetade han i över tio

år på en förskola i Ekerö. 2012 polisanmälades han av kommunen för sexuellt ofredande i samband med sitt arbete, men förundersökningen lades ned eftersom det inte gick att styrka brott.

Botkyrka kommun har tidigare anmält sig själv till Skolinspektionen och har ändrat sina rutiner på flera områden, bland annat ska blöjbyten och toalettbesök nu ske med öppen dörr.

Andreas Nordström

andreas.nordstrom@dn.se

Linda Hjertén

linda.hjerten@dn.se

Stora skillnader i barns tandhälsa

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Barn och ungdomar i Stockholms län får allt bättre tänder. De som har kariesskador har sedan 1987 minskat i alla åldersgrupper. Men de är stora skillnader mellan kommuner och stadsdelar. Andelen 3-åringar med karies är 9,2 procent i Rinkeby-Kista men bara 0,9 procent på Kungsholmen och i Vaxholm.

Generellt kan tandhälsan betecknas som mycket god, konstateras i Region Stockholms Tandhälsorapport för 2019. Det är sedan länge åldersgrupperna 3, 7, 13 och 19 år som redovisas. Från och med 2019 samlar Region Stockholm också in uppgifter för 23-åringar då de från och med 2019 omfattas av avgiftsfri tandvård.

Andelen 3-åringar med kariesskadade tänder var 3,6 procent 2019. Det är i stort sett oförändrat sedan 2015. Andelen 3-åringar med kariesskadade

tänder ligger totalt sett på en fortsatt låg nivå.

Andelen 7-åringar med kariesskadade tänder var 27,7 procent 2019, samma värde som 2018. Det är första året sedan 2015 som tandhälsan hos 7-åringar inte har försämrats.

– Vi är jätteglada, det är första året på ganska länge som det ser bra ut i alla åldersgrupper. Det gäller framför allt 7-åringar, det är kul att se resultat av det vi gör, säger Karin Fälldin (C), ordförande i tandvårdsberedningen.

Andelen 13-åringar med kariesskadade tänder var 33,1 procent, vilket är en minskning med 1 procentenhet jämfört med 2018.

Andelen 19-åringar med kariesskadade tänder var 56,1 procent vilket är en förbättring med drygt 1 procentenhet jämfört med 2018. Av de fyllningar som utförs i vuxentandvården görs cirka 75 procent på tidigare lagade tänder, därför är andelen kariesfria 19-åringar en viktig indikator på framtida vårdbehov hos befolkningen.

Socioekonomiska villkor har inom alla hälsoområden stor betydelse, vilket avspeglar sig i skillnaderna för barns och ungas tandhälsa mellan olika geografiska områden.

– Vi ska inte dra alltför stora växlar på förbättringarna, men vi gör otroligt stora insatser i socioekonomiskt utsatta områden, säger Karin Fälldin

Folktandvården fått i uppdrag att utföra riktade insatser i de områden i länet som har störst vårdbehov.

– Vi har delat in regionen i fyra områden efter tandvårdsbehov för att kunna rikta resurser. I område

4, med störst behov, har 10,7 procent av 3-åringarna karies. Men det är en ganska liten grupp, det handlar om 182 barn med karies, säger Karin Fälldin. De allra flesta barn, 84 procent, bor i område 1 och 2, som har minst tandvårdsbehov. De insatser Region Stockholm gör är:
Tandhälsoinformation vid barnavårdscentralen till föräldrar när barnet är omkring 12 månader.
2-åringar kallas till tandvården för undersökning och information i område 3 och 4.

Fluorlackning av vissa tänder vid 7 och 13 års ålder.
Fluorsköljning och tandhälsoinformation i förskoleklass och årskurs 5.
– Vi har också lagt in tandhälsoinformation i hembesöksprogrammet, som ska finnas i alla utsatta områden, säger Karin Fälldin.
2015 startade Akademiskt barntandvårdscenter (ABC) – ett samarbete mellan Regionen, Folktandvården och Tandläkarhögskolan.
– De arbetar med patientnära forskning och har

tandhälsocoacher som ringer upp familjer med barn som har jättemycket karies en gång i månaden och peppar dem. ABC driver också ett projekt på två förskolor på Järvafältet i nordvästra Stockholm där barnen får prata om tänder och borsta i grupp.

– ABC har dessutom ett projekt för tandvårdsrädda ungdomar, där de kan få kognitiv beteendeterapi digitalt. Vi måste hitta fler metoder för hur vi ska nå de barn och ungdomar som har mest karies, säger Karin Fälldin.

Ny forskning visar också att ordningen i syskonskaran spelar roll för tandhälsan. Det äldsta barnet har i regel minst karies. I en stor syskonskara har de yngsta drygt 80 procent högre risk att utveckla karies. Därför har Folktandvården i uppdrag att i områden med stora vårdbehov erbjuda tandhälsoinformation till flerbarnsföräldrar, inte enbart till förstagångsföräldrar.

– Det är viktigt att även det fjärde barnet inte får sötsaker för tidigt och lär sig att borsta tänderna morgon och kväll. Upp till 11–12-årsålder behöver föräldrarna

hjälpa till längst bak, säger Karin Fälldin.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Anders Wallensten: Vi vet ännu inte vilken strategi som är bäst

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Tillsammans med Anders Tegnell står han längst fram för att förklara och försvara - Sveriges strategi i corona-krisen.

Anders Wallensten, den biträdande statsepidemiologen, har på kort tid blivit en av Sveriges viktigaste ledare – och en hyperoffentlig person.

– Det är en smått bisarr tillvaro för någon som är van att jobba på ett kontor, säger han.

Sextio sekunder från nu, säger säkerhetsvakten.

Anders Wallensten, den biträdande statsepidemiologen, kliver upp på scenen på slaget 14. Han greppar fjärrkontrollen till det bildspel med taggiga kurvor han snart ska trycka i gång. Öppningsrepliken är alltid densamma.

– Då går vi direkt till världsläget. Anders Wallensten får ofta samma frågor när han leder Folkhälsomyndighetens

pressträffar, den dagliga presentationen om död och smitta i riket. Han ger också ofta samma svar under direktsändningen, som blivit en oväntad nationell lägereld i karantänernas tid.

”För tidigt att säga.” ”Det återstår att se.” ”Det är en svår fråga.” ”Det är komplext.”

När svenskarna söker visshet och ansvarsutkrävande i en orolig tid, försöker Anders Wallensten betona forskningens eviga osäkerhet och det svårfångade sambandet mellan orsak och verkan.

– Alla vill att det ska vara svart eller vitt. Men så är det ju inte. Det kommer hela tiden ny kunskap om viruset, allt är i rörelse. Och man kan göra lite olika bedömningar av samma kunskapsunderlag, när det saknas tydliga studier. Sådant är svårt att förmedla, säger Anders Wallensten och fortsätter:

– Och så tror jag att det finns en känsla av att lösningarna är enklare än vad de är. Det är den 8 maj. Vi möter honom i vårsolen utanför Folkhälsomyndighetens lokaler i Solna. Wallensten är artig, korrekt

och en smula tillknäppt. Han återkommer flera gånger till hur ointressant han är i sammanhanget, att pandemibekämpningen är ett lagarbete.

Än är det några timmar kvar till dagens pressträff, som Wallensten senare ska kalla ”en extrem insats”. Strax ska han också glänta på dörren till det rum där förberedelserna sker, inför den uppgift som i dag slukar nästan all hans tid.

Att tillsammans med kollegan Anders Tegnell vara ansiktet utåt

för Sveriges strategi i coronakrisen.

Anders W har varit biträdande statsepidemiolog bakom Anders T sedan 2014. Det är normalt en ganska undanskymd tillvaro.

Arbetsuppgifterna är vanligtvis att bidra med expertis i

Folkhälsomyndighetens arbete, studera data på kontoret och kanske ta en och annan intervju om avlägsna eller hanterbara smittor, som zikaviruset i

Brasilien eller legionellabakterier i blomjord.

– Det är klart att jag som biträdande har mindre att göra i

vanliga fall, när Tegnell hinner med att ta det mesta. Nu får jag kliva in lite mer. Och vara mer framför kamerorna, säger Anders Wallensten.

Utför du din nya offentliga roll med glädje, eller känns det som att du tar en smäll för laget?

– Jag tar nog en smäll för laget, säger Anders Wallensten.

Svaret kommer snabbt och tvärsäkert, för första och enda gången under intervjun.

– Jag har egentligen inget emot att framträda, jag har gjort föreläsningar och intervjuer förut.

Men det sker inte utan anspänning.

Anders Wallensten drar med pekfingret utmed sitt skäggstubbiga käkben, som diskuterats ingående och trånande i sociala medier. I den nya offentliga rollen ingår att yttre faktorer också bedöms, som klädsel och utseende. Som när den brittiske vetenskapsjournalisten Tom Chivers twittrade: ”Den verkliga folkhälsorisken är att råka skära sig på hans käklinje.” Wallensten ser märkbart obekvämt ut när jag för saken på tal.

– Alla typer av komplimanger är oftast trevliga. Men det är en dynamik jag inte kunnat föreställa mig. En smått bisarr tillvaro för någon som är van att jobba på kontor, säger Wallensten och flackar med den annars fasta blicken.

– Jag är inte van vid den typen av uppmärksamhet.

Anders Wallensten är uppvuxen i Djursholm norr om Stockholm. Han kommer från en välkänd akademikersläkt. Båda hans föräldrar är läkare och forskare, liksom morfar och farfar.

Modern Kerstin Uvnäs Moberg är en av Sveriges ledande experter på det harmoniskapande hormonet oxytocin, som frisätts vid beröring (ett hormon som det rimligen borde råda akut brist på just nu, i Sveriges alla ensamhushåll).

Fadern Richard Wallensten är ortoped.

– Båda mina föräldrar verkade trivas väldigt bra med sina jobb. Har man förebilder är det lättare att följa efter, säger Anders Wallensten.

I början av 00-talet arbetade han som läkare i Kalmar och fick då nys om ett forskningsprojekt om

influenta hos andfåglar, ett ämne som få brydde sig om vid den tidpunkten. Wallensten studerade virus hos vilda änder vid Ottenby fågelstation på Ölands södra udde och skrev sedan Sveriges första avhandling om fågelinfluenta. 2006 bröt sjukdomen ut i Sverige. Wallenstens kunskaper blev nu mycket eftersökta.

– Det satte nog min karriär, kan man säga. Jag fick hjälpa Socialstyrelsen med beredskapsplaner för smittor mellan djur och människor. Det var så jag kom i kontakt med epidemiologin, säger Wallensten.

Den epidemiologiska världen är liten. Wallenstens handledare under forskningsarbetet var professor Björn Olsen, som varit en av Folkhälsomyndighetens kritiker under coronakrisen. Björn Olsen var en av de 22 forskarna som skåpade ut Sveriges strategi i en uppmärksammas debattartikel i denna tidning, där Folkhälsomyndighetens tjänstemän dömdes ut som talanglösa.

Wallensten ser oberörd ut när jag frågar om saken

– Jag tycker jättebra om Björn.
Det visar att vi har högt i tak i

Sverige, att folk får komma till tals. Att det finns olika åsikter är inte konstigt. Man kan läsa samma data och komma till olika slutsatser. Då uppstår olika läger. Men det har ju inget med min privata relation till Björn att göra, säger Wallensten.

Det diplomatiska svaret är inte överraskande. När jag tidigare frågat om vilket av hans personlighetsdrag som passar bäst i hans yrkesroll, så nämner han ”sin diplomatiska sida”.

– Jag kommer gärna med förslag. Men jag lyssnar noga också. Och

försöker hitta vägar framåt, säger Wallensten.

Det svenska vägvalet har varit på allas läppar under våren 2020, både i Sverige och utomlands. Tillskyndarna pekar på att många europeiska länder nu gradvis närmar sig den svenska linjen, med öppna skolor och större individuell frihet.

Kritikerna trycker på den svenska smärtpunkten – att smittan tagit sig in på äldreboendena. Och på att de svenska dödstalen är betydligt högre än grannländernas räknat per capita.

Vad kunde Sverige ha gjort annorlunda, under den tidiga fasen i februari och början av mars då vägvalen gjordes?

– Det är för tidigt att titta på det. Utbrottet pågår fortfarande. Vi vet ännu inte vilken strategi som är bäst, säger Wallensten.

– Men det är olyckligt att det blivit så olika i olika länder. Under svininfluensan var världen mer samordnad. Vi stängde inte gränser. Vi jobbade genom de internationella organisationerna mer tydligt.

Varför blev det inte ett mer samordnat svar?

– Det var dels att Kina i vintras tog till smittskyddsåtgärder som aldrig provats tidigare i modern tid, med mycket drastiska nedstängningar. Sen när smittan nådde Europa, blev läget väldigt allvarligt i Italien och då valde man samma väg där. Och sen blev det dominoeffekter därifrån. Mer samordning internationellt hade varit att föredra, säger Wallensten.

Många av invändningarna mot Folkhälsomyndighetens linje kan sammanfattas med en längtan efter säkerhetsmarginaler. Smittan är ju så otäck. Varför ska

då inte försiktighetsprincipen råda? Även om det saknas otvetydiga studier om till exempel nyttan av munskydd eller risken för smitta utan symtom?

– Jag kan absolut förstå att människor tänker att lite extra försiktighet inte kan skada i ett osäkert läge. Men det är ju under förutsättning att det inte finns andra nackdelar med olika åtgärder. En fråga kan verka enkel, men sen när saker ska genomföras så finns det en massa problem som kan dyka upp, säger Wallensten.

– Användandet av munskydd till exempel kanske kräver utbildningar, utbildningar som inte finns nu. Eller så kanske munskydd leder till att man slappnar av med den basala hygien, sådana saker, säger Wallensten.

Men länder som Tyskland och Frankrike förordar ju munskydd, länder som vi ofta anser vara föredömliga?

– Men alla länder har inte gjort det, det är inte så att Sverige är helt unikt.

– Det är skillnad på individnivå och populationens nivå. Även om

det kan fungera för en enskild så kanske det inte fungerar i ett helt samhälle, säger Anders Wallensten.

Plötsligt kliver Johan Giesecke fram för att hälsa, den tidigare statsepidemiologen som numera är kontrakterad konsult på Folkhälsomyndigheten. Vi börjar prata om utrotningen av smittkoppor, eftersom det just denna dag, den 8 maj, har gått 40 år sedan smittkopporna besegrades. Den hittills enda farsot som människan lyckats utplåna helt.

Giesecke och Wallensten kommer snabbt in på polio, ett annat gissel som var på vippen att utrotas bara för några år sedan.

– Men nu blir poliofallen fler. Också mässlingen går upp igen, säger Giesecke.

Wallensten vänder sig till mig.

– Om man ska gå in på den breda bilden, så är detta också en effekt av coronapandemin, säger han.

– Just nu är det svårare att bekämpa andra sjukdomar. Det är en problematik vi nog kommer prata mer om senare.

Klockan är 13, en timme kvar till pressträffen. Vi går in i

Folkhälsomyndighetens korridorer, som pryds av Lennart Nilssons utomjordiskt vackra mikroskopbilder av olika virus. Vi är på väg till det så kallade Epi-mötet, där

Folkhälsomyndighetens epidemiologiska utredare går igenom färska data inför dagens presentation.

Anders och Anders är på plats. De konstaterar att kurvorna långsamt sjunker, men från en hög nivå. Läget är fortfarande ansträngt, men tendensen är försiktigt positiv.

Anders Wallensten sitter framåtlutad med koncentrerad min.

Anders Tegnell halvligger i sin kontorsstol.

Statsepidemiologerna bestämmer att regioner utanför Stockholm ska omnämnas denna dag. ”Jag börjar få mejl om Stockholmsfixering”, säger Anders Tegnell.

Presschefen Christer Janson förutspår många frågor om tester: ”Det är ett högt tryck på det nu.” ”Något mer som bubblar för dagen?” frågar Wallensten.

”Det är lite mer vakter i dag, också uniformerade poliser”, säger presschefen.

Anders Tegnell nyser plötsligt ljudligt.

I en oväntat snabb rörelse, likt en bordtennisspelare som drämmer i väg en forehand, fångar Tegnell nysningen i armvecket, helt enligt reglementet.

Vi följer sedan Wallensten på en rask promenad till presskonferenslokalen, i en röd tegelbyggnad på Karolinska Institutets vidsträckta campusområde. Där möter han de andra

myndighetsrepresentanterna som ska medverka. Taha Alexandersson och Iréne Nilsson Carlsson från Socialstyrelsen och Anneli Bergholm Söder från MSB.

De har ett kort avstämningsmöte en trappa upp, i ett övergivet konferensrum utan möbler. I fönstren skymtar urdruckna läskburkar och pappersmuggar med gulnat kaffe. Det är svårt att föreställa sig en mindre glamorös uppvärmningsplats inför en direktsändning med miljonpublik.

På slaget 14 kliver de in framför kamerorna. Anders Wallensten börjar som alltid med världsläget. 269 000 döda i världen. 144 000 döda i Europa. 3 175 döda i Sverige.

Epidemiologer studerar alltid populationer snarare än enskilda patienter. Helikopterperspektivet är en pedagogisk utmaning. Hur ska man förmedla daglig statistik om döda och svårt sjuka, utan att låta som en avtrubbad politruk? Jag frågade Anders Wallensten om saken före pressträffen. Han är medveten om att budskapet kan framstå som krasst.

– Ja, absolut. Vi presenterar ju en bild över antalet fall och antalet avlidna, det kan framstå som känslokallt. Man tar ju bort individerna, tragiska öden och alla ledsna anhöriga.

– Det kan jag verkligen kämpa med. Hur ska jag göra detta på ett bra sätt? Statistiken är ju samtidigt det verktyg vi har.

Presskonferensen fortskrider.

Wallensten är oavbrutet korrekt.

Möjligen blir han lite kort i tonen när en journalist från sajten

Nyheter Idag (den ende i rummet som bär munskydd) börjar fråga om dödlighet bland olika etniska

grupper – och om det finns siffror där man ”rensat från socioekonomiska skillnader”.

– Att det skulle vara genetiska skillnader då, eller vad tänker du?

Vi har inte tittat på det på det sättet, säger Wallensten med stenansikte.

Pressträffen pågår i 40 minuter.

Sedan väntar enskilda intervjuer i en dryg timme till. Wallensten vandrar mellan mediebolagens mikrofoner.

Hur trött är du efter pressträffarna?

– Då känner man sig manglad, det måste jag säga. Presentationen vi

gör och frågorna i rummet är ganska hanterbara. Men sen kommer ju en vända till, med enskilda intervjuer, där fjorton journalister står på led och väntar. Man känner sig ganska utsatt, säger Wallensten.

Efter pressträffarna väntar nästan alltid ett träningspass. Wallensten tränar varje dag. Genom åren har han ägnat sig mycket åt uthållighet över långa distanser – cykling, simning, löpning.

– Jag behöver träna för att rensa skallen, säger han.

När detta är över kommer ansvarsutkrävandet förmodligen

att hamna hos er, snarare än hos politikerna. Vad tänker du om det?

– Det är inget som vi har valt, utan det är något som ingår i rollen. Men vi arbetar efter principer som vi tror på, efter vetenskapliga principer. Det är det bästa vi kan göra just nu.

Johar Bendjelloul

johar.bendjelloul@dn.se

Anders

Wallensten

Född: 22 januari 1974 i

Stockholm. Uppvuxen i

Djursholm.

Familj: Tre barn mellan 10 och 15 år. En syster, tre halvbröder, en halvsyster. Mor och far, som båda är läkare och forskare.

Karriär: Inledde sin bana som läkare. Skrev Sveriges första doktorsavhandling om fågelinfluensan 2005. Jobbade vid Englands smittskyddsmyndighet 2007–2009. Verksam som överläkare och epidemiolog vid dåvarande Smittskyddsinstitutet 2009–2013. Biträdande stats-epidemiolog vid Folkhälsomyndigheten från 2014.

Oro påverkar sömnen.

Här är sex frågor att ställa till dig själv om du sover dåligt

LÖRDAG 16 MAJ 2020

**I sömnen får hjärnan vila, -
sortera alla intryck från dagen
och göra oss redo för nästa
dag. Men hur påverkas sömnen
av att vi lever i oroliga tider?
Och kan man göra något för att
förbättra förutsättningarna för
en god natts sömn?**

Förr i tiden var det vanligt att man sov i två omgångar. Det är i alla fall vad antropologer tror efter att ha analyserat texter från förr i tiden.

– Man somnade, sov cirka fyra timmar och vaknade. Det gör man efter fyra timmar, för då har man fått sitt behov av djupsömn tillfredsställt, berättar Torbjörn Åkerstedt, senior professor som i många år forskat på sömn och sömnkvalitet vid Karolinska institutet och Stockholms universitet.

Men att vara vaken på natten slösar energi som gör att man kommer behöva sova på dagen i stället. Därför fortsatte man sova efter en stund av vakenhet.

Det gav upphov till att man kallade sömnen för första och andra sömnen.

I moderna tider har tiden för sänggåendet förskjutits och tidsfönstret för sömnen blivit mindre – nu sover vi oftast i ett sjuk.

Dagens människor har fokus på att sköta sin så kallade sömnhygien – att se till att sova bra. Hur kan sömnen påverkas av att vi lever i oroliga tider? Den vanligaste orsaken till störd sömn är stress – eller snarare oron som är förenad med den.

– En orolig hjärna är en uppvarvad hjärna, som dessutom har hög ämnesomsättning. En förutsättning för att man ska somna är att man har låg ämnesomsättning, säger Torbjörn Åkerstedt.

Det gör dessutom att man lättare vaknar på natten, och påverkar drömsömnen negativt.

Normalt brukar man i första hand råda personer som har dålig sömn på grund av stress att få bort orsaken till stressen, som till exempel att förändra arbetssituationen.

– Vi vet inte hur det ser ut just nu, men jag är rätt övertygad om att det finns en massa oroliga människor som sover sämre i de här dagarna.

Men det finns saker du kan göra för att underlätta för sömnen. Här är sex frågor att ställa dig:

1 Hur lever du på dagen?

Den bästa förutsättningen för natten skapas under dagen. Vår biologiska klocka, som reglerar sömn och vakenhet, fungerar som bäst när kroppen får vara ute i dagsljus så mycket som möjligt på dagen. Då stabiliseras den.

På dagen är det dessutom bra att vara fysiskt aktiv. Det förbättrar sömnen generellt.

– Och naturligtvis handlar det om att ha regelbundna tider. Hjärnan vet när den ska sova. Den förväntar sig sömn en viss tid och kommer den inte då så börjar den syssla med annat, säger Torbjörn Åkerstedt.

Hjärnan blir helt enkelt förvirrad, eftersom oregelbundenheten i sig gör det svårt för hjärnan att förbereda sömnen.

2 Hur funktionellt är ditt sovrum?

Det låter självklart – men är viktigt. Att ha ett mörkt, tyst och svalt sovrum är det bästa för sömnen. Normalt är våra lägenheter och hus varmare än de ideala 14–18 graderna som ett sovrum bör ha.

Störs man av trafikbuller eller ljus – testa öronproppar och en sovmask. Det kan underlätta.

Det brukar också rekommenderas att låta sovrummet vara just ett sovrum. Försök att inte jobba i sängen eller ha andra distraktioner i närheten.

– Man kan också rekommendera avslappning. Men det är nästan

lite cyniskt, för det är inte lätt att slappna av när man oroar sig. Man kan försöka, men det är inte lätt.

3 Vad gör du innan du går och lägger dig?

Även om du går och lägger dig samma tid varje dag behöver hjärnan en stund att varva ned. Ett tips är därför att undvika för många intryck precis före sömnen.

– Undvik också alkohol i större mängder och tobak, som är uppiggande. Naturligtvis även koffein.

För en frisk vuxen tar det generellt sex timmar för kroppen att bryta ned hälften av koffeinet man får i sig. Räkna därför bakåt när du bör dricka din sista kopp kaffe.

Är man uppe i varv så kommer det att påverka, säger Torbjörn Åkerstedt.

– Det är samma sak med fysisk aktivitet – gör man tio armhävningar precis innan man går och lägger sig så kommer det ta längre tid att somna för hjärnan blir uppiggad av ansträngningen.

4 Hur möter du vargtimmen?

Det är inte alls ovanligt att vakna på natten, men de flesta somnar igen utan att märka något. Men vissa har svårt att somna om.

Rutinmässigt i behandlingar rekommenderar man patienter med sömnproblem att inte ligga kvar i sängen och försöka somna om. Det är lätt att man vaknar, börjar tänka eller blir irriterad, och hjärnan drar iväg och kommer upp i varv. Det gör det naturligt svårt att somna om.

– Då är det bättre att bryta den situationen och kliva upp och göra något annat. Det spelar nästan ingen roll vad, så länge det inte är

för uppiggande, bara hjärnan får något annat att sysselsätta sig med och inte går tillbaka till de här tankarna.

Varm mjölk och andra huskurer verkar inte i sig hjälpa speciellt mycket.

– Jag skulle nog rekommendera kallt vatten i stället för varm dryck, för att kyla av lite, säger Torbjörn Åkerstedt.

– Att läsa något lagom ointressant är också väldigt bra. Ögonen blir trötta efter ett tag, det brukar hjälpa till när man ska försöka somna.

5 Klarar du dig på fyra timmar?

De flesta känner hur en natt med få timmars sömn tar ut sin rätt dagen efter. Säkert har du dock hört personer som hävdar att de bara behöver fyra till fem timmars sömn per natt.

– Ytterst få klarar att sova bara fyra timmar per natt, säger Torbjörn Åkerstedt.

Det är svårt att säga exakt hur många timmar man behöver sova. Det man brukar nämna är att personer som sover mindre än sex timmar per natt har en förhöjd mortalitet, alltså en ökad risk att dö i förtid. Men det gäller även i

grupper som sover mer än nio timmar per natt.

– Både för lång och för kort sömn är förknippade med förhöjd mortalitet, men förmodligen på grund av olika skäl.

Man ska dock komma ihåg att när det gäller sömnbehov hos människan är den individuell och förändras genom livet. Bebisar sover väldigt mycket, äldre personer behöver sova mindre. Sömnbehovet är dessutom troligen ärftligt, berättar Torbjörn Åkerstedt.

– En del är bara mycket effektiva sovare av ärftliga skäl och klarar

sig på fem och en halv timme. Men det är inte så många som gör det. De flesta, säkert två tredjedelar av befolkningen, behöver mellan sex till åtta timmars sömn per natt. De flesta har en lagom sömnnivå för att hålla sig funktionella. Minskar man den med två timmar så märker man ofta tydliga effekter, och tydligast på eftermiddagen när man hunnit vara vaken ett tag.

6 Är du lättirriterad och har fått dåligt minne?

Då kan det vara dags att söka hjälp. Det vedertagna sättet att avgöra hur dålig sömnen är, är att se hur man fungerar på dagen. – Frågar man befolkningen om de har svårt att somna någon gång i veckan, så svarar kanske 30 till 35 procent ja. Men å andra sidan tycker de att det fungerar helt okej, säger Torbjörn Åkerstedt. Det är först när man börjar märka effekter som att man är trött, har dåligt minne och lätt blir irriterad som människor känner behov av att få hjälp.

Man behöver inte oroa sig så mycket om man vaknar ibland

och har svårt och somna, så länge man mår bra?

– Ja, så är det. Här spelar också ålder in. Med ökad ålder behöver man mindre sömn. Man blir alltså betydligt piggare med ökad ålder trots att man faktiskt vaknar oftare, säger han.

Det har även noterats i studier, där Torbjörn Åkerstedt och hans forskarkollegor undersökt sömnen fysiologiskt. Äldre människor vaknar då och då, men det har ingen effekt på hur de mår på dagen.

– Därför tycker många äldre personer att de mår alldeles

utmärkt, jämfört med 25–30-åringar som har ett stort sömnbehov. De blir drabbade ganska kraftigt av sömnbrist.

Sofie Österström

sofie.osterstrom@dn.se

Dorotea Malmegård: Den dagen blev jag varse hur fort det gick

LÖRDAG 16 MAJ 2020

Krog-Stockholm hade surrat hela vintern. Men när Dorotea Malmegård och Viktor Lejon äntligen öppnade sin första egna restaurang, stod corona-krisen utanför dörren. Från en dag till en annan började borden bokas av. Vad gör man då med kylen full av mat? Här

är historien om deras restaurangdröm.

Personalen är förväntansfull, väggarna ombonat mörkblå och i taket svävar små luftballonger. Det är den 5 februari 2020 och restaurang Doma ska strax öppna och ta emot betalande gäster för första gången.

På Instagram har det i flera månader gått att följa hur den lilla restaurangen växer fram. I första inlägget skriver Dorotea Malmegård och Viktor Lejon: ”Vi har kämpat med vårt företag i snart 6 år, vi har klivit på nitlotter men rest oss igen och snaaaaaart

är slaget vunnet. Man ska inte svära men JÄVLAR vad vi längtar!!”

Dorotea Malmegård, eller Tea som hon oftast kallas, och Viktor Lejon blir ett par redan när hon som nittonåring gör sin första praktik på Edsbacka krog. Hon är en målmedveten Östermalmstjej, hyfsad i skolan men reder sig bra i de stundtals tuffa restaurangmiljöerna. Han är från Tranås, minst lika målinriktad men mer tystlåten.

I Teas hem var ingen intresserad av mat, det var hos kompisar hon

upptäckte hur lax kan smaka, och glädjen i vällagad mat.

– Hemma hos oss orkade ingen inte vänta på att ugnen skulle bli varm, så vi mikrade fisken direkt från frysen. Oftast var den lite kall i mitten men det gick bra ändå. Men när hon hamnade i köket kände hon direkt att det var hennes grej, hon hade lätt att ta instruktioner, kunde fokusera och vara noggrann.

Tea går ett år på kockskola i London innan det är dags för den första praktiken. Hon siktar högt, på Sveriges vid den tiden enda tvåstjärniga restaurang. Efter den

sommaren löper hennes och Viktor Lejons vägar parallellt. De jobbar i Stockholm, de jobbar en sväng i New York, de flyttar tillbaka till Stockholm. Hon i ett kök, och han i ett annat. Ibland jobbar de på samma ställen, men han som kock och hon som konditor.

– När man jobbar i restaurangbranschen jobbar man mycket och på udda tider, så vi insåg snabbt att enda sättet att träffas var om vi jobbade på samma ställe. Men eftersom vi hade olika arbetsuppgifter behövde vi inte slita på varandra.

I början på 2014 lämnar de sina jobb på Operakällaren och smyger i gång en hemmarestaurang i lägenheten. I stället för att vara beroende av arbetsgivare vill de sköta sig själva, göra sina egna val och skapa en helhet de kan stå för. Den blir snabbt en succé men när sonen Truls föds ett par år senare styr de om till catering medan de planerar för att öppna egen restaurang, på riktigt. När det finns möjlighet att ta över ett gammalt tryckeri i bottenvåningen på huset där de bor nappar Tea Malmegård och Viktor Lejon.

Dorotea är den som syns, är ansiktet utåt. Ständigt glad, med tävlingsinstinkt och femtiotalfrisyr tar hon nästan hem vinsten i ett bakprogram i tv, hon ger ut en kokbok, frontar tidningsintervjuer och gör spektakulära tårter och bakverk på beställning. Men även om restaurangen döps efter henne, Do som i Dorotea och Ma som i Malmegård, är den ett familjeprojekt.

– Jag har tagit mycket plats i offentligheten, medan han har varit den som stöttat i bakgrunden, säger Tea

Malmegård. Det är noll konkurrens mellan oss och både vår familj och restaurangen är en verklig laginsats.

Viktor Lejon, som parallellt med matlagandet snickrar möbler, har tillverkat stora delar av inredningen, och från odlingarna på sommarstället ska man hämta frukt, bär och grönsaker. Under hela renoveringen får Truls och lillebror Love hänga med på byggmöten och när det börjar dra ihop sig somnar de i pyjamas på restaurangens soffor.

Tonen i inläggen på sociala medier är varm och med glimten i

ögat, och Tea bjussar både på bakom kulissen-inblickar och på misslyckanden, följarna är entusiastiska. Bilder på färgprover varvas med inredning som landar, familjen som kollar kakel en lördagskväll, provlagning av rätter till menyn. Ljudabsorbenter och jublet när tillståndet för alkoholservering kommer.

I slutet av januari är nästan allt på plats – hemsidan och skylten är det sista som kommer upp. Tea skriver:

”Sista provmiddagen är avklarad! Känns roligt, nervöst och spännande inför nästa vecka men

innan dess så måste vi först tacka av alla inblandade i detta 18 månader långa projekt så i morgon blir det taklagsfest!” Tea Malmegård har ett brett kontaktnät, och Stockholms krogvärld surrar upphetsat inför öppningen. Foodies lägger ut bilder från provmiddagar, tidningarna skriver. Doma är en av vårens mest efterlängttade restaurangöppningar, och största problemet är – liksom för många krogar – att få tag på bra personal. Borden bokas i snabb takt, plötsligt är alla bord fulla helgerna två tre månader framåt.

– Jag hade hoppats att det skulle finnas lite fler bord som var lediga, så att det blev mer kvarterskrogstämning, säger Dorotea Malmegård. Men det problemet har vi inte längre. ”Lediga platser ikväll”, står det plötsligt i ett inlägg som Tea lägger ut på sociala medier. Det är en lördag i början av mars och mängder av sportlovsfirare har nyligen kommit hem från italienska Alperna. Några dagar senare avslutar Tea ett inlägg med ”Och sitter du möjligtvis i karantän och har en bokning här eller på någon annan

restaurang se till att BOKA AV ditt bord så att du kan ge din plats till någon annan. Med vänlig hälsning, Restaurangindustrin.” Covid -19 har drabbat Sverige, och några av de första att märka konsekvenserna är restaurangbranschen. På några få dagar försvinner gästerna, omsättningen går ner med 50, 80, ja till och med 95 procent på vissa ställen. Att boka av för att någon annan ska kunna få bordet är meningslöst. Det finns ju ingen annan som vill ha det. På Nybrogatan står Viktor och Tea

med en tom restaurang men gott om personal och råvaror.

”Vi fattar till 100% varför ni bokar av”, skriver de på Domas instagram. ”Så jävulskt trist är vad den här situationen är. Vi har rätt mycket ekologisk svingod kaviar från rysk stör på lager.... En färskvara som inte skulle klara 14 dagars stängning. Därför kommer vi från och med i morgon sälja våra sötpotatisblinis med en burk kaviar 20 g och lättvispad smetana med valnötsolja från vår monter som vi öppnar upp från 15 i morgon. Hoppas vi ses då!”

– Det var den dagen jag blev varse vad som höll på att hända och hur fort det gick. Jag insåg hur mycket vi hade i kylar och frysar, att bokningarna inte såg ut som de brukade och hur mycket pengar vi skulle förlora om vi inte kunde sälja det.

All kaviar säljer slut, de måste till och med beställa mer.

Inläggen som följer handlar också om mat att ta med. Gulärtsfalaffel, en helgkasse med ostchips och lemonad, egengjord ravioli fylld med rostad rotselleri och jordärtskocka tillsammans med

”livets godaste sås”. De är peppiga, spexiga och känslofyllda.
– Det känns som om man säljer ut hela stället, och sig själv, på sociala medier just nu, men det är så sjukt viktigt, säger Dorotea Malmegård. Läger man upp dagens take away i tid säljer man slut. Om det kommer upp för sent, eller inte är tillräckligt säljigt, blir det över.

Tea och Viktor tvingas varsla tre personer i personalen, jobbar femtontimmarspass i restaurangen medan de har barnvakt för sönerna Truls och Love fem dagar i veckan. Det är

fysiskt slitigt men också mentalt påfrestande att hela tiden hålla humöret uppe och locka kunderna till restaurangen.

– Jag måste vara 300 procent energisk hela tiden, och dessutom sköta kommunikationen utåt: ”Nu har vi det här – det är så himla härligt!” Man har ju inte hur mycket energi som helst och nu börjar jag känna mig helt slut, säger Tea.

I sociala medier sprids kampanjer som #supportyourlocal och #vartannatbord för att stötta krogarna och visa att man är en restaurang som tar ansvar.

Uppfinningsrikedomen har inga gränser, och många förslag handlar om hur man kan hitta lösningar där restaurangerna inte går miste om den inkomstbringande alkoholförsäljningen.

De stora aktörerna drar sig ur tidigt, stänger enheter, varslar personal. De små krögarna kämpar på. På sociala medier kan man följa desperationen i realtid, de bönar och ber om gästernas stöd, de auktionerar ut sig själva, de redovisar försäljningsnedgångar, de vittnar om hur flitigt de städar, de citerar

Folkhälsomyndighetens råd ”stanna hemma om du är sjuk” – inte sällan med undertonen ”Men gå för guds skull ut om du är frisk om du vill ha några restauranger kvar när krisen är över. Eller köp åtminstone take away.”

Det främsta hotet mot de stora aktörerna är ett minskande kassaflöde; för de mindre krögarna kan det sluta med personlig konkurs.

Kockar och krögare går ut och efterlyser krispaket och riktade satsningar, i en artikel i tidningen Besöksliv beskriver krögaren

Danyel Couet situationen som ”ett världskrig”.

I stället kommer nya restriktioner från Folkhälsomyndigheten för att minska trängseln och stoppa smittan.

– Jag önskar att direktiven var tydligare, och att man kunde få veta om kraven kommer att skärpas ännu mer framöver, säger Tea Malmegård veckan efter beslutet. Nu är det mycket fri tolkning, folk hör av sig och ifrågasätter om vi har anpassat lokalen tillräckligt.

Doma har plats för 48 sittande gäster i platsbyggda bås och soffor

och kan inte möblera om borden på ett enkelt sätt. Före krisen serverade de mellan 70 och 80 måltider per dag, i slutet av mars låg den siffran enligt Tea på 25–35 måltider per dag.

– Och de var ju utspridda på två olika sittningar, så det var få gäster i lokalen samtidigt.

Fortsätter det så här går det snart inte att bedriva en verksamhet som når något slags break even – och då menar jag inte vinstdrivande, utan bara går runt. Med kort varsel beslutar Tea Malmegård och Viktor Lejon att Doma ska hålla stängt över

påskveckan. Enligt planen hade de egentligen tänkt smyga i gång luncherna men i stället stänger de ett par extra dagar, för att hämta andan och utvärdera läget.

– Det var ganska skönt att få stänga den där dörren i några dagar. Jag tror att det var en helt nödvändig återhämtning, säger Tea och fortsätter:

– Man bli så utmattad av att bara jobba, jobba, jobba för inga gäster. Jag hade ju tänkt att vi skulle kunna ha någon sorts struktur vid det här laget, dela upp dagarna så att vi kunde turas om att vara hemma med barnen. Men i stället

är det som ett pussel där någon kastar bort bitarna hela tiden.

En dag har de sex gäster, och är tre som jobbar. För att personalen ska ha något att göra sätter Dorotea ihop en ”helgkasse”, med hummersoppa, nässelaioli och brioche. De säljer sex stycken. Dagen efter är en söndag, och restaurangen är stängd, men Tea och Viktor måste ändå jobba och ta hand om resterna från de osålda kassarna. Finns det någon som vill betala för dem men skänka dem till någon bättre behövande? Ska de i så fall köra ut dem, hitta någon annan som kan

köra eller anlita en budfirma?
Eller ska de bara frysa alltihopa
och låta den lyxiga
hummersoppan bli lyxig
personalmat?

– Vi hade inte tänkt ha hämtmat,
utan fick ställa om snabbt.

Egentligen tror jag att vi går back
på det, det är för dåligt tryck, man
har det ju för att hålla personalen
sysselsatt. Borde vi sluta med take
away-kassarna för att de inte går
tillräckligt bra? Om vi bara kör i
matsalen så räcker det med att jag
och Viktor jobbar, ska vi sparka all
personal då – för att vi inte ens
har råd att permittera dem?

Under påsken, inför löning och
valborg rapporteras det mycket
om trängsel på restaurangernas
uteserveringar. Vädret är härligt
och studenternas mösspåtagning
närmar sig. Utökade kontroller
görs, flera restauranger får
varningar och sista helgen i april
får fem ställen i Stockholm stänga
för att de inte följer reglerna om
social distansering.

Utanför Doma är det ingen vidare
trängsel, där står tre stolar
uppställda på rad.

– Vi har ansökt om en
uteservering med 48 platser,
berättar Dorotea Malmegård. Men

med de nya reglerna kommer vi att få plats med kanske 22 gäster. Så frågan är om det är värt att bygga upp den? Vi har ju beräknat kostnaden för uteservering utifrån en viss omsättning – och nu är vi glada om det går att få en tredjedel. Så vi kanske struntar i det.

För krögarna räcker det inte att längre att möblera glest och se till så att gästerna inte blir överförfriskade. De måste också hålla koll så att glada gäster inte flyttar bord och stolar så att sällskapen hamnar för nära varandra. Dorotea Malmegård

tycker att de tar sitt ansvar på restaurangen.

– Om folk i personalen har varit sjuka så får de inte komma tillbaka förrän de varit symtomfria i två veckor. Men det är ju omöjligt att fråga alla gäster som kliver in i restaurangen om de varit sjuka, om de har haft symtom. Man förväntar sig att alla tar sitt ansvar och följer de hårda restriktioner och riktlinjer som ges.

I krisens mörker finns det ändå en ljusning: Sammanhållningen i restaurangbranschen.

– Under hela min karriär har jag varit mån om att vårda relationen till andra restauranger och krögare, och den tycker jag bara blir finare och djupare. Varje morgon ringer jag runt till lite restaurangkompisar så att vi kan beklaga oss över situationen, men då ger vi också stöd och push till varandra.

Hon tycker också att det är viktigt att stötta kollegerna konkret, och går gärna ut för att äta lunch eller ta en öl.

– Jag har kompisar som sitter hemma i karantän som tycker att jag är respektlös. Men när man

varit med om att ens livsdröm bara förtvinat får man sådan respekt för dem som varit i gång så mycket längre. Så för mig är det ett medel att orka kämpa vidare. Att se folk! Att se att folk fortfarande vill gå ut!

Hon ser också tecken på att läget verkar stabiliseras lite, i stället för att boka av ställer man om och anpassar sig efter de nya förutsättningarna. Till exempel har flera sällskap som planerat stora bröllop tänkt om och gjort en mindre variant.

– Vi har två tre sådana sällskap de närmaste månaderna, när de i

stället för att göra ett bröllop för 120 gäster blir tolv. Och då kommer de till oss! Det är fint att kunna bidra till en så viktig dag, även om den inte kan bli som de hade förväntat sig. Sedan tror jag att det kommer att bli en riktig bröllopsboom år 2021.

Doroteas och Viktors relation påverkas också av krisen.

– Det är inte den mest romantiska perioden i vårt liv, men vårt förhållande är i nöd och lust, även om vi inte är gifta. Vi har varandra och ett hopp om att det kommer att gå över.

En måndag i början av maj tar Viktor och Tea med personalen ut i skärgården. På bilderna på Instagram äter de vit sparris med brödkrutonger, nässlor och violer mot ett blått hav.

– Det går väldigt snabbt att tappa glöden när man står med de där take away-boxarna, säger Dorotea Malmegård. Det är någon form av trygghet ändå, att alla sitter i samma båt. Jag försöker lyfta blicken, det här är större än jag och vi och Doma.

Elin Peters

elin.peters@dn.se

”Coronakrisen mer oroande för dem som går till jobbet”

SÖNDAG 17 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200517

Skillnaderna är stora mellan de som under coronakrisen arbetar som vanligt och de som arbetar hemifrån. Bland annat är de som arbetar som vanligt mer oroade över att Sverige skadas av coronakrisen och anser i högre grad att vi själva bör lösa vårt eget lands problem. Det visar vår nya undersökning, skriver

forskarna Bi Puranen, Tomas Axelson och Jonas Stier.

Sex av tio tillfrågade svenskar, 61 procent, har hittills fortsatt att jobba under coronakrisen, enligt en undersökning som Novus har gjort på uppdrag av Institutet för framtidsstudier, Högskolan Dalarna och Mälardalens högskola. Det är bara 7 procentenheter färre än andelen som normalt arbetar i Sverige. Lite drygt hälften av de som jobbar har åkt till sin arbetsplats som vanligt medan den andra knappa halvan har arbetat hemifrån.

Närmare en tredjedel (32 procent) av de tillfrågade är oroade för att Sverige som land blir allvarligt skadat av denna kris, medan en dryg femtedel (22 procent) tror precis tvärtom – att vi går kraftigt stärkta ur krisen. Övriga är osäkra.

Här finns uppenbara risker för en polarisering som kan komma att påverka inte bara den politiska debatten, utan också vår syn på framtiden, vår vilja att tänka och planera post-corona – inte minst inom näringsliv och utbildning. Undersökningen bekräftar bilden av ett samhälle där tilliten till

myndigheter och hälso- och sjukvården är mycket stor. Hela 56 procent av de tillfrågade är inte oroliga för att själva drabbas av viruset. Dessutom tror 17 procent av de tillfrågade att de redan haft sjukdomen och var tredje uppger att de har haft lindriga symtom. Risken är därmed uppenbar att den nödvändiga försiktigheten och respekten för pandemin viker. När vi har delat upp svaren mellan de som arbetar hemma och de som går till jobbet som vanligt, hittar vi i den senare gruppen i första hand de som är verksamma inom vård och

omsorg (åtta av tio) men även inom transport, handel, service och bygg/anläggning.

De som arbetar hemifrån återfinns inom medierna, reklam, bank, försäkring, data/it, konsulter, kultur, idrott och offentlig förvaltning. Inom utbildningssektorn är det mer jämnt fördelat, med en viss övervikt för att arbeta som vanligt, vilket är logiskt med tanke på att delar av utbildningsväsendet har förblivit öppna.

Undersökningen har en bra representativitet vad gäller bakgrundsvariabler såsom ålder,

kön, utbildning och yrke. Däremot saknas ett representativt urval av utrikes födda. Om dessa ingick, skulle sannolikt andelen som arbetar som vanligt vara ännu högre, med tanke på att många utrikesfödda arbetar inom service, handel samt vård och omsorg. I gruppen som arbetar hemifrån återfinns fler som är högutbildade, har högre inkomster och som arbetar inom staten och den ideella eller idéburna sektorn. De innehar dessutom oftare chefsbefattningar – en mer privilegierad grupp på arbetsmarknaden, skulle man

kunna fastslå. Detta är sannolikt en av förklaringarna till en tydlig skillnad i synen på hur myndigheterna skött sitt arbete; gruppen som går till jobbet som vanligt anser i mindre utsträckning att hälso- och sjukvården liksom Folkhälsomyndigheten har skött sig mycket bra.

På flera andra sätt är skillnaderna stora mellan de som arbetar som vanligt och de som arbetar hemifrån. De som arbetar som vanligt är mer oroade över att Sverige skadas av coronakrisen. När det handlar om politiska

prioriteringar anser en majoritet av alla tillfrågade att det i första hand är den svenska regeringen som borde lösa problemen som följer av coronakrisen (60 procent), medan 40 procent anser att problemen bör lösas genom globalt samarbete. Även här återfinns skillnaderna mellan de två grupperna. De som arbetar som vanligt anser i högre grad att vi själva bör lösa vårt eget lands problem, medan de hemarbetande i väsentligt högre grad anser att problemen bör lösas i samarbete med andra länder.

På frågan hur de läser av dagssituationen upplever de allra flesta i båda grupperna att samhällsklimatet präglas av mer solidaritet. Hos de som upplever en solidaritet människor emellan under coronakrisen finns en rungande majoritet som också vill lösa problemen globalt tillsammans med andra nationer – 95 procent. De har också en mer positiv syn på de långsiktiga konsekvenserna av krisen och har generellt sett högre tillit till andra. Ur ett folkhälsoperspektiv framträder en intressant skillnad i upplevd ”arbetsglädje” mellan

grupperna. De som går till jobbet som vanligt under coronakrisen uttrycker mindre problem med ensamhet och ointresse för att göra saker än gruppen som arbetar hemifrån.

När det gäller den omdebatterade svenska stoltheten (DN Kultur 14/5) visar undersökningen inte på någon skillnad mellan grupperna – över 90 procent i båda grupperna är stolta över att vara svenskar utan att för den skull uttrycka patriotism. Båda grupperna ställer sig också bakom landets covid-19-strategi med sin allmänna uppslutning bakom

myndigheter, politiker och medier. Hela 94 procent av deltagarna har stort förtroende för sjukvården och anser att den hittills har hanterat krisen bra eller mycket bra. Nästan lika många, 88 procent av de tillfrågade, anser att samhällsinformationen kring hur vi bör bete oss har varit mycket eller ganska bra. På liknande vis har 78 procent svarat att politikerna har hanterat situationen mycket eller ganska bra, medan 70 procent anser att press, radio och tv hanterat situationen mycket eller ganska

bra. Sociala medier får däremot generellt sett mycket låga betyg. Sammanfattningsvis visar dessa resultat att en förhållandevis stor andel av Sveriges befolkning arbetar. Hur vi uppfattar krisen och dess konsekvenser hänger samman med om man arbetar hemifrån eller går till jobbet som vanligt. Något det dock råder enighet om är att myndigheter, politiker och medier har hanterat situationen bra. Det är uppmuntrande nyheter i en svår tid. Tillit, trygghet och tolerans är begrepp som när orden blir till handling bygger samhällen.

Människors beredskap att ta till sig ny kunskap, att ta sitt ansvar, förutsätter gott omdöme och en vilja att verka för det gemensammas bästa, även i tider då livet och samhället utmanas – om än av ett aldrig så litet virus. Därför blir det mycket viktigt för samhällsforskare och beslutsfattare att följa den underliggande polariseringen som vissa resultat pekar på och som berör konflikter och skilda livsvillkor i det svenska samhället. I det arbete blir det viktigt att alla gruppers röster blir hörda – även

de som kommit till Sverige de senaste åren.

Undersökningens resultat ger en nulägesbild av coronakrisen sett genom den svenska allmänhetens ögon. I nästa fas genomförs via World values survey jämförelser med Tyskland, Storbritannien och ett antal länder i andra världsdelar som samtidigt som Sverige genomfört samma värderingsundersökning. Hur skiljer sig deras svar på de frågor som nu redovisats när det gäller Sverige? Dessa kunskaper behövs för att återhämtningen efter coronapandemin ska bli

framgångsrik – med bibehållet
förtroende från medborgarna.

Fakta. Undersökningen

Intervjudesign: Novus
Sverigepanel.

Intervjuperiod: 24 april – 4 maj
2020.

Deltagarfrekvens: 56 procent.

Antal svarande: 2 500.

Undersökningen är steg ett i en
panel med tre
undersökningstillfällen. Den ingår i
World values survey där samma
frågor under april och maj månad
ställs till paneler i coronadrabbade
länder i hela världen.

Bi Puranen, generalsekreterare i
World values survey, docent i
ekonomisk historia, Institutet för
framtidsstudier

Tomas Axelson, docent i
religionsvetenskap, Högskolan
Dalarna

Jonas Stier, professor i
interkulturella studier, Mälardalens
högskola

Socialstyrelsen: Vi hade sämre verktyg för kommunerna

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Socialstyrelsens generaldirektör pekar ut flera delar där Sveriges hantering av coronapandemin har brustit: beredskapen i regioner och kommuner, äldreomsorgen och en otydlig ansvarsfördelning. – Vi behöver förbättra krisberedskapen, säger Olivia Wigzell.

Den 31 januari upptäcktes det - första svenska fallet av covid-19 i

Jönköping. Två dagar senare befann sig Socialstyrelsens generaldirektör Olivia Wigzell i Schweiz för att delta i Världshälsoorganisationens styrelsemöte. Där och då förstod hon att myndigheten skulle bli en del i kampen mot det nya - coronaviruset.

– I mitten på januari bedömde Folkhälsomyndigheten att risken att det skulle spridas till Sverige var mycket låg men samma vecka som mötet i Genève klassade WHO detta som ett internationellt hot, säger Olivia Wigzell.

Den 1 februari listade regeringen covid-19 som en samhällsfarlig sjukdom och den 26 februari gick Socialstyrelsen upp i stabsläge. Myndigheten är en av krisens huvudaktörer med ansvar för materiel, intensivvårdsplatser och utbildningar till vårdpersonal. Över 3 500 personer har nu dött till följd av det nya coronaviruset i Sverige, majoriteten är äldre. Socialminister Lena Hallengren kallar det ett misslyckande att så många äldre har dött. Håller du med om den beskrivningen?

– Jag vill beskriva det som att det är mycket illa att smitta finns på

så många boenden. Jag vill snarare betona att vi fortfarande är mitt i en kris. Vi vet vad man behöver göra för att minska smittspridning och vi kan lära väldigt mycket från det vi har sett hittills, i bland annat region Stockholm och i Sörmland. Vi har inget slutresultat än. Det pågår ett ständigt förbättringsarbete i kommunerna.

Men det är inte ett misslyckande?

– Absolut. Målet är att skydda riskgrupper, däribland äldre på särskilda boenden och det har vi inte lyckats med på det sätt som vi hade ambitioner att göra. Men ett

misslyckande får inte tolkas som att vi nu summerar läget och konstaterar att så här gick det och inte bättre. Vi har fortsatt som mål att skydda äldre personer. Vilken analys gör du och Socialstyrelsen av vad som gick fel?

– Det är viktigt att avdela särskild personal som arbetar med smittade för att hindra smittspridning. Men många kommuner har haft en relativt stor personalfrånvaro och det har försvårat möjligheten att ha särskilda team på boenden eller i hemtjänsten för personer med -

covid-19. Vi vet också att det finns en stor förbättringspotential när det gäller basala hygienrutiner. Det finns mycket evidens för att det stoppar smitta och smittspridning. Men det kräver att man har förutsättningar att hålla en bra handhygien, att man har arbetskläder, tillräckligt med tid och rutiner på plats. Tillgång till skyddsutrustning är dessutom nödvändigt för att personalen ska kunna bedriva vård och omsorg på ett säkert sätt. I det utbildningsunderlag Socialstyrelsen har tagit fram till personal i äldreomsorgen står

följande mening: ”Verksamhetens chef är skyldig att se till att det finns personlig skyddsutrustning.” Men när många kommuner saknade tillräckliga lager landade uppgiften på Socialstyrelsen. Den 16 mars gav regeringen myndigheten, med stöd av MSB, i uppdrag att säkerställa tillgången till skyddsutrustning och annat sjukvårdsmaterial till regioner och kommuner. Men Socialstyrelsen larmade hos MSB att man saknade tillräcklig kapacitet för att samla in kommunernas anrop och frågan bollades runt mellan myndigheter och regering. Först

en månad senare var systemet på plats med hjälp av länsstyrelserna. Socialstyrelsen har fått kritik från flera kommuner för sin senfärdighet.

Vad är din förklaring till att det tog sådan tid?

– Vi behövde tillsammans med länsstyrelserna, som har ett geografiskt områdesansvar, skapa oss en bild av kommunernas behov och ett system för fördelning av materiel. Vi har varje vecka under flera år tränat med regionerna på att bedöma lägesbild och vilka behov av stöd och samordning de har. Vi hade

inget sånt upparbetat system med kommunerna, det var ett helt nytt uppdrag för oss med 290 kommuner. Det betyder inte att vi inte gav stöd till både kommuner och regioner från start, det betyder bara att vi hade sämre verktyg för kommunerna.

En månad är lång tid under en kris. Är det inte regeringens ansvar att fördela uppdraget till den som hade bäst möjlighet att utföra det?

– Jag kan inte säga hur regeringen resonerat. Men som jag ser det hade Socialstyrelsen bäst förutsättningar att utföra arbetet.

MSB:s generaldirektör Dan Eliasson anser att Sverige borde ha agerat snabbare under pandemin och säger i en intervju med DN att skyddsutrustningsfrågan inte har hanterats tillräckligt bra.

Vilket är ditt och Socialstyrelsens ansvar för det?

– Vårt ansvar har varit att göra inköp som ska komplettera kommuner och regioner som har ansvar för sin materielförsörjning. Vi ska inte konkurrera. Nu har vi ett bra system för att koordinera inköp. Dessutom hade vi ett antal artiklar i lager som vi kunde använda, framför allt respiratorer.

Trots att marknaden har präglats av en global brist, stor konkurrens och exportsvårigheter så har vi köpt det vi kommit över. Vi höjde vårt risktagande i syfte att kunna konkurrera bättre på den globala marknaden. Sen tog vi också hjälp av Försvarets materielverk. Men allt detta kommer att utvärderas. MSB uppgav i torsdags att det fortfarande råder brist på skyddsutrustning. Har de kommunala verksamheterna den utrustning de behöver i dag? – Vi har inte gjort någon kartläggning för enskilda kommuner, men det kommer

signaler om att situationen ser bättre ut. Men vi ser vilka begäran om stöd vi får in och vi lyckas svara på begäran från kommunerna på kort sikt. I en debattartikel i Dagens Samhälle den 22 april skrev Olivia Wigzell att pandemin belyser brister inom äldreomsorgen som tidigare varit kända och påtalats av Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg. Det rör sig bland annat om otillräcklig krisberedskap, osäkra anställningsförhållanden och bristfälliga personalkunskaper om vårdhygien.

Den 12 mars gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram information till personal i särskilda boenden och i socialtjänsten om hur smittspridningen ska begränsas för att skydda riskgrupperna. Dagen efter publicerade myndigheten en texttunga informationsskrift till kommunerna, där vikten av att följa reglerna om basal hygien betonades. Men först den 18 mars var den första webbutbildningen om vårdhygien tillgänglig – 10 dagar efter att Folkhälsomyndigheten

varnat för samhällsspridning i Sverige.

Borde ni inte ha kommit igång tidigare eftersom ni hade kunskap om hur det såg ut i omvärlden?

– I slutet på februari började vi föra en dialog med KI för att ta fram det här på kort tid. Sen tog det tre veckor innan vi fick utbildningen i drift. Det är klart det kunde ha tagit kortare tid, det är svårt att bedöma. Man får utvärdera om det kunde ha gjorts på ett annat sätt.

Socialstyrelsen har framfört uppåt att ansvarsfrågan för

krisberedskapen behöver klargöras, enligt Wigzell.

– Det finns otydligheter och det behövs en förtydligande reglering. Länsstyrelserna har det sammanhållande ansvaret för krisberedskap i kommunerna i sitt län. Vi såg under värmeböljan 2018 att vissa länsstyrelser kan ha stora utmaningar när det gäller att hålla samman ansvaret vid en omfattande händelse som påverkar socialtjänst och kommunal vård.

Sverige klarar inte av att testa i någon större utsträckning, det är brist på skyddsmateriel och vi har

inte lyckats skydda den mest utsatta gruppen. Vad säger det om vår krisberedskap?

– Vi vet om att vi behöver förbättra krisberedskapen. Vi kommer att behöva diskutera hur vi kan få mer uthållighet i försörjningen av olika artiklar. Just in time-leveranser skapar en stor sårbarhet. Sen behöver vi träna för olika scenarier tillsammans för att fylla igen glapp som kan finnas i systemet. Det intressanta i en kris är hur hela systemet presterar tillsammans, inte respektive organisation. Det gäller inte bara

de operativa delarna, utan också den yttersta ledningen som till exempel nämnd och ledningsgrupp i kommunen som behöver träna. Det är där besluten om snabba omställningar, omprioriteringar och uthållighet i materielförsörjning ligger. Hon pekar på att kommunerna inte alltid får det stöd som regionerna enligt smittskyddslagen ska ge i smittskyddsfrågor. Kanske är det så, anser Wigzell, att statens kontroll av regioner och kommuner måste skärpas.

– Man behöver titta på om vi behöver förändra både stöd för implementering och tillsynen nu när vi har haft regelverk som inte efterlevts.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Fakta. Olivia Wigzell

Gör: Generaldirektör på Socialstyrelsen sedan 2015.

Bakgrund: Generaldirektör för Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, sekreterare vid Ansvarskommittén, förbundssekreterare på Vårdförbundet,

politiskt sakkunnig på UD, ordförande för OECD:s hälsokommitté, ledamot i WHO:s styrelse, departementsråd på regeringskansliet och oppositionsborgarråd för S i Stockholm stad.

1 feb: Regeringen listar covid-19 som en samhällsfarlig sjukdom.
26 feb: Socialstyrelsen, en av krisens huvudaktörer med ansvar för materiel, intensivvårdsplatser och utbildningar till vårdpersonal, går upp i stabsläge.

16 mars: Regeringen ger Socialstyrelsen, med stöd av MSB, i

uppdrag att säkerställa tillgången till skyddsutrustning och annat sjukvårdsmaterial till regioner och kommuner. Först en månad senare var systemet på plats med hjälp av länsstyrelserna.

18 mars: Socialstyrelsens första webbutbildning om vård- hygien blir tillgänglig – tio dagar efter att Folkhälsomyndigheten varnat för samhällsspridning i Sverige.

Sabuni förnekar att bilbranschen låg bakom förslag

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Liberalernas partiledare - Nyamko Sabuni försvarade sig i Lördagsintervjun i Ekot mot anklagelserna om att hon låtit sig påverkas av den tidigare partisekreteraren Johan Jakobssons rapport om en kommission för elektrifiering av biltransporter, något som han tagit fram på beställning av bilbranschen.

– Det här är inte Johan Jakobssons förslag, jag visste inte att han skrivit rapporten, sade hon.

Nyamko Sabunis samarbete med den tidigare partiledaren Lars Leijonborg och förre partisekreteraren Johan Jakobsson, som bägge numera är lobbyister, avslöjades av Svenska Dagbladet i en serie artiklar, där udden riktats mot att Liberalernas politik utformats efter lobbyns agendor. Det ska bland annat ha handlat om ett förslag om att skapa en branschgemensam kommission för elektrifiering av biltransporter,

efter en rapport som Johan Jakobsson tagit fram, och som bekostats av Scania.

Ett sådant förslag presenterades av Sabuni i somras i Almedalen.

Sabuni medgav i Lördagsintervjun att hon träffar tidigare framstående partivänner i egenskap av ”partister” och diskuterar liberal politik och olika förslag, men att det i de mötena inte handlar om lobbying.

Leijonborg och Jakobsson skiljer på sina roller som medlemmar i Liberalerna och uppdragen som lobbyister, hävdade hon.

Enligt Sabuni var det inte heller Jakobssons rapport på uppdrag av bilbranschen som låg bakom - hennes förslag i Almedalen.

– Det här är inte Johan Jakobssons förslag, jag visste inte att han skrivit rapporten. Däremot vet jag att Scania och resten av bilindustrin vill ha en kommission, säger hon i Lördagsintervjun.

Hon menade att eftersom hon kom från näringslivet till partiledareposten, från teknikkonsulten ÅF, så hade hon kunskap om bilbranschens önskemål om en gemensam

plattform för hur elektrifieringen ska gå till.

På frågan om att det blivit en stor diskussion om hennes integritet svarar Sabuni att det är en efterhandskonstruktion att Johan Jakobsson tagit fram en rapport som "han lobbade mot henne".

Sabuni förnekade också att hennes partiledarkampanj finansierats genom lobbying, eftersom det inte behövdes några pengar att tala om.

Juan Flores

juan.flores@dn.se

Mer pengar till lovskola och vuxenutbildning

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Drygt en halv miljard kronor ska anslås till lovskola, vuxenutbildning och högskola, har regeringen, L och C enats om.

Pengarna ska bland annat hjälpa elever som riskerar att inte få behörighet på grund av pandemin. – Många elever har inte varit på plats i skolan under våren av olika skäl, säger Roger Haddad,

Liberalernas skolpolitiska talesperson.

Enligt honom finns en risk för ett kunskapstapp där fler elever kommer att behöva insatser. Av de drygt 500 miljoner kronorna ska 120 miljoner gå till kommunerna för att kunna ta emot fler elever i lovskola.

– Vi ökar statsbidraget för de elever som riskerar att inte uppnå behörighet till gymnasiets nationella program eller som riskerar att lämna gymnasieskolan under våren 2020 utan en gymnasieexamen, det är den viktigaste målgruppen i den här

delen av satsningen, säger Haddad.

Hur många som kommer att behöva lovskola är oklart. I det föreslagna utbildningspaketet ingår även 140 miljoner kronor för att fler ska få del av studiestartsstödet.

En annan del är drygt 240 miljoner kronor till fler platser på högskolan. Det ska ge möjlighet för 1 300 fler helårsplatser på universitet och högskor samt 1 500 platser på lärosätena som kan erbjuda kurser för vidareutbildning och omställning, rapporterar Ekot.

Förslagen är en del av
ändringsbudgeten som regeringen
ska besluta om i nästa vecka och
riksdagen därefter behandla. Åsa
Fahlén, ordförande för Lärarnas
riksförbund, säger att även om det
är bra att det satsas behövs
betydligt mer.

– Som vi ser det är det helt
otillräckligt. Vi har gjort en
undersökning där vi har tittat på
hur mycket coronapandemin
påverkat elevernas kunskaper.
Och då är det en klar majoritet av
lärarna som tror att den påverkar
elevernas kunskapsinhämtning
negativt, säger hon.TT

Veterinärer: Stoppa skönhetsingrepp under pandemin

SÖNDAG 17 MAJ 2020

**Veterinärer kan tvingas avliva
djur när de följer uppmaningen
att avstå från narkosmedel som
behövs i vården av covidsjuka.
Nu reagerar Veterinärförbundet
på att skönhetsoperationer med
narkos fortfarande tillåts.**

Inne på Anicura
Regiondjursjukhuset i
Bagarmossen söder om Stockholm
undersöks bordercollien Smack på

en brits. Hon får ett bandage om höger framtass och behöver inte sövas, men före henne har under fredagen tolv katter och hundar opererats under narkos för allt ifrån bölder och ögonlocks-tumörer till livmoderinflammationer – bara högprioriterade fall, övriga får nu vänta.

Det råder brist på narkosmedlet propofol, som används för att söva svårt sjuka covidpatienter inom intensivvården. Ansvariga inom -intensivvården vittnar om akut brist, och i Blekinge ska patienter nu börja opereras utan att sövas,

rapporterar Sveriges Radio. Mot bakgrund av bristen har Jordbruksverket och Läkemedelsverket uppmanat veterinärer till återhållsamhet. DN har avslöjat att privata skönhetskliniker under pandemin fortsätter med estetisk plastikkirurgi, där steril skyddsutrustning och erfaren vårdpersonal, liksom propofol används.

Svenska Veterinärförbundet har nu reagerat och skickat ett brev till Socialstyrelsen och Folkhälso-myndigheten.

”Är det rimligt att planerad kirurgi i form av skönhets-estetiskt plastikkirurgiska ingrepp där propofol förbrukas till friska människor ska vara tillåtna i ett läge när intensivvårdsavdelningarna kämpar med svåra prioriteringar och vi som veterinärer av djurskyddsskäl kan tvingas avliva djur i stället för att fortgå med procedurer där narkos krävs?” Förbundet ifrågasätter varför myndigheterna inte inför ett tillfälligt förbud av plastikkirurgiska ingrepp som inte krävs av medicinska skäl.

Läkemedelsbristen ger allvarliga ekonomiska, psykologiska och djurskyddsmässiga konsekvenser, enligt förbundet som konstaterar att uppmaningen om att vara restriktiv med propofol ”tas på djupaste allvar” – att veterinärer nu minimerar eller helt avstår från användandet och många har tillhandahållit sina lager för människor i intensivvården. Tove Särkinen, kommunikationsansvarig på förbundet, uppger att man hittills inte känner till specifika fall där djur har avlivats.

– I de allra flesta fall försöker man sannolikt att söva med alternativ metod. Behovet att avliva har sannolikt inte ännu varit påtagligt men är ett potentiellt hot som vi måste ta ställning till. För folkhälsans skull kan Läkemedelsverket tillfälligt begränsa veterinärers förskrivningsrätt av vissa läkemedel. Några sådana beslut har hittills inte fattats. Veterinärer uppmanas att prioritera främst vård av livsmedelsproducerande djur och därefter akut sjukvård för sällskapsdjur.

Just nu ringer varje vecka i snitt 20 enskilda distriktsveterinärer och representanter från olika djurkliniker och organisationer, med frågor till Görel Nyman, professor i anesthesiologi vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU. Rådgivning för nedsövning med olika alternativ till propofol tar en stor del av hennes arbetstid. – Jag gör det för patientsäkerhetens skull när det gäller djur, – säger hon och fortsätter: Tillgången på möjliga anestesiläkemedel minskar och veterinärer blir hänvisade till ett fåtal substanser som inte används

inom humanmedicin. Det har uppstått restnotering av dessa vilket har lett till oro inom branschen.

Enligt Görel Nyman finns ett kollegialt nätverk och i vissa områden kan akut sjuka djur remitteras till större djursjukhus.

– Men det svåra ur en djurskyddsaspekt blir glesbygden där man har långa avstånd.

Anicura Sverige är bland de största aktörerna med 44 kliniker och djursjukhus. Sandra Douglas, nationell chefsveterinär, beskriver att man lämnat propofol till

sjukvården i två regioner.

Situationen är utmanande.

– Vi gick ut tidigt med att vi ska vara restriktiva med propofol, och gå över till alternativ, som det nu också blivit brist på. Vi använder ganska små volymer i jämförelse med det som används till människa. Akuta skador eller sjukdomar måste vi ta hand om – men där - kirurgi inte behövs omgående bör det vänta. Jag kan förstå att man - ställer sig frågande till att icke--kritisk kirurgi pågår.

Håkan Henriksson, chefsveterinär på Jordbruksverket, har förståelse

för Veterinärförbundets kritik om prioriteringen:

– Det börjar bli svårt att få fram ersättningspreparat. Vi vet inget om lagerhållning på enskilda kliniker men vi går ut med att man bör ha lager med reserver för akuta ingrepp och avstå från elektiv vård, så att vi inte får bekymmer med djurskyddet. Folkhälsomyndigheten hänvisar till Läkemedelsverket och Socialstyrelsen.

Enligt Thomas Lindén, avdelningschef på Socialstyrelsen, diskuterades frågan tidigt under pandemin. Myndigheten hänvisar

till europeiska specialistföreningen för estetisk kirurgi, som uppmanar till största möjliga hänsyn till resurser, teknik och läkemedel som kan behövas av covidpatienter.

Något tillfälligt förbud för skönhetsoperationer har däremot inte diskuterats. Enligt Lindén kan utövare av plastikkirurgi inte längre köpa nytt propofol från leverantörer, då det råder en strikt prioriteringsordning för inköp.

– Samtidigt har estetisk kirurgi en marginell påverkan på möjligheten att ta hand om covid-19 – det är så små volymer.

Det är mer en moralisk fråga än något som skulle förändra läget inom intensivvården.

Propofol är restnoterat hos Läkemedelsverket, där Maja Marklund är direktör för läkemedelsanvändning.

– Naturligtvis reagerar vi också och diskuterar frågorna om användningen inom skönhetsindustrin.

Läkemedelsverket kan reglera förskrivningsrätten för läkare. Men enligt Marklund skulle det vara svårt att avgränsa rätten så att ett tillfälligt förbud endast skulle gälla just kirurger som utför

icke-nödvändig estetisk kirurgi. Myndigheten har inte heller vädjat till skönhetsklinikerna, på det sätt som man gjort gentemot djursjukvården.

– Vi uppfattar att saken redan förbättrats genom att media uppmärksammar frågan. Vi har också konstaterat att många aktörer har agerat ansvarsfullt, och även erbjudit personal till akutsjukvården. I nuläget ser det ljusare ut med propofol, och vi har leveranser på ingång till Sverige.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Sjuksköterskan Sara: ”Det har blivit extra mycket död nu”

SÖNDAG 17 MAJ 2020

I april avled mer än dubbelt så många i Stockholms län jämfört med hur det brukar vara – 2 729 dödsfall mot normalt drygt 1 300.

För sjuksköterskan Sara Andersson, som vårdar svårt sjuka i deras hem, är de döda inte siffror. Hon sörjer sina patienter.

– Man kan inte bara putta i väg faktumet att man har förlorat tre

levande människor som man hade en relation till, säger hon.

Kristina Lugn är död och sjuksköterskan Sara Andersson tänker på henne den här måndagsmorgonen, när hon rattar sin lilla tjänste-Toyota mellan besöken hemma hos multisjuka patienter i Rågsved och Bandhagen.

Så tänker hon på sin mamma, som oväntat dog i akut hjärtinfarkt den 1 maj för tre år sedan.

– På mammas dödsdag brukar jag läsa Kristina Lugn. Jag läser en

text som Kristina skrev till Allan Edwall när han hade dött. Saras mamma Lena jobbade i hemtjänsten och på ett äldreboende i Göteborg. När vinterkräksjukan härjade 2012 skickade hon ett stressat sms till sin dotter från toaletten på jobbet: *"Vi har nu satt hela boendet i karantän. Har ja bestämt, som enda ordinarie i tjänst. Dvs, ingen går in eller ut här, tills värsta e över. Hehe, sitter p toa och smsar, krama gossen o sanna!"* Gossen var Saras son Marcel, som då var två år. Sanna en vän.

Mamma Lena avslutade sitt sms med en förmaning: *"Börja aldrig jobba inom vården!"* Den då 25-åriga Sara knappade in sitt svar: *"Haha, jag lovar!!!"* Åtta år senare arbetar Sara som sjuksköterska inom ASIH, avancerad sjukvård i hemmet, och utgår från Dalens sjukhus i Enskede. Hon har ett trettiotal patienter utspridda över södra Stockholm som hon regelbundet åker hem till och vårdar. Vid arbetsdagens början packar hon sin väska med läkemedel,

sprutor och blodpåsar för blodtransfusion. Och visir, munskydd och handsprit, sånt som behövs nu. Sara har nyligen testat negativt för covid-19, men får inte riskera att bära med sig smitta.

Saras dag: Hon knappar in portkoder, knackar på dörrar, vårdar, tröstar, lindrar, bedömer, fyller i journaler, rådgör med läkare. Talar med makar, partners och anhöriga. Tar prover, ger sprutor. Hinner kanske slänga i sig en lunch på Palmyra kebab i Årsta eller äta några rester från gårdagen.

De människor som hon åker hem till är ofta multisjuka och illa dära. Ibland dör de. Det har skett ganska ofta på sistone. Då sörjer Sara. Inte på samma sätt som hon sörjer sin mamma, inte med förtvivlan och smärta. – Men jag tänker på dem. Den här personen var viktig och fanns. Nu är han eller hon borta. Och självklart tänker jag ibland ”fy fan vad orättvist”. Immunförsvaret hos Saras patienter är ofta så försvagat att de får svårt att överleva om de ovanpå sina andra sjukdomar drabbas av covid-19.

– Det har blivit extra mycket död nu, säger Sara.

Flera dödsfall som hon ”kanske inte trodde skulle hända”.

– När man ser namnen på vår tavla internt... ”Gud, nu är det tre den här veckan, och det är bara tisdag!” Då beaktar man det på något sätt. Man kan inte bara putta i väg faktumet att man har förlorat tre levande människor som man hade en relation till, med allt vad det innebär. Så man måste liksom uttala det, och kanske ta en liten stund och bara ta in det. Och då kanske någon av

ens kollegor säger: ”Ja, det är en sådan vecka.”

Den här våren har det varit många sådana veckor för Sara Andersson och hennes arbetskamrater.

Statistiska centralbyrån (SCB) använder begreppet överdödlighet när fler personer dör under en viss period jämfört med hur det brukar se ut.

Under coronapandemin har överdödligheten varit enorm i flera svenska län. Allra störst har den varit i Stockholmsområdet. Enligt en färsk månadsstatistik som SCB tagit fram åt DN dog mer än dubbelt så många män-

niskor i Stockholms län under april i år, jämfört med en vanlig aprilmånad.

Totalt avled 2 729 personer under april i länet. De senaste fem åren har aprilsnittet legat på 1 326 döda. Det innebär att överdödligheten i Stockholms län var 101 procent i april.

Samma månad hade Södermanland, Västmanland och Östergötland en överdödlighet på mer än 50 procent.

Siffrorna är så extrema att SCB:s statistiker famlar efter de riktigt stora orden för att beskriva det vi upplever.

– Exceptionellt.

Jätteanmärkningsvärt. April brukar annars vara en månad då relativt få dör, säger Tomas Johansson, utredare på SCB:s avdelning för befolkning och välfärd.

December, januari och mars är annars de månader då flest antal människor dör i Sverige. Det är den vanliga influensasäsongen. I april brukar dödligheten sjunka, och hamna kring 8 000.

– Men i år har den i stället skjutit i höjden, till över 10 000 döda. Man får gå tillbaka till hösten 1918 och spanska sjukan för att hitta något

värre, säger Tomas Johansson på SCB.

Men även om överdödligheten är stor totalt sett i Sverige, så har flera län knappt sett någon ökning alls. I Skåne dog färre i april 2020 än en genomsnittlig aprilmanad.

– Det är förvånande att ett så tätbebyggt område inte har drabbats mer, säger Tomas Johansson.

Antalet dödsfall i Sverige per år har legat runt 90 000 årligen under 2000-talet. När 2020 summeras gissar Tomas Johansson att antalet kommer att hamna runt 95 000.

– Av det vi har sett under tidigare influensaepidemier så skördas många gamla och sköra personer ganska fort. Och en hel del av dem hade kanske dött i alla fall under året. Vilket gör att, när det här är över, så blir det lite färre döda ett tag.

Tomas Johansson beskriver överdödligheten under en epidemi som en svallvåg. Frågan är hur kraftig vågen är.

– Men jag skulle bli förvånad om vi kommer över 100 000 döda, för det skulle betyda att den här vågen håller i sig resten av året.

Tomas Johansson från SCB kan tala länge om excelfiler, kurvor och tabeller. Det är lätt hänt, säger han, att man som statistiker distanserar sig lite grann från vad siffrorna och kurvorna egentligen handlar om.

– Att man bara ser det som tabeller och statistik, och att det är spännande när det slås rekord och sådana saker. Och att man inte tänker på det bakomliggande. Det bakomliggande, det är Sara Anderssons vardag.

Som när hon kör förbi ett 40-talshus på väg till Bandhagen och

kommer att tänka på kvinnan som en gång levde där.

– Man kan se en bänk utanför huset och tänka ”Ja just det, där satt ju vi två och pratade, då sa hon ju hon det där roliga när vi skulle sätta in den här typen av behandling.”

Sara minns ofta små specifika detaljer från sina patienter.

– Och då är det som att de människorna går förbi en lite grand, i minnet.

Sara har sökt sig till ett yrke där döden ingår som en central del av jobbet. En värld där man håller ”brytpunktssamtal” med patienter

för att meddela att nu är din död nära, nu kommer våra insatser främst att inrikta sig på att lindra oro, ångest och smärtor och att göra den återstående tiden så värdig som möjligt.

– Det är en ära att få vara med någon i den sista stunden av livet. Man ska vara med om att knyta ihop säcken. Det blir som en avrundning eller sammanfattning. De anhöriga kan vilja veta sedan: Hur var den sista tiden?

Vad har du lärt dig om döden?

– Att döden är en del av livet, och att det finns väldigt många val att göra. Jag kan inte ta bort döden,

men jag kan hjälpa människor att lindra sina smärtor. Det är lätt att vara så rädd för döden att man rusar i panik mot den. Men det måste inte vara så.

Sara understryker vikten av mänsklig kontakt. Det är lättare att minska lidande om man känner patienten. För covid-19-sjuka kan den sista tiden gå väldigt fort. Kanske blir det omöjligt att träffa närstående, på grund av smittorisken och reserestriktioner.

– Man kan bli lite ledsen när man ser att det blir så. För det är en hörnsten inom det vi gör, inom

palliativ vård. Det ingår i att lindra lidandet, att förutom patienten ta hand om närstående och anhöriga. Det hör till. Då blir det svårt när man inte kan uppfylla det.

Helst ska ingen dö ensam.

– Man behöver vara där när någon dör. Det är inte farligt. Det kan vara svårt och stort – men det är ju inte farligt.

Sara visste en hel del om död och förlust redan innan hon började som sjuksköterska. Hennes liv har kantats av närstående som ryckts bort för tidigt. Vänner,

familjemedlemmar. Sjukdomar, olyckor.

Hennes pojkvän Araz sköts till döds i kurdiska norra Irak när han var där och hälsade på släktingar. Sara var nitton år då. De hade varit tillsammans i ett halvår.

– Jag sommarjobbade på Island, som hamnarbetare, när jag fick beskedet att han var död. Tanken var att han skulle vara i Kurdistan över sommaren och jag på Island. Sedan skulle vi ses igen.

Förlusterna hon upplevt privat hjälper henne i yrket, tycker hon.
– Det gör att jag inte har beröringsskräck. Och att jag inte

säger en massa dumma saker. Typ ”det där blir bra sen!”.

Det är dags att köra till nästa patient. När Sara startar bilen strömmar en allvarlig bokuppläsarröst ur högtalarna.

”...’Förflyttning!’ ropade sergeant Lönnroth. Elin och resten av gruppen repeterade. Själv säkrade hon sin AK5c och reste sig med automatkarbinen försiktigt lyft framför bröstet redo att tas upp i skjutposition. Hon virade in vänsterhanden i vapenremmen...”

Sara fnissar till bakom ratten.

Lars Wilderängs ljudboksthiller

”Midvintermörker”, om ett militärt angrepp mot Sverige, både roar och tröttar ut henne med sina detaljerade beskrivningar av olika skjutvapen och militärfordon.

– ”Galten”, vad är det? Någon sorts terrängfordon tror jag. Men boken är spännande och Sara vill veta hur det ska gå. Hon har kommit ungefär halvvägs, och har fascinerat noterat bristen på beskrivningar av känslor.

– Var det jobbigt? Var det läskigt? Var det kul? Ingenting om det. Ingenting!

Är det det du gillar, att känslor inte beskrivs?

– Jag har inte tänkt på det. Men det är... intressant.

Ibland slår hon på Sveriges Radio och P2 i stället för ljudboken.

– Men det får inte vara musik i moll. Då stänger jag av. Jag blir stressad av moll.

Mamma Lena, hon som varnade Sara från att börja jobba i vården, brukade säga att hon gillade alla filmer utom dokumentärer.

– ”För vill jag se hemska saker kan jag bara gå utanför dörren”, sa hon. ”Det finns i mitt arbetsliv, jag behöver liksom inte leta efter det.”

Att välja att vårda människor i livets slutskede kan, funderar Sara, vara ett sätt att hantera de förluster hon har lidit privat – ”att alla i min omgivning dör hela tiden”, som hon själv uttrycker det.

– Ett bra sätt att hålla det där på avstånd kan ju vara att närma sig döden yrkesmässigt.

Efter att vi skilts åt messar Sara Andersson texten som Kristina Lugn en gång skrev om sin döda vän: visdiktaren och teaterdirektören Allan Edwall.

Den Lugn-text som Sara brukar

läsa för att minnas sin mamma
Lenas dödsdag.

Texten slutar:

”Att lyssna på hans visor är som att öppna en grind mot en äng där varenda skitstövel hamnar i skiten och där kärleken är överdådigt stark och där till och med jag är musikalisk. Och där Sorgen alltid är medlem i familjen.”

Niklas Orrenius

niklas.orrenius@dn.se

**”Så skönt att till slut
få beskedet att jag
inte var smittad!”**

Namn: Catarina Resic.

Ålder: 49 år.

Yrke: Anestesisjuksköterska vid
Skånes universitetssjukhus i
Malmö.

Jag är glad i dag, för jag har fått
provsvär som visar att jag inte är
smittad av covid-19. Jag har varit
frisk en vecka – men så blev jag
förkyld igen, fick ont i halsen och
var trött och hängig. Min närmaste

chef ordnade en tid till ett provtagningstält utanför sjukhuset i Lund. Jag fick ta ett svalgprov för att se om jag var smittad. Det var i förrgår. Det var många tält på sjukhusområdet, inslussningstält till de olika akutmottagningarna, så det var lite svårt att hitta och jag gick till fel tält först. Sedan väntade jag nervöst. Så skönt att till slut få beskedet att jag inte var smittad! På jobbet är jag nu på en annan operationsavdelning än där jag brukar vara. Det är mycket omorganiseringar. Cheferna försöker göra allt för att

verksamheten ska gå ihop och att vi ska må bra.

”Många oroas för att folk ska börja ta lätt på den här smittan”

Namn: Medo Manetheren.

Ålder: 36 år.

Yrke: Undersköterska inom hemtjänsten i Linköping och fackligt arbetsplatsombud.

Nu har vi levt med den här pandemin i över två månader, och börjar komma in i en sorts normalitet. Vi är uppmärksamma på om ifall vi i personalen eller vårdtagare uppvisar symtom på

covid-19. Då isolerar vi de misstänkta fallen. Men många äldre är oroliga, märker vi.

Häromdagen pratade jag med en som var rädd att matvaror skulle börja ta slut. Hos en annan vårdtagare är det gamla ärr som rivs upp. Vi hade en pandemi på femtiotalet som kallades för asiaten, då den här vårdtagaren miste ett syskon. Man kan inte säga så himla mycket – det är mest att lyssna och visa medmänsklighet. Något annat som oroar många nu när det börjar närma sig sommaren är om folk börjar ta lätt på den här

smittan. Det är ju inte riktigt över än, och vi behöver vara vaksamma.

”Det känns jättebra att vi snart ska få börja jobba med visir”

Namn: Paulina Sanchez.

Ålder: 41 år.

Yrke: Vårdbiträde på Ätrans äldreboende i Falkenbergs kommun, Halland.

För några veckor sedan kunde man verkligen se på våra brukare att det tog på dem att inte kunna umgås med sina nära och kära. De var oroliga, ledsna. Många förstår inte det här med

videosamtal. Så häromveckan ordnades en träffpunkt på en uteplats i närheten av vårt äldreboende, där de kunde träffa sina anhöriga med plexiglas mellan. Träffpunkten har nu utökats så att den är öppen på vardagarna också, och inte bara på helgerna. Det fungerar jättebra. Brukarna är så glada att äntligen få träffa sina barn och barnbarn. Sen har vi fått information om att vi snart ska börja jobba med visir, när vi har nära kontakt med våra brukare. Det känns jättebra, för det är större risk att de smittas från oss

när det är bara vi som har med dem att göra.

Därför testas inte fler – trots att alla vill veta om de haft viruset

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Det krävs två typer av tester för att förstå och stoppa det nya coronaviruset. Det ena visar om du är smittad nu, det andra om du har varit det tidigare.

Logistik och kvalitetssäkring är de främsta flaskhalsarna som begränsar antalet tester som kan göras.

Vi kan inte stoppa covid-19 om vi inte vet vilka som är smittade. Generaldirektören för

världshälsoorganisationen WHO Tedros Adhanom Ghebreyesus har jämfört det med att försöka släcka en eldsvåda med förbundna ögon.

Under utbrottet av sars år 2003 hittades totalt 8 098 fall, vilket troligen var den stora majoriteten av alla smittade. De drabbade blev allvarligt sjuka, och smittade inte andra förrän sjukdomen och symtomen bröt ut. Därför var det också möjligt att hitta alla fall, isolera dem och på så sätt bryta smittspridningen.

Covid-19 är betydligt lömskare. Medan vissa behöver intensivvård

märker andra knappt av sjukdomen, och människor verkar vara smittsamma redan någon dag innan de första symtomen bryter ut. Därför behövs pålitliga tester som kan hitta de sjuka för att kartlägga och hejda epidemin. Det krävs också två typer av tester: så kallade PCR-tester, som visar om någon är smittad och bär på viruset just nu, och antikroppstester, som undersöker vilka som har varit smittade tidigare. Ett PCR-test letar efter virus i kroppen, och brukar tas med en provsticka i näsan eller svalget.

Tack vare att forskare var snabba med att kartlägga och offentliggöra det nya coronavirusets arvsmassa kunde testning komma i gång tidigt. – När man har rna-sekvensen kan man göra säkra tester som riktar in sig mot delar av genomet som är specifika för just det här viruset. Man tittar på två oberoende regioner av arvsmassan för att öka säkerheten, säger Gunilla Karlsson Hedestam, professor i vaccinimmunologi vid Karolinska institutet. Testerna är mycket säkra.

– Men någon gång kan man missa någon, om själva provtagningen inte har varit hundra procent riktig. Man kanske har fått för lite material på provstickan eller inte tagit provet vid rätt tidpunkt, och därför fått ett negativt resultat i stället för ett positivt. Det är inte ofta, men man får ändå ha i bakhuvudet att det kan hända, säger Gunilla Karlsson Hedestam. Att testet visar positivt behöver inte heller betyda att personen fortfarande kan smitta andra.

– Rester av virus-rna kan ligga kvar även när man inte är smittsam längre, i upp till en

månad. Man är mest smittsam i ungefär nio dagar efter att man först har fått symtom, säger Gunilla Karlsson Hedestam. Det har kommit kritik från många håll om att Sverige inte testar tillräckligt många. I början av covid-19-utbrottet begränsades testningen av grundläggande saker, som att det fattades testpinnar eller möjligheter att analysera proven. Nu kan svenska laboratorier analysera över 100 000 PCR-tester i veckan, men än så länge utnyttjas bara ungefär en tredjedel av kapaciteten.

– Flaskhalsarna är olika beroende på vilken region man pratar med. Men det är helt enkelt logistiken som begränsar, säger Harriet Wallberg, professor i fysiologi och tidigare rektor för Karolinska institutet.

Förra veckan utsågs hon av regeringen till testkoordinator för att samordna

Folkhälsomyndighetens och regionernas ansträngningar att utöka testningen.

– För prioritetsgrupp 1, som är sjuka och ligger inne på sjukhus fungerar allt som det ska. Men för de andra grupperna är det

remisser som ska skrivas, testkit som ska transporteras ut till teststationer, eller bilar som ska ut till äldreboenden. Och så ska testerna samlas in, köras till labb och sedan måste resultaten skickas ut elektroniskt. Hela kedjan måste fungera, säger Harriet Wallberg.

PCR-testerna visar alltså en ögonblicksbild av vilka som bär på viruset just nu. Men för att förstå och hantera epidemin måste vi också veta vilka som har haft covid-19 och därmed troligen blivit immuna. Sådana tester, som mäter antikroppar mot det nya

coronaviruset i blodet, är betydligt svårare att utveckla.

– Det finns många olika initiativ och aktörer, och mycket sker parallellt. Det är ett stort intresse, och både forskare och företag är kreativa. Men det handlar inte bara om att utveckla ett test utan också om att kunna utvärdera resultaten, säger Gunilla Karlsson Hedestam.

Kroppens immunförsvar bildar antikroppar som känner igen virusproteiner, främst på virusets yta. Antikropparna finns kvar efter att infektionen är över som försvar mot nya angrepp av

samma virus. Först bildas IgM-antikroppar, men det är främst så kallade IgG-antikroppar, som finns kvar längre i blodet, som testerna är avsedda för.

Det finns två huvudsakliga typer av tester. Vid snabbtester tas blod från fingret och droppas på en mätsticka som ger svar inom 15 minuter. Resultatet är inte helt säkert för individen, men snabbtester kan vara användbara för att till exempel ta reda på hur stor andel av en grupp eller en befolkning som har haft covid-19. För mer pålitliga resultat behövs tester som analyseras på

laboratorium. För dessa krävs mer logistik och särskild utrustning. De mest intressanta testerna utvärderas just nu så att provtagning i större skala kan påbörjas.

– Personer som har haft en allvarlig infektion och har ett starkt antikroppssvar är klart positiva i alla tester. Men sedan kommer gråzonen med dem som har mycket lägre koncentration antikroppar, ibland så låga att de knappt går att mäta. Det är väldigt noga att vi sätter gränsen rätt, så att testerna blir tillräckligt känsliga och samtidigt inte ger

positivt utslag på prover som togs innan 2020 då viruset inte fanns, säger Gunilla Karlsson Hedestam. Det är viktigt att testerna är pålitliga, av många skäl, menar hon.

– Hela världen har ögonen på Sverige, eftersom vi har en liberal strategi. Då är det extra viktigt att få fram rätt siffror om hur immuniteten ser ut i befolkningen.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se

Sverige äldsta livstidsfånge nekas nåd

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Regeringen nekar Sverige äldste livstidsfånge, en 92-årig man, nåd, rapporterar P4 Gävleborg. Mannen har vid flera tillfällen ansökt om att få sitt livstidsstraff tidsbestämt, men fått avslag eftersom risken för återfall i brottslighet bedömts vara för stor. 92-åringen ansökte om nåd med hänvisning till sin höga ålder och sviktande hälsa. 1988 dömdes han

till elva års fängelse för mord och 1999 dömdes han till livstids fängelse för ett nytt mord i Ljusdal.

TT

Nytt skatteavdrag för solceller föreslås

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Det ska bli enklare för privatpersoner att installera solceller och laddstolpar, enligt ett förslag från Centerpartiet. De nuvarande bidragen ska ersättas med ett skatteavdrag som liknar rut- och rotavdragen.

Förslaget innebär att man får dra av kostnaderna för installation av så kallad grön teknik, som

exempelvis solceller och laddningsstolpar för elbilar, direkt på fakturan.

TT

Ex-chef vid bostadsbolag häktad för ekobrott

SÖNDAG 17 MAJ 2020

En före detta chef vid Luleås kommunala bostadsbolag Lulebo misstänks för ett svindleri på flera miljoner kronor, rapporterar SVT. Han misstänks för att ha undertecknat luftfakturor under minst två år och sannolikt kan också företag komma att dras in i härvan. Mannen häktades i torsdags och åklagaren såg en risk för att han kan begå fler brott eller

undanröja bevis om han fick vara på fri fot.

TT

Kvinna dödad i Barkarby – en gripen

SÖNDAG 17 MAJ 2020

En kvinna avled på lördagen sedan hon skadats med ett stickvapen i Barkarby utanför Stockholm. Kvinnan hittades utanför en villa vid 16.30-tiden och fördes med ambulans till sjukhus.

En person greps i anslutning till platsen och är misstänkt för mord. Polisen uppger att de inblandade inte är okända för varandra, men är i övrigt förtegen om händelsen.

TT

28 nya dödsfall det senaste dygnet

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Under det senaste dygnet har ytterligare 28 dödsfall rapporterats i Sverige.

Enligt Folkhälsomyndighetens statistik har totalt 3 674 personer avlidit i covid-19 i Sverige. Av de avlidna är 1 635 kvinnor och 2 039 män.

Åldersgruppen med flest döda är 80-89 år. 1 510 personer i den ålderskategorin har avlidit i sjukdomen, medan 907 av de

döda är över 90 år. 20 personer mellan 20 och 40 år har avlidit i covid-19.

**”Bara för att det är
kärva tider ändras
inte lagen”**

SÖNDAG 17 MAJ 2020

**Konsumentverkets ståndpunkt
är tydlig: man har rätt att få
pengarna tillbaka under
coronakrisen. Myndigheten kan
inte själv säkra någon
återbetalning – men spelar
ändå en viktig roll för att
skydda konsumenternas
intressen.**

**– Det är inte rimligt att
företagens intressen prioriteras**

**på konsumenternas bekostnad,
säger
konsumentombudsmannen
Cecilia Tisell.**

I september 2016 tillträdde Cecilia Tisell som ny konsumentombudsman. Sedan dess har allmänhetens frågor om rättigheter ständigt varit många. Men med inställda evenemang och avstannad flygtrafik svämmas nu myndigheten över av frågor om vilka rättigheter man som konsument egentligen har. Cecilia Tisell jämför situationen med Eyjafjallajökulls utbrott 2010, då hon själv arbetade som domare

vid Vänersborgs tingsrätt, men slår snart fast att den rådande situationen är helt unik.

– En sån här pandemi och konsekvenserna har vi aldrig varit med om förut. Vanligtvis rusar efterfrågan på vårt stöd i höjden om något enskilt flygbolag gått i konkurs, men nu handlar det om så mycket mer. Det är en väldigt speciell situation, säger Cecilia Tisell.

I måndags gick Konsumentverket ut med ett pressmeddelande, där man bland annat förkunnade :
”Många företag och organisationer försöker förmå

konsumenterna att acceptera ett presentkort, en voucher eller ett löfte om att evenemanget i stället hålls vid ett senare tillfälle – men Konsumentverkets ståndpunkt är tydlig: konsumenten har rätt att få pengarna tillbaka.”

Konsumentverket kan emellertid inte tvinga företagen att betala tillbaka till konsumenterna. Den makten ligger i stället i Allmänna reklamationsnämndens och domstolens händer. Men trots att myndigheten saknar sådana möjligheter är Konsumentverket en kraftfull instans, menar Cecilia Tisell.

– Vår erfarenhet är att bolag vill göra rätt för sig. Cirka 80 procent av bolagen rättar sig frivilligt när vi påpekar brister. När de inte rättar sig kan vi gå till domstol. Konsumentombudsmannen kan också själv utfärda förelägganden mot företag som bryter mot marknadsföringslagen eller avtalsvillkorslagen. Det innebär att Cecilia Tisell kan förbjuda ett företag att använda viss marknadsföring eller vissa avtalsvillkor, och tvinga företag att lämna viktig information i sin marknadsföring.

Samtidigt som många kunder står utan pengar sinar även bolagens kassakor kvickt när samhället står stilla.

Över 2 000 företag gick i konkurs i april, och många andra kämpar för sin överlevnad.

Branschorganisationen för landets resebyråer och researrangörer, SRF, menar att nio av tio resebyråer i Sverige är på väg mot konkurs, enligt SVT Nyheter.

Men Cecilia Tisell tycker inte att företagens krackelerande ekonomi är någon ursäkt för att inte betala tillbaka pengar till kunder som ber om det.

– Reglerna tar helt och hållet sikte på att skydda konsumenternas intressen. Det är ett svårt läge för alla nu, men samtidigt: när ska konsumenterna få stöd om inte nu? Alternativet är att företagen hjälps på konsumenternas bekostnad, och det är inte rimligt. Eftersom så många ringer under coronakrisen har myndigheten intensifierat sin informationsspridning. På hemsidan Hallå Konsument förmedlar myndigheten information om konsumenters rättigheter under coronakrisen. Under mars månad ökade

besöken på hemsidan med 80 procent. I april var ökningen 33 procent. Vecka 12 hörde 2 800 personer av sig till Konsumentverket med frågor, vilket är ett nytt rekord. 45 procent av frågorna var kopplade till coronaviruset.

Men det är inte bara återbetalning av pengar som gäcker kunderna.

Konsumentverket har mottagit 298 anmälningar relaterade till coronaviruset. 257 av dessa berör vilseledande marknadsföring.

– Det handlar om fall där företag försöker göra business av folks rädsla. Man marknadsför kost-

tillskott som enligt företagen motverkar coronaviruset, och hygien- och städartiklar med liknande syfte, säger Cecilia Tisell. Konsumentverket har inlett tio tillsynsärenden avseende sån vilseledande marknadsföring, varav ett har tagits hela vägen till domstol.

– Jag kan inte påstå att jag är förvånad över att företag försöker utnyttja situationen, nej. Inom hälsoområdet är det gott om sådan här marknadsföring där olika produkter påstås bota allt från eksem till cancerumörer.

Man utnyttjar folks rädsla och utsatta situation.

Kan det inte vara svårt att tyda vilken reklam som är vilseledande?

– Nej, snarare tvärtom. Reglerna är i dessa avseenden väldigt tydliga. Om ett bolag gör gällande att ett kosttillskott har en viss effekt måste de bevisa det vetenskapligt.

Vad bör man som konsument tänka på när man vill ha tillbaka pengar?

– Främst vilka rättigheter man har. Det är A och O. Man har rätt att acceptera en voucher eller

liknande om bolaget erbjuder det, men man ska veta att man har rätt att kräva tillbaka pengarna om man hellre vill det.

Vad bör man som företagare tänka på när man avkrävs pengar från en konsument?

– Man ska känna till sina skyldigheter gentemot konsumenten. Bara för att det är kärva tider ändras inte lagen, utan skyddslagstiftningen och konsumenternas rättigheter gäller även nu.

Niklas Weimer

niklas.weimer@dn.se

Fakta. Konsumtombudsmannen i korthet

Konsumtombudsmannen, KO, jobbar för att företag ska följa lagarna och för att konsumenters rättigheter ska respekteras. KO har möjlighet att genom rättsliga åtgärder påverka företag som inte följer lagstiftningen som Konsumentverket har tillsyn över. Företag som gjort överträdelser går i de flesta fall frivilligt med på att ändra sig. Men om de inte gör det kan KO utfärda förlägganden eller gå till domstol. I vissa fall går

KO till domstol även om bolaget meddelat att de ska rätta sig. Den rättsliga åtgärden väljs bland annat beroende på vad företaget har gjort för fel.

Källa: Konsumentverket

Färre nya lägenheter säljs

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Enligt bostadssajten Boolis data syns tendenser till att det säljs färre nyproducerade lägenheter på senare tid och byggbolag talar om hur teckningsgraden i nya projekt faller.

SBAB:s chefekonom Robert Boije tror att det kan bli aktuellt med ett stödpaket för att hålla uppe bostadsbyggandet.

– Man ska vara försiktig med att dra allt för långtgående slutsatser

på grund av få objekt, men vi tycker oss se en tendens till en rätt stor nedgång i sålda nyproducerade lägenheter. Enligt mina kontakter bland flera byggbolag har teckningsgraden i nya projekt dessutom fallit dramatiskt under coronakrisen, säger Robert Boije, chefekonom på SBAB, som äger Booli. Han tillägger att detta kanske inte heller är så konstigt. Är man osäker på vad man får om man säljer sin egen bostad lär många dra sig för att köpa en ny bostad som inte är färdigbyggd.

SBAB har själva, liksom andra bedömare, skruvat ned sin prognos för bostadsbyggandet till följd av coronakrisen. Robert Boije tror att detta sjunkande bostadsbyggande kan göra det aktuellt med stödpaket för byggbranschen.

– Det kan bli nästa föremål för krisåtgärder. Om nyteckningen tvärstannar kan byggbolagen inte starta nya projekt. Jag tror att det kan bli aktuellt med någon form av statligt stöd för att se till att bostadsbyggandet inte helt går i stå, när vi redan har en betydande bostadsbrist. Vi vet också att

byggsektorn har en stor betydelse för svensk ekonomi, säger han.

Direkt

Så här ser framtidens antiviruskontor ut

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Det öppna kontorslandskapets tid är över. Nu är det socialt avstånd, skärmväggar och enskilda rum som gäller. Här är en inblick i framtidens antiviruskontor.

De öppna kontorslandskapen har en lång historia bakom sig. Redan 1964 öppnade ett av de första här i Stockholm. Sedan dess har trenderna förändrats och det som kallas för aktivitetsbaserade kontor har blivit populära.

Coronaviruset kan leda till att trenden återigen förändras. I framtiden kommer det mest eftertraktade att vara antiviruskontoren, rapporterar tidningen New York Times. Plexiglas, uppdelade skrivbord och bättre luftfilter. Det är tre exempel på vad som snart kan bli vår verklighet. Här i Sverige ökar försäljningen av avskärningsmöbler.

– Efterfrågan har nog stuckit i väg med mer än 100 procent, säger Peter Johansson, vd för kontorsinredningsföretaget DPJ interiör.

Framför allt efterfrågas bordsskärmar. Även skärmväggar som står på golvet är eftertraktade. Andra butiker satsar på transparenta ”roll-ups”. Produkten vänder sig till företagare som måste träffa sina kunder. Individerna står på var sin sida av väggen.

– Vissa behöver ju träffa sina kunder för att kunna arbeta. Varan säljer, men många branscher är lite försiktiga med inköp över huvud taget just nu. Så den har inte varit en storsäljare, säger Magnus Rydén, ägare av Logobutiken.

Den som väl återgår till kontoret kommer att möta förändringar, tror Calle Rosengren som är universitetslektor vid Lunds universitet. Han har studerat framtidens arbetsmiljö och digitaliseringen.

– Det är inte omöjligt att det här blir skärmväggens storhetstid. Å andra sidan har många av dagens arbetsplatser valt bort den eftersom man satsar på att ha ljust och luftigt. Tanken är att vi ska kunna se varandra, säger Calle Rosengren.
Han tillägger:

– Kontoret ska vara ett ställe där vi kan interagera. Frågan framöver blir hur vi balanserar minskad smittspridning med den sociala funktionen, och med att kunna träffa varandra.

Hjärnforskaren Katarina Gospic kan ha svaret på frågan. Medan vissa arbetsgivare låter anställda arbeta på distans kommer andra att ta hjälp av digitaliseringen på arbetsplatsen.

– Till exempel skulle man kunna ha en slags skanner. När du går förbi kan den bland annat se, eller höra på din röst, om du är sjuk, säger hon.

Dessutom kan vissa sensorer bli populärare, förutspår designforskaren Maral Babapour Chafi. Med hjälp av sådana kan anställda se hur fulla kontorsrummen är. Med den informationen kan medarbetaren antingen välja ett annat rum, eller arbeta på distans.

Plexiglas och skärmväggar i all ära, men mest troligt är att vi bara kommer att röra oss mer försiktigt. Mycket styrs av vad vi har hunnit bli vana vid, menar designforskaren.

– Det kommer knappast att ske någon stor revolution av kontors-

design i en snar framtid, men jag tror att det blir lite glesare på kontoren. Det kommer nog att ta ett tag innan man vågar sätta sig i ett knökfullt rum med en massa personer.

Maral Babapour Chafi fortsätter:
– Fler kanske håller avstånd från kollegorna eller sårar på skrivborden. Dock kommer detta att släppa ju längre tid som går, och beroende på vad som händer då.

Hon får medhåll av arkitekten Christina Bodin Danielsson. Hon har bland annat forskat om kontor och olika arbetsmiljöer.

– Kontoren kommer att se ut precis som de gör nu. Den här paniken kommer att lägga sig och människor kommer att lugna ner sig. Det finns redan nu personer som har bordsskärmar, om vi är rädda för luftburen smitta så nöjer vi oss med dem.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se

Fakta. Kontorets historia

Ordet kontor kommer från franskans "comptoir" som ordagrant översatt betyder "räknebord".

I början på 1900-talet blir kontorssysslor allt vanligare. Kontoristerna sitter i långa rader och utför rutinarbete. Många gånger övervakas de av arbetsledarna i glasväggsförsedda rum. Under mellankrigstiden fick många sina egna kontor. Även kallade cellkontor.

I slutet av 1950-talet infördes öppna kontorslandskap. Bland annat ansågs de vara kostnads-effektiva. På 1980-talet var kombikontor i ropet. Det var ett mellanting mellan öppna kontorslandskap och cellkontor.

Många av kontoren hade glasväggar.

Under 1990-talet börjar flexkontoren uppstå.

Medarbetarna har inga bestämda platser. Under 2000-talet börjar man prata om aktivitetsbaserade kontor i stället. Olika zoner införs på kontoret där olika slags arbetsuppgifter ska utföras.

Källa: Hufvudstaden

Han var minister för folkhälsa – gick in i väggen

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Gabriel Wikström var ansvarig minister när han själv drabbades av utmattningssyndrom, för andra gången i sitt liv. Väl medveten om att det kan bli en tredje gång jobbar han nu för att hitta nationella lösningar på stressproblematiken.

– Förstår ni hur viktig han är? Det är det tyvärr få som gör, säger

stressforskaren Lennart Levi och tar plats på en stol i mötesrummet.

Det ”viktiga” med Gabriel Wikström är framför allt hans nya tjänst som nationell samordnare för framtidsprojektet Agenda 2030, innehållande de 17 globala mål som ska uppnås det kommande decenniet.

Stressrelaterade problem kan framför allt inkluderas i punkt 3 om hälsa och punkt 8 om arbetsvillkor, och Gabriel har bokat in Lennart Levi till mötet för ta del av hans mångåriga erfarenhet på området.

Redan 1959, när samhällets bild av stress var ”fyrkantig och förenklad”, grundade Lennart stressforskningsinstitutet vid Karolinska institutet. Genom åren har sedan både synen på, och förekomsten av, stress blivit bredare i samhället, och har framför allt exploderat under det kvarts sekel som Lennart formellt varit pensionerad från sin professur. 2005 blev utmattningssyndrom en diagnos för sjukskrivning och mellan 2010 och 2017 ökade dessa fall med över 350 procent.

– Jag fyller snart 90 år och har inte råd att vänta länge till. Jag vill helst se en lösning innan jag lägger näsan i vädret, säger Lennart.

– Och vad vill du se hända? Vad kan vi göra? frågar Gabriel.

– Utbildning, utbildning, utbildning. Nyckeln är att ge kunskap till nästa generations beslutsfattare och lära dem tänka kritiskt, etiskt och samverka mer. För lösningar finns, de finns här och här och här, säger Lennart och pekar på några av de tiotal böcker han tagit med sig till mötet.

Han tar upp en av dem, om arbetsrelaterad stress, och läser underrubriken högt.

– ”Spice of life or kiss of death”.

För det kan vara båda delarna, det vet jag att du själv har upplevt Gabriel.

– O ja, säger Gabriel kort medan Lennart tar upp en ny bok.

Gabriel Wikström var 23 år när han gick in i väggen första gången.

Med höga ambitioner hade han

”levt obalanserat” åtminstone

sedan gymnasiet, och många

politiska uppdrag för SSU

kombinerades med två parallella

kurser på universitetet. Med tiden

kom symtom som

sömnsvårigheter smygande och

tanken på att söka hjälp dök upp,

men slogs snabbt undan.

– Jag var väldigt rädd för att

vända mig till vården. Vad

kommer folk tycka, kommer de

tro att jag inte klarar av mina

uppdrag? Det värsta som skulle

kunna hända var att bli

sjukskriven, tänkte jag då.

Insikten att det gått för långt kom

en vårdag 2008, när Gabriel satt i

sin bil vid ett övergångsställe i

centrala Uppsala. Några sekunder

tidigare hade han varit nära att

köra på en fotgängare som klivit ut framför honom.

– Det var inte så att han studsade på motorhuven, men det var tillräckligt nära för att jag blev tvungen att snabbt bromsa in. Jag hade varit så fokuserad på att köra vidare, vidare till nästa grej, och var för trött och utmattad för att ha kontroll helt enkelt. Och det gjorde mig rädd.

– Så när jag satt där i bilen tänkte jag ”nej nu går inte det här längre, jag måste söka hjälp”, och så körde jag direkt till akutmottagningen.

Gabriel blev sjukskriven och kopplade bort både studier och politik de kommande månaderna. En period han beskriver som väldigt jobbig, med både tårar och en hel del oroliga funderingar.

– Vad kommer det här innebära för min framtid, kommer det alltid vara så här? Vad kommer jag orka med att göra egentligen? Jag var väldigt arg på mig själv också, för att jag hamnat där jag hamnat.

Sjukskrivningen varade i ett knappt halvår, även om han uppskattar att det tog ungefär två år innan han var helt återställd.

Sakta men säkert kunde han återuppta sin tidigare bana i livet, och de kommande åren blev han först vald till förbundsordförande i SSU och gick därefter rakt in i regeringen.

2014 utsågs han av Stefan Löfven till folkhälso-, sjukvårds- och idrottsminister, och 29 år gammal blev han därmed ett av Sveriges yngsta statsråd genom tiderna. Stor press, men med ett mer strukturerat liv gick det ändå att hantera de första åren.

Sedan föll han sakta men säkert in i samma mönster. Mer och mer jobb och mindre och mindre

sömn. Ungefär två år in i ministerjobbet mådde Gabriel så pass dåligt att tankar om att söka hjälp började komma igen.

– Men det var exakt samma sak som första gången, samma rädsla för sjukskrivning. ”Nej det går inte att söka vård som minister” – jag hade inte lärt mig någonting.

Lågvattenmärket kom vid Socialdemokraternas partikongress våren 2017, där Gabriel skulle vara föredragande i sjukvårdsfrågor en måndagseftermiddag.

– Jag låg mer eller mindre i sängen till en halvtimme innan jag

skulle stå i talarstolen. Sen gick jag upp, körde min grej, och därefter direkt tillbaka till sängen. En vecka senare var sjukskrivningen oundviklig och i juli samma år meddelade han sin avgång från ministerposten. På pappret kan man tro att Gabriel Wikström haft exceptionella ambitioner att nå den politiska toppen, men den bilden är inte helt sann. Uppvuxen i en rödfärgad ort i Bergslagen gick han som 13-åring med i SSU för att ”hjälpa till” efter Socialdemokraternas valnederlag 1998.

– Jag har alltid gillat politik men det var även ett sätt att få en fritidssysselsättning. Där jag växte upp fanns det inte så mycket att göra om man inte var jätteintresserad av sport. Att valet av universitetsutbildning föll på pol. kand. var inte heller självklart. Han övervägde länge att välja arkitektutbildningen, ett alternativ som återkommit i tankarna efter varje sjukskrivning och innan varje nytt jobb. När han, efter att ha blivit övertalad att ställa upp, valdes till SSU-ordförande var han redan antagen till arkitektprogrammet. Samma

planer avbröts även när han blev erbjuden ministerposten.

– Vid existentiella kriser tror jag det är vanligt att fråga sig själv vad man skulle må bra av att jobba med. Och arkitektur är en passion för mig. Det är få saker som jag kan bli lika uppslukad av och känna mig helt lugn i, säger Gabriel.

Efter att ha kommit tillbaka från sjukskrivning en andra gång och jobbat på länsstyrelsen sedan 2019 bad han chefen om att få gå ner på halvtid för att eventuellt kunna plugga arkitektur på 50 procent till hösten 2020. Planerna

avbröts dock igen när han i februari blev erbjuden tjänsten som nationell samordnare.

– Jag har insett att man har ganska få chanser att påverka samhällsutvecklingen, så det gäller att ta de chanser som bjuds. Arkitekturen har varit en röd tråd i mitt liv, men det har det här också varit. Att jobba för ett bättre samhälle, säger Gabriel.

Hur kan samhället bli bättre på att hantera just stress?

– Det måste göras jättemycket. ”In Sweden we have a system”, brukar man säga, men på det här området har vi inget bra system. Vi

måste bli bättre på att möta dem med psykiska besvär, med mer omfattande undersökningar och tidigare insatser. Och mer förebyggande arbete, alla styrdokument pratar om det men i praktiken görs det inte.

Det kinesiska uttrycket ”ord kokar inte ris” är passande i sammanhanget, påpekar Lennart Levi under mötet med Gabriel. – Jag har ägnat hela mitt liv åt mänskliga, psykosociala och arbetsmiljöfrågor, och när man pratar med beslutsfattare om åtgärder applåderar de nästan alltid. Men när det väl gäller

kommer till att tillämpa dem? Nej då händer det inte mycket, säger Lennart.

Stressrelaterad psykisk ohälsa är något som kan drabba alla, men det är även en jämlikhetsfråga. Kvinnor står för 80 procent av utmattningsrelaterade sjukskrivningar, vilket framför allt har att göra med ansvarsfördelningen i hemmet, - menar Gabriel.

– En studie från Försäkringskassan visar att kvinnor generellt helt enkelt får jobba mer. När de undersökte män som hade huvudansvaret i

hushållet var sjukskrivningarna lika vanliga.

På många sätt är det även en klassfråga. Lennart hänvisar till hans brittiske forskarkollega och vän sir Michael Marmot och dennes mantra ”look for the causes behind the causes”.

– Vad är det som orsakar ångesten? Då måste man börja titta på saker som fattigdom, ojämlikhet och förföljelse, säger han.

– Ja, det är viktigt att kunna se hur allt hänger ihop, säger Gabriel.

– Enligt polisen är det exempelvis drogproblematik som föder mycket av kriminaliteten, men hur mycket av drogproblematiken och alkoholmissbruket hänger i sin tur ihop med psykisk ohälsa? Ska man kunna lösa stressproblematiken räcker det därför inte med enskilda punktinsatser, menar Lennart. Själv har han försökt starta samverkansprojekt mellan både organisationer som WHO och den internationella arbetsorganisationen ILO, och varit i kontakt med politiska

ledare som Tony Blair och Thorbjörn Fälldin.

– Jag sade ”Thorbjörn, det går inte att bara beakta ett problem i taget, det måste till ett aktivt helhetsgrepp”. ”Lennart, du har rätt”, sade han, ”men jag leder en flerpartiregering där alla ministrar drar åt olika håll”.

– Och den lagstiftning som finns är ibland direkt motverkande till samverkan och långsiktigt tänk, och det saknas ekonomiska incitament för det. Även om samhället faktiskt skulle tjäna på att arbeta mer hälsofrämjande, säger Gabriel.

För första gången i historien finns nu ett mandat, påpekar Lennart, då 193 regeringar har förbundit sig till att verka för de globala målen i Agenda 2030.

– Man undrar nästan om de förstått vad det är de har skrivit på, säger Gabriel.

– Ja, det är nästan för bra för att vara sant, men nu är det sant, säger Lennart. När han där uppe eller han där nere kallar på mig kan jag inte påverka längre, men du som är ung kan det, och jag hoppas av hela mitt hjärta att du ska lyckas.

I bostadsrättsföreningens lekpark har Gabriel och 2-årige sonen Bosse sandlådan för sig själva. Bosse föddes när Gabriel var sjukskriven och på grund av coronakrisen är de nu åter hemma tillsammans under dagarna. Krisen kommer också att kasta om många av planerna för Agenda 2030-arbetet, konstaterar Gabriel med en leksaksspade i handen. Lennart, som inte behövde mycket betänketid för att tacka ja till en roll som senior rådgivare, har bland annat skickat honom en studie om ökade stressnivåer i samband med sars-epidemin.

– Och tänk vilka effekter den här massisoleringen kommer att ha, med ökad arbetslöshet, konflikter i relationer och allt vad det kan innebära, säger Gabriel. Ett för honom grundläggande steg för att kunna komma åt stressproblematiken i samhället är att bryta stigmat, och bli av med den beröringsskräck som han menar fortfarande finns.

– När jag blev sjukskriven märkte jag att många var väldigt obekväma och drog sig undan, som trodde jag var jättesjuk och blev stressad av allt. Känslan av att vara vid sidan av samhället och

inte anses tillräknelig kan många gånger vara minst lika jobbigt som tillståndet i sig.

Därför är det viktigt att avdramatisera, och kunna prata om utmattning, menar han.

– När jag tänker tillbaka på vad som hade kunnat hjälpa mig tror jag det är en viktig faktor. Jag kände mig ganska ensam och bar mycket av mina tankar och min oro själv.

Vad är det som gjort att du kunnat ta dig tillbaka?

– Min familj har varit väldigt - viktig. Sedan har nyckeln för mig varit att acceptera att saker och

ting inte blev som man tänkt, och att det inte var mig det var fel på utan min ambitionsnivå. Det tog lång tid att inse.

Hur ser din ambitionsnivå ut nu? Är rollen som nationell samordnare ett steg tillbaka in i partipolitiken igen?

– Det skulle absolut vara roligt. När jag avgick som minister fanns det en sorg i att jag lämnade den banan, men samtidigt känner jag inte riktigt den sorgen i dag. Jag har även blivit vaccinerad mot att tänka för långt in i framtiden. Nu har jag det här uppdraget och vad som kommer efter det ska bli

spännande att se, oavsett vad det blir.

Arkitekt?

– De tankarna kommer nog alltid finnas där, i någon form.

Bosses spring i benen beror nog på uttråkning av att vara hemma så mycket, gissar Gabriel efter att för andra gången fått jogga efter sonen och hämta tillbaka honom till lekparken.

Det viktiga är att prioritera var i livet man lägger sin energi, menar han. Det gäller egentligen alla, men eftersom han vet vad som händer om de väl tar slut är det

något han numera måste tänka på varje dag.

– När jag blev minister fick jag frågan om det skulle kunna hända igen, och då sade jag väldigt kaxigt och dumt ”nej det tror jag inte, jag har ju varit med om det tidigare och känner igen signalerna”. Men det vet man aldrig. Nu säger jag att det absolut kan hända igen, precis som det kan hända alla.

Fredrik Tano

fredrik.tano@dn.se

Fakta. Gabriel Wikström

Ålder: 35 år.

Bor: Stockholm, men född och uppvuxen i Riddarhyttan i Västmanland.

Familj: Fru och två barn med ett tredje på väg.

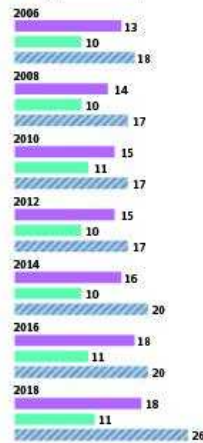
Politisk karriär: Folkhälso-, sjukvårds- och idrottsminister 2014–2017. Dessförinnan bland annat förbundsordförande i SSU och ledamot i Västerås kommunfullmäktige.

Gör nu: Regeringens nationella samordnare för Agenda 2030, Sveriges strategi för att bland annat uppnå de 17 globala målen om hållbar utveckling.

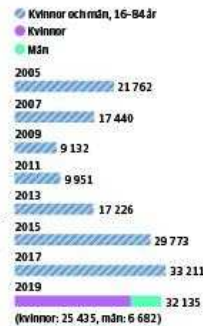
Så varvar jag ner: Gör yoga regelbundet. Det fungerar väldigt bra både för att komma ner i varv i stunden och för att hitta balansen i vardagen.

Andel stressade
Andel svarande som uppgett sig vara stressade eller mycket stressade. Procent per kategori.
Kvinnor totalt, 16-84 år
Män totalt, 16-84 år
Unga, kvinnor och män, 16-29 år

Stressrelaterade sjukskrivningar
Pågående sjukfall den 30 september varje år, i Försäkringskassans diagnosgrupp anpassningsstörningar och reaktion på svår stress.

Uppgiftarna om stress kommer från Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät "Hälsa på lika villkor" och avser perioden 2006-2018. Under 2016 till 2018 har undersökningen genomförts i lågen och urvalet har bestått av drygt 20 000 slumpmässigt utvalda personer i åldern 16-84 år. Sedan 2016 skickas enkäten ut vartannat år. Enkäten skickades till 40 000 personer 2018.

Så många dör av stress på jobbet

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Svenskarna har blivit allt mer stressade, framför allt i yngre åldrar. Sjukskrivningarna är tre gånger så många som för tio år sedan, samtidigt som Arbetsmiljöverket uppskattar att stress på jobbet orsakar över 700 dödsfall per år.

I Folkhälsomyndighetens senaste nationella folkhälsoenkät uppgav 16 procent av svenskarna att de känner sig stressade, varav var

femte kvinna och var fjärde person under 30 år.

– Det är en viss ökning sett till tidigare år, framför allt bland yngre, säger Hillevi Busch, utredare inom psykisk hälsa på Folkhälsomyndigheten.

Sedan 2014 är psykiatriska diagnoser den största anledningen till sjukskrivning i Sverige, och bland dessa är den vanligaste diagnosgruppen ”anpassningsstörningar och reaktion på svår stress”. I slutet av 2019 stod gruppen för nästan 20 procent av alla pågående

sjukskrivningar, jämfört med knappt 8 procent för tio år sedan. Stress på jobbet kan inte bara leda till sjukskrivning utan även förtida död. I en analys från Arbetsmiljöverket beräknas arbetsrelaterad stress medföra över 770 dödsfall per år i Sverige. Uträkningarna baseras på att omkring 5 procent av alla dödsfall i kranskärslsjukdomar (såsom hjärtinfarkt) och stroke enligt studier kan härledas till arbetsrelaterad stress. Det finns dock fler hälsoproblem kopplade till långvarig stress. Det inkluderar bland annat ökad risk

för typ 2-diabetes, påverkan på immun- och hormonsystemet, högt blodtryck och ökad risk för depression och övervikt.

Stress har i vissa sammanhang lyfts fram som en förhöjd riskfaktor för cancer, men det anses inte tillräckligt vetenskapligt belagt.

Hillevi Busch påpekar att det är viktigt att skilja på långvarig och kortvarig stress, där det första är skadligt medan det senare snarare är en positiv funktion.

– Och även om långvarig stress är ett allvarligt folkhälsoproblem är det också viktigt att komma ihåg

att det är ett åtgärdbart problem, säger hon.

Fredrik Tano

fredrik.tano@dn.se

Här behandlas stress genom sensorer kopplade till hjärnan

SÖNDAG 17 MAJ 2020

Behandling för stress kan ske på många olika sätt. Anna Wegestål provade både traditionell samtals- och fysioterapi innan hon fastnade för en betydligt mer ovanlig metod.

Nu går hennes behandling ut på att titta på en tv som styrs av hennes egna hjärnvågor.

”Sjukskriven för utbrändhet sedan fyra år. Vibrerande syn. Astma. Enorm trötthet.”

Punkterna är nedkrattade med blyertspenna på ett formulär från januari i år, när Anna Wegestål ombads beskriva sina besvär. På en skala från 1–10 har hon noterat den högsta siffran för både utmattning, långsamt tänkande, lättirritation, svårighet att fatta beslut och svårighet att tänka klart.

– Grunden är nog min personlighet, jag har lite ”duktig flicka-syndrom” och tar på mig för mycket hela tiden. Hösten 2015

fick jag en psykosomatisk
hjärtinfarkt, alltså att hjärtat
rusade på grund av stress och ...
– Hästflock!

Anna avbryts när hennes 8-åriga
dotter Aaliyah precis listat ut vad
bilden på tv-skärmen ska
föreställa.

De sitter båda på ett litet kontor i
Medeon Science Park i Malmö,
Anna halvliggandes i en bekväm
stol och Aaliyah i en fåtölj framför
tv-skärmen med sensorer
kopplade till olika delar av
huvudet. De är båda här för att
genomgå behandling med så
kallad ”neurofeedback” under

ledning av Gunilla Radu,
certifierad terapeut och företagets
ägare.

Programmet som Aaliyah just nu
använder går ut på att en bild på
skärmen långsamt framträder mer
och mer genom att blockerande
punkter försvinner i en viss
hastighet. Vad som bestämmer
hastigheten? Aaliyahs hjärnvågor.
– Sensorerna läser av
frekvenserna, som går igenom ett
datorprogram och sedan vidare
till skärmen som genom
punkternas hastighet speglar
hjärnans aktivitet i realtid, säger
Gunilla Radu.

Den enda instruktionen från Gunilla är att slappna av, sedan sköter hjärnan resten. Exakt hur det fungerar är svårt att förklara, och ännu svårare blir det att förklara *varför* det fungerar.

– Det är det egentligen ingen som kan svara på. Men fungerar gör det, säger Gunilla.

Grundtanken är att hjärnan, i ett försök att balansera sig själv, blir bättre på att upptäcka och korrigera oegentligheter när den får se sin egen aktivitet.

– Det är lite som att gå på stan och få en glimt av sig själv i ett skyltfönster. Då stannar du upp

en stund och rättar till dina lockar, säger Gunilla.

När detta upprepas blir det som en slags träning, som kan leda till en ihållande förändring av hjärnans aktivitet. Tekniken är egentligen inte ny, det har forskats på neurofeedback i olika form i över 50 år och i både Tyskland och USA är det numera relativt utbrett.

Användningsområdet har också utvidgats genom åren. I början handlade det mest om en behandlingsmetod för epilepsi men sedan noterades positiva effekter för exempelvis adhd, som

Aaliyah får behandlingen för, och för stressrelaterade problem.

– Man tror även det kan hjälpa mot trauma och missbruk. Det finns en stor framtidstro på den här tekniken, säger Gunilla Radu. På Stressmottagningen i Stockholm har deras halvårslånga behandlingsprogram omformats en del sedan starten för 20 år sedan. Neurofeedback har aldrig använts, men saker som akupunktur och qigong har lagts till och tagits bort.

Nu inkluderar upplägget åtta fasta tillfällen gruppsamtal och lika många för fysioterapi i grupp, tre

tillfällen arbetsterapi samt individuella samtal med läkare och terapeuter.

– När det kommer till utmattningssyndrom finns det ingen evidens för att en behandlingsmetod skulle vara överlägsen de andra, säger psykoterapeuten Giorgio Grossi.

– Vi ska arbeta multimodalt, alltså förmedla flera olika verktyg, säger arbetsterapeuten Elisabeth Elinder. Och det finns studier som visar att effekterna blir bättre när olika behandlingsformer kombineras.

Utmattningssyndrom kan drabba i princip alla, men när Giorgio och Elisabeth målar upp den typiska patienten är det en kvinna mitt i livet som jobbar inom vård eller skola, som kan ha barn med särskilda behov, har höga krav på sig själv och starka övertygelser om vad som är rätt och fel samt starkt och svagt.

Gemensamt för många är faktiskt också att de i grunden är stress-tåliga personer, menar Elisabeth. – Det gör att de kan leva under stressiga förhållanden en längre tid, och sedan inser man inte att det är ohållbart förrän det är för

sent. Generellt kommer sjukdomsinsikten väldigt sent, säger hon.

De flesta kan först i efterhand reflektera över vad de gått igenom, säger Giorgio och börjar rita upp förloppet på gruppssamtalsrummets whiteboardtavla.

– Vi har riskfasen, som kan ha pågått hela livet men oftast gäller det det senaste året. Väldigt många belastningar i arbetet, ofta kombinerat med kriser i privatlivet. I takt med att återhämtningen prioriteras bort eskalerar situationen till slut till

den akuta fasen, säger han och drar ett rött streck rakt neråt.

– De flesta kan sätta en dag och tid för när de gick in i eller ”genom” väggen. Det kan vara lika tydligt som vid en hjärtattack, säger Elisabeth.

Det är oftast efter den här kraschen som Stressmottagningens behandlingsprogram påbörjas. Hur lång tid det tar för patienterna att bli så pass ”friska” att de kan börja jobba igen, inledningsvis på 25 procent, är olika. Oftast tar det mellan sex

månader och ett år men kan också vara längre.

– Man måste också vara medveten om att det fortsatt kan komma upp- och nedgångar i energinivån. Den sista fasen, återhämtningsfasen, varar livet ut, säger Giorgio. I behandlingsrummet i Malmö rullar filmen på skärmen vidare. Vi går i en grönskande skog, omgivna av höga tallar på alla sidor. I en glänta framträder ett högt, brusande vattenfall. Plötsligt tycks färgerna i grönt och blått skifta till grått, men återgår sedan snabbt till sin ursprungliga prakt. ”Session paused”.

– Jag ska bara flytta en sensor. Du har inte somnat va? frågar Gunilla Radu.

Det har blivit Anna Wegeståls tur att sätta sig i fåtöljen framför skärmen för att få sin neurofeedback-behandling. I hennes program styr hjärnvågorna både promenadens hastighet och färgskalan.

Sessionerna varar i 30 minuter och det här är Annas nionde behandling.

– Jag känner redan av en förbättring. Jag känner mig klarare i huvudet, och får inte längre den där tröttheten som fick

mina ögon att liksom vibrera, säger hon.

De senaste fem åren har hon provat på en rad andra behandlingsmetoder, så hon har att jämföra med.

– Saker som KBT-terapi och medicinsk yoga i all ära, men jag känner inte att något annat har kunnat ge mig den här grundläggande hjälpen.

Gunilla Radu rekommenderar att man ska genomgå minst 20 behandlingar för att det ska bli en långvarig effekt. Till skillnad från behandlingen på

Stressmottagningen täcks inte

neurofeedback av
Försäkringskassan, utan kostar
generellt runt 15 000–20 000
kronor för 20 behandlingar.

– Det är ju en del pengar. När jag
föreläste om det här i Lund var
det en kvinna i publiken som reste
sig och gick när hon hörde priset
– och jag förstår det, säger
Gunilla.

Hennes målsättning är att
neurofeedback ska omfattas av
högkostnadsskyddet och täckas av
den allmänna sjukförsäkringen,
som det åtminstone delvis gör i
Tyskland och USA.

Det finns tillräckligt med kliniskt
underlag för att kunna hävda att
neurofeedback fungerar, menar
hon, men ett problem när det
kommer till vetenskapliga belägg
är svårigheten att kunna peka på
konkreta och mätbara effekter.

– Det här utgår från
självskattning, att personen själv
får bedöma resultatet. Och det
värderas oftast inte lika högt i
studier, säger Gunilla.

Samtidigt som hon vill att
neurofeedback ska växa och bli
tillgängligt för alla i Sverige är hon
mån om att inte gå för fort fram
och verka oseriös genom att

marknadsföra tekniken som någon slags mirakelkur.

– Det här är inget magiskt trollspö, personer kan få olika bra resultat av olika behandlingar. Men just därför måste det finnas flera olika alternativ – det finns inte en metod som passar för alla, säger hon.

Fredrik Tano

fredrik.tano@dn.se

3 tips från experten för att hantera stress

1 Gör livet "randigt"

Psykoterapeuten Giorgio Grossi säger att stress i sig inte behöver vara något dåligt, det är brist på återhämtning som gör att det blir skadligt. En "randig" tillvaro med variation av mycket och lite att göra respektive fysisk aktivitet och vila är att föredra. Tumregeln är att vila (helst inte sova om det inte är natt) efter att ha gjort något fysiskt krävande och att göra

någon fysisk aktivitet efter en period av stillasittande.

– Utmaningen är att få det gjort på en daglig basis, säger Giorgio Grossi.

Ett tips till stressade personer är att försöka hitta

”laddningsstationer” för återhämtning i vardagen. Det kan vara något så enkelt som att med flit välja den längsta kön i mataffären och acceptera att det tar ett tag.

2 Känn igen varningssignalerna
Vanliga reaktioner på stress
inkluderar bland annat kort och

ytlig sömn, problem med minne och koncentration, känslig för intryck såsom ljud och ljus, mycket ältande och grubblande, onormal trötthet, tinnitus och värk. Enligt Giorgio Grossi handlar det dock om att värdera och se till graden av symtom, är de få och kortvariga behöver de inte vara ett tecken på annalkande utmattningssyndrom.

– Men om de ackumuleras och blir värre och värre måste man ta det på allvar, säger han.

Hur man reagerar på sina symtom kan också säga mycket. Leder det till beteendeförändringar som

isolering, självmedicinering eller konfliktsökning kan det vara en varningsklocka.

– Jag har haft patienter som skrikit åt folk på stan, då kan man anta att det har gått för långt.

3 "Bit huvudet av skammen"

Känner man att stressnivån är ohållbar är det viktigt att våga se över sin livssituation, hitta orsakerna till stressen och göra ändringar. Genomskåda livslögner, rationaliseringar i form av "bara helgen kommer så får jag vila", menar Giorgio Grossi.

– Och är stressen arbetsrelaterad så våga öppna munnen och berätta för chefen hur det är ställt, säger han.

Förklara inte utmattningen med personlig skuld och svaghet – bit huvudet av skammen och sök hellre hjälp och stöd.

Många som blivit utmattade vill bara snabbt bli av med sina symtom så att de ska kunna börja jobba på som vanligt igen, men det är viktigt att komma ihåg att man inte ska sikta mot samma prestationsnivå, eftersom den var ohållbar.

– Det vi vill lära de som kommer till oss är hur de ska förändra sin vardag för att orka med efter sina resurser. Och att kunna fatta de beslut som gagnar en långsiktigt, säger Giorgio.

Den svenska befolkningens värderingar vad gäller tillit och individualitet är på många sätt extrema i internationell jämförelse. Vi vet att det är möjligt att med folkupplysning och förnuft övervinna en svår sjukdom.

Ledare: Sveriges strategi bygger på önsketänkande

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Den som i början av året hade satsat pengar på att vårens stora politiska strid skulle handla om virustestning hade sannolikt fått mångdubbelt tillbaka. Det var innan dödsfallen börjat stiga, statsepidemiologer blivit rikskändisar, WHO sagt ”testa, testa, testa” och Moderaterna

framstått som Sveriges mesta testparti.

Det var även innan det blev uppenbart att Sverige saknar samordning som säkerställer att olika nivåer och instanser vet hur de andra jobbar och vilken kapacitet som finns. Inte minst när det gäller testning.

Det framgår i ett reportage som Expressen publicerade i lördags (16/5). Där beskrivs hur Folkhälsomyndigheten på regeringens uppdrag tog fram en strategi, fixade laborierkapacitet, trodde att det var klart och inte förstod

varför regionerna inte satte i gång. Svaret var bland annat att regionerna varken uppfattade syftet eller vem som hade ansvaret. Men det fanns även maktkamper inblandade, både mellan höger och vänster, och en som bottnar i att regionpolitiker inte gillar direktiv ovanifrån, vilket Folkhälsomyndigheten sannolikt inte insett vidden av. ”De vet ju inte det vi vet: att man måste ringa och tjata på SKR dag ut och dag in för att något ska hända”, förklarar en person i Regeringskansliet.

I stället för att peka finger åt att Folkhälsomyndigheten inte har koll på det politiska spelet, eller skärpa statens kontroll över regionerna, vilket Socialstyrelsens generaldirektör Olivia Wigzell övervägde i en DN-intervju på söndagen, är strandandet en signal om att det är dags att se över helheten. ”Det intressanta i en kris är hur hela systemet presterar tillsammans, inte respektive organisation”, som Wigzell uttrycker saken. Lösningen är att skrota regionerna, varpå ansvaret för sjukvården, inklusive de

försummade krislagren, överförs till staten. Det finns inget som försvarar att ha kvar ett system där den situation som skildras i Expressen kan uppstå mitt i en kris: ”På riksnivå tjarar en moderat partiledare på ett socialdemokratiskt statsråd som tjarar på moderata regionråd, som rycker på axlarna.”

Samma brister i kedjan finns mellan staten och kommunerna. I mitten av april sa statsepidemiolog Anders Tegnell att det stod klart att Sverige fått in smittan på äldreboenden, med tillägget (DN 14/4): ”Det är inte

ett misslyckande för strategin, men för vårt sätt att skydda våra äldre.”

Det hade möjligtvis varit sant om inte Sveriges strategi bland annat just gått ut på att skydda riskgrupperna. Om inte äldreforskaren Ingmar Skoog bara några dagar senare slagit fast att ”alla som kan något om åldrande visste att det skulle bli så här” (TT 17/4). Och om inte Olivia Wigzell pekat ut skyddandet av äldre på särskilda boenden, beredskapen i regioner och kommuner, och den otydliga ansvarsfördelningen, som tre områden där Sveriges

hantering av coronapandemin har brustit.

Ett exempel är att det dröjde en månad från att Socialstyrelsen fick i uppdrag att hjälpa kommuner med skyddsutrustning tills det fungerade (DN 17/4).

Sammantaget visar det att den svenska strategin inte verkar ha baserats på hur det är – utan på hur man tycker att det borde vara. För man kan inte skilja Sveriges strategi från den verklighet som finns runt om i landet.

Om kommunerna och regionerna inte kan leva upp till strategin, måste strategin anpassas efter

kapaciteten i kommunerna och regionerna.

DN 18/5 2020

Vår sorg försvinner aldrig

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Vad ska du göra sedan, när allt det här är över? Längre ställde jag den frågan till folk, jag kunde inte låta bli. Alla ger ju så ljuvliga svar: De ska träffa sina föräldrar och sina vänner, kramas, trängas i barer, hängla med främlingar, åka tåg, gå på bio, teater, fotboll, konserter, ha stor middag, extra allt.

En bekant skrev häromdagen att han drömde om sen eftermiddag

med ett kompisgäng på någons lantställe, ”när nån öppnar en flaska vin, lite chips kommer fram, nån kanske kastar frisbee. När alla bara liksom är”.

Åh ja, det drömmer jag också om! Inte för att jag ens känner någon som har ett lantställe, men jag får en sorts fantomlängtan efter själva stämningen – att ha andra omkring sig, i loj bekymmerslöshet.

Och det kommer att komma en dag för allt det där sedan, eller för en version av det. Men vi kommer inte att kunna gå tillbaka till livet

före. Före är borta. Nora McInerny vet allt om det. För sex år sedan genomgick hon en sorts supertrauma: Medan hennes man var svårt sjuk i cancer dog deras bebis, och bara några dagar senare dog hennes pappa. Och så till sist även hennes man. Nu driver hon podcasten "Terrible, thanks for asking", dit hon bjuder in personer med olika sorters sorg och i olika faser av sorg, inga tankar och känslor är tabu. Hon understryker att livet fortsätter – men det gör sorgen också. Den blir en del av en, även

om den inte behöver definiera en. Och det är ju egentligen bara logiskt: Ingen förväntar sig att någon ska "komma över" kärleken till sina anhöriga, så varför skulle man "komma över" sorgen i att förlora dem?

Detsamma gäller förstås oss nu när vi är mitt uppe i en dödlig pandemi: Katastrofen kommer inte att vara för evigt. Vi kommer att gå vidare, men inte från sorgen över vad vi förlorat, utan med den. In i en ny normalitet.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

"Utredningen om den falske officeren måste göras om"

MÅNDAG 18 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200515

Försvarets utredning om fallet med den falske officeren är ofullständig och i vissa avseenden direkt missvisande. Både de övergripande slutsatserna och analyserna kan missleda allmänheten att tro att några större fel eller lagbrott inte har skett. Ett antal chefer anses ha agerat felaktigt

men inget ansvar utkrävs, skriver Lennart Ohlsson.

Försvarets utredning om "den falske officeren" (NN). Tyvärr är den ofullständig och i vissa avseenden direkt missvisande för allmänheten. NN har bland annat vid flera tillfällen anställts som reservofficer utan rätt bakgrund eller utbildning. De lagstadgade säkerhetsprövningarna har i vissa fall inte genomförts och när så skett, kan de ha varit bristfälliga. Både de övergripande slutsatserna och analyserna kan missleda allmänheten att tro att några

större fel eller lagbrott inte har skett. Ett antal chefer anses ha agerat felaktigt men inget ansvar utkrävs.

När NN antas till en Natokurs sker det utan att hans bakgrund kontrolleras och trots att en säkerhetsrapport om NN har inkommit. Ingen görs ansvarig för att NN utan säkerhetsprövning, anställs vid insatsen i Mali (Mali 12). Att anställningen till Malistyrkan görs utan säkerhetsprövning är särskilt allvarligt, eftersom Försvarmakten har bedömt Maliinsatsen som kanske det

farligaste och mest riskfyllda uppdrag som Försvarmakten har genomfört på många år. En opålitlig illojal person med felaktig kompetens på en ledande befattning hade kunnat förorsaka stor skada för svenska soldater. NN utses även till svensk samverkansofficer vid Natohögkvarteret (Shape) i Mons Belgien. Det är inte redovisat vem som felaktigt konstituerar honom till överstelöjtnant. Nato har förmodligen avkrävt Försvarmakten ett så kallat "personal security clearance". Det är ett intyg som garanterar att

innehavaren är pålitlig. Vem som undertecknat beslutet vill inte Försvarmakten uppge.

Det är ett känt faktum att Bryssel är ett av världens spioncentrum.

Vilka personer som NN fraterniserat med i Bryssel är inte känt. På grund av arbetsuppgifterna vid Nato och med svensk kryptohantering, kan NN ha kännedom om mycket sekretessbelagd verksamhet. Han hävdar själv att han "varit med om att utveckla de funktioner som skyddar de mest skyddsvärda uppgifter som staten har, samt testat de mest skyddsvärda

systemen i Sverige ur säkerhetssynpunkt".

Det är en väl känd omständighet, att en sådan erfarenhetsbakgrund, är skäl för en främmande

underrättelseorganisation att närma sig personen i fråga. Vilken information han omedvetet, vid så kallad dold utfrågning, har lämnat, vet vi ingenting om.

I medier har överbefälhavaren och Försvarmaktens säkerhetsskyddschef (C Must) framfört att Försvarmakten inte lidit någon skada. Om yttrandena inte är aningslösa, så är de olycksaliga för den just då

startade utredningen. Det krävs stor integritet, kunskap och mod, för utredaren att komma fram till ett annat resultat än vad Försvarsmaktsledningen implementerat hos medierna. Följaktningen blir bedömningen att ingen sekretessbelagd information har röjts. Försvarsmaktsledningens påståenden blir verklighet, utan att någon närmare fackmässig prövning och analys redovisas. Vad NN kan göra med den hemliga information som han erhållit vet vi inte. Därför måste Försvarsmakten göra en skade-

alternativt menbedömning på den sekretessbelagda information som han tagit del av. Kanske borde det även juridiskt prövas om han gjort sig skyldig till obehörig befattning med hemlig uppgift, då vi inte vet vilket syfte han har haft med sin "karriär". Ett syfte kan ha varit att samla information för så kallade "rainy days". Det var vad spionen Stig Bergling gjorde med kvalificerat hemliga uppgifter, som senare mot betalning överlämnades till Sovjetunionen. Det är anmärkningsvärt att samtalsuppteckningarna med NN inte finns bevarade, eftersom det

där kan ha framkommit pinsamheter och klargöranden om felaktigheter som chefer har begått, som Försvarsmakten kan misstänkas för att inte vilja offentliggöra.

Trots att ärendet inkommer som ett säkerhetsärende är det inte Försvarsmaktens säkerhetsskyddschef (C Must) som får uppdraget att hantera ärendet utan kommunikationsdirektören. Det är ett märkligt beslut. En kommunikationsdirektör ska enligt min uppfattning kommunicera en färdig utredning

och inte leda verksamheten.

Ärendet borde handlagts av C Must med hjälp av Musts säkerhetskontor.

Den som deltar i säkerhetsklassad verksamhet ska säkerhetsprövas.

Utredaren hävdar att registerkontroller har genomförts. Någon detaljredovisning finns inte. Vilken kvalitet och hur de viktiga personbedömningarna har genomförts, eller om de alls har genomförts, framgår inte av utredningen. De chefer som inte fullgjort sina skyldigheter med säkerhetsprövningen bryter mot säkerhetsskyddslagen, vilket kan

äventyra personalens säkerhet.
Att Försvarsmakten väljer att inte
utkräva ansvar stärker inte
allmänhetens förtroende för
Försvarsmakten.

Försvarsmakten är enligt
säkerhetsskyddslagen en
tillsyningsmyndighet för ett stort
antal myndigheter.

Försvarsmakten ska vara en
förbild för andra myndigheter i
avseendet att följa
säkerhetsskyddslagen och
säkerhetsskyddsförordningen,
samt att utreda
säkerhetsincidenter och kunna
utkräva ansvar om någon chef

utsätter personal för risk genom
att inte följa regelverket.

Försvarsmakten klarar i detta fall,
vare sig av det ena eller det andra,
vilket är beklagligt.

Jag förutsätter att
Försvarsmaktens
säkerhetsskyddschef (C Must) har
tagit del av utredningen innan den
fastställdes. Det innebär att C
Must har ett stort ansvar för de
brister som finns i utredningen
samt för de åtgärder och det
utkrävande av ansvar som inte
skett. För att öka
säkerhetsmedvetandet inom
Försvarsmakten krävs en tydlig

signaleffekt, bland annat genom att utkräva ansvar för de som gjort fel.

C Must har, trots erhållen information om NN, inte tagit sitt ansvar och agerat med tillräcklig kraft och snabbhet för att säkerställa att utredningen genomfördes på ett grannliga sätt. Det är ödets ironi att ”den falske officeren” har varit anställd på det kontor inom Must, det militära säkerhetskontoret, som har till uppgift att avvärja säkerhetshot och infiltrationsförsök gentemot Försvarsmakten. Beror det kanske

på ovilja att agera mot en kamrat som alla tycker om och har förtroende för? Försvarsmakten verkar ha glömt bort ett gammalt valspråk: ”Förtroende är bra – kontroll är bättre.”

Försvarsmaktens värdegrund poängterar att myndighetens agerande ska präglas av en stark vilja till handling, öppenhet och uppriktighet samt tydlighet i sitt sätt att kommunicera. Vidare ska man säga som det är, utan att försköna och dölja verkligheten. Försvarsmakten ska ha ett högt säkerhetsmedvetande och ingripa mot missförhållanden.

Allmänheten har rätt att få reda på om Försvarsmakten i detta fall har levt upp till sin värdegrund. Vi har rätt att få reda på vad som hänt, vem som har gjort fel och vilket ansvar som utkrävs.

Utredningen bör därför kompletteras alternativt göras om och redovisas för allmänheten med största möjliga öppenhet. Undertecknad har ställt 23 frågor till utredaren, som skulle kunna klarlägga brister i utredningen samt beskriva hur ärendet handlagts. Ingen av frågorna har besvarats.

Om Försvarsmakten själv inte har för avsikt att göra en ny utredning, uppmanar jag våra försvarspolitiker att agera så att ett klagande sker.

Bakgrund. Den falske officeren

Den falske officeren har i över ett årtionde fått ledande och känsliga uppdrag inom Försvarsmakten. I flera år hade han en civil anställning på en av försvarets känsligaste arbetsplatser: säkerhetskontoret på den militära underrätelse- och säkerhetstjänsten (Must).

Mannen har också arbetat i flera svenska utlandsinsatser. Under en insats i Afghanistan var han major och anställd som reservofficer.

Han har även fått en prestigefull tjänst vid Natos militära högkvarter och arbetat med säkerhetsklassade uppgifter vid Kustbevakningen, där han även utsågs till myndighetens kontaktperson för ryska säkerhetstjänsten FSB.

2019 handplockades han till att bli stabschef för den svenska FN-insatsen i Mali. Han påbörjade uppdraget men kom aldrig i väg

innan han stängdes av från sin tjänst.

DN avslöjade mannen i början av 2020 och bevisade att hans karriär byggde på falska meriter. Det ledde till att både åklagare och Försvarsmakten inledde utredningar.

Källa: DN

Lennart Ohlsson, pensionerad överstelöjtnant, tjänstgjorde 1991–2010 vid militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (Must), bland annat som chef för ÖB:s säkerhetskyddskontrollverksamhe

t, chef för
säkerhetsunderrättelsesektionen
samt samverkansofficer, under
flera år ansvarig för den
säkerhetoperativa verksamheten

Svenskarna bakom bedrägerifabriken

MÅNDAG 18 MAJ 2020

**I mars avslöjade DN hur
svenska pensionärer och offer
över hela världen luras på allt
de äger, från en bedrägerifabrik
i Kiev.**

**Spåren från bedrägerifabriken
går från bolag i Västindien via
Tallinn – till Eskilstuna.**

**DN kan nu tillsammans med
journalistorganisationen
OCCRP avslöja ett nätverk av
sajter och offshorebolag som
används för att lura offer över**

hela världen. På papperet styrs bolagen av ett 20-tal svenska kriminella.

En 43-årig kvinna, dömd för snatteri och ringa narkotikabrott.

En 44-årig man som nu sitter häktad för synnerligen grovt narkotikabrott.

En 27-årig kvinna, dömd för delaktighet i en liga som stal från äldre.

De är tre av de svenskar som går att koppla till de omfattande bedrägerier med investeringar i bitcoin och andra värdepapper som aggressivt marknadsförs på nätet och i sociala medier.

Det var i början av mars som Dagens Nyheter i ett internationellt samarbete med medier från 20 länder kunde avslöja en bedrägerifabrik i Kiev. Bolaget heter Milton Group och bedrägerierna sker i en industriell skala. På kontoret i centrala Kiev finns hundratals anställda som ringer runt till offer över hela världen och säljer falska investeringar. Verksamheten omsätter hundratals miljoner kronor och kontoret i Kiev är bara en del av en omfattande internationell industri. Granskningen visade att liknande

bedrägerifabriker finns i bland annat Georgien och Albanien. En avgörande del i bedrägerierna är de falska sajter som ger intryck av att komma från finansbolag och som erbjuder handel med kryptovalutor och värdepapper. Sajterna lurar användarna att tro att de tjänar stora pengar, men allt är falskt och när det är dags att ta ut pengarna är det inte möjligt. Totalt rör det sig om flera hundra miljoner årligen. Dagens Nyheter, den ideella journalistorganisationen Organized Crime and Corruption Reporting Project OCCRP, och

den estniska tidningen Eesti Päevaleht kan nu gemensamt avslöja ett större nätverk av bedrägerisajter som alla är del av samma upplägg med nära kopplingar till Milton Group och dess ägare.

Sajterna har fina namn som ska gesken av internationella finansbolag och banker.

Innehållet varierar från sajt till sajt men inloggnings- och registreringssidorna är identiska. Och i ett dolt skript i källkoden för webbsajterna finns länkar till alla andra sajter i nätverket – totalt

finns över 80 sajter listade under rubriken ”brands”, varumärken. Sajterna använder också i många fall ett och samma system för betalningsförmedling. Det cypriotiska bolaget Naspay – som ägs och drivs av ”fadern” till bedrägerifabriken i Kiev, den 39-årige israeliske medborgaren David Todua.

En dessa sajter kallas Vetoro Banc. ”Tjäna pengar snabbt och enkelt med oss”, lovar sidan som påstår sig vara den bästa sidan för online trading. Flera svenskar har lurats på stora belopp genom sajten.

Någon riktig bank är det dock inte – och företaget finns inte ens.

Verksamheten bedrivs helt utan tillstånd. Sajten skapades i höstas av bedrägerifabriken i Kiev och namnet myntades på ett morgonmöte med säljare på Milton Groups kontor i Kiev, enligt Dagens Nyheters visselblåsare som under fem månader arbetade inne i den kriminella organisationen.

På Vetoro Bancs sajt uppges företaget ”Hanabishi Partners Ltd” som ansvarigt för innehållet. Bolaget är registrerat på adressen Suite 305, Griffith Corporate

Centre, Beachmont Kingstown i den karibiska önationen Saint Vincent och Grenadinerna, landet som kanske är mest berömt som inspelningsplats för filmen "Pirates of the Caribbean".

"Suite 305" är en ökänd adress i investeringsbedrägerier och förekommer i ett stort antal fall. Ägare är en svensk 43-årig kvinna från Eskilstuna. Taxeringsåret 2019 saknade hon helt inkomst och hon har tidigare fått böter för flera fall av snatterier och ringa narkotikabrott. Hon är också vd i ett estniskt bolag som ägs av brevlådeföretaget i Kingstown.

Ett annat av bolagen är Eper Holdings med dotterbolaget Bonvita Partners i Tallinn. Bolaget användes bland annat för att registrera sajten CryptoMB, som var en del i bedrägeriet mot en svensk pensionär. DN har tidigare berättat om hur 67-åriga "Maj-Britt" skuldsattes, tvingades sälja sitt hus efter att lurats i flera omgångar av bedrägerifabriken i Kiev på sammanlagt drygt en miljon kronor.

Bolagens vd är en 29-årig man från Spånga.

På en annan sajt kopplad till bedrägerifabriken finns ett

identiskt upplägg. Även där är det en svensk som uppges som ägare och direktör, en 44-årig man från Eskilstuna. Bolaget heter Salamanca Corp Partnership OÜ. Han är enligt Folkbokföringen utvandrad till Tallinn sedan några år – men sedan flera månader tillbaka sitter han häktad i Sverige för inblandning i en stor narkotikahärva.

Mannen misstänks för synnerligen grovt narkotikabrott och grovt vapenbrott. Han har ett långt brottsregister och har tidigare dömts till fängelse för en mycket omfattande

bedrägerihärva. Salamanca Corp Partnership OÜ startades bara några månader efter det att hans villkorliga frigivning löpt ut. Bolaget har bankkonton i Litauen och Tjeckien och enligt transaktioner som DN och OCCRP sett har bolaget tagit emot pengar från ett bankkonto som utreds av spansk polis i en annan bedrägerihärva.

I ett tredje bolag med samma upplägg finns en annan svensk kvinna som direktör – hon greps samtidigt som den 44-årige mannen misstänkt för synnerligen grovt narkotikabrott.

Även det bolaget används för att driva bedrägerisajter.

När Dagens Nyheter och OCCRP granskar upplägget hittar vi 61 estniska bolag med exakt samma upplägg – de har till och med samma adress i såväl Tallinn som i Kingstown.

I 26 av dessa bolag är en svensk angiven som direktör – trots att verksamheten inte har någon synbar koppling till Sverige. Svenskarna är i de flesta fall personer utan inkomst, med enklare brott som snatterier, olovlig körning och narkotikabrott i brottsregistret. I några fall

handlar det om personer med svåra missbruksproblem – en person lider enligt en domstolshandling av en svår psykisk sjukdom, i ett annat fall uppges personen ha levt som bostadslös.

Att utsatta personer utnyttjas som ”målvakter” som ska juridiskt ansvar i brottsupplägg är inte ovanligt. Det hör däremot inte till vanligheterna att svenska medborgare utnyttjas av bolag i andra länder. Hur och varför just dessa individer valts ut som direktörer är oklart.

Bland ”direktörerna” återfinns olika mönster – några av dem är kopplade till en och samma familj från en förort till Stockholm.

Andra har gemensamma kopplingar till Eskilstuna.

I det estniska bolagsregistret finns handlingar med id-uppgifter på de svenska direktörerna, handlingarna är stämplade av svenska notarius publicus.

I nio fall har en svensk advokat vidimerat dokumenten – samma advokat återfinns i domstolshandlingarna kring det stora narkotikamålet som en av

försvararna till 44-åringen från Eskilstuna.

En av direktörerna säger till Dagens Nyheter att hon försökt ”säga upp sig från jobbet” och att hon trodde att hon inte längre var kvar i bolaget. Hon uppger att hon fick erbjudandet att stå som ansvarig för bolaget från en bekant som hon inte vill uppge namnet på.

– Golare får inga polare, säger hon.

Hon säger att hon känner flera av de andra direktörerna.

Vad fick du veta om bolaget?

– Det var någon import och export.

Varför var du lämplig att ha det uppdraget?

– Jag vet inte, först sa de att de ville ha en kvinna med, jag tänkte inte så mycket på det.

Hur mycket fick du betalt?

– Jag skulle få månadslön, men det har inte funkat så det var därför jag sade upp mig. Min dotters pappa satt inne och jag hade bara min föräldrapenning, så jag behövde få pengar. De sade att det inte var någon fara och att de inte skulle erbjuda det här om det

vore något olagligt eftersom jag har en dotter att tänka på.

Det här bolaget har använts för att driva en sajt som lurat människor på jättemycket pengar.

– Jaha, oj!

Kände du till det?

– Nää. Åh, herregud!

När du fick det här erbjudande hade du ingen misstanke om att det var brott som bolaget skulle användas till?

– Nej, inte något brottsligt, jag har en dotter att tänka på.

Kvinnan berättar att hon besökte ett notariekontor i Eskilstuna flera gånger för att få dokument

stämplade, bland annat gällande en lokalhyra.

Vem var det du hade kontakt med då?

– Det var en ryss – det var via en krypterad app.

Var kom han ifrån?

– Jag vet inte riktigt var han bodde, han var i Stockholm. Jag hade inget namn, han pratade bara engelska.

Så han kontaktade dig via den appen och sa vad du skulle göra?

– Ja, säger kvinnan.

Kvinnan uppger att mannen sedan hon ville sluta i januari inte

längre svarar på hennes meddelanden.

– Han blev arg när jag sa upp mig.

”Vet du vad det kostar att sätta upp ett bolag?”, sa han. Sedan slutade han svara, säger hon.

Bolagen skapades från sommaren 2018 till hösten 2019 – i flera fall på samma dag. DN har granskat samtliga 26 svenska direktörer. 19 av dem har brottshistorik och 21 har obetalda skulder hos Kronofogden, som mest 1,7 miljoner kronor.

Två av dem sticker ut – de är helt ostraffade personer med stabila inkomster och utan skulder. När

DN deras bolagshandlingar från det estniska bolagsverket visar det sig att de inte är äkta. Dokument från notariekontoret i Eskilstuna har förfalskats.

– Handlingen är inte utfärdad av oss. Datumet stämmer inte, vår stämpel är svart – inte blå. Våra underskrifter är förfalskade, vi har inga dokument gällande den här personen, uppger notarie Maria Nilsson.

Personen som står registrerad som direktör säger att han var helt ovetandes om sin roll i bolaget fram till det att DN kontaktade honom. På liknande sätt har en

annan svensk från en ort i Småland utnyttjats med falska papper från samma notariekontor.

Efter DN:s avslöjande av bedrägerifabriken i mars har svensk polis inlett en förundersökning om bedrägeri. Dagens Nyheters visselblåsare har lämnat över sitt mycket omfattande material till utredarna. Arne Fors på riksenheten mot internationell och grov organiserad brottslighet, som leder utredningen, säger till DN att han inte kände till kopplingen med de svenska

direktörerna – men att de nu kan komma att utreda dem.

– Den uppgiften var ny för mig, säger Arne Fors.

OCCRP och Dagens Nyheter har inför den nya publiceringen sökt Milton Group med en lång lista med frågor kring granskningens slutsatser. Mejlet skickades till den adress som Milton Groups vd Jakob Keselman själv tidigare uppgivit. Dagen efter att mejlet skickades är servern nedstängd och internetdomänen är nu borta.

Mattias Carlsson

mattias.carlsson@dn.se

Fakta. Fyra av svenskarna i nätverket

Man, 44, Eskilstuna

Vd och ägare till bolaget
Salamanca corp Partnership OÜ,
Tallinn, som driver sajten
kronosinvest.co

Inkomst 2019: 0. Skulder hos
Kronofogden: 766 000.

Greps i november i ett tillslag mot
en misstänkt knarkliga. Han är
sedan november häktad misstänkt
för synnerligen grovt
narkotikabrott och grovt
vapenbrott. Har sedan tidigare ett
stort antal domar bland annat för

grova bedrägerier och
narkotikabrott.

Kvinna, 27, Huddinge

Vd och ägare till bolaget Irkasio
Systems OÜ, Tallinn som driver
sajten bancfx.com som erbjuder
investeringar i värdepapper och
valutor.

Inkomst 2019: 0. Skulder hos

Kronofogden: 0.

Greps tillsammans med den 44-
årige mannen i november
misstänkt för inblandning i ett
synnerligen grovt narkotikabrott
och grovt vapenbrott. Är häktad
sedan november. Åtalades i april i
ett parallellt fall för narkotikabrott

efter att ha gripits på Arlanda med
narkotika.

Kvinna, 43, Eskilstuna

Vd och ägare till Hanabashi
Management OÜ, Tallinn, som
driver sajten Vetro.io – som
skapades av Milton group i Kiev
och som använts vid bedrägerier
mot flera svenska offer.

Inkomst 2019: 0. Skulder hos

Kronofogden: 58 000.

Dömd för flera fall av snatterier
och försök till snatteri, bland annat
i en parfymbutik. Också dömd för
ringa narkotikabrott efter att ha
gripits med amfetamin.

Kvinna, 27, Katrineholm

Vd och ägare till bolaget Gozala Services OÜ, Tallinn som driver sajterna investlead.co, wexness.cc och luxistrade.io som alla erbjuder investeringar i värdepapper och valutor. Taxerad inkomst 2019: 0. Skulder hos Kronofogden: 66 950 kr. Dömdes 2019 för sin delaktighet i en liga som stal från äldre. Hon fångades på bild när hon försökte använda ett stulet kreditkort. Är kopplad till samma familj som direktören för Bonvita Partners.

Dela

Han ägde ett bluffbolag – utan att veta om det

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Med förfälskade handlingar blev svensken direktör och ägare till ett av bluffbolagen i Estland – utan att han själv visste om det.

Men polisen vill inte ens försöka utreda vem som ligger bakom och nu kan han inte bli av med bolaget.

– Jag vet inte vad jag ska göra, det känns absurt, säger

mannen sedan DN informerat honom om situationen.

För över två decennier sedan försökte Magnus starta ett bolag i Estland. Affärerna blev aldrig något och bolaget lades ned. Men i fjol blev han på nytt direktör i ett estniskt bolag – utan att själv veta om det. Någon hade använt hans identitet för att skapa ett av de 60 bolag som används för att begå omfattande investeringsbedrägerier på internet.

Mannen är också registrerad som ensam ägare till ett bolag i

offshorezonen Saint Vincent och Grenadinerna i Västindien.

När Dagens Nyheter söker mannen för en kommentar om bolaget vet han inte ens om att det existerar.

– Va? Nej, jag vet ingenting om det bolaget, jag har aldrig hört talas om det, säger han.

Dagens Nyheters, journalistorganisationen OCCRP:s och den estniska tidningen Eesti Päevalehts granskning visar att dokumenten som använts för att registrera bolaget i Estland är förfalskade – något som bekräftas

av advokatbyrån Chorell i Eskilstuna.

Efter att Magnus fick veta att han utnyttjas som direktör har han anmält saken till polisen i både Sverige och Estland.

Men utredningarna har lagts ner. I beslutet från svensk polis står det att det är ”uppenbart att brottet inte går att utreda”. Från Estland har han fått beskedet att det är sak för svensk polis att utreda.

Under tiden kvarstår han formellt som både ägare och vd.

– Jag har gett upp, jag vet inte vad jag ska göra. Det känns som en

Kafkahistoria, jag förstår inte hur jag ska kunna lösa det här och bli avregistrerad, säger Magnus.

I fredags meddelande estnisk polis att de nu ska utreda de falska handlingarna.

Mattias Carlsson

mattias.carlsson@dn.se

Koden som avslöjar nätverket

MÅNDAG 18 MAJ 2020

En dold kod i en av bedrägerifabriken falska banker avslöjar ett helt nätverk av över 80 sajter som lovar snabba och enkla vinster.

Många av sajterna har använts för att begå grova bedrägerier och är svartlistade av myndigheter över hela världen.

Falska sajter som utger sig för att vara etablerade finansiella institut, banker och valutahandels

företag är grundstenen i nästan alla investeringsbedrägerier.

Bedrägerifabriken i Kiev som DN avslöjade i mars tillsammans med journalistorganisationen OCCRP använde sig av flera olika sajter mot sina offer.

En av dem kallas Vetoro Banc och sajten skapades av Milton Group i Kiev.

Bakom sajten finns ett estniskt brevlådeföretag med en svensk kriminellt belastad kvinna som vd och ägare.

Vetoro Banc är bara en av många liknande sajter som delar ett gemensamt upplägg. När Dagens

Nyheter och OCCRP granskar sajten hittar vi spår av ett omfattande nätverk av sajter. Dolt i koden för webbsidan finns det länkar till 80 andra sajter med exakt samma upplägg. Innehåll och framtoning varierar men erbjudandet som de för fram är många gånger detsamma – ”tjäna pengar snabbt och enkelt”. Registrerings- och inloggningssidorna är identiska – förutom de skiftande företagsnamnen som inte sällan är förväxlande lika riktiga finansbolag.

När vi granskar listan över sajter är det också tydligt att flertalet används för att begå brott – många är svartlistade av myndigheter i flera olika länder och på webbforum varnar kunder för hur de lurats. I listan återkommer också flera av de sajter som användes för att lura svenskar – bland annat CryptoMB, som användes i bedrägerierna mot en 67-årig pensionär från Dalarna som blev av med allt hon ägde och tvingades sälja sitt hus. I koden för sajterna avslöjas också en annan länk till männen bakom

bedrägerifabriken i Kiev. Med konton i falskt namn försöker vi göra en insättning och spårar hur betalningarna går till på de olika sidorna.

I 23 bekräftade fall användes en tjänst från det cypriotiska bolaget Naspay – som ägs av David Todua – även känd som ”fadern” till Milton Group i Kiev som driver bedrägerifabriken.

DN och OCCRP har upprepade gånger sökt Naspay för en kommentar. När vi mejlar frågor kommer mejlet först fram – dagen efter är mejlserver nedstängd. Något svar får vi aldrig och

telefonnumret till Cypern går inte att nå.

I en annan del av webbsajtens kod finns ytterligare en ledtråd till hur upplägget är organiserad och den leder till den lilla önationen Saint Vincent och Grenadinerna – en av världens mest anonyma offshorezoner som erbjuder anonymitet och obefintliga skatter. Landet är kanske mest känt som inspelningsplats för Hollywood-filmen ”Pirates of the Caribbean”.

För att investeringsbedrägerierna ska fungera och ge trovärdighet används en programvara som

kallas Metatrader4. Med hjälp av den kan bedragarna simulera handel och skapa fiktiva vinster som får offren att satsa än mer pengar på de icke existerande investeringarna.

I länken till programmet, som finns angiven i webbsajtens kod, anges vilket bolag som ligger bakom respektive sajt.

Vi spårar merparten av bolagen till adressen ”Suite 305” Griffith Corporate Centre i staden Kingstown. Bolagen används för att i sin tur äga andra brevlådeföretag i Europa.

Mellan februari 2018 och januari 2020 registrerades 61 bolag i Estlands huvudstad Tallinn som ägdes av ett bolag registrerade på ”Suite 305”.

I 26 av fallen var den uppgivna ägaren och vd:n svensk – något Dagens Nyheter och OCCRP avslöjat.

I Sverige pågår sedan februari en förundersökning om bedrägeri. Utredningen leds av kammaråklagare Arne Fors från Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet. Han säger till Dagens Nyheter att uppgifterna om de svenska

direktörerna är nya för honom
och att de nu kan komma att titta
på kopplingen.

Mattias Carlsson

mattias.carlsson@dn.se

25 procent av inspekterade krogar har fått anmärkningar

MÅNDAG 18 MAJ 2020

**25 procent av de nästan 500
restauranger som Stockholms
stad inspekterat har fått
anmärkningar kring åtgärder för
att hindra smittspridning. På
söndagen fattade Smittskydd
Stockholm beslut om att stänga
ytterligare en restaurang.**

Sedan påsken har Stockholms
Stads livsmedelskontroll
inspekterat hur väl restauranger i
Stockholm följer

Folkhälsomyndighetens anvisningar för att minska smittspridningen av det nya coronaviruset.

Hittills har 25 procent av restaurangerna som kontrollerats fått anmärkningar. Inspektörerna har kontrollerat snart 500 restauranger, berättar Kristine Fornander, presstalesperson på miljöförvaltningen i Stockholms stad.

– Det här är ju en ny lagstiftning, men 75 procent av restaurangägarna har ju förstått och gjort åtgärder. Så flertalet följer ju och har tagit till sig

föreskrifterna och gjort tillräckliga åtgärder - vad vi har sett.

På söndagen fattade Smittskydd Stockholm beslut om att stänga ytterligare en krog i Stockholm. Det är Pub Anchor som tvingas stänga av smittskyddsskäl.

Kristine Fornander berättar att inspektörer varit på plats vid två tillfällen och då bland annat - noterat trängsel mellan sällskap och i lokalen.

– Det har också varit otydligt hur man uppmanar kunderna att hålla avstånd på ett bra sätt. Och man noterade också att det var trångt i

baren i början av kontrollen, säger hon.

I ett pressmeddelande om beslutet säger Maria Rotzén-Östlund, smittskyddsläkare i Region Stockholm:

– Vi har konstaterat att det förekommit trängsel både i och utanför restaurangen och det innebär stora risker för smittspridning.

Pub Anchor blir den tionde krogen som får stänga – de nio restauranger som tidigare fått stänga har alla kunnat öppna igen efter att ha åtgärdat avvikelserna. Till helgen, som är en långhelg,

kommer man att ha extra fokus på kontroller.

– Om det är bra väder har folk tid att vara ute så vi kommer att ha kontroller i stort sett varje dag, - säger Kristine Fornander.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Ewa Stenberg: Det blir svårt för väljarna att utkräva ansvar för misstagen

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Vem har ansvar för bristerna vi sett i krishanteringen av - pandemin? Självkritik är sällsynt, det är vanligare att politiker skyller ifrån sig eller försöker dölja problemen.

Just nu kanske inte är rätt tid att peka finger åt varandra, sade statsminister Stefan Löfven (S) i mitten av april, när det stod klart

att covid-19 spridit sig på många äldreboenden.

”Det är för tidigt att leta syndabockar”, sade Stockholms äldreborgarråd Erik Slottnér (KD). ”Oavsett vem som hade varit ansvarig för äldreomsorgen i Stockholms kommun hade viruset kommit in på äldreboenden och inom hemtjänsten”, tillade han. Han framställde det som ofrånkomligt att många gamla dött just på Stockholms äldreboenden. Ingen kunde ha handlat annorlunda, alltså bär han inget särskilt ansvar.

Både statsministern och äldreborgarrådet är överens om att detta inte är rätt tid att tala om misstag. När man är mitt i en kris kan det förvisso vara destruktivt att gräla om vems fel det är att allt inte har funkat perfekt. Då får man gilla läget och försöka lösa problemen. Men ibland är svaret på varför det gick fel en del av problemlösningen.

Det går att se tydliga misstag i krishanteringen.

Sverige har tillhört de länder som drabbats allra hårdast av coronaviruset, med hänsyn tagen till befolkningens storlek. Nästan

hälften av alla som har dött här fram till slutet av april bodde på äldreboenden. Nästan en fjärdedel hade hemtjänst, allt enligt en undersökning av Socialstyrelsen.

”Ett antal äldreboenden har saknat kompetens att driva verksamheten på ett bra sätt under coronakrisen”, sade Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson i SVT:s Agenda förra söndagen.

”Jag är överraskad att det varit så stor skillnad mellan olika boenden.”

Här finns det uppenbart ett ansvar att utkräva och en läxa att lära.

Detsamma gäller bristen på förberedelser inför krisen. En del är avsaknaden av skyddsutrustning, som ökat smittrisen för vård- och omsorgspersonalen. En annan är att Folkhälsomyndigheten bedömde smittrisen fel från början, när den till exempel sade att det inte var någon fara att åka till Alperna på sportlov.

Norges statsminister Erna Solberg har tillsatt en oberoende kommission som ska granska

beredskapen inför och krishanteringen under coronakrisen. Den kan följa krishanteringen i realtid.

Redan i krisens inledningsskede föreslog den tidigare moderate försvarsministern Sten Tolgfors något liknande. Förra veckan öppnade till sist statsminister Stefan Löfven för en svensk kommission. Men inte nu, utan när krisen är över.

Ansvarsutkrävandet får alltså vänta. Men hur ska det då gå till? Vem är egentligen ansvarig för att så många äldre som bott på institutioner eller fått hjälp av

hemtjänst dött? Vems fel är det att det inte fanns tillräckligt med skyddsutrustning när krisen bröt ut? Att sjukvården och äldreomsorgen inte var bättre förberedda?

Svensk krishantering vilar på ansvarsprincipen – den myndighet som i normalfallet ansvarar för en viss verksamhet fortsätter att göra det även under en kris.

Sjukvård bedrivs framför allt av regionerna, med regionpolitiker som ansvariga. Äldrevård bedrivs av kommuner, eller av privata vårdföretag på kommuners

uppdrag. Arbetsgivare är ansvariga för att deras anställda är skyddade från smitta i sitt arbete.

Regioner och kommuner skulle alltså själva ha haft lager för skyddsutrustning och noggranna planer för hur utbrott av smittsamma sjukdomar skulle hanteras. Men det hade långtifrån alla.

Regionerna i Stockholm, Västra Götaland och Skåne har till exempel, i strid med Folkhälsomyndighetens uppmaningar, tagit bort kraven på att beredskapslagra

skyddsutrustning ur sina
pandemiplaner, vilket Sveriges
Radio avslöjat.

När beredskapslagren inte fanns
fick Socialstyrelsen i uppdrag att
köpa och fördela
skyddsutrustning till regioner och
kommuner. Men hjälpen till
kommunerna fastnade i
byråkratin och det dröjde en
månad innan den kom i gång,
visar DN:s granskning.

När Eskilstunakuriren ville veta
hur många som avlidit i covid-19
på boenden i hårt drabbade
Sörmland undanhöll flera
kommuner uppgifterna, enligt

Eskilstunakuriren. Hur ska
väljarna då kunna kräva ansvar?
Och är det kommunerna man ska
ställa till ansvar, eller kanske den
sjukvårdsansvariga regionen?

Eller myndigheterna som skulle
komma med riktlinjer och fick i
uppdrag att upphandla skydds-
materiel för att fylla behoven?
Eller är det regeringen, som ju
förväntas styra riket?

Det är lika svårt att reda ut som en
garnhärva.

Den svenska förvaltningsmodellen
har sina rötter hos rikskansler
Axel Oxenstierna och
regeringsformen 1634.

Oxenstierna var ett administrativt geni. Men det har trots allt hänt en del på 386 år.

Alla regeringar vet att det är ett getingbo att göra om samhällets organisation i grunden.

Liberalerna har länge krävt att skolan förstatligas,

Kristdemokraterna vill förstatliga sjukvården. Men hittills har det inte blivit något av det.

Regeringen Löfven försökte ändra regionindelningen, men gick på pumpen. Frågan är om inte regeringen börjar finna denna ansvarsmodell allt mer kvävande.

”Det kommer en dag när krisen är över, då vi i Sverige på allvar behöver diskutera vårt samhälles brister och styrkor. Har vi organiserat vårt land på bästa sätt?”, frågade Stefan Löfven i sitt i övrigt helt okontroversiella 1 maj-tal.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

Råd till 70-åringar kan ändras

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Folkhälsomyndigheten planerar nu för att höja åldersgränsen för när en person uppmanas att stanna hemma och undvika att träffa andra.

Folkhälsomyndighetens - rekommendation från den 27 mars om att alla som är 70 år eller äldre ska stanna hemma kan ändras, och i stället riktas till personer som är några år äldre.

– Våra statistiker tittar nu på data från Sverige och om vi kan rucka

lite på 70-årsgränsen. Vi tror att svenskar är friskare när de är 70 år än vad kineser och italienare är och då borde man kanske kunna flytta upp gränsen, säger statsepidemiolog Anders Tegnell. – Vi tittar rent praktiskt på de fall vi har haft i Sverige. Är det större risk för en 72-åring än för en 65-åring att bli allvarligt sjuk?

Beslutet vi kommer att ta måste vara bra och vetenskapligt grundat så att det blir en så klok gräns som möjligt.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Färdtjänstkunder får dela bil trots smittorisken

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Trots risk för smitta är det flera kommuner som fortfarande inte kan erbjuda ensamresor som standard inom färdtjänsten. Av landets 20 största kommuner är det bara åtta där passagerare har möjlighet att få åka ensamma vid samtliga färdtjänstresor, rapporterar TV4.

I Stockholm, Uppsala, Örebro, Borås, Huddinge, Nacka,

Halmstad och Södertälje erbjuds ensamresor, i de övriga tolv kommunerna är fortfarande samåkning med andra personer standard eller så erbjuds ensamåkning bara vid vissa tider eller bara till personer över 70 år.

TT

Fem nya dödsfall i covid-19 i Sverige

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Folkhälsomyndighetens senaste statistik visar att totalt 3 679 personer har avlidit i sviterna av covid-19 i Sverige.

Det är en ökning med fem personer det senaste dygnet, men under helger är det en viss eftersläpning när det gäller rapporteringen av antalet döda. Siffrorna kan därför komma att öka i början av veckan.

De uppdaterade siffrorna visar även att totalt 30 143 har bekräftats smittade av coronaviruset i Sverige.

1 842 personer får eller har fått intensivvård.

TT

Carl Johan von Seth: Magdalena Anderssons svångremsretorik skapar onödig osäkerhet

MÅNDAG 18 MAJ 2020

I pandemikrisen oroar sig över 70 procent av svenskarna för hur vi ska klara framtidens välfärd.

Finansminister Magdalena Andersson skulle kunna ge lugnande besked. Men de onödigt dystra tonerna riskerar

i stället att spä på skräcken i svensk ekonomi.

Det finns en märkbar attitydskillnad mellan Stefan Ingves och Magdalena Andersson när de talar om den pågående viruskrisen.

I ett tal förra månaden sa riksbankschefen att han är beredd att ”göra vad som krävs” för att svensk ekonomi ska klara pandemikaoset. Det är ett medvetet språk som ska visa dådkraft, inge förtroende i ekonomin.

Finansministern är mer prövande. Alla företag och jobb kan inte räddas, upprepar Magdalena

Andersson. Och hoppas, hoppas att pengarna räcker till barnbidragen i december. Vi får se.

En del av denna skillnad har en naturlig ekonomisk förklaring. Riksbanken laborerar med krediter och kan i princip alltid trycka mer pengar. Regeringen har däremot riktiga utgifter som måste täckas på ettdera viset. Förutsättningarna är inte desamma.

En del är också vana. Modern centralbanksverksamhet är till hälften ren retorik. Stefan Ingves ”vad som krävs” är ett eko av det

som ECB-chefen Mario Draghi en gång sa när euron var hotad.

”Whatever it takes.” De orden sägs ha räddat hela valutan.

Särskilt efter finanskrisen har centralbankerna lagt större vikt vid att förklara vad de kan och tänker göra. Det kallas ibland forward guidance – framåtblickande vägledning, ungefär. Tanken är att minska onödig osäkerhet och ge extra kick i olika åtgärder.

Finansdepartementet har en annan tradition. ”Snål deppgök”, står det i kravbeskrivningen för en svensk finansminister. Lova inte

mer än du kan hålla. Säg hellre nej än ja. Säg förresten aldrig ja om du inte verkligen måste!

Den seden har gjort att Sverige nu står bättre rustat än nästan alla andra länder inför coronakrisen. Men även en god vana kan gå till överdrift. Det gäller särskilt i en ekonomi som bär på trauman efter 1990-talets skuld kris och smärtsamma nedskärningar i välfärden.

Enligt mätningar som redovisas av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap är samhällsekonomin det som oroar flest svenskar just nu, inte viruset.

Över 70 procent oroar sig för framtidens välfärd.

På Magdalena Anderssons presskonferenser handlar också förvånansvärt många av frågorna om statsskulden. Smäller det nu? Klarar vi verkligen kostnaderna? Till och med kungen har uttryckt oro för landets statsfinanser (DN 29/3).

Men ingen etablerad ekonom tänker just nu i de banorna. Ingen bedömer att räntorna på statens lån är på väg att skena, eller att statsskulden är i närheten av att bli ohållbar. Krisåtgärderna motsvarar än så länge knappt 4

procent av Sveriges bnp. Det är mycket. Men ingen apokalyps. Finanspolitiska rådets ordförande, professor Harry Flam, lyfte i veckan i stället fram en inflytelserik studie som visar att nya lån i praktiken är gratis för staten.

Magdalena Andersson kan därför visa lite mer av den beslutsamhet och det självförtroende som centralbankerna utstrålar.

Inspirera tilltro till ekonomins förmåga att klara krisen. Inge lite tillförsikt hos människor så att krisoron inte blir självuppfyllande.

Regeringens ministrar säger visserligen att ekonomiska stimulanser kommer. Men när, och i vilken form, tycks hemligt. ”Hur det kan komma att se ut är för tidigt att prata om”, sa Isabella Lövin (MP) till DN i veckan.

Varför då? Varför inte prata om det nu, och tillämpa lite ”framåtblickande vägledning”? En uppsats från den amerikanska centralbankens Texasfilial, Dallas Fed, visar att finanspolitiska stimulanser får extra effekt om de annonseras i förväg.

I stället för att muttra om pengar till barnbidraget borde regeringen

säga som det här: Det finns i dagsläget inget som talar för att pandemis effekter kommer att svälta svensk välfärd. Oron har inget fog.

Dessutom kan den förstärka den ekonomiska nedgången.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Utveckling i början av året

Förändring i procent första kvartalet 2020 jämfört med fjärde kvartalet 2019.

Källa: Handelskammaren

Nattsvart läge i många branscher

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Läget är minst sagt dystert för många företag i Stockholm, - hotell- och restaurangbranschen är i fritt fall. Det visar Handelskammarens Stockholmsbarometer. – Det ser väldigt dåligt ut. Stockholmsekonomin och företagens utsikter har på kort tid körts i botten, säger Stefan Westerberg, chefsekonom på Stockholms handelskammare.

Stockholmsbarometern visade en kraftig nedgång under det första kvartalet i år, den i särklass största som har uppmätts och barometern befinner sig nu på en nivå som är markant lägre än den nivå som förelåg under både den globala finanskrisen 2009 och den europeiska skuldsättningskrisen 2011–2013.

Stockholms näringsliv är i ett mycket dåligt ekonomiskt läge. Det är särskilt tydligt i Stockholms mer centrala delar. Många verksamheter har tvärnitat med historiskt stora varsel och massiva korttidspermitteringar som följd.

Stockholms näringsliv kännetecknas av en stark tjänstesektor, med många globala företag som har en tydlig internationell profil, samt en hög täthet av många företag och människor på liten yta. Det är egenskaper som coronakrisen nu slår mot genom krav på social distansering och massiva reserestriktioner.

I princip alla näringsgrenar inom handeln backar till extremt låga nivåer. Inom tjänstesektorn är det hotell- och restaurangbranschen som backade allra mest under första kvartalet. Från ett starkt

läge under föregående kvartal så var företagen i branschen i fritt fall under det första kvartalet 2020.

Sammantaget är effekten av inreseförbud, karantänsåtgärder och förhindrande av folksamlingar brutal för stora delar av tjänstesektorn. Antalet avgångar från Sveriges tre största flygplatser gick ned med mer än 85 procent under mars.

Stockholm beräknas få bära över en tredjedel av kostnaderna för den uteblivna turismkonsumtionen, drygt 13 miljarder från den 15 mars fram

till midsommar. En av Sveriges största exportnäringar befinner sig just nu i en kris som är omöjlig att förutse längden på.

Företag med uppdragsverksamhet, som är den enskilt största delnäringen i termer av sysselsatta i Stockholm, föll kraftigt.

Stockholms tillverkningsindustri följde strömmen och backade till ett läge som är mycket svagare än normalt. Det senaste kvartalets utveckling visar att Sveriges exportberoende tillverkningsindustri drabbas hårt

av att stora delar av världsekonomin har slutit sig. Stockholms byggföretag har däremot hittills klarat sig bra och livsmedelshandeln går fortsatt starkt. Livsmedelsföretagen anser att läget är mycket bättre än normalt.

Under det första kvartalet i år rasade också anställningstrycket bland Stockholms företag. 89 procent av företagen inom hotell- och restaurangbranschen uppger att de har dragit ned på antalet anställda, som en direkt följd av den efterfråge- och utbudskris som coronakrisen inneburit.

Vad gäller bedömningar och förväntningar om framtiden så finns också där påfallande negativa signaler. Under den senaste tiden har rekordnoteringar också uppmätts i antal konkurser, som är särskilt påtagliga inom hotell- och restaurangnäringen.

De senaste tio åren har Stockholm svarat för cirka 40 procent av Sveriges totala tillväxt och skapat hälften av alla nya jobb i Sverige. Utvecklingen i huvudstadsekonomin påverkar hela landet och har stor betydelse för Sveriges välstånd.

Hur tror du att det kommer att se ut under det andra kvartalet 2020?

– Det finns en viss risk att det blir en ännu sämre utveckling.

Nedgången i ekonomin blir inte kort och den kommer inte att gå över av sig själv. Det kommer att krävas enormt mycket politiskt fokus för att vända det här, säger Stefan Westerberg, chefsekonom på Stockholms handelskammare. Han menar att regeringens insatser hittills har varit bra. Men att det kommer att behövas mer. På onsdagen lanserade Handelskammaren

Omstartskommissionen, som ska komma med förslag på hur Sverige kan börja fungera igen efter pandemin.

– Vi har ett antal flaskhalsar i Stockholm: en bostadsmarknad med höga trösklar och bristande rörlighet, brister i infrastrukturen och på arbetsmarknaden. Vi riskerar nu att få en situation där väldigt många människor fastnar i arbetslöshet, säger Stefan Westerberg.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Här får Ida möta sin pappa igen efter hans sjukdomstid

MÅNDAG 18 MAJ 2020

När Bertil Borg, 74, hamnar på sjukhus med syrgas ställer sig dottern Ida i Förklädesfabriken för att tillverka skyddsrockar och försöka rädda sin pappa och andra på äldreboendet. – Jag hörde rädslan i personalens röster, rädslan bara för att göra sitt jobb, säger Ida Borg.

På långfredagen får jag ett mejl från Ida Borg vars pappa ligger

svårt sjuk i covid-19 på ett äldreboende i Stockholm. Hon beskriver pappan med stor kärlek, sorg och frustration.

”Ingen verkar bry sig om att varje sjuk eller avliden person i statistiken är nåns pappa, bror, mamma, syster, son. I det här fallet min pappa, maratonlöparen, lyssnaren, optimisten, husbyggaren, kämpen som jag älskar så högt.”

Bertil Borg drabbades av Parkinsons för tjugo år sedan och hamnade på äldreboende 2017 när vårdbehovet blev för stort. Ida Borg beskriver 74-åringen som en

frisk fläkt på äldreboendet, när jag ringer upp.

– Han är väldigt social och tycker om att skoja och är omtyckt av folk. Men där han bor är det få som svarar eller reagerar. Han har hittat vänner i personalen, säger hon.

Precis som alla äldreboenden i Stockholms stads regi stängs det för besök den 18 mars. Ida och hennes familj har undvikit besök hela månaden för att de varit krassliga.

I början av april kommer ändå mejl om att smittan tagit sig in på äldreboendet, men än så länge

inte på pappans avdelning. Vart tredje kommunalt äldreboende i Stockholm har nu konstaterat covid-19.

På fredagen den 3 april börjar Bertil Borg hosta och får feber. Sjuksköterskan som under helgen ensam har hand om 50 patienter säger till dottern att det inte alltid finns ordentligt med skyddsutrustning, men att hon byter kläder när hon går mellan patienterna. Redan i mitten på mars larmade finansborgarrådet Anna König Jerlmyr om risk för akut brist på skyddsmaterial i äldreomsorgen.

– Jag antar att det är via personalen pappa har blivit smittad. Ingen skuld på de som vårdar pappa. De gör allt som står i deras makt för att göra ett fantastiskt jobb, men ges noll förutsättningar, säger Ida Borg. På måndagen kommer en av sjukvårdsbilarna som cirkulerar stadens äldreboenden för att göra tester. Bertil Borg får besked att han är smittad av covid-19. Då har 303 personer redan avlidit i Stockholms län.

– Jag blir jätterädd. Pappa som sällan beklagar sig säger ”Vi får väl se hur det här slutar”. Men

han konstaterar samtidigt: ”Då mår jag ju förhållandevis bra ändå, om det är den skiten jag har. När jag tagit mig igenom det här är jag väl immun”, säger Ida Borg.

Direktivet från regionen är att covidpatienter från äldreboenden inte ska skickas till sjukhus utan i första hand vårdas på boendet. Bedömningen görs utifrån en klinisk skörhetsskala.

– Läkaren för äldreboendet förklarar att pappa ligger på mitten av skalan mellan tillräckligt frisk och för gammal och sjuk för att få sjukhusvård.

Hon säger att skalan är mellan ett och nio och att pappa är en femma, säger Ida Borg.

En medicinskt ledningsansvarig läkare berättar senare att pappan kan tas till en geriatrisk klinik för att få syrgas om han blir sämre, eller få akutsjukvård i hemmet (ASIH). Han beskriver frankt och ärligt förutsättningarna:

”De äldre, även med milda symtom, kan snabbt bli sämre, rentav hamna i ett läge utom räddning, på bara några timmar. Den första veckan är kritisk”.
– Det blir nattsvart. Världen rämnar. Ska min pappa kvävas till

döds på sitt rum på äldreboendet för att han inte får sjukhusvård.

Ingen bryr sig. Han är en pinne i statistiken. Så känns det, säger Ida Borg.

På långfredagen blir pappan sämre. Ida och hennes syster har ständig kontakt med personal som till slut ringer ambulans.

Vid midnatt kommer Bertil Borg in till Capio S:t Görans sjukhus.

Han får syrgas, dropp och antibiotika. Förutsättningarna är inte optimala och hans tillstånd är fortsatt kritiskt i flera dagar. Han har hög feber och har svårt att kommunicera via Skype.

– Sjukhuspersonalen säger att det ser ganska stabilt ut, men att det kan vända väldigt snabbt. De frågar också om vi bor långt bort, då blir jag ledsen. Ja, men då hinner du ju hit ändå, säger de, berättar Ida.

Ida Borg försöker hitta sätt att lindra sin oro och frustration i kaoset. Hon är frilansande fotograf och coronapandemin svepte även bort alla jobb. Hon hittar till Förklädesfabriken i Farsta. Där, i den ombyggda dansstudion, tillverkar ett hundratal volontärer dagligen 1

200 plastförkläden till äldrevården.

– Det är en droppe i havet, men det minsta man kan göra för att hjälpa personalen, de gör en enorm insats och deras jobb har så låg status. Det kanske förhoppningsvis ändras nu, säger hon.

Hon gör sitt andra fyratimmarspass och skär rutinerat ut formen till skyddsrockarna. Hon uttrycker tacksamhet att få vara här.

– Jag tänker på alla som jobbar nära pappa, rädslan i deras röster, bara för att göra sitt jobb. Jobbet

jag gör här kan vara avgörande för att någon ska klara sig.

Hon berättar om vårdaren på pappans boende som gått tillbaka från pensionen för att hjälpa till under krisen. Samma man som ringde efter ambulans på långfredagen.

– Hans döttrar ville inte att han skulle jobba, och undrade varför han gjorde detta. Han sade att han ville, fastän han var rädd också:

”Vi bekämpar ett krig utan vapen men vi måste bara jobba på”.

Äldreboendet försäkrar i mejl till de anhöriga att man har skyddsutrustning, men när Ida

Borg kontaktar den materialansvarige får hon veta att förrådet är tomt.

– De behövde 500–1000 skyddsrockar, jag fick 250 från Förklädesfabriken som jag körde dit. De var väldigt tacksamma, visste inte ens att möjligheten fanns, säger Ida Borg.

Bertil Borgs tillstånd blir trots allt mer stabilt. Efter en dryg veckas sjukhusvistelse får han flytta till geriatriken på Bromma sjukhus, en mellanstation för coronapatienter.

Ida Borg kan prata med pappan via Skype den 21 april. Nu har

totalt 1 022 personer dött i covid-19 i Stockholms län, varav 443 på äldreboenden. Men vårsolen skiner obekymrat och personalen hjälper pappan med ipad-uppkopplingen och bjuder på hemlagad chokladkaka för att fira mötet.

– Hej pappa, vad skäggig du är, du ser så annorlunda med skägg, jag känner nästan inte igen dig, säger Ida via mobilskärmen.

– Ja, lite lurvig är jag nog. Jag har inte tänkt på det. Jag har inte tittat mig i spegeln på länge. De jättesnälla här och har goda kakor. Men jag vet inte om de kan

raka mig, de måste nog gå kursen först.

– Hur mår du?

– Jag mår bättre i alla fall. Men det har varit en väldig fajt.

– Har du varit ute på balkongen?

– Nej, men det är 16 grader ute. Vi får fika sen i vår. Jag saknar dig.

– Jag älskar dig pappa.

– Jag älskar dig också.

Ida är märkbart tagen efter samtalet, både ledsen och glad.

– Jag har inte vågat hoppas innan, men nu känns det som att han har gått igenom det värsta. Han är mer som vanligt, har en helt annan blick. Om han fikar då mår

han bra, säger hon och ler genom tårarna.

På valborgsmässoafton kommer så ett överlyckligt sms från Ida Borg.

”Pappa har fått komma hem nu, ni får komma med nästa gång om ni vill! ”

Lördagen den 2 maj träffar vi Ida och ettåriga sonen August utanför äldreboendet. Äntligen kan de få träffa pappa och morfar som fick komma tillbaka till boendet efter att ha varit symtomfri i 48 timmar. De småpratar och vinkar till varandra genom ett öppet fönster.

Bertil är full av livskraft, ser glad och frisk ut. Euforin man kan känna när man överlevt mot alla odds. Kampen har pågått i en månad.

– Det var det svåraste jag har varit med om i mitt liv, det är en hemsk sjukdom, säger Bertil Borg.

Familjen Borg är inte ensamman. Utmed äldreboendets fasad står flera fönsterbesökare spridda för att prata med anhöriga. Vid entrén står sjukvårdsbilen som coronatestar parkerad.

– Det är en jättelättnad att pappa är tillbaka men nu när jag ser samaritenbilen känner jag mig lite

orolig. Det är ju väldigt oskyddat här. Det går heller inte riktigt att veta, om man är immun, hur länge, eller när det ska komma vaccin. Man är väldigt utsatt på ett äldreboende, säger hon.

För de som överlevt covid-19 och deras anhöriga väntar en lång provotid. Vissa patienter behöver rehabilitering och alla måste anpassa sig till ett liv i karantän. Hur länge vet ingen.

– Men pappa har en pigg själ, han är tillbaka nu, det känns verkligen så, säger Ida Borg.

August passar på att visa morfar att han nästan lärt sig att gå mitt i allt tumult.

– Snart ska vi gå och fika nere vid vattnet, pappa. Jag längtar efter att få krama dig, ropar Ida.

– Ja, det blir fint. Men det tar nog lång tid innan vi kan kramas igen, säger Bertil Borg och vinkar och ler innan han stänger fönstret.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se

Mästerlig skildring av vardagens historia

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Med "Fröjdelekar" fullbordar Annika Sandén en trilogi om brott, vardag och fest på 1600-talet. En utmanande och annorlunda historia om vanliga människors liv under en krigisk epok. Det är modigt och ofta lysande, skriver Magnus Västerbro.

Annika Sandén

"Fröjdelekar. Glädje, lust och nöjen under svensk stormaktstid"
Atlantis, 423 sidor

Krig och pest, häxbränningar och svält. Sådant hör till när man talar om 1600-talets stormaktstid, en epok som har rykte om sig att vara en av de dystraste i Sverige historia

Och så var det förstås, på många sätt. Men livet då bestod inte bara av ett enda vadande genom katastrofer. Människor gjorde också som de alltid gör: de roade sig och sjöng, de festade och firade. De blev förälskade, kände lust och njöt av livet.

Och de lekte. Som systrarna Brita och Ingrid i den uppländska byn Skuttunge som en söndagskväll

vid midsommartid 1679 tillsammans med några vänner lekte bröllop. En av dem fick vara brud, med kläder som flickorna själva sytt ihop för att hjälpligt se ut som en brudklänning, och med håret utsläppt över axlarna. Sedan skred flickorna genom byn i en bröllopsprocession, innan de lyckades ta sig in i den låsta kyrkan för att framför altaret genomföra den stora ceremonin i lekens form.

Eller ta de ungdomar i Värmland som när våren kom brukade dela upp sig i två lag och leka krig, en rituell kamp mellan vintern och

sommaren. Den ena gruppen förseddes med skinnpälsar och isklimpar, medan de som representerade sommaren smyckades med blommor och löv. Under skratt och sång pågick sedan kampen tills den ljuva sommartiden hade segrat. Exemplen kommer från historikern Annika Sandéns nya bok, "Fröjdelekar. Glädje, lust och nöjen under svensk stormaktstid", som på ett lysande sätt fullbordar hennes redan tidigare uppmärksammade och prisbelönta trilogi om 1600-talets social- och kulturhistoria.

I den första, "Missdådare" (2014), stod brott och brottslingarna i centrum, de människor som på olika sätt straffade ut sig ur samhällets gemenskap. I den andra, "Bödlar" (2016), riktades blicken i stället mot de som hade till uppgift att utdela dessa straff, men som också själva stod utanför, som betraktades med skräck och avsky. I den nya boken handlar det i stället om de som befann sig på insidan – de som fick sitta med vid bordet när byn samlades till fest.

Det handlar med andra ord om ett försök att komma åt en tidigare

sällan beskriven aspekt av livet under den förmoderna tiden. Vad gjorde egentligen vanliga människor när det hårda arbetet var över, när de inte var i krig, inte drabbades av förödande farsoter eller brändes som häxor?

Det är en minst sagt utmanande uppgift som Sandén tagit sig an. Om hur de mer bildade skikten av samhället på denna tid levde finns en hel del nedtecknat, men när det gäller jordbruksbefolkningen, allmogen, är bristen på berättande källor skriande.

Annika Sandéns metod blir att precis som i de tidigare böckerna i

första hand vända sig till
domstolsarkiven. Alla som någon
gång studerat sådana vet hur
fascinerande men också
utmanande och frustrerande det
kan vara. Att ens läsa vad som står
i de handskrivna protokollen kan
vara en svårartad prövning.
Dessutom fokuserar domstolarnas
bevarade material nästan
uteslutande på undantagen, på de
människor som på olika sätt bröt
mot normerna. Men Sandén
lyckas ändå utnyttja dem för att så
att säga på omvägar komma åt det
hon är ute efter.

Ta till exempel Brita och Ingrid,
flickorna som lekte bröllop i
Skuttunge den där söndagskvällen
för så länge sedan. Deras lek
skiljde sig säkert inte mycket från
många andras, som i dag är
bortglömda. Det som fick just
deras berättelse att bevaras till
eftervärlden var det faktum att de
tog sig in i kyrkan utan prästens
tillstånd – och blev ertappade
därinne. Saken utreddes, och
bevarades därför i utförliga
protokoll.
Gång på gång lyckas Annika
Sandén på det sättet utvinna liv ur
de stummaste arkivluntor. Allt

detta gör "Fröjdelekar" till något som åtminstone i stora delar är en mästerlig skildring av vardagens historia. För det är just vardagen hon lyckas komma åt. Genom att skildra festen, nöjena och skratten framträder 1600-talet med sällsynt tydlighet. Barnen som medan de växte upp lekte så ofta de bara kunde; ungdomarna som smet ut om kvällarna för att uppvakta varandra, och då ställde till besvär för moralens väktare. Och sedan de vuxna som träffades för att sjunga och dansa under firandet av skördeårets alla fester, vid brölloppen och dopen eller i

samband med de kyrkliga högtiderna.

Allt detta skildras med stor auktoritet och precision, på ett säkert och smidigt språk.

Bara mot slutet infinner sig en viss matthet, och texten blir en aning repetitiv. Det beror till viss del på att författaren då kommer in på områden som redan är tämligen väl utforskade. Men det handlar också om att Sandén trots allt håller sig nära den traditionella akademiska dispositionen, där en frågeställning först ska formuleras, det empiriska

resultatet noga redovisas innan allt mot slutets knyts ihop med ett sammanfattande resonemang.

Och det är lite synd. Annika Sandén är en så skicklig skribent att man inte kan låta bli att önska att hon framöver skulle pröva sig på ett ännu friare, gärna mer episkt sätt att berätta. Med hennes förmåga att blåsa liv i det förflutna skulle det kunna bli hur mäktigt som helst.

Magnus Västerbro

Hur ska man göra för att behålla motivationen? Inom kultur och kreativa näringar är den största tillgången – kreativiteten. Det kostar ingenting att skriva den bästa bok som skrivits. Eller att i morgon skriva den bästa sång som skrivits.

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Jan Gradvall skriver krönika i Di/Weekend. Och påminner om att Astrid Lindgren ägnade de nattsvarta åren under andra världskriget åt att skriva "Pippi Långstrump".

"Matematiska modeller är inte samma sak som verkligheten"

MÅNDAG 18 MAJ 2020

Ulf Danielsson, professor i teoretisk fysik, säger att jakten på sanningen är full av fällor och förespråkar ödmjukhet inför teknikens möjligheter. – De mest intressanta idéerna jag haft under min karriär har visat sig vara värdelösa.

Naturlagar och matematiska modeller är inte samma sak som verkligheten. De är bara skapade av människan i ett försök att

förstå sin omgivning, säger Ulf Danielsson, professor i teoretisk fysik.

På flera sätt är det här en kontroversiell synpunkt. Det är professor Danielsson högst medveten om. För vad han samtidigt säger är att det är omöjligt för oss människor att med vårt medvetande ställa oss utanför och objektivt betrakta världen.

– Uppfattningen att den materiella naturliga världen på något sätt är slav under pålagda matematiska lagar, att det enda man behöver bry sig om är det

som kan mätas och att de grundläggande fundamentala naturlagarna redan har formulerats präglar hela vårt tänkande sedan hundratals år tillbaka. Jag vänder mig starkt emot den uppfattningen, säger Ulf Danielsson.

Själv vill han inte se naturlagarna som någonting annat än matematiska modeller som vi använder för att begripa vår omvärld. Naturlagarna representerar enbart en mänsklig modell av den verklighet som vi befinner oss i.

Ungefär på samma sätt som grammatiken kan få oss att förstå hur ett språk är uppbyggt.

– Den mänskliga matematiken utgår från vår biologiska natur och hur våra hjärnor och våra kroppar är konstruerade. Vi är helt enkelt inte kapabla att förstå hur matematiken skulle kunna vara annorlunda. Naturlagarna sitter i våra huvuden.

Ulf Danielsson menar att det finns sanningar om världen så långt bortom våra mänskliga förmågor att vi inte ens kan formulera frågorna.

– Det finns ett utbrett missförstånd bland teoretiska fysiker att de skulle vara bäst lämpade att staka ut existensens fundamentala grund.

Och det sagt av en professor i teoretisk fysik som i sin dagliga gärning på Uppsala universitet med hjälp av matematiska modeller försöker sig på att utforska universums grundvalar med hjälp av just matematiska tabeller.

Nu har han formulerat sina tankar om den mänskliga kroppens frånvaro i ekvationerna i boken ”Världen själv” (Fri Tanke förlag).

– Mitt absolut viktigaste budskap med boken är insikten om att vi människor befinner oss mitt i världen som naturliga biologiska varelser. När vi blickar ut över ett gåtfullt universum gör vi det genom våra organiska sinnen, säger Ulf Danielsson.

I den pågående coronapandemin används matematiska modeller både för att beräkna dödstal och för att göra framtida prognoser över smittspridningen. Ulf Danielsson vill höja ett varningens finger för att lita för blint på skenbart enkla beräkningar.

– När de ska tillämpas i en sådan här komplicerad verklighet blir det så otroligt många olika parametrar att väga in. Man kan inte förvänta sig en perfekt modell som ska ge alla svar.

Hur har myndigheternas tjänstemän hanterat det här?

– Hittills mycket bra. Det viktiga är att de som hanterar de här svåra frågorna är professionella personer med kompetens för att kunna se sammanhangen. Det finns så många olika perspektiv och det är en illusion att man kan hitta rent objektiva svar på vad som behöver göras.

Han menar också att vi lever i en tid där gränsen mellan fantasi och verklighet håller på att suddas ut. Där det finns en tendens att likställa virtuella världar med verkligheten och inte se att det är helt olika saker. Att få för sig att virtuella världar i till exempel dataspel är lika viktiga som verkligheten.

– I förlängningen kan det leda till uppfattningar som att det inte spelar någon roll om det är sant eller inte. Det kan leda till att man blir förledd, besviken, deprimerad och tappar bort sitt liv.

De ekonomiska systemen är en annan virtuell värld som Ulf Danielsson lyfter fram. Även de bygger på modeller och räknar allt i tillväxt och pengar, vilket enligt Ulf Danielsson bidrar till att vi inte gör tillräckligt mycket åt de allvarliga klimatproblemen.

– I stället bedriver vi en rovdrift på vår planet. Att vi inte ser det beror på att vi alla befinner oss i ett slags virtuell verklighet.

– Även här blir modellerna viktigare än verkligheten. Det gör att vi tappar fotfästet i tillvaron. Det viktigaste måste ju vara att titta på vilka de bästa

förutsättningarna är för att vi ska få ett drägligt liv här på jorden, säger han.

Ulf Danielsson kan se skönheten inom naturvetenskapen. Det handlar till exempel om när man hittar det enkla och vackra i naturlagarna. Sedan finns en annan mer subjektiv skönhet som är helt och hållet beroende av människans medvetande.

Själv ser han skönheten i musiken, i vackra fenomen i naturen, i konsthistorien, i andra människor.

– Den skönheten uppstår helt och hållet i mitt medvetande, understryker Ulf Danielsson. Därför tycker han att det är en ganska befängd tanke att några utomjordingar i framtiden skulle kunna upptäcka skönheten i Bachs andra Brandenburgkonsert, som skickats ut ur vårt solsystem på guldskivor i Voyagersonderna. För om en främmande utomjordisk civilisation om några tiotusental år kommer att hitta det kulturarv som skickats ut från jorden kommer det knappast att ha något värde för dem, menar Ulf Danielsson.

– Utan en mänsklig hjärna som tolkar musiken blir det bara ett meningslöst brus!

Själv ser Ulf Danielsson sig som realist. Jakten på sanningen är full av fällor och en del av vad han själv kommit fram till i sin forskning kommer säkert att visa sig vara fel.

– De mest intressanta idéerna jag haft under min karriär har visat sig vara värdelösa.

Ulf Danielsson tycker att vi överskattar teknikens och datorns roll i förhållande till det mänskliga medvetandet och höjer

ett varningens finger för en övertro på artificiell intelligens.

– Vi låter oss luras att datorn representerar en mer generell kunskap, att de har något närmast mänskligt drag. Vi blir mer imponerade än vi borde bli.

Eftersom vi människor har en tendens att förmänskliga ”intelligenta” datorer menar Ulf Danielsson att det är viktigt att inte göra robotar fysiskt lika människor.

– Det är så lätt att låta sig luras att tro att en maskin har mänskliga egenskaper. Tänk till exempel på när vi slår på en sak som inte

fungerar. Vi har en benägenhet att bestraffa tingen.

I sin vardag försöker Ulf

Danielsson lösa en av universums stora gåtor, den mörka energi som tycks få galaxerna att röra sig ifrån varandra.

– Jag försöker förstå vad det är.

Det är väldigt knepigt att forma en teori omkring. Det handlar om matematik rakt igenom!

Han funderar också en hel del över hur vi ska tänka kring oändligheten.

– Mest fruktbart är att inte försöka förstå den alls, utan att utgå ifrån oss själva som blickar ut

mot den kosmiska horisonten och det vi kan se. Det är på det sättet vi har upptäckt världen.

– Sedan kan man naturligtvis spekulera om vad som finns där bakom. Människan har gång på gång genom historien fått erfara att världen är mycket större och mer mångskiftande än vad vi har kunnat föreställa oss. Det är viktigt att vara medveten om att det finns mycket mer än det vi känner till. Det tycker jag att man kunde visa lite mer ödmjukhet inför inom vissa delar av naturvetenskapen.

Han reagerar även mot människans eviga dröm om odödlighet, och förhoppningen om att teknik och vetenskap kan leda oss dit.

– Förutsättningen för att något så väsentligt som livet blir värdefullt är just att det är något som man när som helst kan mista.

Hans Arbman

hans.arbman@dn.se

Fakta. Ulf Danielsson

Ålder: 56 år.

Familj: Sambo Viktoria, sonen Emanuel och bonussonen Olof.

Dessutom de vuxna barnen Oskar

och Klara som båda är sjuk-sköterskor vilket gör honom extra stolt.

Bor: Uppsala.

Gör: Professor i teoretisk fysik vid Uppsala universitet. Skriver populärvetenskapliga böcker.

Gör helst på fritiden: Är i naturen, läser, tittar på stjärnorna eller påtar i trädgården.

Om livet efter corona:

Förhoppningsvis ett liv i större eftertänksamhet.

Aktuell: Har skrivit boken "Världen själv" (Fri Tanke förlag).

Ledare: Sverige visar att tillväxt kan förenas med miljöhänsyn

TISDAG 19 MAJ 2020

Sveriges ekonomi har närapå fördubblats sedan 1990, mätt i bnp har den ökat med 90 procent. Samtidigt har vi blivit 1,6 miljoner fler invånare. Växande ekonomi och ökande befolkning betyder i mångas föreställningsvärld att miljön kommer att ta stryk. Sveriges utveckling under senare decennier visar att en sådan utveckling är allt annat än

ödesbunden. Under samma period som ekonomin och befolkningen växte minskade exempelvis koldioxidutsläppen med 27 procent.

Rapporten "Mycket mer för mindre – tillväxt och hållbarhet i Sverige", sammanställd av Jonas Grafström, Christian Sandström och Axel Wieslander på forskningsinstitutet Ratio, ger en pedagogisk översikt över vad som hänt och varför.

Genomgången är inspirerad av Andrew McAfees uppmärksammade bok "More from less" från förra året. Boken

gav ett flertal exempel på hur världens rikaste länder numera inte bara producerar mer genom att använda mindre resurser per enhet, utan allt oftare i absoluta tal minskar utsläpp och resursanvändning trots att mer välstånd fortsätter att produceras. Sverige ger många exempel på att precis den utvecklingen inte bara är möjlig, utan hos oss är den relativt vanlig. Inte bara koldioxidutsläppen minskar. Under perioden sedan 1990 har det skett en nedgång för 24 av de 26 luftföroreningar som mäts av Naturvårdsverket.

Några utsläpp har sjunkit dramatiskt. Svavelutsläppen har exempelvis fortsatt att krympa under 2000-talet trots att de redan hade reducerats betydligt under perioden fram till 1990. Försurningen av sjöar och skogar är inte längre samma stora hot som på 1980-talet. På andra områden ökar effektiviteten. Allt mindre åkermark tas i bruk, det har minskat från 3,6 miljoner hektar till 2,6 miljoner hektar, men trots det och trots att allt färre är sysselsatta i ett minskande antal

jordbruk så produceras mer än tidigare på de som är kvar. Per hektar produceras 43 procent mer skörd i genomsnitt än 1965 och det trots att kvävetillförseln per hektar är ungefär densamma. Sverige visar alltså på många sätt vägen mot en framtid som kombinerar bättre välbefinnande med bättre miljö. Det är dock ingen anledning att slå sig till ro. För det första finns det många områden där utsläppen fortsätter att öka. Det har förvisso hjälpt att utsläppen per flygkilometer minskat med 1,9 procent per år sedan 1990, men de totala

utsläppen från flyget är fortfarande 47 procent högre än 1990 eftersom det totala antalet flygresor ökat med 120 procent. För det andra minskar inte utsläppen av växthusgaser i tillnärmelsevis tillräcklig takt för att kunna hindra en global uppvärmning långt över de mål som satts upp. Utsläppen behöver minska snabbare både i Sverige och i alla länder vi handlar med. Att vår import ger upphov till utsläpp i andra länder är ett på senare år uppmärksammat faktum. Sedan detta konsumtionsavtryck började

mätas 2008 ser det dock ut att ha minskat, även om detta kan ha ändrats efter mätperiodens slut. Det mesta av vår handel sker med andra rika länder med ungefär samma utveckling av utsläpp och välstånd som i Sverige.

Rapporten visar ändå på värdet av att kombinera en ambitiös miljöpolitik med ett konkurrensutsatt och dynamiskt affärsliv för att både kunna minska utsläpp och få det materiellt bättre. Sverige borde även framöver kunna leda en sådan utveckling.

DN 19/5 2020

”Kommuner och regioner får ytterligare sex miljarder”

TISDAG 19 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200519

Vi har nu kommit överens om ytterligare sex miljarder kronor till kommunsektorn i år, som fördelas i lika mellan kommuner och regioner. Tillskottet kommer i en extra ändringsbudget, men vi uppmanar kommuner och regioner att redan nu planera utifrån tillskottet, skriver Magdalena Andersson (S), Emil

**Källström (C), Mats Persson (L)
och Per Bolund (MP).**

Den pågående globala pandemin har medfört både en hälsokris och en ekonomisk kris. Den har allvarliga konsekvenser för hela vårt samhälle och i landets kommuner och regioner märks krisens dubbla natur mer än kanske någonstans. Det är kommuner och regioner som har ansvaret att tillhandahålla sjukvård och äldreomsorg, själva eller genom privata utförare, men också ansvar att finansiera verksamheterna.

Sjukvården, liksom äldreomsorgen, befinner sig under mycket hård press. Arbetet med att vårda smittade har fått ske parallellt med kapacitetsutbyggnad, inte minst i form av fler intensivvårdsplatser, för att skapa beredskap för ett snabbt försämrat läge. Samtliga verksamheter anpassas för att minska smittspridningen, med stora inköp av skyddsutrustning och annan nödvändig materiel. Planerad vård skjuts upp för att frigöra personal och många nya medarbetare anställs.

Att bekämpa smittspridning och ge smittade vård är inte i första hand en fråga om ekonomi. När hela Sverige efterfrågar mer vård- och omsorgspersonal och hela världen efterfrågar sjukvårdsmateriel finns hela tiden en risk att det inte är pengar som sätter gränserna, utan tillgången på personal och utrustning. Men när pengar kan göra skillnad så ska de göra skillnad. Vårt besked till såväl kommuner och regioner som personal i sjukvård och äldreomsorg är därför tydligt: Brist på pengar ska inte stå i vägen för arbetet med att

begränsa spridningen av coronaviruset och vårda patienter med covid-19. Det kan vi lova tack vare att Sverige gick in i krisen med mycket starka offentliga finanser.

Konkret innebär det att staten kompenserar kommuner och regioner för skäliga merkostnader på grund av coronaviruset inom sjukvård, äldreomsorg och omsorgen om personer med funktionsnedsättning . Efter synpunkter från Sveriges kommuner och regioner (SKR) ska vi förtydliga och förenkla

regelverket för hur pengarna ska betalas ut.

För att kommuner och regioner som agerat tidigt inte ska missgynnas omfattas kostnader från och med 1 februari, samma dag som regeringen beslutade att klassificera viruset som en allmän- och samhällsfarlig sjukdom. Den nuvarande formuleringen om att Socialstyrelsen ska prioritera efter behov kommer att strykas ur förordningen och möjligheten för kommuner och regioner att ansöka om kompensation kommer att tidigareläggas till den

sista augusti. Det anslag i statsbudgeten som reglerar utbetalningen kommer att höjas om och när det behövs, vi har redan gjort det vid två tillfällen och vi är redo att göra det igen. Men den kraftiga ekonomiska nedgången som följer i pandemins spår slår också direkt mot kommuner och regioner. Den försvagade arbetsmarknaden medför både minskade kommunalskatteintäkter och ökade utgifter för ekonomiskt bistånd till arbetslösa som saknar arbetslöshetsförsäkring.

Att låta kommunsektorns finansiering urholkas skulle inte bara slå undan benen för alla som arbetar inom sjukvård och äldreomsorg. Det riskerar dessutom att fördjupa och förlänga den ekonomiska nedgången eftersom kommunsektorn står för drygt tjugo procent av Sveriges BNP och upphandlar varor och tjänster för hundratala miljarder kronor varje år. Att trygga ekonomin för kommuner och regioner skyddar inte bara vår gemensamma välfärd utan stärker också

Sveriges motståndskraft mot krisen.

Grunden för all offentligt finansierad verksamhet är jobb och företagande. Det långsiktigt viktigaste sättet att stärka kommunsektorns ekonomi är därför att rädda de jobb och företag som skapar kommunsektorns skattebas. Vi har hittills kommit överens om krisåtgärder för 240 miljarder kronor som direkt eller indirekt bidrar till att stärka kommuner och regioner i hela landet.

Många av dem innebär dessutom direkta ekonomiska tillskott till

kommunsektorn. I vårbudgeten föreslås en höjning av de allmänna statsbidragen till kommuner och regioner med 20 miljarder kronor. Enligt regeringens och SKR:s prognoser kompenserar det i nuläget för minskade kommunalskatteintäkter. Därutöver har vi gett besked om att avsätta tre miljarder kronor som ett bidrag för mildra effekterna av minskade kollektivtrafikintäkter till följd av minskat resande. Vi behöver trygga kollektivtrafik för den som behöver resa till jobb eller skola

utan att behöva riskera trängsel. Även det slopade sjuklöneansvaret och den tillfälligt förstärkta arbetslöshetsförsäkringen underlättar för kommuner och regioner. Det ekonomiska läget är dock mycket osäkert och kan förändras snabbt. Trots att det bara gått en månad sedan vårbudgeten överlämnades ser vi många indikationer på en försämrad ekonomisk utveckling. SKR har också pekat behovet av mer resurser till uppskjuten vård, kollektivtrafik samt nödvändiga

kommunala investeringar. Efter diskussioner mellan såväl våra fyra partier som med företrädare för oppositionspartierna i riksdagens finansutskott står det klart att det finns bred samsyn om behovet av att skjuta till mer resurser till kommunsektorn redan i år.

Därför har vi kommit överens om ett tillskott på ytterligare sex miljarder kronor till kommunsektorn i år, som fördelas i lika stora delar på kommuner och regioner. Tillskottet kommer att ske i en extra ändringsbudget som ska överlämnas till riksdagen,

men vi uppmanar alla kommuner och regioner att redan nu agera och planera sin verksamhet utifrån tillskottet.

Samtidigt är det tydligt att kommunsektorns behov inte kan lösas med enbart tillskott för innevarande år. Även om vi vet att dagens besked underlättar situationen är vi medvetna om att kommuner och regioner behöver långsiktiga förutsättningar.

När den akuta krisen är över kommer mycket av den planerade vård som nu skjutits upp behövas tas igen samtidigt som äldres behov av omsorg och sjukvård

kommer att fortsätta växa. Under 2020-talet behöver vi säkra en trygg ålderdom för den stora 40-talistgenerationen som nu går in i 80-årsåldern. Det innebär stora investeringar i nya vårdcentraler och äldreboenden men också utbildning och rekrytering av kunniga medarbetare.

Redan innan krisen var vi därför överens om att de allmänna statsbidragen skulle höjas med 20 miljarder kronor under mandatperioden. Sedan virusutbrottet har vi dessutom aviserat en permanent höjning med 12,5 miljarder kronor per år.

Senast i samband med budgetpropositionen för 2021 kommer vi att återkomma i frågan om kommunsektorns behov av resurser för kommande år. skatteintäkter.

Därutöver har vi gett besked om att avsätta tre miljarder kronor som ett bidrag för mildra effekterna av minskade kollektivtrafikintäkter till följd av minskat resande. Vi behöver trygga kollektivtrafik för den som behöver resa till jobb eller skola utan att behöva riskera trängsel. Även det slojade sjuklöneansvaret och den tillfälligt

förstärkta
arbetslöshetsförsäkringen
underlättar för kommuner och
regioner.

Det ekonomiska läget är dock
mycket osäkert och kan förändras
snabbt. Trots att det bara gått en
månad sedan vårbudgeten
överlämnades ser vi många
indikationer på en försämrad
ekonomisk utveckling.

SKR har också pekat behovet av
mer resurser till uppskjuten vård,
kollektivtrafik samt nödvändiga
kommunala investeringar. Efter
diskussioner mellan såväl våra
fyra partier som med företrädare

för oppositionspartierna i
riksdagens finansutskott står det
klart att det finns bred samsyn om
behovet av att skjuta till mer
resurser till kommunsektorn
redan i år.

Därför har vi kommit överens om
ett tillskott på ytterligare sex
miljarder kronor till
kommunsektorn i år, som fördelas
i lika stora delar på kommuner
och regioner. Tillskottet kommer
att ske i en extra ändringsbudget
som ska överlämnas till riksdagen,
men vi uppmanar alla kommuner
och regioner att redan nu agera

och planera sin verksamhet utifrån tillskottet.

Samtidigt är det tydligt att kommunsektorns behov inte kan lösas med enbart tillskott för innevarande år. Även om vi vet att dagens besked underlättar situationen är vi medvetna om att kommuner och regioner behöver långsiktiga förutsättningar.

När den akuta krisen är över kommer mycket av den planerade vård som nu skjuts upp behövas tas igen samtidigt som äldres behov av omsorg och sjukvård kommer att fortsätta växa. Under 2020-talet behöver vi säkra en

trygg ålderdom för den stora 40-talistgenerationen som nu går in i 80-årsåldern. Det innebär stora investeringar i nya vårdcentraler och äldreboenden men också utbildning och rekrytering av kunniga medarbetare.

Redan innan krisen var vi därför överens om att de allmänna statsbidragen skulle höjas med 20 miljarder kronor under mandatperioden. Sedan virusutbrottet har vi dessutom aviserat en permanent höjning med 12,5 miljarder kronor per år. Senast i samband med budgetpropositionen för 2021

kommer vi att återkomma om
behov av ytterligare resurser
kommande år.

Magdalena Andersson (S), finans-
minister

Emil Källström (C), ekonomisk-
politisk talesperson

Mats Persson (L), ekonomisk-
politisk talesperson

Per Bolund (MP), biträdande
finansminister

Bluffen pågår fortfarande – utredningen står stilla

TISDAG 19 MAJ 2020

**Bitcoinbedragarna. Två
månader efter avslöjandet av
bedrägerifabriken i Kiev
fortsätter bluffverksamheten
som om ingenting har hänt.
Ukrainsk polis har inte ens
startat en utredning av
verksamheten som lurar
tusentals människor över hela
världen.**

**EU-samarbete. Samtidigt har
Europol nu fått allt material**

**som visselblåsaren från
bedrägerifabriken i Kiev lämnat
över till svensk polis. "Bollen
ligger hos Europol", säger
åklagare Arne Fors vid
Riksenheten mot Internationell
och organiserad brottslighet.**

Visselblåsaren "Alexej" arbetade i den kriminella organisation i Kiev som driver de mycket omfattande bedrägerierna med falska investeringar i bitcoin. Företaget Milton Group har hundratal anställda som arbetar systematiskt med att lura personer att satsa på falska

investeringar – offren blir av med hela beloppet.

I flera månader smugglade Alexej ut bevis till DN. Uppgifterna delades med den ideella journalistorganisationen OCCRP och ledde till ett internationellt avslöjande som publicerades i tidningar i ett 20-tal länder i början av mars.

I visselblåsarens material finns detaljerade uppgifter från interna system samt namn och telefonnummer till tusen offer från ett 50-tal länder.

Visselblåsaren lämnade också sitt material till svensk polis som nu

bedriver en förundersökning om bedrägerier. Han har förhört flera gånger av svensk polis och befinner sig nu på en säker plats i Europa. Polis och åklagare har delat uppgifterna med den europeiska polisorganisationen Europol.

– Det blir tungt för ett enskilt land att plöja igenom allting, säger förundersökningsledaren Arne Fors vid Riksenheten mot Internationell och organiserad brottslighet.

– Vi har försett Europol med allt material som vi har fått från källan. I och med att så många

länder finns med där var tanken att Europol skulle analysera materialet för att länder sedan skulle kunna vända sig till Europol och få ut information därifrån, säger Arne Fors.

Det svenska kontoret vid Eurojust i Haag (Europeiska unionens byrå för straffrättsligt samarbete) har också haft flera koordineringsmöten med berörda länder.

– Man kan väl säga att bollen faktiskt ligger hos Europol nu. Att bearbeta materialet och sedan jobba vidare, säger Arne Fors.

I Sverige arbetar två utredare med fallet som hittills fokuserat på att identifiera svenska offer.

– Jag tror att utredaren har kommit i kontakt med nästan alla som har drabbats i Sverige i vår utredning, det är 19 personer.

I samband med DN:s publicering i början av mars var Sveriges utrikesminister Ann Linde på officiellt besök i Ukraina. Hon tog då upp avslöjandet med den ukrainske utrikesministern och presidentens stabschef.

– Min utrikesministerkollega hade fått informationen, och han var

lika upprörd som jag, sade Ann Linde då till DN:s utsända i Kiev. Enligt den svenska

utrikesministern var den ukrainska regeringen för att de båda ländernas poliskårer skulle samarbeta.

Något samarbete har dock inte förverkligats – Ukrainas rättsväsende har hittills ignorerat fallet.

– Brottmål mot Milton Group har inte inletts av undersökningsenheterna vid Ukrainas nationella polis, meddelade en talesperson från

ukrainsk polis i slutet av mars i ett uttalande till Radio Svoboda.

En bild som bekräftas av åklagare Arne Fors.

– Det är väldigt svårjobbat. Vad jag vet så har de inte någon egen utredning i Ukraina, trots att callcentret finns där och då kan man ju verkligen säga att brottet begåtts i Ukraina. Det normala då är ju att starta en utredning, jag vet inte varför de inte har gjort det, säger Arne Fors.

– Det hade ju underlättat ganska mycket om det hade funnits en utredning där.

Mattias Carlsson
mattias.carlsson@dn.se

Lilla hjärtat var undernärd och tunnhårig när hon dog

TISDAG 19 MAJ 2020

Lilla hjärtats liv hos den biologiska familjen blev mycket svårt, enligt förundersökningen.

Bara ett par veckor innan treåringen avled sökte mamman på "tvångströja barn" och "läka sår och blåmärken" på sin telefon inför ett BVC-besök.

Lilla hjärtat hade skador över stora delar av kroppen när hon

**hittades död. Enligt den
rättsmedicinska
undersökningen var hon även
undernärd och tunnhårig.**

Den treåriga flickan hittades död, invirad i tyg och plast under en barnsäng i föräldrarnas lägenhet i slutet av januari.

Mamman, som nekar till brott, åtalades i fredags för mord, synnerligen grov misshandel och brott mot griftefriden. Pappan, som avled i häktet i februari, är avskriven från utredningen.

Enligt den rättsmedicinska undersökningen avled treåringen av flera fall av trubbigt våld mot

kroppen. Hon hade även narkotikaklassade preparat i blodet som tillsammans med våldet ska ha orsakat hennes död. Några av skadorna på hennes kropp kan härledas dagar tillbaka i tiden.

Av förundersökningen framkommer en djupt tragisk bild av flickans sista månader i livet. I lägenheten gjorde polisen stora beslag av narkotika, bland annat preparat som innehåller amfetamin. I köket fanns rester av narkotika på nappar och ett mindre leksaksdjur. Genom sms-trafik har polisen också kunnat

följa mammans beställningar av olika preparat.

I förhör berättar ett vittne att flickan uppgavs ha "ramlat i badkaret" vid ett tillfälle under hösten 2019. Flickan var blek och mörk under ögonen. Pappan förklarade för vittnet att de inte kunde söka vård av rädsla för att flickan och syskonen då skulle bli omhändertagna av sociala myndigheter.

Men under julen väcktes oro för flickan på nytt. På julafton misstänkte ett vittne att hon var drogad.

"Jag får ingen kontakt med henne. Hon tittar på mig men ser rakt igenom mig. Hennes kroppsspråk var lojt. Hennes armar hängde längs sidorna och hon visade inga känslor", berättar vittnet i förhör. Dagen efter, när socialtjänsten kom dit, uppträdde pappan hotfullt i trappuppgången. Han ville inte släppa in dem och sa att flickan låg och sov.

I förhör berättar handläggaren att hen noterar att Lilla hjärtats yngre bror, som låg i mammans famn, verkade "avstängd".

"Pojken gav inte ett knyst ifrån sig, han rörde sig inte och verkade

helt avstängd /.../ Mamman verkade påverkad av något och gav ett intryck av att vara väldigt slö.”

Håranalyser visar att Lilla hjärtats yngre bror har haft narkotikaklassade preparat i blodet ända sedan september förra året.

Trots pappans aggressiva beteende gjorde socialtjänsten inget akut omhändertagande. I stället kom de överens om att ses dagen efter. Socialtjänsten inledde inte någon ny utredning.

Av förundersökningen framgår vidare att flickan vid upprepade

tillfällen säger att familjehemsmamman är hennes mamma, vilket skapar irritation och frustration i familjen.

Ett vittne som träffade flickan på öppna förskolan berättar för polisen att hon tyckte att flickan såg sjuk ut, som att hon hade cancer.

”Hon var väldigt liten och smal och håret var väldigt tunt.”

I sms kallar mamman bland annat flickan för ”Das mongo”. Polisen frågar mamman varför hon vid flera tillfällen skriver om sin dotter på ett nedlåtande sätt, men mamman har inget svar.

Förundersökningen visar också att mamman, under januari, googlade på bland annat ”tvångströja barn”. I förhör förklarar mamman sökningen med att hon letade efter dräkt till en maskerad. Hon ska även ha gjort sökningar på hur man läker blåmärken och sår inför ett BVC-besök.

I förhör framgår också att pappan, kort efter flickans död, kontaktar en släkting och ber om pengar. Han säger att han inte orkar vara här.

Enligt uppgift till DN finns teorier inom utredningen att föräldrarna

såg över möjligheterna att resa iväg och lämna landet.

Mamman har i förhör, och genom sin försvarare Per Oehme, sagt att flickans död orsakats av en fallolycka i badkaret. Hon nekar till brott.

I förhör berättar båda föräldrarna initialt om att flickan plaskat i vattnet, men halkat och slagit i huvudet i kranen. Pappan och mamman ska sedan ha utfört hjärt- och lungräddning.

Men efter pappans död i häktet den 17 februari blir mammans minnen allt vagare. Hon minns då att flickan var i badkaret, att

pappan stod bredvid, men inte vad han gjorde eller exakt vad som hände.

Mamman kan inte förklara varför flickan hade blöja på sig när hon hittades död av polisen.

Att föräldrarna inte larmat SOS förklarar de med att de då skulle riskera att förlora sina barn till de sociala myndigheterna.

Till DN säger mammans advokat Per Oehme att polisen gjort en gedigen utredning med många förhör.

– De har inte lämnat något åt slumpen, det tycker jag är bra. Vi

hittar motbevis i samma utredning.

Vad säger du om oron för flickan som flera vittnen berättar om?

– Det finns också vittnen som inte haft oro.

Hur ser du på att man har hittat spår av narkotikaklassade preparat i barnen?

– Jag ifrågasätter det. Är det kontaminering eller har de fått det i sig? Jag vet inte. De vet inte heller.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Viviana Canoilas

viviana.canoilas@dn.se

Detta har hänt.

DN-granskningen "Hon fick inte fylla fyra" från den 8 mars i år berättade om flickan som föddes med abstinens och placerades i familjehem redan som bebis. Socialtjänstens handläggare kallade henne Lilla hjärtat. När hon var 2,5 år beslutade kammarrätten i Jönköping att hon skulle flytta till sina biologiska föräldrar, trots uppgifter om att de fortfarande led av psykisk ohälsa och missbruk. Socialnämnden varnade för att de inte hade tillräcklig insyn i familjen. De

påpekade också att föräldrarna vägrat drogtest. Men kammarrätten bedömde att det inte fanns någon "påtaglig risk" för flickan att återföras till föräldrarna. Tre veckor före sin treårsdag lämnade hon familjehemmet för gott. De fick aldrig se varandra igen, trots föräldrarnas löfte i tingsrätten om umgänge. Tio månader senare, i slutet av januari i år, hittades flickan död i föräldrarnas lägenhet. Den 17 februari hittades pappan död i häktet. Det finns inget som tyder på brott eller självmord, enligt Åklagarmyndigheten.

I fredags väckte åklagaren åtal mot mamman. Åklagaren anser att hon ska dömas för mord, synnerligen grov misshandel och brott mot griftefriden.

”Vi blev livrädda och lyssnade efter ambulanser”

TISDAG 19 MAJ 2020

Hos Per Nilsson och Anita Enmark i Kiruna gungade huset så att Per fick hålla sig i dörrkarmen för att inte ramla, och skåpluckorna öppnade sig. – Vi blev livrädda och lyssnade efter ambulanser i en timme innan vi förstod att inget allvarligt inträffat, säger Anita Enmark.

Det händer då och då att det blir gruvskalv, sättningar och ras i Kiruna i samband med gruvbrytningen – men det som inträffade natten mot måndagen var det värsta som Anita Enmark och Per Nilsson upplevt. Och då har de ändå bott nära gruvan i 60 år.

– Per var uppe och jag låg och sov och vaknade av att hela huset gungade. Han fick hålla sig i dörrkarmarna. Jag hade också den känslan av att det gungade och sprang ned, tordes inte vara kvar där uppe om det skulle komma igen. Man vet inte om det

är gruvan eller ett riktigt skalv. Jag har varit med om en jordbävning och vaknat på ett likartat sätt när det var jordbävning på Hawaii, säger Anita Enmark till DN.

När de så kallade seismiska händelserna inträffar i gruvan väcker de stor rädsla och oro i omgivningen, det är därför de boende lyssnar efter sirener.

– Det är så obehagligt, man börjar lyssna efter ambulanser och så. Det har ju rasat så att folk har dött i närtid. Man blir så rädd, man blir så rädd, hjärtat dunkar. Jag

har inte kunnat somna om sedan i natt, fortsätter Anita Enmark.

Hörs det inga sirener kan man pusta ut, då är risken mindre att folk blivit skadade. Det finns inga uppgifter om personskador i samband med gruvskalvet natten till måndagen.

Anita Enmark berättar om en kompis som jobbade på gruvan under en liknande händelse, och som mirakulöst lyckades köra sig i säkerhet medan marken rasade bakom honom.

– Det här är det värsta sedan ett ras på 1970-talet. Då skakade det så att jag fick för mig att en bil

hade kört in i huset. Trottoaren utanför hade spruckit, och tapeterna inne i huset, berättar Anita Enmark.

Även om huset och lamporna gungade och skåpen öppnade sig verkar det inte ha blivit några andra synliga skador på huset.

– Men man är orolig för el och rör, vad som händer med sånt när det är så stora grejer.

Det var ett mycket kraftigt skalv som inträffade i LKAB:s gruva i Kiruna.

– Det här är det största gruvskalv som inträffat i Sverige, med 4,1 i magnitud. Även internationellt

sett är det ett stort gruvskalv. Vi har några polska gruvor som ger ifrån sig fyror ibland, men annars är det ovanligt, säger Björn Lund, seismolog vid Uppsala universitet, till TT.

Det är dock inte det största skalvet i Sverige, 2008 inträffade ett jordskalv i Sjöbo som mätte 4,3, berättar han.

– Jordskalv är djupare, och känns på längre avstånd än gruvskalv, säger han.

Juan Flores

juan.flores@dn.se

Ny studie på Karolinska kan visa virusets utbredning i Stockholm

TISDAG 19 MAJ 2020

En studie på 11 000 anställda på Karolinska universitetssjukhuset visar att runt 15 procent av de som var i arbete var smittade, eller hade varit smittade av det nya coronaviruset.

– Det blir lite av ett Stockholm i miniatyr, säger Joakim Dillner, ansvarig för studien.

11 000 anställda på Karolinska universitetssjukhuset har lämnat

svalgprover för att testa om de bär på det nya coronaviruset, och blodprov för att testa om de har utvecklat antikroppar mot viruset, vilket skulle innebära att de tidigare varit smittade.

Forskare har analyserat drygt hälften av testerna och kommit fram till att 7 procent av deltagarna bar på virus i svalget. 10 procent av deltagarna hade antikroppar i blodet, och 2,4 procent hade både antikroppar och virus.

Joakim Dillner, professor i infektionsepidemiologi och ansvarig för covid-19-studien,

säger att det innebär att cirka 15 procent har eller har haft en infektion. Han menar att studien ger en unikt storskalig bild av läget.

– Vad som är särskilt unikt är dels skalan, och dels att vi har kunnat uppskatta både nuvarande och förutvarande infektion på en gång, säger han.

I studien har man testat både anställda som arbetar patientnära, och de som inte gör det. Det kan ge en större bild av människor i samhället som inte är sjukskrivna.

– Så det blir lite av ett Stockholm i miniatyr, säger Joakim Dillner. Alla som deltog i studien var i tjänst – och räknades som ”friska, frivilliga deltagare”. De deltagare som testades positivt för virus hade en dialog med sina chefer kring om de skulle fortsätta arbeta.

På måndagens presskonferens sade statsepidemiolog Anders Tegnell att resultatet går i linje med de modeller som Folkhälsomyndigheten har gjort som visat att en fjärdedel av Stockholms läns invånare skulle ha burit på viruset den 1 maj.

– Mellan tummen och pekfingret tycker jag det verkar ligga ganska mitt i, eftersom det finns en förskjutning tidsmässigt på omkring tre veckor när man studerar antikroppar, sade Anders Tegnell på presskonferensen. Joakim Dillner säger att det stämmer att antikroppssvaret tar tid.

– Men jag kan inte riktigt se på vilket sätt denna tre veckors försening skulle kunna ge en ökning av totalsiffran. Vi har ju testat för både pågående infektion och antikroppar. Därför är det inte riktigt relevant, vilket det

hade varit om vi testade bara för antikroppar, säger han.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Ny beräkning: Sex av tusen smittade avled

TISDAG 19 MAJ 2020

Folkhälsomyndigheten skattar i en ny studie dödligheten i covid-19 i Stockholm till 0,6 procent. Tidigare antaganden från bland andra statsepidemiolog Anders Tegnell har legat lägre. Men studiens författare betonar att siffran fortfarande är preliminär. Den nya studien om dödlighet ska publiceras i nästa vecka, men

redan i fredags berättade Folkhälsomyndighetens analyschef Lisa Brouwers i Sveriges radio om huvudslutsatsen: man beräknar att 0,6 procent av dem som smittats med det nya coronaviruset i Stockholms län avlidit. Statsepidemiolog Anders Tegnell gissade i början av mars att dödligheten troligen skulle hamna nära den som brukar anges för vanlig säsongsinfluensa; 0,1 procent. Samtidigt ser dödligheten globalt ut att vara ungefär tio gånger högre än det

Folkhälsomyndigheten nu går ut med om man bara utgår från bekräftat smittade. När Brouwers berättade om den beräknade dödligheten påpekades det att om den stämmer kan inte samtidigt Folkhälsomyndighetens egen uppskattning av andelen smittade i Stockholms län stämma. I en studie som kom för en knapp månad sedan, den 21 april, gjordes skattningen att 26 procent av invånarna i länet skulle vara eller ha varit smittade den 1 maj. Den som relaterar det antal som dött i länet hittills, 1 845 personer,

med procentsiffran från den 21 april får fram en dödlighet som är ungefär hälften så hög som i den nya studien.

Den nya studiens huvudförfattare Martin Berlin, utredare på Folkhälsomyndigheten, betonar dock att det rör sig om

undersökningar med olika fokus:

- Det stämmer att slutsatsen om dödlighet inte riktigt passar med skattningen av antalet smittade som gjordes då, säger han och fortsätter:

- I den här studien fokuserar vi på att räkna på dödligheten. Sedan pågår ett parallellt arbete med att

revidera och uppdatera modellen för andelen smittade. Det sker kontinuerligt.

Beräkningen av dödligheten är en tänkt skattning på hela befolkningen i Stockholms län.

Den baseras på de personer som blev smittade i månadsskiftet mars-april, då

Folkhälsomyndigheten undersökte förekomsten av smitta med det nya coronaviruset i Stockholm. Den undersökningen byggde på ett representativt urval av personer som testats.

De laboratoriebekräftade fall som blev smittade vid ungefär samma

tidpunkt som undersökningen i Stockholm gjordes har sedan följts, fram till i dag.

För att få fram dödligheten har antalet döda delats med antalet smittade.

– Den allra största osäkerheten finns när det gäller nämnaren i beräkningen, alltså det totala antalet smittade, både bekräftade och obekräftade, säger Martin Berlin.

– Siffran 0,6 procent för dödligheten är vår bästa gissning. Den är fortfarande lite preliminär. I rapporten kommer vi att presentera ett statistiskt

konfidensintervall, men även en känslighetsanalys. Vi kommer att ange ett spann av skattningar av dödligheten.

Men detta är en generell uppskattning av dödligheten i hela befolkningen i Stockholms län?

– Ja, för det läget som gällde då, i alla fall. Kanske har vi blivit bättre på att skydda vissa grupper, och det kan komma att påverka, säger Martin Berlin.

Kan man tänka sig att dödligheten påverkats av att smittan kanske spreds på ett visst sätt här som den inte gjorde på andra håll?

– Det är svårt att spekulera. Det är klart att om den inte kommit in på äldreboende kanske den hade varit lägre.

För vanlig säsongsinfluensa brukar alltså dödligheten ofta anges till 0,1 procent, men den siffran varierar.

Martin Berlin konstaterar att det varit svårt att beräkna dödligheten för det nya coronaviruset.

– Det är mycket osäkerhet, och jag skulle gissa att det är klurigt att skatta för andra sjukdomar också. Man måste ta hänsyn till det stora mörkertalet för antal smittade.

Anders Bolling

anders.bolling@dn.se

”Det är inte svenskar som åker till Norge som tar smittan dit”

TISDAG 19 MAJ 2020

De nordiska länderna pratar om att öppna sina gränser. Men flera har sagt att de vill hålla gränserna mot Sverige stängda eftersom grannlandet ses som ett orosmoment när det kommer till smittspridning.

– Det är inte svenskar som åker till Norge som tar smittan till Norge, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

Under den senaste veckan har flera av de nordiska länderna pratat om att stegvis öppna sina gränser. Men ett land pekas ut som ett orosmoln: Sverige. Flera partier i danska folketinget vill att Danmark öppnar gränserna mot bland annat Tyskland, men att man håller gränsen mot Sverige stängd. När den norske statsepidemiologen Frode Forland intervjuades av Sveriges Radio menade han att det kan bli aktuellt att inte tillåta fritidsresor mellan Sverige och Norge när Norge från den 15 juni luckrar upp sina reserestriktioner.

Anledningen är smittspridningen i Sverige.

– Det sitter regeringen och grannar på, sade han.

I Finland menade inrikesminister Maria Ohisalo efter ett möte med nordiska ministerrådet att det inte finns någon möjlighet för en ”nordisk resebubbla” i nuläget. Även där pekades Sverige och smittspridningen här ut som problemet.

– Norge, Danmark och Island har lyckats stabilisera sina situationer, i Sverige är läget mer oroväckande, sade Ohisalo enligt Hufvudstadsbladet.

Anders Tegnell säger till DN att det inte är människor som reser in i ett land som är problemet när det kommer till smittspridning.

– All erfarenhet talar för att det inte är svenskar som åker till Norge som tar med sig smittan till Norge. Det är norrmän som varit på en annan plats som tar med sig smittan hem, säger Anders Tegnell till DN.

Anders Tegnell säger att det även var så smittan kom in i Sverige.

– Det var inte italienare, fransmän eller briter som kom hit och spred smittan – utan det var svenskar som varit på de olika

ställena som kom hem med smittan. Så det är där risken finns, inte i att svenskar åker någon annanstans.

Så det är egentligen onödigt att ha en sådan regel just när det gäller Sverige?

– Ja, över huvud taget så har resande och det här med stängda gränser aldrig diskuterats som den viktiga aspekten i hur man hanterar en pandemi, säger Tegnell.

Anders Tegnell säger att han inte kan säga något om hur Sverige kommer att agera när det gäller gränsstängningar, om det i

framtiden skulle bli så att Sverige har en lägre smittspridning än de övriga nordiska länderna.

– Då får vi se hur situationen ser ut, säger han.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Fakta. 19 nya dödsfall i covid-19

På måndagen rapporterade Folkhälsomyndigheten att ytterligare 19 dödsfall registrerats under det senaste dygnet. Det innebär att 3 698 personer avlidit i covid-19 hittills i Sverige. Av dem är 2 051 män och 1 647 kvinnor.

För tillfället vårdas 371 personer med covid-19 på intensivvårdsavdelning. Totalt har 1 853 patienter vårdats i intensivvård. 480 av dem är kvinnor och 1 373 är män. 30 377 personer har konstaterats smittade i covid-19 i Sverige. Folkhälsomyndigheten uppmanar: Stanna hemma vid minsta symtom. Nys och hosta i armvecket. Undvik att röra ögon, näsa och mun. Håll avstånd till andra. Tvätta händerna ofta i minst 20 sekunder. Undvik icke-nödvändiga resor. Personer över

70 år bör undvika fysiska
kontakter.
DN

Smittan tvingar psykiatrien att ställa om

TISDAG 19 MAJ 2020

**Coronasmittan har tagit sig in
på slutenvårdsavdelningar
inom psykiatri. Östra
sjukhuset i Göteborg har
isolerat drabbade patienter och
skapat landets första
kombinerade psykiatri- och
epidemiavdelning.
Göteborg.**

Sms:et med information om det
nya uppdraget kom en fredag. -

Skötaren Lina Hjortstam var på plats på måndagsmorgonen.

– Det är en väldigt kort tid om man jämför med tiden det brukar ta att öppna en ny avdelning. Här fanns det ingen tid för att brainstorma eller sätta lappar på en whiteboardtavla direkt, säger hon.

I vanliga fall arbetar Lina Hjortstam på avdelning 306, som tar emot unga mellan 16 och 21 år som missbrukar alkohol eller droger. På den nyöppnade epidemiavdelningen kan hon möta patienter med helt olika typer av diagnoser och

sjukdomstillstånd, från sjukhusets fem olika psykiatrienheter. Det innebär att en patient med psykossjukdom kan vara på samma avdelning som en med demenssjukdom. Det fungerar bättre än väntat, säger skötaren.

– Utmaningen är att en del patienter behöver lugn och ro, medan andra är motoriskt oroliga och behöver gå mycket. Sedan finns det vissa som inte har insikt i varför de isolerats.

I slutet av mars fattade ledningen på Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg beslut om att förbereda en

särskild epidemiavdelning inom psykiatri. Kort därefter testades den första patienten inom slutenvården positivt för covid-19. Det är oklart om patienten smittats på eller utanför sjukhuset.

Omkring femton personer har under olika perioder lagts in på epidemiavdelningen sedan den öppnades. Tisdagen den 12 maj var bara en patient inlagd på avdelningen, enligt enhetschef David Efraimsson.

– Vi har tio platser totalt. Skulle det bli tal om att utöka får vi se vad vi kan göra, säger han.

I Region Stockholm har slutenvården inom psykiatri varit nästan helt förskonad från smitta, säger Johan Franck, tillförordnad verksamhetsområdeschef för psykiatri i Stockholms läns sjukvårdsområde.

– Tack och lov. Vi har 960 vårdplatser inom psykiatri i länet och just nu har vi mellan tio och tolv patienter inlagda med verifierad covid-19. Som mest var vi uppe och nosade på drygt 20 patienter, men aldrig mer än så, säger han.

Enligt Johan Franck har regionen haft beredskap för att öppna en epidemiavdelning, men kunnat isolera det fåtal patienter som drabbats av covid-19 på sina egna avdelningar.

Så har det även sett ut i den psykiatriska slutenvården i Region Skåne, enligt Martin Hultén, som är chefläkare på förvaltning psykiatri och habilitering.

– Vi har endast haft enstaka bekräftade fall av covid-19 inom slutenvården. Både misstänkta och bekräftade covid-19-fall ”barriärvårdas” för att skydda

medpatienter och vårdpersonal, säger han.

DN har tidigare rapporterat om att färre patienter än vanligt sökt vård på akutmottagningar i Göteborg och Stockholm under coronapandemin. Detsamma har skett inom psykiatrin i Region Skåne och i Stockholms läns sjukvårdsområde. Men nu börjar söktrycket i Stockholmsområdet stiga igen, säger Johan Franck.

– Nu är vi på väg mot en mer normal situation.

Även på Östra sjukhuset har färre patienter än vanligt sökt vård på psykiatriakuten under

coronapandemin. Lina Hjortstam säger att det är viktigt att patienter inte håller sig borta på grund av rädsla för att smittas av covid-19. Arbetet för att förhindra smittspridning inom psykiatri fungerar mycket bra, försäkrar skötaren.

– Tveka inte – behöver du vård ska du alltid söka.

Tomas Ohlsson

riksnatverket@dn.se

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

Personliga assistenter oroas över brist på skyddsutrustning

TISDAG 19 MAJ 2020

Nära 20 000 personer i Sverige har hjälp av personliga assistenter i hemmet. Men en spretig bransch – med många aktörer – försvårar information och åtgärder kring covid-19.

– Vi har inte kanalerna ut till alla, säger Karin Flyckt, -samordnare av funktionshindersfrågor på Socialstyrelsen.

”För min brukare skulle covid-19 betyda slutet. Ändå arbetar jag och sex andra assistenter dygnet runt utan någon mer info än myndigheternas allmänna instruktioner. Ingen skyddsutrustning. Vi är vår brukares armar och ben, att assistera på två meters håll är såklart omöjligt.”

Så skriver en av landets 80 000–100 000 personliga assistenter i ett mejl till DN.

Av hänsyn till sin brukare önskar hen vara anonym. Men även andra personliga assistenter, intresseorganisationer och

anhöriga som DN har pratat med har uttryckt stor oro för smittspridningen av covid-19 hos den grupp som har personlig assistans i hemmet, enligt lagen om särskilt stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS). Brukarna tillhör många gånger riskgrupp för det nya coronaviruset.

– Det finns absolut en oro, säger Eva Nilsson Bågenholm, kvalitetsdirektör på omsorgsbolaget Humana, landets största privata aktör på assistansområdet.

– Om vi ser sjukskrivningarna bland assistenterna som en

indikator så var talen i början av pandemin höga, men sen har de gått ner och vi har inte haft speciellt många kunder som har varit smittade.

Nilsson Bågenholm är även ordförande för arbetsgivar- och branschorganisationen Vårdföretagarna.

– Även om jag pratar ur det perspektivet skulle jag säga att läget för den här gruppen är stabilt.

Ja, smittspridningen i målgruppen ser ut att vara mindre än inom äldreboenden och LSS-boenden.

Hos Humana har färre än tio brukare med personlig assistans, av cirka 1 900, smittats, säger Eva Nilsson Bågenholm. Bolaget Frösunda Omsorg, som också tillhör de största i branschen, uppger att två av 900 har testats positivt.

Men utmaningar finns. Inte minst med skyddsutrustning.

– Det har varit bekymmersamt för framför allt mindre företag att få tillräckligt med skyddsutrustning. En del har fått kämpa väldigt hårt för att få till det, säger Eva Nilsson Bågenholm.

– Där har det varit en klar fördel för oss som är stora i branschen. Socialstyrelsen presenterade förra veckan statistik kring smittspridningen av covid-19 på LSS-boenden (där 1,1 procent av de boende har smittats). Men för funktionsnedsatta med personlig assistans saknas fortfarande en nationell bild.

Branschen är komplex med såväl kommunala som privata aktörer, samt brukare som själva anlitar sina assistenter. Därtill finns både kommunal och statlig assistansersättning.

– Vi har inte hört att det är oproportionerligt många som smittats. Men vi behöver ju ha den här bilden, det är helt klart, säger Karin Flyckt, samordnare av funktionshinderfrågor på myndigheten.

Förra veckan skickade Socialstyrelsen ut information till assistanssamordnare, om bland annat basala hygienrutiner och utbildningar.

– Här har vi fått lägga ett pussel. Det är en utmaning att nå alla aktörer, säger Karin Flyckt.

– Vi är medvetna om att information inte når ut ordentligt

och det är därför som vi nu har gjort samlade utskick som vi hoppas når alla personliga assistenter. I vilken utsträckning som informationen sedan når de enskilda medarbetarna är en fråga för arbetsgivarna.

Hur oroande är det att personliga assistenter menar att de inte har fått någon information?

– Det är klart att det är bekymrande. Läger man sedan till att tillgången till skyddsutrustning inte alltid är tillfredsställande, och att kunskapen inte alltid är tillräckligt

hög, har jag förståelse för att det finns en osäkerhet.

Gerd Johansson är ordförande i FUB:s lokalförening i Lund.

Intresseorganisationen arbetar för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning.

– Det känns som att man har glömt den här LSS-gruppen, säger hon.

– Det är jätteviktigt att assistenterna kommer in i grupperna som provtas, så inte smitta sprider sig.

Även en personlig assistent som DN har varit i kontakt med efterlyser fler tester:

– Jag känner mig otrygg eftersom en del av mina kollegor också jobbar på äldreboende, och kan föra med sig smitta. Jag har varit jätteorolig, för mig och för min brukare.

Lisa Edwinsson

lisa.edwinsson@dn.se

Tre misstänkta häktade för mord i Jönköping

TISDAG 19 MAJ 2020

Tre män misstänkta för mordet i Råslätt i Jönköping i förra veckan häktades i går vid Jönköpings tingsrätt. Männen är också misstänkta för grovt vapenbrott. De tre är skäligen misstänkta, vilket är den lägre misstankegraden.

TT

Polisen ska undersöka nya tips i Wilmafallet

TISDAG 19 MAJ 2020

Polisen har fått in nya tips efter åtalet i Wilmafallet i förra veckan. – Det har kommit in fyra, fem tips i samband med åtalet. Det blir lite uppmärksamhet och så, det är inte ovanligt, säger Sten Rune Timmersjö, chef för enheten grova brott Fyrbodal. Polisen kommer att värdera tipsen och kontrollera uppgifterna.

TT

Mer än 500 avhopp från SFI-undervisning i Malmö

TISDAG 19 MAJ 2020

Över 500 SFI-elever i Malmö har hoppat av utbildningen sedan utbildningen började bedrivas på distans på grund av coronasmittan, rapporterar Sveriges Radio P4 Malmöhus. Många av eleverna saknar dator, vilket gör det svårt att följa undervisningen på distans via mobiltelefon. Dessutom har

många svårt att hänga med rent språkligt.

– Om det blir så att vi måste fortsätta på distans kommer eleverna tröttna och det kommer att ta mycket längre tid för deras utveckling, säger Anna Gren, SFI-lärare i Malmö, till Sveriges Radio.

TT

Läkare feltolkade EKG – patient avled i hjärtinfarkt

TISDAG 19 MAJ 2020

En patient i Blekinge avled i hjärtinfarkt efter det att ett EKG feltolkats av en läkare. Nu görs en anmälan enligt lex Maria till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Personen hade tidigare under dagen larmat Sos Alarm vid två tillfällen på grund av vaga symtom, skriver Region Blekinge.

Vid en undersökning gjordes ett EKG, som en läkare bedömde vara normalt. Personen fördes inte till sjukhus.

När personen senare samma dag sökte vård på sin vårdcentral insåg man att personen hade drabbats av en hjärtinfarkt. Patienten fördes då till akuten på Blekingesjukhuset i Karlskrona men avled.

TT

Tre åtalas för mord på 19-åring i Boden

TISDAG 19 MAJ 2020

Tre män åtalas för knivmordet på en 19-årig man vid Bodens station i december förra året. En av männen, en 20-åring, har huggit 19-åringen med kniv och de andra två männen har hållit fast 19-åringen, enligt åklagaren Jonas Fjellström. Han säger till Norrbottens-Kuriren att

bakgrunden är en ”upplevd oförrätt”.

– Sedan ska bråket ha eskalerat och 20-åringen och 19-åringen har varit på varandra i omgångar. Sedan har det bara blivit grövre tills det tar slut på det här sättet.

TT

Man åtalas för 27 grova våldtäkter på flicka

TISDAG 19 MAJ 2020

En man i 35-årsåldern åtalas vid Skaraborgs tingsrätt för 27 grova våldtäkter och en rad andra sexövergrepp mot en flicka som då var under tio år. Brotten har, enligt åtalet, pågått i över tre år. Mannen förnekar, enligt stämningsansökan, brott.

TT

Nytt gripande efter mord på kvinna i Malmö

TISDAG 19 MAJ 2020

En 23-årig man har gripits misstänkt för inblandning i mordet på en kvinna i Malmö i augusti förra året. Mannen är anhållen misstänkt för medhjälp till mord, rapporterar Sydsvenskan.

– Vårt spaningsarbete gör att vi nu kommit fram till att ytterligare en person är misstänkt för

medhjälp till mord, säger chefsåklagare Pär Andersson till tidningen.

Kvinnan höll, enligt vittnen, sitt barn i famnen när hon blev ihjälskjuten på gatan den 26 augusti i stadsdelen Ribersborg. På platsen fanns även barnets pappa, som misstänks ha blivit utsatt för mordförsök.

En man häktades i mitten av september i fjol misstänkt för medhjälp till mord, medhjälp till mordförsök och medhjälp till vapenbrott, men han släpptes fri i mitten av november. Ytterligare en person häktades för medhjälp

till mordet för en vecka sedan, men även den personen är nu släppt, skriver Sydsvenskan. De båda är dock fortsatt misstänkta för brott.

TT

Allt fler står utan jobb – unga värst drabbade

TISDAG 19 MAJ 2020

Ungdomsarbetslösheten stiger nu kraftigt. Men det är långt kvar till nivåerna efter finanskrisen.

– Så vi kan förvänta oss att den stiger ganska mycket mer, säger Arbetsförmedlingens analyschef Annika Sundén.

Arbetslösheten fortsätter att stiga stadigt, vecka efter vecka, i coronakrisens spår.

Myndighetens veckosiffror visar att drygt 11 000 nya skrev in sig som arbetslösa. Och arbetslösheten, som andel av arbetskraften, steg i förra veckan till 8,4 procent, upp från 8,3 procent veckan dessförinnan. – Det ökar med ungefär 0,1 procentenheter per vecka, säger Annika Sundén som står fast vid bedömningen om en arbetslöshet på runt elva procent till sommaren när dessutom fler normalt sett, vid skolavslutningarna, börjar söka jobb.

Andelen unga arbetslösa, i åldern 18–24 år, har sedan krisens början ökat från 9,3 till 11 procent, till totalt 58 300. Det hänger starkt ihop med att det krisar kraftigt i branscher, bland annat hotell och restaurang, där många unga jobbar. Men det är långt kvar till toppnoteringen 19 procent 2011, i sviterna av finanskrisen. De ungas jobbmarknad är ofta känslig för konjunkturen. Det talar för att ungdomsarbetslösheten kommer att stiga en hel del framöver, enligt Arbetsförmedlingen.

Att i det här läget klara ungdomsgarantin, att kunna erbjuda arbetslösa ungdomar en aktivitet efter 90 dagar, blir svårt. – Det blir en utmaning när så många nu skriver in sig, säger Annika Sundén som hoppas att regeringens åtgärder med bland annat fler utbildningsplatser kan ge avlastning.

Veckans varselstatistik visar samtidigt att förförre veckans nedgång var tillfällig. Nu ökar varslen igen till drygt 2 600, om än inte till de skyhöga talen i början av krisen. De flesta som varslades i förra veckan finns

inom branscherna bemanning och researrangörer, enligt Arbetsförmedlingen.

TT

Därför väljer företagen att skrota samarbetet: ”Produkterna är döda”

TISDAG 19 MAJ 2020

Det är vanligt att företag använder kända personer för att sälja mer av en produkt eller tjänst.

Men trots att det ofta finns fördelar visar fallet Paolo Roberto riskerna med den här typen av marknadsföring.

– Produkten brinner på bålet med kändisen, säger pr-konsulten Paul Ronge.

Paolo Roberto har blivit av med en lång rad uppdrag de senaste dagarna, efter att ha erkänt sexköp förra veckan. På måndagen tog även prinsparet Carl Philip och Sofia avstånd från Roberto, som tidigare framträtt i deras stiftelses dyslexi-projekt. Mataffärerna har varit tydliga i sina ställningstaganden och många har tagit bort de italienska livsmedelsprodukterna som bär Paolo Robertos namn från hyllorna.

– Vi tar avstånd från vad vi sett och hört i rapporteringen och har tagit beslut om att inte längre handla med de här varorna, säger Edvard Lind på Icas pressavdelning till DN och understryker att det är Ica centralt som inte längre köper in produkterna (Ica-handlarna själva bestämmer över sortimentet). Företagens agerande är fullt naturligt, enligt Charlie Stjernberg, mångårig kriskonsult på pr-byrån Prime.

– Det gör man utifrån att man känner sina kunder tror jag. Det här är nu döda produkter helt

enkelt, och det är egentligen beviset på hur stor risken är när du associerar en produkt med någon på det sättet.

Till skillnad från vad många kanske trott så är det inte Paolo Robertos eget företag som importerar pastan och peston. Han har haft en mindre delägarpost och sitt namn på produkterna, men den verkliga aktören bakom produkterna är Evanoff Group genom dotterbolaget Peoples Kitchen Concept AB.

De gick snabbt ut med att de bryter alla samarbeten med

Roberto efter att nyheten kommit ut.

”Han kommer inte längre att vara varken delägare eller verksam i företaget från och med nu, säger Dani Evanoff, vd på Peoples Kitchen Concept och Evanoff Group i ett kortfattat pressmeddelande från i fredags. Det är, enligt Charlie Stjernberg, av stor vikt att det vd:n säger stämmer.

– Det är viktigt att de gör som de säger nu. Visar det sig senare att det var juridiskt krångligt att lösa avtalet och han fortfarande står kvar med någon procent så spelar

det ingen roll om de bytt namn och varumärke, för då är det nog tämligen kört ändå, säger han.

Att offentliga personer blir ansiktet för diverse varumärken är inte ovanligt, och det ofta bli framgångsrikt. Men det finns också risker med det. Pr-konsulten Paul Ronge säger att ju mer samarbetet med kändisen stärks, desto större blir fallet vid negativa händelser.

– Produkten brinner på bålet med kändisen, säger han.

Han tror att de varumärken som förknippats med Paolo Roberto kan återhämta sig. Men för Paolo

Roberto själv, som byggt sin historia på hur han lyckats ta sig ur våldsamma miljöer för att bli framgångsrik entreprenör, kan det bli svårare.

– Det finns vissa saker som du gör som du inte kan klara med den bästa krishanteringen. Det är så skamligt och förkastligt. Det finns inget försvar, säger Paul Ronge. Utöver livsmedelsprodukterna från Peoples Kitchen Concept är Roberto även starkt förknippad med Panefresco i Stockholm, som snabbt avslutade samarbetet med tv-profilen när nyheten kom ut.

”Paolo Roberto eller någon annan som utsätter en annan människa för ett övergrepp är inte välkommen i vår verksamhet”, skrev bolaget i ett pressmeddelande i helgen.

– Varumärkena ser att det finns en smitta och går i karantän. De släpper Roberto som en död fisk, och det gör de rätt i ur varumärkessynpunkt, säger Paul Ronge.

Paolo Robertos eget varumärkesarbete däremot kan ifrågasättas utifrån ett krishanteringsperspektiv, menar Ronge som kallar tv-intervjun han

gjorde dagen efter gripandet för ”usel”.

– Han kan inte förklara sitt agerande. Vad han gör när han sätter på sig offerkoftan är att folk blir förbannade och säger att det riktiga offret är den utsatta kvinnan. Han kommer med en bensindunk till brasan. Har man gjort något så skamligt finns inga förklaringar.

Paolo Roberto sade i TV4:s intervju i ”Nyhetsmorgon” att det var första gången han köpte sex. Skulle det komma fram att han gjort det flera gånger kan skadan bli ännu större.

– Då har han dessutom ljugit, säger Paul Ronge och tillägger:
– Det finns saker som du gör som du inte kan klara med den bästa krishanteringen. Som exempelvis Harvey Weinstein, han har säkert haft flera krishanterare som tar fem gånger så mycket betalt som jag men det har inte hjälpt.

Ida Yttergren

ida.yttergren@dn.se

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Rekordstort intresse för grön teknik trots tufft ekonomiskt läge

TISDAG 19 MAJ 2020

Med sämre ekonomiska förutsättningar riskerar klimatomställningen att stanna av. Samtidigt är intresset för hållbara investeringar större än någonsin. Kan coronakrisen bli en katalysator för grön teknik?

Världens politiker har många problem att lösa samtidigt. Mitt

under den pågående pandemin fortgår klimatförändringarna. Det internationella energirådet IEA räknar visserligen med att de globala utsläppen av växthusgaser kommer minska med 8 procent under 2020, till följd av coronakrisen. Men effekten är liten om man beaktar att stora delar av världen står helt still, menar Victor Galaz, docent i statsvetenskap och biträdande föreståndare vid Stockholm Resilience Centre.

– Att människor slutar resa, stannar hemma och jobbar på distans har helt enkelt inte den

typen av effekter. Det är bara temporärt. För att få utsläppsminskningar i det långa loppet behöver vi förändra underliggande system och få tunga sektorer att ställa om, säger Galaz.

Victor Galaz ser en uppenbar risk att utsläppen kommer öka igen när restriktionerna lättar runt om i världen. En växande skuldsättning, politisk nedprioritering och ett försvagat internationellt samarbete kan försvåra ytterligare, tror han. – Den möjliga ljuspunkten är diskussionen om hur man ska

bygga de ekonomiska stimulanspaketen på ett sådant sätt att de bygger in klimatkraV. De måste leda till någon sorts systemförändring, att vi ställer om transportinfrastrukturen, våra energisystem och jordbruket, säger Victor Galaz.

Så vilka räddningspaket har störst potential att både stimulera ekonomin och göra framsteg i riktning mot nollutsläpp? Det undersöktes i en nyligen publicerad studie som bland andra Nobelpristagaren Joseph Stiglitz står bakom. Forskarna bad 231 av världens mest framstående

ekonomerna att utvärdera olika politiska förslag som förts fram. Investeringar i grön energi är ett av de förslag som sammantaget anses ha störst positiva effekter på såväl ekonomi som klimat, enligt rapporten.

För bara några år sedan hade så kallade "greentech"-bolag, som erbjuder hållbara lösningar, svårt att locka riskkapital, enligt det statliga riskkapitalbolaget Almi Invest. Få vågade satsa på dem. Under de två senaste åren har det förändrats. Men trots att grön teknik blivit mer attraktivt för investerare handlar det om

alldeles för lite pengar, säger Sasja Beslik, som är chef för hållbara finanser på privatbanken J. Safra Sarasin.

– Det är kanske, om jag är riktigt snäll, 16 procent av allt kapital i världen som är hållbart. Det är den omställningen vi behöver, att allokera mer kapital åt det hållet, säger han.

I sitt arbete märker Beslik att intresset för hållbara investeringar ökat i samband med coronakrisen. Allt fler förstår vilka risker som står på spel. Ett oberäkneligt oljepris bidrar ytterligare. Om det finns vinnare i

krisen är det aktörer med långsiktiga strategier, som har lösningar för en omställning, säger Sasja Beslik. Han är övertygad om att både kapitalet och drivkraften finns.

– Jag blir kontaktad av många som letar hållbara investeringar på tillväxtmarknader, men som har väldigt svårt att hitta dem. Det finns en större efterfrågan i dag än det finns utbud av produkter. Det tyder på att investeringarna bara kommer öka.

Men det privata näringslivet kan inte ensamt dra omställningen. Det som Sasja Beslik är de

skillnader vi sannolikt kommer få se mellan de regioner som drabbats hårt av coronakrisen och de som inte är lika berörda. Han ser en risk att Europa hamnar efter i hållbarhetsarbetet.

– De sociala konsekvenserna av coronakrisen kommer vara så stora, så jag vet inte om EU kommer mäka med att fullfölja de satsningar man velat göra. Att fortsätta allokera pengar till den gröna omställningen kommer, politiskt sett, vara väldigt svårt att genomföra, tror jag. Det finns ett före och ett efter coronakrisen för

alla. Det gäller också de som arbetar med hållbara finanser. Före krisen var ett stort globalt skifte knappt ett år bort, tror Beslik. Nu är situationen en annan.

– Jag är fortfarande hoppfull... men det kommer ta oss längre tid, säger han.

Lovisa Ternby

Koncernbidrag likställs med aktieutdelning

TISDAG 19 MAJ 2020

Att lämna koncernbidrag till annat bolag i företagsfamiljen bör betraktas på samma vis som aktieutdelning. Det har Tillväxtverket kommit fram till och förbjuder därmed statligt permitteringsstöd till företag som lämnar koncernbidrag. Efter den politiska debatten om statligt stöd samtidigt som företag gjort pengaöverföringar till ägarna

eller liknande transaktioner, har Tillväxtverket borrar djupare i hur reglerna ska tolkas.

Myndigheten har också satt ner foten kring tidsaspekten. Om aktieutdelning eller annan pengaöverföring som exempel koncernbidrag lämnats före den 16 mars kan det vara okej enligt reglerna för att få statsstöd. Men här ska en samlad bedömning göras.

”Utdelningar eller andra värdeöverföringar under stödperioden eller i nära samband med denna innebär en presumtion på att det inte råder

sådana allvarliga ekonomiska svårigheter hos företaget för att en stödåtgärd skulle vara berättigad”, skriver Tillväxtverket.

TT

SKF varslar 300 anställda efter minskad efterfrågan

TISDAG 19 MAJ 2020

Kullagerföretaget SKF varslar 300 anställda tjänstemän i Sverige om uppsägning i spåren av den minskade globala efterfrågan till följd av pandemin med covid-19. Varslet berör alla bolag i Sverige. ”Vi har totalt 3 200 medarbetare i Sverige och förhandlingar börjar nu med fackliga representanter”, säger pressansvarige Theo Kjellberg för Direkt.
Direkt

”Svenskarna kan bli ett folk som ingen vill veta av”

TISDAG 19 MAJ 2020

Vi tycker själva att vi vet bäst och har svårt en gyllene medelväg mellan kaos och lockout, mellan ett låst samhälle och en tillvaro helt utan restriktioner. Med en lagom smittspridning så att inte sjukvården överbelastas går vi sakta mot viss om än inte fullständig immunitet.

Regeringen och Folkhälsomyndigheten verkar vara beredda att betala priset: mellan 6 000 och 14 000 döda, enligt beräkningar av Tom Britton, professor i matematisk statistik, i SVT:s "Aktuellt" (11/5). Vi kan komma att bli en paria i världen. Sverige kan betraktas som ett riskgruppsland, vars invånare ingen vill ha besök av eller besöka.

Johan Kock, Bollnäs

"Låt ensamma på äldreboenden få besök av sina närmaste"

TISDAG 19 MAJ 2020

Min far har drabbats av demenssjukdom. Han är 84 år och har nedsatt hörsel. Hans enda rädsla i livet är att vara ensam. När hans 85-åriga livskamrat sedan sextio år tillbaka håller honom i handen märks ett speciellt lugn i hans ansikte.

Under uppseglande pandemi kunde jag förstå regeringens svåra beslut om totalt besöksförbud på landets demensboenden ur ett samhälleligt perspektiv. Men ur ett medicinskt och mänskligt perspektiv blev denna totala separation mellan mina föräldrar ologisk.

I början av april tog jag därför hem min far och vårdade honom hemma. Under tre veckor fick mina föräldrar träffas igen. Nu är min far åter på sitt demensboende.

Besöksförbudet fortsätter. Min 85-åriga friska mor lever isolerat

och vi vet att hon inte utgör någon risk att föra med sig smittan till min fars boende. Däremot finns en viss risk att hon får med sig smitta hem.

Ska min mor få bestämma om hon vill ta den risken eller ej? Min mor upplever denna totala separation som "värre än döden".

Vad har påverkat beslutet att totalförbjuda besök på demensboenden? Finns kanske ett kollektivt dåligt samvete för att vi i Sverige inte stod bättre rustade för att värna våra äldre?

Hur värnar vi våra äldre på bästa sätt nu? Är det genom total

isolering? Är det de dementa och deras livspartners som ska bära bördan för den nedrustning inom äldre vården som skett under 2000-talet?

Jag hoppas att tiden är mogen för alla i beslutande positioner att våga revidera besöksförbudet så att individuella lösningar kan hittas. Som riksdagsledamoten Barbro Westerholm (L) så väl uttryckte det i SVT:s

”Agenda” (10/5) måste beslut i äldre vården individualiseras på samma sätt som inom sjukvården. Min fars enda rädsla är att vara ensam. Han förväntar sig ingen

intensivvård. Han hoppas bara på att snart få hålla min mor i handen igen.

Annika López, överläkare i gynekologi och obstetrik i Region Stockholm och anhörig till dement

”Sölvesborg borde vara ett föredöme för regeringen”

TISDAG 19 MAJ 2020

Regeringen och Folkhälsomyndigheten borde åka till Sölvesborgs kommun för att studera hur de arbetar för att stoppa smittspridningen av coronaviruset. Kommunen är ett föredöme på detta område. De är på hugget och ligger flera steg före. Folkhälsomyndigheten och regeringen agerar senfärdigt.

Den 10 mars beslutade Sölvesborgs kommun om att införa besöksförbud på äldreboenden, något som regeringen införde nationellt först den 1 april. Den 23 mars stängde kommunen bibliotek, fritidsgårdar och musikskolan för att förhindra spridningen av smittan. Kommunen har beslutat att munskydd ska vara obligatoriskt hos personalen som arbetar inom äldreomsorgen. Än så länge har endast en person av över 1 000 boende inom äldre vården i Sölvesborgs kommun smittats av covid-19.
Paul Nilsson, Malmö

Kulturministern: Dröj inte med att ordna begravningen

TISDAG 19 MAJ 2020

I pandemins spår har många anhöriga valt att skjuta upp begravningar. Kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP) säger att det bör undvikas eftersom det sätter hård press på landets begravningsverksamhet. Svante Borg på Kyrkogårdsförvaltningen i Stockholms stad uppger att

läget har varit ansträngt på grund av de många dödsfallen.
– Coronakrisen drabbar oss alla, men särskilt dem som förlorat en anhörig, säger kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP) under en pressträff på måndagseftermiddagen på Regeringskansliet i Stockholm. Tillsammans med Anna Starbrink (L), hälso- och sjukvårdsregionråd, och Svenska kyrkans ställföreträdande generalsekreterare Erika Brundin informerade hon om läget för begravningsverksamheten.

– Jag förstår att det måste kännas tungt för er som förlorat en nära vän och anhörig. På grund av coronaviruset kan vi inte mötas som vanligt och det påverkar även begravningarna och möjligheten att ta adjö, fortsätter Amanda Lind.

Hon uppmanar samtidigt anhöriga och närstående att inte vänta för länge med att begrava avlidna.

Hon påpekar även att många i dagsläget genomför begravningar inom samma tidsramar som under normala omständigheter.

– Men fler behöver göra det, annars riskerar begravningsverksamheten bli för ansträngd och det blir också svårt att få ett värdigt avsked.

I bakgrunden finns erfarenheter från Region Stockholm.

Då Stockholms län drabbats särskilt hårt av pandemin har trycket varit högt på begravningsverksamheten i Stockholmsområdet. Under april avled 2 729 personer mot normalt drygt 1 300.

I mars rapporterades att allt färre besöker begravningar som en följd av pandemin, samtidigt som

kremeringarna blir fler. I Sverige ska den avlidne enligt begravningslagen gravsättas vid en kistbegravning inom 30 dagar. Om kroppen kremeras kan tiden förlängas med upp till ett år. Sverige utmärker sig internationellt med lång väntan mellan dödsfall och begravning, en företeelse som är än mer vanlig i Stockholm.

Svante Borg, chef för Kyrkogårdsförvaltningen i Stockholms stad, beskriver hur anhöriga inledningsvis under pandemin drabbades av handlingsförlamning i sorgen när

det var oklart hur situationen skulle hanteras.

– Anhöriga var frågande inför begravningen, och det ledde till att de avlidna blev kvar på bårhusen. Sedan blev det köbildning till att boka begravning, säger Svante Borg och framhåller att läget har varit ansträngt på grund av de många dödsfallen.

– Stockholm har ju varit epicentrum för coronapandemin. Och hanteringen av avlidna är som ett flöde. Vi har behövt förlänga arbetstiderna för våra medarbetare till kvällar och helger

för att klara kremationer och begravningar på ett värdigt sätt. Nu är situationen i Stockholm lite lugnare, enligt Svante Borg som har överblick över stadens 11 kyrkogårdar. Viss väntan råder på urnsättning vid exempelvis Skogskyrkogården som hör till de mer populära platserna.

– Stockholm ligger ju före övriga landet, och om det är något jag vill förmedla så är det detta: Gör inte som i Stockholm, utan ta tag i begravningen. Med förlängd väntan blir det onödigt lidande i sorgearbetet för alla inblandade.

Hälso- och sjukvårdsregionrådet Anna Starbrink (L) konstaterar att Stockholms län har en överdödlighet på grund av coronakrisen.

– Hur stor den kommer att vara vet vi inte än, säger hon.

Det har varit trångt på bårhusen, men kapaciteten har nu fördubblats enligt Anna Starbrink – från normalt 1 100 till 2 200 platser.

– Nu klingar det här av. Men om det kommer en andra våg, så kommer vi att klara bårhuskapaciteten, säger Anna Starbrink.

Erika Brundin, ställföreträdande generalsekreterare från Svenska kyrkan, säger att det finns möjlighet att ordna ceremonin på ett annat sätt – genom att filma och genom att avsked sker utom hus.

– Sorg kan och bör inte sättas på vänt. Att ta avsked är en viktig del av sorgeprocessen. Därför är det viktigt att begravning sker så snart som möjligt. Vi ställer inte in, utan vi ställer om, och vi ställer upp för varandra, säger hon.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Uthämtning av skollunch fördubblad

TISDAG 19 MAJ 2020

Elever som behöver skollunch har fördubblats sedan pandemins början. Nu får över 300 gymnasieelever i - Stockholm lunchen från skolan. – Ingen ska behöva gå och vara hungrig på grund av distansundervisningen, säger skolborgarrådet Isabel Smedberg-Palmqvist (L).

Enligt utbildningsförvaltningen i Stockholms stad har antalet gymnasieelever i behov av

skollunch ökat kraftigt. De första veckorna under distansundervisningen utnyttjade 168 elever möjligheten att få skollunch, nu hämtar 313 elever ut lunch.

– Vi har förstått att allt fler elever behöver lunch på grund av coronapandemin. Därför gjorde vi ett omtag med information till alla elever runt påsk och då fördubblades antalet, säger Isabel Smedberg-Palmqvist, skolborgarråd.

Stockholms gymnasieskolor har 18 000 elever och hittills har

knappt 2 procent nappat på erbjudandet.

– Det kan finnas fler som behöver mat och då kommer de såklart att få det. Ingen ska behöva gå och vara hungrig på grund av distansundervisningen. Man kan inte sitta med en kurrande mage om man ska plugga.

Möjligheten till lunch erbjuds alla elever, även de 40 procent som bor i annan kommun. Lösningen ser olika ut på olika skolor.

– Det kan vara att man hämtar matkassar och lagar själv. Man kan också få fryst mat för en vecka. Man ska inte behöva ta sig

till utlämningsstället varje dag, för att undvika smittspridning.

Den som behöver mat ska kontakta lärare eller rektor.

Varför man vill ha luncher behöver man inte motivera.

– Det kan finnas massor med skäl.

Det kan vara köksrenoveringar som gör att man inte kan laga mat. Men i de flesta fall handlar det om att man inte har ekonomiska förutsättningar. För ett hushåll utan inkomst i pandemin är matkostnaden en jättebelastning för ekonomin.

Skolborgarrådet tror att behovet kommer att växa i takt med varsel

och permitteringar under pandemin.

– Jag tänker att det här bara är början, säger hon.

Skollunch kommer att erbjudas så länge distansundervisningen pågår. Hur det blir efter sommarlovet är oklart.

– Vi håller tummarna för att skolan kommer i gång i höst. Men det är inget beslut som ett skolborgarråd kan ta, säger Isabel Smedberg- Palmqvist.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se

Lönelyft ska locka lärare till skolor i utsatta områden

TISDAG 19 MAJ 2020

Med ett lönetillägg på 3 000 kronor i månaden vill skolborgarrådet Isabel Smedberg-Palmqvist (L) se till att den skickligaste personalen finns i de mest utsatta områdena.

– Det viktigaste är att barn ska lyckas i skolan oavsett var de bor, säger hon.

I skolbudgeten för 2020 finns ett särskilt fokus på att öka kunskapsresultaten i särskilt utsatta områden.

Det handlar om 16 skolor i Stockholms stad.

– Vi har ett huvuduppdrag att prioritera de här skolorna och det har vi gjort, det här lönetillägget är ytterligare en åtgärd.

Isabel Smedberg-Palmqvist tror att skicklig personal kan lockas av 3 000 extra i lönekuvertet.

– Det är jag helt övertygad om. Det är en rimlig höjning för att uppmärksamma vikten av att ha

de skickligaste lärarna på de skolor som har störst utmaningar. Det är rektorerna som ur befintlig budget får möjligheten att ge personalen 3 000 kronor i extra per månad, medianlönen för lärare i stadens grundskolor ligger på 40 000 kronor.

– Jag hoppas att man kan uppmuntra de lärare som redan finns men också locka nya till skolan, säger Isabel Smedberg-Palmqvist.

Skolor som får ett socioekonomiskt stöd har en större budget än andra skolor.

– Nu får rektorerna muskler för att göra den här åtgärden. Hur mycket pengar det handlar om beror helt på hur många rektorerna vill lägga 3 000 extra på, säger Isabel Smedberg-Palmqvist.

Yrkesgrupperna som kan komma att få löneförhöjning är legitimerade lärare och förskollärare, specialpedagoger, biträdande rektorer, studieyrkesvägledare, skolsköterskor, psykologer och skolkuratorer.

Martin Malmberg är inne på sitt tredje år som rektor på

Rinkebyskolan där han har en styrka på 70 personer.

– Det här är bra att få möjlighet att premiera personal som utmärkt sig på ett väldigt positivt sätt och som man verkligen vill behålla, vi får en möjlighet att lägga extra på de som gör mycket för eleverna och verksamheten. Martin Malmberg tror att 3 000 kronor extra i månaden kan få personalen att stanna och att möjligheten att locka ny personal till skolan ökar. I dagsläget ser han tre eller fyra ur personalen som kan komma i fråga.

– Den stora fördelen är att man kan premiera andra än bara lärarna. Tidigare har lärare fått extra påslag och det har gjort att de dragit ifrån andra funktioner på skolan som är viktiga. Elevhälsoteamet, kurator, skolpsykolog och skolsköterska är rejält ifrånsprungna trots att de är minst lika viktiga, säger han. Isabel Smedberg-Palmqvist betonar också vikten av att tillsammans med polisen och stadsdelsnämnderna öka studieron, skolnärvaron och tryggheten i särskilt utsatta områden.

– Eleverna ska också kunna förbättra sina studieresultat genom att få stöd och hjälp på fritidshem och fritidsklubbar, säger Smedberg-Palmqvist. Att öka andelen inskrivna barn i förskolorna har också hög prioritet.

– Jag hoppas verkligen att fler föräldrar vill ha sina barn på förskolan, för att öka inskrivningsgraden krävs förtroende och att bygga relationer så föräldrar känner trygghet att lämna sina barn på förskolan.

Isabel Smedberg-Palmqvist är skolborgarråd sedan drygt två månader och är imponerad av Stockholms skolor.

Hon tillträdde som skolborgarråd under inledningen av coronapandemin.

– Det har verkligen varit några viktiga och lärorika månader. Vilken duktig personal vi har och det har varit upp till bevis nu när vi har coronatider. Man stöttar varandra och det är en stolt kår, man blir imponerad när man lär känna den.

Lars Grimlund

lars.grimlund@dn.se

Deras liv slås i spillror av coronakrisen

TISDAG 19 MAJ 2020

Familjer som lever med adhd och autism vittnar om att coronakrisen slår sönder deras vardag.

Enligt en ny undersökning har personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och deras anhöriga mycket svårt att klara omställningen när samhället drar in stödåtgärder.

”Vi är isolerade hemma. Det blir mer utbrott hos barnen, sömnsvärigheter och matvägran.”

”Jag har två barn hemma och försöker själv återhämta mig från utmattning.”

”Barnen har distansundervisning, med ångest och rubbade vanor som följd.”

”Högre grad av oro och panikångestattacker hos ungdomen med diagnos.”

Så lyder några av vittnesmålen.

Rutiner som har tagit år att bygga upp slås nu i spillror för många som lever med diagnoser som adhd och autism. Det visar en enkätundersökning från Riksförbundet Attention, en intresseorganisation för personer

med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (npf) och deras anhöriga. Enligt rapporten, som har titeln ”Rutinerna slås sönder och plötsligt står vi utan stöd”, hade denna utsatta grupp redan före coronakrisen svårt att få ihop arbete, skolgång och vardagsliv. Nu har det i många fall blivit omöjligt.

– De som på grund av psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning får kämpa mer än andra i vanliga fall drabbas extra i det här läget. Det är inte bara det att normaliteten försvinner. Stöd från skola, vård och socialtjänst har

blivit ännu mer bristfälligt i och med coronakrisen. Många känner sig ställda och vet inte vart de ska vända sig med sina frågor, säger Ann-Kristin Sandberg, ordförande för Riksförbundet Attention.

I de 2 050 enkätsvaren uppger 8 av 10 att deras hem- och familjesituation har påverkats av coronakrisen. 6 av 10 upplever att krisen har haft effekt på situationen i skola och förskola. Skolgången är ett vanligt problem för familjer med npf. Elever med någon form av neuropsykiatrisk diagnos går enligt Attention ofta ut skolan med dålig självkänsla

och stora kunskapsluckor, trots att föräldrarna kämpat för att barnen ska få extra stöd.

Föräldrar med elever som tidigare haft problematisk skolfrånvaro, så kallade hemmasittare, men som varit på väg tillbaka till

skolbänken beskriver i undersökningen extrema bakslag.

”Min son försökte ta sig ur en lång tid av hemmasittande och nu kommer vi troligen få börja om på noll eller lägre för han mår inte bra av den nuvarande situationen”, skriver en förälder.

Många särskilda insatser och stöd till barn med npf har dragits in

under coronakrisen. ”Rörigt i skolan = oroligt barn”, lyder ett fritextsvar. ”Skolan har brist på personal, vikarier och allmänt stökigt, sonen har varit hemma en hel del på grund av detta”, skriver en annan förälder.

Samtidigt har en rad skolor börjat med distansundervisning. Vissa familjer med hemmasittare upplever positiva effekter av distansundervisningen. I dessa fall kan det röra sig om familjer som tidigare förgäves efterfrågat distansundervisning men som fått höra att en sådan anpassning är omöjlig.

– För vissa barn är det en avlastning att man inte behöver vara i skolan varje dag från morgon till kväll, utan att man kan lösa vissa uppgifter vid sidan om. Det öppnar för att hemmasittargruppen även framöver skulle kunna få uppgifter av skolan hemma under tunga perioder – något som tidigare har varit svårt, säger Ann-Kristin Sandberg. Men distansundervisningen skapar också mycket oro. En egenföretagare inom restaurangbranschen som har fått det tufft ekonomiskt har samtidigt

sitt 11-åriga barn hemma med distansundervisning på grund av corona: ”Det blir totalt kaos hemma pga avsaknad av skolans rutiner/strukturer.”

”Dotter har distansstudier som är ett problem då jag måste jobba. Och att hon är obevakad många timmar. Jag är hemma om jag ser tecken på instabilitet”, skriver en annan förälder.

Ann-Kristin Sandberg lyfter fram att många barn som har haft en problematisk skolgång nu kan få svårt att gå ut grundskolan eller gymnasiet med godkända betyg.

– Elever med särskilda behov borde ha kunnat få vara kvar i skolan under den här perioden. Det är inte förbjudet att vistas i en mindre grupp i Sverige. Ändå har vi sett väldigt lite av sådana erbjudanden, säger hon.

Även från läkar- och forskarhåll finns en oro för coronakrisens konsekvenser för alla människor som lever med npf på nära håll. Lotta Borg Skoglund, specialist i allmänmedicin och psykiater, forskar om bland annat adhd vid Karolinska institutet och sitter även i Attentions kunskapsråd. Hon pekar på hur socio-

ekonomiska orättvisor nu kan ge kraftig slagsida.

– Jag är jätteorolig för hur den här gruppen ska komma ur coronakrisen. Hur ett barn klarar av distansundervisning beror ofta på hur mycket föräldrarna har möjlighet att hjälpa till, till exempel om ens föräldrar har möjlighet att jobba hemifrån. På gruppnivå vet vi att familjer där någon har en npf-diagnos ofta har sämre förutsättningar socioekonomiskt. Trots att man har samma begåvning vet vi att man går ut skolan med sämre resultat och att man får jobb med

sämre förutsättningar, säger Lotta Borg Skoglund.

Eftersom npf i vissa fall är ärftligt är det vanligt att flera personer i samma familj har en diagnos. För många familjer har far- och morföräldrar varit en stor hjälp, men med normerna kring social distans försvinner även denna räddningsplanka.

”Mormor och morfar var en stor avlastning för oss, vi har dessutom väntat mer än 1 år på kontaktperson åt vårt äldsta barn med npf som är hemmasittare. Därtill blev det mindre syskonet hemmasittare precis innan viruset

bröt ut och det är än svårare att få hjälp. Vi var trasiga och nednötta hela familjen, men nu är det ännu kämpigare”, skriver en svarande i enkätundersökningen.

– Många av våra familjer har haft mycket stöd från mor- och farföräldrar, som hämtat barn eller avlastat på andra sätt. Nu faller det också ihop. Det är slitigt i de här familjerna. Jag pratade med en man som upplevde att allt blivit ställt på ända när mormor inte längre kunde komma, säger Ann-Kristin Sandberg.

Coronakrisens destruktiva effekter på samhällsgruppen med

npf är något som noterats i fler länder än Sverige, enligt Lotta Borg Skoglund. Tillsammans med Lisa Thorell på KI har hon initierat en internationell studie om distansundervisningens effekter där forskare deltar från Tyskland, Belgien, Nederländerna, Kina, Brasilien, Spanien, Italien och Storbritannien.

Bland stödåtgärder som dragits in finns enligt Ann-Kristin Sandberg gruppaktiviteter, daglig verksamhet och samtalsgrupper. Hemtjänst, boendestöd och stödfamiljsverksamhet har också

försvunnit för en del. Adhd- och autismutredningar har satts på vänt, eftersom de inte betraktas som akuta, vilket leder till förlängda väntetider.

Attention efterlyser flera åtgärder för att minska belastningen på människor med npf.

Utökad möjlighet till rådgivning på distans från BUP, psykiatri, socialtjänsten, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen är en av dem.

– Om någon har haft mycket stöd och det försvinner tror jag att det är viktigt att man hittar sätt att nå de familjerna. Jag tror att det kan

betyda mycket bara att någon tänker på en, visar förståelse och kanske föreslår ett Skypemöte, säger Ann-Kristin Sandberg. Samtidigt påverkas hela samhället på olika sätt av coronakrisen. Drabbas personer med npf mer än alla andra samhällsgrupper? – Ja, alla drabbas, men om du befinner dig i en situation där en massa stöd försvinner drabbas du dubbelt. Dels drabbas du som alla andra, men också genom att du mister den hjälp du tidigare fått. Jag känner extra för alla unga människor. En vårtermin är en lång tid i en ung människas liv och

när vardagen bryts sönder på det här sättet kan det vara svårt att komma tillbaka.

Sverker Lenas

sverker.lenas@dn.se

Fakta.

Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (npf)
Samlingsbeteckning på ett antal diagnoser som adhd, autism och Tourettes syndrom. Ibland räknas även tvångssyndrom (ocd) hit. Personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (npf) kan ha svårt med reglering av uppmärksamhet, impulskontroll

och aktivitetsnivå, samspel med andra människor samt inläring och minne.

Riksförbundet Attention är en intresseorganisation (grundad 1999) för personer med adhd, autism, Tourettes syndrom och språkstörning, samt deras anhöriga. Har 15 000 medlemmar. Enkäten skickades via e-post till Attentions cirka 10 000 huvudmedlemmar med e-postadress angiven i medlemsregistret. En länk till enkäten fanns också publicerad på Attentions webb samt Facebooksida. 70 procent av de

som svarade på enkäten har hemmavarande barn med npf.

Det här är adhd

Kärnsymtomen vid adhd (attention deficit hyperactivity disorder) är svårigheter med uppmärksamhet, impulskontroll och överaktivitet.

Symtomen kan förekomma var för sig eller i kombination med varandra. Cirka 5 procent av alla barn har adhd och problemen finns ofta kvar i vuxen ålder.

Adhd är ett samlingsnamn som även omfattar add och adhd i kombination med dcd.

Add är adhd utan hyperaktivitet, med tyngdpunkt på uppmärksamhetsproblem. Adhd i kombination med dcd (developmental coordination disorder) kallades tidigare för damp. Dcd kännetecknas av stora motorikproblem och ibland perceptionsproblem. Personer med adhd har ofta även andra neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som till exempel Tourette, Asperger eller tvångssyndrom. Det är också vanligt med inlärningssvårigheter och läs- och skrivsvårigheter.

Det här är asd/Aspergers syndrom

Diagnosen Aspergers syndrom har sedan 2015 tagits bort som separat diagnos och ingår numera i den övergripande diagnosen asd (autism spectrum disorder).

Asd innebär att man har varaktiga brister i förmågan till social kommunikation och interaktion. Ofta har man begränsade, repetitiva mönster i beteende, intressen eller aktiviteter.

Det är vanligt att personer med asd är känsliga för olika sinnesintryck – såsom ljud, ljus, lukt och beröring. Typiska symtom

kan vara svårighet i kontakt med andra människor, tidskrävande specialintressen, bristande motorik och tendens till tvingande rutiner eller handlingar.

Många med asd är ovanligt stresskänsliga och får ångest, ångestattacker, tvångstankar, depressioner eller fobier.

Det här är Tourettes syndrom
Symtomen visar sig vanligtvis kring sjuårsåldern, men kan debutera både tidigare och senare.

Det brukar börja med tics i ansiktet såsom överdrivna

blinkningar, ryckningar och grimaser som ofta flyttar sig till halsen, skuldrorna och överkroppen. Andra tidiga symtom brukar vara ryckningar i en arm eller ett ben.

De vokala ticsen debuterar vanligtvis senare. I början uppträder de ofta som "normala" snusningar och harklingar, men utvecklas sedan till ljud, läten och ibland ord eller hela meningar.

Källa: Riksförbundet Attention

Ledare: LO har en viktig roll – men fokuserar på annat

ONSDAG 20 MAJ 2020

I tider som dessa förtjänar facket en eloge. Det nya coronavirusets spridning har ökat riskerna för många arbetstagare, med både krav på ökade arbetsinsatser och utsatthet för att själv bli smittad. I båda fallen är det direkt livsviktigt att ha en förstående aktör i ryggen, som kan ta ens parti också mot starka

arbetsgivare och mäktiga myndigheter.

Vi såg det i ett rådigt agerande av skyddsombudet på Serafens äldreboende, som krävde tillräckliga skydd för personalen (SVT 9/4). Ett krav som handlar om att skydda både de anställda och de äldre.

När kommuner har velat hemlighålla uppgifter om smittade och myndigheter sett mellan fingrarna på kraven på säkerhet och utrustning, har fackförbundet Kommunal slutit upp bakom sina medlemmar och höjt rösten mot missförhållanden.

De som gör sin plikt ska också kunna kräva sin rätt. I våra dagar liksom i arbetarrörelsens begynnelse är fack-medlemskapet ofta ett sätt för denna möjlighet att också bli en realitet. Friheten att organisera sig fackligt är en omistlig del av ett fritt civilsamhälle.

Många har också nyupptäckt värdet av ett fungerande fackförbund när varslen strömmar in. Då är det också viktigt att ha en intresserad part att vända sig till.

Med en växande insikt om fackets betydelse i civilsamhället och på

arbetsmarknaden tillträder valberedningens förslag till nästa LO-ordförande, Susanna Gideonsson, i en styrkeposition. Det är dock inte dessa styrkor som betonas i Gideonssons egen programförklaring (DN Debatt 20/5). Här trycker hon i stället på LO:s nära förbindelse med Socialdemokraterna och framför krav på vilken politik som ska föras i landet.

Politiska krav på skrotade arbetsmarknadsreformer och generösa ersättningar kan låta kaxiga, men är egentligen en påminnelse om LO:s inre

splittring. Inte bara sympatiserar förbundens medlemmar i växande utsträckning med andra partier. Dessutom har olika fackförbund olika intressen.

Det är förmodligen av det sistnämnda skälet som så lite handlar om LO:s egen roll och hur den ska utvecklas. Pliktskyldigt nämner Gideonsson att LO i framtiden ska representera också den växande grupp som faller utanför heltidsanställningens och de offentliga försäkringarnas skyddsnät.

De politiska förslagen handlar dock om åtgärder som tvärtom

stärker dem som redan är inne i systemen och på arbetsmarknaden, och därmed skillnaderna gentemot den växande grupp som är utanför. I relation till parti och statsmakt kan LO obekymrat stå enade i kravet på mer, vilket förmodligen är den främsta anledningen till sådan plakatpolitik för de redan troende.

De ogenerade kraven på ett parti från en intresseorganisation är också tänkvärda mot bakgrund av senare veckors diskussion om politisk påverkan. Som den fristående socialdemokraten och

mångåriga DN-kolumnisten Anders Isaksson formulerade saken i boken "Den politiska adeln":

"I varje annat sammanhang skulle denna ström av pengar och personal till ett annat parti betraktas som en form av politisk korruption, men symbiosen har funnits så länge att den betraktas som det normala."

I nuvarande allt annat än normala situation har fler fått upp ögonen för värdet av fackligt medlemskap. Frågan är om inte LO skulle kunna spela en större och viktigare roll i samhället, och

företräda betydligt fler, om de inte var fastlåsta vid ett enda parti.

DN 20/5 2020

De äldre är värda vård – och att lärdomar dras snabbt

ONSDAG 20 MAJ 2020

Göteborgs-Posten ger i en granskande artikel (18/5) lukt och smak till myndigheternas statistik om den rekordhöga överdödligheten i Sverige: ”Ni får absolut inte använda munskydd, ni får absolut inte använda något sådant alls. Ni får inte skrämma de gamla, ni får låtsas att det är

magsjuka och jobba som om det är magsjuka.” Så löd uppmaningen i april från enhetschefen till en undersköterska på äldreboendet Geråshus i Göteborgsstadsdelen Bergsjön. Mer än en femtedel av dem som bor på boendet har dött under den senaste månaden. Anonyma medarbetare vittnar också om att demenssjuka dör utan syrgas eller lindring. I ädelreformen 1992 överfördes ansvaret för äldreomsorgen från landstingen till kommunerna. Att de inte klarar uppdraget har blivit smärtsamt tydligt under

pandemin. Tre fjärdedelar av dem över 70 år som har dött i covid-19 bodde på ett särskilt boende eller fick hemtjänst. Socialstyrelsen slog i våras fast i sin årliga lägesrapport om äldreomsorgen att bristerna i kunskap och samordning redan före coronakrisen innebar att de äldre riskerade vårdskador. Mellan 2007 och 2019 ökade antalet personer som en äldre med hemtjänst möter under två veckor, från i genomsnitt 12 till 16. Att de allra sköraste under våren dessutom har haft nära fysisk kontakt med omsorgspersonal

som inte regelbundet provtas, saknar skyddsutrustning och åker kollektivt har visat sig vara fatalt. De har ofrivilligt burit den utbredda smittan över tröskeln till de äldre.

Journalisten Thord Eriksson påminner också om att en enig riksdag 2012 uppdrog till Socialstyrelsen att ta fram bemanningsregler för hela äldreomsorgen (DN Debatt 16/4). Men regeringen Löfven har avsatt långt mindre resurser än vad myndigheten bedömde att det skulle kosta att få äldreomsorgen

att leva upp till lagens minimikrav.

Det är alltså ingen slump att covid-19 har blivit liemannen på svenska äldreboenden. Nog hade det behövts mer tid för kunskapsinhämtning, masstestning, utbildning, samordning och materiel för att bättre kunna ta väl hand om de mest utsatta, vilket den tidigare statsepidemiologen Annika Linde pekar på (DN 20/5). I detta ljus är det magstarkt av Anders Tegnell att säga: ”Självklart, ja, en lockdown hade minskat antalet

döda på kort sikt. Men på lång sikt vet vi inte” (Newsweek 15/5).

Politiska ledare i regering och kommuner bär tillsammans med Folkhälsomyndigheten ett stort ansvar för dagens olustiga situation med hög allmän smittspridning och brister i äldreomsorgen. Nu krävs rejäla insatser och omprövning för att färre gamla och sköra framöver ska mista livet i förtid än under våren 2020. Pandemin har bara börjat.

Sofia Nerbrand

sofia.nerbrand@dn.se

”Om S inte driver sann S-politik kommer LO vara skoningslöst”

ONSDAG 20 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200520

Mina prioriteringar är att stärka tryggheten på svensk arbetsmarknad, att klara av utmaningarna från den nya plattformsekonomin och att driva på för en politik som ökar jämlikheten. Och vår kritik kommer att vara skoningslös om det socialdemokratiska partiet inte hittar ett sätt att driva en sann

socialdemokratisk politik, skriver Susanna Gideonsson. Som valberedningens förslag till ny LO-ordförande har jag identifierat ett antal utmaningar som LO och Sverige står inför. Utmaningar som LO och medlemsförbunden måste ta tag i. Beslut om vem som blir LO:s nya ordförande tas av LO:s kongress och strategiska beslut tas där och i andra LO-organ. Men här är mina tankar kring prioriterade områden för LO kommande kongressperiod.
1 Svensk arbetsmarknad måste bli tryggare. Coronakrisen har tydligt

visat vilka som håller uppe samhället. Utan undersköterskor, rörmokare, butiksbiträden, pappersarbetare, lokförare och en mängd andra arbetargrupper hade inte Sverige kunna hålla i gång vare sig ekonomin eller grundläggande funktioner för samhället.

Samtidigt är det arbetargrupper som tagit de största smällarna. Den ekonomiska nedgången har drabbat svensk industri och kommer på sikt att drabba byggsektorn. Tusentals butiker har tappat en stor del av sin omsättning. Inom hotell- och

restaurangsektorn har tiotusentals förlorat sina jobb. Många utan att ens varslas om uppsägning. De syns inte i arbetslöshetssiffrorna. Telefonerna som tidigare ringt om extra pass nästa helg har nu helt enkelt slutat ringa. Människor som inte syns i statistiken och omöjligt kan kvalificera sig för a-kassan. Kostnader som i slutändan hamnar hos kommunerna, genom försörjningsstödet.

Den otrygga arbetsmarknaden har vuxit fram under lång tid och dess konsekvenser blir nu tydliga. Konsekvenser som varit en vardag

för visstidsanställda under lång tid. Nu är det dags att satsa på en tryggare arbetsmarknad.

Karensavdraget måste permanent avskaffas. Det ska inte finnas ekonomiska incitament för att gå till jobbet när man är sjuk. A-kassan måste permanent stärkas. Det är av yttersta vikt för svensk ekonomi att trygghets- och omställningssystemen är robusta och generösa. Ingen vill vara arbetslös.

Arbetet för en bättre arbetsmiljö måste stärkas, och fackens arbete måste respekteras. Jag välkomnar alla politiker att besöka en

lagerarbetsplats med farliga lyft, en städarbetsplats med mögel, ett bygge utan skyddssele, en industri med dåliga skydd på farliga maskiner. De borgerligas retorik mot skyddsombuden är nedrig. Skyddsombuden arbetar inte för något parti, de jobbar för sina kollegor och för fungerande arbetsplatser. De har gedigen kunskap om risker och om sin egen arbetsplats.

Förslagen från borgerliga partier och SD om att ersätta dessa med statliga inspektörer skulle vara dyrt, ineffektivt och ett hån mot

de tiotusentals skyddsombud som jobbar för en trygg arbetsmiljö. Inom vård, omsorg och handel är arbetsmiljöproblemen flagranta. Arbetare smittas dagligen av coronaviruset på sina jobb. Smitta som de kunnat undvika om arbetsgivare tagit sitt lagstadgade arbetsmiljöansvar.

2 Nya utmaningar i ny ekonomi. Parallellt med den ekonomiska nedgången ser vi flera tendenser såväl internationellt som i Sverige som LO måste agera på. En växande plattformsekonomi med otrygga giganställningar och en osynlig företagsledning försvårar

fackligt arbete. Arbetare på små arbetsplatser är också svårare att organisera, liksom de med otrygga anställningar. Samtidigt är det dessa som mest behöver ha fackens stöd i ryggen.

Om den svenska modellen ska omfatta hela arbetsmarknaden måste företag och anställda inom dessa sektorer bli bättre organiserade och hitta hållbara gemensamma lösningar. Starka parter är avgörande för att svensk arbetsmarknad ska fungera. Båda parter måste ta ansvaret för att upprätthålla styrkan i modellen.

LO och LO-förbunden måste se utvecklingen och agera för att värva medlemmar, stötta fackklubbar och teckna kollektivavtal på dessa företag. Vi måste vara beredda att möta de internationella jättar som vill etablera sig i Sverige, vissa med direkt antifacklig hållning. När dessa etablerar sig i Sverige är det helt avgörande att hela LO-familjen gemensamt står upp för den svenska kollektivavtalsmodellen. Vi är redo för strid.
3 Sverige måste bli mer jämlikt.
Den ökade ojämlikheten i Sverige

har inte drivits av ökade löneskillnader, utan av politiska förändringar. Tack vare starka fackförbund och låglönesatsningar har politikens konsekvenser mildrats.
Det politiska läget i Sverige är svårt. Ambitiösa förslag till en ökad jämlikhetspolitik och bättre villkor på svensk arbetsmarknad slås ner av en riksdagsmajoritet döv för 5,4 miljoner arbetande människor.
Under coronakrisen har det blivit tydligt hur viktigt det är med en regering som ser arbetsmarknadens villkor som

avgörande för trygghet och ett
samhälles stabilitet. Slopade
karensavdrag och a-
kassereformeringen är två
exempel som knappast kommit
från högerregeringar. Reformen
som pricksäkert gynnat de med
svårast ekonomiska
förutsättningar.
Samtidigt innehåller
januariavtalet punkter som går
tvärtemot LO:s hållning och som
drabbar LO-förbundens
medlemmar hårt.
LO kommer aldrig acceptera att
en socialdemokratisk regering,
eller någon annan regering för

den delen, slaktar
anställningstryggheten.
Lasutredningen måste stoppas.
De delar av den vi sett pekar mot
en återgång till villkor som rådde
på svensk arbetsmarknad på
1930-talet. Mössan i hand, tack
och hej.
Det är inte värdigt Sverige att
behandla de som driver svensk
ekonomi på det sättet. De
ekonomiska konsekvenserna av en
slaktad anställningstrygghet
kommer att synas på
kommunernas socialkontor och i
barnens skolor. En otrygg
arbetsmarknad leder till otrygga

människor. Otrygga människor leder till ett otryggt land. Sverige behöver mer trygghet, inte mindre.

Sjukförsäkringsutredningen som nyligen lagts fram innehåller viktiga förslag som förändrar det godtycke och den hopplöshet som långtidssjuka upplever.

Sjukförsäkringen måste vara tillgänglig för fler, och den måste ge ersättning när människor blir sjuka. En reformering är nödvändig. Signalerna från högerpartierna pekar dock på att de även fortsättningsvis vill att svårt sjuka människor i slutet av

sitt arbetsliv ska tvingas flytta från hem och familj eller tvingas till total omskolning utan större hopp om anställning.

Socialdemokraternas uppdrag är att verka för arbetarklassens intressen. Om politiska kompromisser hindrar det måste partiet vara tydligt med att det inte är ett frivilligt val.

Socialdemokratin är inte detsamma som regeringens dagspolitik. Om väljarna inte förstår det blir valet 2022 mycket svårt.

Medlemmarna i LO-förbunden kan lita på att LO kommer att

driva på för en politik som ökar jämlikheten. Det socialdemokratiska partiet kan lita på att vårt agerande och vår kritik kommer att vara skoningslöst om partiet inte hittar ett sätt att driva sann socialdemokratisk politik. Jag hoppas på LO-kongressens förtroende att leda LO kommande kongressperiod och att Sverige kan gå stärkt ur krisen vi är inne i. Med starka fack, goda relationer mellan arbetsmarknadens parter och en stärkt svensk modell kommer Sverige att utveckla det som gjort oss unika.

Susanna Gideonsson,
valberedningens förslag till ny LO-
ordförande

Geriatrikprofessor om för tidig palliativ vård: Det här är aktiv dödshjälp

ONSDAG 20 MAJ 2020

Geriatrikprofessor Yngve Gustafson anser att många äldre inte behandlas för covid-19 utan i stället direkt får palliativa läkemedel.
– Att rutinmässigt ge äldre med lunginfektion andningshämmande läkemedel, är aktiv dödshjälp, för att inte säga något värre, säger han.

Personer över 70 år har identifierats som en särskild riskgrupp för covid-19. Smittan har kommit in på äldreboenden på många håll i hela landet. Hälften av alla avlidna över 70 år har bott på äldreboende, så kallat särskilt boende. En fjärdedel hade hemtjänst, enligt Socialstyrelsen. Yngve Gustafson, seniorprofessor i geriatrik vid Umeå universitet, uppger att många gamla kan leva fem år eller mer efter att de flyttat in på ett äldreboende.

– Att bo på ett äldreboende är inte en diagnos. Det i sig kan aldrig vara ett medicinskt underlag för

att avgöra om man ska leva eller dö. En läkare kan via telefon ordinera palliativ behandling. Det är en kränkning, en diskriminering och ett lagbrott att inte göra en medicinsk bedömning av vad som är bäst för den enskilda patienten.

Mellan den 23 mars och den 3 maj vårdades 728 covidpatienter med en snittålder på 83 år på geriatrisk avdelning i Region Stockholm, med en överlevnad på 80 procent – av vilka 79 procent har kunnat skrivas ut till eget boende.

Gustafson understryker att basal behandling med näringsdropp,

blodproppsförebyggande läkemedel, syrgas och behandling av sekundära bakteriella lunginflammationer med antibiotika därmed hjälper äldre. På äldreboenden finns i dag inte kompetens för att ge syrgas eller dropp nattetid, påpekar han.

– Att i stället rutinmässigt ge äldre med lunginfektion morfin och midazolam, som är andningshämmande, är aktiv dödshjälp, för att inte säga något värre.

Andelen gamla i respiratorvården är lägre än vanligt, trots att äldre drabbas värst av covid-19 och

trots att man talat om en överkapacitet, påpekar Yngve Gustafson.

– Bara det tyder på att vi valt bort gamla människor som kunde haft en chans att överleva.

En läkare och forskare vid Karolinska universitetssjukhuset beskriver för DN att en ”palliativ cocktail” med lugnande och smärtstillande används, som han ser det, i för stor utsträckning på covidpatienter både på sjukhus och på äldreboenden. Han är noga med att vara anonym.

– Det här är så känsligt. Vi pratar inte med varandra bland

kollegorna om det här, men det jag ser nu är att man i allt större utsträckning utövar dödshjälp under täckmantel av palliativ vård.

Standardblandningen innehåller enligt läkaren läkemedlen morfin, haldol och midazolam, som även ingår i Socialstyrelsens rekommendationer för vård i livets slutskede.

– Många covid-19 patienter behandlas på det här viset. Det här brukar användas för patienter med terminal cancer som har kort tid kvar i livet. Men när det används på patienter med

syrebrist påskyndar det absolut döden för dem. Eftersom det råder besöksförbud vet ofta anhöriga inget. Etiska aspekter diskuteras inte, men jag anser att det här är olagligt, och att en del av dessa patienter hade kunnat klara sig om de i stället givits syrgasbehandling.

Enligt professor Carl Johan Fürst vid Palliativt utvecklingscentrum vid Lunds universitet får inte alla andnöd av covid-19.

– Många äldre är så sköra att de hinner dö innan det eventuellt inträffar, och andnöd kan man behandla med morfin. Att det

skulle förkorta en människas liv är svårt att säga – det är en dosfråga. Det är oerhört knepigt och svårt att värdera.

När palliativ vård ska påbörjas är ingen lätt fråga anser han – helst ska det vara klargjort redan innan en patient blir sjuk hur patienten eller de anhöriga vill ha det.

– När det gäller covid-19, som är så nytt, blir det plötsligt tydligt hur viktigt det är att ha planerat för framtiden. Många av de äldre är mer eller mindre dementa.

Besöksförbuden som råder nu är en utmaning och anhöriga måste vara förberedda. Visst vill man

erbjuda bästa behandlingen, men det finns också många äldre som skulle säga ”aldrig i livet – gör ingenting!”, som bara längtar efter god vård och ett avslut.

Att familjen är närvarande eller inte ska inte spela någon roll för hur man vårdar en patient.

– Krävande anhöriga är ju så klart goda advokater för patienten, och det är positivt.

Carl Johan Furst efterlyser etiska ronder, forum där man skulle ta sig tid att reflektera kring beslut och riktlinjer.

– Man kanske tänker att man inte har tid med det, men det minskar

i själva verket stress. Det är fortfarande inte krigssjukvård vi bedriver. Man skulle ju önska att verksamhetschefer lyfter dessa frågor överallt – det är klart att det är viktigt.

Vården av covidsjuka äldre ska i första hand ske där de bor – på äldreboenden eller i eget boende – och inte på akutsjukhus, enligt Socialstyrelsens riktlinjer. I Region Stockholm har läkarna behövt ändra sina arbetssätt med mer kontakt med äldreboendena dagligen. Men närvaron har inte blivit större än vanligt trots att behovet av sjukvård ökat, enligt

verksamhetschefen för regionens Palliativt kunskapscentrum, Fredrik Sandlund, som arbetar med krisledning för närsjukvården.

Han hänvisar till en instruktion från Socialstyrelsen, med rekommendationen att inte utöka de fysiska läkarbesöken under pandemin. Där står att kliniska bedömningar, som huruvida den äldre behöver sjukhusvård, kan göras utan att läkaren är på plats. – Det är ju lite speciellt nu, då fler sjukvårdsinsatser än vanligt behövts på äldreboendena, och undersköterskor och

sjuksköterskor har behövt arbeta på ett annat sätt. Men liksom före covid-19 görs det en individuell bedömning – alla som behöver sjukhusvård ska få det, säger Fredrik Sandlund.

Gunnar Akner, docent i geriatrik, är kritisk till att vården av de äldre delats upp mellan kommuner och regioner i två parallella system.

– Om man bor på ett särskilt boende i Sverige riskerar man att bli hänvisad till lägre medicinsk kvalitet. Äldre ansluts till läkare som ansvarar för hemmet – och kvaliteten på insatserna varierar, beroende på hur mycket tid

läkaren kan avsätta för varje enskild – det finns ju uppgifter om att de ibland inte är där alls. Han pekar på att den läkartid som kommuner eller privata boenden handlat upp av regionerna oftast inte räcker till för regelbundna bedömningar, utan främst för konsultation då sjuksköterskor anser att det behövs en akut läkarbedömning.

– Nu kompliceras upplägget av att många samtidigt drabbas av en infektionssjukdom där tillståndet kan bli akut sämre, säger Gunnar Akner.

Han tycker att det är svårt att uttala sig om palliativa insatser i sig, men säger:

– Om det policymässigt är så att man direkt begränsar insatserna för äldre i särskilt boende om de drabbas av covid-19, och ibland till och med beslutar om detta över telefon, då kan det handla om ren diskriminering. Patienten kan ju lida av något annat, säger Gunnar Akner.

Jenny Fjell är tillsynsläkare vid Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, och har reagerat på medie-rapportering om att patienter som inte förväntas få plats på sjukhus i

stället ska vårdplaneras för palliativvård. Därför var hon med och startade Facebookgruppen ”Alla har rätt till syrgas!”.

– Covid är ju i de flesta fall inte dödligt. Jag försöker uppmana kollegorna på Ivo att titta närmare på det här.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Palliativ vård ges till människor med obotlig, livshotande sjukdom. Målet är att förbättra livskvaliteten

och lindra smärta och andra symtom.

Vården kan ibland förlänga livet, men inte bota sjukdomen.

Palliativ vård ska varken påskynda eller fördröja döden.

Enligt WHO är definitionen:

”Palliativ vård bygger på ett förhållningssätt som syftar till att förbättra livskvaliteten för patienter och de närstående, genom att förebygga och lindra lidandet genom tidig upptäckt, bedömning och behandling av smärta och andra fysiska, psykosociala och andliga problem

som kan uppkomma i samband med livshotande sjukdom.”

Källor: 1177, Nationella rådet för palliativ vård,

Världshälsoorganisationen WHO

Familjen krävde näring i stället för morfin – då blev Jan, 81, frisk

ONSDAG 20 MAJ 2020

Flera anhöriga som DN talat med är kritiska mot att äldre inte behandlas mot covid-19, utan ges palliativ vård direkt – utan att få träffa läkare.

När sonen till covidsjuka Jan, 81, krävde att han skulle få näring i stället för morfin tillfrisknade han snabbt.

Det var efter ett sjukhusbesök i slutet av mars som Jan Andersson, 81, insjuknade i covid-19 på Ärlingshems äldreboende i Märsta norr om Stockholm. Utan att träffa Jan och utan att informera vare sig honom eller hans anhöriga beslutade läkare – via telefon till sjuksköterskan på äldreboendet – att ordinera palliativ vård med morfin.

Sonen Thomas Andersson uppger att han den 7 april ringde och bad om att pappan skulle få dropp med vätska och näring – och då informerades om att pappan

befann sig i livets slutskede. Han uppmanades komma till boendet och ta ett sista farväl.

– Pappa var alldeles borta av morfin. Det var först när jag kontaktat medierna och alla ansvariga som pappa i stället sattes på dropp och fick sina vanliga mediciner, som blodförtunnande, genom injektion. Ganska omgående repade han sig och i dag är han frisk.

Det fanns varken tillgång till saturationsmätare, som mäter syresättningen i blodet, eller syrgas.

– Det hade troligtvis påskyndat tillfrisknandet ännu mer. Att inte ge basal understödjande behandling för äldre som drabbas hårt av corona – utan i stället morfin – det är klart att de dör då. Personligen tycker jag att det är aktiv dödshjälp. Hade det inte varit för oss anhöriga hade de tagit livet av farsan.

En annan som är kritisk till hur en anhörig behandlats på ett äldreboende är Juliana Jihem, som hade en tät och nära relation med sin morbror Moses Ntanda, 72. Hon beskriver honom som lätt dement men energisk, fysiskt

stark och rörlig. När han drabbades av covid-19 ordinerades palliativ vård, av läkare över telefon.

– Vi fick ju inte besöka honom. Personalen berättade inte för oss att de börjat medicinera honom och förbereda honom för palliativ vård. Läkaren träffade aldrig min morbror. Hur kan du bedöma hur sjuk en människa är om du aldrig har träffat personen? I journalen står det att han ej skulle få vårdas på sjukhus.

På grund av pandemin hade man på Strandängsgårdens

äldreboende där han bodde dragit in på vaken, enligt Julia.

– Så han dog ensam på sitt rum. Personalen hittade honom 8.30 på morgonen.

Läkaren skriver i journalen som DN tagit del av: "Patienten avlider lugnt och stilla. Adekvat palliation."

– Hur kan han veta hur en person dör? Att det var lugnt och stilla? Ingen var där. Det är hemskt. Verksamhetschefen på Strandängsgården, Anders Olsson, uppger att han inte kan uttala sig i enskilda fall. Han kan inte heller svara på hur vanligt det

är att läkare ordinerar palliativ vård utan att träffa patienten.

– Läkarna har möjlighet att prata med sjuksköterskor, göra digitala undersökningar av de boende och komma ut på plats vid behov. Det är läkare som bedömer vad de behöver göra för att ta rätt beslut och jag har förtroende för att läkarna gör den bedömningen, säger han.

Sharareh Ramezan, chef för äldreomsorgens hälso- och sjukvårdsorganisation inom Sigtuna kommun där Ärlingshem ligger, hänvisar till bolaget Familjeläkarna:

– Ansvaret gällande den medicinska bedömningen och ordinationer ligger hos läkarorganisationen. Företaget Familjeläkarna i Saltsjöbaden som ansvarar för sjukvården på såväl Jan Anderssons som Moses Ntandas boenden, uppger att man på grund av hög arbetsbelastning inte har tid för intervju. I ett mejl skriver bolaget att man på grund av sekretess inte kommenterar enskilda ärenden men att ansvarig läkare tillsammans med övriga i vårdteamet avgör behandling baserat på patientens

förutsättningar och patientens och närståendes egna önskemål.

”Både palliativ och kurativ vård kan ges samtidigt”, skriver Familjeläkarna och uppmanar dem som har synpunkter på vården att kontakta bolaget, Patientnämnden i Stockholm eller Inspektionen för vård och omsorg, Ivo.

Christoffer Bernsköld enhetschef vid Regions Stockholms hälsa- och sjukvårdsförvaltning, uppger att han inte känner till några diskussioner kring när palliativ vård bör ordinerars för covidpatienter.

– Jag är inte läkare själv. Men om man fattar beslut om att nu finns det inget med medicinskt att göra, då fattar man beslut om att ge de palliativa läkemedel som finns för att dämpa smärta, skräck och ångest och få ett värdigt avslut på livet. Jag känner mig trygg med att de läkare och sjuksköterskor som jobbar med palliativ vård har väldigt god och hög kompetens i Stockholm.

Socialstyrelsen har riktlinjer om behandlingsbegränsningar i livets slutskede.

– Beslut om att gå över från behandlande till palliativ

målsättning ska om möjligt tas innan det blir kritiskt. Det ska vara två läkare som fattar beslutet tillsammans, det ska vara någon som känner patienten, och det ska dokumenteras och kommuniceras till patient och anhöriga, säger Thomas Lindén, avdelningschef vid kunskapsstyrning för hälso- och sjukvård vid Socialstyrelsen.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Centerledaren: ”Vi har ett behov av ökad nationell styrning av vården”

ONSDAG 20 MAJ 2020

Hedesunda. Staten behöver ta ett större ansvar för sjukvården. Det anser Centerpartiet som i coronakrisens spår efterlyser en tydligare nationell styrning. – Det kan inte vara fritt valt arbete vilka läkemedel man väljer att använda, säger Anders W Jonsson (C).

Centerns vikarierande partiledare Anders W Jonsson gjorde redan före coronakrisen ett arbetspass i månaden som läkare på barnkliniken på Gävle sjukhus. Nu rycker han in lite oftare för att hjälpa till och avlasta övrig personal som är hårt ansträngd av trycket från covidpatienter. – Jag hade inte trott att omställningen skulle gå så bra att kunna hantera den här mängden av mycket svårt sjuka patienter. Jag är snarast imponerad av att svensk sjukvård klarat av det här, säger Anders W Jonsson när DN

träffar honom på hans gård i Hedesunda i Gästrikland.

Anders W Jonsson konstaterar att sjukvården till skillnad från äldreomsorgen hittills klarat krisen bra. Däremot finns det delar som inte fungerat optimalt, framhåller han. Just nu forskas det också om att få fram ett vaccin mot coronasmittan och när det finns på plats kommer det att behövas en tydlig plan för hur vaccinationen ska gå till.

– Vi har i Sverige ett behov av ökad nationell styrning av vården. Ta till exempel det här med testningen. Det är uppenbart att

det där skulle ha behövts betydligt mer av nationell styrning. Jag har också lyft det här med vaccinationsstrategi. När vaccinet kommer måste vi ha en plan för att hantera det. Vi såg hur svårt det var när vi skulle vaccinera mot svininfluensan. Det kommer att vara precis lika svårt nu. Därför behöver man redan nu planera för det.

Menar du ett förstärkande av sjukvården?

– Att förstärka sjukvården är en jättelik operation som kommer att innebära att allting står stilla i fem tio år. Det är bra att sjukvården

sköts av regionerna. Men däremot kan det inte vara så att det skiljer väldigt mycket mellan olika delar av landet. Det kan inte vara fritt valt arbete vilka läkemedel man väljer att använda eller vilka operationsmetoder.

Om det ska ha tydligare nationell styrning, vad är då poängen med att ha regionalt ansvar?

– Det centrala är inte hur sjukvården organiseras. Där det behövs en nationell styrning är om vilka läkemedel vi ska använda, vilka operationsmetoder ska vi använda, vilka principer ska vi ha när det gäller prioritering.

Att se till att patientens rätt är lika stark oavsett var i landet man bor. Men däremot vilka sjukhus man ska ha, var hälsocentralen ska ligga – allt sådan sköts mycket bättre regionalt.

Hur allvarlig är vårdskulden efter coronakrisen?

– Jag vågar knappt ens tänka på det. De senaste siffrorna talar om att det är 40 000 operationer som har skjutits upp. Nu är vi uppe i 150 000 människor som väntar på att få en operation.

– Det jag hör från akutmottagningen är att hjärtinfarkterna kommer heller

inte. Människor håller sig borta och söker inte med akuta tillstånd. Onkologen och hudläkarna säger om malignt melanom att de vet ungefär hur många som ska komma under en månad – men de kommer inte. Människor som sitter hemma med allvarliga symtom och inte söker vård är också en allvarlig vårdskuld.

Vad behöver göras?

– Inte minst att vi börjar använda sjukvårdsresurserna på ett bättre sätt. Det är ett väldigt ojämnt utnyttjande av sjukvårdens resurser i Sverige. Väntetiden för en höftoperation på Gävle sjukhus

är flera månader. I Lindesberg fixar de det på två veckor. Men som patient har du ingen möjlighet att välja.

– Patienten måste få rätt att söka slutenvård oavsett var i landet det är. Danmark har en modell där patienten direkt kan se hur långt väntetiden är och dessutom kan jämföra kvalitetsparametrar. Sen kan patienten välja om den vill vänta kvar i Köpenhamn eller åka till Esbjerg. Vi vill ge patienten den makten.

– Patientlagen säger att så länge det gäller öppenvård så har du rätt att söka vård varsomhelst i

Sverige. Men om det gäller slutenvård, det vill säga att du behöver en säng, då får du inte välja längre, då är det regionen som bestämmer var du ska opereras.

Centern vill även utöka möjligheterna till digitala besök i sjukvården.

– Vi har alla under den här krisen lärt oss att det går bra att jobba digitalt. På barnkliniken i Gävle har vi flera kollegor som är över 70. De är ju riskgrupp och kan inte vara på sjukhuset. Men då styrde man ganska snabbt om så att de här läkarna sitter hemma

och kör sina patientbesök antingen via telefon eller digitalt. Det är klart att vi ska jobba så här fortsättningsvis. Varför åka till Gävle sjukhus för att träffa en läkare eller dietist när besöket precis lika gärna kan ske digitalt. Det här effektiviserar vården något oerhört.

Ser du någon risk med överutnyttjande av digitala tjänster och därmed en dyrare vård?

– Jag ser framför allt en möjlighet att sjukvården blir tillgänglig på ett sätt som den aldrig någonsin har varit tidigare. Det är alltid

billigare om du kopplar upp dig digitalt. Om du inte kan det så kan du ringa - det blir lite dyrare. Det fysiska besöket är det allra dyraste.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. C-förslag för att hantera vårdskulden

Inför ett fritt sjukhusval.

Patienten ska ges rätt att välja slutenvård i hela landet. Det kan handla om operationer, behandling eller specialiserad vård som inte sker i öppenvården.

Fler digitala besök. Centerpartiet vill bland annat utveckla 1177 till en nationell portal för digitala vårdkontakter och möjliggöra sjukvårdsrådgivning genom videosamtal på 1177.

Säkra kompetensförsörjningen inom vården. C vill bland annat ge en särskild examenspremie på 60 000 kronor till personer som tar sjuksköterskeexamen.

Svenskar bakom bedrägeribolag misstänks vara del i narkotikaliga

ONSDAG 20 MAJ 2020

**Två av svenskarna som är
kopplade till
bitcoinbedrägerierna på nätet
misstänks också vara del i en
större knarkliga.
Sedan november är de båda
häktade i Sverige misstänkta
för vapenbrott och synnerligen
grovt narkotikabrott.**

**Enligt åklagaren rör
misstankarna ett parti om drygt
60 kilo amfetamin.**

I ett av fjolårets största
narkotikabeslag i Sverige hittade
polisen i november 60 kilo
amfetamin i södra Stockholm –
det motsvarar cirka tio procent av
allt beslagtaget amfetamin i landet
under hela 2019.

Nu kan Dagens Nyheter avslöja
att två av de misstänkta i
knarkhärvan är en del av det
nätverk av bolag som används för
att bedriva omfattande
bedrägerier på nätet.

En 27-årig kvinna och en 44-årig man som båda är häktade sedan november är också ägare och direktörer till varsitt bolag i Tallinn. Bolagen ingår i det upplägg med bolag som används för att driva falska investeringssajter på nätet – som DN och journalistorganisationen OCCRP och estniska tidningen Eesti Päevaleht avslöjade i söndags.

Det var i början på mars som DN med hjälp av en visselblåsare inne i den kriminella organisationen lyckades avslöja en hel bedrägerifabrik i Ukrainas

huvudstad Kiev. Tusentals offer världen över har blivit lurade att satsa pengar i investeringar som inte existerar och hela satsade kapitalet har försvunnit.

På gatan Roosikrantsi i Estlands huvudstad Tallinn finns 61 bolag som alla har gemensamt att de ägs av offshore bolag registrerade på en och samma adress i staden Kingstown, i den lilla önationen Saint Vincent och Grenadinerna. Occrp och DN:s granskning visar att merparten av dessa bolag används för att driva sajter som erbjuder investeringar i

kryptovalutor och andra värdepapper.

Och i 26 av fallen är ägaren och direktören till bolaget en svensk. Den nu häktade 44-åringen kommer från Eskilstuna men har sedan flera år varit folkbokförd i Tallinn.

Under våren åtalades han i ett parallellt fall för att ha smugglat narkotika 2018 då han greps när han klev av färjan från Tallinn. Fem av de misstänkta i det omfattande narkotikamålet har också bolag i Tallinn – i några fall tillsammans. Den häktade 27-åriga kvinnan är direktör för ett av

bolagen som driver en investeringssajt på nätet är också vd i ett bolag som uppges syssla med sportmanagement.

Även den 27-åriga kvinnan åtalades nyligen i ett annat parallellt fall för narkotikabrott och för att ha förfalskade id-kort. Hon greps på Arlanda med narkotika och vid en husrannsakan i kvinnans hem hittades en större mängd kanyler, småpåsar och flera digitala vågar. En av de misstänkta i härvan har suttit med i 36 olika bolag i Estland. Mannen har ett

brottsregister i Sverige som sträcker sig över elva sidor. Förundersökningen leds av kammaråklagare Sara Friedman. Hon säger att de känner till att de misstänkta har bolag i Estland men att de inte undersökt dem närmare.

Hon bekräftar också att det rör sig om drygt 60 kilo amfetamin.

– Det är ett väldigt stort beslag som har gjorts från polisens sida. Jag tror inte att det är det största man gjort, det är nog en av de av de större beslagen som har gjorts när det kommer till amfetamin.

Sara Friedman vill inte kommentera var narkotikan kommer ifrån men säger att de i utredningen samarbetar med myndigheter i andra länder. Hon bekräftar att 44-åringen och den 27-åriga kvinnan greps tillsammans.

– Vi påstår att de tillsammans med flera andra personer har tagit befattning och innehaft en stor mängd narkotika men narkotikan har påträffats på olika platser och endast en liten mängd på den platsen där de två personerna greps. Men de olika brottsplatserna knyts ihop på

olika sätt så det är därför vi påstår att de tillsammans med andra personer har gjort det här tillsammans och i samförstånd.

Och med avsikt att sälja det?

– Ja, det är underförstått när man pratar om de här mängderna att syftet är att sälja narkotikan.

Enligt Sara Friedman kommer åtal att väckas under sommaren.

Mattias Carlsson

mattias.carlsson@dn.se

Enad borgerlig front för fler miljarder till försvaret

ONSDAG 20 MAJ 2020

Det skiljer mellan 0 kronor och 15 miljarder till försvaret mellan regeringen och de borgerliga i Försvarsberedningen, erfar DN. De fyra borgerliga partierna bildar nu enad front mot regeringen och avvisar dess argument att pandemin hindrar höjda anslag.

– Vi inte är överens, framför allt inte om den ekonomiska situationen, förklarade

försvarsminister Peter Hultqvist (S) när han i torsdags tvingades ge Försvarsberedningen en förlängd frist till på fredag i nästa vecka, den 29 maj.

På tisdagen sammanträdde Hultqvist och de åtta riksdagspartierna igen. Målet är att enas om den rapport som ska ligga till grund för riksdagens försvarsbeslut i höst för åren 2021–2025.

– Vi måste se helheten där vi tar hänsyn till den situation som coronaepidemin satt oss i. Den påverkar samhället ekonomiskt rätt så rejält, säger Peter Hultqvist

som går emot mer pengar till försvaret.

– Det håller jag över huvud taget inte med om, säger Anders W Jonsson som är vikarierande centerledare medan Annie Lööf är föräldraledig.

Just Centerpartiet är det parti som Socialdemokraterna ofta har kunnat göra upp med om försvaret, men nu vill C inte pruta:

– Försvarspolitikerna är långsiktiga. Krisen nu gäller en virusinfektion. Det gör inte att vi kan strunta i att hantera den säkerhetspolitiska kris som kan komma härnäst. Krisberedskap är oerhört viktigt,

oavsett om det handlar om ett militärt hot, ett virushot eller för den delen skogsbränder. För vår del är det ännu viktigare i det här läget, säger Anders W Jonsson. Hans svar återspeglar att Centern uppträtt allt mer bestämt i förhandlingarna. Regeringens andra samarbetsparti, Liberalerna, är missnöjda och angriper Hultqvist för att ha misskött förhandlingarna och mörklagt ökade kostnader. ”Det har inte funnits öppenhet, tillit eller någon önskan att närma sig Försvarsberedningens utökade krigsorganisation”, kritiserar L-

ledaren Nyamko Sabuni och försvarspolitikern Allan Widman i ett debattinlägg i SvD.

I sak är läget det att regeringen Löfven nu vill försena och pruta ner den satsning på armén som krävs för att försvara riket, enligt Försvarsberedningens årsgamla rapport Värnkraft.

Problemen bottnar i att den ekonomiska ramen som S-MP-regeringen, C och L enades om i augusti inte räcker till. Orsaken är nya notor från Försvarsmakten och försvarsindustrin på totalt 70 miljarder som tillkommit senare. Till 2025 kan då endast drygt en

tredjedel av beredningens förslag till upprustning genomföras. Men nu har de fyra borgerliga partierna svetsats samman. Inför tisdagens möte hade de lämnat in närmast identiska listor, erfar DN. De satsningar som regeringen strukit lägger de tillbaka i listorna så att helheten i Värnkraft räddas.

De borgerliga vill finansiera det hela genom att försvarets budget höjs med fem miljarder kronor 2026 följt av ännu en höjning 2027, alltså totalt 15 miljarder (5 plus 10).

Dessutom kräver Moderaterna och Kristdemokraterna att försvaret tillförs 3,8 miljarder kronor i utebliven priskompensation för åren 2021–25. M och KD är brända av att de skrev på 2015 års försvarsbeslut som visade sig bli rejält underfinansierat och som krävt flera tillskott. De vill undvika en repris.

– Vi måste titta på vad som krävs för att även Moderaterna och Kristdemokraterna ska kunna känna sig nöjda i en kommande överenskommelse, säger Daniel Bäckström, Centern.

Regeringen har hittills sagt nej till bägge kraven. Tidigast 2023 kan den tänka sig en ”kontrollstation” om ett eventuellt tillskott 2026–2027.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Detta har hänt.

14 maj 2019:

Försvarsberedningen lägger fram rapporten Värnkraft om att rusta upp det militära försvaret, främst armén. 2025 ska försvaret kosta 84 miljarder kr, motsvarande 1,5

procent av bruttonationalprodukten.

30 augusti: Partierna S, MP, C och L enas om 5 miljarder mer per år till det militära försvaret för att nå nivån 84 miljarder 2025.

15 november: Försvarsmakten redovisar att 55 miljarder saknas för att genomföra beredningens förslag. Utan mer pengar kan endast 50 procent genomföras till 2025 och 75 procent 2030.

7 maj 2020: DN avslöjar ytterligare kostnader på 15 miljarder kr från Försvarsmakten och försvarsindustrin, utgifter som enligt regeringen är ”nödvändiga”.

Utsläppen minskar stort – men klimatet påverkas knappt

ONSDAG 20 MAJ 2020

Coronakrisen har lett till de största minskningarna av koldioxidutsläpp sedan andra världskriget, visar en ny studie. Men minskningen har en minmal effekt på klimatförändringarna. De åtgärder som görs nu kan däremot få stor påverkan.

Den 7 april, då restriktionerna för att stoppa spridningen av covid-19

var som mest omfattande globalt, var de dagliga utsläppen i världen 17 procent lägre än dagsgenomsnittet för 2019. Det motsvarar 17 miljoner ton mindre koldioxid, enligt en ny internationell studie. Studien publiceras i Nature Climate Change och är den första när det gäller coronakrisen och utsläpp som har granskats vetenskapligt. För hela året räknar forskarna med att utsläppen kommer att minska med mellan 4 och 7 procent, jämfört med förra året, skillnaden beror bland annat på

hur länge olika restriktioner ligger kvar.

Det är troligen den kraftigaste minskning av utsläpp som har skett under ett år sedan slutet av andra världskriget. Trots det har den en minimal påverkan på klimatförändringen.

– Klimatförändringen drivs av den ackumulering av utsläpp i atmosfären som har skett under flera decennier. I år har vi en minskning men det lilla hacket i kurvan är inte ens synbart när det gäller klimatförändringen, säger Corinne Le Quéré, professor vid

University of East Anglia och rapportens huvudförfattare.

– Vi släpper fortfarande ut enorma mängder koldioxid. Det som skulle kunna innebära en skillnad när det gäller klimatförändringen är de åtgärder som vidtas nu.

I Europa minskade de dagliga utsläppen med en dryg fjärdedel, 27 procent, ungefär detsamma som Sverige där de var 27,6 procent lägre. Minskningarna i våra grannländer Norge och Danmark låg på 34,2 respektive 33,9 procent. Finland hade en betydligt lägre minskning, 19,8

procent, trots att de haft strikta restriktioner.

– Finland har lägre utsläpp från industri, transport och flyg än Sverige, Danmark och Norge. Det är främst de sektorerna som har påverkats mest och därför blir minskningen i Finland mindre, säger Corinne Le Quéré.

Landtransporter, exempelvis bilresor, stod för närmare hälften av minskningen av utsläppen globalt, 43 procent. Industrin och kraftproduktionen stod tillsammans för lika stor minskning, 43 procent.

Flyget är den sektor som har drabbats hårdast av nedstängningar, där minskade utsläppen med 60 procent. Men flygets andel av de globala utsläppen är bara 3 procent så branschen står för totalt 10 procent av utsläppsminskningarna.

I sin analys trycker forskarna på att de åtgärder som nu vidtas när ekonomier ska återuppbyggas är avgörande för att bromsa klimatförändringen.

– Vi står vid en historisk korsväg och besluten kan leda åt båda håll. Men nu finns möjligheter att göra

förändringar som är hållbara och skapa större motståndskraft mot framtida kriser genom att lansera ekonomiska stimulanspaket som gör det möjligt att nå klimatmålen, säger Corinne Le Quéré.

– Landtransporter stod för den största andelen av minskade utsläpp. I städer går det exempelvis att öka möjligheter till gående och cykling och att satsa på elcyklar är betydligt bättre för hälsan och luftkvaliteten än att bygga vägar. Och det underlättar social distans.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Fakta.

Utsläppen under pandemin har minskat med totalt 1 048 miljoner ton koldioxid fram till slutet av april. Minskningen är störst i Kina, 242 miljoner ton koldioxid, USA, 207 miljoner ton, Europa, 123 miljoner ton och Indien 98 miljoner ton.

”Har man hög feber i sex, sju dagar bör man söka vård”

ONSDAG 20 MAJ 2020

En del av dem som insjuknar i symtom på covid-19 är sjuka under längre tid.

Socialstyrelsens Thomas Lindén säger att man normalt sett hämtar sig efter ett tag.

– Men man kan tappa kapacitet och förmågor, och det kan ta lång tid att tillfriskna, säger han.

Ytterligare 45 dödsfall i covid-19 rapporterades till

Folkhälsomyndigheten på tisdagen. Samtidigt vårdas nu 383 patienter i intensivvård för sjukdomen.

Men det är långt ifrån alla som insjuknar i symtom på covid-19 som vårdas på sjukhus. Och en del av dem som rapporterar symtom är sjuka under lång tid.

DN har tidigare rapporterat om 35-åriga Isabel Josephson som varit sjuk i 60 dagar. Hon har inte provtagits för det nya coronaviruset, men har fått veta av läkare att det är stor sannolikhet för att det är det hon insjuknat i.

I Facebook-grupper online vittnar många om långvariga symtom som halsont, huvudvärk och feber. Även distriktsläkare har sagt att de upplever att allt fler har långdragna symtom, men inte kunnat provtas.

På onsdagen sade socialminister Lena Hallengren (S) vid en presskonferens att fler ska kunna få testas för det nya coronaviruset – även de som inte är så allvarligt sjuka att de behöver sjukhusvård. Den högsta prioritetsgruppen för testning ska nu inkludera personer som söker vård på

vårdcentraler eller annan öppen mottagning.

Thomas Lindén, avdelningschef på Socialstyrelsen, säger till DN att det fortfarande är mycket man inte förstår om den här sjukdomen – som varför vissa drabbas under längre tid.

– De typiska symtomen är halsont, hosta, feber. Men det finns de som har helt andra symtom, från urinvägarna eller mag- och tarmkanalen till exempel. En del följer inte heller mönstren för insjuknande och tillfrisknande. Man kan vara måttligt sjuk ganska länge, man

kan bli bättre och sedan sämre igen. Vi förstår inte hur detta går till, men vi börjar förstå hur den här sjukdomen beter sig, säger han.

Om man har hög feber och är dålig under lång tid – hur skulle det kunna påverka en på sikt? – Att man precis som när man är sjuk i vad som helst annat kan tappa kapacitet och förmågor, och det kan ta lång tid att tillfriskna.

Thomas Lindén säger att man normalt sett hämtar sig efter ett tag.

– Men är man väldigt skröplig så kan det bli så att man går ner sig

så mycket att man inte hämtar sig. Har man haft feber i sex, sju dagar så bör man faktiskt söka vård, även om man inte känner sig dålig.

Har sjukvården kapacitet då att ta hand om dessa i nuläget?

– Ja, det finns kapacitet för alla som behöver nödvändig vård, inklusive de som inte är jättesjuka men som behöver vård för covid-19, säger han.

Sara Byfors, enhetschef på Folkhälsomyndigheten, säger att den grupp av personer som är sjuka under lång tid snarare har

ett vårdproblem än utgör ett smittskyddsproblem.

– Vi tror inte att man smittar efter sex veckor även om man har kvarvarande symtom. Det finns inte så många studier som är så långtgående och har man fortsatta symtom så ska man enligt våra smittskyddskriterier vara hemma. Men man behöver ju hjälp av vården, för att utreda vad det är. Det måste vara jättetufft, säger hon.

Hur kan en lång sjukdomstid för många människor påverka folkhälsan på sikt?

– Den här gruppen kommer säkert att ingå i olika studier som oberoende forskargrupper gör. Jag vet inte om vi har någon sådan planerad studie, men det är ju intressant. Det är en ny sjukdom så det kommer att göras jättemycket studier på det här. Har ni några råd till de här personerna?

– Ta kontakt med vården om man känner att man behöver hjälp med någonting. Det är inte mycket mer vi kan göra, säger Sara Byfors.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

Linde: En månads stängning hade gett oss tid att tänka

ONSDAG 20 MAJ 2020

Sveriges tidigare statsepidemiolog Annika Linde är mycket kritisk till hur Sverige förberett sig för hur en pandemi kan slå mot äldreården.

– Det har uppenbarligen helt saknats en koordination av vilken beredskap som faktiskt finns. Det avslöjar väldiga brister där den ene skyller på den andre, säger hon.

Annika Linde var statsepidemiolog 2005 till 2013 då hon efterträddes av Anders Tegnell. Linde hoppas att Folkhälsomyndigheten och regeringen ska visa en större flexibilitet nu när viruset fortsätter att spridas i samhället. – Jag tror att det börjar luta åt att den svenska modellen kanske inte har varit den i alla avseenden smartaste, säger hon. Linde poängterar att hon inte hade något emot strategin när smittan började spridas till Sverige. Men en sak ser hon tydligt i backspegeln. Hade

Sverige stängt samhället under en månad hade man fått tid att tänka.

– Vi skulle ha stängt betydligt hårdare i början. Man borde ha vetat vilken dålig beredskap vi hade inom vården och äldre vården. En stängning skulle ha gett oss en chans att förbereda oss, tänka igenom saker och dämpa smittspridningen maximalt. Det är efterklokskap och jag vill inte säga att jag hade kunnat vara klokare än vad vår ledning varit.

I en intervju med DN den 8 maj sa hennes företrädare Johan

Giesecke att han var övertygad om att alla kommer att smittas av det nya coronaviruset och att det inte går att bromsa. Den bilden delar inte Annika Linde:

– Jag är inte enig med Johan Giesecke där. Jag tror att man med smarta strategier kan släcka bränder. Det är inte alls säkert att de som har stängt sina samhällen kommer att drabbas i samma utsträckning som vi.

Genom isolering av fall, smittspårning med till exempel appar och testning av kontakter kan det finnas möjligheter att undvika generell spridning och

ändå hålla samhället relativt öppet.

Linde är särskilt kritisk mot hur skyddet av de äldre har skötts:
– Strategin var att personal som var sjuk skulle hålla sig hemma, vara noggrann med handhygien och att ingen anhörig skulle besöka äldreboenden. Den visade sig vara fullständig otillräcklig med tanke på alla de riskmoment för spridning som finns när man vårdar människor.

Vad var det som brast?

– Man kan sprida infektioner innan man blir sjuk och vissa får inga symtom trots att de

utsöndrar mycket virus. Det kan också ha handlat om att personal som jobbar på timmar inte har haft råd att vara borta och gått till jobbet trots milda symtom. Sedan var det brist på skyddsmateriel och kunskap om hur den skulle användas.

Men lika viktigt hade en samverkan mellan olika myndigheter varit så att man visste att det fanns en fungerande plan för hur äldreomsorgen skulle klara en pandemi.

– De som bestämmer måste veta om det är möjligt att göra detta i praktiken. Inspektionen för vård

och omsorg, Socialstyrelsen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap skulle ha haft den kunskapen och informerat Folkhälsomyndigheten om det fanns tillräcklig beredskap för att skydda de äldre. Men det har uppenbarligen helt saknats en övergripande kunskap om vilken beredskap som faktiskt fanns. Det avslöjar väldiga samordningsbrister där den ene skyller på den andre. I grunden är det regeringen som tillåtit detta hända.

Att äldrevården i de övriga nordiska länderna inte påverkats

på samma sätt beror, enligt Linde, på att man där lyckades stoppa spridningen i samhället i övrigt. Ju färre smittade, desto mindre risk att smittan tar sig in på äldreboendena.

– Den svåra biten är alltid att minnas minnesbetan tillräckligt länge. Att komma ihåg vilka bristerna var senast det hände, så att de verkligen blir åtgärdade.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

S i Göteborg vill ha språktest i förskola och äldreomsorg

ONSDAG 20 MAJ 2020

Göteborg. Socialdemokraterna i Göteborg vill se språktester som krav för anställning i förskola och äldreomsorg. Ledande vänsterpartister anser att S med förslaget "fortsätter sin brunfärgade ökenvandring". Miljöpartiet avfärdar tanken som "alltför enkel lösning på komplext problem".

– Man kan få en bild av hur andra partier resonerar att det är en social integrationsinsats att jobba inom vård och omsorg. Det är det inte, svarar S-ledaren i Göteborg Jonas Attenius.

Socialdemokraterna i Göteborg är inte först ut bland partiets kommunala företrädare, när man nu lagt fram yrkandet till kommunstyrelsen. S-ledda Botkyrka med Ebba Östlin som ordförande beslöt 4 maj att ”arbetsproverna ska införas vid rekryteringar från och med 1 juli 2020 inom förskolan. Inom vård- och omsorgsenheterna införs

arbetsprover från och med 1 oktober 2020”. I februari föreslog Socialdemokraterna i Linköping skärpta språkkrav i äldreomsorgen.

I Göteborg lägger S fram förslaget som ett eget yrkande till den motion som Sverigedemokraterna lade fram i fjol. S hänvisar bland annat till de språkbrister som fackförbundet Kommunal menade framgick av den utredning de publicerade i höstas och det betänkande om undersköterskeyrket som socialminister Lena Hallengren (S) tog emot för ett år sedan.

S lanserar två krav: Dels språklyft på arbetstid för redan anställda, dels, i samråd med facket, ”språktest vid nyanställning inom äldreomsorg, funktionshinder, fritidshem och förskola (...) senast under januari 2021.”

I sociala medier har debatten om S-förslaget tagit fart. Till exempel skriver Vänsterpartiets stadssekreterare Johan Svensson på Twitter: ”Sossarna i Göteborg fortsätter sin brunfärgade ökenvandring” och ”Tre månader. Så lång är numera eftersläpningen i politik mellan sossar och fullblodsrasister i Göteborg.”

Vänsterpartiets gruppledare Daniel Bernmar skriver till DN ”att införa ett språktest är ett slag i luften eftersom kravet redan finns och utvärderas i rekryteringsprocessen”.

Miljöpartiets gruppledare Karin Pleijel är inne på samma spår: – Det blir en svår signal att ge. Vi behöver folk som söker till äldreomsorgen och vi behöver stötta de som behöver stöd med språket. Men generella språktester för alla nyanställda... det kan låta bra men skulle inte fungera lika bra i praktiken.

Om anklagelserna om ”brunfärgad ökenvandring”, att S skulle släpa efter SD och ”slag i luften” säger Jonas Attenius:
– Jag bryr mig inte så mycket, det där är lite förväntat. Jag ser sakfrågan. För mig är det självklart att de som tar hand om våra barn och äldre ska kunna tala bra svenska. Inget annat. Det är ju elementärt.
Du och partiet har i vår drivit frågan hårt om att hela Göteborg ska undantas från ebo-lagen, ni är i konflikt med V och MP om de tillfälliga hyreskontrakten för nyanlända. Har S i Göteborg tagit

en ny riktning i integrationspolitiken?
– Nej, det tycker jag inte.
Hållningen om ebo har partiet haft i elva år.
– Men en skillnad är att vi nu är en fristående socialdemokrati som kan tycka och tänka fritt utan att ta hänsyn till andra partier.
Tidigare behövde vi först knåda förslagen i den formationen som då fanns. För första gången på 24 år är vi mer fria att kunna jobba med de här frågorna. Det är en skillnad.

DN har sökt socialminister Lena Hallengren för en kommentar till S-utspelet i Göteborg.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

Fyra avlidna misstänks ha fått covid-19 på sjukhus

ONSDAG 20 MAJ 2020

Fyra personer som vårdats på en och samma avdelning på Ljungby lasarett har avlidit i sviterna av covid-19. Samtliga misstänks ha blivit smittade under sin vårdtid. Totalt misstänker Region Kronoberg att 18 patienter kan ha smittats på sjukhuset och under samma period har runt 15 medarbetare bekräftats smittade,

skriver regionen i ett
pressmeddelande.

Patienterna har skrivits ut från
avdelningen och insjuknat i
covid-19 under inkubationstiden.

TT

Advokatsamfundet: Ändra lag om dåliga ombud

ONSDAG 20 MAJ 2020

Migrationsverket har i dag ingen
möjlighet att stoppa olämpliga
ombud som biträder en asyl-
sökande i juridiska frågor.

Advokatsamfundet vill därför se
en lagändring som förhindrar att
ombud som missköter sig tar fler
uppdrag, säger generalsekreterare
Mia Edwall Insulander till P4
Värmland.

– Allting handlar ju om att klienterna ska få bästa möjliga hjälp genom ombud som sköter sitt uppdrag.

Migrationsverket kan plocka bort offentliga biträden som missköter sig från enskilda uppdrag, men inte förhindra dem från att ta nya.

TT

Man häktad för knivmord i Uppsala

ONSDAG 20 MAJ 2020

En man i 20-årsåldern har häktats på sannolika skäl misstänkt för att ha knivmördat en man i Uppsala i helgen. Enligt åklagaren har misstankarna mot mannen stärkts under förhör men han nekar till brott.

En teori om orsaken till mordet är att det började med ett krogbråk.

– Två sällskap hamnar i något slags bråk inne på restaurang Terrassen. Vid halv tre-tiden på

natten fortsätter bråket ute på Drottninggatan och sedan in på Trädgårdsgatan där en av killarna åsamkas en mycket svår skada, säger Jonas Eronen, polisens presstalesperson, till SVT.

TT

Kraftig minskning av antibiotika till barn

ONSDAG 20 MAJ 2020

Antalet uthämtade antibiotikarecept till barn under fem år sjönk med nästan 70 procent i april, rapporterar Dagens Medicin. För luftvägsantibiotika var minskningen hela 77 procent. Enligt statistik från E-hälsomyndigheten och nätverket Strama minskade även

antibiotikaanvändningen inom öppenvården bland alla åldersgrupper. Antalet uthämtade recept per 1 000 invånare minskade med 25 procent jämfört med i fjol. Folkhälsomyndigheten hävdar att nedgången visar att effekterna mot smittspridning mot corona har effekt.

TT

Regeringen: Sexköp ska ge fängelse

ONSDAG 20 MAJ 2020

Regeringen vill ta bort böter ur straffskalan vid sexköp. De som döms ska i stället i regel få fängelsestraff.

– Det handlar om oerhört allvarliga brott, säger jämställdhetsminister Åsa Lindhagen (MP).

Regeringen kommer inom kort att ge den sittande sexualbrottsutredningen ett så kallat tilläggsdirektiv om att ta

fram förslag på hur böter kan tas bort ur straffskalan vid sexköp, skriver Åsa Lindhagen och justitieminister Morgan Johansson (S) på Aftonbladet debatt. Brottet kan idag ge fängelse i upp till ett år.

TT

”Vill se något mer rimligt”

ONSDAG 20 MAJ 2020

Bra men inte konklusivt, säger finansminister Magdalena Andersson om tisdagens samtal med övriga EU-finansministrar. Det tyskfranska förslag som presenterades i måndags är inte vägen framåt för att återstarta den europeiska ekonomin, säger finansministern.

Frankrike och Tyskland lade på måndagen fram ett förslag om en coronafond på motsvarande drygt

5 000 miljarder svenska kronor som en del av en europeisk återuppbyggnadsplan. Sverige är ett av de rika EU-länder som ogillar förslaget.

– Vi ser självklart behov av att återstarta den europeiska ekonomin och att det kommer att kräva insatser, men vi tycker att det här förslaget är väldigt expansivt. Vi vill se något som är mer rimligt, säger finansminister Magdalena Andersson.

Framför allt är hon bekymrad över att EU lånar gemensamt för att sedan dela ut pengar i olika bidrag.

– Jag ser inte riktigt hur det skulle kunna vara förenligt med de regler vi har i EU.

Den europeiska ekonomins återhämtning ska helst inte ske via EU-budgeten, utan via medlemsländernas egna pengar, menar hon. De stora pengarna finns i de nationella ländernas budgetar. EU-budgeten är ju ändå ungefär en procent av EU:s samlade bnp.

För att ekonomin i EU ska kunna återstartas, säger Magdalena Andersson, måste den inre marknaden fungera igen.

– Det är det som har varit viktigt för den goda utveckling vi har haft inom EU. Det är a och o, så det är verkligen en fråga om solidaritet, och att länder ser till att öppna upp nu för att den inre marknaden ska fungera.

Du är inne på solidaritet, hur mycket väger europeisk sammanhållning i ett sånt här läge?

– Vi har ju tydligt visat att vi är beredda att stödja den europeiska ekonomin både genom att stödja korttidsarbete men också den Europeiska investeringsbanken och självklart är vi också beredda

att diskutera en återhämtningsplan, säger Andersson och fortsätter.

– Men det ska vara på ett väl avvägt sätt, både i tid och i storlek och det är också viktigt att solidaritet inte bara handlar om att länder i norr ska betala till länder i söder. Det handlar också om att andra länder står upp för den inre marknaden och de länder som stoppat export av sjukvårdsmaterial kanske inte ska prata om solidaritet.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Gideonsson föreslås bli ny LO-bas: Vi ska se till att alla får mer

ONSDAG 20 MAJ 2020

Handels ordförande Susanna Gideonsson föreslås bli ny LO-bas. Hon ska hålla tummen i ögat på regeringen om anställningstryggheten och hejda ett framryckande SD. Men framför allt läka såren i organisationen.

– Vi ska lösa konflikterna och komma starkare ur dem, säger hon till DN.

Valberedningens förslag till ny ordförande för 1,2 miljoner medlemmar i de 14 LO-förbunden följer helt förhandstipsen som DN berättat om tidigare. På tisdagen, på Susanna Gideonssons födelsedag, meddelade så en enig valberedning sitt förslag.

– Det är överväldigande men också läskigt och jag har nog inte landat i det ordentligt ännu. Men jag är full av energi för att fixa allt som måste göras, säger hon.

Om hon väljs på LO:s digitala kongress den 15 juni, blir hon den blott andra kvinnliga ordföranden i organisationens 122-åriga

historia. Den första var Wanja Lundby-Wedin.

– Ja, det kan väl vara på tiden. Helt klart är att man i många fack som är mansdominerade aldrig skulle godta en del förhållanden i kvinnodominerade fack, till exempel arbetsmiljön och att heltid inte är norm. Detta är viktigt att ändra på.

Du blir den första ordförande som kommer från privat serviceverksamhet, vad säger det?

– Ja, traditionellt dominerar ju personer från metall- eller skogsindustrin. Så det är väl ett tidens tecken på att

arbetsmarknaden förändras, tjänstesektorn växer starkt.

Den sittande ordföranden, Karl-Petter Thorwaldsson, representerar just IF Metall, LO:s näst största förbund, som denna gång förordade Susanna Gideonsson.

– Ingen kan göra underverk, men hon har visat att hon vill hålla ihop organisationen och är dessutom en erfaren förhandlare. LO måste läkas, vi har inte haft något bra samarbete, och har bråkat offentligt. Det ska både LO-ledning och vi 14 förbund

lastas för, kommenterar IF Metalls ordförande Marie Nilsson. Och det finns saker att läka, inte minst i tre tunga fackliga frågor: Kommunal och Pappers ställde sig utanför LO:s traditionella låglönesatsning och kommer att driva egna högre lönekrav när förhandlingarna återupptas i höst.

Sex förbund – bland annat Kommunal, Byggnads och Seko – har hoppat av förhandlingarna mellan LO och Svenskt Näringsliv om förändringarna av bland annat lagen om anställningstrygghet, Las.

Allt fler förbund utmanar industrifackens rätt att sätta det så kallade märket, vilket bildar lönenorm för en miljon svenskar – det bygger på exportindustrins konkurrenskraft.

I alla dessa frågor har Susanna Gideonsson ställt sig på LO-majoritetens sida, nu får hon en annan roll:

– Vi måste helt klart ha en ny generaldiskussion inom LO när utredningen om arbetsrätten kommer i juni och vi måste ta nya tag när det gäller märket, som är en hjälp framför allt för svagare förbund. De stora kan driva egen

lönekamp. Vi ska inte äta av varandras kaka inom LO, vi ska se till att alla får mer utifrån hur höga näringslivets vinster är.

– Också när det gäller låglönesatsningen måste vi ta en större diskussion. En sak är säker, vi har misslyckats att minska gapet mellan arbetare och tjänstemän, det har i stället ökat. De senaste åren har Sverigedemokraterna blivit allt populärare bland LO-medlemmarna, vilket utmanar LO:s traditionella koppling till (S). Just Handels vann i förra veckan i en skiljedom mot en medlem som

man ville stänga av som klubbordförande. Man ansåg inte att posten är förenlig med att vara aktiv för (SD) i kommunpolitiken. Susanna Gideonsson använder en lågmäld ton i frågan:

– SD:s linje går stick i stäv med vad LO-medlemmarna vill ha, i form av till exempel arbetsmiljö. Men om man upplever att samhället sviker så är det lätt att välja en annan väg.

– Det handlar inte så mycket om kamp *mot* SD, snarare om en kamp *för* att återupprätta arbetarnas roll i politiken; att visa deras stora roll i välfärden. Vi

behöver mer politiska samtal i vardagen, fler arbetare som politiker och fler arbetare i tv-sofforna. Det handlar om att hitta en politik som gör det bättre för vanligt folk, säger Susanna Gideonsson.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Beatrice Lundborg

beatrice.lundborg@dn.se

Fakta. Tre kvinnor i toppen.

Här är valberedningens förslag till ny förbundsledning:

Ordförande: Susanna

Gideonsson, förbundsordförande Handels, nyval.

Förste vice ordförande: Therese Guovelin, HRF, omval.

Andre vice ordförande: Lisa Bengtsson, förbundssekreterare Kommunal, nyval.

Avtalssekreterare: Torbjörn

Johansson, Byggnads, omval.

LO är en paraplyorganisation för 14 fackförbund, som tillsammans har 1,2 miljoner yrkesverksamma medlemmar.

Fakta. Susanna Gideonsson.

Aktuell: Föreslagen som ny LO-ordförande.

Ålder: 57 år.

Uppdrag: Ordförande i Handels sedan 2014. Ingår i

Socialdemokraternas verkställande utskott och är ordförande i det europeiska handelsfacket UNI Europa.

Bor: Umeå och Stockholm.

Familj: Man, två utflugna barn, hund och katter.

Fritid: Intresserad av hus, trädgård, att umgås med folk, och köra runt med familjens jänkare på sommaren. ”Jag hade min första som 16-åring.”

Besked om Batljanfallet väntas i dag

ONSDAG 20 MAJ 2020

**Under onsdagen kommer Ekobrottsmyndigheten med nya besked i utredningen mot SBB-
vd:n Ilija Batljan, bekräftar åklagaren för DN.**

Det är två veckor sedan fastighetsbolaget SBB:s vd och grundare Ilija Batljan, tillsammans med flera andra misstänkta, greps och anhölls i

en utredning om grovt insiderbrott.

Dagen efter gripandet försattes Ilija Batljan på fri fot. Innan veckan var slut var samtliga sex som greps frisläppta men fortsatt misstänkta.

Detaljerna i fallet har varit knapphändiga och åklagaren Thomas Langrot har varit fåordig om de misstänka.

Åklagaren bekräftar nu för DN i ett sms att det ska komma ett besked under onsdagen, men utan att gå in på närmare detaljer om vad det rör sig om.

Filip Rydin tror på ett positivt besked för Ilija Batljans del.

– Sammantaget säger jag bara att det skulle förvåna mig ytterligt om den där förundersökningen avseende Ilija inte läggs ner, säger han.

Åklagaren har belagt de misstänkta och deras försvarare med yppandeförbud, vilket betyder att de inte får uttala sig om förundersökningen eller vad som sagts i förhören.

Enligt DN:s uppgifter finns det omständigheter i utredningen som tyder på att alla inblandade inte kommer att ges samma

besked. Flera av de misstänkta försvarare säger också till DN att de inte fått någon information från åklagaren om att ett besked skulle vara på gång.

Advokat Henrik Olsson Lilja, som företräder en av de misstänkta efter att denne velat byta offentlig försvarare, har inte hört något om att ett beslut ska fattas beträffande just hans klient.

– Jag har inte fått något sådant besked, men det kan jag inte tolka åt något håll egentligen. Ett beslut kommer att fattas på onsdag, sedan får vi se om det avser alla

eller bara en del, säger Henrik Olsson Lilja.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Dela

Storbankens kontor slutar med kontanthantering

ONSDAG 20 MAJ 2020

Snart får Nordeas kunder vända sig till automater för insättning av kontanter. I sommar slutar banken helt med att erbjuda kontanthantering på sina kontor.

Från och med den 10 juli 2020 kommer inget Nordeakontor att erbjuda manuell kontanthantering. Det innebär att kontoret på S:t Eriksgatan i

Stockholm och kontoret i Kiruna, som är de två kvarvarande kontoren att tillhandahålla tjänsten, slutar med det. Enligt banken beror det på kundernas beteende och vad de efterfrågar.

– Vi ser en ständig minskning av antalet transaktioner som görs med kontanter i samhället, samtidigt som betalningar med kort och andra digitala betalningssätt ökar, säger Mikaela Östman, presskommunikatör på Nordea.

Nedmonteringen av kontantsamhället har länge varit omdebatterat. Pensionärernas

riksorganisation, PRO, har ställt sig i frontlinjen mot utvecklingen och förordat att bankerna måste ta ett större ansvar för kontanthantering.

– Vi behöver naturligtvis vara inkluderande och se till att alla får den hjälp de behöver. Där gäller det för oss att informera om de nya digitala tjänsterna vi erbjuder. Vi har flera projekt i banken där vi utbildar i digitala tjänster, bland annat på bibliotek och digitala kundträffar, säger Mikaela Östman.

I november 2019 klubbade riksdagen igenom en lag som

kräver att banker med en total inlåning från allmänheten på minst 70 miljarder kronor tar emot kontanter. Syftet är att bevara möjligheten att kunna betala med kontanter, särskilt för grupper som har svårt att använda andra betalningssätt. Det finns emellertid inget krav på att hanteringen måste ske på ett kontor. I stället hänvisar Nordea nu sina kunder till det gemensamma nät av insättningsautomater som storbankerna förfogar över runt om i landet.

– Därigenom är vår ambition att kunna möta kundernas behov av kontanttjänster över hela landet, trots vikande efterfrågan, säger Mikaela Östman.

Christina Tallberg, ordförande för PRO, är skeptisk till att en digital omställning är en bra lösning.

– Alla är inte komfortabla med digitala lösningar, och alla har inte tillgång till sådana hjälpmedel. Många kanske handlar med kort men är oroliga för att de ska glömma bort koder och sånt. Sedan förutsätter till exempel Swish att man har en

modern telefon, och det är det inte alla som har.

Men samtidigt kan väl inte Nordea styra kundernas beteende och vad de efterfrågar?

– Det normala borde vara att försöka ha så goda kontakter som möjligt med alla sina kunder, inte bara de som är digitala. Man kanske till och med får ägna sig lite mer åt de som inte är digitala om man är intresserad av att behålla dem, Christina Tallberg.

Niklas Weimer

niklas.weimer@dn.se

Bostadspriserna rasade i april

ONSDAG 20 MAJ 2020

Det genomsnittliga priset på en bostadsrätt i Stockholm föll med nära 4 procent under april månad, enligt Valuegards så kallade HOX-index.

Fallet är störst i Stockholm men priserna faller på bred front även i andra regioner.

Coronakrisen har definitivt slagit till mot bostadsmarknaden. Under april sjönk snittpriset på en

bostad i Sverige, enligt indexet HOXSWE, med 2 procent.

Fallet var störst för bostadsrätter, minus 3,4 procent, men även den mer stabila villamarknaden fick en törn när snittpriset föll med 1,1 procent under april.

I Stockholm rasade bostadsrättsindexet med 3,9 procent, i Malmö med 3,3 procent och i Göteborg med 3,0 procent. Stockholmsvillorna hade också det största prisfallet av storstadsregionerna. Där föll indexet med 2,1 procent, mot 1,4 procent i Malmö och 0,7 procent i Göteborg.

Det här är ovanligt stora prisfall för att vara under en enda månad. Hans Lind, professor i fastighetsekonomi, har granskat marknaden i flera decennier. Och han tycker att coronakrisen mer liknar finanskrisen 2008–09 än den tidigare 1990-talskrisen.

– Mellan 1991 och 1993 sjönk bostadspriserna med i runda tal 25 procent, med stora regionala variationer, säger han.

– Men det var en långsam process, steg för steg, månad för månad, tillägger han.

Att det föll så pass mycket berodde delvis på att Riksbanken

höjde räntan för att försvara kronans fasta värde. Det fanns inget tryck på att försvara bostadspriserna – snarare tvärtom.

Under finanskrisen 2008–09 sänkte i stället Riksbanken räntan, vilket kom att stödja bostadsmarknaden. Den sjönk 6–7 procent från sensommaren 2008 till våren 2009, men därefter återhämtade den sig.

Och Hans Lind ser en liknande utveckling i dag:

– Riksbanken kan inte sänka räntan så mycket mer, men

däremot kan vi få ner
amorteringarna.

Hans Lind tror att Riksbanken
och Finansinspektionen vill
undvika det fall i konsumtionen
som den stigande arbetslösheten
och de fallande bostadspriserna
under 90-talskrisen ledde till.
Beslutet att tillåta
amorteringsfrihet igen är ett
verktyg för att uppnå det målet.
– Jag tror att det är så de har
tänkt. Du kan säkert klara
räntorna, som är låga, men att
slippa från de där tusenlapparna i
amortering gör att du kan bo kvar.

Hans Lind tror därför att
bostadsmarknaden snart
stabiliseras och att det samlade
fallet under året inte blir så stort.
– Jag skulle bli förvånad om vi
hade ett prisfall på mer än 10
procent vid årets slut, säger Lind.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

Dela

Banker och polis utökar samarbete mot penningtvätt

ONSDAG 20 MAJ 2020

Polisen och storbankerna ska växla upp jakten på penningtvättare. Med hjälp av ett bredare informationsutbyte ska möjligheten att komma åt och förebygga organiserad brottslighet bli större, tror man.

Polismyndigheten och de fem största bankerna i Sverige – Handelsbanken, Danske Bank, Nordea, Swedbank och SEB – ska

bli bättre på att dela information om penningtvätt med varandra. Satsningen görs inom ramen för projektet Samlit som är ett initiativ från bankerna.

– I nuvarande läge kommer det förfrågningar om penningtvätt från polisen till varje enskild bank. Men genom att arbeta som större grupp så tror vi att man skulle kunna uppnå väsentliga resultat, säger Martin Johansson, senior rådgivare på SEB och ansvarig från bankens sida. Tanken är att de fem bankerna och underrättelseenheten vid polisens nationella operativa

avdelning ska mötas varannan vecka för att utbyta information om nya tillvägagångssätt, brottstyper eller andra mönster man ser kring penningtvätten. De kriminella aktörerna kan vara förslagna och ligger ofta ett steg före polis och banker. Därför är det viktigt att de kan ta hjälp av varandra, menar Martin Johansson.

– De som tvättar pengar hittar hela tiden nya mönster för hur de ska gå tillväga. Då tror vi att vi snabbare ska kunna identifiera det genom att ha ett mer kontinuerligt utbyte av

information mellan polisen och bankerna, men inom ramarna för den lagstiftning som finns i dag, säger Martin Johansson. Samarbetet ska bidra till att bankerna och polisen tillsammans kan agera snabbare och mer unisont för att komma åt och förebygga penningtvätt och finansiering av terrorism, säger Nordeas presschef Afroditi Kellberg i ett mejl till DN.

”Genom att göra informationsutbytet mellan banker och Polismyndigheten mer effektivt kan penningtvätt och finansiering av terrorism upptäckas tidigare

och utredningar förbättras”, skriver hon.

På längre sikt hoppas man också kunna påverka lagstiftningen och öppna för ett ännu bredare informationsutbyte.

– Kan vi få till det så att vi kan utbyta ännu mer information i framtiden så är det klart att vi som kollektiv skulle kunna bli väldigt mycket duktigare på att identifiera pågående brottslighet och penningtvätt, säger Martin Johansson.

I dag kan polisen begära information om individer eller företag från bankerna när det

finns en brottsmisstanke, men bankerna kan på grunda av banksekretessen till exempel inte dela sådan information mellan varandra. Även om en kund som sysslar med penningtvätt inte sällan är aktiv i flera banker samtidigt.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Niklas Weimer

niklas.weimer@dn.se

Nätkurser ska leda till jobb för nyanlända

ONSDAG 20 MAJ 2020

Arbetslösheten ökar under coronakrisen. Men genom onlinesessioner hoppas Jobbsprånget att nyanlända akademiker ändå kan göras tillgängliga för den svenska arbetsmarknaden.

Sveriges arbetslöshet väntas öka kraftigt under coronakrisen. För utrikes födda, som generellt är en mindre sysselsatt grupp än inrikes födda, är det ett extra hårt slag. Det menar Alexandra Ridderstad,

verksamhetsansvarig på praktikprogrammet Jobbsprånget.

– Generellt är det här en grupp som man befärar kommer att komma långt ifrån arbetsmarknaden under coronakrisen. Det skulle vara ett totalt slöseri på kompetens, säger hon.

Sedan 27 mars har Jobbsprånget därför anordnat ett dussintal onlinesessioner med arbetsgivare och föreläsare som tipsar om hur man bäst marknadsför sig på arbetsmarknaden. De har exempelvis inkluderat tips från arbetsgivare om hur man skriver

cv och LinkedIn-experten. Hittills har drygt 1 000 nyanlända akademiker tagit del av sessionerna, som sker på engelska.

– De nyanlända är egentligen duktiga på svenska, men för att de ska komma i gång så snabbt som möjligt har vi valt att hålla dem på engelska, säger Alexandra Ridderstad.

I samband med coronakrisen har man även startat upp ett samarbete med stiftelsen Norrsken Foundation, vars initiativ ”Action against corona” syftar till att samla olika aktörer

med idéer och tankar om hur effekterna av virusets spridning kan dämpas. Genom samarbetet slussas ekonomer, ingenjörer, arkitekter och naturvetare till aktörer som är i behov av kompetensen under krisen.

– De var lika snabba att nappa på idén som vi var. Det här gör att de nyanlända kan komma ut på arbetsmarknaden samtidigt som Norrsken får kompetens. Det är en win-win-situation.

Enligt Alexandra Ridderstad är det ännu för tidigt att utvärdera vad onlinesessionerna har mynnat ut i.

– Men vi har fått ett förvånansvärt positivt gensvar från arbetsgivare givet dessa oroliga tider. Faktum kvarstår dock att flera tusen nyanlända akademiker står utanför arbetsmarknaden.

Niklas Weimer

niklas.weimer@dn.se

Hans omsättning har gått från 12 miljoner till 0 kronor

ONSDAG 20 MAJ 2020

Fredrik Kruus driver en resebyrå som omsätter elva, tolv miljoner per år, mest på golfresor.

– Många andra branscher säger att de har tappat mellan 50 och 80 procent av sin omsättning under coronautbrottet. Mitt bolag har tappat 100 procent. Omsättningen är noll, berättar han.

Utöver att Tee2green Travel inte säljer en enda resa och inte har några intäkter är det som resebyrå skyldigt att ersätta alla kunder som inte kan komma i väg på sina resor.

Paketreselagen är framtagen för att rädda kunderna. Det betyder att om UD avråder från att åka till ett visst land ska kunderna få pengarna tillbaka.

– Skillnaden nu är att UD avråder från att resa i hela världen och det bakbinder händerna och innebär näringsförbud för oss resebyråer, säger Fredrik Kruus.

Kunderna har bokat och betalat till hans företag, som i sin tur i förväg betalat flygbolag och hotell. När han ringer säger nu SAS att det kan dröja upp till sex månader innan återbetalning kan ske av inställda resor.

– Och när jag försökt få kontakt med hotellen i Spanien och Portugal dit vi hade arrangerat resor får jag oftast inga svar eftersom anställda är satta i karantän och inte får vistas på sina arbetsplatser, säger Fredrik Kruus.

I början av krisen tog hans fru barnen och gick ut för att han

skulle få tid att sitta själv i det lilla hemmakontoret i villan i Kallhäll.

– Jag var stressad av att inte få tillbaka pengar från anläggningarna och fick bara autosvar på mejlen jag skickade. Då kändes det trööstlöst. Att inte veta vad som gäller är värst av allt i den här situationen.

Nu när han ringer anläggningar i Sydeuropa händer det ibland att någon ändå svarar i telefonen, någon ersättare som säger: Tyvärr, det är stängt. Du får svar på dina frågor när vi har öppnat igen.

– Då undrar jag hur det här går att lösa på bästa sätt för mig och mina kunder, säger Fredrik Kruus.

Enligt lagen ska han betala tillbaka kundernas pengar inom två veckor efter utresedatum, i det här fallet 1,7 miljoner kronor.

– Den största stressen är att veta att det är kundernas pengar man har ansvar för. Jag har varit i kontakt med banken och frågat om jag kan låna pengar, men banken säger att jag är i en krisbransch, säger Fredrik Kruus. Enligt resebranschorganisationen SRF är nio av tio resebyråer på

väg mot konkurs. Ytterst är det kunderna som drabbas.

– Totalt i hela resebranschen väntar upp mot en halv miljon kunder fortfarande på återbetalning, påpekar Fredrik Kruus. Vad jag inte kände till tidigare var att om UD avråder från resor och vi sedan går i konkurs så gäller inte paketreselagen – då får resenären inga pengar.

Just nu avvaktar han situationen.

– Jag har korttidspermitterat mig själv till 60 procent och fortsätter att jobba för att få tillbaka pengar

för kundernas räkning, säger ägaren av golfreseföretaget.

Han försöker lugna kunderna genom att skicka mejl och förklara det svåra läget och fråga om de kan tänka sig att boka om till hösten, i stället för att få pengarna tillbaka. Men om han tvingas betala tillbaka alla pengarna blir det troligen konkurs.

Han vet inte vilken sympati hans situation väcker hos folk i allmänhet, säger han. Han driver en resebyrå specialiserad på golf och har själv tid att spela mycket golf.

– Men det här är ingenting jag startade för att bli miljonär på. Jag jobbar med min hobby. Det var det här jag trodde att jag skulle göra resten av livet. Den enda fördelen i det här läget är att jag inte har några anställda som jag måste säga upp.

– Vad jag verkligen ser fram emot vore att kunna skicka det där mejlet till alla kunderna och skriva: sänd mig ditt kontonummer, pengarna kommer.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Branschen: "Inrätta en stödfond"

DN har talat med Didrik von Seth, generalsekreterare i Sveriges resebyrå- och arrangörsförening, SRF.

– Det är en katastrof. Om ingenting händer i närtid kommer de flesta små och medelstora bolagen att gå omkull.

Resebyråerna har betalat för flyg och hotell med kundernas pengar, men nu vill flygbolagen och hotellen inte betala tillbaka.

Kunderna bankar på dörren, du

har inga pengar och försäljningen är noll. Vad ska du göra?

– Sverige borde göra som Danmark, Norge och snart Tyskland och inrätta en stödfond.

Tallink Silja varslar 450 anställda

ONSDAG 20 MAJ 2020

Rederibolaget Tallink Silja varslar nästan hälften – 450 stycken – av sina medarbetare i Sverige om uppsägning.

– Det känns oerhört tungt. Men vi har just nu inget annat val för att överleva den här krisen, säger vd Marcus Risberg till DI.

Bolaget utesluter inte att detta bara är ett första steg.

– Ytterligare varsel blir med stor sannolikhet nödvändiga om inte

regeringen nu snabbt agerar och tillfälligt ändrar i reglerna för sjöfartsstödet, säger Marcus Risberg.

TT

Statens lånebehov ökar stort

ONSDAG 20 MAJ 2020

Coronakrisen skapar ett betydligt större statligt lånebehov än tidigare beräknat, när bnp rasar samtidigt som stödåtgärderna växer snabbt. Detta innebär en kraftig ökning av Riksgäldens upplåning.

Budgetunderskottet antas i år lyfta till 402 miljarder följt av 76 miljarder 2021. Detta beräknas lyfta Sveriges offentliga skuld till 45 procent av bnp i slutet av 2021,

enligt Riksgälden. Vid utgången av 2019 låg skulden på 35 procent av bnp. Anna Sjulander är tillförordnad avdelningschef med ansvar för Riksgäldens skuldförvaltning.

– Det ligger långt över den nivå vi såg under finanskrisen 2009, säger hon om lånebehovet.

TT

Kamprads stiftelse satsar 100 miljoner på företag i norr

ONSDAG 20 MAJ 2020

Familjen Kamprads stiftelse satsar 100 miljoner kronor på ett kunskapscenter vid Luleå tekniska universitet, LTU. Centret ska heta Norrlandsnavet och stärka norrländska företags konkurrenskraft

Ingvar Kamprad testamenterade hälften av sina privata tillgångar till Familjen Kamprads stiftelse

med viljan att utveckla företag i Norrland. Den satsning som presenterades på tisdagen, Norrlandsnavet, ska bli en inkörsport för företag som vill få hjälp med sin framtida utveckling. Centrets uppgift blir att granska vilka behov av ytterligare kunskap som finns för att stärka företagens utveckling och konkurrenskraft och att göra det i nära samarbete med de enskilda företagen. Samuel Holmström, vd för Lundqvist Trävaru AB, berättade på presskonferens om nyttan hans företag har haft av LTU.

– Universitetet har fungerat som vår externa utvecklingsenhet, sade han.

Holmström tillade dock att det inte alltid varit lätt att hitta rätt i kontakterna mellan näringsliv och akademi. Han hoppades därför att Norrlandsnavet skulle underlätta den processen. Trots namnet finns det inga geografiska begränsningar när det gäller vilka företag som vill söka hjälpa från det nya kunskapscentret.

– De lärdomar vi får genom Norrlandsnavet, kan vi sprida till andra regioner, sade Birgitta

Bergvall-Kåreborn, rektor på
Luleå tekniska universitet.
Dan Lucas

Ökat hopp bland tyska investerare

ONSDAG 20 MAJ 2020

Förhoppningar om att de negativa ekonomiska effekterna av coronakrisen inte blir så stora som man tidigare trott lättar på stämningen bland tyska investerare.

Ett månatligt index från det ekonomiska institutet Zew, som gäller stämningläget bland tyska investerare i maj, steg till 51,0, upp från 28,2 i april. Ekonomer

hade räknat med ett index på
32,0, enligt en Reutersenkät.
TT

Räddningsplanka ordnad för Thai Airways

ONSDAG 20 MAJ 2020

Krisande flygbolaget Thai Airways har fått en ny livlina. Landets regering har godkänt en rekonstruktionsplan som ska ersätta ett tidigare föreslaget krispaket där bolaget skulle få statliga lån.

– Det var ett svårt beslut.

Regeringen har tagit alla aspekter i beaktande och vi har beslutat om

rekonstruktion för att inte Thai Airways ska gå i konkurs. Bolaget kommer att fortsätta flyga, säger premiärministern Prayuth Chan-ocha.

Flygbolaget hade redan före coronapandemin stora ekonomiska problem och har redovisat svaga siffror under flera års tid.

TT-Reuters

2 000

ONSDAG 20 MAJ 2020

H&M-gruppen har i dagsläget omkring 2 000 tillfälligt stängda butiker globalt på grund av coronapandemin, av koncernens totalt cirka 5 000 butiker.

Det uppger H&M-gruppen för Direkt. Det innebär att H&M-gruppen återöppnat ungefär 400 butiker sedan förra onsdagen.

Som mest hade H&M-gruppen ungefär 4 000 butiker tillfälligt stängda i mitten av april.

Direkt

”Se till att det finns handsprit och virusskydd till alla”

ONSDAG 20 MAJ 2020

Skyddsutrustning. Varför ingriper inte någon myndighet och skaffar skyddsutrustning, handsprit och annat som behövs under coronapandemin till samtliga äldreboenden och personliga assistenter och kräver att dessa används?

Jag vill inte se någon mesighet från Arbetsmiljöverket om att

skyddsombuden ska bestämma detta.

På detta vis tror jag dödligheten hos riskgrupper bland äldre skulle minska drastiskt. Eventuellt skulle det kunna vara en morot om alla inom vården som använder skyddsutrustning skulle kunna få ett statligt månatligt bidrag så länge denna utrustning behövs eftersom de är obekväma att använda.

Renate Sidenbladh, Stockholm

Stockholm får allt längre värmeböljor

ONSDAG 20 MAJ 2020

Stockholm har haft rekordlånga värmeböljor de senaste decennierna, visar en ny klimatrappport. Den extrema sommaren 2018 varade värmeböljan i hela 25 dagar. – År 2100 kan den sommaren vara det normala, säger klimat- och miljöborgarråd Katarina Luhr (MP).

Det är svårt att föreställa sig en köldnupen majdag när solen knappt värmer nästippen. Att

Stockholm varje sommar skulle erbjuda ständig medelhavsvärme redan i sluttampen detta sekel. Tanken är inte helt odelat negativ för oss som sommarlängtar efter en okänsligt kall vår.

Ändå krävs bara ett tvåårigt kortminne för att minnas den värmestress som extremhettan förorsakade 2018. Stockholm upplevde då sin hetaste sommar i mannaminne och effekten blev fatal. Enligt Folkhälsomyndigheten landade överdödligheten på 700 fler dödsfall i landet under sommaren.

En remarkabelt hög siffra, om än i skuggan av coronapandemin. Stockholm har historiskt sett varit relativt förskonad från värmeböljor som inträffar när maxtemperaturen ligger på minst 25 grader under fem dygn. Men miljöförvaltningens nya analys visar att värmeböljornas längd de senaste tre decennierna har ökat med hela 75 procent jämfört med föregående 30-årsperiod. Från i genomsnitt 4,8 dygn till dagens 8,4 dygn enligt SMHI:s mätningar i Observatorielunden.

– Det är slående att värmeböljornas längd har ökat

med 75 procent. Värmeböljor har stor påverkan på människors hälsa, särskilt gamla och sjuka som är särskilt sårbara. Under långa värmeböljor när temperaturen inte går ned under dygnet ökar överdödligheten, säger Magnus Sannebro, miljöutredare på Stockholms stad. Rekordsommaren 2018 varade värmeböljan i hela 25 dagar vilket saknar motstycke i den meteorologiskt mätbara historien, även från ett Observatoriekulleperspektiv som samlat data om extrema temperaturer sedan 1941. Detta år

hade Stockholm hela 18 dagar med en temperatur på minst 30°C, vilket också är nytt rekord. – Under tropiska dygn när temperaturen inte går ned under 20 grader får kroppen inte möjlighet att återhämta sig om man inte har luftkonditionering. Vilket många sjukhus och äldreboenden i dag inte har, säger Magnus Sannebro. För att möta uppvärmningens negativa effekter ska staden nu börja mäta fler värmeindikatorer. Det handlar bland annat om värmeböljor, tropiska nätter, växtsäsong, maximal

dygnsmedeltemperatur och så kallade nollgenomgångar när temperaturen växlar mellan under och över noll grader under ett dygn.

Vid mätstationerna vid Observatorielunden, i Högdalen och på ett tak på Torkel Knutssons gata på Södermalm har man redan nu kunnat mäta den stora temperaturökningen som Stockholm upplevt de senaste tre decennierna jämfört med föregående 30-årsperiod. En årsmedeltemperaturökning på 1,1 grader låter kanske inte mycket. Men internationellt sett

går uppvärmningen betydligt snabbare i Stockholm än på sydligare breddgrader.

– Tumregeln enligt SMHI är att temperaturökningen i Sverige är ungefär dubbelt så stor jämfört med den globala. Eftersom vi ligger på norra halvklotet nära Arktis och uppvärmningen här påverkas mer av att den arktiska havsisen smälter, säger Magnus Sannebro.

Miljöförvaltningens analys visar även skillnader i temperatur mellan innerstaden och förorten. Vid mätstationen i Högdalen som ligger i naturmiljö var den

maximala dygnstemperaturen 1,9 grad lägre än i

Observatorielunden under perioden 1991–2018.

– Det är troligtvis den urbana värmeö-effekten. Inne i staden är det mycket hus, asfalt och hårdgjorda mörka ytor som absorberar värme. Det funkade lite som ett element som strålar ut värme, säger Magnus Sannebro.

Analysen visar även att växtsäsongen blivit två veckor längre jämfört med referensperioden.

– Det kan påverka den biologiska mångfalden och flyttflyglarna som

kommer tidigare. Men det riskerar också att ge fler invasiva växter som vi inte vill ha. Samt även smittsamma sjukdomar via insekter som gynnas av ett varmare klimat.

Den varmaste dagen som uppmätts i Stockholm är fortfarande från 1975, med en maximal dygnstemperatur på 35,4 grader.

– Vi är fortfarande långt från 40 grader men om vi fortsätter att släppa ut växthusgaser som nu så varnar SMHI för att vi kommer att få dagar över 40 grader i slutet av seklet. Sommaren 2018 var så

extrem att det påverkade medelvärdet för hela 28-årsperioden. Vi klarar väl av en sådan sommar, men flera heta somrar på rad ger väldigt stora effekter både på grundvattennivåer och jordbruk samt ökar risken för skogsbränder, säger Magnus Sannebro.

Den nya värmedatan kan användas som underlag för såväl klimatanpassning som stadsplanering för nya bostadsområden.

– Vi har byggt för att få in så mycket ljus som möjligt, men nu gäller det att också få skugga på

sommaren. Nu har vi regler för tysta sidor på hus men man kanske skulle behöva regler för att exempelvis sovrum ska ligga mot norr, säger Magnus Sannebro.

Vid mätstationen på Observatoriekullen sitter Stockholms klimat- och miljöborgarråd Katarina Luhr (MP) och njuter av en rätt bekymmersfri vårsol.

– När man sitter här och huttrar kan man ju tycka att det är härligt med några riktigt varma dagar när man kan sitta i shorts och dricka kaffe på morgonen. Men vi måste

börja planera lite smartare för vi behöver skydda människor från längre värmeböljor och fler värmetoppar, säger Katarina Luhr.

Redan nu har staden påbörjat klimatanpassningen, framför allt för att möta översvämningsrisken vid skyfall. Miljöborgarrådet tar oss med ned till en trädallé som anlagts i biokol i betongen vid Rådmansgatans tunnelbana, som ligger i riskzonen för vid extrema 100-årsregn.

– Växtlighet är bra både för regn och temperatur. Det kan skilja nio grader mellan att ställa sig i solen

eller under ett stort tätt träd. Ofta sänker träd medeltemperaturen i en stad med en till två grader i snitt, säger hon i skuggan av lövträden.

Några nya större parker ges inte plats för i innerstaden, men i nybyggda områden planeras för mer grönt. Även Hagastaden som mest präglas av höghus och smala betonggränder.

– Det har ju faktiskt planerats in en liten park vid tullhusen i Hagastaden. Vi jobbar också mer med alléer och gatuträd. Jag skulle även gärna se mer växtväggar.

För att skydda de äldre och sköra krävs även en klimatanpassning av äldreboenden.

– Det är viktigt att planera äldreboenden så att det finns en utemiljö i anslutning, och även att det finns luftkonditionering på äldreboenden, vi tittar nu på om de kan drivas med solel.

Arbetet med de nya värmeindikatorerna snabbades på av rekordvärmens sommaren 2018, som anses ge en glimt av hur framtidens Stockholm kommer att se ut.

– Det var väldigt extremt 2018 men blickar vi bara 80 år framåt

så kan den sommaren vara den normala. Enligt SMHI kommer den sommaren att vara standard 2100 om vi fortsätter i den här utsläppstakten, säger Katarina Luhr.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se

Kommuner rustar inför oroligt sommarlov

ONSDAG 20 MAJ 2020

Pandemin gör att fler barn och unga kommer att tillbringa sommarlovet på hemmaplan. Det kan bli ovanligt stökigt, befarar polisen. Nu rustar kommuner för att få ut fler vuxna där unga hänger.

– Corona är här på besök. De stora utmaningarna kommer när de ekonomiska konsekvenserna blir synliga, säger Martin Lazar, kommunpolis i Botkyrka.

Han jobbar med trygghetsfrågor nära medborgarna i Fittja, Alby och Norsborg. Bostadsområden som klassas som särskilt utsatta av polisen, och som riskerar att drabbas hårdare i kölvattnet av coronakrisen, befarar han.

– Jag är mest orolig för sommaren, när skolorna stänger. Många familjer som reser utomlands för att hälsa på släktingar stannar hemma. Det kommer bli fler unga ute på gatorna. Mer våld i hemmet. Och mer arbete för redan hårt utsatta myndigheter i semestertider.

Botkyrkapolisen samverkar sedan länge med kommunen mot den öppna narkotikahandeln i flera lokala centrum.

– Vi jobbar stenhårt för att kväva rekryteringen till den organiserade brottsligheten. En farhåga är att fler unga exponeras och att kriminella tar tillfället i akt när föräldrar och vuxenvärlden inte har koll, säger Martin Lazar. Runt om i landet rustar nu kommuner för att möta sommarlovet där fler kommer att stanna hemma.

Botkyrka kommun och Stockholms stad rustar för att

utöka med sommaraktiviteter, lovskola och fältverksamhet.

– Vi har beslutat att ha förstärkt bemanning i alla stadsdelar med fältassistenter och ungdomsjour under hela sommaren. Nu blir det extra viktigt med vuxna där ungdomar befinner sig, säger Stockholms socialborgarråd Jan Jönsson (L).

I Göteborgs stad ska två nya arbetsgrupper jobba mot social oro och våld i nära relationer. Normalt minskar antalet orosanmälningar till socialtjänsten under sommaren.

– Det betyder inte att familjerna är lyckliga med mindre sociala svårigheter. Men förskolor och skolor som anmäler är stängda, säger Ritva Gonzalez, verksamhetschef för social utveckling i Göteborgs stad.

TT

Polisen: Sexköpare kommer från alla samhällsklasser

ONSDAG 20 MAJ 2020

Totalt 28 män greps för sexköp under "Insats torsk". Sexköparna är i olika åldrar och har olika bakgrunder. Men det de har gemensamt är att de sällan frågar om kvinnorna de just köpt.

– Det är slående hur mycket som kretsar kring "jag", "mig" och "mitt", berättar kriminal-

inspektör Simon Häggström, en av de ansvariga för insatsen.

"Insats torsk" är avslutad och poliserna som ansvarat för insatsen, Simon Häggström, kriminalinspektör på polisens nationella operativa avledning (Noa), och Anders Olofsson, gruppchef på Norrmalmspolisen, gör intervjuer på löpande band i 30-minuterskluster i polishuset på Norra Agnegatan. Den förste klädd i keps och luvtröja, precis som under sin tid som spanare på prostitutionsgruppen i Stockholm, den andre i polisuniform.

Under veckan har de spanat på och gripit 28 misstänkta sexköpare i åldrarna 21 till 68. Deras enda gemensamma nämnare är att de är män, enligt poliserna.

– Det här handlar inte om ”de andra”. Många tänker sig en sexköpare som en ful gubbe som inte duschat på tre månader, men de kommer från alla yrken och samhällsklasser. Det går inte att peka ut någon viss typ av man som köper sex, utan det förekommer överallt. Vi borde därför inte bli förvånade när det

är någon kändis eller polis, säger Simon Häggström.

Problemet är enligt honom utbrett – var tionde man ska enligt viss forskning ha köpt sex någon gång i livet.

– Så vi har nog alla någon i vår närhet som gjort det, bara att det är inget som man pratar högt om. Razziorna är en del i Noa:s ”insatsveckor” där man samarbetar med lokalpolisen runt om i Sverige. Förutom att gripa och lagföra är syftet att öka kunskapen om prostitution och människohandel hos kollegor.

– Precis som att poliser som jobbar i yttre tjänst har glasögon vad gäller narkotika ska de ha glasögon när det kommer till prostitution, säger Simon Häggström.

Anders Olofsson fortsätter:

– Jag tror att många som varit delaktiga i insatsen verkligen blivit förvånade över hur stort det här är. Vi har bara kunnat rikta in oss på 20 adresser, det är bara en liten del av ett stort isberg, säger han.

Entreprenören och tv-profilen Paolo Roberto är en av männen som gripits och erkänt sexköp.

Efter att han i en tv-intervju sagt att kvinnan säkert var ”dittvingad” utreds han även för oaktsam våldtäkt. I samma intervju berättade han också att det var första gången han köpte sex. Enligt Simon Häggström är det frasen han fått höra mest från män han gripit.

– ”Det här är första gången som jag har köpt sex”, har jag fått höra mer eller mindre hela tiden under mina tolv år, säger han.

– Det är slående hur mycket som kretsar kring ”jag”, ”mig” och ”mitt”, det vill säga vad kommer hända med mig nu? Kommer min

familj och arbetsgivare att få reda på det här? Hur stora blir mina böter? Det är väldigt självcentrerat. Det är väldigt få gånger, om ens någon, som någon av de här männen börjar ställa frågor om kvinnorna.

I slutet av förhör brukar Simon Häggström själv därför ta upp kvinnorna och mekanismerna bakom prostitution.

– Det finns en konsensus om att trafficking är något fruktansvärt, men samtidigt tror många att om en kvinna öppnar dörren iförd sexiga underkläder och har ett leende på läpparna så är det här

frivilligt. Men så enkel är ju inte verkligheten. Människohandel och trafficking kommer alltid att på ytan se ut som frivillig prostitution. Det är först när vi skrapar på ytan som man förstår vad som ligger bakom, säger han. Polisen gör bedömningen att flera av de fall man stött på under insatsen rör sig om organiserad brottslighet. Det finns dock ingen inledd förundersökning gällande människohandel om kvinnan som Paolo Roberto köpt sex av, enligt Simon Häggström.

– Kvinnorna kommer inte hit på egen hand, de har inte de

finansiella förutsättningarna eller kunskapen för att boka boende, lägga upp annonser och ta fotografier. Det är välorganiserat. Men att få kvinnorna att i förhör att berätta om dem som står bakom verksamheterna är svårt.

– De är villiga att prata om sexköparna, om vad som har hänt, men man är väldigt noga med att inte prata om vilka som står bakom detta. Anledningen är att från sexköparna finns oftast ingen hotbild, till skillnad från den från människohandlarna, säger Anders Olofsson.

– Det kan vara på den nivån att om jag berättar så dödar de min familj i Nigeria, det är det som gör det så otroligt svårt. För även om vi kan skydda brottsoffret i Sverige, kan vi inte skydda hela deras familj i ett annat land, tillägger Simon Häggström.

De har under insatsen kommit i kontakt med ett 40-tal kvinnor och män som säljer sex, fem under 18 år. Merparten kommer från länder inom EU eller Afrika.

– Den minsta gemensamma nämnaren är drömmen om ett bättre liv. Det här är enda utvägen för att kunna sätta mat på bordet

till sin familj. Sista kvällen satt jag med en kvinna som berättade att hon har en dotter hemma, och att båda föräldrarna fått hjärtinfarkter. Hon var deras enda hopp. Det är normalbilden, att man har försörjningsbördan för sin familj. Så även om de oftast bara får behålla en liten del av det de tjänar in, är det dessa pengar som försörjer deras familjer. De flesta som erbjudits att följa med till skyddat boende tackar nej, enligt Simon Häggström.
– Det vet att om de lämnar så stjälpes de sin familj och kärleken

till familjen är större än kärleken till sig själv, säger han.

Marijana Dragic

marijana.dragic@dn.se

Dela

Här bjuds de äldre på konsert av Operakören

ONSDAG 20 MAJ 2020

Operakören, inte hela, men en tredjedel, 18 av 54 sångare, inledde en miniturné på fredagen med ett framträdande vid Bromma sjukhus.

”Man har suttit hemma och bara längtat efter att få börja sjunga”, hörde jag en av sångarna säga när kören repeterade i skogsbrynet innan den trädde in och började sjunga på den ena av sjukhusets

två innergårdar. Kören inledde med det suggestiva stycket ”Fångarnas kör” ur Verdis opera ”Nebukadnessar” och fortsatte med populära sånger som ”Uti vår hage”, ”Vintern rasat”, ”Sommarpsalm”, ”Så skimrande var aldrig havet” och flera andra. Gudomligt vackert tyckte jag och de andra som lyssnade som gav applåder lika långa som de som brukar förekomma på Operan. Åhörarna bjöds också på en riktig urpremiär, ett stycke ur Mozarts opera ”Idomeneo” som kören sjöng för första gången, och även ett oväntat gästframträdande, en

koltrast som oavbrutet kvittrade under hela konserten högt uppe från en gren för att omedelbart flyga sin kos när konserten var avslutad.

Lars Epstein

”Ekonomi skadas om vi inte anpassar coronastrategin”

TORSDAG 21 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200521

Sverige uppfattas i nuläget ofta som ett land där virusbekämpningen inte tas på allvar. Bilden kan vara felaktig, men den riskerar att få ekonomiska konsekvenser om den inte ändras. Vi bör därför vara pragmatiska och harmonisera vårt smittskydd med omvärldens. Det kan göras nu när andra länders

restriktioner mildrats, skriver Oskar Nordström Skans.

Om Sveriges smittskyddsväg hittills har varit rätt eller fel är ointressant nu – frågan är vad vi gör framåt när ekonomiska överväganden blir allt viktigare. Alla yrken är samhällsviktiga när ekonomin ska återstartas och alla anställda bör därför testas om det krävs för arbetet.

Smittskyddsarbetet bör harmoniseras med omvärlden så att internationella kontakter kan återupptas.

Sverige har valt andra vägar än omvärlden i bekämpandet av

covid-19. Att skillnader uppstått är inte konstigt då politiken fått utformas hastigt under stor osäkerhet. Vår strategi har bevarat barns rätt till utbildning. Återhållsamma restriktioner har minimerat effekterna på vårt fysiska och mentala välbefinnande. Men smittspridningen har varit större än i grannländerna. Och vi har hamnat i en besvärlig situation relativt omvärlden. Många frågar sig om vi gjort rätt eller inte. Den frågan är dock i nuläget helt ointressant.

Frågan är vad vi ska göra framåt. Och där står vi nu i ett helt nytt läge. Den första smittovågen klingar gradvis av och vår omvärld öppnar upp. Det gör att ekonomiska överväganden kan få större vikt utan att folkhälsan äventyras. Och ekonomin är viktig. Den är grunden för vår förmåga att långsiktigt upprätthålla sjukvård, utbildning och försörjning. Enbart aktiva krisåtgärder belastar statsbudgeten med 240 miljarder, det vill säga en miljard kronor per dag sen krisens start. Eller 2 000 kronor per svensk och

månad under 2020. Om alla åtgärder förlängs året ut så dubblas summan. Det ger en bild av produktionstappets massiva omfattning. Rent ekonomiskt är det orimligt att betrakta nuvarande läge som en varaktig strategi.

Jag har av

Omstartskommissionen ombetts att ge förslag på hur arbetsmarknaden kan förbättras efter pandemin. Det är tidigt i det arbetet. Men jag bedömer att det först krävs att smittskyddsarbetet skapar möjligheter för ekonomin att fungera.

1 För det första måste personal kunna återgå i arbete. Rådet att ”stanna hemma från arbetet om du är det minsta sjuk” måste bli ”testa dig om du är det minsta sjuk”. Jag har förståelse för att det har varit omöjligt tidigare. Men minskad spridning och tillgång till testmaterial gör det nu möjligt. Vi testar redan fler än som behövs av medicinska skäl och internationella erfarenheter visar att hundratusen tester per vecka är helt rimligt. Att fortsatt se testning som enbart en del av vården är ett misstag.

De ekonomiska argumenten är starka: Svenska arbetstagare producerar till ett värde av 10 000 kronor per vecka att döma av lönekostnaden. Om testning kan få 100 000 av dessa i arbete så kan produktionen öka med 1 miljard per vecka. Räkneexemplet är förenklat men poängen är viktig. Alla yrken är samhällsviktiga när ekonomin ska startas om – arbetsmarknaden fungerar inte med frånvaro för lätta symtom. De som annars inte kan gå till arbetet bör hänvisas till testning, oavsett medicinska behov. Det är en enormt

kostnadseffektiv
arbetsmarknadspolitik. För att få
fart på testandet bör regionernas
ersättning tydligt överstiga
kostnaderna.

Framöver behövs även en
omfattande immunitetstestning
för att lindra distanseringsbehovet
och få i gång ekonomin. Den
infrastrukturen bör byggas nu,
trots att relationen mellan
antikroppsresultat och immunitet
ännu är osäker. Att i förväg skapa
en infrastruktur som kan stå redo
för masstestning samma dag som
antikroppstester ger en rimlig
immunitetsbedömning betalar sig

även om den kostar miljarder.
Varje vunnen vecka är viktig. Bara
genom att agera tidigt kan man
säkerställa att immunitetstesterna
inte fördröjs på samma sätt som
sjukdomstesterna.

2 För det andra måste Sverige åter
bli en fullvärdig del av den
internationella gemenskapen.
Sverige uppfattas i nuläget ofta
som ett land där virus-
bekämpningen inte tas på allvar.
Bilderna kan vara felaktiga, men den
riskerar likväl att få ekonomiska
konsekvenser om den inte ändras.
Hittills har den internationella
skepticismen saknat konsekvenser

eftersom (andras) restriktioner ändå omöjliggjort internationellt utbyte. Men allt förändras när världen nu öppnar upp. De tidiga gränsöppningarna gäller inte alla – de är selektiva och lär så förbli. För att vi ska få vara med krävs både att vi får ned smittalen snabbt och att omvärlden börjar lita på oss. Vi riskerar att väljas bort, både när länder skapar formella ”resebubblor” och när enskilda väljer vart de är beredda att resa om inte bilden av Sverige förändras. Och det uppnås inte genom resonerande – att vi kanske har haft rätt hittills är

ointressant. De som betalat så dyrt för sina extrema vägval kommer inte att ändra sin världsbild för vår skull. Risken är därför att det är vi, och inte Nya Zeeland, som tvingas leva i isolation.

För ekonomins skull bör vi vara pragmatiska och harmonisera vårt smittskydd med omvärldens. Det är görbart nu när andra länders restriktioner mildrats. Vi anpassar oss efter internationella normer på en mängd områden därför att anpassning är nödvändigt om man är liten. En rimlig grundprincip framöver är att göra

och säga likadant som omvärlden, om vi inte har bevis för att det är skadligt. Det ekonomiska värdet av att via test och spårning tvinga ner smittan till grannländernas nivå är nu enormt, även om den nivån inte är långsiktigt hållbar. Om stora delar av omvärlden har munskydd i kollektivtrafiken trots att evidensen är svag bör vi tills vidare göra likadant för att visa att även vi tar smittbekämpning på allvar. Vi måste ändå snart hantera trängsel i kollektivtrafiken på något sätt. Anpassning bör vara regeln om bevisläget är svagt eftersom vår

ekonomi kräver omvärldens förtroende – vi behöver fungerande internationella flöden av personer för besöksnäringen, resebranschen, industrin, byggbranschen, lantbruket ... För att utbytet ska återuppstå måste vi bli ett land som alla andra. I värsta fall är den ”normalitet” som nu närmar sig kortvarig, men då är det än viktigare att vi tar vara på möjligheten innan den passerat så att ekonomin får andas. Om – eller när – pandemin förvärras igen kan vi åter låta besluten helt styras av folkhälsohänsyn. Men under

perioder med lägre spridning likt de vi nu närmar oss bör ekonomiska överväganden ges en betydande vikt och de talar för att vi ska ”testa för testandets (och ekonomins) skull” – och att det tydligt måste framgå för omvärlden att vi tar virusbekämpningen allvar. ”Det nya normala” får inte vara en värld där vår ekonomi faller isär för att inte genomför ekonomiskt motiverad testning eller för att omvärlden inte förstår vad vi gör. Regeringen bör således använda kraftfulla ekonomiska styrmedel för att snabba på testutbyggnaden

och – för ekonomins skull – uppdra åt berörda myndigheter att 1) testa alla som inte kan gå till arbetet på grund av lätta symptom och 2) harmonisera våra insatser och vår retorik med omvärldens i syfte att normalisera bilden av Sverige.

Bakgrund.

Omstartskommissionen

Omstartskommissionen är tillsatt av Stockholms handelskammare för att komma med konkreta förslag till hur Sverige ska kunna starta om efter viruspandemin.

Den består av elva fristående experter som ska skriva varsin analys av centrala områden som arbetsmarknad, utbildning, digitalisering, skatter, finanspolitik, infrastruktur mm.

Arbetet ska vara klart i augusti i år.

Kommissionen presenterade sitt arbete på DN Debatt 28/4.

Oskar Nordström Skans,
professor i nationalekonomi,
Uppsala universitet, ledamot av
Omstartskommissionen

Ivo startar granskning om tillgången till syrgas

TORSDAG 21 MAJ 2020

**Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, kommer att granska tillgången till syrgas och möjlighet att få syrgasbehandling på landets särskilda boenden för äldre.
– Vi har fått signaler om att äldre inte får tillgång till syrgasbehandling, säger generaldirektör Sofia Wallström.**

Under mars, april och maj har 317 anmälningar som har att göra med covid-19 kommit in till Inspektionen för vård och omsorg, Ivo. Nu inleder Ivo en omfattande tillsyn för att undersöka risker och brister i medicinsk vård och behandling av covid 19-sjuka på svenska äldreboenden. Bakgrunden är Ivo:s iakttagelser och medierapporteringen om att äldre på särskilda boenden bland annat inte får tillgång till syrgasbehandling, vilket är en del av den palliativa vård som Socialstyrelsen i sina nya råd rekommenderar.

Generaldirektör Sofia Wallström säger till DN:
– Ja, utöver annat som vi sett så har vi fått signaler om att äldre inte får tillgång till syrgasbehandling som är en del av Socialstyrelsens rekommendationer vid palliativ vård. Oavsett om man behöver palliativ vård eller annan vård, så har man rätt att få den vård man behöver. Tillsynen är en fördjupning av Ivo:s nyligen avslutade tillsyn av över tusen verksamheter inom särskilda boenden för äldre, hemtjänst, samt LSS-boenden för

vuxna i hela landet – där allvarliga brister konstaterats på vart tionde boende.

Ivo kommer att granska om personer på äldreboenden får vård och behandling utifrån den enskildes behov, om individuella bedömningar om vårdbehov görs och att det finns förutsättningar för att ge medicinsk vård till de som inte bedöms ha behov av sjukhusvård, inklusive palliativ vård.

Tillsynen ska påbörjas i nästa vecka och riktas till de som fattar de medicinska besluten för alla

särskilda boenden i alla regioner i Sverige.

– Alla som behöver ska få tillgång till en god vård och omsorg. Det gäller alltid, men det gäller också under en pågående kris. Därför vill vi säkerställa att det görs individuella bedömningar för att säkerställa att de medicinska behoven tillgodoses – även hos dem som inte bedöms behöva sjukhusvård, säger Sofia Wallström.

Lisa Röstlund

lisa.rostlund@dn.se

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Fakta. Allvarliga brister på vart tionde boende

Äldre personer har drabbats hårt av covid-19 och därför har ett särskilt fokus för Inspektionen för vård och omsorgs tillsyn under våren riktats mot insatser inom äldreomsorgen.

Utifrån en sammanvägd riskbild kontaktade Ivo i april över tusen verksamheter inom äldreomsorgen. Allvarliga brister i

cirka vart tionde boende konstaterades.

Utöver att Ivo följer upp dessa brister inleder alltså nu myndigheten även denna större uppföljande granskning av vård och behandling av personer på särskilda boenden för äldre.

Strategi för vaccination ska tas fram

TORSDAG 21 MAJ 2020

Sverige ska nu börja förberedas för en massvaccination mot coronasmittan. Men det kommer att dröja länge innan det finns ett vaccin på plats.

Regeringen tar nu fram en vaccinationsstrategi mot covid-19.

– Den dagen vi har ett vaccin mot covid-19 kommer det att vara oerhört viktigt för människors hälsa och hela samhället. Det dröjer säkert innan vi har ett

vaccin men när vi har det så ska Sverige ha tillgång till det vaccinet. Vi ska ha en plan för vem som ska vaccineras och i vilken ordning, och vilken aktör som ska göra vad, säger statsminister Stefan Löfven (S). Strategin består av tre delar:

- internationellt arbete för att säkra att Sverige får tillgång till vaccinet.
 - tillsättning av nationell vaccinsamordnare.
 - en nationell vaccinationsplan.
- Folkhälsomyndigheten får ansvar för att peka ut vilka som ska prioriteras för vaccination och hur

vaccinet ska kunna nå alla delar av landet.

Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson understryker att det finns en rad osäkerheter kring framställandet av ett nytt vaccin och hur det kan användas av olika grupper.

– Ett vaccin kan slå olika. Det kan till exempel vara så att ett vaccin är sämre att använda hos äldre människor för att immunitetsutvecklingen är sämre. Sådant måste man ta hänsyn till, säger Johan Carlson.

Han konstaterar att det är en lång väg att vandra innan det finns ett

vaccin, bland annat eftersom omfattande tester måste göras innan det kan spridas till stora grupper.

– Det är en process som kan pressas men den kan inte göras hur kort som helst, säger Johan Carlson.

– Jag skulle bli positivt överraskad om vi har ett vaccin om ett år, förtydligar han.

De som i första hand kommer att prioriteras när det finns ett vaccin är äldre människor och personer med bakomliggande sjukdomar.

– I andra hand handlar det om samhällsviktiga funktioner som

vårdpersonal och så vidare, säger Johan Carlson.

Enligt statsminister Stefan Löfven är coronakrisen långt ifrån över.

– Det är inte aktuellt att lätta på restriktioner eller rekommendationer. Det är fortfarande så att spridningen av coronaviruset är ett hot mot människors hälsa, liv och jobb. Det är bara genom att vara uthålliga som vi kan komma tillbaka till vardagen, säger Stefan Löfven.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Oväntat få har antikroppar: ”Det är tråkiga nyheter”

TORSDAG 21 MAJ 2020

7,3 procent av personerna som testats i Stockholm har antikroppar mot covid-19, visar de första resultaten från Folkhälsomyndighetens undersökning.

– Jag tycker det är tråkiga nyheter, säger matematikprofessorn Tom Britton.

De 1 104 prover som analyserats togs för tre veckor sedan och visar

att förekomsten av antikroppar är vanligast i Stockholm där förekomsten uppgår till 7,3 procent. Siffran för Skåne och Västra Götaland uppgår till 4,2 respektive 3,7 procent. Siffran 7,3 procent är betydligt lägre än Folkhälsomyndighetens beräkningar om att en fjärdedel av invånarna i region Stockholm skulle vara smittade eller ha varit smittade den 1 maj. Tom Britton, matematikprofessor vid Stockholms universitet, tycker att resultatet är förvånande lågt. – Det betyder antingen att de statistiska beräkningarna som

Folkhälsomyndigheten och jag själv gjort är ganska ordentligt fel. Det är möjligt, men i så fall förvånande att de skulle vara så fel. Eller så är det en större del som har varit smittade än som utvecklat antikroppar. Statsepidemiolog Anders Tegnell säger att man förväntat sig något högre andel som bar på antikroppar, men menar att studien passar väl in i tidigare uträkningar. Han kallar undersökningen en del av ett pussel. – Pusslet i stort visar nog att den prognosen som är gjord av oss och

Tom Britton och andra stämmer ganska bra. Kanske ligger vi något lägre än vi trott men inte mycket. Vi ligger nog runt 20 procent i Stockholm nu, säger han.

Proverna som analyserats är inhämtade från öppenvården, och kommer alltså från personer som testats till exempel på vårdcentraler.

Tom Britton menar att resultatet i antikroppstestet är ett tråkigt besked.

– Jag tycker det är tråkiga nyheter. Jag tror alla skulle vara mycket gladare om man såg att fler hade utvecklat antikroppar.

Om allt det här lidandet hade berott på många smittade hade det såklart varit bättre eftersom det då skulle betytt att vi inte hade så lång bit kvar, säger han.

Anders Tegnell förklarar resultatet bland annat med tidsförskjutningen som finns mellan att en person smittats och att denne bildar antikroppar.

– Man måste hela tiden komma ihåg att de mätvärden man tittar på ligger på väldigt olika delar av en tidslinje och just med de här antikroppstesterna mäter man någonting som hände två, tre veckor tidigare, säger han.

Han menar också att det inte är säkert om proverna kommer från personer som speglar befolkningen i stort.

Ju fler som har antikroppar desto långsammare går smittspridningen. Anders Tegnell säger att vi redan nu ser tecken på immunitet i samhället, eftersom antalet sjuka har gått ned den senaste tiden, utan att några hårdare restriktioner införts. Han kallar dock tanken på att flockimmunitet kan få viruset att försvinna för en myt.

– Det finns ingen anledning att tro att vi kan få en immunitet som

helt stoppar smittan.

Immuniteten kan hjälpa till att hålla ner spridningen så att sjukvården hinner med och att vi eventuellt kan släppa på vissa restriktioner. Men för att smittan ska försvinna måste immuniteten kombineras med vaccin.

Antikroppar var vanligast bland personer 20 och 64 år. Där var 6,7 procent av proverna positiva.

– Det är stor skillnad mellan olika åldersgrupper i samhället vilket är bra. Den stora gruppen över 65 och 70 har lyckats att isolera sig. Och barngruppen har mindre sjukdom än gruppen mellan 30

och 64, sade Anders Tegnell om skillnaderna.

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Onsdagens siffror från myndigheterna:

Ytterligare 88 personer har rapporterats avlidna i covid-19, den totala dödssiffran är nu 3 831.

1 886 personer har behövt intensivvård totalt. På onsdagen vårdades 372 intensivt för covid-19.

31 523 personer har testat positivt i Sverige, siffran innehåller allt fler grupper i samhället.

Dela

Därför har barn mindre risk att bli svårt sjuka

TORSDAG 21 MAJ 2020

**Det är något med barns
immunsystem som gör att de
har mindre risk att bli lika sjuka
i covid-19 som vuxna.**

**Det i sin tur leder sannolikt till
att barn inte smittar andra lika
lätt, enligt de svenska
epidemiologerna Anders
Tegnell och Jonas F
Ludvigsson.**

Den svenska strategin att hålla
grundskolorna öppna har
kritiserats på många håll.

Bakgrunden till den svenska
linjen är att barn sällan blir svårt
sjuka och att de heller inte är
drivande i smittspridningen.

Men stämmer det verkligen?

WHO skriver på sin hemsida att
barn har lika lätt att bli smittade
och att de "kan sprida infektionen
vidare".

Tysklands motsvarighet till
Anders Tegnell, virologen
Christian Drosten, ligger bakom
en så kallad preprintstudie som
brukar användas i argument för

att barn har lika mycket virus i kroppen och smittar lika mycket som vuxna. Men det är en studie som har ifrågasatts.

Samtidigt finns det andra studier som visar att barn smittar mindre, till exempel från Australiens folkhälsomyndighet som pekar på att barn inte smittar i lika stor utsträckning.

Det finns också en kinesisk studie som tyder på att barn är mindre smittsamma med en möjlig förklaring att de inte har lika mycket symtom, som hosta och nysningar, som sprider viruset.

Alltså den linje som ligger bakom det svenska beslutet att hålla grundskolorna öppna.

Den svenske statsepidemiologen Anders Tegnell har tillsammans med utländska forskare tidigare undersökt vad som händer om smitta kommer in på skolor och vad eventuella skolstängningar då har haft för effekt, framför allt vid influensautbrott i Asien.

Där har det visat sig vara effektivt att stänga skolor för att få stopp på influensaepidemier där barn är smittspridare.

I nuläget går det inte att säga något säkert om hur barns smittar

eftersom vi bara har haft det nya coronaviruset under några månaders tid.

– Men sannolikheten är hög att barn smittar väldigt litet. Det finns extremt få exempel där man har haft barn som smittar vuxna. Det finns isländska undersökningar där man har gjort väldigt noggranna genomgångar där man inte har hittat några fall av smitta från barn till vuxna, säger Anders Tegnell.

I Sverige och på flera andra håll har för- och grundskolorna hållits öppna. Men man har inte sett några utbrott av smitta på skolor

någonstans i världen, enligt Anders Tegnell.

– Vi har sett några fall på skolor. Men när man undersökt dem närmare så har det handlat om vuxna som spridit smitta mellan sig.

Jonas F Ludvigsson, som är barnläkare i Örebro och professor i medicinsk epidemiologi vid Karolinska institutet i Solna, drar samma slutsats.

Om barn hade varit lika smittsamma som vuxna så hade vi sett många fler utbrott på skolor där man vet att smittan har funnits, menar han.

– Säg att du fått in smittan på en skola i Hallsberg och att man då plötsligt hade fått 25 svårt sjuka barn. Då hade det varit uppenbart att barn är mycket smittsamma. Men något sådant verkar inte ha inträffat.

Men barn kan väl smitta andra, även om de själva inte har några allvarliga symtom?

Både Anders Tegnell och Jonas Ludvigsson menar att graden av symtom och smittbarhet är intimt förknippade. Det beror på att den som är allvarligt sjuk hostar mer och därför sprider virus i större

utsträckning än den som har milda symtom.

Det är en förklaring till att Socialstyrelsen är så tydlig med rekommendationen att även barn till föräldrar som ingår i riskgrupperna ska gå till skolan så länge barnen är symtomfria, eftersom risken är så liten att symtomfria barn smittar.

– Att barn som inte har några symtom inte ska gå i skolan är en orimlig situation, särskilt som vi kanske måste leva med den här situationen i ett eller två år, säger Jonas Ludvigsson.

Vad är det då som gör att barn inte blir sjuka av det nya corona-viruset? De kan ju bli rejält sjuka om de får luftburna infektioner som influensa och förkylning. Smittvägen för sars-cov-2 är densamma som för andra luftburna virus, droppsmitta. Det betyder att de blir smittade när någon nyser eller hostar mot dem, eller när de får virus på händerna och sedan pillar med fingrarna i ögon, näsa eller mun. Den starkaste hypotesen om varför de inte blir lika sjuka är att de har ett annorlunda immunsystem, något som gör att

det reagerar annorlunda när virus kommer in i näsa och svalg.

Det är reaktionen från immunförsvaret som gör att vi får symtom och känner oss sjuka.

– Det är inte virus som gör att du börjar hosta och får feber, det är ditt immunsystem som styr din regulator, din termostat, i kroppen. Så det mesta av de symtom som vi ser är relaterade till immunsystemets reaktion, och inte till själva virusets skadegörelse i kroppen, säger Anders Tegnell.

Barns lindrigare symtom beror alltså på att de utsätts för mindre

skadegörelse från det egna immunförsvaret.

– Det är den teori som ofta framförs, säger Anders Tegnell och han får medhåll av Jonas Ludvigsson.

– Vi är helt på det klara med att barn blir smittade och har viruset i sig. Den troliga förklaringen till att de reagerar med så milda symtom är att de har ett immunförsvar som reagerar mer effektivt eller rent av mindre på det nya coronaviruset, säger Jonas Ludvigsson.

Det finns också en receptor, ace-2-proteinet, som sitter på de

celler som viruset behöver koppla till för att kunna ta sig in och föröka sig inuti cellerna.

– Den receptorn uttrycks annorlunda eller finns i andra nivåer hos barn jämfört med vuxna. Det gör att man tror att coronaviruset kanske har svårare att komma in barns celler och föröka sig. Det brukar tas upp som en möjlig förklaring, säger Jonas Ludvigsson.

En annan teori går ut på att barn möter så många fler virussjukdomar som är nya för dem, till exempel på förskolan, att

de är mer tränade för att möta nya okända virus än vuxna.

– Tänk dig att du ska köra ett cykellopp, det är en ny idrottsgren för dig. Du är egentligen inte van att cykla men du springer maraton varje vecka. Då är du mer vältränad och har lättare att klara ett cykellopp än någon som sällan motionerar.

– På samma sätt kan det vara så att barns immunsystem är mer förberett att träffa på nya virus. Utöver det brukar det också nämnas att barn inte har de riskfaktorer som gör att vissa

vuxna riskerar att drabbas särskilt svårt av sars-cov-2-viruset.

Barn har inte högt blodtryck, de brukar inte heller ha extremt svår fetma eller typ 2-diabetes. Barn har sällan kroniska lungsjukdomar och de röker inte.

– Men det är en sanning med modifikation. Det finns barn som har den här typen av underliggande sjukdomar men som ändå inte blivit riktigt sjuka i covid 19, säger Jonas Ludvigsson. Vad ska man tänka på när man träffar barn?

– Då gäller samma sak som med vuxna, håll en fysisk distans, säger

Jonas Ludvigsson men tillägger att det inte handlar om symptomfria barn inom familjen. Om pandemin håller i sig i ett eller två år så behöver symptomfria barn och föräldrar ha fysisk kontakt med varandra, annars gör restriktionerna mer skada än nytta, menar han.

– Det är inte önskvärt att undvika fysiskt kontakt om både barn och vuxna i en familj är symptomfria. Barn behöver närhet för att må bra och utvecklas på ett bra sätt.

Peter Letmark

peter.letmark@dn.se

Öppna skolor tros inte ha påverkat dödstalen i covid-19

TORSDAG 21 MAJ 2020

Det finns inget som tyder på öppna för- och grundskolor har påverkat dödligheten i covid-19 i Sverige.

Det är en av slutsatserna i en översiktsartikel som publiceras i den vetenskapliga tidskriften Acta Paediatrica.

Det är forskare och bibliotekarier från Karolinska institutet i Solna som har gått igenom 700

publikationer och sedan valt ut 47 artiklar som de ansett vara mest relevanta när det kommer till smittspridningen av covid-19 och barn.

Hur säker kan man vara på att barn inte är drivande i covid 19-pandemin?

– Vissa slutsatser kan man vara säker på, som att barn inte driver den här pandemin, och att barns bidrag till att äldre i dag dör av covid-19 är väldigt litet, säger Jonas Ludvigsson.

Han är barnläkare i Örebro och professor i epidemiologi vid Karolinska institutet. Han är

också författaren till artikeln som publicerades i Acta Paediatrica på onsdagen.

– Vi kan inte se att öppna förskolor och skolor skulle öka dödligheten i covid-19 i Sverige eller någonstans i världen, säger ha,

Att barn inte driver pandemin kan delvis bero på att de inte får träffa sina mor- och farföräldrar, menar Jonas Ludvigsson.

– Jag tycker inte heller att en känslig gammal människa ska träffa sitt barnbarn. För även om barn har låg smittsamhet så kan de smitta, och äldre har en hög

dödlighet om de blir smittade, säger han.

Slutsatsen att barn inte är särskilt smittsamma beror bland annat på att deras virusnivåer sannolikt är lägre.

– Det gör att de nog sprider färre viruspartiklar till andra eftersom risken att bli sjuk står i proportion till den virusmängd man utsätts för, enligt Jonas Ludvigsson.

Det andra argumentet för att barn inte är drivande i pandemin kommer från att de har färre symtom när de väl blir sjuka.

– Det vet man sedan tidigare, och även flera färska studier tyder på

att den som har mycket symtom sprider smittan mer än den som har färre symtom.

Det beror delvis på att smittan överförs via droppsmitta, eller har virus på fingrarna och sedan pillar sig i näsan eller ögonen.

– Barn har färre symtom, som hosta och nysningar, och överför då troligen mindre smitta.

Sedan har vi det faktum att barn bara utgör en liten del av alla som är sjuka. Det är ytterligare ett skäl till att de inte driver pandemin, enligt Jonas Ludvigsson.

I översiktsartikeln tar forskarna upp några av alla de fallrapporter

som finns i världen där man har tittat närmare på hur många som har smittats av att träffa barn med symtom.

– Det är väldigt få människor som med säkerhet kan sägas ha blivit smittade av barn, säger Jonas Ludvigsson och ger några exempel.

Till exempel en nioårig pojke som ska ha haft kontakt med 112 andra personer under tiden han var sjuk och hade symtom. Ingen av dem ska ha fått smittan.

Hur nära han hade kontakt med de andra framgår inte av studien.

– Det enda vi vet är att de har kvalat in som ”kontakt”, så man kanske kan utgå från att de inte har varit på alltför långt avstånd. Jonas Ludvigsson nämner också en preliminär studie från Australien med nio elever och nio i personalen som hade covid-19 på en gymnasieskola. De hade kontakt med 735 elever and 128 personer i personalen. Av dessa kontakter var det bara två barn, men ingen ytterligare person i personalen, som ska ha blivit smittade med covid-19 vid kontakten med dessa sammanlagt 18 personer varav nio var barn.

I många länder har samhället stängt skolor och förskolor och infört samma åtgärder för gamla, vuxna och barn för att minska smittspridningen. Enligt Jonas Ludvigsson finns det inget som tyder på att skol- och förskolestängningarna har minskat dödstalen i något land. Det händer att utländska journalister ringer honom för att informera sig om de svenska skolstängningarna.

– Då brukar jag säga att vi i Sverige har haft omkring 900 000 barn som har gått i grundskolan under den här pandemin, och att

det inte har poppat upp några stora utbrott på svenska skolor trots att de varit öppna.

Peter Letmark

peter.letmark@dn.se

Fakta. Översiktsartikel om barns smittbarhet

På onsdagen publicerades en översiktsartikel i den vetenskapliga tidskriften Acta Paediatrica om barns smittbarhet i covid-19.

Forskare från Karolinska institutet har gått igenom 700 publikationer

och valt ut 47 artiklar som de ansett vara mest relevanta. Sedan har de gjort en översikt av forskningsläget med utgångspunkt i dessa artiklar.

40 av artiklarna har granskats av oberoende vetenskapsredaktörer och som ibland krävt förbättringar eller ändringar för att slutsatserna ska vara mer hållbara vetenskapligt. Sju av artiklarna var så kallade preprintartiklar som inte genomgått samma oberoende granskning.

Dela

Remdesivir godkänns som läkemedel mot covid-19

TORSDAG 21 MAJ 2020

Inom ett par dagar kommer Europeiska läkemedelsverket godkänna Remdesivir för covid-19-behandling. 60 svårt sjuka svenska patienter ingår i en av studierna på 6 000 patienter i världen som ligger bakom. Frågan är om den förväntade kostnaden kommer att uppväga nyttan.

Anders Sönnernborg, professor i klinisk virologi vid Karolinska

institutet, bekräftar nu att EMA kommer att godkänna Remdesivir som läkemedel vid behandling av covid-19 vilken dag som helst.

Beslutet är inte officiellt än.

Läkemedlet är redan godkänt av den amerikanska livsmedels- och läkemedelsmyndigheten FDA.

– Vi kan förvänta oss att hela världen kommer att vilja ha tag i läkemedlet som fort det godkänts, vilket leder till en rad olika problem och etiska frågeställningar, säger Anders Sönnernborg.

Dels kommer det sannolikt uppstå problem med att få tag i

läkemedlet, dels uppstår frågan vilka patienter som ska få det.

– De data som finns talar emot att läkemedlet har effekt på de som är allra svårast sjuka, så det kommer att bli komplicerade

överväganden, säger Anders

Sönnernborg som även är

ordförande för Svenska

Läkaresällskapets referensgrupp

för antiviral terapi, RAV, en

oberoende organisation där man

för närvarande arbetar med att ta

fram behandlingsriktlinjer för

covid-19.

De riktlinjer som sätts på pränt får i stort sett alltid stort

genomslag i den behandling som sedan ges.

Det amerikanska läkemedelsbolaget Gilead Sciences, som har patent på Remdesivir, kommer så fort läkemedlet godkänts att inleda prisförhandlingar. De kommer att vara måna om att det blir en homogen prissättning över världen, i syfte att undvika parallellimport. I dagsläget går det bara att spekulera om prislappen:

– Vi talar sannolikt om femsiffriga belopp per behandling, vilket

leder till frågan när det är värt det, säger Anders Sönnernborg.

I den svenska delen av studien har 60 patienter, var av knappt hälften i Stockholm, fått läkemedlet intravenöst en gång om dagen, i fem eller tio dagar.

Studien är godkänd av Etikprövningsnämnden och Läkemedelsverket. Trots den snabba handläggningen har inte säkerhetskraven sänkts, enligt Anders Sönnernborg.

Syftet har varit att jämföra behandlingstiderna; om fem dagars behandling ger samma effekt kan dubbelt så många få

läkemedlet. Rapporten kommer att presenteras tidigast i juni, tror Anders Sönnernborg.

Studier i USA, Italien och några länder i Asien har redan visat på ”viss klinisk positiv effekt” vid användning. Men Sönnernborg påpekar att covid-19 en sjukdom med många olika typer av svårighetsgrader och därför mycket komplex.

– Självklart är det positivt för den enskilde patienten om vårdtiden kan kortas med i snitt fem dagar. Men det enda vi vet i nuläget är egentligen att de flesta ändå tillfrisknar och att det finns en

risk för biverkningar på lever och njurar så måste vi rent krasst ställa oss frågan om den enskilda patientens eventuella vinst står i proportion till kostnaden.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

Fakta. Remdesivir

Remdesivir är ett läkemedel som hämmar nybildning av virus inne i den infekterade cellen. Den blir en falsk byggsten i det virus som ska bli nytt, det gör att ett nytt intakt virus inte kan bildas och inga nya celler kan då infekteras.

Remdesivir har utvecklats av det amerikanska läkemedelsföretaget Gilead Sciences och var ursprungligen framtaget för behandling av ebola.

Konkurrensverket utreder MSB:s stoppade "corona-app"

TORSDAG 21 MAJ 2020

Konkurrensverket startar en utredning om Myndigheten för samhällskydd och beredskaps stoppade "corona-app".

Konkurrensverket ska undersöka om MSB gjorde rätt när de tecknade ett avtal om appen utan ett riktigt upphandlingsförfarande.

I skrivelsen från Konkurrensverket framgår det att de påbörjat en utredning om MSB:s avtal med Platform24 Healthcare AB om att utveckla en digital tjänst för kartläggning av smittspridning. Det konkurrensverket specifikt ska utreda är om MSB gjort rätt när de ingått avtalet utan att ha gjort ett riktigt upphandlingsförfarande. Det var tidningen Arbetaren som först kunde avslöja att MSB gjort en direktupphandling med Platform24 med hänvisning till att situationen var särskilt

brådskande på grund av coronapandemin. I den aktuella skrivelsen ber Konkurrensverket MSB att bland annat att redogöra för hur upphandlingen gått till, hur mycket avtalet är värt, om någon leverantör begärt överprövning av upphandlingen eller avtalet och varför man ansett att undantaget för synnerlig brådska var tillämpligt. MSB ska svara Konkurrensverket senast 9 juni. ”Vi välkomnar en granskning och tillhandahåller all information. Det går att göra undantag från LoU och vi ser det som viktigt att

pröva om undantag för skyndsamhet i kris kan göras. I dagsläget har vi inget mer att tillägga. När vi har något nytt att berätta kommer vi att kommunicera det”, skriver MSB i en kommentar till DN.

Utvecklingen av det digitala verktyget, vars lansering stoppades av Folkhälsomyndigheten i slutet av april, har varit präglad av flera problem. SVT kunde den 8 maj rapportera om att man under utvecklingsfasen mött kritik från bland annat forskare och länsstyrelserna om eventuella

frågetecken kring hur data skulle hanteras och varför data skulle lagras på Amazons servrar i USA. DN kunde den 14 maj visa på sprickor i samarbetet mellan MSB och Folkhälsomyndigheten.

– Vi har den viktigaste krisen kanske på hundra år. Då tycker jag att det är bekymmersamt att vi inte fått ihop det, sa MSB:s generaldirektör Dan Eliasson då till DN.

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Fakta. Den digitala tjänsten

I samarbete med Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen har MSB utvecklat en digital tjänst – en sajt och en app – som skulle användas för att samla in data från befolkningen och bidra till den nationella smittspårningen.

Tjänsten skulle lanseras med en stor kampanj med massutskick av sms, och sades ursprungligen kunna vara på plats redan i början av april. Men arbetet har skjutits

upp flera gånger och SvD och SVT har rapporterat om meningsskiljaktigheter kring hur verktyget skulle utformas och lanseras.

Den 27 april sattes arbetet på paus och det finns inget beslut om det kommer att återupptas.

Skåne öppnar för provtagning via 1177

TORSDAG 21 MAJ 2020

Den som misstänker covid-19 ska kunna kontakta 1177 via vårdguidens e-tjänst och beställa en provtagning till sitt hem eller sin vårdcentral.

Så ser Region Skånes plan ut för att utöka antalet personer som testas för viruset.

– Samtidigt måste provtagningen göras ansvarsfullt, säger Eva Melander, smittskyddsläkare i Region Skåne.

Förra veckan ökade antalet provtagna bland personal inom äldreomsorgen i Skåne. Nu öppnar regionen för att testa fler privatpersoner för covid-19 – även de som inte behövt söka vård för sina symtom.

Det kan bli aktuellt att personer med symtom ska kunna kontakta 1177 via vårdguidens e-tjänst och beställa ett test för viruset till sitt hem eller sin vårdcentral.

– Det möjliggör en kraftigt ökad provtagningskapacitet i vårt system. Men vi måste provta där det gör skillnad, det måste ge ett mervärde och det får vi ta ansvar

för, säger Eva Melander vid en pressträff på onsdagen.

Folkhälsomyndigheten har tidigare tagit initiativ till en liknande strategi, där vissa regioner i landet har kunnat beställa provtagningar till vård- och omsorgspersonal genom 1177. Om och när Region Skåne ska kunna erbjuda samma möjlighet till allmänheten är ännu inte bestämt, men systemet är under uppbyggnad och regionen vill vara ”så snabbfotad som möjligt”, enligt Eva Melander.

– Vi ser en vinst med 1177 för att man breddar och säkrar

provtagningar långsiktigt, säger hon.

Skåne har den senaste tiden haft ungefär 20 nya fall av covid-19 varje dag – ett stabilt läge jämfört med många andra delar av Sverige, menar Eva Melander.

Men regiondirektör Alf Jönsson höjer ett varningens finger inför den långhelg som stundar.

– Vi får inte slappna av, vi får inte tappa den fina stabilitet som vi byggt upp i Skåne. Allt kan raseras om vi tappar tålamodet, om vi tröttnar. Faran är inte över, säger han på pressträffen.

Enligt tisdagens siffror har Skåne haft nära 1 300 konstaterade fall av covid-19. Totalt har 138 personer som konstaterats smittade med viruset avlidit i regionen, och 82 personer vårdas på sjukhus, varav 18 får intensivvård.

TT

Hon tog paus från riksdagen för att hoppa in på gamla jobbet som läkare

TORSDAG 21 MAJ 2020

Coronakrisen har tvingat bort den moderata riksdagsledamoten Marie-Louise Hänel Sandström från platsen i plenisalen i Stockholm. Då har hon letat sig "hem" till sina gamla patienter. Gråbo.

– Jag ringde talmannen och frågade om jag kunde få hoppa in

som läkare. Han sa ”okej, det är en mycket bra idé, men glöm inte att du är riksdagsledamot i första hand”.

Hennes namnskylt på dörren till mottagningsrummet är bortbytt och på tavlan med foton på alla medarbetare i receptionen syns inte längre hennes bild.

Men sedan en dryg månad är Marie-Louise Hänel Sandström, specialist i allmänmedicin som distriktsläkare numera kallas, ändå tillbaka hos Närhälsan i Gråbo, ett litet samhälle nordost om Lerum invid sjön Mjörn, Västergötlands näst största.

Men riktigt sig likt är det ändå inte. På grund av smittorisken är drop in-mottagningen borttagen, provtagning på äldre får ske i hemmen och vid infektionsmottagningen – med ingång via ambulansintaget – tar personalen emot i skyddskläder. – Nu möter jag jättemånga sjukskrivna via datorn, via närhälsans app. Mest yngre och medelålders, berättar Marie-Louise Hänel Sandström. Den här förmiddagen när DN träffar henne, har hon fått många coronafrågor. Som när små symtom ”kan” vara Corona.

– Folk blir frustrerade, de får inte jobba och känner att de knappt får nysa nu. En hel del vill ha rådgivning och förlänga sjukskrivningar och ringer på den 22:a dagen och då är det min uppgift att bedöma allmäntillståndet.

På sitt bord har hon en lista med alla invånare i området som är över 70 år. Alla ska kontaktas på telefon.

– En del av de äldre som jag möter tror inte att de får gå ut. Då säger jag ni ska gå ut, men *håll avstånd! Prata med era vänner och håll kontakten! Ni måste det!*

”Oj! Får jag det?”, svarar de och blir glada. Folk här tar direktiven på stort allvar. En hel del tackar nej till hemtjänst bara för att minska risken att smittas.

Från 2007 och elva år framåt hade hon sina arbetsdagar här i Gråbo, bland sina patienter. Men sedan 18 september 2018 är hon tjänstledig – för att vara riksdagsledamot för Moderaterna. Efter 16 mars i år då partiernas gruppledare meddelade att de 349 riksdagsledamöterna inte skulle sammanträda på vanligt vis under pandemin, utan att 55 av dem löpande skulle väljas ut att delta i

kammaren, tillhörde Marie-Louise Hänel Sandström dem som hade att verka hemifrån – eftersom alla i formell mening alltjämt är i riksdagens tjänst. – Då ringde jag talmannen och min gruppledare Tobias Billström och frågade om jag kunde få hoppa in som läkare, och det gick alltså för sig. Nu har jag inte varit i Stockholm sedan i slutet av mars. Det är tur jag har vänner där som kan vattna blommor och slänga mat ur kylan, säger hon, en av riksdagens tre ledamöter som har läkarleg.

De andra två är Liberalernas Barbro Westerholm och Centerpartiets Anders W Jonsson. Som 86-åring tillhör Westerholm riskgruppen och har berättat i DN att hon nu i coronatider håller sig i karantän på ön Landsort. Anders W Jonsson är sedan 2006 tjänstledig från jobbet som överläkare på barnkliniken i Gävle och vikarierar sedan i december som partiledare under Annie Lööfs föräldraledighet. Han brukar som riksdagsledamot gå in som läkare en helg i månaden och enligt hans stab har han tagit ett

extrapass nu under coronakrisen och är redo att ta fler.

Men här och nu är Marie-Louise Hänel Sandström ensam riksdagsledamot som gått in i ”coronatjänst” i sjukvården som läkare.

– Jag tycker jag har de två bästa jobb som man kan ha. I längden går det förstås inte att hålla på så här, men vi har faktiskt lika många utskottsmöten som normalt, jag deltar via Skype. Däremot gör jag inte de verksamhetsbesök vi annars har på måndagar och fredagar, säger hon, ordinarie ledamot i

utbildningsutskottet och suppleant i tre andra.

Ja, riksdagsledamot *och* läkare – hur ser Marie-Louise Hänel Sandström egentligen på Sveriges strategi i coronakampen?

– Jag är rätt stolt över Sveriges väg. Det är klart att den ska utvärderas, men jag tycker inte att vi ska låsa in alla. Vi har en bra strategi. Det är bra att skolorna inte är stängda. Jag kan för övrigt tycka att även treorna i gymnasiet skulle få gå klart resten av terminen på skolorna... men där är jag väl också part i målet eftersom min son går ut nu.

Påskyndat av coronapandemin och diskussionen om hur ett samhälle bäst kan förbereda sig har Marie-Louise Hänel Sandström bestämt sig för att starta ett "virusnätverk" i riksdagen.

– Vi vill bjuda in vi virologer och andra experter. Vi vet att smittorna kommer och försvinner och kommer tillbaka. Just när det gäller covid-19 verkar det vara lätt att bli smittad och det här återkommer. Därför behöver vi höja kunskapsnivån.

Har du testat dig själv?

– Nej.

Skulle du vilja?

– Om jag får symtom, ja. Vi har tester här på vårdcentralen men de får bara användas utifrån Västra Götalandsregionens direktiv.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

Fakta. Riksdagen under pandemin

Riksdagen och Riksdagsförvaltningen har genomfört flera åtgärder med anledning av corona, bland annat städas lokalerna oftare och de tjänstemän och politiker som kan har ombetts att arbeta hemifrån. Hittills har bland annat följande beslutats:

Gruppledarna har kommit överens om att bara 55 ledamöter ska vara på plats vid omröstning i kammaren, men alla ledamöter är

fortsatt i tjänst. Inför varje omröstning bestämmer partierna vilka ledamöter som ska vara på plats och rösta. Det är alltså inte samma 55 ledamöter som deltar i varje omröstning.

Utskotten och EU-nämnden arbetar vidare men med möjlighet för många ledamöter att ansluta digitalt till mötena. Partierna kan nominera ett valfritt antal ledamöter till extrasuppleanter i ett valfritt antal utskott samt EU-nämnden för att säkra bemanningen.

Sedan den 16 april är det fri sittning i kammaren vid voteringar.

Med fri sittning kan ledamöterna sitta var som helst och därmed längre ifrån varandra.

Riksdagen.se

Kyrkan tar nya grepp under coronapandemin

TORSDAG 21 MAJ 2020

Den smittsäkra drive-in-gudstjänsten i Västerlövsta pastoratet i Heby blev en succé. Ett dussintal bilar tvingades vända och kyrkoherde Katarina Björklund fick hålla två predikningar.

– Det här är ett försök att kunna träffas, fast med isolering, säger hon.

Det är en halvtimme kvar till gudstjänsten men ljudsystemet ger inte ett ljud ifrån sig. Hur

mycket det än skruvas på förstärkare och knäpps på kontakter är hembygdsföreningens mickar stumma. Diakonen Christina Teinler blir en räddande ängel när hon löser problemet – genom att stoppa in strömsladden i församlingshemmets kontakt. Det är dags för den första drive-in-gudstjänsten i Västerlövsta pastoratets historia. Administratör Elin Johanssons idé om att hålla en smittsäker utomhusgudstjänst har blivit verklighet och snart kommer bilarna att rulla in på

parkeringsplatsen nedanför kyrkan. Kyrkoherde Katarina Björklund välkomnar det nya sättet att nå ut, trots coronapandemins begränsningar. – Kyrkan är så mycket gemenskap för människor. Det här är ett försök att kunna träffas, fast med isolering. Vi måste vara rädda om varandra, försöka hitta någonting roligt och positivt att göra tillsammans. På ett säkert sätt. När krucifix, blommor och det provisoriska altaret står prydligt uppställda på den lånade lastbilens flak samlar Katarina Björklund personalen för att prata

ihop sig och njuta av nybakad sockerkaka, konsekvensen av en inställd påsklunch.

Christina Teinler skär upp och serverar.

– När coronan tvingade oss att ställa in lunchen stod vi där med 60 ägg och det var bara att börja baka. Det blev sex sockerkakor, en plåt kladdkakor, tre plåtar muffins. Och en tårta.

Den vita kyrkan med anor från 1200-talet tronar på en höjd ovanför parkeringsplatsen. På uppfarten till kyrkan står 26-åriga shetlandsponnyn Thelma och trampar utanför sin dragkärra

med Lily, en vitklädd 4-åring på ryggen. Påsken till ära är Thelma förklädd till åsna med hjälp av långa bruna tygöron som Elin Johansson satt dit. Fyraåriga dottern Lily är Jesus. Klädd i en fotsid skrud ska hon snart rida nerför slänten till den församlade församlingen. När snart inte är snart nog vilar hon sig en smula på Thelmas varma rygg. En förbipasserande kvinna stannar till. Elin frågar om hon kommer till drive-in-gudstjänsten.

– Nej, jag har inget körkort. Parkeringsplatsen rymmer ett hundratal fordon men trots att

deltagarna kommer att sitta långt ifrån varandra, inuti sina bilar, framhärdar polisen i att det maximalt får vara femtio deltagare. Till en normal gudstjänst är det vanligtvis färre än så och om man ska tro vaktmästare Lars-Göran Sjöling, som har lovat att äta upp sin hatt om det kommer fler än 100 personer, kommer det inte att bli något problem. Katarina Björklund ”ber om lagom många”, samtidigt som hon vill att så många som möjligt ska komma. Organisten Margarita Långberg

sätter skämtsamt ett frågande finger på det ovanliga dilemmaet.
– Maximalt 50 personer? Räknas åsnan och Jesus?
– Nej, de är bara tillfälliga besökare.
En kvart innan det är dags står drygt 20 bilar uppradade på parkeringsplatsen. Ett dussintal har tvingats vända och man kommer att hålla två gudstjänster. Vaktmästare Lars-Görans skepsis ser ut att leda till en svårsmält måltid.
Katarina Björklund är född i Göteborg men kallar Lidköping hemma. Det är där släkten finns.

Själv bor hon sedan 17 år i Vittinge, några minuter bort med bil, Hon är ny som kyrkoherde för de 3 273 själar som pastoratet omfattar och trivs med sitt arbete. Hon känner att det är extra viktigt under coronapandemin. På givet klockslag kliver hon med hjälp av en aluminiumstege upp på flaket. Under en kylslagen och grå vårhimmel börjar hon med påskens tema för att mot slutet landa här och nu.

Jesus på sin åsna, döden på korset. Återuppståndelsen. Allas rätt att leva i säkerhet och trygghet. Att Sverige är ett

sekulariserat land där Gud får inte plats i kalendern. Att vår tid upptas av så mycket annat, så många måsten. Gudstjänstens slutord är högaktuella.

– Be för alla sjuka, alla ensamma och personalen på sjukhuset som jobbar dygnet runt. Be för våra barn och ungdomar som är ängsliga och rädda. Be att pandemins framfart ska stoppas. Be att vi tillsammans kan bekämpa det.

Paul Hansen

paul.hansen@dn.se

Man dog hos polisen – fallet prövas av Europadomstolen

TORSDAG 21 MAJ 2020

En 32-åring dog i polisens arrest i Örebro för drygt tre år sedan. Mannens bror stämde Sverige vid Europadomstolen, som nu tar upp fallet för prövning.

”Såvitt regeringen känner till har Europadomstolen inte tidigare prövat ett klagomål mot Sverige som rör en person som har avlidit

i polisens arrest”, skriver UD:s presstjänst.

– Familjen vill ha upprättelse eftersom polisen begick ett antal fel, säger advokat Mark Safaryan, som företräder den avlidnes bror. Den 6 februari 2017 greps mannen tillsammans med två andra män av polis. De var misstänkta för stöld eller snatteri i en matbutik.

– I samband med gripandet kollapsade mannen och han visade tydliga tecken på ohälsa, säger Mark Safaryan.

– Vi menar att polisen borde ha misstänkt att den här personen

inte mådde så bra och ha gjort en bedömning av hans hälsostatus innan han sattes i arrest.

Klockan 22.23 hittades mannen medvetslös i cellen. Livräddning påbörjades och ambulans tillkallades, men läkare

konstaterade att 32-åringen var död. Den avlidne mannen obducerades och

obduktionsrapporten visade att han hade haft en hjärnblödning.

– Obduktionsrapporten var minst sagt bristfällig. Han har en hjärnblödning, men ingen dödsorsak har kunnat fastställas, ändå tyckte obducenten att han

kunde begravas, säger Mark Safaryan.

Han är kritisk till den utredning som åklagaren för särskilda utredningar gjorde, utan att alla vittnen hade hörts. Utredningen lades ner, utan att polisen klandrades.

Polisens agerande anmäldes även till Justitiekanslern, som lade ner anmälan.

– Då gick jag till Europadomstolen. Jag hävdar att rätten till en rättvis prövning åsidosatts och att Europakonventionens artikel 2

om rätten till liv har kränkts,
säger Mark Safaryan.

TT

Här övar USA- bombplan angrepp i Sverige

TORSDAG 21 MAJ 2020

**Tunga amerikanska
bombflygplan lyfte från USA
och understödde på onsdagen
Försvarmakten i en simulerad
attack mot mål på marken. Den
offensiva övningen är den
första i sitt slag i Sverige och
enligt försvarsminister Peter
Hultqvist en säkerhetspolitisk
signal till omvärlden.**

– Vi har samövat med
amerikanskt bombflyg tidigare,

det nya är att vi gör det över svenskt territorium, säger flygvapenchefen generalmajor Carl-Johan Edström till DN. I övningen samverkade Sveriges och USA:s flygvapen för att understödja svensk trupp på marken. Den inleddes med att två strategiska bombplan, B1-B Lancer, startade från sin hemmabas i Syd-Dakota i norra USA. På onsdagsmorgonen möttes de över den svenska västkusten av fyra Gripen-plan. De svenska stridsflygarna skyddade bombplanen mot en spelad fiende som bestod av två

andra Gripenplan som skulle stoppa amerikanerna. I detta skede leddes planen av svenska flygstridsledare. Därefter tog svensk personal på marken över och ledde bombplanen in mot ett målområde i nordöstra Vänern. Amerikanerna gav direkt flygunderstöd till truppen genom att göra simulerade fällningar av sina vapen på målet. – Vi övade ett offensivt luftförsvarsuppdrag. Luftrummet kan försvaras på många olika sätt: defensivt och hantera inkommande hot som jakt-

bombflyg, robotar och missiler. Men försvaret kan också vara offensivt: att slå ut fiendens infrastruktur, sambands- och ledningscentraler. Det kan också vara ett sätt att stödja andra försvarsgrenar, förklarar Carl-Johan Edström.

Efter det simulerade angreppet tankades alla de svenska planen i luften från ett medföljande amerikanskt tankflygplan, ett KC-135 Stratotanker från Mildenhall i Storbritannien. Slutligen återvände de svenska stridspiloterna till flygflottiljen F 7

i Såtenäs och amerikanerna till sina hemmabaser.

– Vi bygger upp vår nationella försvarsförmåga, även tillsammans med andra länder. Övningen är ett naturligt steg på vägen att stärka oss själva och öka vår förmåga att genomföra luftoperationer tillsammans med andra. USA och Finland är våra viktigaste samarbetspartners, säger Carl-Johan Edström.

Försvarsminister Peter Hultqvist (S) understryker att övningen är bra och att den förutom att öka flygvapnets kapacitet har ett budskap till omvärlden.

– Detta är naturligtvis en säkerhetspolitisk signal som vi anser bidrar till stabiliteten i vårt närområde, säger försvarsminister Peter Hultqvist till DN.

Övningen sker i linje med de överenskommelser som Hultqvist från 2016 slutit med USA:s försvarsministrar Ashton Carter (president Barack Obamas regering) och James Mattis samt Mark Esper (under Donald Trump).

Det finns kritiker som tycker det är fel att öva med USA?

– Ja. Men vi har inte den uppfattningen. Därför vi ser den transatlantiska länken som oerhört viktig, inte bara för Europa som helhet utan för Skandinavien och vårt land. Vi har också en tri-lateral överenskommelse USA-Sverige-Finland. Det finns i riksdagen ett brett stöd för samarbetet, svarar Peter Hultqvist.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se

Fakta. Rockwell B1-B Lancer

Strategiskt bombflygplan baserat i USA som med lufttankning kan nå varje mål på jordklotet. Byggt för kärnvapen, men efter Start-avtalet 1995 bär planet konventionella vapen. Har satts in i krig i bland annat Afghanistan, Irak, Libyen och Syrien.

Längd 44,5 m, vingspann 24-42 meter (vingarna utfällda vid start och landning), vikt 86 ton. Fyra motorer, maxfart över ljudhastighet, Mach 1,2.

Maximal startvikt 216 ton, vapenlast 75 ton (varav 34 ton i flygkroppen och 23 ton utanpå). Besättning: 4 personer (befälhavare, styrman, två vapenofficerare).

Polis sköt in i omklädningsrum för damer

TORSDAG 21 MAJ 2020

En polisman i Lund får löneavdrag efter att av misstag ha avlossat ett skott in i damernas omklädningsrum när han övade inför ett skjutprov, rapporterar Sydsvenskan.

Händelsen inträffade i början av maj då mannen befann sig i herrarnas omklädningsrum, på andra sidan väggen. Där tränade han framför spegeln på att dra

vapnet ur hölstret och sedan avfyra. Innan mannen började öva hade han försäkrat sig om att pistolen var tömd på ammunition. Olyckan inträffade efter att mannen laddat om pistolen och var på väg att lämna rummet. Han bestämde sig då för att öva mer men hade glömt bort att vapnet var laddat. Ett skott gick av och kulan gick igenom både spegeln och väggen och fortsatte in i damernas omklädningsrum. Ingen skadades dock. Polisregionen har skickat ärendet till personalansvarsnämnden med rekommendation att ge mannen

ett mindre löneavdrag som
disciplinåtgärd efter händelsen.
TT

Mammans missbruk pågick innan flickan flyttade hem

TORSDAG 21 MAJ 2020

**Redan innan den treåriga
flickan lämnade familjehemmet
och flyttade till sina biologiska
föräldrar pågick mammans
missbruk.**

**Den rättskemiska
undersökningen visar att
mamman hade flera
narkotikaklassade preparat i
kroppen.**

När tvångsvården av den treåriga
flickan, kallad Lilla hjärtat.

prövades i kammarrätten hösten 2018 framförde socialnämnden misstankar om missbruk i familjen. Nämnden poängterade också att föräldrarna vägrade drogtestar och att socialtjänsten hade mycket liten insyn i familjen. Men kammarrätten bedömde att det inte fanns en ”påtaglig risk” för flickan att lämna familjehemmet och flytta till de biologiska föräldrarna. Deras situation hade förbättrats jämfört med när flickan omhändertogs. I fredags åtalades Lilla hjärtats mamma för mord, synnerligen grov misshandel i två fall och

brott mot griftefriden. Hon nekar till brott.

Enligt åklagaren har mamman, tillsammans och i samförstånd med pappan, gett både treåringen och hennes yngre bror flera narkotikaklassade preparat. Hårprover visar, enligt åtalet, spår av preparaten flera månader tillbaka i tiden.

Den rättskemiska undersökningen visar att mammans eget missbruk pågått under lång tid.

Enligt hårprover som analyserats av Rättsmedicinalverket har hon använt flera olika

narkotikaklassade preparat, uppemot ett år tillbaka i tiden. Det handlar bland annat om fentanyl, ett narkotikaklassat preparat som normalt sett används för smärtlindring inom sjukvården. I proverna syns också användning av tramadol och oxikodon – narkotikaklassade preparat som liknar morfin och heroin. Analyserna visar också på spår av flera bensodiazepiner, lugnande preparat. Proverna togs den 10 februari i år. Det betyder att missbruket pågick under perioden då Lilla hjärtat slussades hem från

familjehemmet till de biologiska föräldrarna.

Den rättskemiska undersökningen visar också att mamman använt amfetamin under Lilla hjärtats sista månader i livet.

Helena Borin, enhetschef på socialtjänsten i Norrköping, säger att uppgifterna om mammans missbruk tyvärr inte förvånar.

– Vi var mycket osäkra på deras drogfrihet och var tydliga i rätten med att de vägrat lämnat drogtestar och att det var ett av flera skäl till att vården med stöd av lvu (Lag med särskilda

bestämmelser om vård av unga) skulle stå fast, säger hon.

DN söker mammans försvarare, advokat Per Oehme, som företrädde mamman även under ltv-förhandlingarna i förvaltningsrätten och kammarrätten.

Åklagare Anna Lander har avböjt att kommentera uppgifterna.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Bakgrund.

DN-granskningen "Hon fick inte fylla fyra" berättade om flickan som placerades i familjehem

redan som bebis. Socialtjänstens handläggare kallade henne Lilla hjärtat.

När hon var 2,5 år beslutades att hon skulle flytta till sina biologiska föräldrar, trots uppgifter om att de led av psykisk ohälsa och missbruk.

I slutet av januari i år, hittades flickan död i föräldrarnas lägenhet.

Den 17 februari hittades pappan död i häktet. I fredags väckte åklagaren åtal mot mamman.

Dödsolycka – man rammades av måltavla

TORSDAG 21 MAJ 2020

En man i 80-årsåldern avled sedan han kommit i vägen för en tung, rörlig måltavla på Hökensås Jaktvårdsförenings älgskyttebana, söder om Tidaholm. En polisanmälan har upprättats, rubricerad som vållande till annans död.

TT

Utomhusaktiviteter är ju generellt sett bättre, på så vis är strandlivet ganska bra, jämfört med inomhusaktiviteter.

TORSDAG 21 MAJ 2020

Maria Löfgren som är smittskyddsläkare i Halland rekommenderar två meter mellan badhanddukarna på stranden. Region Halland tänker vidareutveckla en app som heter

”A day in Halland” där badsugna ska kunna se var det finns mycket folk och vilka tider det brukar vara trångt på vissa platser, rapporterar Sveriges Radio.

Försvunnen 22-åring hittad död

TORSDAG 21 MAJ 2020

De skelettdelar som i slutet av april hittades utanför Ljungby i Småland var kvarlevor efter en 22-årig man som anmälades försvunnen från trakten 2004. Sedan två privatpersoner hittat kvarlevorna inleddes en förundersökning om mord – men efter genomförd utredning finns inga misstankar om brott, skriver polisen i ett pressmeddelande.TT

Skallade man så att han dog

TORSDAG 21 MAJ 2020

Två män kom i dispyt på en fest på Tjörn i november förra året. En av dem, en 26-åring, skallade den andre mannen i ansiktet så illa att han föll och slog bakhuvudet i marken. Han avled senare av skadorna han ådrog sig.

Nu döms den 26-årige mannen av Uddevalla tingsrätt till ett år och tre månaders fängelse för vållande till annans död och misshandel, skriver Göteborgs-Posten.

Mannen har erkänt sig skyldig till grov misshandel.

TT

Man åtalas för grovt barnporrbrott

TORSDAG 21 MAJ 2020

En man i Blekinge åtalas för innehav av mer än 22 timmar film med barnpornografiskt innehåll. Enligt åtalet har han också haft mer än 700 bilder, rapporterar lokala medier. Mannen, som är i 30-årsåldern, åtalas för grovt brott.

TT

Fastställd dom mot Elin Ersson

TORSDAG 21 MAJ 2020

Aktivisten Elin Ersson fälls även i hovrätten för brott mot luftfartslagen. Hon döms för att ha hindrat ett flygplan på Landvetter från att lyfta, i ett försök att stoppa en utvisning till Afghanistan sommaren 2018. Ersson hade överklagat för att bli frikänd eller få sänkt straff, medan åklagaren ville se straffet skärpt.

Hovrätten för västra Sverige fastställer dock nu domen från Göteborgs tingsrätt, vilket innebär att Elin Ersson döms till 60 dagsböter (totalt 4 200 kronor).

TT

85-åring misstänks för mord

TORSDAG 21 MAJ 2020

En man i 85-årsåldern har anhållits misstänkt för att ha mördat en man i Västervik. Tidigt på onsdagsmorgonen hittades en äldre man död i sin bostad sedan polis, ambulans och räddningstjänst påkallats. Omständigheter på platsen gör att brott inte kan uteslutas och mannen har anhållits på

sannolika skäl misstänkt för
mord, enligt polisen i region Syd.

TT

Tegel kan stänga redan i juni

TORSDAG 21 MAJ 2020

Tyskland.

Berlins huvudflygplats Tegel kan stänga för gott redan i mitten av juni. Skälet är en sedan länge planerad ny storflygplats, men stängningen sker i förtid eftersom flygtrafiken under coronakrisen i princip har avstannat.

TT

Jurist: "Sverige lider av att inte ha specialdomstolar"

TORSDAG 21 MAJ 2020

Att förundersökningen mot Ilija Batljan läggs ner är inte särskilt förvånande, menar två jurister som ställer sig tveksamma till lagtexten och domstolarnas kompetens.

På torsdagseftermiddagen kom beskedet att Ekobrottsmyndigheten lägger ner förundersökningen mot Ilija Batljan. Det var inte helt

överraskande, menar Daniel Stattin, professor i civilrätt vid Uppsala universitet, men att beskedet kom efter bara två veckor ser han som mer förvånande.

– Det är klart om man gör ett gripande av sex personer, varav en har en väldigt hög profil i näringslivet, och det två veckor senare kommer fram att brott inte kan styrkas så har man jobbat väldigt effektivt eller så har någonting inte alls gått som det skulle, säger han.

Information om målet har genomgående varit knapphändig,

bland annat eftersom de misstänkta och deras försvarare belagts med yppandeförbud. Efter beskedet bekräftades dock att misstankarna mot Ilija Batljan ska ha rört den så kallade Hemfosa-affären, och att information om SBB:s bud på branschkollegan Hemfosa läckt till utomstående innan det blev offentligt.

Daniel Stattin anser att insiderbrotts komplexitet gör att de i grunden är svårutredda. Han poängterar att endast de inblandade parterna i målet har möjlighet att veta vad som hänt i fallet med Ilija Batljan, men

ifrågasätter om domstolarna har rätt kompetens för att ta reda på det.

– Ekobrottsmyndigheten har genom åren byggt upp en kompetens och jag har större förtroende för dem nu än för tio år sedan men det finns säkert mer att göra. Sverige lider av att inte ha specialdomstolar som hanterar sådana här frågor.

Han påtalar också att det faktum att Sverige har ett antal högt specialiserade advokater på området inte förenklar saken för domstolarna.

– Bristande kompetens är inte heller något svenskt fenomen. Brott i företagsverksamhet är en svår fråga internationellt.

Marie Karlsson Tuula, professor i civilrätt vid Karlstads universitet, är inte heller förvånad över målets utfall.

– Man går ofta efter regeln ”hellre fria än fälla”, säger hon, och tillägger att hon anser att Ekobrottsmyndigheten överlag borde ”väsia pennan”.

– Vi har svårt att få gärningsmän fällda för ekonomisk brottslighet. Just den här typen av brott är besvärliga som vi inte har sett så

många såna åtal om på senare tid överlag. Rent lagtekniskt borde man fundera över hur framtida brott ska utredas och fundera på att ändra lagtexterna.

På vilket sätt?

– Det är svårt att säga vilka kriterier som borde ändras, men någonting måste göras när det kommer till att underlätta bevisningen.

Niklas Weimer

niklas.weimer@dn.se

Förundersökning mot Ilija Batljan läggs ned

TORS DAG 21 MAJ 2020

Ekobrottsmisstankarna mot Ilija Batljan skrivs av.

Förundersökningen om grovt - insiderbrott, där ytterligare fem personer var misstänkta, läggs ned av åklagaren Thomas Langrot.

– I det här fallet kommer jag inte längre.

Fastighetsbolaget SBB:s vd och grundare Ilija Batljan är nu

avskriven från Ekobrottsmyndighetens (EBM) utredning om grovt insiderbrott, och förundersökningen läggs ned. Det meddelade EBM på onsdagseftermiddagen. ”Jag är lättad, men inte förvånad över åklagarens beslut. Nu gäller det för mig att fortsätta med full kraft som vd för SBB”, säger Ilija Batljan i ett pressmeddelande från SBB.

Han vill inte ge ytterligare kommentarer eller svara på några frågor när DN söker honom. Hans advokat Filip Rydin säger att de

båda räknat med att det inte skulle bli något åtal.

– Man lägger ner förundersökningen gentemot alla misstänkta och det säger väl en del om vad man egentligen har haft till sitt förfogande i utredningen. Man lägger ner den därför att man inte kan bevisa något som helst brott och en fortsatt utredning skulle inte leda till att man hittar några sådana bevis, säger Filip Rydin.

Ilija Batljan har hela tiden via sin försvarare hävdat sin oskuld, men ingen av dem har närmare kunnat förklara vad misstankarna gällt

eftersom åklagaren belagt alla inblandade med yppandeförbud. När förundersökningen nu läggs ned hävs också det tidigare yppandeförbudet. Därför kan Filip Rydin bekräfta tidigare medieuppgifter om att misstankarna ska ha rört den så kallade Hemfosa-affären, och att information om SBB:s bud på branschkollegan Hemfosa läckt innan budet blev offentligt. På så sätt ska utomstående ha kunnat göra fördelaktiga aktieaffärer med hjälp av informationen när aktiekursen sedan rusade.

– Det är helt riktigt att det är den affären det handlar om. Men det har varit väldigt mycket lösa antaganden och gissningar som legat till grund för den här utredningen påstår jag. Samtidigt ska man vara ödmjuk för att åklagaren har alltid en utredningsplikt om han får in en anmälan.

Vad exakt har misstanken varit?

– Misstanken har varit att han (Ilija Batljan, red anm.) antingen förmedlat information om detta, eller att han lämnat en uppmaning om att handla, säger Filip Rydin och fortsätter:

– Påståendet var att han i ett eller två led innan den som slutligen handlat har lämnat information. Så det har aldrig funnits något påstående att han förmedlat något direkt till den som handlat. Beslutet om att anhålla och belägga alla misstänkta med yppandeförbud har tidigare kritiserats av advokaten, som menat att det varit oproportionerligt stora åtgärder från åklagarens sida som får stora konsekvenser för de inblandade. Åklagare Thomas Langrot försvarar beslutet.

– Vi måste använda oss av överraskningsmomentet med anhållande, tillslag och husrannsakingar. Vi kan liksom inte be om att de misstänkta ska komma in med egen bevisning utan vi behöver säkra den med ett överraskningsmoment. Det gör vi ofta i samband med husrannsakingar och beslag av mobiltelefoner och datorer, säger Thomas Langrot.

Hur ser du på kritiken mot att det varit väl stora tilltag?

– Med de omständigheterna vi hade skulle jag ta ett liknande beslut i dag igen. Det går liksom

inte att agera på annat sätt utan vi måste använda verktygslådan och det har jag gjort. I det här fallet kommer jag inte längre, förklarar Langrot.

Styrelsens ordförande Lennart Schuss vill inte uttala sig om den nedlagda förundersökningen.

Men Jan-Olof Johansson styrelseledamot och en av bolagets största aktieägare, berömmar Ekobrottsmyndigheten och Thomas Langrot.

– Det är säkert en prestigeförlust för åklagaren. Men jag tycker det är bra att man verkligen vågar lägga ner det här och att man gör

det så tidigt innan det hinner få en
ännu större skadeeffekt.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Scania återupptar full produktion – tjänstemän fortsatt permitterade

TORSDAG 21 MAJ 2020

**Lastbilsjätten Scania kommer
att vara i full produktion från
nästa månad, men förlänger
samtidigt korttidsarbetet för
tjänstemän till i slutet av
september.**

**Företaget oroas över en svag
efterfrågan även nästa år, drar
ner på antalet konsulter och
uppmanar sina anställda att
använda ledigheten till vidare-
utbildning.**

I information som nyligen gick ut till alla anställda i Sverige står att ”Scania befinner sig i ett ytterst besvärligt läge”. Det innebär en snabb verklighetsförändring på väldigt kort tid för lastbilstillverkaren, vars fjolår gav en historiskt hög vinst.

I brevet står att det råder ”betydande osäkerhet om den kommande efterfrågan på våra produkter under resten av året och även under 2021.”

Därför är allt fokus nu på värna inflödet av pengar, kassaflödet. VD Henrik Henriksson talade i en intervju med DN i början av maj

om att ”beta av orderböckerna”; att leverera de lastbilar och bussar som beställdes innan coronakrisen stängde produktionen i slutet av mars.

– Nu är vi uppe i tre dagars produktion, nästa vecka blir det fyra dagar, och från den 1 juni fem dagar i veckan i alla våra fabriker i Europa och Brasilien. Om inget oförutsett händer, säger Karin Hallstan, presschef på Scania till DN.

Full tillverkning gäller alltså, för att försöka komma ikapp beställningarna och därmed få in pengar. Den prioriteringen syns

också i det nya avtal för korttidspermittering från 1 juni till 22 september, som nu är klart. Det innebär att framför allt tjänstemän under den tiden får jobba allt från endagars- till fyra-dagarsvecka.

– Av de 19 000 anställda i Sverige, jobbar cirka 9 000 inom produktion eller logistik. De kommer i stort sett alla att jobba hundra procent. Den fortsatta korttidspermitteringen kommer att gälla till exempel forskning och utveckling, inköp, marknadsföring och it, säger Karin Hallstan.

Scania kommer också hädanefter att ha som huvudprincip att inte förlänga uppdragen för konsulter ”som inte bedöms som affärskritiska. Målet är att fast anställda ska kunna överta dessa uppgifter och därför uppmanas de permitterade nu tjänstemännen att ”utnyttja hälften av permitteringstiden till kompetensutveckling.”

– Det kan ske antingen genom vår egen Scania Academy men också via andra partners, säger Karin Hallstan.

Det kommer att ta en stor del av innevarande och nästa kvartal för

att beta av den uppdämda orderstocken. I samband med senaste kvartalsrapporten var vd Henrik Henriksson osäker på om man efter det åter måste sänka tillverkningstakten.

Då talade han om fortsatt dystra utsikter men också ett antal ljuspunkter – som att försäljningen visar på viss återhämtning i Kina och Sydkorea, och att verkstäderna där åter hade normal beläggning. Omsättningen under de tre första månaderna sjönk med 8 procent, nettovinsten med drygt 40 procent. En orsak var att man

stängde fabrikerna mitt i produktionen – företaget hade tagit kostnader, men inte kunnat skicka fakturan. Ett annat skäl var att man reserverat sig för eventuella förluster mot kund.

Orderingången för lastbilar kompenserades under första kvartalet av ett antal storordrar för stadsbussar – totalt handlar det om en nergång på 23 procent jämfört med samma tid i fjol.

– Det kommer förstås att påverkas oss ekonomiskt resten av året, säger Karin Hallstan.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Här är Sveriges dyraste adresser

TORSDAG 21 MAJ 2020

Grävlingsvägen i Bromma är med ett snittpris på drygt 14 miljoner kronor Sveriges dyraste villaadress.

Sett till priset per kvadratmeter domineras topplistan totalt av en enskild stadsdel i Stockholm.

Stockholmsområdet dominerar stort på listan över de dyraste adresserna, och adressen i Bromma följs av adresser på Lidingö, Östermalm och Enskede,

enligt en kartläggning från Fastighetsbyrån med siffror från Svensk Mäklarstatistik.

Bara en adress utanför Stockholm, Skårsgatan i Göteborg, tar plats på topp tio-listan.

Även sett till de dyraste kvadratmeterpriserna i Sverige dominerar Stockholm, och närmare bestämt stadsdelen Östermalm. Samtliga tio adresser med högst pris per kvadratmeter ligger på Östermalm. Dyrast är det på Fredrikshovsgatan, där man i snitt får betala 128 659 kronor per kvadratmeter.

Sett till län finns den billigaste av de dyraste adresserna i Sverige i Blekinge – där snittpriset för en bostad på Drottninggatan i Karlshamn ligger på drygt 3,5 miljoner kronor.

”Det finns gräddhyllor runt om i hela landet men det är slående hur stor prisskillnad det är även när man jämför de mest attraktiva adresserna. Oftast handlar det om prestigefulla områden med exklusiva bostäder som sällan kommer ut på marknaden”, säger Johan Engström VD på Fastighetsbyrån, i ett pressmeddelande.

Siffrorna baseras på försäljningar av bostadsrätter och villor från maj 2018 till april 2020. Adresser med färre än fem försäljningar ingår inte.

TT

Fakta. Dyraste adresser i varje län

Snittpriser på de dyraste adresserna i varje län, baserat på försäljningar av bostadsrätter och villor maj 2018 till april 2020.

Stockholms län: Grävlingsvägen, Bromma: 14 060 000 kronor.

Västra Götalands län: Skårsgatan, Göteborg: 11 040 000 kronor.

Skåne län: Kompassgatan,
Malmö: 9 235 000 kronor.
Halland: Bergtallsvägen,
Halmstad: 6 725 000 kronor.
Gotlands län: S:t Hansgatan,
Gotland: 6 683 333 kronor.
Uppsala län: Vasagatan, Uppsala:
6 652 500 kronor.
Östergötlands län: Klarinettgatan,
Linköping: 6 342 500 kronor.
Västmanlands län:
Lindskärsvägen, Västerås: 5 909
167 kronor.
Gävleborgs län: Skogsstjärne-
vägen, Gävle: 5 762 500 kronor.

Jönköpings län:
Swedenborgsgatan, Jönköping: 5
424 000 kronor.
Södermanlands län: Villagatan,
Trosa: 5 301 786 kronor.
Dalarnas län: Lavenvägen,
Malung-Sälen: 5 300 000 kronor.
Jämtlands län: Björnen örnen,
Åre: 5 285 000 kronor.
Örebro län: Ekoxevägen, Örebro:
5 055 833 kronor.
Norrbottens län: Östra villavägen,
Luleå: 4 890 000 kronor.
Västerbottens län: Ringvägen,
Umeå: 4 829 167 kronor.
Kalmar län: Wahlbomsvägen,
Kalmar: 4 422 000 kronor.

Värmlands län: Tranbärsliden,
Karlstad: 4 344 000 kronor.

Västernorrlands län:
Bleckslagaregatan, Sundsvall: 4
261 667 kronor.

Kronobergs län: Södra
esplanaden, Växjö: 3 622 500
kronor.

Blekinge län: Drottinggatan,
Karlshamn: 3 575 000 kronor.

Källa: Fastighetsbyrån

Volvo Cars sänker farten till 180

TORSDAG 21 MAJ 2020

Max 180 kilometer i timmen.

**Nu inför Volvo Cars sin
omdiskuterade fartspärr i alla
nya bilar.**

**– Det är kontroversiellt. Men det
var säkerhetsbältet också på
1960-talet, säger Malin Ekholm,
chef för bolagets
säkerhetscentrum.**

Volvo Cars orsakade visst rabalder
när nyheten om
hastighetsbegränsningen släpptes
i fjol. Men från och med nu ska

fartspärren sitta i alla nya Volvobilar.

I fabriken i Luqiao söder om Shanghai har ändringen redan slagit igenom. Och om två veckor rullar de första bilarna med begränsad toppfart ut från fabriken i Torslanda.

När 180-gränsen aviserades i fjol var syftet bland annat att starta en diskussion om biltillverkarnas ansvar för att undvika exempelvis fortkörning och rattonykterhet. – Det går alltid att diskutera om det ska vara 180 eller 200 eller 170 eller 160. Men 180 är ett stort steg därifrån vi kommer. Från 220

eller 250, för där någonstans låg bilarna beroende på marknad och drivlina, säger Malin Ekholm. Samtidigt med hastighetsbegränsningen införs en ”smart” bilnyckel, som gör att toppfarten kan begränsas ytterligare om man exempelvis vill låna ut bilen till en mer oerfaren förare.

Nymodigheterna har hyllats av många säkerhetsexperter. Men i kombination med en kommande kameralösning, som ska hjälpa förare som visar trötthetssymptom eller är okoncentrerade av andra skäl, har de också väckt viss kritik.

– Vi har fått väldigt mycket positivt, det är många som upplever att äntligen är det någon som gör något. Men naturligtvis finns även en känsla av att ”ni hindrar mig”, säger Malin Ekholm.

– Men har vi en möjlighet att ta ett första steg för att visa att vi menar allvar, då vill vi ta det ansvaret även om det innebär att man får lite svåra frågor. Frågan är också hur kontroversiell fartspärren egentligen är. Enligt Ferdinand Dudenhöffer, professor vid universitetet i Duisburg-Essen, är

hastighetsbegränsningar inte ens i Tyskland en lika infekterad fråga som tidigare.

– Efter nästa förbundsval, skulle jag tro i alla fall, faller det här med fri fart på Autobahn, säger han.

– Det är bara en tidsfråga, eftersom en majoritet av befolkningen egentligen inte gillar det.

Snarare ligger Volvo Cars bara lite i framkant med sin förändring, anser han.

– Jag tror att det ligger bra i tiden, det som Volvo gör. Vi går mot en mer ansvarsfull hantering av

individuell mobilitet, säger
Ferdinand Dudenhöffer.
TT

Omställningsstöd når inte fram i tid – företag i konkurs

TORSDAG 21 MAJ 2020

**Drygt 6 000 handelsföretag
riskerar att slås ut innan
regeringens omställningsstöd
når fram, enligt en ny
undersökning från Svensk
Handel.**

Av de företag som tappat minst 30
procent av sin försäljning svarar
drygt var femte inom
detaljhandeln och var tionde inom
partihandeln att det är osäkert om
de klarar av att vänta till den 1

juli, då omställningsstödet träder i kraft.

”Risken är stor att hjälpen inte når fram i tid. Krisen är akut, här och nu, och många företags överlevnad hänger på att stödåtgärderna snabbt når fram”, säger Karin Johansson, vd på Svensk Handel i ett pressmeddelande.

Undersökningen visar också att mer än varannan handlare, 52 procent, inom detaljhandeln har finansierings- eller likviditetsproblem.

TT

Bankerna kan förlora 500 miljarder

TORSDAG 21 MAJ 2020

Om coronakrisen blir utdragen kan de svenska storbankerna förlora uppemot 500 miljarder kronor i kreditförluster.

Men banksystemet klarar även det värsta scenariot, enligt Riksbankens stresstest.

Trots coronakrisens allvarliga effekter på ekonomin – det finansiella systemet fungerar för stunden okej, enligt Riksbankens stabilitetsrapport.

– Vår bedömning är att givet omständigheterna är den finansiella stabiliteten tillfredsställande. I dagsläget finns det gott om pengar i systemet, säger Stefan Ingves, chef för Sveriges riksbank.

TT

Begränsat jobbras under krisen

TORSDAG 21 MAJ 2020

Omkring 16 000 byggjobb väntas försvinna i år och nästa år. Men det hade kunnat vara värre när bygginvesteringarna rasar i coronakrisen. Även om bygginvesteringarna bedöms rasa med åtta procent i år, mest på bostadsmarknaden, så blir det bara ett hack i jobbkurvan, om Byggföretagen får rätt i sin prognos baserad på att ekonomin inte kraschar fullständigt.

Bara i fjol tillkom drygt 12 000
nya byggjobb.

TT

Inte tusan vågade jag hälsa på Ivar Lo

TORSDAG 21 MAJ 2020

Passerar korsningen vid Folkungagatan och Renstiernas gata. Här har jag sett författaren Ivar Lo-Johansson stå och språka med några kommunalarbetare som grävt upp trottoaren. Ivar Lo ställde frågor med hög röst. Arbetarna tittade respektfullt upp från gropen. Detta hände sig då jag var nyinflyttad i Stockholm. Dygnets mörka timmar tillbringade jag i

barer. Ledig vaken tid gick jag långa planlösa promenader. Jag bodde i city men hamnade många gånger på Södermalm.

Under irrfärderna på Söder stötte jag regelbundet ihop med en äldre man vars utseende var bekant.

Tunga drag, djupa vinklar vid mungiporna, kal hjässa med en krans av snövitt hår, forskande och samtidigt eftertänksam blick.

Ibland en svart basker. Ivar Lo-Johansson, en livs levande författarlegend. Vid den här tiden var han redan fyllda 80.

Kände han igen mig efter ett tag? Jag vet inte, och inte tusan tordes

jag nicka igenkännande. När jag är i tjänst kan jag nog närma mig vem som helst, men privat är jag mycket försynt.

Jag tänkte ändå att nästa gång.

Nästa gång ska jag gå fram till Ivar och berätta vad hans böcker betytt för mig och hur mycket jag beundrar hans språk.

Fast det blev aldrig av. Ivar Lo-Johansson blev sjuk i cancer och dog. Han fick förstås den vanliga skörden av högtravande hyllningar.

Jag ångrar fortfarande att jag aldrig tilltalade honom.

Erik Ohlsson

Erik Ohlsson är DN:s
Mellanösternkorrespondent och
tycker inte att Ivar Lo-bysten uppe
på Mariaberget är vidare värst lik.

Trafikbolagen uppmanar: Undvik åka kollektivt

TORSDAG 21 MAJ 2020

**SL och Waxholmsbolaget går
nu ut med en gemensam vädjan
till stockholmarna om att inte
resa kollektivt under
kristihimmelsfärdshelgen.**

**– Det finns risk att man inte
kommer med Waxholmsbåten
hem, säger SL:s trafikdirektör
Fredrik Cavalli Björkman.**

Den kommande helgen brukar
traditionellt innebära en hel del
resande till lantställen och

skärgårdsöar. Det bekymrar SL och Waxholmsbolaget. Inte minst då vädret väntas bli fint.

– Stockholmarna har varit duktiga på att följa vår uppmaning att undvika kollektivtrafiken för att minska risken för smittspridning.

Men nu ser vi att resandet tenderar att öka, säger Fredrik Cavalli-Björkman, SL:s trafikdirektör, i ett pressmeddelande.

Framför allt SL har haft problem med trängsel på vissa platser och linjer. Vid rusningstid har det varit riktigt trångt vid knutpunkter i Stockholms

kollektivtrafik. Detta är också något som man fått kritik för av både resenärer och

Folkhälsomyndigheten.

Enligt SL:s egna siffror som redovisar resmönstren från början av mars till mitten av maj var resandet som lägst under påskveckan. Därefter har fler och fler börjat åka kollektivt.

– Vi kör så mycket trafik som vi över huvud taget kan och vi har satt in extra turer där vi ser att det är svårast för resenärerna att hålla de rekommenderade avstånden ombord. Tyvärr räcker det inte

alltid, säger Fredrik Cavalli-Björkman.

På Waxholmsbolagets båtar har beläggningen varierat. I början av pandemin var resandet högre än motsvarande veckor 2019. Under påskveckan var antalet påstigande jämförbart med en normal vintervecka, men samtidigt lägre än under påsken 2019. Det bedöms bero på att årets påsk var kylig, till skillnad från påsken 2019 som var varm och solig. I skärgårdstrafiken avgör besättningen när en båt är full. De har då rätt att neka resenärer att gå ombord. Hur många som får

plats varierar beroende på fartyg och väder.

– Det finns risk att man inte kommer med Waxholmsbåten hem, och om man insjuknar ute i skärgården får man inte åka med även om det skulle finnas plats. Därför bör man för säkerhets skull avstå från att resa med Waxholmsbolaget, särskilt under kristihimmelsfärdshelgen, säger Fredrik Cavalli Björkman.

Andreas Nordström
andreas.nordstrom@dn.se

Skådespeleri med koll på social distansering

TORSDAG 21 MAJ 2020

Fysiska möten är vanligtvis en förutsättning för skådespeleri. Men Kulturhuset Stadsteatern i Skärholmen har löst isoleringen under coronakrisen på ett kreativt sätt – i teknikens tecken.

Teatersverige har gått i ide under coronakrisen, men det innebär inte att verksamheten står stilla. Det är Kulturhuset Stadsteaterns

barn- och ungdomsverksamhet i Skärholmen ett bevis på.

Genom videoverktyget Zoom har teatern flyttat ut i den digitala världen. I teaterns regi anordnas nu digitala föreställningar, där gymnasieelever får chans att blanda improvisation och traditionellt skådespeleri.

– Vi började tänka på alla gymnasieelever som sitter hemma och kom fram till att vi ville bidra på något sätt, säger Maria Sundbom, skådespelare och initiativtagare.

Hon är den som drar i marionettrådarna under själva

föreställningarna. Med diverse uppmaningar till skådespelarna försöker hon, efter bästa förmåga, till viss del styra händelseutvecklingen samtidigt som eleverna står för själva utförandet.

Det rör sig alltså inte om några kommersiella föreställningar med publik, utan snarare framföranden i utbildningssyfte. – Vi brukar be en elev starta sin monolog medan vi ger de andra instruktioner. Det kan till exempel handla om att klasskamraterna ska gå jättenära kameran medan eleven håller en monolog från

Hamlet. Man känner sig lite som Lisbeth Salander när man snabbt ska skriva instruktioner som är görbara, säger hon.

Eleverna som deltar går antingen teaterlinjen eller har teater som tillvalskurs.

Eftersom Kulturhuset Stadsteatern är en del av Stockholms stad är det hittills bara klasser från Stockholm som har deltagit. Teatern arrangerar uppemot sex 1,5-timmar långa föreställningar i veckan för olika klasser .

– Men det finns naturligtvis inget som hindrar att vi gör det här med

teaterlever från hela Sverige framöver.

Planen är att hålla konceptet - levande åtminstone tills terminen tar slut.

– Många säger att de saknat teatern väldigt mycket. En kille sa till och med ”det här tände fan min teaterglöd igen”. Dessutom är det första gången på länge som vissa klasser ses, om än digitalt, vilket många verkar uppskatta säger Maria Sundbom.

Niklas Weimer

niklas.weimer@dn.se

”Jakten på byråkrati kan göra biståndet mindre effektivt”

FREDAG 22 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200522

I det svenska internationella biståndet har man hållit hårt i förvaltningsutgifterna. Det kan låta bra, men det finns också risker förknippade med att spara in på administration och kringkostnader. I en rapport för Expertgruppen för biståndsanalys som publiceras i dag pekar jag på flera möjliga

negativa effekter, skriver Daniel Tarschys.

Att jaga byråkrati är sedan länge lovligt, och i många fall mycket motiverat. Men en hel del av det som ryms under det vida paraplyet "administration" är i själva verket undervärderat och underdimensionerat.

I det svenska internationella biståndet har man hållit hårt i förvaltningsutgifterna. Det kan låta bra, men det finns också risker förknippade med att spara in på administration och kringkostnader.

I en rapport för Expertgruppen för biståndsanalys som publiceras i dag pekar jag på flera möjliga negativa effekter:

Att insatser grundas på alltför svaga kunskaper.

Att man dras mot insatser med låga administrativa kostnader, när andra vore bättre.

Att offentliga medel hamnar i fel fickor.

Att valet av utförare snedvrids.

För att få ner de egna administrationsutgifterna stimuleras Sida att lägga ut uppdrag på aktörer vars

förvaltningskostnader inte tas med i kalkylen.

Sverige har höga ambitioner i biståndet. Vid sidan av det svenska, "bilaterala" biståndet bidrar vi också till det "multilaterala" arbete som bedrivs genom FN-organen. Därtill utförs många värdefulla insatser av fristående organisationer.

Det handlar om stora pengar, för närvarande omkring 45 miljarder. Används de effektivt? Det är en viktig fråga. Det är inte givet att utfallet blir bättre med minsta möjliga administration.

Alla givare vill se konkreta resultat av sina insatser, men att utvärdera biståndet är av flera skäl inte så lätt. Stora delar av arbetet bedrivs under svåra betingelser. På många håll i världen är freden bräcklig. Målen är breda: att bekämpa fattigdomen i världen, främja en god hälsa, värna miljön, stärka demokratin. Aktörerna är många, och därmed blir det inte så lätt att bedöma effekterna av enskilda insatser.

I brist på tydliga framgångskriterier för biståndet dras många länder mot lätt

tillgängliga siffror, såsom anslag eller verkställda utbetalningar. Vad pengarna åstadkommer är svårare att påvisa, trots många försök till kvalitativa analyser. Den svenska regeringen och Sida har längre intresserat sig för något som kallas "biståndskronan" och "den inre effektiviteten". Biståndskronan, det är den volym bistånd som förmedlas för varje krona som går till förvaltningsutgifter. Är siffran hög anses det vittna om en god inre effektivitet. Inte riktigt detsamma som produktivitet, men nästan.

Den inre effektiviteten redovisas i Sverige enbart för det bilaterala biståndet, inte för det som bedrivs av internationella organ eller frivilligorganisationer. Bådadera har i regel högre administrativa omkostnader än Sida, men sammanställda uppgifter saknas. Ett stort problem i biståndet är att varje givare har sina egna ambitioner och villkor. Det skapar mycket arbete för mottagarna. I den så kallade Parisagendan 2005 lovade givarna att försöka samordna sina regler och önskemål.

Det går trögt. De nationella principerna i givarländerna har djupa rötter. Mottagarländerna å sin sida har mestadels svaga förvaltningssystem, som ansträngs hårt av alla motstridiga krav.

I Sverige försöker vi hålla nere förvaltningskostnaderna på olika sätt. En gammal spärrbom ligger i anslagssystemet. Som många andra myndigheter får Sida sina resurser i två påsar: ett sakanslag och ett förvaltningsanslag.

Utgiftsslagen ska hållas isär, om inte regeringen medger särskilda undantag.

Sådana ges dock regelbundet. I arbetet med många insatser visar det sig att förvaltningsanslaget inte räcker till. Det gäller för övrigt inte bara Sida. När Riksrevisionen granskade 100 myndigheter med båda sorternas anslag fann man att över hälften av dem hade tillstånd att blanda resurserna, inom vissa ramar. Vad är då poängen med att hålla isär de båda påsarna? Det kan finnas olika motiv på skilda områden, men just i biståndet är de svagare än på andra håll. Den underliggande tanken är förstås att förvaltning generellt

sett är en minuspost i protokollet, som bör hållas så låg som möjligt. Den föreställningen bygger dock på tvivelaktiga grunder.

Administrativa rutiner kan vara feldimensionerade eller illa konstruerade, men förnuftigt utformade är de helt avgörande för insatsernas rättshenlighet, utfall och kvalitet.

Biståndskronan räknas ut för hela det bilaterala biståndet, men också för enskilda länder, teman och insatser. Inga sådana kalkyler redovisas däremot för det multilaterala biståndet, som

bereds inom regeringskansliet men sedan betalas ut av Sida.

En del variationer i biståndskronan är närmast självklara och accepterade. Arbetsvillkoren i olika länder varierar, till exempel på grund av säkerhetsläget. Fältinsatser drar större kostnader är sådant som kan hanteras centralt. Längre och större kontrakt ger lägre hanteringskostnader.

Trycket på Sida att hålla administrationen i schack är likväl betydande. I brevväxlingen mellan regeringen och myndigheten är budskapen ständigt desamma.

Uppifrån efterlyser man mer av inre effektivitet. Nerifrån påminner Sida om komplexiteten i det uppdrag man har fått att hantera.

En modetrend i olika delar av den offentliga sektorn är att kräva ”mer tid för kärnverksamheten”, utifrån tanken att allt som ligger i periferin är mindre nyttigt.

Tidstjuvar, lyder ett populärt uttryck. Men det omdömet är alltför svepande. Mycket av ”det andra” kan i hög grad bidra till värdet av den verksamhet som bedrivs. Sofistikerat arbete bygger på en långtgående

funktionsfördelning, som förutsätter ett samspel mellan olika typer av expertis.

Just expertisen betyder mycket för ett framgångsrikt bistånd. Sverige har under det senaste halvsekllet haft stora engagemang i flera olika hörn av världen: Tanzania, Mocambique, Vietnam, Afghanistan och Mali, för att nämna några exempel. Det var mycket vi inte visste om de länderna när vi satte i gång, och det är mycket vi fortfarande inte förstår. Här finns stora analytiska underskott.

Att spara på kringfunktioner och kunskapsuppbyggnad leder lätt till felsteg. Mycket talar för att förvaltningsandelen i biståndet inte är för stor, utan tvärtom för liten.

Administrativa utgifter ska förstås inte ges fritt spelrum, långt därifrån. Sparsamhet, måttfullhet och god hushållning är dygder i all förvaltning, enskild som offentlig, och alla rutiner bör med jämna (eller ännu hellre ojämna) mellanrum värderas mot sin nytta.

Men investeringar i kunskap brukar löna sig i det långa loppet.

Den förkättrade byråkratin ger många viktiga bidrag till det internationella biståndet.

Daniel Tarschys, professor em i statsvetenskap vid Stockholms universitet

Astra Zeneca vill producera en miljard vaccindoser

FREDAG 22 MAJ 2020

Läkemedelsjätten Astra Zeneca samarbetar med flera länder för att utveckla ett vaccin mot covid-19. Siktet är inställt på att producera en miljard doser med första leveranser redan i september.

Astra Zeneca meddelade tidigare i maj att företaget tillsammans med University of Oxford storsatsar på framställningen av ett covid-19-

vaccin. Cirka 320 frivilliga försökspersoner har redan fått i sig prototyper och snart väntas resultat, som preliminärt talar för att det åtminstone är säkert, även om det finns biverkningar som exempelvis feber och huvudvärk. Om vaccinet har önskad effekt återstår att se.

Nu hävdar bolaget att de har avtal på 400 miljoner doser och möjlighet att producera ytterligare 600 miljoner, efter att de första doserna levererats i höst.

Amerikanska läkemedelsmyndigheten Barda har skjutit till närmare 10

miljarder kronor till projektet, som snart går in i fas tre då 30 000 försökspersoner från flera länder ska ingå.

I en sällsynt solidarisk anda deltar även Bill & Melinda Gates vaccinkoalition Cepi, Storbritannien, vaccinalliansen Gavi och, Världshälsoorganisationen och Indiens seruminstitut. Preparatet är baserat på en försvagad variant av ett vanligt förkylningsvirus för schimpanser.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Ewa Stenberg: Är regeringen redo för en huggsexa om coronavaccin?

FREDAG 22 MAJ 2020

Hur Sverige ska kunna få tillgång till vaccin är coronakrisens nästa stora fråga. Erfarenheterna från pandemins inledning, när EU-länder stängde gränserna för skyddsutrustning på väg till hit, förskräcker. Ska regeringen våga lita på de andra länderna

igen, eller sätta egenintresset främst?

Den 29 april drog USA i gång ”Operation Warp Speed”, för att snabbt ge sin befolkning tillgång till vaccin mot covid-19.

Storsatsningen jämfördes genast med Manhattanprojektet – det hemliga arbete som USA:s regering inledde 1942 för att kunna framställa en atombomb och vinna Andra världskriget.

Enligt FN:s världshälsoorganisation WHO är ett vaccin det enda sättet att stoppa covid-19. Forskning pågår

om omkring hundra vaccin och flera testas redan.

Ett eller flera fungerande vaccin mot covid-19 skulle få stora konsekvenser. Det skulle kunna sätta stopp för död och hotande depression. Men det är inte bara liv, pengar och jobb som står på spel, utan också geopolitisk makt och status.

USA:s mål är att de flesta amerikaner ska vara vaccinerade redan vid det kommande årsskiftet. Det är en tidsplan som många experter betvivlar, men utvecklingen har trots den stora

osäkerheten gått överraskande fort framåt.

USA försöker säkra vaccinet genom stort stöd till sin industri, men har också på mer okonventionella sätt. I mars försökte USA betala en tysk vaccintillverkare, Curevac, svindlande summor för att få ensamrätt till deras produkt. Men Tyskland stoppade affären. ”När det handlar om nationella och europeiska intressen, då är regeringen beredd att ingripa”, sade Tysklands näringsminister Peter Altmaier.

Det svensk-brittiska företaget Astra Zeneca ligger tillsammans med forskare på Oxford universitet långt framme i utvecklingen av ett av de nya covid-vaccinerna. Kliniska studier på drygt 1 100 patienter pågår i Storbritannien. Landet har också blivit lovat de första 30 miljoner doserna redan i höst, om utvecklingen lyckas. Britterna planerar också att öppna en ny fabrik för vaccintillverkning sommaren 2021. Sverige ser däremot inte ut att få förtur från Astra Zeneca.

”Vi arbetar parallellt med ett antal avtal för att säkerställa ett brett och rättvist utbud av vaccinet över hela världen”, sade företagets presschef till Dagens Industri i måndags.

Statsminister Stefan Löfven (S) har presenterat stommen till en svensk vaccinstrategi, tillsammans med socialminister Lena Hallengren (S) och Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson. Här är det svårt att ana någon vaccinnationalism. Statsministern talar om att det ska solidariskt fördelas mellan världens länder.

”Vi vill inte se att detta bara blir en fråga för rika välmående länder”, säger han.

Sverige vill också ansluta sig till en EU-gemensam upphandling, berättar Lena Hallengren.

Regeringen försöker alltså medverka till att det inte blir en dragkamp den dagen det kommer ett eller flera nya vacciner, utan att det fördelas globalt efter behov.

Det kan begränsa den globala smittspridningen effektivt. Men det finns varningstecken. När pandemin bröt ut stängde flera EU-länder sina gränser och

hindrade export av sjukvårdsmateriel och medicin. Till och med EU:s grundarländer Tyskland och Frankrike hindrade beställda varor från att exporteras till Sverige, i strid med EU:s fördrag. Nu har de båda länderna hävt exportstoppen. Men kan vi lita på att andra EU-länder inte tränger sig före i kön för att ge sina medborgare ett efterlängtat skydd så snabbt som möjligt? Uppenbarligen tänker sig regeringen att också sondera andra vägar än att importera vaccinet. Men Lena Hallengren utesluter den gamla idén om att

bygga en ny svensk vaccinfabrik. Det går inte att veta vilken typ av vaccin som kommer att visa sig framgångsrikt, och produktionsprocesserna skiljer sig åt, är hennes argument. Samtidigt verkar just tillverkningskapacitet vara en stor fördel både för världen och för det land som vill vara säker på att få vaccin. Sverige har redan en framgångsrik läkemedelsindustri med tillverkning här i landet, kanske kan de också producera vaccin i sina anläggningar. Att delta i kliniska prövningar och forskning ger också inflytande

över hur vaccinet fördelas när det väl finns. Riksdagen har i år avsatt 100 miljoner för generell vaccinforskning och lika mycket till forskning om covid-19. Det är ganska små summor, jämfört med de andra krisåtgärderna.

Det inflytande som egen produktion och forskning ger kan ju användas för hela världens bästa eller bara för Sveriges.

Frågan är om regeringen vågar satsa allt på att EU-samarbetet fungerar denna gång, när samarbetet bröt ihop i en huggsexa för bara några månader sedan.

Svenska SBL Vaccin fick aldrig något stöd för att bygga en svensk vaccinfabrik i Solna i mitten av 00-talet. Kommer Sverige att kunna producera vaccin denna gång?

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

Ministern: Vi har inte brist på syrgas

FREDAG 22 MAJ 2020

Socialminister Lena Hallengren reagerar på DN:s avslöjande om att äldre sätts på palliativ behandling i strid med Socialstyrelsens riktlinjer, och att syrgasbehandling inte finns tillgängligt på äldreboenden vid covid-19.

– Syrgas kan tas till äldreboendet om det är rätt behandling, säger Hallengren.

Lena Hallengren säger att hon inte förstår regionernas uppgifter

om att syrgasbehandling inte kan erbjudas covid-sjuka äldre på äldreboenden i regionerna, som DN:s granskning av regionernas styrdokument visar.

Genomgående i de granskade regionerna är att syrgasbehandling inte kan erbjudas vid andnöd i samband med covid-19 på äldreboende, och att läkemedelsbehandling med opioider därför ordineras i första hand vid palliativ vård.

– Vi har inte den typ av äldreboenden som man hade förr med sjukhem med syrgas i väggen. Men det betyder ju inte

att man inte ska kunna ta dit syrgas om det är rätt behandling. Bilden är inte att vi har brist på syrgas i Sverige, säger Lena Hallengren.

Hallengren är kritisk till regionernas besked om att äldre måste föras till sjukhus eller till geriatrisk vård för att få behandling med syrgas.

– Det finns inget som säger att man måste flytta en person – det är en individuell bedömning, säger Lena Hallengren och hänvisar till att Socialstyrelsen tidigare lyft att sköra personer

inom äldre vården flyttas lite för ofta.

Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, startar nu en större tillsyn av äldreomsorgen som omfattar tillgången till syrgasbehandling. Myndigheten har fått signaler om att många äldre på äldreboenden saknar tillgång till syrgasbehandling som är en del av Socialstyrelsens rekommendationer för palliativ vård. Ivo ska också granska att individuella vårdbehov tillgodoses, och att medicinska behov utreds, även för äldre på

äldreboenden som inte bedöms behöva sjukhusvård.

– Det är ju väldigt allvarligt om det stämmer som DN skriver, och det som jag också får till mig – att äldre inte får den vård de skulle behöva, och om det visar sig att man inte har fattat beslut på riktig medicinsk grund. Det är oerhört viktigt även i en pandemi, att riktlinjer för vård av äldre följs. Att Ivo granskar är angeläget, säger Lena Hallengren.

I Norge har man sett till att rusta äldrevården för att kunna erbjuda syrgas på äldreboenden vid andnöd i samband med

covid-19, till skillnad från i Sverige. Vad säger du om det?

– Jag kan inte uttala mig om hur man valt att göra i Norge. Men i Sverige har vi inte brist på syrgas, inte heller på vårdplatser eller intensivvårdsplatser. Jag har svårt att se att vi hamnar i ett läge då syrgas inte kan erbjudas för att den inte står på äldreboendet. Visst är det en fråga om kompetens, men det gäller ju också i normala fall. Palliativ vård är ju en verksamhet som möter sjuka gamla människor och som har en vana att vårda palliativt.

DN har också avslöjat att äldre sätts på palliativ behandling med opioider vid covid-19, efter beslut av läkare över telefon, utan att anhöriga informerats, och utan att träffa patienten. När behandlingen sätts in kritiserar det av experter, och Yngve Gustafson, professor i geriatrik anser att äldre utsätts för en ”cocktail av opioider” som kan liknas vid aktiv dödshjälp.

– Jag har förstås talat med - Socialstyrelsen, och förstått att vid palliativ vård kan syrgas vara ett alternativ, men att bedömningen måste göras i varje enskilt fall –

inte utifrån vilken vård som ges. Då gäller det att man också granskar att man gjort en individuell bedömning, säger Lena Hallengren.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Två av världens största örnar har landat i Sverige

FREDAG 22 MAJ 2020

Världens största örn har landat i Kolmården. Ett jättehavsörnspar ska nu få sätta bo i en specialbyggd inhägnad, och förhoppningen är att de ska få ungar och bidra till att rädda den hotade arten. Kolmårdens djurpark har fått in två värdefulla exemplar av världens största örn, en hane och en hona. De båda jättehavsörnarna har flugits in

från Moskvas zoo i specialbyggda transportlådor.

För att de ska kunna röra sig någorlunda naturligt har Kolmården byggt sin hittills största så kallade voljär, en inhägnad för fåglar. Den är ungefär 700 kvadratmeter stor och har en höjd på mellan 12 och 14 meter.

I naturen bygger jättehavsörnarna sina bon i skrevor. Här har personalen byggt ett vindskyddat bo där fåglarna får bädda med saker de hittar i voljären. Där ryms träd, stockar, buskar och stenblock.

– Tanken är att vi sedan ska kunna ta med dem ut i parken så att de ska få flyga fritt. Vi tränar dem så att de kommer när skötarna ropar på dem, säger Rickard Sjödén, pressansvarig på Kolmården.

Voljären är en investering, men däremot har inte Kolmården betalat något för själva örnarna. Det är praxis bland europeiska djurparker när man transporterar djur som är hotade.

Det handlar om en långsiktig större plan för att rädda jättehavsörnen. Just det influgna paret är ett av Europas

värdefullaste inom arten, eftersom det härstammar från genetiskt starka föräldradjur.

– Så deras ungar blir värdefulla för bevarandeprogrammet. De kommer att fungera som en reservpopulation, säger Rickard Sjödén.

De här stora örnarna lägger mellan ett och tre ägg per år.

Är tanken att återföra ungar till det naturliga utbredningsområdet?

– Om antalet minskar drastiskt i naturen skulle man kunna placera ut ungar födda i djurparker. Men bara om hoten mot djuren är

undanröjda, säger Rickard Sjödén.

Kolmården har tidigare exempelvis placerat ut berguvar i skogarna i Sverige, och där har populationen återhämtat sig.

Det finns i dag 3 600 jättehavsörnar kvar i nordöstra Sibirien och Japan. Det stora hotet mot dem är miljögifter. De äter mycket fisk och får i sig gifter den vägen. Ibland äter de även djur som skjutits av människor och får då i sig bly från ammunitionen.

Den mindre havsörnsart som finns i Sverige är inte hotad. Men

Kolmården får in många svenska havsörnar för rehabilitering, berättar Rickard Sjödén. Det handlar även här om djur som blyförgiftats, men också om örnar som fått trafikskador.

Jättehavsörnen väger tio kilo och har ett vingspann på upp till 2,5 meter. Kroppen kan bli en meter lång.

Det har faktiskt funnits en ännu större örn. Den utdöda moaörnen på Nya Zeeland hade ett vingspann på tre meter. Man tror att den dog ut på 1500- eller 1600-talet.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

Ung man skjuten till döds i bostadsområde

FREDAG 22 MAJ 2020

En man i 20-årsåldern dog efter att ha skjutits i ett bostadsområde i Helsingborg på onsdagskvällen. Polis larmades strax före midnatt om skottlossning i området Ragnvalla. Flera polispatruller åkte dit och en skjuten man hittades på en parkering. Mannen fördes till sjukhus men avlede av sina skador.

– Vi har hållit ett flertal förhör, det är mitt i ett flerfamiljsområde, så det är många som har sett och hört det här, säger Evelin Olsson, presstalesperson hos polisen.

TT

Sommarens vägarbeten

Ett urval av sommarens vägarbeten som påverkar trafiken i Sverige.

- 1 E10 Muorjevaarabackarna
- 2 E4 Trafikplats Råneå N-Strömsund
- 3 Väg 97 Södra Sunderbyn-Sävest, Boden-Bredåker, Harads-Edefors
- 4 Väg 968 Rutviksvägen, Gammelstads kyrkstad
- 5 E4 Robertsfors, bro över Rickleån vid Valbrännan
- 6 E12 Klockarbäcken-Kronoparken
- 7 E45 Hallviken-länsgräns Västerbotten
- 8 Väg 90 Näsåker-Junsele
- 9 E14 Torpshammar-Bräcke
- 10 E45 Söderberget-länsgräns Jämtland
- 11 E4 Jättendal-Gnarp, Kungsberget-Harmånger
- 12 Väg 70 Björka-Gåsarvägen
- 13 E16 Valbo-Gävle, Kungsgården-Sandviken
- 14 Väg 55 Märsjön Strängnäs
- 15 E18 Arninge station
- 16 Väg 265 Häggviks-tunneln
- 17 E18 Stockholm-Ärninge
- 18 E4/E20 Essingeleden
- 19 Förbifart Stockholm
- 20 Ekerövägen
- 21 Väg 222 Skurubron
- 22 Kiruna
- 23 Luleå
- 24 Skellefteå
- 25 E20 Skvalbacken, Kungsör
- 26 Väg 55 Forssjösjön, Katrineholm
- 27 E18 Ekebykorset, Karlskoga
- 28 Väg 61 Gräninge-Speke
- 29 Väg 34 Ervasteby-Börensberg
- 30 E6 Nordreälvbron
- 31 E6 Rödbymotet
- 32 E6/E20/E45 Centralenområdet
- 33 E6/E20 Älvsborgsbron
- 34 Korsvägen/Örgrytemotet
- 35 E6 Skottorp
- 36 E6 Suseån Falkenberg
- 37 Väg 15 Södra infarten
- 38 Väg 25 Boasjön-Annerstad
- 39 E4 Ljungby-Toftanäs
- 40 Väg 28 Holmsjö-Uddabygd
- 41 Väg 110 Bjuv-Billesholm

Källa: Trafikverket/TT
Grafik: Sten Claréus

Här är vägjobben du ska undvika i sommar

FREDAG 22 MAJ 2020

Varje sommar pågår ombyggnad och underhåll av Sveriges vägar, likaså i år då 300 vägarbeten ska genomföras.

Underhåll av broar, ny asfaltering och cirkulationsplatsbygge är bara några av de vägarbeten man som trafikant kan stöta på under sommarens utflykter.

– Det är ungefär lika många jobb som det brukar vara. Majoriteten av det här märker nog inte ens allmänheten, det kan till exempel vara en tillfällig hastighetssänkning eller att vi smalnar av ett körfält, säger Jonas Eliasson, tillgänglighetsdirektör på Trafikverket. En stor del av arbetet handlar om att förbättra trafiksäkerheten längs landets cirka 10 000 mil statliga vägar, men det kan också handla om ökad framkomlighet eller att underlätta för kollektivtrafiken.

Några av arbetena kommer att märkas mer än andra. Trafikverket uppmanar trafikanter i Göteborg att planera in extra restid eftersom det där kommer att pågå många vägarbeten på liten yta. Bland annat ska Västlänken bygga en järnvägstunnel med tre stationer, Älvsborgsbron ska renoveras och Gullbergstunneln ska byggas. På E18 planeras flera arbeten för att förbättra vägarna och underlätta för kollektivtrafiken. Det kommer främst att påverka trafiken i Stockholmsområdet på Essingeleden och i Stocksund, och

i korsningen Ekebykorset i Karlskoga.

I Småland byggs E4 ut till motorväg vid Ljungby och flera beläggningsåtgärder utförs på samma väg längre norrut, mellan Gävle och Örnsköldsvik.

I Norrbotten kommer trafiken på pendlarsträckan längs väg 97 att påverkas av flera arbeten som utförs för att öka trafiksäkerheten. Sommarens vägarbeten är i mångt och mycket oberörda av coronapandemin.

Jonas Eliasson på Trafikverket tror att det kommer vara mindre trafik i sommar än tidigare år med

tanke på Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Hittills har den genomsnittliga trafiken över hela landet varit ungefär 30 procent mindre än normalt, och enligt Jonas Eliasson är det en stor minskning.

– Det finns inget som har påverkat trafiken så mycket någonsin.

Mindre trafik underlättar vägarbetarnas jobb och är en av anledningarna till att vägarbeten sker på sommaren. Men arbetet är också högst beroende av den varmare väderleken.

– Man kan inte lägga asfalt på vintern och man kan inte gräva när det är tjäle i marken för då håller inte grejerna man försöker bygga, förklarar han.

I runda slängar gör Trafikverket vägarbeten för 10 miljarder kronor varje år.

TT

Förskola i Lund förstörd i misstänkt mordbrand

FREDAG 22 MAJ 2020

En förskola i norra Lund totalförstördes efter en kraftig brand under natten till torsdagen. Polisen utreder händelsen som mordbrand och undersöker om den kan ha koppling till tidigare bränder i Lund under våren. Bara 20 minuter tidigare brann det på en annan plats i Lund, bara en knapp kilometer från

förskolan. Den branden ska ha brutit ut i ett soprum.

– Det är oklart om det finns ett samband här, men det kommer vi att titta på, säger Evelina Olsson hos polisen

Under våren har det brunnit i ett flertal olika skolor i Lund, de flesta av de bränderna misstänks ha varit anlagda.

TT

Man elchockad och pepparsprejad efter biljakt

FREDAG 22 MAJ 2020

Det som började som ett larm om olaga hot slutade med en polisjakt i natten – och tio olika brottsmisstankar. Det första larmet inkom 00.17 på torsdagen. – Vi fick kännedom om att en man hade hotat brottsoffret med ett stickvapen i en bostad i Sollentuna, säger polisens presstalesperson Towe Hägg.

Mannen försvann från platsen i en lastbil och polisen försökte få honom att stanna. Först när han krockade med ett träd tog det stopp. Då hade mannen hunnit till Bredäng i södra Stockholm.

Mannen flydde bilen men sprangs ifatt av polis.

– Man gjorde bedömningen att det behövdes både elchockvapen och pepparsprej för att få kontroll på honom, säger Hägg.

Mannen som är i 30-årsåldern greps och misstänks inledningsvis för grovt olaga hot, stöld, ofredande, grovt rattfylleri, grovt drograttfylleri, narkotikabrott

genom eget bruk, grov vårdslöshet, ej stannat på polismans tecken, olovlig körning samt våldsamt motstånd.

TT

Ännu en krog stängs

FREDAG 22 MAJ 2020

Smittskyddsläkaren i Region Stockholm har beslutat att stänga restaurangen The Doors på Odengatan för att förhindra covid-19-smitta. Miljökontoret har besökt krogen och anser inte att den uppfyller kraven för att begränsa smittspridning, då det förekommit trängsel.

DN

40 nya dödsfall i Sverige

FREDAG 22 MAJ 2020

Ytterligare 40 personer har rapporterats döda i covid-19, totalt är siffran över döda i Sverige nu 3 871. Totalt 32172 har bekräftats sjuka, en ökning med 649 fall sedan onsdagens rapportering.

Uppgifter om hur många som intensivvårdas brukar presenteras av Socialstyrelsen. Eftersom det inte hölls någon myndighetsgemensam pressträff

på grund av kristi
himmelfärdshelgen,
presenterades ingen sådan siffra i
går. På onsdagen var 372
covidpatienter inlagda på
intensivvårdsavdelningar.
DN

”Bisarra regler stoppar oss från att få stöd”

FREDAG 22 MAJ 2020

**Reglerna för
permitteringsstödet är format
av en byråkrati som inte tar
hänsyn till hur ett välskött
företag som Hogia fungerar,
anser it-koncernen Hogia AB:s
huvudägare Bert-Inge
Hogsved.**

**– Bara för att vi har gjort något
våldigt bra med uppdelning i
mindre företag och skapat
entreprenörskap så säger**

byråkraterna att vi minsann inte kan få stöd. Det är bisarrt, säger han.

I dag är 20–30 av Hogia-koncernens runt 700 anställda permitterade. De är fördelade i fem av de 30-talet dotterbolag som koncernen har.

– Men vi planerar att permittera totalt runt 100 personer i 17 av bolagen. Av dessa 17 är det en hel del som skickar pengar vidare till andra bolag i koncernen på det sätt som vi länge gjort, för att balansera verksamheten. Men alla bolagen är ju helägda av oss. Då

bör staten kunna se till helheten, säger Bert-Inge Hogsved. Skälet till hans upprördhet är det skriftliga klargörande som Tillväxtverket publicerade i måndags. Myndigheten skrev dels att stödet inte ska kunna kombineras med aktieutdelning. Men tolkningen av riksdagens finansutskotts betänkande sträcker sig längre än så. Tillväxtverket skriver att ”denna bedömning är enhetlig oavsett typ av värdeöverföring. Bedömningen ska göras för varje enskild arbetsgivare. Det här innebär även att bolag som ingår i en

koncernstruktur bedöms var för sig.”

Tillväxtverket säger till DN att det är det enskilda dotterbolaget som söker stödet som regelverket gäller för. Detta kan inte ta emot stöd för tillåtna samtidigt som det skickar pengar vidare inom koncernen.

Efter samråd med bolagets jurister gör Bert-Inge Hogsved bedömningen att de därmed omfattas av stöd-stoppet.

Hogia är en mycket solid koncern, ni har inga lån och har de senaste åren gått med 20-30 miljoner i vinst. Måste ni

verkligen söka coronastöd av staten?

– Visst, Hogia är en solid koncern. Vi bestämde tidigt att föreslå stämman att inte göra någon utdelning alls i år. Men samtidigt driver vi ett omfattande arbete med att minska våra kostnader. Vi tror att krisen kommer att slå hårt även mot oss. Vi försöker gardera oss på så många sätt som möjligt för att våra kunder skall få samma service som normalt.

Hogsved hänvisar till andra solida koncerner som Volvo, Volvo Cars och Scania.

– Vi tror definitivt att de kommer att klara krisen. Ändå har de i alla fall sökt permitteringsstöd för flertalet av sina medarbetare.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

Spelinspektionen vill se licenser för teknikföretag

FREDAG 22 MAJ 2020

Regeringen uppmanas av Spelinspektionen att införa så kallade B2B-licenser. Åtgärden skulle innebära att även företag som levererar teknik till spelbolagen måste ha licens och anses motverka att olagliga spelbolag opererar på den svenska marknaden.

Samtidigt som regeringen föreslår striktare regler på spelmarknaden under coronakrisen har Spelinspektionen kommit med sin delårsrapport till regeringen. I den ställer man sig bakom att ett system med så kallade B2B-licenser (business-to-business) införs för att motverka olagligt spel.

Sedan omregleringen den 1 januari 2019 måste alla bolag som opererar på den svenska marknaden ha licens. B2B-licensen riktar sig till de bolag som tillverkar och tillhandahåller spelprogramvara.

”Spelinspektionen ser flera fördelar med att en sådan ordning införs så snart som möjligt”, skriver Spelinspektionen till regeringen och menar att B2B-licensen också skulle innebära stora administrativa lättnader för spelbolagen.

B2B-licenser fanns föreslagna i Spelutredningen, som föregick den nya lagstiftningen, men genomfördes aldrig.

Kindreds vd Henrik Tjärnström är en av många spelbolagschefer som efterlyst lagändringen och den välkomnas även av Gustaf

Hoffstedt, generalsekreterare i Branschföreningen för onlinespel.
– Att införa B2B-licenser skulle vara den enskilt viktigaste åtgärden för att stärka det svenska licenssystemet och därmed konsumentskyddet. Det beror på att B2B-licenser är en av mycket få, kanske den enda, repressiva åtgärder som verkligen fungerar när det gäller att hålla olicensierade spelbolag borta från marknaden, säger Gustaf Hoffstedt.

Han betonar att den så kallade kanaliseringen skulle gagnas av B2B-licenser. Det vill säga hur

stora andel av svenska spelare som spelar hos bolag med licens. Enligt en undersökning från analysföretaget Copenhagen Economics, som flera spelbolag hänvisar till, har kanaliseringsgraden sjunkit kraftigt i Sverige 16 månader efter att den nya spellagstiftningen infördes.

– En hög kanalisering är i och för sig inte en konsumentskyddsåtgärd i sig, men är en förutsättning för genomslaget för alla andra konsumentskyddsåtgärder, säger Hoffstedt.

I en DN-intervju tidigare i veckan förklarade socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi att regeringen är beredd att vidta ytterligare åtgärder för att hålla borta olagliga bolag från den svenska marknaden.

Spelinspektionen föreslår i sin rapport att det införs ett förvaltningsrättsligt främjandeförbud, vilket skulle innebära att myndigheten får möjlighet att utreda bolag som anses göra otillåten reklam mot den svenska marknaden.

Av rapporten framgår att Spelinspektionen försökt stoppa betalningar till spelbolag som bryter mot lagen men stoppas av banksekretessen. Därför vill man få ökad möjlighet till betalningsblockering mot bolagen genom att bankerna blir skyldiga att lämna ut de uppgifter som Spelinspektionen efterfrågar. Myndigheten skriver att man i sitt slutbetänkande kommer att återkomma till hur man skulle kunna inrätta ett nationellt register över hur mycket de som spelar har insatt på konton hos olika spelbolag – en åtgärd som

kan inkräkta på personuppgifter
och känslig kundinformation.

Jens Littorin

jens.littorin@dn.se

Stort hopp om vanliga studier i höst

FREDAG 22 MAJ 2020

**Högskolor och universitet har
distansundervisat i över två
månader. Hur det blir under
kommande läsår varierar, men
hoppet är att kunna erbjuda
vanliga studier.**

Anrika Cambridge University
meddelade på tisdagen att hela
akademiska året 2020–2021
kommer att vara på distans. I
Sverige har bland annat
Högskolan i Borås och Malmö
universitet beslutat att göra

likadant till den 8 november, men många hoppas komma igång som vanligt efter sommaren.

– Vi måste ge lärare och studenter planeringsförutsättningar, men vi avvaktar ett tag till att fatta beslut om efter den 30 augusti. Vi hoppas att vi åtminstone delvis kan få bedriva undervisning på campus i höst. Det kommer då antagligen ske med restriktioner och eftertänksamhet, säger Uppsala universitets rektor Eva Åkesson som ger en eloge till alla som kunnat ställa om på ”otroligt kort tid”.

Lunds universitets besked till DN är likalydande, att man håller dörren öppen för bägge alternativen. Med hänvisning till regeringsbeslutet den 17 mars är det bara distansundervisning som gäller och i väntan på andra besked pågår diskussioner för egna beslut för att lärare och studenter ska kunna planera sin närmaste framtid.

– Vi har inte fattat något beslut om det ännu, men det kommer inom kort. Som det är nu har vi inte sagt vare sig det ena eller andra, utan vi följer utvecklingen lite till, säger Anna Johansson,

pressansvarig på Lunds universitet.

Stockholms universitets pressekreterare Johnny Bergenholtz-Foglander säger att distansundervisningen kommer att pågå tills vidare. Vissa kurser kan senareläggas och sedan den 28 april gäller att dekaner kan fatta beslut om en del undantag för laborationer, fältkurser eller andra praktiska moment.

– Vi har rekommenderat studenterna att förbereda sig på att vara på campus till hösten, men vi förbereder oss på att fortsätta som det är nu. Det kan

förstås ändras, men inställningen tills vidare är att det blir campusundervisning efter den 30 augusti, säger Umeå universitets presskontakt Camilla Bergvall. Göteborgs universitet beslutade å sin sida förra veckan att förlänga distansutbildningen till den 31 oktober. Där, liksom på flera andra håll, medges inte utlandsstudier och flera tar heller inte emot internationella studenter vilket ibland beror på respektive lands reserekommendationer.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Flera bolag låter privatpersoner testa sig för nya coronaviruset

FREDAG 22 MAJ 2020

Personer med samhällsviktiga yrken ska prioriteras att testas för covid-19. Men vårdbolag låter privatpersoner testa sig, eftersom de mobila teststationerna fortfarande står tomma.

Linn Stolt Billinger, som jobbar med ekonomi, betalade 1 570 kronor för att testa sig på drive in-teststationen i Älvsjö.

– Vi har ingen möjlighet att kolla vad folk jobbar med alltid, säger ett av vårdbolagens vd.

När DN besökte teststationen i Älvsjö den 6 maj lyste

testpersonerna med sin frånvaro.

För att socialminister Lena

Hallengren skulle få se hur det så kallade PCR-testet går till var det en anställd vid företaget som står bakom testinitiativet,

Infosolutions, som agerade patient.

Linn Stolt Billinger läste artikeln med intresse. Hon har astma och när hon i förra veckan blev förkyld ville hon veta om det var covid-19,

eftersom hon då kanske borde söka läkarvård.

– 1177 svarade ”du får höra av dig om du blir värre” när jag ringde deras coronalinje för att få råd. Jag läste artikeln och tänkte att om de har lite att göra på drive in-stationerna så kanske jag kan testa.

Linn Stolt Billinger googlade sig fram till Folkhälsomyndighetens samarbetspartner, Infosolutions. Där hittade hon en lista över vårdgivare som kan skriva remiss för coronatest och valde den översta: Coridis care.

– Det tog på riktigt tre timmar mellan att jag skickade min förfrågan till vårdgivaren, tills att jag satt och topsade mig i bilen i Älvsjö.

Hon fick betala totalt 1570 kronor.

– Nu var det ju inte corona och min oro för det försvann. Det var lätt värt 1570 kronor för att bli av med den oron. Jag förstår att Folkhälsomyndigheten inte testar alla med symtom, men för oss som har underliggande sjukdomar gör det ju skillnad i hur vi bedömer vårt vårdbehov, medicinering och mående i övrigt. Jag var inte ute efter att ta någons

plats, men eftersom det var tydligt att överkapaciteten fanns så valde jag att testa ifall det fanns möjlighet.

När DN mejlar till Karin Tegmark-Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten och frågar om privatpersoner, utan prioriterade yrken, nu kan gå och testa sig på teststationen i Älvsjö om de får remiss och bekostar provet själva, kommer svaret snabbt:

”Nej”, skriver Karin Tegmark-Wisell.

Vårdpersonal och anställda inom äldreomsorgen vittnar om att de

inte har fått testas trots symtom, något även Attendos vd Martin Tivéus berättat i en intervju.

Men när DN:s utger sig för att vara en förkyld privatperson som jobbar med reklam får vi snabbt positiva besked om att det går att få remiss från fyra av de sju vårdbolag som har avtal med Infosolutions – hos ett av remissföretagen inte bara för sig själv och sin man, utan också för sina barn. Priset varierar mellan 1 200 och 1 750 kronor.

Ett vårdbolag svarar att de endast testar personer inom vård och

andra samhällsviktiga yrken. Övriga har ännu inte svarat. DN ber också en testperson försöka få en testtid för pågående infektion av covid-19. Det får han inom en timme – utan så mycket som ett telefonsamtal.

Genom att fylla i ett formulär på Coridis Care:s hemsida där han uppger att han arbetar i klädbranschen, och därefter swisha 1 570, är han direkt välkommen att komma och göra provtagningen på teststationen i Älvsjö.

Enligt Alex Stendahl, vd på Infosolutions som är

Folkhälsomyndighetens ”officiella partner i arbetet med att öka tillgängligheten av laboratorietester för att påvisa covid-19”, är det endast prioritetsgrupp 1 och 2 som ska testas i Älvsjö. Sedan starten har de testat runt 300 personer i Stockholm och Sörmland, merparten de senaste veckorna. När DN berättar att man lyckats få remiss för att göra provtagning för covid-19 säger Alex Stendahl. – Jag tycker att det är väldigt synd att man inte håller sig till prioriteringsgrupperna man har sagt.

– Det kanske finns vårdgivare som gör så, men då gör man fel.

Direktivet är att vårdgivarna ska hålla sig till kategori två så att det inte är den med mest pengar som kommer före i kön. Det ska vara behovsstyrt alltihopa nu.

Vad innebär det, att man ändå kan kontakta någon som..?

– Det ska vi inte säga att man ska göra. Men står du där med dina miljoner och ringer till en läkare som vet hur man gör remisser så vet vi ju inte hur de kommer göra och inte. Men det är bara en hypotes. Det går i dag inte att köpa sig före i kön, vad vi vet.

Infosolutions gör själva inget för att kontrollera att det är det avsedda grupperna som testas.

– Nej, vi har skrivit i avtal och på vår hemsida att vi följer Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Men vi är ingen kontrollmyndighet.

Alex Stendahl har tidigare sagt att han tror att anledningen till att det inte kommer så mycket vårdpersonal eller personal från andra prioriterade grupper beror på att frågan om vem som ska betala för testerna inte är löst. Lena Hallengren har upprepade gånger sagt att det är staten via

Folkhälsomyndigheten som kommer att ta kostnaderna för tester av prioriterad personal, men det finns ännu inget färdigt avtal, enligt Alex Stendahl.

– Vi som privat företag, när månaden tar slut då ska pengarna ut till underleverantörer och löner och alltihopa och då måste vi veta vem som ska ta fakturan. Är det Folkhälsomyndigheten som ska debiteras och för vad och vilken summa?

DN ringer upp Karin Tegmark Wisell på Folkhälsomyndigheten, som tidigare svarade ”nej” på frågan om huruvida

privatpersoner kan betala för testning på de mobila teststationerna.

Vi har varit i kontakt med en kvinna som testats trots att hon inte jobbat inom prioriterat yrke och fått egen testtid på en timma och dessutom fått information om att vi kan få remiss från flera andra. Ska det vara så?

– Det är inte olagligt på något sätt men det kräver att man har en remiss. Det finns kapacitet, och det ska ske i en viss prioriteringsordning, men innan man har logistiken på plats inom de övriga prioritetsgrupperna är

det inte fel att använda kapaciteten. I en bristsituation är det prioriteringsordningen som gäller.

Varför kan man inte testa alla som har symtom?

– Då skulle det bli brist på provtagningsmaterial och analysmaterial, det vill säga reagens. Samt skyddsutrustning. Det skulle också bli överbelastning på primärvården och öppenvården.

Är det inte en risk att reagens eller annat tar slut innan allt är samordnat om privatpersoner går och testat sig?

– Jo, skulle det bli ett väldigt stort flöde i den kategorin så kan det bli en sådan situation. Det kan göras under beaktanden att man kan prioriteras bort om det uppstår ett annat behov.

Tycker Folkhälsomyndigheten att det är bra att man som privatperson, som jobbar inom exempelvis klädbranschen, kan fylla i ett formulär och betala 1500 för ett test inom en timme?

– Jag har ingen åsikt om den frågan. Det är mer en politiskt ställd fråga. Man får ju betala kostnaden själv och så länge man inte konkurrera ut någon annan

påverkar det inte provtagning som är prioriterad.

Men om man har möjligheten, kan man testa sig med gott samvete?

– Nej, då tycker jag att man ska avvakta och verkligen fundera är det nödvändigt: ”Varför är det nödvändigt, jag tillhör inte dem som är prioriterade”.

Maxemilian Maxe är vd på Coridis care. Han uppger först att det inte går att köpa sig förbi kön. När han får höra om DN:s testperson, mannen som fick remiss och tid för provtagning inom en timme trots att han jobbar inom

klädbranschen, blir han bekymrad.

– Vi måste verkligen se över våra rutiner. Reglerna ändras hela tiden, i går tror jag att Folkhälsomyndigheten gick ut med att de ska testa fler i samhället.

Maxemilian Maxe säger att många är oroliga i samhället och att provställena i princip har stått tomma.

– Uppe i Norrland testar man redan alla som är oroliga oavsett vilken grupp de tillhör. Vi har velat hjälpa till, jag vill inte att det

ska framstå som att vi profiterar på det här.

Tjänar ni inga pengar på privatpersoner?

– Vi får ju betalt för remisserna, absolut. Men vi har fortfarande löner som ska betalas. Det är mer att vi hjälper. Vi har ingen möjlighet att kolla vad folk jobbar med alltid. Och att avgöra vem som är samhällsviktig, det är svårt. Jag kan inte göra den bedömningen.

Emma Bouvin

emma.bouvin@dn.se

Marijana Dragic

marijana.dragic@dn.se

Fakta. Grupper som ska prioriteras för tester enligt Folkhälsomyndigheten

1 Patienter i behov av inneliggande vård, inneliggande patienter vid sjukhus, individer som tillhör någon riskgrupp, boende inom omsorg och på institutioner, samt numera även individer som varit långvarigt sjuka med symptom och som söker vård på exempelvis en vårdcentral eller annan öppen mottagning.

2 Personal inom sjukvård och omsorg.

3 Personal inom övrig samhällsviktig verksamhet.

4 Övriga relevanta delar av samhället

TT

Fakta. Fick tid snabbt

DN har ringt eller mejlat olika vårdgivarna som har ett avtal med Infosolutions för att få veta om de kan skriva remisser trots att man inte har ett särskilt yrke.

Dessutom har vi låtit en person själv fylla i ett "Covid-19" formulär på Coridis care:s hemsida.

Personen uppger att den arbetar

på ett klädföretag och haft symtom i tre dagar.

30 minuter senare får DN:s testperson ett mejl från Coridis care om att han uppfyller kriterierna för provtagning och att han kan swisha 1 570 kronor till företaget. Fyra minuter efter Swish får personen ett mejl från Infosolutions om att han nu kan boka en tid för Covid-19 test för pågående infektion.

På samtliga av de totalt fem teststationerna i Stockholm, bland annat den i Älvjsö, kunde Infosolutions erbjuda en testtid fem minuter senare. Det fanns

även 30 lediga "tidsslotter" varje dag de kommande två veckorna. DN:s testperson kunde alltså boka en tid till att testa sig inom en timme från att han först skickat formuläret utan att prata med någon på Coridis care. DN:s testperson kommer inte att ta provet.

Dela

SL tappar miljarder under krisen

FREDAG 22 MAJ 2020

SL kommer att gå med tre miljarder kronor i förlust under 2020 på grund av coronakrisen. Det visar en ny prognos från regionens trafikförvaltning. – Kollektivtrafiken går en coronasmäll till mötes. Om krisen fortsätter i samma takt som i dag riskerar kollektivtrafiken i Sverige att förlora upp till 10 miljarder kronor i biljettintäkter till årsskiftet, säger Kristoffer

Tamsons (M), trafikregionråd och ordförande för SL.

Färre resenärer och full trafik, som en följd av statens rekommendationer och krav, innebär att landets kollektivtrafik rullar för fullt, men utan kostnadstäckning. Svensk kollektivtrafik har uppskattat kostnaden för detta till över en miljard kronor i månaden i förlorade biljettintäkter. Kollektivtrafiken i Stockholm utgör inget undantag, visar trafikförvaltningens sammanställning av årets första månader.

Ett år som inleddes starkt med fler resenärer och ökade intäkter har i coronakrisens spår till snabbt förbytts. Biljettintäkterna faller handlost. Totalt prognostiseras nu för ett resultat om minus 3 miljarder kronor 2020.

– SL har sedan 2015 vänt sin ekonomi från underskott till stabila överskott och gått plus med över 1,6 miljarder kronor. Ordning och reda i ekonomin är den bästa krockkudden man kan ha för att möta coronasmällen och fler åtgärder kommer att vidtas för att säkerställa SL:s beredskap,

men det ansvaret måste delas med fler, säger Kristoffer Tamsons.

Sammantaget innebär coronakrisen att SL, under tidsperioden januari–april 2020, backade mer än 600 miljoner kronor från budget, motsvarande 429 miljoner kronor lägre än samma period 2019.

– Ronald Reagan sade en gång att de mest skrämmande orden som finns är ”jag är från staten och jag är här för att hjälpa dig”.

Kollektivtrafiken behöver dock höra de orden igen. Regeringens aviserade stöd till kollektivtrafiken var välkommet,

men är långt ifrån tillräckligt. Det behövs en garanti från staten om full kompensation för den samhällsinsats som nu utförs, säger Tamsons.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Det går inte att förhandla med ett virus

FREDAG 22 MAJ 2020

Pandemin är en naturkatastrof, och vi måste leva med ovissheten. Men människan styrs snarare av falsk säkerhet än äkta osäkerhet. Fysikern Ulf Danielsson reflekterar över hur vårt tänkande påverkas av coronakrisen.

”Förvånad sträckte jag ut handen och rörde vid något slätt och kallt: ett glatt, slätt motstånd på ett ställe där det egentligen inte

kunde finnas någonting annat än luft.”

Långt innan dess att pandemin tog världen i sitt grepp och karantän blev ett normaltillstånd läste jag Marlen Haushofers roman ”Väggen”. Huvudpersonen i boken upptäcker hur en jättelik genomskinlig vägg utan förvarning materialiserat sig tvärs igenom det lantliga landskap där hon tillfälligt befinner sig. Hon är fångad och kan inte ta sig därifrån. Väggen saknar förklaring men hon förstår att något fruktansvärt inträffat i världen utanför där människor och djur

förstenats till döds. Vad, går inte att utröna. Hon är helt ensam och måste göra vad hon kan för att överleva.

Jag minns min frustration över huvudpersonens uppenbara ointresse för vad väggen egentligen bestod av och varför den plötsligt fanns där. Hennes brist på nyfikenhet var mig främmande. Själv skulle jag systematiskt undersökt väggens fysikaliska sammansättning och funktion. Jag skulle ha försökt ta reda på vad som inträffat på den andra sidan och kanske hittat på ett sätt att ta mig igenom. Mitt

förhållningssätt skulle ha varit det hos den nyfikne naturvetaren ständigt på jakt efter ny förståelse men också efter kontroll.

En viktig drivkraft bakom den vetenskapliga och teknologiska utvecklingen handlar om att tygla naturen, förutsäga framtiden och ta makten över våra biologiska kroppar. Men många gånger är vår känsla av kontroll illusorisk. Det blir tydligt i en historisk backspegel där forna förhoppningar ter sig hopplöst naiva. Att sätta sin egen tid i ett sådant perspektiv är näst intill omöjligt.

Ironiskt nog kan de stora vetenskapliga och teknologiska framstegen inom vissa begränsade områden bidra till en förvriden syn på vad som är möjligt inom andra. Vi har svårt att skilja det som i grunden är enkla problem som kan lösas från de som är hopplöst svåra. Trots att den dator jag sitter och skriver på kan slå vilken mänsklig spelare som helst i schack, eller blixtnabbt googla fram alla möjliga olika fakta, finns det ingen maskin i hela universum kapabel att förutsäga vädret där jag bor dag för dag under det kommande året.

En del av de matematiska modeller som påstås förutse pandemins framfart är ett resultat av samma brist på förankring i verkligheten. Avancerad matematik och kraftfulla datorer räcker inte långt om de förutsättningar modellerna baseras på är felaktiga och de data som stoppas in ofullständiga eller irrelevanta.

Jag känner igen mig från mina egna försök att spela schack när mina vackra och snillrika kombinationer av drag faller platt inför en motståndare som gör något oväntat, oförenligt med min

plan. De sammanhang som styr vad som sker när ett virus sprids över världen är komplexa och präglas av otyglat kaotiska effekter bortom vår kontroll. De ibland meningslösa siffror som genereras blir många gånger till inget annat än snuttefiltar för vår maktlöshet – i praktiken inte mycket bättre än horoskop. Den världsomspännande övertron på hur digital teknik ska rädda oss från bestens käftar hänger intimt samman med hur vi valt att i allt större utsträckning leva i virtuella världar. Inte bara genom att ägna tid åt datagenererade fiktioner i

form av spel och sociala nätverk, utan också genom det sätt på vilket våra samhällen är uppbyggda. De algoritmer som styr och utvärderar ekonomi och samhällssystem är ju också de en form av virtuella verkligheter. Vi förlitar oss på dem för att de ger en känsla av kontroll. En falsk säkerhet föredras framför en äkta osäkerhet. Om den verkliga världen är otrygg och svår att hantera, ersätter vi den gärna med något till synes kontrollerat. Med lite god vilja blir illusionen trovärdig. Ända tills det brister.

Pandemin är en naturkatastrof. Det går inte att förhandla med ett virus. Det handlar om ett komplext fenomen som genom återkoppling till våra egna handlingar i sina enskildheter är kaotiskt, oförutsägbart och överrumplande. Vår möjlighet att förutsäga vad som kommer att hända är begränsad. Den avgörande insikten om hur virus muterar och med ojämna mellanrum härjar världen fanns däremot sedan länge. Det som pågår tydliggör hur vi är organiska kroppar som ingår i ett biologiskt sammanhang – en

parallell till de sedan länge kända, och av människans framfart orsakade, klimatförändringarna som också de påminner oss om att vi är en del av en naturlig värld. Det fanns i detta något jag missade vid min första läsning av "Väggen". Den kunskap nyfikenheten leder fram till kan inte bara användas till att utöva kontroll, den kan rätt utnyttjad också ge förmåga till en intelligent anpassning. Ett genuint vetenskapligt förhållningssätt innefattar en kunskap om vilka ständigt närvarande osäkerheter varje förutsägelse är behäftad

med, och en förmåga att skilja ut det som är viktigt. Detta leder till den ödmjukhet som krävs för att kunna fatta kloka beslut. Det gör det samtidigt omöjligt att ignorera människans beroende av den övriga biologiska världen.

Vi måste i grunden acceptera att vi varken som enskilda människor i vår skröpliga sårbarhet eller som kollektiv mänsklighet kommer att kunna åtnjuta den trygghet och absoluta säkerhet som vi drömmer om. De virtuella löften som utställts kommer aldrig att infrias. Vår lott är och förblir att försöka överleva så gott vi kan

under ibland svåra förhållanden i ett i grunden gåtfullt universum. Vi är och förblir av samma skrot och korn som den levande jord vi befinner oss på.

Ibland kan det vara lönlöst att hamra mot den genomskinliga väggen. Jag hoppas på en ny värld där vi människor anpassar oss till och accepterar det vi inte kan förändra, har modet att förändra det som står i vår makt, och utnyttjar det förstånd som vetenskapen förser oss med till att inse skillnaden.

Ulf Danielsson

Åsa Beckman: Konsten blir större av barnens vittnesmål

FREDAG 22 MAJ 2020

När de kända författarnas barn får berätta händer något. Otto Gabrielssons bok om Jörn Donner är inte smickrande, men vi lär oss något nytt. Man kan respektera konstnärer utan att vörda dem.

Det är ett manifest för det osynliga barnet”, sade Otto Gabrielsson i en intervju i Boklördag (9/5) om sin nyutkomna bok ”Vildhavre” som

handlar om hur det var att vara ett av sex barn till författaren Jörn Donner. I sin självbiografi ”Mammuten” beskriver Donner sonen som ”ett misstag”.

Otto Gabrielssons bok är skriven som ett långt avskedsbrev till en pappa som han haft sporadisk kontakt med. Själv växer han upp med sin mamma i Nacka. Ibland får han komma till Finland en vecka på sommarlovet, ibland inte. Som vuxen ser han hur Jörn Donner gör författarbesök i Sverige och blir varje gång besviken när pappan inte tar kontakt. Det är skakande att se

hur djupt en känsla av att vara
oönskad och utstött kan prägla en
människas liv.

De här berättelserna är välkomna.
För femton år sedan skrev Carin
Evander, dotter till författaren Per
Gunnar Evander, här i DN (5/12
2005) om hur svårt hon hade för
faderns porträtt av hennes döda
syster i romanen "I min ungdom
speglade jag mig ofta". Många
tyckte att artikeln var smaklös och
den utlöste en våldsam debatt.
Det visade sig att även personer
man trodde var vidsynta
fortfarande höll sig med en

egendomlig vördnad för konsten
och konstnären.

Tack och lov är det inte längre
självklart. Man kan respektera
utan att vörda. Tvärtom ger boken
om Jörn Donner tillsammans med
Nils Claessons "Blåbärsmaskinen"
(om sin pappa Stig Slas Claesson)
eller CajsaStina Åkerströms "Du
och jag, farsan" (om sin pappa
Fred Åkerström) inblickar i dessa
kulturmäns psyke. Trots att de är
olika typer av författare finns det
nästan spöklika likheter i deras
psykologiska konstitution.

Det mest slående: det absoluta
kravet på att få leva exakt hur de

vill. Alla andra människor böjs efter det behovet. Inte helt lätt för andra vuxna, ofta kvinnor, men än mer obegripligt för ett barn. Och barn, det har dessa kulturmän gärna velat ha, men de har krävt att få gå in och ur faderskapet som de passar. Att, som Gabrielsson uttrycker det, "obehindrat växla mellan ansvar och ansvarslöshet". I boken berättar han en episod där Jörn Donner signerar sin "Mammuten" på Filmhuset. Äntligen har sonen fått träffa sin pappa, som han inte sett på sex år. Han ställer sig snällt i signeringskön. När han kommer

fram till pappan säger han: "Skulle jag kunna få en bok?" Och får det korthuggna svaret: "Nej, du får köpa." Varför gör man så? Det är ofattbart grymt. Hos Gabrielsson framträder en bild av en person med extraordinärt behov av att känna sig totalt fri, utan band till någon. De tycks för Donner alstra en nödvändig livsenergi. Och där ligger förstås barn risigt till. När Donner till sin son säger "Nej, du får köpa" utvinner han något ur avvisandet som *han själv* behöver.

Att någon sedan skulle hävda att det är opassande att barnen berättar sin historia är magstarkt. Speciellt när det handlar om fäder som gärna låter barn och fruar figurera i sina böcker.

”Var ska detta sluta? Konsten blir reducerad”, suckade en äldre författare när vi diskuterade de nya kulturbarnsskildringarna på bokmässan för några år sedan. Det är ju precis tvärtom! Konsten blir större. Nu får vi vet mer om det finmaskiga nät av processer och relationer som fanns runt verken. Vi får se hur liv – på gott och ont – blivit litteratur.

Åsa Beckman
asa.beckman@dn.se

"Vår fyraåring har börjat skriva – ska vi rätta hennes stavfel?"

FREDAG 22 MAJ 2020

Fyraåringen har börjat skriva och stavar orden "som de låter". Mamman vill enbart uppmuntra, men pappan vill också korrigera stavfelen. Vem har rätt? Psykologen Martin Forster svarar.

Fråga:

Vore mycket tacksam för råd kring en fråga som vi dividerar om här hemma. Vår fyraåriga dotter har nyligen börjat intressera sig

för att skriva. Hon skriver brev och "böcker" och stavar orden som de låter. Det blir således "ok" i stället för och, "tijatär" i stället för teater osv. Jag vill gärna bejaka och uppmuntra det här intresset och läser entusiastisk upp det hon skrivit för att bekräfta att jag förstår och kan tyda det. Min sambo vill förstås också uppmuntra henne till detta, men anser att det är viktigt att hon lär sig rätt från början, och rättar därmed stavningen.

Jag är rädd att detta korrigerande ska förta glädjen med att skriva och lusten att träna, och tycker

inte att det gör något om bokstäverna blir felvända eller orden felstavade. Tids nog kommer hon ju att lära sig det! Så, nu undrar vi vad som är ett lämpligt bemötande utifrån forskningen; ska man korrigera fel när barn övar på något, och i så fall hur och när? Sett till fas i inläringen, ålder och liknande. Småbarnsföräldrar

Svar:

Jag tycker att du ställer en mycket intressant fråga, som vid första anblick kan verka enkel att svara på: Självklart ska man låta dottern stava hur hon vill, för att bejaka

och bevara hennes lust att skriva. Så skulle mitt svar kunna lyda, men vid närmare eftertanke är det inte så enkelt. Särskilt inte om jag ska svara på den bredare frågan du ställer om barns inläring i allmänhet. Den berör något verkligt grundläggande, eftersom barns utveckling i stort vilar just på lärande, på samspel med en omgivning som både uppmuntrar och korrigerar.

Och även om en förälder i en given situation kan avstå från att korrigera, så är det så klart något som barn ändå möter kontinuerligt under uppväxten.

Frågan är alltså inte om föräldrar ska använda korrigerings, utan när och hur det kan ske för att det ska bli hjälpsamt snarare än hämmande.

Innan jag går in på den frågan vill jag ta upp lite grundläggande kunskap om barns inläring. För hundra år sedan formulerade forskaren Lev Vygotskij en av de mest inflytelserika teorierna om inläring, som i korthet går ut på att barn lär sig som mest när utmaningarna och kraven ligger precis inom räckhåll. Om man lägger ribban för högt över barnets nivå kommer det inte att

kunna tillägna sig kunskapen utan ge upp. Ligger ribban å andra sidan för lågt tappar barnet intresset. Ytterligare skäl att lägga ribban på rätt nivå finner man hos Jean Piaget, en annan förgrundsgestalt inom pedagogiken. Enligt Piaget är vissa färdigheter och kunskaper inte möjliga att tillgodogöra sig förrän barnet befinner sig i en given utvecklingsfas.

Vidare menade han att barnet först måste tillägna sig kunskap i en fas för att sedan kunna tillgodogöra sig mer avancerad kunskap i nästa fas. Till exempel

är det ingen vits med att öva stavning innan ett barn har lärt sig bokstäver. Det är samtidigt tveksamt om du har så stor nytta av dessa teorier, eftersom jag gissar att de låter rimliga för både dig och din sambo.

Problemet brukar vara att komma överens om vad som är rätt nivå. Sambon kanske tycker att det är precis lagom utmanande för er dotter att lära sig stavning och att korrigeringarna gynnar, snarare än hämmar, hennes lust till skrivande. Jag ska därför återkomma till frågan om korrigering.

Jag påstod tidigare att barn inte kan undkomma korrigering under uppväxten. Men det är varken nödvändigt eller önskvärt i varje given situation. När barn till exempel ska lära sig nya saker som det inte alls behärskar, som att åka skidor för första gången, klinka på ett piano eller uttala ett nytt ord, finns det få skäl att korrigera. Tvärtom brukar inläringen i tidiga skeden bli bäst och mest lustfylld genom att man enbart uppmuntrar steg åt rätt håll. Till exempel att enbart påpeka när ett barn stavar rätt,

men att bortse från alla tillfällen då det blir fel.

När ett barn väl har lärt sig grunderna kan det däremot vara både nödvändigt och motiverande med korrigeringar. Det meningsfulla och motiverande med att göra rätt blir tydligare när ett barn lär sig vad som är fel. En förutsättning är förstås att korrigeringarna görs på ett bra sätt. Nyckelordet är lyhördhet. Du har rätt i farhågan att dottern kan bli nedslagen och tappa lusten av sambons korrigeringar. Att hela tiden göra fel är inte särskilt motiverande. Men! Det beror helt

på vilket sätt sambon rättar dottern och hur hon uppfattar korrigeringarna.

Generellt brukar rättelser förstås landa dåligt om de präglas av irritation, otålighet eller andra negativa känslor. Vidare fungerar de dåligt om de blir personliga eller ospecifika ("Kom igen nu, du förstår väl att du inte kan göra så ..."). Korrigeringar blir däremot mer hjälpsamma om de görs med ett vänligt tonfall och om de handlar om själva uppgiften – vad barnet faktiskt gjorde och hur det kan göra i stället. I så fall ökar

chansen att barnet upplever sig väglett snarare än rättat.

Ännu bättre är det om fel kan påpekas på ett sätt som väcker barns nyfikenhet och lust att lära. I så fall ökar chansen att barnet verkligen kan lära sig av fel och misstag genom livet, snarare än att sky dem. Det är här lyhördheten blir avgörande. Det kanske är en utmärkt idé att påpeka stavfel, så länge det verkar väcka er dotters nyfikenhet. Vill hon lära sig mer? Frågar hon hur ord stavas? Gör hon det med glädje eller vill hon undvika att stava fel?

Svaret har hittills handlat om hur barn lär sig saker. Det behöver förstås inte alls vara poängen med er dotters skrivande. Hon kanske helt enkelt leker. I fri lek finns inget rätt eller fel. Däremot lär sig barn saker genom den fria leken, som de inte tillägnar sig i mer traditionell ”undervisning”. Till exempel att utveckla fantasi, empati och kreativitet. Och det brukar vara målet i utvecklingen för fyraåringar – leken är huvudsaken. Det gäller alltså återigen att vara lyhörd. Jag skulle i första hand ge mig hän åt dotterns lek med skrivande och

berättelser. Jag kanske skulle prata om stavning om hon verkar nyfiken på det, men i det ögonblick jag märker att hon tappar bort berättelsen skulle jag släppa ordboken och snabbt försöka hitta leken igen.

Martin Forster

På www.forster.se/referensermaj finns hänvisning till forskning som rör svaret.

Så här skulle det låta om Sverige blev invaderat

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Den här gången var det ett virus. Men corona ger en föraning om hur det riskerar att se ut om det blir främmande makt som angriper oss nästa gång. God eftermiddag. Den militära invasionen av Sverige har nu pågått i snart fyra månader. Vi går direkt till den dagliga presskonferensen med överbefäl-

havaren Annika Tegnell, ansvarig för den svenska strategin.

”Den dåliga nyheten är att oproportionerligt många svenskar har dött av denna invasion. Den goda är att hittills är det framför allt unga män mellan 18 och 25 som fallit offer. De allra flesta svenskar bör kunna leva som vanligt. Däremot bör riskgrupperna, alltså personer som invasionsmakten ogillar särskilt, hålla sig undan.”

Länderna i vår omvärld har antagit en helt annan strategi, att skjuta på angriparna när de närmar sig. Inte Sverige. Varför?

”Vi misstänker att alla andra gör fel och att de så småningom kommer att inse sitt misstag och upphöra med skjutandet – men det vet vi inte förrän om tre–fyra år.”

Sverige hade länge ett starkt, väl-fungerande försvar. Det kastade vi ut som en möjlig limpa. Hade det inte varit ganska bra att ha i dag?

”Det går inte att förbereda sig på allt. Vem kunde veta att vi skulle bli anfallna? De allra flesta år i vår moderna historia har ingen angripit oss.”

I andra länder har soldaterna slitstarka uniformer och hjälm när

de drar ut i fält. Är det inte dags att rekommendera de svenska soldaterna att åtminstone använda hjälm?

”Nja, den internationella expertisen är oense här. Risken finns att man sätter på sig hjälmen på rumpan och att den då gör mer skada än nytta.”

Oppositionen kräver nu en omedelbar invasionskommission som ska utvärdera den svenska strategin. Men regeringen är motsträvig:

”Det är bra att övriga partier inser vikten av en kommission, men innan invasionen är avslutad

riskerar den bara att springa i vägen för soldaterna”, kommenterar statsministern.

”Men låt oss nu länge debattera när kommissionen egentligen ska inrättas och tillsätta en samordnare för att undersöka saken”.

Borde inte regeringen ta större exekutivt ansvar för den svenska strategin, statsministern?

”Vi litar på experterna.”

Men det finns många experter som säger att Sverige valt fel strategi, att vi i stället under denna invasion borde ha använt

handeldvapen, luftvärn, stridsfordon, ubåtar och Jasplan?”

”Jag medger att det är ett misslyckande att Sverige inte lyckats skydda riskgrupperna. Men som helhet har den svenska modellen fungerat. Jag utesluter inte framtida skattehöjningar.”

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

”Skam och skuld kommer inte att stoppa covid-19”

LÖRDAG 23 MAJ 2020

DN. DEBATT 2020523

Skam- eller skuldbeläggandet av individer är ineffektivt och kan till och med vara kontraproduktivt. I stället för att lägga skulden på individen bör vi lägga ansvaret på beslutsfattare som faktiskt kan besluta om regler. Regler som hindrar oss att skada miljön eller förvärra spridningen av

covid-19, skriver statsvetaren Faradj Koliev.

Påverkansstrategier som går ut på att skam- och skuldbelägga individer diskuteras flitigt världen över just nu. Aktualiteten av fenomenet "shaming" har nått en ny nivå i samband med spridningen av viruset covid-19 och Greta Thunbergs miljöaktivism. Det antas att skam och skuld kan motivera oss att göra saker som vi annars inte skulle gjort, som att till exempel vilja bidra till ett hållbart samhälle.

Men mycket talar för att skam- eller skuldbeläggandet av

individer är ineffektivt eller till och med kan vara kontraproduktivt. I stället för att lägga skulden på individen bör vi lägga ansvaret på beslutsfattare som faktiskt kan reglera aktiviteter som skadar miljön eller som förvärrar spridningen av covid-19.

Skam- och skuldbeläggande är alltmer förekommande i dagens informationssamhälle. Såväl unga som vuxna använder sig av olika former av "shaming" för att, till exempel, få andra att konsumera mer klimatsmart eller förhindra spridningen av viruset covid-19.

Shaming används dock inte alltid i "goda syften" och kan ibland övergå i personangrepp och mobbning. Exempel på detta är när överviktiga människor blir föremål för illvillig kritik (så kallad "fat shaming" eller "body shaming") och när individers sexualvanor skambeläggs (så kallad "slut shaming"). Ett aktuellt fenomen som fått internationell uppmärksamhet och blivit ett väletablerat begrepp är "flygskam", vars syfte är att få individer att minska sitt resande med flyg och välja tåg (för det omvända, se "tågskryt") eller

andra miljövänligare transportmedel.

Just nu är shaming aktuellt i samband med den globala spridningen av covid-19. Hashtaggen "Covidiot" som refererar till någon som inte följer allmänna råd – som social distansering – kring spridningen av covid-19 trendar nu i sociala medier. Den allmänna uppfattningen verkar vara att skuld och skam kan vara effektiva sätt att få individer att avstå från aktiviteter som riskerar att öka spridningen, och därmed öka belastningen på den offentliga

sjukvården, när myndighetsrekommendationer inte räcker till. Men kan skuld och skam reglera våra beteenden och lösa kollektiva problem?

Skulldrivna påverkansstrategier handlar om självreglering. Skuld är subjektivt och relaterar till individers egna värderingar och idéer kring vad som är gott och ont, bra och dåligt. I klimatförändringarnas tid ombeds individer att lösa kollektiva problem som miljöförstöring. Att skuldbelägga individer var ganska populärt inom miljörörelsen under 1970-talet. Idén var enkel:

om efterfrågan förändras så kommer även utbudet att göra det. Skulldrivna konsumenter skulle styra utbudet genom sina plånböcker. Men när fokus är på efterfrågan, det vill säga oss konsumenter, så läggs per automatik mindre ansvar på andra samhällsaktörer, som industrier och stater. På så sätt kan all världens problem kopplas till konsumentbeteenden och därmed blir våra skuldkänslor lösningen. Din och min förmåga att känna skuld och skam blir nyckeln till miljöreformer eller

lösningen på andra kollektiva problem.

Mycket tyder på att skuld och skam inte är effektivt för att lösa kollektiva problem. Flygskam kan få en del människor att välja bort flyget, men andra kan välja att flyga mer. Känslan av skuld eller skam kan få oss att handla på olika sätt. En del kan till och med välja att flyga mer trots ”skam i kroppen” eller att fortsätta flyga i samma utsträckning men donera en slant till miljöorganisationer och på så sätt avvärja skulden. Ett tydligt exempel är internationella certifieringar som

främjar hållbart fiske. Dessa certifieringar fungerar genom skuld som antas motivera oss att handla produkter som är skonsamma för miljön och djuren. Men faktum är att certifieringar av detta slag har haft en mycket begränsad effekt. Exempelvis har certifieringen Marine stewardship council (MSC) misslyckats med sin uppgift att hindra överfiske och många tunga miljöorganisationer har därmed vänt sig emot MSC. En vidare risk kopplad till certifieringar och andra liknande initiativ är att individer kan bli

passiva och slutar sätta press på industrier och beslutsfattare i tron att de gjort tillräckligt. Kollektiva problem som plast i haven, ökande utsläpp av växthusgaser och slavliknande förhållanden inom industrier i vissa länder kan inte lösas genom skuld – såtillvida vi inte alla kollektivt drabbas av en masskuld, vilket är mycket osannolikt. Om vi väljer att sluta köpa produkter med palmolja medan andra fortsätter att göra det så kommer Amazonas regnskogar att fortsätta skövlas för att göra plats åt palmoljepalmer.

Samma logik kan appliceras på spridningen av covid-19. Om du avstår från att åka till äldreboendet för att hälsa på din mamma för att minimera risken för spridningen av covid-19 så kanske andra väljer att göra det ändå. Och just i fallet med covid-19 kan det räcka med att en person inte följer Folkhälsomyndighetens rekommendationer för att spridningen ska öka. En del kan också stoltsera med epiteten ”covidiot” och därmed blir shaming kontraproduktivt.

Ett konstruktivt alternativ är att lägga ansvaret på beslutsfattare eller aktörer som möjliggör individers oetiska handlande, som exempelvis förvärrandet av virusspridningen eller avskogningen. Om vi inte vill att individer ska besöka äldreboenden så kan vi lägga skulden och ansvaret på de samhällsaktörer som möjliggör det eller inte aktivt hindrar det. Regeringsföreträdare som tycker att folk inte ska resa till Gotland under sommaren bör vidta relevanta åtgärder, i form av regler. Beslutsfattare bör med

andra ord komma med tydliga regler som förhindrar oss att till exempel åka till Gotland.

Virusspridningen är trots allt ett kollektivt problem.

I en ideal värld skulle skam- eller skuldbeläggandet inte behövas. Men som bekant så lever vi inte i en sådan värld. Och världen blir sannolikt inte bättre om vi vill styra individers beteenden genom skam och skuld. När problemen är kollektiva så har beslutsfattare ett särskilt ansvar att komma med kollektiva lösningar. Då räcker det inte att tycka om hur individer bör handla.

Rekommendationer är effektiva bland de som lyder dessa men när det finns motstånd mot dessa så krävs andra angreppssätt.

Faradj Koliev, statsvetare vid Stockholms universitet, leder ett forskningsprojekt om shaming och miljöregleringar, finansierat av Formas

Samhällsbärarna berättar

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Pandemin sveper över Sverige. De som står längst fram när samhället ska möta hotet är vanliga människor, i viktiga roller.

I reportageserien Samhällsbärarna berättar de om sin vardag mitt i en kris som saknar motstycke i historien.

”Alla våra brukare, hela hemmet, mår än så länge bra”

Namn: Paulina Sanchez.

Ålder: 41 år.

Yrke: Vårdbiträde på Ätrans äldreboende i Falkenbergs kommun, Halland.

I dag har vi fått börja med de här visiren. De klämmer rätt så mycket runt huvudet, så vi går runt med huvudvärk. Men det skyddar ju våra brukare. Det är inte alla som tycker om det, men vi måste ju anpassa oss till de nya riktlinjerna. Alla våra brukare, hela hemmet, mår än så länge bra. Det är ingen som har blivit smittad med corona än, vad vi vet, tack och lov. Vi följer riktlinjerna

väldigt hårt. Det är många i personalen som är sjuka och stannar då hemma. Då får vi andra rycka in extra, förutom de passen som vi redan har. Det är mycket med att tvätta händer, noga, och att sprita när man kommer in i brukarnas rum och lägenheter. Vi har också förkläden.”

”Det är ovanligt tyst för att vara här på sjukhusområdet. Det känns kusligt och ovant”

Namn: Catarina Resic.

Ålder: 49 år.

Yrke: Anestesisjuksköterska vid Skånes universitetssjukhus i Malmö.

Jag har just jobbat kväll här på sjukhuset i Malmö. I dag har jag sagt hej då till en av mina kollegor, en erfaren narkossjuksköterska som ska börja jobba med något annat. Det som slår mig nu när jag är på väg hem är att det är väldigt lite folk i rörelse här på sjukhuset jämfört med hur det brukar vara. Nu är det ju kväll, men även på dagen är det väldigt stilla i och med att det är besöksförbud och att alla planerade operationer ligger nere.

Man kan inte besöka sina anhöriga på vårdavdelningar. Det gör att det blir ovanligt tyst för att vara här på sjukhusområdet. Det känns kusligt och ovant. Var är alla människor och allt 'brus'? Det är nästan bara fåglarna som hörs.”

”Tänk att vi har vårdat dig i fem veckor och att du har överlevt”

Namn: Cecilia Arfwedson.

Ålder: 47.

Yrke: Intensivvårdsläkare

Karolinska universitetssjukhuset
Huddinge.

Känslan när du lämnar oss på intensivvårdsavdelningen. Du vinkar och gör tummen upp. Vi ler och vinkar tillbaka. Sedan kommer tårarna. De som kommer i tid och otid. Tänk att vi har vårdat dig i fem veckor och att du har överlevt. Du kom hit med svåra syresättningsproblem, utbredda förändringar på lungröntgen och vi behövde söva dig och lägga dig i respirator. Du hade hög feber och under en tid slutade njurarna att fungera och vi stöttade dem med dialys. Vi var oroliga. Din familj kunde inte besöka dig men vi ringde dem

varje dag. Försökte ge dem en bild av hur du hade det. Berättade att du kramat våra händer. Att vi trodde att du inte hade ont och att vi pratat med dig varje kväll och pysslat om dig för att du skulle slippa mardrömmar. Att vi gjorde allt för att du skulle överleva. Nu är du vaken och gör tummen upp.”

**Stoppade
passagerare och**

trängsel på skärgårdsbåtar – så här reser folk i helgen

LÖRDAG 23 MAJ 2020

**Under kristi
himmelfärdshelgen har trycket
varit högt på skärgårdsbåtarna,
både i Stockholm och i
Göteborg. Det har medfört köer,
trängsel och personer som
stoppats från ombordstigning,
uppger SL och Västtrafik.
Samtidigt har Ålands
sjöbevakning sett att resandet
till ögruppen från Sverige ökat.**

Svenskarna ombeds under coronaepidemin att undvika alla former av icke nödvändiga resor, ett råd som upprepats av myndigheter och regeringen inför vårens olika helgdagar. Inför kristi himmelfärdshelgen visade en undersökning från TV4Nyheter/Sifo att 79 procent av de tillfrågade inte tänkte resa från hemmet.

13 procent svarade att de planerade en resa inom den tidsram på 1–2 timmars resa med bil som Folkhälsomyndigheten nyligen lade fram. Då påpekade myndigheten att dessa resor ska

göras på ett säkert sätt för att undvika smittspridning. Senare har Socialstyrelsen sagt att det är bäst att resorna inte genomförs alls.

Att många trots detta gör resor i närområdet till storstäderna Stockholm och Göteborg har de senaste dagarna märkts av i skärgårdstrafiken. Det uppger SL och Västtrafik för DN. På Strömkajen i Stockholm fick Waxholmsbolaget på fredagsförmiddagen sätta stopp för människor som ville åka med färjorna ut i skärgården.

– Det har varit fler än vi kunnat ta ombord, både under förmiddagen i går och i dag. Vi har tvingats neka en del som velat komma ombord. Det var en hel del på Strömkajen, men även vid bryggorna i Nacka och Lidingö på väg ut mot skärgården, säger Johan Norgren vid SL:s presstjänst.

På båtarna har antalet tillgängliga sittplatser halverats för att därmed öka avståndet mellan resenärer och minska risken för smittspridning.

– Det är många som blivit besvikna när de stått med

packningen på bryggan men inte fått följa med. Besättningen har en tuff uppgift att neka ombordstigande, och dessutom se till att prioritera de som är bofasta skärgårdsbor. Det har varit situationer där människor inte blivit så glada, säger Johan Norgren.

SL räknar med att många resenärer kommer att vilja åka med till staden från skärgården på söndagen. Det kan innebära att trycket blir för högt, och att alla inte kommer med på den tur man har tänkt sig.

– Man kan få vänta till nästa tur, eller i värsta fall till och med dagen efter, säger Johan Norgren, och tillägger att man nu ser över trafikplaneringen.

– Vi kommer att göra vad vi kan för att också kunna ta hem dem som vi har skjutsat ut i skärgården. Vi kör med det vi har tillgängligt.

Vid Saltholmens färjeterminal i Göteborg, varifrån skärgårdsbåtarna till den södra skärgården avgår, var trycket under torsdagen högt. Det berättar Kristian Lans, presskommunikatör på Västtrafik. Även där kunde inte färjorna ta

ombord alla som önskade att åka med.

– Det var mycket folk och trängsel. Även i Gamlestaden har buss- och spårvagnstrafiken varit högt belastad, även om det inte var i lika stor utsträckning som vid Saltholmen, säger Kristian Lans.

Han säger att Västtrafik och Styröbolaget, som sköter färjetrafiken, gått ut med information och anvisningar för att stärka säkerheten.

– De som inte kommer med får ta nästa avgång. Vi kör med all trafik som vi har möjlighet att köra.

Antalet resenärer räknas, och man fyller på tills att man bedömer att fler inte kan åka med.

Är det människor som riskerar att bli fast på öarna?

– Vi vet att det finns en oro hos lokalbefolkningen, men jag kan inte spekulera i om det kan bli så. Vår uppmaning är att man ska tänka över sitt resande och bara göra resor som är absolut nödvändiga. Vi behöver alla hjälpas åt.

Även på de längre färjelinjerna, till Gotland och Åland, ses under kristi himmelfärdshelgen tecken på ett ökat resande. Nivåerna på

resande är dock låga jämfört med i normala fall: resandet med Destination Gotland har jämfört samma helg i fjol minskat med 55 procent, uppger försäljnings- och marknadschef Adam Jacobsson. Viking Line, som trafikerar sträckan Kapellskär–Mariehamn, uppger för DN att det i princip inte följer med några nöjesresenärer över huvud taget. Detta inte minst på grund av de restriktioner som råder för inresa i Finland. Enligt Ålands sjöbevakning har man dock kunnat se en viss ökning av ankommande från Sverige de

senaste dagarna, jämfört med tidigare i april.

– I går kom över 200 personer med färjan från Sverige, och i dag mellan 150 och 160. Medeltalet för ett dygn har tidigare under våren legat på några tiotal, säger Jim Kvarnström, vaktofficer på Ålands sjöbevakning, till DN. För att som svensk komma in på Åland krävs giltiga skäl. Det gäller även de som äger en fastighet på någon av öarna. Ett sådant skäl kan vara att akuta reparationer på fastigheten måste genomföras, men personerna tillåts inte inresa endast för normalt underhåll,

uppger Jim Kvarnström. Enligt honom har man de senaste dagarna inte behövt avvisa någon svensk medborgare vid gränsen.

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

Fakta. Utsålda tåg och inställda avgångar

DN har varit i kontakt med flera transportbolag och organisationer om hur resandet sett ut i kristi himmelfärdshelgen.

SJ: "Vanligtvis kör vi med höjd kapacitet den här helgen, men i den här situationen är trafiken kraftigt reducerad och varannan

plats är spärrad. Vissa av avgångarna på sträckorna Stockholm-Göteborg och Stockholm-Malmö är utsålda, med halva tågen fulla. Resandet har gått från en väldigt låg nivå till en låg nivå", säger Anton Almqvist-Källén på SJ:s presstjänst.

Flixbus: "Vi har minskat vårt nätverk och antalet avgångar. Dessutom har vi tagit till en rad säkerhetsåtgärder. Jag vet inte exakt hur det sett ut i helgen, men vi har inte haft någon jättestor efterfrågan och det har funnits gott om platser. Det är inte ett vanligt år", säger Jelena

Jovanovic, pressansvarig på Flixbus.

Destination Gotland: "Jämfört med förra årets Kristi himmelsfärd har resandet minskat cirka 55 procent. Vi har anpassat oss efter Folkhälsomyndighetens rekommendationer och begränsat antalet sittplatser kraftigt. Nu kör vi med mindre än hälften av fartygens kapacitet. Vi tycker oss se ett stort ansvarstagande bland resenärerna", säger Destination Gotlands försäljnings- och marknadschef Adam Jacobsson.

First Camp: "Jag har inte en klar siffra, och det kommer många

drop in-gäster. Men över lag är det på vissa campingar färre antal gäster, och på vissa är det ungefär lika många gäster som ett vanligt år. Vår camping i Halmstad går ännu bättre än vanligt, många kommer från närområdet. Även Skåne och Mälardalen är exempel på platser med hög efterfrågan", säger Johan Söör, vd på First camp.

”Om viruset dödade 50 procent skulle vi ha ett vaccin redan i dag”

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Under utbrottet av det nya coronaviruset har forskare kraftsamlat för att utveckla ett vaccin snabbare än någonsin tidigare. Flera testas redan på människor.

Men i slutänden kommer det att handla om hur säkert vaccinet är, tror Nobelpristagaren Peter Doherty.

– Om viruset dödade 50 procent skulle vi ha ett vaccin redan i dag, säger han.

Peter Doherty fick Nobelpriset i fysiologi eller medicin för sina upptäckter om hur immunförsvaret hittar virusinfekterade celler i kroppen. Han har dessutom skrivit en bok om pandemier. Nu fokuserar han helt på det nya coronaviruset. Men forskningen överlåter Peter Doherty till andra på The Peter Doherty institute for infection and immunity i Melbourne, Australien.

– Mina yngre kollegor blev snabbt överhopade av arbete och då bestämde jag mig för att bidra med att kommunicera med allmänheten kring viruset. Så jag har gjort massor av intervjuer och minskat på trycket på mina kollegor som bedriver viktig forskning och som sitter i statliga kommittéer, säger Peter Doherty. Precis som många andra forskningsinstitutioner världen över har Doherty institute ställt om och fokuserar på det nya coronaviruset. Man var det första laboratoriet utanför Kina som lyckades kartlägga och odla det

nya coronaviruset. Dessutom utvecklade man tidigt ett PCR-test för att kunna identifiera fall och har byggt ut testverksamheten i delstaten.

Mycket forskning handlar också om vaccin. Dels görs egna försök i laboratorier och dels hjälper man till att testa en vaccinkandidat, först på illrar och därefter primater. Förhoppningen är att man ska kunna börja testa vaccinkandidaten på människor i sommar, förutsatt att man inte ser några tecken på allvarliga biverkningar.

Det har gått rekordsnabbt, men ändå ligger man efter en del andra vaccinförsök.

Läkemedelsföretaget Moderna presenterade nyligen tidiga resultat från den första fas 1-studien på människor.

– Vaccinkandidaten gav tydligt antikroppssvar och det är väldigt lovande. Men nu måste den testas på många fler människor, kanske 300 som får vaccinet och 300 som får placebo. Sedan måste vaccinet testas i samhällen där viruset sprids, vi kan inte infektera människor, säger Peter Doherty.

Det har diskuterats om det är etiskt försvarbart att infektera människor med det nya coronaviruset för att skynda på ett vaccin. Peter Doherty tycker inte det.

– Ebolavaccinet testades under verkliga förhållanden.

Den största utmaningen är att utveckla ett vaccin som är säkert och inte ger några allvarligare biverkningar. Det finns i dag inga vaccin mot coronavirusinfektioner i människor, men det finns en del för djur. Ett helt nytt vaccin måste därför testas i många olika steg och på många människor innan

man vet om det är både säkert och effektivt.

Han är imponerad och fascinerad över hur snabbt vaccinkandidater har utvecklats mot det nya coronaviruset. I slutänden kommer det att handla om hur säkert vaccinet är, tror han.

– Om viruset dödade 50 procent och spreds på det här sättet skulle vi ha ett vaccin redan i dag. Då skulle vi inte oroa oss för hur säkert vaccinet var. Men nu har vi en sjukdom som kanske dödar omkring en procent, då vill vi inte ta några stora risker. Särskilt inte för unga och friska, som inte har

lika hög risk att dö av sjukdomen. För äldre kan det vara en annan nytta-riskbalans, säger Peter Doherty.

En annan utmaning är att vaccin sällan fungerar särskilt väl hos äldre. Det beror delvis på att immunförsvaret åldras när vi gör det. En möjlighet är att då skapa flockimmunitet genom vaccination och på så sätt skydda de äldre.

Men ett vaccin är inte enda möjligheten. Det finns sjukdomar som vi aldrig lyckats utveckla vaccin mot, men som ändå är hanterbara tack vare antivirala

läkemedel, påpekar Peter Doherty och nämner hiv.

– Antivirala läkemedel kan också tas i förebyggande syfte av personer som inte har sjukdomen, säger han.

Även där jämför han med hiv.

Människor med hög risk för hiv kan minska risken för att smittas med förebyggande behandling, Prep.

Många befintliga antivirala läkemedel testas just nu vid covid-19. Till exempel har remdesivir gett försiktigt positiva resultat för svårt sjuka i en studie och därför har det nyligen blivit

godkänt för nöd användning i USA. Inom kort väntas ett villkorligt godkännande även i EU. Men än så länge har inget läkemedel visat sig ge någon stor effekt.

Eftersom Peter Doherty är 79 år håller han sig hemma mestadels. Delstater i Australien har infört olika åtgärder, men stora delar av samhället har varit nedstängt.

– Vi börjar släppa på en del restriktioner nu, så det kan bli som hos er i Sverige. Men jag är rädd för att smittspridningen snabbt kommer att ta fart. Virusets finns ju fortfarande där ute.

Antalet fall är lågt och vi testar mycket, så vi får se. Vi hoppas att vi kan begränsa det till mindre utbrott, säger han.

Nedstängningarna har haft önskad effekt, tycker han.

Australien har haft drygt 7 000 fall och bara omkring 100 döda, på en befolkning på 25 miljoner.

– Vi är isolerade och begränsade det internationella resandet snabbt. Dessutom får återvändande resenärer vara på hotell i två veckor. Så jag tror att vi lyckats begränsa spridningen i samhället, medan jag tror att det var samhällsspridning i delar av

Europa redan innan man verkligen började agera, säger han.

Han tycker att Australien hanterat krisen relativt bra, än så länge.

– Jag var oroad i början eftersom vår premiärminister hade missskött skogsbränderna något fruktansvärt. Men politikerna har lyssnat på medicinska och vetenskapliga experterna och följt deras råd. De agerade snabbt. Det är så klart att de har begått en del misstag, de är ju politiker. Men på det stora hela har de skött det bra, säger Peter Doherty.

Särskilt oroad var han för att Australien skulle hantera epidemin som USA. Med det menar han att krisen politiserats och att beslut inte fattas på vetenskaplig grund.

- USA är som ett stort experiment just nu.

Peter Doherty har ägnat sitt yrkesverksamma liv åt att förstå hur kroppen försvarar sig mot infektioner, men har lärt sig massor under coronapandemin.

- Sjukdomen i sig har överraskat mig mest. När jag förstod att det var en relativt smittsam sjukdom trodde jag att det var som

influenta. Men sjukdomen skiljer sig mycket från en influenza.

Även om många blir lindrigt sjuka kan somliga drabbas av blodproppar, njursvikt och hjärtpåverkan. Vad de långsiktiga konsekvenserna kan bli vet man ännu inte. Han tycker att det är viktigt att förstå sjukdomen.

- I takt med att vi lär oss allt mer om sjukdomen kommer också behandlingarna att bli bättre, och kanske kan vi rädda fler liv i länder som Sverige och Australien men det kanske inte kommer att ske i andra länder. Vi har sett hur socialt utsatta grupper har mycket

högre risk för att drabbas hårt. Vi ser det särskilt i USA bland fattiga svarta och latinamerikaner.

Han tror och hoppas att den här pandemin innebär att vi kommer att omvärdera hur vi vill att våra samhällen ska vara, att vi behöver en beredskap inom länder men också värdera människors liv högre än pengar.

– Jag hoppas att vi också värderar klimatet högre, för klimathotet är en större utmaning när den här pandemin är över, säger Peter Doherty.

Amina Manzoor

amina.manzoor@dn.se

Fakta. Peter Doherty

Peter Doherty belönades med Nobelpriset i fysiologi eller medicin 1996 tillsammans med Rolf Zinkernagel för deras forskning om hur immunförsvaret upptäcker virusinfekterade celler i kroppen.

Han är utbildad inom veterinärmedicin.

I dag är han verksam vid The Peter Doherty Institute for Infection and Immunity i Melbourne, Australien.

Pilotprojekt för självtest i Sörmland

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Personer med symtom för - covid-19 ska sköta provtagningen själva i ett pilotprojekt i Region Sörmland.

– Vi vet ännu inte hur många som kan komma i fråga, säger Sofia Stenlund Wretling, chef för utvecklingsenheten i regionen

Region Sörmland samarbetar med Folkhälsomyndigheten i processen. Provtagningen på egen hand rör främst den grupp som

kallas prio 3, och som har samhällsnyttiga funktioner.

Målet är att de som söker provtagning gör en egenremiss via internet och vårdupplysningen 1177, för att sedan hämta provtagningsutrustning.

Stenlund Wretling säger att vissa tekniska frågor fortfarande måste lösas.

– Men vi har fått garantier på att det finns tillräckligt med provtagningsutrustning.

Insatsen rör främst dem som är i arbetsför ålder, och som har symtom. Dessa kan använda sig av internet. De äldre och andra

som kan ha svårt att hantera datorer ingår inte direkt i den aktuella satsningen.

– Dem måste vi fånga upp på andra sätt, säger Stenlund Wretling.

Provtagningsförsök har redan inletts i Eskilstuna. Medarbetare inom hälso- och sjukvård med symtom kan åka till en plats där de får provtagningsutrustning.

Där genomför de sedan själv provtagning med salivprov och prov från svalg och näsa.

För närvarande testar Region Sörmland personer som läggs in på sjukhus, de som bor på

kommunala boenden eller som har hemtjänst. Personer inom patientnära verksamhet erbjuds också provtagning.

Region Sörmland genomför också tester för att granska utvecklandet av antikroppar. Medarbetare på infektionskliniken på

Mälarsjukhuset har erbjudits provtagning, 135 medarbetare testades, av dem hade 22

antikroppar, uppger regionen i ett pressmeddelande.

Antikroppar mot covid-19 utvecklas mellan en och tre veckor efter en genomgången infektion

och kan finnas kvar under lång tid.

– Vi vet i dag inte om fynd av antikroppar innebär helt skydd mot ny covid-19-infektion men det mesta talar för att personer med antikroppar har skydd under lång tid mot ny infektion, säger Magnus Johansson som är chef för division medicin i Region Sörmland.

TT

Anhöriga nekas information om smitta på äldreboenden

LÖRDAG 23 MAJ 2020

I vissa delar av landet får anhöriga inte veta om coronasmitta förekommer på närståendes LSS- och äldreboenden.

Olika tolkningar av patientsekretessen skapar oro.

– Risken finns att anhöriga tror att boenden har något att dölja. Det påverkar förtroendet för vården, säger Carita Fallström,

förbundsjurist på Vårdförbundet.

I mars fick Boris Iliev veta att covid-19 hade konstaterats på hans pappas äldreboende i Täby. Gång på gång frågade han därefter om smittan spred sig mellan våningarna.

– Hela tiden fick jag svaret ”det är lugnt, vi har kontroll”, säger Boris Iliev.

Fyra veckor senare var pappan smittad.

– Jag ringde och frågade varför de inte sagt att smittan spridit sig, jag hade kunnat ta ut honom därifrån, men alla hänvisade till

sekretesslagen. Men jag ville ju inte ha namn eller personnummer på exakt vem som smittats, jag ville bara veta om det börjat sprida sig.

Tibblehemmet i Täby drivs av omsorgsbolaget Norlandia.

Bolagets regionchef i Stockholm, Carin Johansson, skriver i ett mejl till DN att anhöriga informeras via nyhetsbrev om smitta förekommer på ett boende. Men ”på grund av patientsekretessen kan Norlandia inte informera om på vilka avdelningar smittan finns.”

Vad som egentligen gäller kring coronasmitta och patientsekretess har skapat frågor bland anhöriga, också på ett mer generellt plan. På vissa håll i landet får anhöriga inte ens veta om smitta har konstaterats på närståendes äldreboenden eller LSS-boenden. På andra håll – till exempel i Stockholms stad – är man öppen med information inom båda områdena, så länge detaljer inte röjer enskildas identitet.

– Det här är en fråga som har kommit till oss från anhöriga också, huruvida verksamheter ska berätta eller inte berätta att det

förekommer smitta på boendet, säger Carita Fallström, Vårdförbundets förbundsjurist.

– Det är inte alltid så himla lätt för boendena att tolka sekretessregelverket, kanske är man överdrivet försiktig. Att inte delge information som avslöjar vem som drabbats av sjukdom är en grundsten i patientsekretessen. Men går det att berätta att ”någon” har smittats? Socialstyrelsen skriver på sin hemsida att det inte finns något generellt svar:

”Det är något som verksamheten måste ta ställning till i det

enskilda fallet. Det kan vara möjligt att göra det om uppgifterna inte kan härledas till en person.”

Enligt Carita Fallström kan boendets storlek ha betydelse.

– Om det är ett litet boende är det kanske lätt att lista ut vem eller vilka som har drabbats, är det väldigt stora boenden är det naturligtvis svårare att lista ut.

Hur påverkas oroliga anhöriga om de inte får information om smittspridning?

– Jag tror att risken finns att de tror att boendet har något att dölja. Det påverkar förtroendet för

vården och boendena. Sen är det också konstigt att vissa lämnar ut information och andra inte, att man gör så olika överväganden. Julia Henriksson, förbundsjurist på Riksförbundet FUB (intresseorganisationen för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning), håller med.

– Det går så klart inte att säga att man i precis alla fall kan berätta om att smitta förekommer, säger hon.

– Men vi tycker att den allmänna linjen borde vara att man ger information, för att förhindra

smittspridning och motverka oro och ryktesspridning.

Jörgen Johansson är ordförande för FUB i Södra Roslagen.

– Låt säga att jag får veta att någon på min sons gruppboende har fått covid. Då skulle ju ett alternativ vara att min son får flytta hem under en period, säger han.

Eva Wetterstrand, produktionsdirektör i Österåkers kommun, svarar:

– Jag har respekt för att det finns sådana synpunkter. Men inom ramen för sekretesslagstiftningen kan vi inte informera anhöriga till

andra (än den smittade), eftersom det är så få boende på ett LSS-boende.

Samma situation gäller i flera kommuner i Småland. Kennerth Björn, lokal FUB-ordförande i Växjö, berättar om oroliga anhöriga i bland annat Alvesta:

– Man sitter och läser dödsannonserna för att försöka se var de som har dött bor.

Anneli Loberg, chef för omsorgsförvaltningen i just Alvesta, säger att flera kommuner i länet har gjort bedömningen att inte berätta om smitta på

specifika LSS- eller äldreboenden, då ”enskilda kan lida men”.

En del anhöriga menar att de, om de fick information, skulle ha möjlighet att ta hem sina närstående?

– Inget illa ment om anhöriga, men tar man hem sin närstående utsätter man den kanske för större fara. Vi har kunskap om vårdhygien, skyddsutrustning, visir, munskydd. Det har inte de anhöriga.

Lisa Edwinsson

lisa.edwinsson@dn.se

Fakta. LSS

LSS står för Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Ett LSS-boende benämns juridiskt som Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS och är en insats som innebär en bostad som är anpassad för personer med fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar. Det är frivilligt att bo i ett LSS-boende. Boendet kan vara ett gruppboende, ett servicehus eller en annan särskilt anpassad bostad men det får inte vara en institution utan det ska fungera som den boendes privata hem.

”Jag brukade byta hjärtan, men nu gör jag nog ännu större nytta faktiskt”

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Inne på iva ligger covidpatienterna nedsövda och isolerade. Utanför finns deras oroliga familjer.

På Mölndals sjukhus finns en unik sambandscentral mellan sjuka och anhöriga – läkaren Gunnar Brandrup-Wognsen.

Efter tolv år i det privata näringslivet har han återvänt till vården, som volontär, och han gråter varje dag. Av lycka.

På pärmen som håller ihop de livsviktiga anteckningarna står det 2019. Det är fel år, men slutsiffran rimmar med sjukdomen allt i boken handlar om – pandemin covid-19.

Under morgonronden på intensivvårdsavdelningen i Mölndal har Gunnar Brandrup-Wognsen gått i full skyddsmundering, hack i häl på det behandlande teamet. Varje kommentar, varje nytt uppmätt

värde, varje uttryck av oro eller lättnad får en notering i den turkosa boken. Varenda patient blir noggrant bokförd inför jourtimmarna som ska ta vid, i korridoren.

Där vandrar Gunnar med boken uppslagen och mobilen tätt tryckt mot örat. Anhörig efter anhörig får sitt samtal. Den sjuka familjemedlem de inte får besöka kommer lite närmare genom Gunnars ord i luren.

– Jag har örnkoll. Lyssnar 50 och pratar 50. Jag brukade byta hjärtan förr i världen, men nu gör jag nog ännu större nytta faktiskt.

Han kallas förstärkningsläkare och är utlånad från sin anställning på Astra Zeneca. Det är tolv år sedan han lämnade den offentliga sektorn och valde att satsa heltid på forskning i den privata läkemedelsindustrin. Men när pandemin slog till tvekade han inte en sekund.

– Jag vill inte vara en lort. Vi fick ett alla-mejl på jobbet där det stod det vanliga om att tvätta händerna och så vidare, men också en passus om volontärarbete. Vi som har sjukvårdsbakgrund fick gå med bibehållen lön och för mig var det en självklarhet. Jag har

hela tiden haft kontakt med mina gamla kollegor, och de går på knäna nu.

Det första som hände var att den före detta thoraxkirurgen fick gå en utbildning på simulatorcentrum tillsammans med andra volontärer för att sedan hoppa in som undersköterska på Östra sjukhuset. Han hjälpte till med munvård och vändningar på iva där.

– Jag har ju två händer. Det var bara att använda dem.

Sedan flyttades Gunnar Brandrup-Wognsen till Mölndal – och fann sin nuvarande roll.

– Besöksförbudet är ju ett väldigt stort problem. Att någon ringer från sjukhuset och säger att ”de lägger mig i respirator nu och du får inte träffa mig”... det är ju inte svårt att sätta sig in i att det är en fruktansvärd situation, för de anhöriga. Den andra sidan är läget inne på salarna. Anhöriga ringer rakt in i en krigsskådeplats, där de som arbetar ser ut som ”Star wars” och måste vara på tå för att sköta svårt sjuka, samtidigt som de ska försöka svara på alla frågor.

Det blir så klart en dålig dialog och inga vettiga svar.

Snart dags för lunchronden bland de – just i dag 18 – inlagda covidpatienterna. Gunnar tar rygg på teamet igen, och fyller på i boken. Han beskriver det som ett tekniskt lugn inne på iva – de flesta sover ju – men en stökig och stressig miljö för personalen. Allt han kan lyfta från deras axlar är värdefullt. Så det blir nya promenader under eftermiddagen. Nya samtal med närstående. ”Hur nedsövd är han? Kan hon prata? Hur står det till

med blodtrycket, febern, njurarna, hjärtat...”

– Det är en hel del medicinska frågor, men också mycket ångest. Jag blir en mental soptunna, och det är helt okej. Efter tjugo år på thorax är jag van vid svåra samtal. Jag klarar det.

Mölndals sjukhus var först i Göteborg om att ha en Gunnar. Men Sahlgrenska kopierar modellen och kanske följer fler sjukhus efter. Behovet verkar outtömligt.

– Jag jobbar ju mest med att ge lugnande besked. Att hitta de halmstrån som finns.

Och när du inte kan hitta några?

– Då får de anhöriga komma hit. Om vi hamnar i en situation där vi inte tror att det går, då får de komma in, i full covidklädsel, och hälsa på de sina. Vi hade ett sådant besök i förra veckan, där de satt vid sängen en lång stund. Men! Bara för att visa hur det är – att ”människan spår och gud rår”, som man säger – det vände! I dag ser det bättre ut för den patienten, och så där är det ofta. Det är därför Gunnar Brandrup-Wognsen gråter varje dag på jobbet. Det är inte sorgen och ångesten som får honom att brista. Glädjen rinner över.

– När jag pratar med en familj och de tackar mig. Den tacksamheten... När det kommer ett ljus i tunneln efter många bakslag. Jag har lätt till tårar, och här gråter jag nästan vare dag. Han önskar att de utarbetade kollegorna inne på iva också fick ta del av fler av de ögonblicken. I veckan kom en utskriven patient till entrén på Mölndal och bad att få komma på återbesök. Bara för att visa att den hårda tiden och all möda de lagt ner på honom var värd det. Nu ringer Gunnars telefon igen. Och läkarstudenten Casandra El

Sayed står en bit bort och väntar på överlämning. I kväll är det hon som har jouren. Rookien och veteranen avlöser varandra i volontärkedjan. När Gunnar Brandrup-Wogensen återvänder till sitt vanliga jobb vet han inte. När han en gång lämnade vården var det för att han lockades av industrins starka forskningsmuskler. Möjligheten att göra avtryck, skapa något viktigt och bestående. Nu är det samma drivkraft som fått honom att hoppa tillbaks under pandemin.

– Det här kommer låta pretentiöst, men... jag har ett favoritcitat som är ungefär att ”innan jag dör vill jag brinna som en fackla, inte pyra som en kolbit.” Pretentiöst va? Men så är det.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

Fakta. Så löser andra storsjukhus anhörigkontakten

Danderyd: En anhörigtelefon bemannas av vårdpersonal eller medicinsk sekreterare som inte är inne på iva. Målet är att rondande

läkare ska uppdatera anhöriga dagligen.

Karolinska: De ordinarie läkarna har daglig kontakt med de anhöriga. Videosamtal mellan anhöriga och patient erbjuds när så är möjligt.

Skåne: På iva i Malmö har den ansvarige läkaren för varje patient dagliga telefonuppdateringar med anhöriga. De erbjuds även kuratorkontakt över telefon.

Janne Josefsson: Om det är en våldtäkt – varför ingriper inte polisen förrän efteråt?

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Jag hade läst om honom innan vi träffades. Han hade gjort intryck på mig med sin något burdusa slagfärdighet och framåtanda. Han dök upp när jag gjorde det direktsända programmet "Fittja Paradiso" för tjugo år sedan. Han ville intervjua mig för Kanal 5. Det första han säger då är att jag har riktiga "cojones" och visar med

högerhanden vad han menar, det vill säga "ballar av stål". Att vara macho var uppenbart inget negativt.

Jag märkte att i Fittja var det få som tittade på SVT. Paolo Robertos inslag i konkurrentkanalen verkade alla ha sett.

Nej, Paolo Robertos sorti går mig inte spårlöst förbi. Jag har träffat honom genom åren och han har imponerat på mig. Nu har han också gjort mig djupt besviken. Nu, efter framgångar med ett imperiebygge av sällan skådat slag, åker Paolo Roberto fast i

polisens "Insats Torsk" och allt slås i spillror. Trots ett rejält men tafatt försök till skademinskning i intervjun i TV4 är han nu ett villebråd och "persona non grata". Inte ens personalkylen i SVT-huset i Göteborg vill saluföra färdigmaten som bär hans namn längre.

Vissa skulle säkert vilja återinföra dödsstraffet till och med, utan rättegång först, för en sådan som han. Det finns inga proportioner för vad han nu genomgår.

Är det synd om honom? Nej.

Domen i traditionella och sociala medier kan inte stoppas, hur

omänsklig den än kan vara. Man kan önska nyanser, men det är en meningslös förhoppning, en illusion.

Det som slår mig är de dubbla budskapen kring brottsrubriceringen ”oaktsam våldtäkt”. Redan för många år sedan gjorde vi på ”Uppdrag granskning” ett jobb om prostitution i norra Sverige. Jag reagerade på att de spanande poliserna väntade tills sexakten var genomförd innan man ingrep – det behövdes för att samla bevis, sade man.

Ungefär likadant resonerar polisen i radions ”Studio ett” i veckan. De berättar att man inväntat övergreppet – våldtäkten – för att kunna lagföra kunden för sexköp. Man spelar till och med in sexakten i lönndom för att kunna bevisa brottet. Ett ytterligare argument för att inte förhindra brottet, våldtäkten, är att ”vi skulle få tjejerna emot oss då” som en av insatspoliserna sa i radion.

Men kan man verkligen agera så, om man samtidigt vill göra gällande att det är en fullbordad våldtäkt som bevittnas och åhörs?

Borde i så fall inte polisen ingripa med full kraft för att se till att detta övergrepp inte alls begås? Om jag skulle bevittna en våldtäkt och till och med spela in och dokumentera den skulle jag förmodligen kunna fällas i domstol för medhjälp till detta grova sexbrott. Men svensk polis gör detta helt öppet och medger det utan någon tvekan. Det är en pragmatism och ett glidande med begreppen jag inte kan förstå. Tänk om de gjorde det om de visste att ett bankrån skulle ske? Eller ännu värre – via telefonavlyssning få reda på att ett mord

planeras, tid och plats. Skulle då polisen ta sig dit och först efter skotten ingripa och ta fast den skyldige mördaren? Vad ger detta för bild av Sverige? Har man verkligen tänkt igenom konsekvenserna av lagstiftningen och polisinsatserna? Under många år har jag i flera reportage beskrivit den internationella människohandeln och trafficking. Fattiga, unga kvinnor i forna öststater och kåta män i väst. Grovt hänsynslösa och kriminella ligor, bestående av både män och kvinnor, som tar dem till Sverige. Om 16-åriga

Danguole från Litauen, som låstes in en lägenhet i Malmö och tog livet av sig genom att hoppa från motorvägsbron. Om Zuzana i Tjeckien, som bara var 14 år när hon var på väg att säljas till Turkiet. Nu senast, förra året, om Mercy från Nigeria som polisen hittade i en lägenhetsbordell i Malmö, hitlurad via Italien och styrd genom religiösa riter. Det blev så småningom en av de få domar i Sverige som gäller trafficking.

Paolo Roberto kände till denna ovärdiga, omänskliga hantering av unga tjejer i Sverige. Han berättar

inlevelsefullt om det i TV4-intervjun.

Trots det köpte han en av dessa tjejer. Det kan inte vara ogjort, men han har inte mördat.

Han betalade för ”varan” och priset blev oväntat högt: Han förlorade sin heder.

Den kan han återvinna.

Förhoppningsvis. Men jag tror han aldrig någonsin kan tala om ”ballar av stål” på samma sätt igen.

Janne Josefsson

Natos flottstyrka i Sverige trotsar coronapandemin

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Trots Coronapandemin pågår sändigt militär verksamhet i och runt Sverige.

De senaste dygnet har - försvarsalliansen Natos flottstyrka för norra Europa övat med den svenska marinen.

Risken för smittspridning tvingade Försvarsmakten att ställa in storövningen Aurora 20 som skulle ha hållits i Sydsverige nu.

Men i luften och på havet övas det för fullt.

I onsdags leddes USA:s bombflyg in över Sverige och på torsdagen avslutade marinen sin storövning Swenex där 2 000 sjömän deltagit.

Den norska fregatten KNM Otto Sverdrup har haft en nyckelroll i övningen, både som fiende och vän. Fregatten är detta halvår - flaggskepp för Natos stående flottstyrka för norra Europa.

Fartyget är "fullt beväpnat" och övade luftförsvar, ubåtskrig och strid på ytan i tio dygn under svensk ledning.

– En erfarenhet härifrån är vår egen förmåga att jobba tätt ihop med en partnernation som Sverige på väldigt kort tid. För Nato är det viktigt att arbeta med partners och vara här i Stockholm, säger den norske flaggkommendören Yngve Skoglund, chef för Nato-styrkan.

– Att ha ett utländskt deltagande gör att hela vår organisation skärper sig. Den förmåga som finns på fregatten har vi inte fullt ut i Sverige vad gäller uthållighet och vapen. Övningen beslutades med kort varsel, och den bekräftar

hur snabbt vi kan få stöd, säger marinchefen Ewa Skoog Haslum. Fregatten och ett tyskt tankfartyg gör helguppehåll i Stockolms frihamn, men några norska och tyska sjömän kommer inte att synas i staden.

Ingen ombord har covid-19, men alla har sedan den 1 mars förbud att gå i land någonstans.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Fakta.

Natos stående styrka 1

Standing Maritime Group 1 har funnits sedan 1967 och opererar i

Nordatlanten, Nordsjön och Östersjön. Uppgiften är att kontrollera och skydda sjövägarna med insatsberedda fartyg.

KNM Otto Sverdrup

Fregatten togs i drift 2008 och ingår i Fridtjof Nansen-klassen med fyra fartyg sedan KNM Helge Ingstad 2018 kolliderade med en tanker och måste skrotas.

Längd: 134 meter.

Bredd: 16,8 meter.

Fart: över 27 knop.

Besättning: 130 personer plus Nato-stab på 18.

Vapen: 76 mm kanon, luftvärns- och sjömålsrobotar, kulsprutor,

torpeder, sjunkbomber samt ubåtsjaktshelikopter.

Åtal efter fler fall av fejkad matförgiftning

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Kvinnan hävdade matförgiftning och krävde krogarna på ersättning. Nu åtalas hon för bedrägeri och ringa bedrägeri av nio restaurangägare, rapporterar SVT Nyheter Örebro.

Den 50-åriga kvinnan från Örebro är ökad i branschen, vilket framgår i en Facebookgrupp där restaurangpersonal runt om i

Sverige vittnar om hennes systematiska försöka att blåsa dem på pengar.

De nio restaurangerna återkräver sammanlagt 8 304 kronor av kvinnan – som aldrig besökte något av näringsställena.

TT

Fler rapporteras döda i Västra Götaland

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Ytterligare 54 personer har rapporterats döda i covid-19 det senaste dygnet. Den totala dödssiffran i Sverige är nu 3 925. Totalt 32 809 har testat positivt för sjukdomen, vilket är 637 fler än på torsdagen. 1 906 patienter har fått intensivvård under epidemin.

I Västra götalandetsregionen har nu totalt 470 personer dött, enligt GT är det en ökning med 42 fall sedan

gårdagen. Detta innebär att regionen står för en stor del av det senaste dygnets inrapporterade dödsfall.

Rapporteringen är generellt lägre på helgen, och kristi himmelfärdshelgen kan påverka dagens rapportering.

DN

Patientstopp – hälften av personalen smittad

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Tre avdelningar på Skånes universitetssjukhus har beslutat om att inte ta emot nya patienter efter flera fall av covid-19 bland personalen, rapporterar P4 Malmöhus. Värst drabbad är mag- och tarmavdelningen i Malmö, där 21 personer, hälften av personalen, konstaterades smittade i slutet på april.

”För att kunna vårda patienter på korrekt sätt och kartlägga smittan har vi tillsammans med vårdhygien beslutat om intagningsstopp”, säger Stefan Santén, verksamhetschef för kirurgi och gastroenterologi på Sus, till radion.

Även neurologavdelningen i Malmö och en infektionsavdelning i Lund har satt stopp för nya patienter sedan sju respektive tolv personer ur personalen bekräftats smittade i maj.

TT

Vårdpersonal utan skydd undersökte smittad

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Region Västmanland anmäler sig självt till Arbetsmiljöverket, rapporterar SVT Nyheter Västmanland.

Anledningen är att en vårdanställd på en röntgenavdelning fått felaktig information och undersökt en patient utan skyddsutrustning. Först senare visade det sig att

patienten var smittad av det nya coronaviruset.

Arbetsmiljöverket konstaterar, rapporterar SVT, att händelsen är allvarlig. Regionen ska utreda händelsen och vidta åtgärder i syfte att förhindra att liknande händelser sker i framtiden.

DN

Man skadad – tre gripna för människorov

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Tre personer greps på fredagen misstänkta för att ha hållit en man instängd i en lägenhet i södra Uppsala. Mannen som är i 60-årsåldern sågs på fredagseftermiddagen i centrala Uppsala och polis larmades.

– Han ska ha misshandlats med någon form av tillhygge, säger Tobias Ahlén, presstalesperson på polisen, som inte har några uppgifter om hur länge mannen hållits instängd.

Mannen är förd till sjukhus.

– Jag har inga uppgifter om att det ska vara livshotande skador. Strax efter att mannen hittades gjorde polisen en husrannsakan i lägenheten.

TT

Ung pojke misstänkt för mord på kvinna

LÖRDAG 23 MAJ 2020

En kvinna i 55-årsåldern har avlidit efter att ha blivit knivskuren. Överfallet inträffade den 10 maj vid en gångbro i Kungälv, norr om Göteborg, skriver GT.

En pojke under 15 år misstänks för knivöverfallet som skedde vid 03-tiden, meddelade polisen tidigare i veckan.

Pojken har omhändertagits av socialtjänst och misstänks nu för mord, skriver GT. Han tros ha varit ute efter kvinnans mobiltelefon.

TT

Det verkar som att helikoptrarna har gett bra effekt.

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Margrethe Edqvist, vid - räddningsregion Bergslagen konstaterar att bekämpningen av en skogsbrand som bröt ut mellan Orsa och Rättvik i Dalarna kom under kontroll på fredagen. 13 enheter från tre stationer arbetade med släckningsarbetet och två helikoptrar från MSB kallades in.TT

Oscar Properties i allt djupare kris

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Obetalda skulder, vattenläckor och tvister – krisen för lyxbyggaren Oscar Properties blir allt djupare. När hemsidan släcktes i samband med att företagets årsredovisning ska publiceras blir frågorna ännu fler.

– Det är inte ens ett sjunkande skepp längre – det är ett vrak, säger sparekonomen Joakim Bornold.

Det var i samband med att bostadspriserna föll under hösten 2017 som problemen började hopa sig för lyxbyggaren Oscar Properties. Men i höstas, när flera tunga näringslivsprofiler sköt in pengar i bolaget, ljusnade situationen något. Sedan kom coronakrisen och framtidsutsikterna för bostadsmarknaden blev återigen dystert. Philip Hallberg, fastighetsanalytiker på Danske Bank, säger att det är få som köper på ritning och svårt att starta projekt i nuläget.

– Om folk är varslade, permitterade, har förlorat jobbet och är osäkra på framtiden kommer efterfrågan på nya bostäder bli ännu mindre. Det är inte vad som behövs om man ska försöka vända bolaget, som i Oscars fall, säger han. Samtidigt har det blivit ännu svårare att få finansiering från bankerna.

– Det är inte bostadsbyggande som kommer att prioriteras i nuläget, säger Philip Hallberg. Turerna har varit många. Bland de senare hör höstens strid med Stockholms stad gällande

projektet Gasklockan, där Oscar Properties inte velat betala för saneringen av marken. Konflikten ledde till att Stockholms stad hävde avtalet.

En källa med god insyn har berättat för DN att ett 50-tal lägenheter i det första av de två Norra tornen tillfälligt evakuerats till ett närliggande designhotell efter en vattenskada.

I april rapporterade Svd om att företaget inte betalat hyrorna för huvudkontoret på Östermalm och nyligen skrev Expressen om hur - Oscar Engelbert jagas av Kronofogden för en privat

skatteskuld på 20 miljoner kronor – en skuld han snabbt betalade av.

– Det har visat sig att Oscar Engelbert också är pressad finansiellt. Man har trott att han varit stabil finansiellt som privatperson, nu är det alltmer tveksamt, säger Joakim Bornold, sparekonom på Söderberg och Partners, som länge följt Oscar Properties.

Det finns mer som tyder på att Oscar Engelbert behöver pengar. Den 8 april i år sålde han familjens skärgårdsidyll på Smådalarö utanför Stockholm för

63 miljoner kronor, som hans farfar köpte år 1976, enligt ett utdrag ur fastighetsregistret.

Köpare var en annan fastighetsprofil, Jonas Ramstedt, grundare och ägare av det privatägda bolaget Landia.

I samband med köpet såldes också tre tomter som tillhört Oscar Properties, tillägger Joakim Bornold.

– Det här är kladdigt och fruktansvärt rörigt, säger han. På fredagen hade företagets sajt legat nere i två dagar. Det samtidigt som det börsnoterade bolaget ännu inte har släppt den

senaste årsredovisningen, som skulle publicerats senast den 15 maj. Företaget meddelade under gårdagen att den kommer att publiceras den 26 maj.

– Det är ett tekniskt problem vi upplever just nu. Vi arbetar med att ordna det så snart som möjligt, säger en anställd på Oscar Properties.

Joakim Bornold tror att det kan finnas andra anledningar.

– Klart man funderar på om räkningen är betald, säger han. Webbhotellet för hemsidan är Ilait, medan it-företaget Blockworks sköter kontakten med

Oscar Properties och det är dit lyxbyggaren betalar fakturorna för sajten. DN har sökt Blockworks för kommentar om det kan röra sig om obetalda fakturor men ännu utan framgång. Vid 15-tiden på fredagen fungerade hemsidan igen, men ingen årsredovisning hade publicerats.

Med varje oklarhet växer frågan om hur det krisande bolaget ska kunna överleva.

– Det är inte ens ett sjunkande skepp längre – det är ett vrak. Frågan är om man ska bärga godbitarna, säger Joakim Bornold.

DN har sökt Oscar Engelbert vid flera tillfällen för en intervju. På fredagseftermiddagen svarar han via sms att de tekniska problemen med hemsidan är lösta, i övrigt ger han inga kommentarer.

Ida Yttergren

ida.yttergren@dn.se

Fakta. Så beskriver bolaget sig själva

”Oscar Properties bildades 2004 med visionen att skapa unika, designade, kreativa och moderna bostäder med utgångspunkt i varje byggnads historia. Modern design, arkitektur och en djup

förståelse för hur människor vill leva och bo, har allt sedan dess varit kärnan i vår identitet”.

Tvärnit för hyrbilsföretag – har backat med 40 procent

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Hyrbilsföretagen går knackigt. Branschorganisationen Biluthyrarna rapporterar att bokningarna väntas gå ner med 40 procent jämfört med 2019. – Det kommer inga flyg så där har vi tappat allt, säger Anders Tärnell, marknadschef på Hertz. Coronan har fått svenskarna att hålla sig ifrån vägarna. Enligt Trafikverkets senaste rapport gick resandet med bil ner med nästan

40 procent under Kristi Himmelsfärdshelgen jämfört med tidigare år.

Det minskande resandet slår hårt mot hyrbilsbranschen. Enligt färsk statistik så tappade hyrbilsföretagen hälften av kunderna från och med mitten av mars. Under april var tappet 45 procent.

– Om vi tittar på bokningsläget framåt så handlar det om en nedgång på 40 procent jämfört med 2019, säger Anders Trollsås, VD på branschorganisationen Biluthyrarna, där flera företag

som Hertz, Avis, Europcar och Circle K är medlemmar.

Värst har nedgången varit på landets flygplatser, men också uthyrning i städerna minskar.

– När det inte kommer några flyg så kommer inga resenärer så där har vi tappat nästan allt.

Samtidigt har resandet mellan städer gått ner. Kunderna har också svårare att planera sitt resande och har därför kortare framförhållning, säger Anders Tärnell, marknadschef på Hertz.

– Förutom att all inkommande turism är borta så har våra företagskunder ställt in så gott

som alla konferenser och event. Det handlar om en rejäl dipp för oss. Kunderna gör också kortare resor, säger Cathrin Idén, sälj- och marknadschef på Eurocar.

För att klara krisen har flera av uthyrarna, som DN varit i kontakt med, nyttjat det statliga permitteringssystemet fullt ut, uppemot 60-80 procent. Flera kontor har stängt. Likaså har företagen använt sig av bilföretagens återköpsgarantier för att minska ner på sina fordonsflottor. Dominoeffekten i ekonomin är tydlig. Flyget parkerar sig på marken,

biluthyrningsföretaget utnyttjar återköpsgarantier och bilföretagen måste köpa tillbaka tidigare sålda bilar.

– Vi har lämnat åter tusentals bilar till Volvo, säger Anders Tärnell.

– Vi har minskat fordonsflottan med en tredjedel och sålt tillbaka bilar till Volkswagen.

Permitteringsstödet har varit ett otroligt bra stöd för oss, inte minst för att vi ska kunna vara redo när marknaden behöver oss igen, säger Cathrin Idén.

Hoppet för branschen är att sommaren ska bli bättre. Ett ljus i

tunneln är också att långtidsuthyrningar blivit något vanligare.

– Vi tror att efterfrågan i sommar kommer att bli hyggligt stark då det verkar bli det sätt som vi kan och får semestra på. Vi får väldigt många förfrågningar men osäkerheten kring myndigheternas reserekommendationer gör att kunderna väntar med att boka, säger Anders Trollsås.

– På grund av restriktionerna i kollektivtrafiken har vi sett ett ökat intresse från de som behöver långtidshyra en pendlarbil för att

ta sig till jobbet, säger Anders Tärnell.

Anders Forsström

anders.forsstrom@dn.se

Hyrbilsbranschen 2019.

Helårsstatistiken för 2019 visar att hyrbilsföretaget hade en omsättning på drygt 4,5 miljarder kronor, vilket väntas sjunka betydligt under 2020.

Antalet uthyrningar: Nästan 2 miljoner.

Antalet hyresdygn: 9,5 miljoner.

Fordonspark: 41 380 fordon

Biluthyrarna

”Renault riskerar att försvinna”

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Om inte fordonstillverkaren Renault tar emot regeringens utsträckta hand för att hantera coronapandemins påverkan på marknaderna riskerar bolaget att försvinna, sade Frankrikes finansminister Bruno Le Maire till radiokanalen Europe 1 i går, fredag.

Franska staten är en av de största ägarna i Renault, som nu måste anpassa sig till situationen och ta

emot regeringens hjälp för att inte jobb ska vara hotade, enligt Bruno Le Maire. Bolaget måste inte bara se till att vara konkurrenskraftigt, utan också överleva, menar han.

Ja, Renault riskerar att försvinna, sade finansministern.

Renaults ordförande och styrelse arbetar för närvarande med att ta fram en strategi som ska få bolaget igenom krisen, och i det arbetet har ledningen regeringens fulla stöd, fortsatte Bruno Le Maire.

Diskussionerna fortgår dock och några statliga lån har inte klubbats igenom ännu, men

förslaget är att Renault ges tillgång till 5 miljarder euro.

En trätöfråga har varit att regeringen vill att Renault tar hem mer produktion till Frankrike mot att staten delar ut lånen.

Parallellt med Bruno Le Maires uttalanden rapporterade japanska Kyodo News att Renaults allianspartner Nissan överväger att skära ned 20 000 jobb, drygt 15 procent av den globala arbetsstyrkan, i åtgärder som särskilt kommer drabba Europa.

Direkt

Efter kritik – regeringen vill begränsa nätkasinon

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Efter flera kritiska remissvar från tunga instanser väljer regeringen att ändra sitt förslag för att begränsa spelmarknaden. I stället för att ha en insättningsgräns för allt spel ska gränsen nu bara gälla onlinekasino.

Det har nu gått en månad sedan socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi (S) presenterade regeringens förslag för att

begränsa problemspelande. Det kom som en följd av coronapandemin, som regeringen menar ökar risken för problemspelare.

Förslaget var en insättningsgräns på 5 000 kronor i veckan. Det har nu ändrats till en insättningsgräns på 5 000 kronor i veckan för spel på onlinekasino. Spel på exempelvis trav eller idrott påverkas inte.

– Vi avgränsar det till den form av spel som enligt forskningen har störst risk för problemspelande, nämligen nätkasino. Målet är att

skydda konsumenter, säger Ardalan Shekarabi.

Även förslaget om att bonusar högst får uppgå till 100 kronor ändras till att bara omfatta kasino.

Den tredje delen av förslaget, att det ska vara ”obligatoriskt för spelarna att ange gränser för speltiden vid spel på onlinekasino och värdeautomater”, kvarstår.

Flera remissinstanser, bland dem statliga Svenska Spel, anser i sina remissvar att det inte är motiverat med ytterligare reglering. Men regeringen delar inte den bilden.

– Vi gör en annan bedömning, omsorgsplikten måste

kompletteras när det gäller just nätkasino, säger Ardalan Shekarabi.

Andra remissinstanser, som Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten, vill gå ännu längre och helt förbjuda bonusar.

– Vår bedömning är att det skulle kräva en lagändring, det här är det vi som regering kan göra. Men många spelbolag erbjuder många tusen kronor i bonus för att locka in spelare till nätkasino, att begränsa det till 100 kronor är ett bra steg, säger ministern.

Gustaf Hoffstedt,
generalsekreterare för
Branschorganisationen för
onlinespel, menar att det nya
förslaget riskerar att göra
situationen ännu värre.

– Man angriper den spelprodukt
som har störst problem med att
samla spelandet i licenssystemet.
Att göra det svårare att spela inom
systemet på just den produkten är
så kontraproduktivt det någonsin
kan bli.

Enligt en undersökning som
organisationen beställt sker i dag
en fjärdedel av spelandet på
nätkasino hos bolag utan svensk

licens. Flera remissinstanser, som
Spelinspektionen och
Spelberoendes Riksförbund, tar
också upp det här problemet i sina
svar.

– Det är fel att fokusera på
spelprodukten, det är bättre att
riskklassificera individer och
erbjuda dem konsumentskydd,
säger Gustaf Hoffstedt.

Det nya förslaget går i dag ut på
remiss till och med den 5 juni.
Tanken är att den ska gälla från
den 2 juli till utgången av året.

TT

Aino 82: "Jag tänkte 'äntligen' när ambulansen hämtade mig"

LÖRDAG 23 MAJ 2020

I coronakrisens skugga växer regionernas vårdskuld till medborgarna. Om dess konsekvenser och kostnader går det ännu bara att sia.

82-åriga Ainos operation sköts upp på grund av pandemin och blev i stället till ett akut omhändertagande. När ambulansen nådde henne låg hon i sin egen avföring och med varande liggsår.

– Jag har känt mig maktlös inför hennes lidande, säger hennes son David.

Aino Sundgrens ytterdörr står på glänt. En dov lukt av sanitär misär och sjukdom har fyllt trapphuset. Inne i lägenheten, en etta på tredje våningen i centrala Stockholm, ska ljuset visa sig vara matt, grått och liksom mättat av instängdheten.

Falck Ambulans 332-8260 är framme, specialistsjuksköterskan Eva Sköld och sjuksköterskan Pierre Sannemo har en översiktlig uppfattning vad som väntar. Enligt utlarmningen måste Aino, en 82-

årig kvinna, så snart som möjligt till S:t Görans sjukhus i Stockholm för att opereras – det är någonting med tarmen, covid-19 smitta kan inte omedelbart uteslutas.

Där inne ligger Aino i sin säng, i rummets inre hörn. Hennes blick är riktad mot taket, den är tom och vädjande på samma gång. Hon har dragit upp sina smala armar på bröstet, handlederna är vikta inåt som om hon velat krypa ihop för att skydda sin överkropp.

Eva klär sig i skyddsutrustning, Pierre avvaktar i trapphuset.

– Har du feber? Har du hostat? Några andra symtom i de övre luftvägarna?

Eva ställer de obligatoriska frågorna. Aino skakar på huvudet och Helene från hemtjänsten berättar att hon varit helt isolerad sedan början av mars, förutom de tre – oftast bara några minuter långa – dagliga besöken från hemtjänsten.

Helene förklarar: En stor del av Ainos tjocktarm ligger tung på papperslakanet mellan hennes ben. Den har gjort det länge, i flera månader, ja, sedan hon

drabbades av en analkollaps i oktober.

Hon sattes upp på väntlista för operation. Sedan hörde de ingenting. Sedan kom coronan. Aino ringde och ringde för att få besked. Hon fick till svar att hon måste vänta, vänta tills pandemin är över.

Men nu går det inte längre. Aino måste få hjälp. Hemtjänsten saknar resurser och kompetens, tarmen läcker och läcker och liggsåren förvärras.

Eva bedömer risken för covidsmitta som minimal och tar av sig skyddsmasken för att

lättare kunna prata med Aino och för att mer obehindrat kunna ge henne det hon behöver nu.

Golvet är klabbigt, luften tung att andas. Eva talar lugnande med Aino medan hon skapar sig en bild av läget. Pierre hämtar scoopbåren i ambulansen. Den riktiga båren ryms inte i den lilla hissen, de kommer att få bära ner henne de tre våningsplanen, ner för stentrappen som går i spiral. Långsamt och försiktigt förbereder Eva och Pierre överflyttningen av Aino från sängen till den hårda scoopbåren. Liggsåren på hennes

rygg har klibbat fast i
morgonrocken.

Ainos plånbok, hennes nycklar
och mobil ligger i handväskan
som hon får med sig.

Precis när de ska knixa ut Aino på
båren genom den trånga hallen
lyfter hon handen och pekar mot
taket. För första gången hör vi
hennes röst.

Den är svag, men koncis.

– Läppstiftet, säger hon.

– Jag vill ha med mig mitt läppstift.
Det står på byrån. Tror jag.

○ ○ ○

21 dagar senare, den 13 maj
2020.

– Vad jag ska hem och göra...?

Ja, jag vet inte. Jag kan inte stå,
jag kan inte gå. Men jag har en
påse på magen, i alla fall.

Det är Ainos röst i telefonen. Hon
har tillbringat de senaste tio
dagarna på Stockholms sjukhem.
Hon är kvar inne på sjukhemmet,
väntar på sjuktransporten som
ska ta henne hem.

Vi står utanför och väntar. Så
kommer hon, nykammad, i rullstol.
Hon ska hem nu. Tiden i det
omhändertagande himmelriket,
som Aino beskriver sjukhemmet,
har runnit ut. Hon är
färdigbehandlad, på pappret.

– Efter tio dagar ska man hem, säger de. Det är inget mer med det, säger hon medan Adham Taufik, som kört sjuktransporten, med hjälp av trappklättraren steg för steg för henne tillbaka upp till lägenheten.

Helen och en kollega från hemtjänsten kommer precis lagom för att lyfta Aino från rullstolen till sängen. Lägenheten är belamrad med högar av ännu oanvända papperslakan och blöjor. Ingen har städlat, det klibbar fortfarande på golvet och Aino sluter ögonen när hon väl hamnat på rygg igen.

– Rörigt, konstaterar Aino. Hon är tacksam, tillägger hon. Men hon undrar varför det ska behöva gå så långt innan man får den hjälp man behöver. Hon undrar också varför hon inte fick vara kvar där borta, på sjukhemmet. Där det var så tryggt, där hon kunde få hjälp med allt.

– Jag tänkte med fasa på att komma hem igen. Nu ligger jag här.

Hemtjänsten har lämnat lägenheten. De kommer igen, till kvällen. De har ställt ett glas vatten på Ainos nattygsbord så

länge, ett glas som hon inte kommer att kunna greppa.

– Om jag bara hade förstått hur lite hjälp hon fått av hemtjänsten, men det har inte sjunkit in. Man vill ju tro att det är bra, att de har tid att ta hand om dem de besöker. Men så är det ju inte, säger Ainos son David, 53, när vi pratas vid i telefon lite senare. Sedan början av mars har han inte hälsat på sin mamma, på grund av coronan.

Aino ler lite snett.

– Jag sa till David, kom du, smitta mig bara. Det vore så skönt att få dö. Ja, det vore lika bra.

○ ○ ○

Tillbakablick, slutet av mars. Aino har återigen fått besked om att det inte kan bli någon operation förrän pandemin är över.

Hennes son David uppfattar att husläkarens besked är att hon i alla fall ska få fler papperslakan och mer blöjor, de levereras i travar.

Aino vill inte bo hemma längre.

”Ohållbart” kallar hon sin egen situation. Men det finns ingenstans att ta vägen.

Biståndshandläggaren säger att hon ska stanna hemma.

Varje morgon vaknar Aino kladdig och blodig och hon får ingen riktig hjälp med hygien av hemtjänsten som fortsätter att hasta förbi.

– Då tänkte jag att nu gör jag som min mamma gjorde när hon ville dö. Jag slutade ta mina mediciner och jag slutade äta. Jag såg ingen annan utväg för mig, den här coronan den kan ju hålla på hur länge som helst, och så länge kan jag inte tänka mig att vänta, säger Aino.

Det går ett par veckor. Aino säger att "doktorn" kom på henne. Hon började ta sina mediciner igen,

men hon är svag nu Aino. Orkar inte ta sig upp ur sängen alls. Till slut kommer det en sjuksköterska hem till Aino. Ute är det april nu, inne hos Aino är det som om tiden har stått stilla.

– Men så kom hon i alla fall, sjuksköterskan. Hon tog kort på mig. På mina liggsår. På min... situation ...

– Hon måste ha skickat de bilderna vidare för sedan gick det fort. De ringde och sa att de skulle skicka en ambulans. Den kom snabbt. Och jag tänkte, äntligen, äntligen. De var så snälla, det gick

så bra när de lyfte ner mig med båren.

○ ○ ○

Vad hände sedan, Aino?

– Jag kom in till sjukhuset. De sa att de skulle operera så snart de kunde. Kirurgen var så fin. Hon sa till mig, "Aino, du är 82 år, om det skulle hända någonting under operationen, ska vi sparka i gång dig då?"

– Jag sa nej tack. Och så bad jag dem berätta om mitt beslut för min son, David.

– Men jag vaknade, med påse på magen. Och nu är jag hemma igen. Men jag har samma känsla

som före operationen. Det är ingen som förstår riktigt, hur man har det när man blir gammal och behöver hjälp.

○ ○ ○

Ainos son David försöker förstå varför han själv inte riktigt har förstått.

De har pratat i telefon, flera gånger i veckan sedan han slutade hälsa på henne hemma på grund av smittrisen.

– Jag borde kanske ha insett att hon underdrivit sina problem, funderar han.

– Man tänkte ju, när beskedet om att det inte skulle bli någon

operation kom att det kanske inte var så allvarligt då. Nu är det svårt att ta in hur mycket hon har lidit.

Hon är ju av den gamla stammen, vill klara sig själv, vill inte vara till besvär.

– Och hemtjänsten, jag förstår ju det nu, de mäktar inte med. De kommer, gör en frukostmacka, lägger den vid hennes säng, sedan går de.

– Jag hade nog, precis som Aino, hoppats på att hon skulle få stanna ett tag till på sjukhemmet. Hon skulle ha det bättre om hon fick lite mer omvårdnad.

○ ○ ○

19 maj. Hemma hos Aino igen. Hon ska få hemsjukvård från och med nu.

– Det blir nog bra, säger hon. Fotograf Lotta Härdelin har hittat läppstiftet som sjuksköterskan Pierre letade efter innan hon, med egna ord ,”med faslig fart for in till sjukhuset”.

– Jag tycker att ni ska skriva om hur det är, säger Aino och målar sina läppar röda inför den avslutande porträttfotograferingen.

– I dag kom det förresten ett team från hemtjänsten hit i full skyddsutrustning. De tog ett coronatest

på mig. Jag har haft lite feber och hosta sedan jag kom hem från sjukhemmet. Jag kan ju ha blivit smittad när jag låg inne där. Provsvaret kommer om en vecka.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

Bakgrund. Uppskjutna operationer

Region Stockholm har beslutat att planerad vård, så kallad elektiv vård, inom hela Region Stockholm skjuts upp. Detta gäller under förutsättning att det kan ske utan

allvarliga medicinska konsekvenser.

När tidningen Dagens Samhälle tog del av data från Svenskt perioperativt register (Spor) över antalet operationer under årets första 15 veckor hade antalet planerade operationer minskat med 74 procent.

Stockholms kollon håller öppet för barnen i sommar

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Stockholms sommarkollon håller i öppet i sommar, både vanliga kollon och LSS-kollon. Dessutom blir kollot helt gratis för hushåll med inkomster under 20 000 kronor i månaden. – Med den nya avgiftsmodellen hoppas vi att fler kan åka på sommarkollo , säger Karin Ernlund (C), idrottsborgarråd i Stockholms stad.

Beslutet att hålla alla sommarkollon öppna i sommar togs av krisledningsnämnden på onsdagen.

– Vi hoppas att beskedet kan bidra med någon form av normalitet till alla de barn och ungdomar som har haft en annorlunda vår och kommer att ha en sommar som inte är som vanligt, säger Karin Ernlund. Vissa begränsningar kommer att göras för att förhindra smittspridning, bland annat genom att hålla antalet barn på gemensamma ytor nere.

Barnkollon omfattas dock inte av Folkhälsomyndighetens restriktioner på max 50 personer. En ny avgiftsmodell innebär även att barn i hushåll med inkomst under 20 000 kronor i månaden slipper avgift. För hushåll med inkomst upp till 30 000 kronor i månaden reduceras den redan differentierade avgiften något.

- Sommarkollo är till för att barn ska få vistas i andra miljöer och träffa nya vänner från olika delar av staden. I och med den nya avgiftsmodellen hoppas vi att fler kan åka på sommarkollo och att de nya erfarenheter som en

kollosommar innebär är något som vi vill ska nå fler, säger Karin Ernlund.

Även LSS-kollon kommer att genomföras som vanligt, däremot får barn i riskgrupp inte delta utan erbjuds i stället exempelvis korttidsvistelse eller utökad personlig assistans.

- De beslut vi fattar i dag ger vi många personer med funktionsnedsättning en meningsfull sysselsättning och en sommar att se fram emot, säger socialborgarrådet Jan Jönsson (L).

Redan den 1 juni öppnar även daglig LSS-verksamhet som har varit stängd sedan den 9 april upp igen successivt. Det gäller för grupper upp till femton personer som inte tillhör riskgrupp.

– Vi ser nu att det är möjligt att börja öppna upp daglig verksamhet igen i mindre skala, samtidigt som vi fortsätter skydda människors liv och hälsa, säger Jan Jönsson.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se

Smittan minskar på äldreboende

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Smittan på Stockholms äldreboenden fortsätter att minska. Under en tvåveckorsperiod minskade antalet personer med bekräftad covid-19 från 325 till 174.

– Vi har sett en positiv trend som har hållit i sig i tre veckor nu, säger Erik Slottnér (KD), äldre- och trygghetsborgarråd i Stockholms stad.

Antalet smittade på stadens vård- och omsorgsboende och servicehus har nästan halverats på två veckor.

– Att minskningen skulle komma så här snabbt och omfattande är en positiv överraskning. Det visar på att alla insatser staden gjort ger effekt.

När det gäller vård- och omsorgsboenden är det 40 stycken, av stadens 88, som den 19 maj rapporterar att de har personer med bekräftad covid-19 jämfört med 50 boenden den 12 maj, som mest har man varit uppe i 58 smittade boenden.

Inom hemtjänsten har 29 utförare av 89 bekräftat att de har smittan i sina verksamheter, en minskning med tio utförare på två veckor.

– Det finns inga tecken på att hemtjänsten skulle vara någon större smittspridare. Det är viktigt att inte sprida en större rädsla än vad som är nödvändigt hos våra brukare, för våra äldre och deras anhöriga.

Lars Grimlund

lars.grimlund@dn.se

Maten i vårt liv. Fem skäl till att mat och matlagning hjälper dig under coronakrisen

LÖRDAG 23 MAJ 2020

Författarna Anna Hellsten och Annina Rabe om det som - varken har med kost, näring - eller dieter att göra.

Jästen tar slut i butikerna, restauranger skeppar matlådor till sjukhuspersonal, grannar handlar mat åt personer i riskgrupp.

Några ägnar tiden i karantän åt att vispa ihop fluffigt dalgonakaffe

medan andra får svårt att få middag på bordet när de förlorat arbetet. I pandemins skugga är maten central.

Om matens roll i en kris handlar Anna Hellstens och Annina Rabes bok "Kris, kalas och kolhydrater" (Bonnier Fakta). När den skrevs var den visserligen tänkt i huvudsak som en kokbok med mycket personliga reflektioner, men efter covid-19-utbrottet har avsnitten om mat i kris och dödens närhet fått ökad aktualitet.

Mat kan stärka gemenskapen

1 – När jag får laga middag, sitta tillsammans med vänner runt matbordet, då känns det som om ingenting hemskt kan hända. Mat står för trygghet, säger Annina Rabe. Den har en tröstande, läkande och livgivande funktion. För mig kan maten, och drömmar om mat, vara det som gör att jag håller modet uppe i en svår tid. Före krisen var mat mycket en identitetsmarkör, man visade vem man var genom de val man gjorde. Stort fokus låg på att hitta hälsosamma dieter, eller att slå fast vad som är ”korrekt”, hur

man gör något ”perfekt” eller mest autentiskt.

– Det finns så mycket prestige och prestationsångest förknippat med matlagning, säger Anna Hellsten. Man dömer ut den som har grädde i sin carbonara eller använder ”fel” sorts chili. Men det är ju viktigare att det blir gott än att det är autentiskt.

Men i tider av kris kan maten fylla andra funktioner, och i stället användas för att stärka känslan av gemenskap. Den kan också skapa helt nya utmaningar och rutiner. I dessa dagar får många vårdanställda vara glada om de

hinner sitta ner och äta alls, medan man i de familjer där flera jobbar hemma plötsligt delar alla dygnets måltider – alla dagar i veckan.

Mat kan bli ett tidsfördriv i karantän

2 Annina Rabes och Anna Hellstens liv skiljer sig mycket åt, och det har blivit ännu tydligare under coronakrisen.

– Jag lever med min sambo, vi brukar resa mycket och ha mycket aktiviteter, så att laga mat hemma och sitta och glo på varandra sju kvällar i veckan – det är vi ovana vid, säger Annina.

Det är förutsättningar som i vissa familjer skulle kunna bädda för konflikter, med olika smak och viljor som drar åt olika håll. Dock inte hos Annina Rabe.

– Jag är en köksterrorist, väldigt få får lägga sig i min matlagning. Anna Hellsten bor med sin familj i Köpenhamn. De äter oftast hemma, alla tillsammans, men de senaste månaderna har de knappt fått gå ut.

– I karantän blir maten ett tidsfördriv för oss, säger hon. Det blir det stora glädjeämnet under ytterligare en tämligen likartad

dag. Man har något att se fram emot, att planera för.

Bristen på variation, där både luncher på stan och middag hos kompisar försvunnit, kan ändå göra matupplevelsen enahanda. Att bara äta mat som man själv har lagat, som man balanserat och anpassat efter sina egna smaklökar, gör att man kan tröttna på smakbilden.

– Det är svårt att överraska sig själv, säger Anna Hellsten. Utom när man misslyckas ...

Både hon och Annina Rabe berättar att de i början av krisen tänkte att de skulle använda tiden

åt att utvecklas i sin matlagning, att testa nya smaker och erövra ett kök de inte inte lagat mat från tidigare. Men nu längtar de, som så många andra, efter att få äta middag med vänner.

– Att ses, att tillsammans planera vad man ska äta. Det var så självklart och försvann så fort. Det spelar inte så stor roll vad det är för mat, bara jag får göra det med andra människor, säger Anna Hellsten.

– Jag har ju promenerat en del med vänner på avstånd, men då har jag blivit påmind om vad det betyder att äta och dricka

tillsammans, säger Annina Rabe. Det är jättehärligt att ta en promenad, men det är inte lika härligt som att sitta vid ett middagsbord.

– Man blir gladare är det är mat inblandat, säger Anna Hellsten.

Mat är en kärlekshandling till dem som har det svårt

3 För vissa innebär dock inte kris och karantän möjlighet till genomtänkta middagar tillsammans med familjen.

Tvärtom. Men även då kan maten ge ett sammanhang och bli ett slags kärlekshandling. Många restauranger vars gäster

försvunnit i coronakrisens spår har ställt om och lagar mat till vårdpersonal. Både krögare och vårdanställda vittnar om hur maten får en större mening, och om glädjen både i att ge och i att få.

– Maten blir en kärlekshandling till dem som har det svårt, säger Annina Rabe.

I samhället har det också skett en stor uppslutning för att hjälpa riskgrupper med inköpen, så att de ska slippa ge sig in i butiker med mycket folk. Det är en hjälp som uppskattas, men som också väcker frustration.

Att inte själv kunna stå i grönsaksdisken och välja vilka tomater man vill ha, utan vara beroende av en vänlig granne som hjälper till med handlingen, begränsar livet för många mer än de hade tänkt på. Att "unna sig" lite guldkant när man sitter i karantän är inte självklart när man i så fall tvingas avslöja sina små beroenden av lakritsbåtar och folköl för de vuxna barn – eller kanske avlägset bekanta – som hjälper till med inköpen. Att bara be om hjälp med det absolut nödvändiga, och skala bort de

"onödiga" glädjeämnen maten skulle kunna ge är inte ovanligt.

Mat blir ett sätt att minnas

4 Men mat, smaker och matlagning är inte bara ett glädjeämne i stunden, det är också en bro bakåt som ger sammanhang och befäster relationer.

– Smaken är ett starkt sinne, säger Annina Rabe. Båda mina föräldrar är borta och jag minns dem genom den mat de lagade, jag gillar att återskapa de rätter som de gjorde. Det blir ett bevis på att de har funnits och ett sätt att hedra dem. Så här års tänker

jag på min mamma när jag plockar nässlor, hon älskade nässlor. Och när jag äter den där nässelsoppan känner jag mig väldigt nära min mamma.

Familjerecepten och traditionerna bär också med sig berättelser om vad som var viktigt och hur samhället såg ut. I en pärm Anna Hellsten fått från sina föräldrar finns ett gammalt recept på en plummonkaka som hennes mormor Lavie brukade baka.

– Den innehåller bara socker, ägg och mjöl. Och så plummon och smör på toppen. Jag har försökt modernisera receptet med

kardemumma och finrivet citronskal, men nej, det ska vara så där. Man ser så tydligt i recepten hur matlagningen har förändrats.

Mat är motsatsen till döden

5 Även i svåra situationer som döden kan maten ha en viktig funktion att fylla, där den kan bli en bro från det sorgliga tillbaka till livet. Begravningskaffet kan vara ett tillfälle för sörjande att samlas och minnas den avlidne – en viktig sammankomst som är svår att genomföra just nu och som många saknar.

För Annina Rabe blev en minestronesoppa ett viktigt minne i samband med att hon vakade över sin döende pappa.

– När han låg på sin dödsbädd på ett italienskt sjukhus började läkaren och en anhörig till en annan patient prata i detalj om hur man gör den bästa minestronesoppan. De diskuterade länge och var naturligtvis inte överens. Det var så mycket död i det där rummet, men plötsligt kom livet tillbaka för att man kunde visualisera den där minestronen.

Även Anna Hellsten har ett matminne i samband med att hennes pappa låg på sjukhus.

– Det första min pappa sa efter att ha vaknat upp efter ett hjärtstillestånd var ”Hej! Ska vi grilla?” Hela familjen stod runt hans säng och normalt när vi träffas allihopa är vi i vårt sommarhus och då brukar vi grilla. Så det var det första som dök upp i hans huvud.

Hon fortsätter:

– Att äta är ju motsatsen till döden, det är svårt att tänka sig något som är mer motsatsen till

att ligga död än att sitta och äta
tillsammans.

Elin Peters

elin.peters@dn.se